

ఆంధ్రపత్రిక

పదునొకండువనంవత్సరాదినంచిక

౨౦౬

రాజకీయసాంఘికచారిత్రకసారస్వత

జిజ్ఞాసుకవ్యాసములు విశేషాంశములు

ఆంధ్రపత్రికలో ప్రచురించిన అమూల్యవ్యాసములను వివిధ చిత్రరూపములను గలవు

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయమున ముద్రితము : ఆంధ్రపత్రికాధీనతీచే ప్రకటితము

6-7, తంబుసెట్టివీధి, జార్జిటవును, మదరాసు

1920-న సంవత్సరము మే నెల 12-న తేది

PRINTED AND PUBLISHED BY
K. NAGESWARA RAO, PROPRIETOR, ANDHRA PATRIKA PRESS
6, & 7. THAMBU CHETTY STREET. GEORGE TOWN, MADRAS

విషయానుక్రమణిక

ముఖపత్రము, విషయసూచిక, పంచాంగము, ప్రస్తావన	1-72
పంచాంగము—కాన్నాడ నుబ్బారావుగారు బి.ఎ., బి.ఎల్.	73-75
ఆంధ్ర దేశభివృద్ధి—దర్శి చెంచయ్యగారు	76-79
తిక్కన స్మృతి—ఒలగోలు వెంకటరంగయ్య పంతులుగారు బి.ఎ., బి.ఎల్.	80
కళింగ సామ్రాజ్యము—జయంతి వెంకట కృష్ణారావుగారు	81-88
కాటిల్లుని యర్థకాశ్రమము—మండవేముల వెంకటకాశ్రమిగారు బి.ఎ.	84-87
శ్రీకృష్ణుని శీలము—వేదుల వెంకటరావుగారు	88-90
ఆంధ్రోత్సవ సమస్య—గాదె జగన్నాథస్వామిగారు...	91-94
గోపాలుని రామకవి నన్నయభట్టు వంశకవికాదు—కాశీభట్ట బ్రహ్మయ్యకాశ్రమిగారు	95-101
పురాతనాంధ్రవారాహత్రికము—కాశీభట్ట బ్రహ్మయ్యకాశ్రమిగారు	102-104
భావముల ప్రభావము—పారసంది జగన్నాథస్వామిగారు బి.ఎ., ఎల్.టి.	105-108
మాతృ సంబోధనము—కవికొండల వెంకటరావుగారు (పద్యములు)	108
గుంటుపల్లి గోపాల కృష్ణకవి—కొడిదెన బాలకృష్ణయ్యగారు	109-110
విగ్రహారాధన—రాయవరపు మహాలక్ష్మమ్మగారు	111-112
గర్భిణీశ్రీలు—పూడివెద్ది భాస్కరరావుగారు ఎల్.ఎమ్.పి.	113-114
నియోజకగణగుణ నిర్ణయము—గోవిందరాజు వెంకటకృష్ణరావుగారు	115-120
ఛందో విమర్శనము—పారసంది రామకాశ్రమిగారు	121-127
శకుంతల సంప్రదేశ—అధికారుల సూర్యనారాయణరావుగారు బి.ఎ., బి.ఎల్. (పద్యములు)	127
విభక్తావిభక్త కుటుంబస్థితులు—రాజా మంత్రివైగడ భుజంగరావు బహదూరుగారు	128-134
ఆంధ్రదేశపు ద్రవిడులు—అద్దంకి సీతారామయ్యగారు	135-138
జాతీయవిద్యాస్వరూపము—కొండపర్తి వీరభద్రాచార్యులుగారు	139-143
సారస్వతము—కవికొండల వెంకటరావుగారు బి.ఎ., బి.ఎల్.	144-149
మాలలు—బ్రహ్మభట్ట పట్టాభిరామ శర్మగారు (పద్యములు)	149
పంచముల ప్రాచీనత—మల్యాళ సాంబశివరావుగారు బి.ఎ.	150-155
స్వాభావికజీవనము—పుచ్చా వెంకట్రామయ్యగారు...	156-157
ఆంధ్రవాఙ్మయమున నాచన సోమనాథుని స్థానము—నడవదుటి వీరరాజుపంతులుగారు	158-171
హిందీభాష—కొ. శతగోపాచార్యులుగారు	172-176
అశాబంధములు—బసవరాజు వెంకటప్పారావుగారు బి.ఎ., (పద్యములు)	176
పదినవతర్కముల కార్యక్రమము—డాక్టరు భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్యగారు బి. ఎ. ఎమ్ బి. సి. ఎమ్...	177-181
తిక్కనయజ్ఞస్మృతి—రాజా మంత్రివైగడ భుజంగరావు బహదూరుగారు (పద్యములు)	181
చెత్తయిక్క చిత్రము—ప్రతిగింజల నూనె-తేకుపళ్ల వెంకాజీగారు	182-185
అమని—బులును రామబోగరావుగారు (పద్యములు)...	185
ధరత ఖండపు గ్రామముల స్థితిగతులు—కొమ్మజోశ్యుల జగన్నాథగారు బి.ఎ.	186-190
మద్యపానము—గొల్లపల్లి సామ్యులుగారు	191-192
ఆంధ్రభాషాప్రాకృత్యము—ముదిగొండ నాగలింగకాశ్రమిగారు (పద్యములు)	192
మా బావముఁది—మంగిపూడి వెంకటశర్మగారు (పద్యములు)	193
స్వాతంత్ర్యరథము—దువ్వూరి రామకృష్ణగారు (పద్యములు)	194
సనక దాద్ర్యవేల—వడ్లమాని వేంకటసుబ్బారావుగారు బి.ఎ.	195-198
కలిపయ నుభాషితములు—బుక్కపట్టణము రామానుజయ్యగారు (పద్యములు)	198
బసవేశ్వరుఁడు—బండారు తమ్మయ్యగారు (పద్యములు)	199
కవితామూరి—గుండిమెడ వేంకటసుబ్బారావుగారు (పద్యములు)	200
ఆంధ్రులు—గ్రంథముద్రణము 1919-20 సం॥ మన ముద్రితాంధ్ర గ్రంథములు	201-212
కామారభృత్యము—ఆయుర్యేంద వికారద చావలి రామమూర్తి కాశ్రమిగారు	213-214
ప్రకృతిప్రకృతి—జ్యోతిషరత్నాకర సిద్ధాంతి కవశంకర శాస్త్రిలుగారు	215-216
హస్తీవర్మ ఉర్దూముకాసనము	217-224
మనోవ్యాధికిమందు—ముక్తిసాకులపాటి గోపాలకృష్ణ కాశ్రమిగారు...	225-226
చిత్రపటముల వివరణము	227-228

చిత్రపటముల విషయానుక్రమణ

(వీనిలో కొన్నిటికి గల వివరములను 227 పేజీ మొదలు 228 పేజీలోపల చూచుకొనవలయును.)

సప్తమాంధ్ర మహాసభ, అనంతపురము, ఆంధ్ర మహాసభల సహస్ర సంఘములు, అనంతపురము, కొచ్చిన మహారాజ వటుంబము, దివాను.

(A)

త్రితీయాంధ్రాయుర్వేద సమ్మేళనము, రా॥ సా॥ పులమతి ఆదిమూర్తిరావుగారు, హట్టి శివరావుగారు, హట్టి శంకరరావుగారు, హట్టి రామచంద్రరావుగారు శ్రీ విజయరామ గాన కళాశాల విజయనగరము.

(B)

శాల్య ఆంధ్ర సారస్వత మహాసభ, మద్రాసు. ఆంధ్ర సారీ శుద్ధ విద్యార్థులు, వైద్యకళాశాల, మద్రాసు, బాల సరస్వతీ గ్రంథాలయము, రాజమహేంద్రవరము.

(C)

పాత్తూరి అయ్యన్న శెట్టిగారి సత్రము, ఒంగోలు; అఖిలభారత గ్రంథాలయ మహాసభ, మద్రాసు. ఒంగోలు, మ్యూనిసిపాలిటీ సభ్యులు, హైందవ కారాగారవిచారణ సంఘము.

(D)

కలకత్తా విశ్వ విద్యాలయ పటాలము, ఆంధ్ర విద్యార్థులు, ఎం. కేశవరావుగారు, ఎన్. ప్రణమూర్తిగారు, నిష్పంధ ప్రవాగులు, చెలసాని పట్టాభిరామయ్య చాదరిగారు, ఏ. ఎన్. రావుగారు. అనంతపురము గ్రంథాలయసభ, పి. శుబ్బారావు గారు, కమ్మ విద్యార్థి మహాసభ, గుంటూరు.

(E)

శకుపోషణసంఘము, చెన్నపురి; రామమోహన గ్రంథాలయము, అనంతపురము; ఆంధ్ర వైద్యవిద్యార్థులు, రాయపురము. గ్రంథాలయసభ, బారుప; వైశ్యవిద్యార్థుల సంఘము, తిరుపతి శ్రేణి.

(F)

ప్రెయినింగుకాలేజీ, రాజమహేంద్రవరము; శ్రీ గవ్వూరు గారిని సందర్శించిన గ్రామోద్యోగుల ప్రతినిధులు. అఖిలభారత గ్రంథాలయ మహాసభ, మద్రాసు; బుక్కుపట్టణము రామానుజయ్య గారు, ఆంధ్రపాఠశాల, ఆంధ్రమహాజన సంఘము, రంగూరు

(G)

ఆంధ్ర గ్రంథాలయశాఖ, అఖిలభారత గ్రంథాలయ ప్రదర్శనము, శ్రీమతి శుబ్బలక్ష్మమ్మ, బి. ఏ. ఎల్. టి., శ్రీమతి తిరువేంగళాచారమ్మగారు, తూరిపాటి సన్మన్యకమ్మగారు, గొలబా. శ్రీ శారదాంబానమాజము, అనంతపురము; 1919 సం॥ లో పట్టపరీక్షలందు గెగ్గిన స్త్రీలు, యవతీ వ్యాయామసంఘము.

(H)

ఎం. శుబ్బారావుగారు, చోడవరం; ఉప్పల వేంకటేశ్వర రావుగారు, దూర్వసుల శంకరయ్యగారు, శివలెంక అమృతలింగం

గారు, కొత్తమాను వేంకటరంగం శ్రేష్ఠిగారు, దువ్వూరి రామశెట్టిగారు, వం. తమ్మయ్యగారు, పా. వీరభద్రుడుగారు. మార్యనారాయణ పాకయాజీ, శ్రీ నిలంబకం శివానంద సరస్వతీస్వామి, మహానందయ్యగారు, రాయనరపు కొండలరావుగారు, యజ్ఞ నారాయణ శాస్త్రిగారు, పర్యతం నృసింహ దీక్షితులవారు, శ్రీ విజ్ఞాన ప్రచారిణీసంఘము, రాజమండ్రి.

(I)

మద్రాసు పెరీపు, మీరు మజరుద్దీనుగారు, డబ్బ్యు. లోక్ రాయ్ గారు, డాక్టరు, కె. పండలై గారు, పి. రామనాథంగారు, సర్ రాబర్టు స్టోన్స్, మహబుద్దీనుగారు ఐ. సి. ఎన్. అభ్యర్థి; జి. బి. రాజుగారు. కె. నారాయణప్ప నాయుడుగారు, కె.టి.భాష్యం నాయుడుగారు, డాక్టరు, సి. నరేశంగారు, డాక్టరు, టి. ఆర్. యతి రాజునాయుడుగారు, రా॥ సా॥ డి. వేంకటస్వామి నాయుడుగారు, టెంగుగూరు; రా॥ సా॥ వేంకటపతి నాయుడుగారు, మణ్సుఖము మొదలియూరు గారు, మద్రాసు. రా॥ 2॥ జి. నారాయణ స్వామి శెట్టిగారు.

(J)

గొ॥ టి. అరుమైనాథం పిళ్లగారు, గొ॥ మాధవరాజుగారు, గొ॥ హబిబుల్లా సాహేబుగారు, గొ॥ ఆర్. లిటిల్ హేల్సుగారు, గొ॥ టి. ఆర్. రామచంద్రయ్యగారు, గొ॥ డాక్టరు, ఉస్మాన్ సాహేబుగారు, గొ॥ ఎ. శుబ్బారాయలు రెడ్డిగారు, సదుల్లా బాషా సాహేబుగారు. గొ॥ ఆహమ్మదు తంబి మరక్కూరుగారు, గొ॥ రిషరెండు మెక్ ఫ్రైలు దొరగారు, సర్ క్లెమెంటు సిన్స్ కో దొరగారు, గొ॥ ఎమ్. సి. రాజుగారు, (పంచముల తరపున సభ్యుడు)

(K)

జి॥ 2॥ పరంవశం నాయుడుగారు, పోలీసు డిప్టీ కమిషనరు; రా॥ సా॥ కృష్ణ రావు భాస్కరే గారు. తిక్కయ్య జ్వస్మృతి చిక్కుములు :—దొడ్డి యందలి బావి, తిక్కన గృహప్రదేశము, తిక్కన ఘంటపు ఒక.

(L)

బాలభట్టాక్షాశిఖిము, గుంటూరు. భిలావతునభా స్వచ్ఛంద సేవకలు, చెన్నపురి కె. హెచ్. . . సత్వి నారాయణగారు, బి. ఎ, నరసాపురము తాడేపల్లి నరసింహరావు పంతులుగారు, నిజాము గాస్త్రము. రావునాహేబు కె. యజ్ఞన్న పంతులుగారు, బి. ఎ, నరసాపురము. వైయరగారు, నరసాపురము. వేంకటేశ్వరులు గారు, (నవల గ్రంథమాలా అధిపతి) నారాయణతీర్థులవారు, శ్రీ కృష్ణగిరి తరంగిణి కర్తలు.

(M)

PRINCE ALBERT

శ్రీ ఆల్బర్ట్ యువరాజు

Sri Basaveshvarudu

శ్రీ బసవేశ్వరుడు

శ్రీ వాక్యాం నమః

రౌ ది సంవత్సర సిద్ధాంత పంచాంగం

శ్రీ శ్రీ లక్ష్మణ సుజాతాం రిప్తహరం దుస్వప్న కోపాలహం గంగాసాన విశేష పుణ్యఫలదం గోదానతీర్థం సృజాం!
ఆ ముస్వప్నిత ముత్తయం పుగళరం శంకాన సంపత్ప్రసంగం! నానాకర్మ సుసాధనం సముచితం పంచాంగ మాః కర్ణ్యతాం॥

సంధ్య పత్రిక

దిన పత్రిక

చదా సంగు రు. 18-0-0

, 6 నెలలకు ,, 9-0-0

, 3 ,, ,, 4-8-0

, 1 ,, ,, 1-8-0

బార పత్రిక

చదా సంగు రు. 3-0-0

సంచిక నెలకు ,, 4-0-0

సంచిక ,, 2-0-0

అమృతాంజనము

లోక ప్రసిద్ధి జెందిన

దివ్యామృతము.

సకలవిధములైన

తలనెక్వల మాన్యును.

శరీరమున కలుగు అన్ని

నొప్పులకు సంజీవివంటిది.

అన్ని మందులకు కాలముల

లోను దొరకగలదు.

వెల బుట్టి 1-కి రు. 0-10-0.

ఈ పంచాంగము

శ్రావణ శుక్ల పంచమి నక్షత్రమున జోమ్యల చంకావ పూర్ణ శకాంతు లగు

బ్రహ్మశ్రీ జల్లయాగాధ్యలవారి పుత్రులగు - బ్రహ్మశ్రీ, మహా వేంకటకృష్ణ శాస్త్రిగారు,

యూ. నాగేశ్వర శాస్త్రిలవారి ప్రియమిష్టండునగు

కనకయ్య సిద్ధాంతిచే గుణింపబడి

ఆధిపతి కాముద్రాక్షులయందు ముద్రింపబడియె.

ఫలితాంశము.

ఈ సంవత్సరమున దైత్ర వైశాఖమాసములందు తొలకరివాసలు స్వల్పముగా కురియును. శ్రేష్ఠ ఆషాఢ మాసముల నంగు ఆదివాసుల సహితము సెండలు కాయును. సప్తమియోగవృద్ధి కొన్ని దేశములయందు కురియును శ్రావణ ద్వితీయాధిపత్యములయందు మువ్వపీకలుగును. ఆర్ద్ర శ్రావణములయందు నదీనదములు చక్కగా ప్రసవించును. చోరాగ్ని బాధలు ఈలిబాధలు కలిగియుండును. పశువులు క్షీరప్రదములై యుండును. వడ్లు, రాగులు, సెనగలు, గోదూములు మొదలగు ధాన్యములు చక్కగా ఫలించును. జెల్లము, చక్కెర, తైలము, ప్రత్తి, చర్మము మొదలగు వాటికి హెచ్చుధరలు కలిగియుండును. వైశాఖ శ్రావణములందు చంద్రగ్రహణము కలుగును. అధిక శ్రావణ శుద్ధ 3 లు గోదావరీపుష్కర ప్రసేవము అధిక శ్రావణ బ ౮ లు మొదలు నిజ శ్రావణ బ ౮ ల పర్యంతము గురుమాఘ్యమును శ్రేష్ఠ శు ౧౨ మొదలు అధిక శ్రావణ బ ౮ ల పర్యంతము శుక్రమాఘ్యమును కలుగును. పంటలు ౯ వీసముల కెక్కుదు ఫలించును. స్వస్తి సుస్వస్తి నామ జపిస్తే ఫలంతు పుష్య బ ౩౦ నుండు మతకర్తలు కొందఱిచే మహోదయపుణ్య కాలముగ నెంచబడచున్నది.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

అబ్జత్రయవివరణం. అస్మిక్ దేశే లోకవ్యవహారం చాండ్రమా నాబ్జో గ్రాహ్యః. శేషచలస్య దక్షిణదేశే సారమానాబ్జో గ్రాహ్యః. వింధ్యస్య పుత్రదేశే బార్హస్పత్యమానాబ్జో గ్రాహ్యః. సర్వత గురూ దయవర్ష గ్రాహ్యః. చాండ్రమా నేన అయం రాధానామ సంవత్సరః సారమానేన ఏతత్సంవత్సర మైత్ర బ నవమీపర్యంతం సిద్ధార్థినామ సంవత్సరః. తదుపర్యంతం రాధానామ సంవత్సరః బార్హస్పత్యమా నేన అంగీరసనామ సంవత్సరః. గురూదయవత్ మాఖ్యాబ్జః అస్య సమస్తకళ్యాణభాజనస్య క్రైతస్మార్తసత్వమైతిక కామ్యకర్మాస్తూ నప్రక్రియాతంత్రిక్షానశ్యవహారమేతుభూతస్య రాధానామ సంవత్సరస్య స్పష్టానిగతసారాబ్జాః ౧౯ గోగోలత ౮౫ వేదం కల్యాణికాబ్జాః ౧౦౨౦ కాలివాహనకాబ్జాః ౧౮౨౨ చూడా ౧౯౨౦-౧౯౨౧ శుభని ౧౩౨౯-౧౩౩౦ ప్రభవాదికాబ్జాః ౫౩ అస్య రాధాసంవత్సరస్య అస్య బ్రహ్మణః పరమాయుః శతార్దగతం. అనంతరం ప్రథమ వర్ష ప్రథమమాస ప్రథమపక్షే ప్రథమదివసే అష్టాదశ శ్రమణికా ౧౩-౮౨ ద్వివత్సారింశద్విభుటికాః గతాః.

అస్య సంవత్సరస్య రాజాదినిర్ణయః క్రియతే.

రాజా రవిః	నీరసాధికః గురుః
మంత్రి కుజః	పురోహితాధిపః గురుః
సేనాధిపః చంద్రః	పరీక్షకః గురుః
సప్తాధిపః శుక్రః	గణకః రవిః
ధాన్యాధిపః బుధః	గ్రామపాలకః చంద్రః
అర్హాధిపః చంద్రః	దైవజ్ఞాధిపః రవిః
మేఘాధిపః చంద్రః	పశునాయకః యమః
రసాధిపః శనిః	పక్షాంతరేగోపాలః
	స్థానసంరక్షకః కృష్ణః

అస్మిక్ దేశే పుష్కలమేఘః మేఘః ఈశాన్యదిగాభాగే మే ఘసౌఖ్యవృత్తిః । మేఘఫలం । మధ్యవృష్టిర్మందనస్యం మహావాయుః ప్రవర్తతే - పుష్కలమేఘమాసాద్య సర్వమాలాని నాశయేత్ । ద్వార్యధకపరిమితం వర్షం ఫలం. ద్వార్యధకేమధ్యవృష్టిః । అధక ప్రమాణం. వర్షయోజన విస్తీర్ణం శతయోజన మున్నతం. అధకస్య ప్రమాణంతు దేవమా నేనకన్యతే । దశభాగా స్సముద్రేషు పడ్యాగాః పర్వతేషుచ భూమ్యాంతుభాగా శ్చత్వారః వాసవేన వినిశ్చితః.

అథ వర్ష ధాన్యాదయో లిఖ్యం తే

వర్షం ౧౧ ధాన్యం ౭ శీతం ౧౭ తృణం ౧౫ ఉష్ణం ౭ మాదతం ౭ ప్రభావృ గో ప్రభావృయం ౧౫ రాజవిద్యరం ౧౧ ఉ గ్రం ౫ పుష్కం ౫ పాపం ౫ వ్యాధయః ౯ తచ్ఛాంతిః ౫ అచారః ౧౫ అనాచారం ౧౩ జన్మాని ౫ మరణాని ౫ దేశోపద్రవం ౧౩ దేశస్వాధ్యక్షం ౧౩ చోరభయం ౯ చోరనాశనం ౩ అగ్నిభయం ౩ ఫలం । అశ్వోన్యవైరం ధీతిపాలకావాం నాత్యంబు మంచంతిబలావా

తచ్ఛాంతిః ౩ దుష్టనిగ్రహం ౩ శిష్టపరిపాలనం ౧౧ గుభం ౭ దుఃఖం ౩ మహాత్మాతం ౧౧ తుత్ ౯ తృష్ణ ౩ నిద్ర ౭ అలస్యం ౧ ఉద్యోగం ౧ కాంతం ౧ క్రోధం ౯ దంభః ౯ మిత్రత్వం ౭ మిత్ర భేదం ౫ రసనిష్పత్తిః ౭ ఫలనిష్పత్తిః ౧౧ ఉత్సాహం ౯ అతి వృషిః ౫ అనావృష్టిః ౯ శలభాః ౯ శుశకవృద్ధిః ౧౭ స్వచక్రభయం ౩ పరచక్రభయం ౧౧ జ్ఞానం ౭ అజ్ఞానం ౧౭ కాపట్యం ౧ నిమి పట్యం ౯ ధార్మికం ౧౩ అధార్మికం ౫ సత్యం ౧౫ అసత్యం ౧౫ దయాశుభ్యం ౧౩ నిర్దయాశుభ్యం ౧౩ విశ్వాసం ౧౩ అవిశ్వాసం ౧౦ వ్యాయం ౧౫ అవ్యాఘం ౧ కామం ౯ లోభం ౫ మోహం ౯ మదం ౯ మాత్సర్యం ౧౯ భోగం ౫ మనోవృథ ౧౫ భయం ౧౯ కార్యం ౧౯ ద్వేషం ౧౭ ప్రతిష్ఠా ౧౫ అప్రతిష్ఠా ౧౭ సస్పృహ ౫ సన్యాసాః ౩ పశువృద్ధి ౧౧ తన్నాశః ౫ అశ్వవృద్ధి ౧౧ తన్నాశః ౫ గజవృద్ధిః ౩ తన్నాశః ౯ శుశకవృద్ధిః ౯ తన్నాశః ౫ మత్తుణ్యవృద్ధిః ౧౫ తన్నాశః ౧౩ పిపిలికావృ ౫ తన్నాశః ౧౫ వృశ్చికవృద్ధి ౧౩ తన్నాశః ౧౩ పక్షివృద్ధి ౯ తన్నాశః ౩ గోమాయువృద్ధి ౩ తన్నా శః ౯ ఉష్ణివృద్ధి ౯ తన్నాశః ౩ ఘాతవృద్ధి ౭ తన్నాశః ౭ మక్షిక వృద్ధిః ౧౫ తన్నాశః ౩ మహిషవృ ౩ తన్నాశః ౧౧ మృగవృద్ధిః ౩ తన్నాశః ౧౧ గోవృద్ధి ౩ తన్నాశః ౧౧ మూషకవృద్ధి ౯ తన్నాశః ౫ వ్యాఘ్రవృద్ధి ౯ తన్నాశః ౯ భల్లూకవృద్ధి ౯ తన్నాశః ౧౩ సర్ప వృద్ధి ౭ తన్నాశః ౧౧ గాడ్డభవృద్ధి ౧౧ తన్నాశః ౩ ద్రుచవృద్ధి ౧౯ తన్నాశః ౩ బ్రహ్మ ౭ తన్నాశః ౭ తుత్రియవృద్ధి ౭ తన్నాశః ౧౧ వైశ్యవృద్ధి ౧౧ తన్నాశః ౭ కూడ్రవృద్ధి ౩ తన్నాశః ౯ షేష వృద్ధి ౫ తన్నాశః ౫ సంకరవృద్ధి ౧౯ తన్నాశః ౫ శూం ౧౧ వైడూర్యవృ ౫ మరకతవృ ౧౯ మాణిక్యవృ ౩ గోమేఘకవృ ౩ పువ్యరాగవృ ౩ నీలంబు ౧౧ ప్రవాళం ౧౧ తాక్షిం - సుకష్ణ వృ ౭ రజతంబు ౯ తామ్రం ౧౩ కాంధ్యవృద్ధి ౧౧ లోహంబు ౩ అయోవృద్ధి ౭ సీసంబు ౭ తేత్రవృద్ధి ౧౧ విద్యుద్వృద్ధి ౨ లోహవృద్ధి ౨ ర ఘనార్జితం ౬.

అథసంవత్సరఫలాని.

చాండ్రమానాబ్జఫలం:— అశ్వోన్య వృషసరోజోభం చోర వ్యాఘాదిభిర్భయం మధ్యవృష్టిర్నరత్వం రాజాబై మధ్యమం ఫలం ఇదంఫలం అబ్జప్రభృతి వత్సరాంతం । సారమానేనసిద్ధార్థినామ సంవ త్సరఫలం । సిద్ధార్థితత్సరేభూపాః కాంతవైరాః సవ్రాతనాః । సకల మనుభాభాతి బహు సస్యాధ్యవృష్టయః । ఇదంఫలం అబ్జప్రభృతి వైత్రణ ౯ ల పర్యంతం తదుపర్యంతం రాధానామ సంవత్సరఫలం । పూర్వమేనోక్తం బార్హస్పత్యమానేన అంగీరసనామ సంవత్సరఫలం । బహువర్షంతి పర్వస్యః శ్రీరధాస్య సుమధ్వజః । పుత్రాహినో జనవ దా స్సర్వేత్సాంగీరస ప్రభాః । గురూదయవత్ మాఖ్యాబ్జఫలం । మాఖ్యాబై సతతం సర్వే పితృపూజన తత్పరాః । గుభిక్షం తేనుమా రోగ్యం వృష్టిః కర్షకసమ్మతా । రాజాదీనాంఫలాని—రాజ్ఞః రమే

అమృతాంజనము వాపులు, గాయములు, పుండ్లు, వీని కన్ని టికి అమృతము

కాశ్య. భూపాద్యయం శత్రుభయం సరాణాం చోగ్ని ఖాధా కాలవేపప్తికృత్సదా . కాలఫలం దివాద్వాగ్నిస్సన్యనాశాయ । భూ
 బ్రహ్మ పతంగ । ఇదంఫలం సారావ్ర విదగ్ధదేశేషు ప్రశస్తం. తుజ ర్వాహ్నకాలే జగతోఽపత్తిః । భరణ్యాది వజ్రాండలఫలం తృతీయ
 స్య మంద్రిత్యఫలం । పుగ్రాదు వనాదీని దవ్యాంతే వర్షానాభ్య మందలే చంద్రమనః విద్యమానత్వాత్ పృష్ఠినాశః ఇదంఫలం ఆంధ్ర
 శం । మందవృష్టి ర్భవేద్యుద్ధం మంద్రిత్యా ద్యుమినదనః ఇదంఫలం
 పౌండ్రకలింగ దేశయోః ప్రశస్తం. సేనాధిపతేః - చంద్రస్యఫలం -
 అతిశర్ల మతిర్వాయుః అగోగాన్సుభినోజనాః । బహుక్షీరప్రదా
 గావఃచంద్రేన్యాధిపే సతి ఇదంఫలః సర్వదేశేషుప్రశస్తం. ససాధి
 పతేః శుకస్యఫలం । జలధాన్యానిసర్వాణి ఫలధాన్యానియూనిచ
 పాండుభూమిషు ఫలితా శుక్రేనసాధిపే సతి ఇదంఫలం సర్వదేశేషు
 ప్రశస్తం. ధాన్యాధిపతేః బుధస్య ఫలం । మధ్యవృష్టిర్యందసన్యం
 మేఘవాతేన పీడితాః । త్రాసస్సర్వ నృపాణాంచ బుధధాన్యాధి
 పే సతి । ఇదంఫలం సర్వదేశేషుప్రశస్తం. ఆర్థాధిపతేః చంద్రస్య
 ఫలం । నవృష్టి స్సర్వసన్యానాం అభివృద్ధిశ్చబావతే । మహాతీ
 చార్లువృద్ధిశ్చ చంద్ర ఆర్థాధిపే సతి ఇదంఫలం ఆంధ్రదేశేప్రశస్తం.
 మేఘాధిపతేః చంద్రస్యఫలం । సువృష్టి స్సృజేకానాం ఫలితాధాన్య
 జాతయః । బహుక్షీర ప్రదాగావః చంద్రే మేఘాధిపే సతి । ఇదం
 ఫలం సర్వదేశేషు ప్రశస్తం - రసాధిపతేః శశేఃఫలం । మధ్యవృష్టి
 యందసన్యం రసకాలిధనక్షయం । మేఘానాంబావతేవృష్టిః మంద
 యదిరసాధిపే । ఇదంఫలం కొంకణమౌగధ దేశయోః ప్రశస్తం ।
 సేనాధిపతేః గురోఃఫలం । పూగీధూ న్యభిలంత్సు మువర్ణభాన్య
 కార్వాన . ర్భు మసుమానిచ చందనచ । వృద్ధిం యయుః ద్విజగణా
 స్సుశివోఽభింతు భూమాద సరసవతో మురరాజపూజ్యే ఇదంఫలం
 మౌళికదేశే ప్రశస్తం. పురోహిత గురుఫలం । విప్రాస్సృకర్మనిరతా
 సుద్ధియంతాః పురోహితా । బహుక్షీర ప్రదాగావః గురూపరోహితే
 సతి పశుక్షిః గురుఫలం పశుక్షే సురాచార్యే వృష్టిససాధిరవృద్ధయః
 ప్రజాపరాగ వన్యోన్యం రాజానోన్యతత్పరాః । గణకః రవిఫలం
 సర్వేయద్ధః గాః భూపాః అనర్థం వ్యాధిసంకులం । అన్యోన్యదై
 జా స్సర్వే గణకే భాస్కరే సతి । గ్రామపాలకః చంద్రఫలం । పో
 హీనాఘనాలాకే సత్యవాదీ వృషోత్తయః । ఫలితావృక్షభాతాశ్చ
 శకాంశ్రే గ్రామపాలకే దై వజ్ఞాధిపరవేఃఫలం । విప్రాస్సృకర్మనిరతా
 సర్వేషాం నరదానరాః రక్తభూమిషు ఫలితారవై దైవజ్ఞ కేసరి పశు
 నాయకస్య ఫలం । అనర్థమబ్రవృష్టిశ్చ వ్యలక్షీరంతథాత్పణం పశు
 పీడాభవేన్మిత్యం యుశ్చే త్సకునాయకః పక్షాంతరేణ గోపాలస్య
 ఫలం పశువృద్ధి ముఖితుంచ బహుసన్యాధి సంవదః సంపూర్ణ తృణ
 వృద్ధిశ్చ గోపాలే పశునాయకే స్థానసంరక్షకస్య కృష్ణస్య ఫలం
 పశూనాం శుభదం॥

కాశ్య. భూపాద్యయం శత్రుభయం సరాణాం చోగ్ని ఖాధా కాలవేపప్తికృత్సదా . కాలఫలం దివాద్వాగ్నిస్సన్యనాశాయ । భూ
 బ్రహ్మ పతంగ । ఇదంఫలం సారావ్ర విదగ్ధదేశేషు ప్రశస్తం. తుజ ర్వాహ్నకాలే జగతోఽపత్తిః । భరణ్యాది వజ్రాండలఫలం తృతీయ
 స్య మంద్రిత్యఫలం । పుగ్రాదు వనాదీని దవ్యాంతే వర్షానాభ్య మందలే చంద్రమనః విద్యమానత్వాత్ పృష్ఠినాశః ఇదంఫలం ఆంధ్ర
 శం । మందవృష్టి ర్భవేద్యుద్ధం మంద్రిత్యా ద్యుమినదనః ఇదంఫలం
 పౌండ్రకలింగ దేశయోః ప్రశస్తం. సేనాధిపతేః - చంద్రస్యఫలం -
 అతిశర్ల మతిర్వాయుః అగోగాన్సుభినోజనాః । బహుక్షీరప్రదా
 గావఃచంద్రేన్యాధిపే సతి ఇదంఫలః సర్వదేశేషుప్రశస్తం. ససాధి
 పతేః శుకస్యఫలం । జలధాన్యానిసర్వాణి ఫలధాన్యానియూనిచ
 పాండుభూమిషు ఫలితా శుక్రేనసాధిపే సతి ఇదంఫలం సర్వదేశేషు
 ప్రశస్తం. ధాన్యాధిపతేః బుధస్య ఫలం । మధ్యవృష్టిర్యందసన్యం
 మేఘవాతేన పీడితాః । త్రాసస్సర్వ నృపాణాంచ బుధధాన్యాధి
 పే సతి । ఇదంఫలం సర్వదేశేషుప్రశస్తం. ఆర్థాధిపతేః చంద్రస్య
 ఫలం । నవృష్టి స్సర్వసన్యానాం అభివృద్ధిశ్చబావతే । మహాతీ
 చార్లువృద్ధిశ్చ చంద్ర ఆర్థాధిపే సతి ఇదంఫలం ఆంధ్రదేశేప్రశస్తం.
 మేఘాధిపతేః చంద్రస్యఫలం । సువృష్టి స్సృజేకానాం ఫలితాధాన్య
 జాతయః । బహుక్షీర ప్రదాగావః చంద్రే మేఘాధిపే సతి । ఇదం
 ఫలం సర్వదేశేషు ప్రశస్తం - రసాధిపతేః శశేఃఫలం । మధ్యవృష్టి
 యందసన్యం రసకాలిధనక్షయం । మేఘానాంబావతేవృష్టిః మంద
 యదిరసాధిపే । ఇదంఫలం కొంకణమౌగధ దేశయోః ప్రశస్తం ।
 సేనాధిపతేః గురోఃఫలం । పూగీధూ న్యభిలంత్సు మువర్ణభాన్య
 కార్వాన . ర్భు మసుమానిచ చందనచ । వృద్ధిం యయుః ద్విజగణా
 స్సుశివోఽభింతు భూమాద సరసవతో మురరాజపూజ్యే ఇదంఫలం
 మౌళికదేశే ప్రశస్తం. పురోహిత గురుఫలం । విప్రాస్సృకర్మనిరతా
 సుద్ధియంతాః పురోహితా । బహుక్షీర ప్రదాగావః గురూపరోహితే
 సతి పశుక్షిః గురుఫలం పశుక్షే సురాచార్యే వృష్టిససాధిరవృద్ధయః
 ప్రజాపరాగ వన్యోన్యం రాజానోన్యతత్పరాః । గణకః రవిఫలం
 సర్వేయద్ధః గాః భూపాః అనర్థం వ్యాధిసంకులం । అన్యోన్యదై
 జా స్సర్వే గణకే భాస్కరే సతి । గ్రామపాలకః చంద్రఫలం । పో
 హీనాఘనాలాకే సత్యవాదీ వృషోత్తయః । ఫలితావృక్షభాతాశ్చ
 శకాంశ్రే గ్రామపాలకే దై వజ్ఞాధిపరవేఃఫలం । విప్రాస్సృకర్మనిరతా
 సర్వేషాం నరదానరాః రక్తభూమిషు ఫలితారవై దైవజ్ఞ కేసరి పశు
 నాయకస్య ఫలం । అనర్థమబ్రవృష్టిశ్చ వ్యలక్షీరంతథాత్పణం పశు
 పీడాభవేన్మిత్యం యుశ్చే త్సకునాయకః పక్షాంతరేణ గోపాలస్య
 ఫలం పశువృద్ధి ముఖితుంచ బహుసన్యాధి సంవదః సంపూర్ణ తృణ
 వృద్ధిశ్చ గోపాలే పశునాయకే స్థానసంరక్షకస్య కృష్ణస్య ఫలం
 పశూనాం శుభదం॥

మేష సంక్రాంతి ఫలం

ఏతత్సంవత్సర చైత్ర ౨౯ ఇందువాసరే రాత్రానూగ్యోదయాది
 అష్టావత్యారిం శబ్దటికా భోగసమయే భానోః మేషరాశి ప్రవేశ
 త్వత్ తత్ఫలం కాలఫలం । రాత్రా సన్యాభివృద్ధిస్యాత్ జేమారో
 యం ముఖిత్కృత్ వాఙ్ఫలం సోమవారే మువర్ణిత్

ఫలచతుష్టయం

జ్యేష్ఠశుక్ర ప్రతిపన్యక్త బుధవారఫలం ప్రతిపజ్యేష్ఠ శుక్రాచే
 త్సన్యవారేణ సంయుతా । ముఖితుం జేమారోగ్యం మహద్వర్ష
 కరాభివ । ఆషాఢ నితపంచమీ యుక్త వాఙ్ఫలం । ఆషాఢ శుక్ర
 పంచమ్యాం యిందువారేణ సంయుతా । ఊగప్రవా స్సగ్గా వజ్
 బహుసన్యాధివృద్ధయః । తస్మాద్వ్యపక్ష రోహిణీయుక్త సింహఫలం
 వ్యాదశి రోహిణీ యుక్తా స్వగస్యనినాశం । ఆనాభశుద్ధ
 యుక్త వాస్తా నక్షత్రఫలం శుభంభవతి. ఏతత్ఫలచతుష్టయం చాంద్ర
 మానే ప్రశస్తం.

కుజచారః

గతాబ్రే వ్రదయనక్షత్రా పేక్షయా దశమనక్షత్రే తుజస్య
 వక్రత్వసంభవాత్ అస్మిన్వత్సరేపి తద్యక్రమేవ నివృత్త్యభావాత్ గతి
 చత్సర ఫలమేవ తుజస్యవక్రత్వం ॥ శ్లో॥ ద్వాదశేకాదశే ధిష్ణే దశ
 మేవా ప్రదీపకే వక్రమశ్రు ముఖంనామ రసవృష్టి వినాశం ॥ చైత్ర
 శుద్ధ ౧ ప్రవృత్తి బ ౬ ల పర్యంతం స్వాతిసక్షత్రే తుజస్యేతః తత్ప్ర
 వృత్తి ఆషాఢ బ ౪ ల పర్యంతం చైత్రానక్షత్రే వక్రగత్యా ఋషాగత్యా
 చక్రేతః తత్ప్రవృత్తి అధికత్రావణ ౬ ల పర్యంతం స్వాతిసక్షత్రే తుజ
 స్యేతః తత్ప్రవృత్తి నిజకావణ శుద్ధ ౧౪ ల పర్యంతం విశాఖానక్షత్రే
 స్యేతః తత్ప్రవృత్తి వస్వరాంతం ఆత్వని నక్షత్ర పర్యంతం ఋషామ
 రేణ గచ్ఛతి. స్వాతి పిత్రేచ రాత్రేచ ప్రాశాపత్యోత్తరానుచ
 సంచరన్ జలదాన్మాంతి భాయః సంవర్తకానసి నైరత్యే క్రవ
 జేంద్రజే రోహిణీమాత్తరానుచ ప్రచ్ఛన్న వృష్టిరోభాయః రోహిణీ
 యామ్యగోపివా శుభదః సర్వధిష్ఠ్యానా ముదగ్యాధరానుతః
 యామ్యగోనిష్ఠ ఫలదో భేదాభేద కరోన్మాం॥

గురుచారఫలం.

కటకరాశి స్థిత గురుఫలం. బృహస్పతౌ కర్కటరాశిసంస్థా
 గవశ్య మేఘాశ్చ పరూఢరామ్యః సన్యాభివృద్ధిశ్చ భవేద్ధర్మత్రాంత
 సదాద్విజా క్వాధ్వరతత్సరామ్యః ఇదంఫలం అబ్జప్రవృత్తి అధిక
 క్రావణ శు 3 ల పర్యంతం తదుపర్యంతం సింహరాశిఫలం సింహ
 రాశిగత జీవే నిస్సాభూమర సజ్జనాః అనావృష్టి ర్వాన్తిశభయం
 వృషా యుద్దే లయం యయుః.

ఆర్థాప్రవేశకాల ఫలం—ఏతత్సంవత్సర ఆషాఢ శు ౪ ఇందు
 సర ముఖానక్షత్రే వజ్రనామయోగే కాలవాకరణ మార్యోద
 యాది ఏకాదశశుటికాః త్రిఃపంచాశత్ ౧౧-౧౩ విభుటికాః సమయే
 రవే ఆర్థాప్రవేశత్వాత్ తత్ఫలం. తిథిఫలం పంచమ్యాం ముఖం
 భవత్ వారఫలం సోమవారే ముఖితుంచ నక్షత్రఫలం. వజ్రాయా
 త్ యోగఫలం వజ్రయోగేషు వృష్టిస్యాత్-శరణఫలం

శనిచారఫలం.

సింహరాశి గతఫలం. మృగశిరసంశ్శక్తిశుభస్య నాగశ్శక్తిశుభస్యరహస్యయుపధానుగాశ్శక్తి బాహ్యక గాంధారక చినదేశకాశ్శక్తిశుభస్యగణకాశ్శక్తిశుభస్య ఇదంఫలం అబ్జప్రభృతి ఆస్తిక బంధుత్వం తదుపరి కన్యారాశి శ్శివ శనిఫలం కన్యాశ్శివే నూన్యశుతేతురంగ మృగశిరసాశ్శక్తిశుభస్య సప్తం తదా కామకామచకన్యా ద్రసాశ్శక్తి మహాశక్తిశుభస్య ఇదంఫలం మాశ్శక్తిశుభస్య పర్యంతం తదుపరిబంధుత్వం కన్యాశ్శక్తిశుభస్య సింహరాశి గతఫలం పూర్వమేవోక్తం.

శనినక్షత్ర చారఫలం.

పూర్వఫలం నక్షత్రఫలం, భాగ్యవైశిష్ట్యవారాప్త్య పుష్కరజనిపహ ఇదంఫలం అబ్జప్రభృతి వైత్ర బహుళ అప్రమాద్యంతం తదుపరి కన్యాశ్శక్తి మహాశక్తి ఫలం పిల్లశివారాశి బాహ్యక ధన గాంధార వైరకృత్ ఇదంఫలం అపాశ్శక్తిశుభస్య రేల పర్యంతం తదుపరి భాద్రపద శుని పర్యంతం పూర్వ ఫలం నక్షత్రఫలం పూర్వమేవోక్తం పుత్తరస్తే శనిస్సగ్ధ గుడంబులకాశ్శక్తి ఇదంఫలం తత్ప్రభృతి అబ్ధాంతం శనేః త్రిభుగతఫలం ఫలహీనం భవతి ఇతిచారః.

అథ మాభ్యుదయః. అధిక బ్రాహ్మణ బ ర శ్శివవాదర ప్రభృతి విజ బ్రాహ్మణ బ ర ల పర్యంతం గురుమాభ్యం. శ్వేత్య శుని ప్రభృతి అధిక బ్రాహ్మణ బ ర ల పర్యంతం ప్రాత్ శుక్రమాభ్యం శేషామాసాః శుద్ధాః.

మకరసంక్రాంతి ఫలం.

ఏతత్సంవత్సర పుష్య శుద్ధ ౪ గురువాసరే శతభిషానక్షత్రే

వరియనామ యోగే భద్రవాకరణే ను ర్భాద్రపదయాది పం వింశతి ఖటికా పుష్కర విభుటికా సహ యే భావో మకర రాశి ప్రవేశ త్యాత్ తత్ఫలం. త్రిశ్శం ద్వియుఖం వైర పం చవక్త్రం త్రిశేఖం కం లంబకర్ణం ర క్తదంతం లంబహూ దీర్ఘ నాశికం అప్ర బాహుం ద్విపాదం చ వికృతం కృష్ణ రూపకం శ్రీ పుం రూపం సువిశ్లేషం సర్వ శ్రీ గ్రహణ సంభవాత్ వాయువ్యుంశలం శ్లో. వాయువ్యుం

నీలాంబరధారణం మహాభయం. హరిరాగింధరపనం పుణ్యశ్రీ హరివంశం, మాధవీ పుష్పధారణం దుష్ట ననాశం. పుష్పరాగాధరణ ధారణం విషవాశం. కాంస్య పాత్రఫలం దుష్ట వినాశనం. చిత్రాపృథ్విణఫలం వ్యాధిసేదా బిల్వఫలక్షణం వృష్టి నాశం. అగ్రస్థం చ మయూరఫలం చిత్రఫలం పుష్పవ్యాపనం. ఆయుధస్య కుంభస్య ఫలం యుద్ధం ఆశ్వవాహనఫలం ఆశ్వ నాశం. చింతాచేష్టాఫలం కుంభయం నివిష్టావస్త్రఫలం అగ్ర వృద్ధిః యాశాస్య దిగ్గమనం తద్దేశ నామరిష్టం ప్రకారంతరేణ పుత్తర దిగ్గమనం తద్దేశానా మరిష్టం. పక్షఫలం కుక్షపక్షే యదాపుష్కే మకరస్తే దివాకరే ఆహారం జగత్సర్వం దుష్టుతం షోమదాంబరం తిథిఫలం శుభం భవతి నా ఫలం భృగ్విందు గురుసౌమ్యేషు యదాసంక్రమతే రవిః సుభిక్షం షేమహాశక్యం సువృష్టి సుర్యసంపదః కాలఫలం ఆపరాహ్ణాత్వాత్ శూద్రాణామరిష్టం నక్షత్రఫలం అరిష్టం కరణఫలం యుద్ధం భవతి మిథునలగ్నఫలం లోభం ముహూర్తఫలం మహార్థం భవతి సగ్రాంతి పుష్పధార్య క్షాద్రవ్యం నవ్యధిం తస్మాత్సర్వ ప్రయత్నేన స్వ ద్రవ్యం నివృత్తమేత్ సగ్రాంతి పుష్పాత్పత్తికాశేస్తా సమాదకం మర్యాత్ యేమమాలోక్య నివృత్త ఫలం తృణాది సర్వసన్యాంతం సవాంశాధికం భవతి.

అథ పుష్కరనిర్ణయః.

అధిక బ్రాహ్మణ శుద్ధ ౩ ల భానువాసరే న్యాయసింహం త్రయో వింశతి ఖటికానంతరం గోవాశీనది పుష్కరప్రవేశః.

అథ గ్రహణకాలా నిర్ణయః క్రియతే.

ఏతత్సంవత్సర వైశాఖ శుద్ధ ౧౫ ల భానువాసరే స్వాతి

నక్షత్రే రాహుగ్రస్త గ్రహాస్తయం పూర్ణిమానః కపిలవృక్షః ఆగ్నేయవృక్షః వాయువ్య నిమిలనం యాశాస్యోన్మీలనం నయరుల నెమత్తు.

రాత్రో నవ్యకాలః ఖండగి. గి. ఖం టా. ౪.౪౦ న దినే నిమిలనకాలః ఖం ౦-౨౦ ఖంటాః ౫ గి. ౧౦ చరదినే మఖ్య

కాలః ఖం ౧-౫౧ ఖంటా. ౬-౨౦ చరదినే పునీలకాలః ఖం ౩-౩౩ ఖంటా. ౭-౬ మోక్షకాలః ఖం ౬-౨౬ ఖంటా. ౮-౧౭ బింబా ద్యుకకాలః ఖం ౩-౧౨ ఖంటా. ౧-౧౭ ఆద్యంత పుణ్యకాలః ఖం ౮-౦ ఖంటా. ౩-౩౭.

గ్రహణఫలం:—వైశాఖమాసే గ్రహణం సుమధు మాలాని కార్యానతిలాన్ సముద్ధాత్ వినాశేషు త్త్రేత కుశుధకేషు సంపూర్ణ వృద్ధిం కురుతేషవృద్ధిః ఉదగయశ్శాత్ విద్రుమాహ నా వదిష్టం. గ్రాసఫలం శ్లో. సర్వస్థాన చంద్రమాశ్శక్తివ్యాప్తివృద్ధి భయప్రదో గ్రహాస్తయఫలం శ్లో. గ్రహాస్తానామస్తమితా స్తవధాన్య నాశనంస్యాతి రూపం సువిశ్లేషం సర్వ శ్రీ గ్రహణ సంభవాత్ వాయువ్యుంశలం శ్లో. వాయువ్యుం

సంక్రాంతేః పునవలక్షణం. అస్య పుష్యస్య మండాశీ నామ శతశ్రీ గ్రహారోగాగ్నిజుఫలం. చంద్రవర్ణం-చంద్రవ్యయ నావృద్ధి ర్భవః నావఫలం భూపానామరిష్టం. నింబాదకస్యానం రోగప్రసంగ ననాశో భవేద్ధు శం.

పరేయ్యః చంద్రదర్శనానంతరం నిత్యభోజనం కర్తవ్యం బ్రాహ్మణాః క్రూరవాడీ సంచారవశాత్ పురో బుధవోచనశా చ్చ
 కంఠం శాస్త్రతః గ్రహణముక్తిం విధా ను దినైవ యథా కాలే కర్తవ్యం మేతన్మాసే కృచిన్వృష్టిః ఆషాఢ శు ౧॥ ప్రభృతి బ ౩౦ ల పర్యంతం
 శో॥ ఆర్ద్రగతే మృగాంకేషు గ్రహణేన సమన్వితే అస్మిన్ బ్రాహ్మణాం కృచిన్వృష్టిః ఆషాఢ శు ౧॥ ప్రభృతి బ ౩౦ ల పర్యంతం
 పరమర్షిత భోజనం శు విధానయే॥ కించ గ్రస్తోదయే విధోః పూర్వం నాహ
 స్థాభజనమచరేత్ పరగ్రస్తాస్తయతిః న దినా భోజనంచరేత్ కించ
 గ్రస్తే చంద్రే ఆర్ద్రగతే తే దానీం జ్యోతిశ్చాస్త్రాత్ కృచిన్వృష్టిః ఆషాఢ శు ౧॥ ప్రభృతి బ ౩౦ ల పర్యంతం
 గ్రస్తం కాన్యమిర్వానికాలచంద్రాది వచన పర్యాలోచనయా పరదినే
 బ్రాహ్మణం యథా కాలే కర్తవ్యం ఆన్యేషాం భోజనం రాత్రావేవ.

వత్సరసంవత్సర అశ్వీజ శు ౧గి సౌమ్యవాసర అశ్వీనశుక్రత్రే
 శేషుగ్రస్తపూర్వసౌమాపరాగః కపిలవర్ణః ఆశ్వీయస్పర్శః వాయువ్య
 నిమిలనం ఈశాన్యోర్మిలనం నైరృతిమౌక్షః రాత్రౌ స్పర్శకాలః
 ఘ ౧-౭ ఘం ౬-౧౨ నిమిలనకాలః ఘ ౩-౧౩ ఘం ౭-౧౮ మధ్యకాలః
 ఘ ౧-౩౬ ఘం ౭-౧౯ ఉన్మీలనకాలః ఘ ౭-౨౯ ఘం ౮-౧౯
 మౌక్షికాలః ఘ ౧౦-౧౧ ఘం ౯-౧౧ చింబాదర్శనకాలః ఘ ౩-౩౬
 ఘం ౧-౩౬ ఆవృంతిపుణ్యకాలః ఘ ౯-౮ ఘం ౩-౩౯

గ్రహణమాసపటం:— స్తో॥ కాంభోజచీవాన్యవనాన్ సతల్ప
 బాహ్నికం సంభూతటవారణాన్ అపర్తసాంద్రక విషాన్ కిరాతదేశాన్
 సంచిత్రానూరోన్మి రుజ ఘాతినువృష్టిదశ్చ అయనఫలం దక్షిణాయన

త్వాత్ వైశ్యసూద్రాణా మరీష్టం సర్వ
 గ్రాహణం స్తో॥ స్వాగ్రస్తాంద్రనూరాన్
 యద్వాస్యస్యగ్నిభయప్రదా అశ్వీనశుక్రత్రే
 గ్రహణం నాత్ వాయువ్యమండలం చోర
 కాగాస్తిభయం చంద్రపర్యత్వాత్ అనా
 వృష్టి జననాశో భవతి

నివాగ్రహణమాసం భోజనం కర్తవ్యం - పూర్ణిమాప్ర
 ముక్త బ్రాహ్మణ్యప దినా ప్రభవయామే కర్తవ్యం, తదుక్తిం కాలచంద్ర
 కాయాం రాత్రౌ స్యాః పూర్వయామే గ్రహేచే ప్రాతర్వామే పార్ష
 మాస్యాం విధేయం.

అథ వర్ష యోగవిచారః

వైశ్ర శు ౧॥ ప్రభృతి వైశాఖ బ ౩౦ ల పర్యంతం రవాది
 గ్రహణం కౌమ్యజల మేఘాయుత నాడీ సంచారవశాత్ బుధస్య
 వక్రకాలే శుక్రస్య ఋశుత్వగమనత్వాత్ వృష్టిభవతి స్తో॥ బుధ
 శుక్రా సమీపస్థౌ కుర్వాదేకార్ణవం మహత్ ఋజురేకః పశోవక్ర
 భృగునందన సౌమ్యయోః కేదారాంశ్చ శటాకాశ్చ భిష్టం తే
 నాత్ర సంశయః యిత్యాని వచనపర్యాలోచనయా వర్షయోగే సత్వేపి
 కృచిన్వృష్టిగ్రహణం క్రూరాశుభనాడీ సంచారవశాత్ సామాన్యవృష్టి
 భవతి శ్లేష్ఠశు ౧॥ ప్రభృతి బ ౩౦ ల పర్యంతం బుధ శుక్రేతర
 గ్రహణం సౌమ్యాది నునాడీ సంచారవశాత్ వృష్టియోగ త్వేపి బు

ధశుక్రయోః క్రూరవాడీ సంచారవశాత్ పురో బుధవోచనశా చ్చ
 మేతన్మాసే కృచిన్వృష్టిః ఆషాఢ శు ౧॥ ప్రభృతి బ ౩౦ ల పర్యంతం
 కుజ గురుశన్యేతర గ్రహణం చందదహన వా నునాడీషు సంచార
 త్వాత్ పురోబుధవోచనశాచ్చ వృష్టిభంగః తస్మిన్, నాజవలనవశాత్
 జలరాశిషు చంద్రసంయోగకాలే కృచిన్వృష్టిః ఆషాఢ శు ౧॥ ప్రభృతి బ ౩౦ ల పర్యంతం
 గ్రహణ శు ౧॥ ప్రభృతి బ ౩౦ ల పర్యంతం రవిబుధేతర గ్రహణం
 సౌమ్యజల మేఘనాడీ సంచారవశా గురోరస్తయత్వాచ్చ
 శుక్రదయవశాచ్చ పూర్వశుక్రవశాచ్చ సువృష్టియోగః సత్వేపి శుక్రస్య
 ఋభాపంచక అవయోగ సంచారఫలాత్ రవి బుధయోః క్రూరవాడీ
 సంచారవశాత్ వృష్టిభంగః కృచిన్వృష్టియోగ త్వేపి గుణదోషేషు గుణా
 ధిక్రత్వాత్ మధ్యవృష్టిః నిజక్రూరం శు ౧॥ ప్రభృతి బ ౩౦ ల
 పర్యంతం రవాదిగ్రహణం సౌమ్యమేఘ అమృతనాడీషు విద్యమాన
 త్వాత్ తేనేస్త సయత్వాత్ శుక్రస్య మఖాది పంచకవయోగ త్వేపి
 సువృష్టిభవతి భాద్రపద శు ౧॥ ప్రభృతి బ ౩౦ ల పర్యంతం మే
 తర గ్రహణం జలమేఘాయుతనాడీషు విద్యమానత్వాత్ తస్మిన్
 శుక్రస్య కృమ స్వాతిత్రయ నక్షత్ర సంచార వశాచ్చ శస్త్రస్తయ
 వశాచ్చ వృష్టిః ఆశ్వీజ శు ౧॥ ప్రభృతి బ ౩౦ ల పర్యంతం గురు
 శనీనాం జలాయుత మేఘనాడీషు విద్యమానత్వాత్ బుధశుక్ర సమీప
 యోగవశాత్ వృష్టిః కార్తీక శు ౧ ప్రారభ్య బ ౩౦ ల పర్యంతం శని
 గుర్యేతర గ్రహణం చందదహన వాతనాడీషు విద్యమానత్వేపి గురు
 శన్యోజలాయుతనాడీ సంచారవశాచ్చ ఖండవృష్టిః మార్గశిర శు ౧॥
 ప్రారభ్య బ ౩౦ ల పర్యంతం రవి గుర్యేతర గ్రహణం క్రూరవాడీ
 సంచారవశాచ్చ వృష్టిభంగః.

అథ అర్చ విచారః క్రియతే

చాంద్రాఘ్నః.

వైశ్ర ఆషాఢ అధికక్రావణ నిజక్రావణ భాద్రపద కార్తీక
 మార్గశిర మాసేషు సమార్ఘ్యం వైశాఖ ఆశ్వీజ మాఖ ఫాల్గుణేషు
 శూన్యార్ఘ్యం శ్వేష్ఠపుష్కరయోః అత్యర్ఘ్యం.

సౌరార్ఘ్యం.

మేష మిశన ధనుషు అత్యర్ఘ్యం వృషే సమార్ఘ్యం మిథున కటక
 సింహ కన్యా తుల వృశ్చిక మకర మంభమాసేషు శూన్యార్ఘ్యం.

ఆదాయవ్యయం.

మేష వృశ్చికయోః ఆ ౨ వ్య గిర వృష తులయోః ఆ ౧౧
 వ్య గి మిథున కన్యయోః ఆ ౧౧ వ్య ౨ కటకస్య ఆ ౮ వ్య ౨ సిం
 హస్య ఆ ౧౧ వ్య ౧౧ ధను ర్మియోః ఆ ౧౧ వ్య ౧౧ మకరమంభ
 యోః ఆ ౮ వ్య ౧౧ సర్వాదాయః ౧౯ సర్వవ్యయం ౧౩.

శాస్త్రనామసంవత్సర పంచాంగ పీఠికా

అథ కందాయాని

అశ్వ	భర	కృత్తి	రో	మృ	ఆర్ద్ర	పున	పుష్య	ఆశ్లే
౧	౫	౦	౩	౬	౧	౪	౭	౨
౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౦
౨	౦	౩	౧	౪	౨	౦	౩	౧
మఖ	పూ	ఉత్త	మా	చి	స్వా	విశా	అనూ	
౫	౦	౩	౬	౧	౪	౭	౨	౦
౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౦
౪	౨	౦	౩	౧	౪	౨	౦	౩
మూ	పూ	ఉమా	శ్ర	ధ	శత	పూభా	ఉభా	ర
౦	౩	౬	౧	౪	౭	౨	౫	౦
౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౦
౧	౪	౨	౦	౩	౧	౪	౨	౦

కందాయఫలం.

ఆదిశాస్త్రే మహావ్యాధి మహామృత్యు సహాయా, అంత్యశ్చ శుభం నాస్తి యేషాం శ్రీమహావ్యాధి నివృత్తం భవేత్, కషయే త్వం లాభః శాస్త్రే సమేతం సమాతాంభవేత్ శూన్యేనాస్తి సువాహ్నితి కందాయ ఫల మిద్యతం.

అశ్వన్యాదీనాం సంవత్సరఫలాని.

అశ్విని	పుష్యమి	స్వాతి	పుత్రరాజుధానం	రోగం
భరణి	ఆశ్లేష	కాభా	శ్రవణానాం	ఆయుష్యం
కృత్తిక	గుఖ	అనూ	ధనిస్తానాం	అర్థలాభం
రోహిణి	పుబ్బ	కేరై	వర్షభిషానాం	మనస్తాపం
మృగశిర	ఉత్తర	మూల	పూర్వాభాద్రాణాం	రాజపూజ్యం
ఆర్ద్ర	మాఘ	పూర్వాషా	పుత్రరాభాద్రాణాం	యుద్ధం
పునర్వసు	చిత్త	అభిజిత్	రేవతీనాం	భూమణం

పంచాంగత్రవణఫలం

యశ్చ ణోతి మధు శుక్లపక్షే చంద్రనాథ సచివాదికం ఫలం, ప్రాస్తూయా ద్దరితముక్త విగ్రహః మాయా రథ సతులం యశ్చ మఖం, కన్యాసే కాంచన దిగ్బానాం గవాం సహారం సతితి శ్రీశేఖరః, దత్వా ఫలం యల్లభతే చురువ్య తత్తత్ఫలా శ్రద్ధభిలాసి శ్రీనివాస్, రాజా మంత్రిః సస్యనాథో రసానా మిశాస్సార్థం స్వామినో నీరసానాం అర్హణిక కించ మేఘాధినాథో దయ్య శ్రేయః శ్రుణ్వతాం తత్ఫలాని.

ఉపాకర్మ నిర్ణయః

అస్మిన్సంవత్సరే శ్రావణ పౌర్ణమాస్యానాం ఉపాకర్మ కర్తవ్యమితి సూత్రోక్త పూర్ణిమాయాం గురుమాఘ దూషితత్వాత్ ప్రావణ్యే సంక్రమేవాపి మాఘేపి గురుశుక్రయోః । ప్రోవృషద్యా శేష సప్తమాంసలిక కన్యకా నిషేధ గంగా శోదా మధ్యదేశేతు ముపాకర్మ చాప్రసక్తే దూషితేయది, ఇత్యాదివచనబలాత్ భాద్రపద శుద్ధ పూర్ణిమాయా మేవ యజుర్వేదీయ సవీనవటూనా ముపాకర్మ కర్తవ్యమ్.

కర్మ కర్తవ్య మితి - భాద్రపద శుద్ధ పూర్ణిమా సంకర కాలవ్యాప్త్య భావాత్ భాద్రపద శుద్ధ చతుర్దశి గురువానరే యజుర్వేదీయ సవీన వటూనాముపాకర్మ కర్తవ్యం బృహదా శ్రావణేకవర్త్యురితి వచనప్రా మాణ్యేన యేతన్మాసే శ్రవణర్షయై ద్వాదశ్యా మేవ ఋగ్వేదీయ సవీనవటూనా ముపాకర్మ కర్తవ్యం - సామవేదీనాంతు మాస్తా శ్శేషత్రయైక్త భాద్రపద శుద్ధ ద్వితీయాయా మేవ ఉపాకర్మ కర్తవ్యమ్.

సింహగురునిర్ణయపత్రిక

కాలాప్యతే । తృప్తియందిదా । ఆర్ద్రాదావనిలాంశమును దశకే నూర్వస్థితేవాగురౌ సింహ స్థేయభవా తదంతకగతే పూర్వేదశి పారిశు ఉద్వాహా సుఖః । తద్వాభ్యాసే గోవిలః వింధ్యపర్వతే దిగ్భాగే సింహాయుక్తే బృహస్పతే । వివాహం వైవ ఖర్వీర నాయందోషో ధ్వి దక్షిణే । ధృష్టప్రవృత్త । శాంతికం పాషికం యత్రా । ప్రతిష్ఠాద్వాహపూర్వకం । సుర్యా త్వర్ణమాంగల్యం సింహం యాతే బృహస్పతే । జ్యోతిషినో వసిష్ఠః । సింహాశ్శిర మఖాసంక్తే గురుయత్నేన వర్షయేత్ । అశ్వత్ర సింహభాగతు వివాహాది ర్విధీయతే । మార్తాంధి । మౌడవ్యం । ఇష్టాపూర్వేచ నా

లాది సంసార్కరాక్ వాస్తవకర్మచ - అన్యని శుభకర్మాని సుర్యా త్సింహగే గురౌ । వసిష్ఠః । సింహాశ్శిరే దేవగురౌ వివాహం నేచ్ఛంతి యత్రాశ్రవణంభవం చ । కలింగవంగాఖ్యై మళశేషు దేశేషుతిత్త్య గజేషుగర్భాః । గోదావ ర్యుత్తరేతితే । భాగీరథ్యాశ్చ దక్షిణే । వివాహాది సమర్పిత సింహాశ్శిరేచ దూష్యతే । సింహా సింహం కతేజీ నేకలింగే మంగపూర్ణతే । కాలమ్యుప్యాయం జిహ్వ దంపత్యోర్విధన ప్రదం । సింహరాకగతేజీవే గౌతమ్యాదక్షిణేతితే । ద్రు లలివా హాటిక నుర్యాదితి మహావృష । గౌతమ । సమ్రాజౌత్తరవేషు సింహాశ్శిరే దేవగురౌ మళశేషు సమర్పిత నిషేహో న్నాదయ భాగీరథ్యుత్తరేతితే గోదావర్యాశ్చదక్షిణే త్రోద్వాహాది కర్మాని సింహంక్తే న దూష్యతి బ్రహ్మసంహితాయాం సింహాశ్శిరే యని గురు యది సింహభాగే తిద్వర్షయే సజలకర్మసు సర్వకారే వింధ్యే స్వదక్షిణనిర్వికారాభాగే సింహంకె నుంకూ మన్వయంతి సింహగురు సింహావాంశి కోర్వ్యో శోదాశ్చ దక్షిణాంబలాదే ఉద్వాహకాలా త్వియవోదక్షిణే కాన్యోవివాహోక్త్యోక్తాభిత్ ఫర్వాభిసాం । పృశ్నేర్ర సప్తమాంకత్తే శివశా నిర్వతా గౌతమీయాయు దేశేతు దంపత్యోర్విధనప్రద ప్రసాద్యింధ్య నిభాగ. భాగీరథీ సర్వవాచ యమునాది సర్వస్వ విశోకాచ వివాహాచ వింధ్యపర్వతైర్ నంధితా శోదాశ్చ భీరుభి గుంగ గ్రావ శేషికా, వాపరూపా వింధ్యస్వ సు శేష ప్రక్షిప్తతాః సర్వసింధుసారై । మఖాశ్శిరగతే సింహంకగతే గురౌ సర్వదే సర్వసింహాశ్శిరే వివాహ ప్రసంభవా దోమః । సింహంకోత్తరం సర్వకర్మాని సర్వదేశేషు కర్తవ్యాని । ముచూర్త చింతామణి

సంహారా సింహులకే వివాహం నేర్పిన గోదాత్ర తల్పయా సింధుకారకు పాపమాస్వాయాం అర్థోదయో యోగవిశేషః
 వత్ భాగీరథి యమ్యతలేహి దోషో నాస్యత్రదోషో తపనోపితమక్రం మదనరత్నై మహాభారతే అమర్కపాత్రకవశే యుక్తాచే
 మేషే । మహూది పంచపాదేషు గురుః సర్వత్ర నిందితః । గంగా పువ్యమాఖయోః అర్థోదయః సజ్జేయః కోటిసూర్యగ్రహాసం
 గోదాంతరం హిత్వా శేషాంఘ్రిషు నదోషకృత్ । సర్వసింహగురు ఇత్యస్తి పువ్యమాఖయో ర్మధ్వరస్తి పాపిశూర్ణిమా సుత్రరామావా
 ర్మధ్వః కలింగే గౌడ ఘూర్జర । బోయిరిద్విదాభరణే శ్రీ కాళిదాసః స్వీత్యర్థః ఇతి భట్టాః మదనరత్నమతే పువ్యద మాఖస్యచ మాన
 ససింధుజే సింధురవై రిరాకౌ నితేంశురీ నేద గురౌ వాహం । సర్వస్య క్షీత్యర్థం హేమాద్రిచ తెతన్న తన్మతే మాఖయేన శక్తత్వాత్ తథాహి
 మాశ్చ నసహేగమాచు ప్రదోత్రరా కార్మ గతోరితం ఇత్యాది కింసూనం మహోదయ మితి శేచిదాహుః తన్నిర్మూల మేవ
 వచన పర్యాలోచనయా సింహాసంస్థే గురౌ సర్వదేశేషు శుభకర్మాణి హేమాద్రౌ మదనరత్నై చ స్సాంధేవ మాఖమాయాం వ్యతిపాతే
 వర్జనీయాని ఇతి యోకః పక్షః । సింహాంశకకతే । గురౌ సర్వదే అదిత్యై విష్ణుదైవతే అర్థోదయః సజ్జేయః సహస్రార్క గ్రహస్య
 శేష ఇతి ద్వితీయః । వింధ్యస్యాత్తర దేశేషు నిషేధః ఇతి తృతీయః । పునరి మాఖమానే కృష్ణపక్షే పంచదశ్యాం రవేరి నే వైష్ణవేనకు
 గురౌర్మహాసక్షుత్ర సంచారకాలే నిషేధ ఇతి చతుర్థః । భాగీరథి ఋషేణ వ్యతిపాతే సుదుర్లభే వ్రతంతుర్యా దితి అగ్రేణ అన్యయః
 గోదావరీ చుద్యదేశే నిషేధయితి పంచమః । కలింగవంగఘూర్జరయో నిర్ణయసింధుకారకాభిప్రాయః ఓచార్యమాణే సతి మహోదయం
 సింహాంశనిషేధ ఇతిషవ్యః । భాగీరథి శక్తరతిగోదావరీ దక్షిణతీరే నాస్తి అర్థోదయవిచారే మాఖమాయా మేవ అమర్కపాత్రకవశేతి
 సింహగురుదోషో నాస్తితి సప్రయః । గౌతమీ దక్షిణదేశే సింహాం శ్లోకోక్త ప్రకారేణ మాఖమాయా మితి హేమాద్రిః మద రత్న
 శక ఏవదోషః ఇతి అష్టమః పక్షునిచయో నిర్ధారిత గురౌ మాఖ మతస్తు పువ్యస్యచ మాఖస్యచ మాస్యమాయాం యేతిస్మిక్త యోగో
 నక్షత్ర పూర్వఫల్లుని నక్షత్ర ప్రధనపాద సంచారకాలే గౌతమీ సుదనరత్నై అంగీకృతం భట్టమతే పునఃసూయాం యేతస్మిక్
 దక్షిణదేశీయ కృష్ణాకాశే సదీపియత్రాంత దేశేషు శుభకర్మాణి యోగోయగి పుష్కేన సఖి మాఖ ఇతి భట్టమతేష్యస్తి ధ్యోసింధు
 వర్జనీయాని తత్ప్రభృతి వత్సరాంతం శుభకర్మాణి కర్తవ్యాని

మహోదయవిచారం

అస్మిక్త వత్సర పావ్యమాయాం ఇందువార శ్రవణనక్షత్ర వ్యతిపాతయోగః సంయోజ్యస్తి యేతేషం సంయోగాత్ శేచిన్మతే
 మహోదయ చ స్థితి కథ్యతే తెన్మతే మహోదయం నాస్తితి అభిక్రమం ఇదానీ యపి తన్నిధన ఆమస్తేయ మితి సుయా విజ్ఞప్తి
 గ్రామ్య. త్రత భవతాం పూజ్యానాం మతాని విశీక్రియతే నిర్ణయక్రియతే॥

అమృతాంజనము

క్కిని డబ్బీతో సహా సీసా ౧-కి అణాలు ౧౦ మాత్రమే.

అమృతాంజనము అమృతశబ్దమూదిని
 గల మాయమందుగాదు. నకలుమందుల
 వలన మోసము గలుగును. పంచభాష
 చీటిని చూచుకొనిన మోసముగలుగదు.
 అమృతాంజనము అన్ని బాధలకుపరమా
 మృతము. తలనొప్పల మాన్మను.
 వాయుపుపోట్ల బాపును. పార్శ్వపు
 నొప్పల బారదోలును. పోట్ల పోగొట్టు
 ను. వనమూలికలచే తయారుచేయబడిన

మంచిమందు. అమృతాంజనమునకు సాటి
 యైనమందు అమృతాంజనమే. అమృ
 తాంజనము జగత్ప్రఖ్యాతివలన దేశము
 నం దంతటను అమృతములు అంజనము
 లు వెలసినవి. అమృతాంజనము అన్ని
 నొప్పలకు సిద్ధామృతము. అమృతాంజ
 నము సర్వవిధనొప్పలకు సంజీవినివంటిది.
 అమృతాంజనము పలువిధములైన నొప్ప
 లకు పరమామృతమువంటిది.

గొప్పగొప్పవారిచే వేనకువేలు యోగ్యతాపత్రములు పొందియున్నది. వేనకువేలు విక్రయము.

అమృతాంజనమును విదేశములలో కూడ వాడుచున్నారు.

అమృతాంజనము డిపో } 109 శ్రీరిజోడ్డు, పోర్టు, బొంబాయి.
 తేక, 7 తంబుకెట్టివీధి, మద్రాసు.

అమృతాంజనము గాయముపుండ్లకు ఘనమైన మందు

ఆనందాదియోగములు

ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	ముహూర్తరాజు
ఆశ్వి	జ్యేష్ఠ	ఆశ్లేష	షాఢ	ఆనూ	ఉషా	శ	ఆనందం-ద్రవ్యలాభః
భద్ర	ఆది	మ	వి	శ్రే	ఆభి	పూ	కాలవందం-విఘ్నః
కృత్తి	పున	పూ	స్వా	మూ	త్ర	ఉభా	ధూమాతం-హానిః
పు	ఆశ్వి	ఉభ	వి	పూ	ధ	శ	ప్రజాపతిః-కార్యసిద్ధిః
కృత్తి	ఆ	షా	ఆ	ఉషా	శ	ఆ	సౌమ్యం-ధనవృద్ధిః
ఆ	బ	వి	శ్రే	ఆభి	పూ	ధ	ధ్యాతం-విఘ్నః
పున	పూ	స్వా	మూ	త్ర	ఉభా	కృ	ధ్వజం-రాజ్యలాభః
పు	ఆశ్వి	ఉభ	వి	పూ	ధ	శ	శ్రీవత్సం-అక్షీయలాభః
ఆశ్లే	షా	ఆనూ	ఉషా	శ	ఆ	మృ	వృజం-కలహః
బ	వి	శ్రే	ఆభి	పూ	ధ	ఆ	ముద్గరం-మరణం
పూ	స్వా	మూ	త్ర	ఉభా	కృ	పున	పుత్రం-రాజ్యలాభః
ఉభ	వి	పూ	ధ	శ	ఆ	పూ	విత్తం-కార్యసిద్ధిః
కృ	ఆనూ	ఉషా	శ	ఆశ్వి	మృ	ఆ	మానసః-శ్రీలాభః
వి	శ్రే	ఆభి	పూ	ధ	ఆ	మ	పద్మం-కార్యహానిః
కృత్తి	మూ	త్ర	ఉభా	కృ	పున	పూ	అబం-భోజనలాభః
వి	పూ	ధ	శ	ఆ	పు	ఉభ	ఉత్పాతం-ద్రవ్యహానిః
ఆనూ	ఉషా	శ	ఆ	మృ	ఆ	హ	గృహ్య-హానిః
శ్రే	ఆభి	పూ	ధ	ఆ	వి	చి	కారణం-కార్యహానిః
మూ	త్ర	ఉభా	కృ	పున	పూ	స్వా	స్థి-కార్యసిద్ధిః
పు	కృ	శ	ఆ	మృ	ఆ	వి	కుంభ-గుణకార్యసిద్ధిః
కృత్తి	పూ	ధ	శ	ఆ	హ	ఆనూ	అన్యతం-శ్రీనివాసం
ఆ	ఉభా	కృ	పున	పూ	వి	శ్రే	ముఖం-భోజనహానిః
కృ	కృత్తి	పున	పూ	స్వా	మూ	గదా	అశుభం
ఆ	పు	ఉభ	వి	పూ	త్ర	పూ	మతంగం-స్వర్ణలాభః
పూ	ధ	ఆ	మ	వి	శ్రే	ఆ	రాక్షసం-శ్రేయం
కృత్తి	పున	పూ	స్వా	మూ	త్ర	ఆభి	చరం-దుర్భాగశరణం
ఆ	పు	ఉభ	వి	పూ	ధ	శ	స్థిరం-కార్యసిద్ధిః
కృత్తి	పున	పూ	స్వా	మూ	త్ర	ఆ	వర్ధమానం-అతిశయలాభః

జీర్ణ రసాయనము

96 మాత్రల డబ్బీ పెరుమా. 1-4-0

అజీర్ణమున భుజించి వస్తువుల రక్తముకకు నడిగా మారవు. అజీర్ణము మిగిలిన రోగములకు కారణము దీనివలన జీర్ణకోశములందు రక్తసానము క్రమముగ కలిగి డబ్బీల పేర్పడి ఆయువు జీవించును.

1 ఆకలి లేకపోవుట, 2. అగ్నిమాంద్యము, 3. మలబద్ధము, 4. కడుపుబాట, 5. అరుచి, పులిత్రేపులు, 6. వికారము, గుండెలలోను రొమ్ములోను మంట, బరువు, 7. తలనొప్పి, తలదిమ్మ, 8. చిక్కిపోవుట, 9. జ్వరము, 10. వెన్నపూస మీదగు ప్రక్కను గూళ్ళలోను హాటు, ఆయాసము మొదలగునవి. ఈ గుణములన్నియు నొకసారియే కనబడవచ్చును అజీర్ణము వీటికి ప్రధానకారణము. అజీర్ణలక్షణములు కనుపించిన వెంటనే జీర్ణరసాయనము మాత్రలను నీవించిన జీర్ణశక్తి హేచ్చును, మలబద్ధము మానును. రక్తము పుష్టికెందును. ఆకలి హేచ్చును.

అమృతాంజనము డిపో, 6 తగలు శెట్టివిధి, మద్రాసు.

అమృతాంజనము

డిపో వారి
దివ్యాచిధములు

గంధదూర్ణము, పండుతోముటుకు	0. 2
జీర్ణరసాయనము మద్రాసు, అజీర్ణమునకు	1- 4
దంతశుభలవారి, పండ్లతోముకు	0- 8
శ్రీగుళికలు, ధానుపుష్టికి	1- 0
జ్వరహరి జ్వరములకు సీసా 1-కి	0-12
మూలశంకకు తైలము, డబ్బీ 1-కి	0.12
తేలుచంపు, తేలుకాటుకు సీసా 1-కి	0- 8
శ్రీత్రాంజనము, కంఠివ్యాధులకు	0- 8
కలరామద్రాసు, వాంతిగులకు	0- 8
జ్వరతైలము, గజ్జీచీడలకు డబ్బీ 1-కి	0- 8
వాముకర్పూసు సీసా 1-కి	0- 6
పేలకుకము సీసా 1-కి	0- 8
తామ్రతైలము, తామ్ర, తీటుకు	0- 6
కుషుకుతైలము, డబ్బీ 1-కి	0- 4
చంద్రదాసు సీసా 1-కి	0- 8
కఫహరి, కీటం దివ్యరస	1- 4
కఫహరిదూర్ణము, కగు ఉబ్బిములకు	0- 8
వాముపుసాట్లకు చంపు	1- 0
కుంభిరసము, ములకాంతికి	0- 8
కకర్పూ తైలము, శీతపిష్టకు	0- 6
చంద్రదాసు, చింతిలోముకు	0- 8
జాలాదిమద్రాసు, చింతిలోముకు	0- 8
చంద్రదాసు, చింతిలోముకు	0- 8
కుచుమారీద్రాసు, చింతిలోముకు	0- 8
మోహిద్రాసు, చంద్రదాసు	0-12
రోమహరి, చంద్రదాసు	0- 8
ఉబ్బిములకు చంపు సీసా 1-కి	0- 8
కస్తూరిదూర్ణము, చింతిలోముకు	0-10
కుచుమారీద్రాసు, చింతిలోముకు	0- 8
కుచుమారీద్రాసు, చింతిలోముకు	0-12
కీడు ద్రావకము సీసా 1-కి	1- 0
ఆపచ్చికాకు చింతిలోముకు	0-8
కీరోమము మోహిద్రాసు	10-1
కుంభమధువు	8- 0
పచ్చికర్పూసు	8- 0
చంద్రదాసు	1- 0
కకర్పూసు	0-10

అమృతాంజనము చక్కని డబ్బీతో నహా సీసా ౧-కి అణాలు ౧౦ మాత్రమే

కౌడినామ సంవత్సర పంచాంగ పీఠికా

ముహూర్తము పేరు.	తీధులు	వారములు.	నక్షత్రములు.	లగ్నములు.	విశేషవిధులు.
వివాహం	౨-౩-౧౦-౧౩	బు-గు-శు	రో-హ-మ-స్వా-హ-అనూ-శ్ర-రే-ఉత్తరాశ్రయం-మూల	వృ-మి-కర్కా-కన్య-తు-ధను-మి-మే	సప్తమ, సుద్ధి
కంసుక ధారణం	౨-౩-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-పున-పుష్య-ఉత్తరాశ్రయం-హస్త-చి-స్వా-అనూ-శ్ర-రే	వృ-మి-కర్కా-క-తు-మ-కు-ధ	పూర్వాష్టమందు శుభము
నవవస్త్ర ధారణము	౨-౩-౧౦-౧౩	బు-గు-శు	అశ్వ-ఉత్తర-ఉత్తిరాషాఢ-ఉత్తిరాభాద్ర	వృ-మి-కర్కా-క-తు-ధ-మి-మ-కుం	తృతీయ శుద్ధి
ప్రయాణం	౨-౩-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	మృ-అశ్వ-పుష్య-పున-హ-అనూ-శ్ర-మూల-ధ-రేవతి	మే-వృ-కర్కా-తు-ధను-మి-మ-కుం	పంచమశుద్ధి-వారకూల-తిథి-కూల-నక్షత్రకూలలు కలదిక్కులు వదిలి నెట్టవలెను.
కూపారంభః	౨-౩-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	రో-పుష్య-ఉత్తరాశ్రయం-హ-అనూ-శ్ర-శత-ధ-రేవతి	కర్కా-వృ-మి-మ-కుం	తూర్పు-ఈశాన్య-ఉత్తిరదిక్కులయందు ఉత్తిమము
భిజావాసము నకు	౨-౩-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	రో-హ-చి-స్వా-పున-పుష్యమి-ఉత్తరాశ్రయం-మూల-ధ-రే	వృ-మి-కర్కా-కన్య-తు-ధను-మి-మ-కుం	శుభగ్రహదృష్టికల లగ్నము శుభమైనది

ఈ ముహూర్తములకు ఏకవింశతి మహాదోషములు వదలి పెట్టవలెను. పంచకరహితమా కావలెను. చంద్రతారాబల యుక్తముగా నుండవలెను. పాఞ్చగ్రహములు అనగా - ౧) - చంద్ర-కుజ-రాహు-శని-శ్రీ-జు-చంద్ర - పాపయుత । బుధులు-లగ్నమునకు - ౩-౬-౧౧ స్థానములయందును శుభగ్రహములగు గురు - శుక్ర - పూర్వచంద్ర పాపయుతము కాని బుధుడు వీరలు లగ్నమునకు, ౧-౨-౪-౬-౮-౧౦-౧౨ ఈ స్థానములయందును ఉండిన శుభము. చంద్రుడు పాపులైనను శుభుడైనను లగ్నమునందు వుండకూడదు.

పంచకరహితము చేయు విధము.

శుక్లప్రతిపత్తు మొదలగు-లింగసంఖ్యయును అదివారము మొదలు వార సంఖ్యయును అశ్వినాదిగా వక్షత్ర సంఖ్యయును మేసాదిగా

లగ్న సంఖ్యయును గలిపి తొమ్మిదిచే భాగించగా శేషము ౧ మిగిలెనేని వృత్త్యుపంచకము. ౨ మిగిలెనేని అగ్ని పంచకము. ౩ మిగిలెనేని రాజపంచకము. ౪ మిగిలెనేని చోరపంచకము. ౫ మిగిలెనేని రోగ పంచకము. శేషసంఖ్యలు శుభములు.

మఠాంతరముగా తిథిసంఖ్య శుక్లపక్షములో శుక్లప్రతిపత్తు నుండియు కృష్ణపక్షములో కృష్ణ ప్రతిపత్తు నుండియు గణించుట కలదు. మార్తాండమతరీత్యా గతతిథులను లగ్న సంఖ్యను కలిపి తొమ్మిదిచే భాగించగా శేషము ముందు చెప్పిన మోదరగనే చూచుకొనుట కూడ గలదు. ధ్రువకము కలుపుట కాస్త్ర సమ్మతము కాదు.

నారీపంచాంగం కాలము ౧-కి ౩౫ ఘడియ. ఘంట ౧ నిమిషం ౩౦.

పగటి ముహూర్తములు.

రాత్రి ముహూర్తములు.

వారాః	ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	ఉద్యో	అమృ	రోగం	విషం	ఉద్యో	రోగం	విషం
౨	లాభం	విషం	ఉద్యో	అమృ	విషం	జ్వరం	అమృ
౩	విషం	ఉద్యో	జ్వరం	శుభం	జ్వరం	అమృ	జ్వరం
౪	అమృ	లాభం	లాభం	ఉద్యో	లాభం	కలహం	ఉద్యో
౫	శుభం	జ్వరం	అమృ	రోగం	అమృ	లాభం	శుభం
౬	ధనం	అమృ	ఉద్యో	శుభం	విషం	సుఖం	లాభం
౭	అమృ	ఆదా	విషం	ధనం	కలహం	ధనం	ధనం
౮	విషం	ధనం	లాభం	అమృ	జ్వరం	అమృ	లాభం

వారాః	ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	శుభం	రోగం	జ్వరం	లాభం	సుఖం	అమృ	విషం
౨	అమృ	లాభం	ఉద్యో	రోగం	రోగం	జ్వరం	ఉద్యో
౩	జ్వరం	ధనం	కలహం	విషం	కలహం	కలహం	శుభం
౪	రోగం	ఉద్యో	లాభం	ఉద్యో	లాభం	లాభం	అమృ
౫	గలహం	రోగం	రోగం	శుభం	ఉద్యో	శుభం	కలహం
౬	లాభం	అమృ	లాభం	లాభం	జ్వరం	ధనం	రోగం
౭	ఉద్యో	విషం	ఉద్యో	ధనం	లాభం	అమృ	అమృ
౮	రోగం	జ్వరం	ధనం	లాభం	ఉద్యో	విషం	లాభం

అమృతాంజనమునకు సాటి వేరొండులేదు

అమృతాంజనము అని తలచుకొనుటకు శేషమైన దివాంజనము

కౌద్రి నామ సంవత్సర పంచాంగ పీఠికా

అమృతాంజనము

గాయము పుండ్లకు ఘనమయినది

చక్కని డబ్బీతో సహా సీసా 1-కి రూ. 0-10-0. క్రతయింట నుండగినది.

అమృతాంజనము లోక ప్రసిద్ధి బడసియున్నది. అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు సిద్ధామృతము

ృతాంజనము అమృతశబ్ద మాదిరిగల మాయమందుగాను.

నకలుమందులవలన మోసము గలుగును.

పంచభాషచీటిని చూచికొనిన మోసము గలుగదు.

అమృతాంజనము అంజనశబ్ద మంతమున గల నకలు మందు గాదు.

అమృతాంజనమునకు సాటియైనమందు అమృతాంజనమే.

అమృతాంజనపు జగత్ప్రఖ్యాతివలన దేశమునందంతటను అమృతములు అంజనములు వెలసినవి.

తామర తైలము.

తామర, తీట, గజ్జికి మంచితైలము. డబ్బీ 1-కి 0-6-0.

దంతచూర్ణము.

ఒకసారి పరీక్షించుట యుక్తము. డబ్బీ 1-కి 0-2-0 డజన్ రూ. 1-2-0.

మోహిని తైలము.

ప్రీపురుషుల వాడుటకు యోగ్యమైనది. 5 తులములుగల సీసా 1-కి రూ. 0-12-0.

అమృతాంజనం డిపో మదరాసు, లేక ఫోర్టు, బొంబాయి.

ప్రస్తావన

శ్రీ. ఓన్నమః ప్రణవాధాయ శుద్ధజ్ఞానైకమార్తయే, నిర్మలాయ ప్రశాంతాయ దక్షిణామార్తయే నమః.

శ్రీ మహావిష్ణుని యజ్ఞానుసారము ప్రవర్తమానంబగు విశ్వమహాచ్ఛరిత్రమునం దొక వత్సరము గతించినది. సృష్ట్యాది 1955885021 వత్సరములు గతించినవి. కలియుగాది 5021 హాయనములు ముగిసినవి. ప్రభవాది 531 ఏండ్లు నిండినవి. కాలమహాస్రవంతియందు సిద్ధార్థిసంవత్సరవీచికలు లీనము నొందినవి. చౌద్రీ సంవత్సరవీచిక లుదయించినవి. వర్తమాన సంవత్సరసంజాతములగు కాలవీచికలు కాలమహాప్రవాహము కేరీతిని ప్రవహింపజేయునదియు జగన్నాటక సూత్రధారునకు విదితము.

లోకమనంకు భావపరివర్తనము ప్రబలుచున్న విధమును గతవత్సరవృత్తాంతము విదితము చేయుచున్నది. గతసంవత్సరమునందు మహాసంగ్రామ మంతము నొందినను సంగ్రామనావాసలము మహాదహనము చేయుచునే యున్నది. సకలదేశములందును సకలసంఘము లందును శత్రువీచిత్రముగ నశాంతి పెరుగుచున్నది. రాజ్యాంగసంస్థాపనలు సాంఘికవ్యవస్థలు ఆర్థికపరిస్థితులు నూతనరూపమును దాల్చుచున్నవి. నూతనపరిస్థితులు విశ్వహృదయమునకు శాంతిని సమకూర్చుట లేదు. సంగ్రామానలమున దగ్ధము లగు వ్యవస్థలకు పునర్జన్మము కలుగలేదు. సంగ్రామసమయమునందు బలభాగ్యభోగముల ననుభవించిన ప్రజావర్గము నిరతము బలభాగ్యభోగ్యముల ననుభవించు గోరుచున్నది. గతాగత సంరంభమునందు వర్తమానము మహావ్యధ ననుభవించుచున్నది. ధనమునకు పనిపాటలకు నిరంకుశాధికారమునకు స్వాతంత్ర్యమునకు అధికారమునకు ప్రజలకు స్త్రీలకు పురుషులకు త్యాగమునకు భోగమునకు మహాసంరంభము జరుగుచున్నది. ప్రాచ్యపాశ్చాత్యప్రపంచములకు క్రైస్తవమహమ్మదీయబాతులకు పాలకపాలిత బాతులకు ధనసాంఘికబలములకు ప్రాచీననూతనాదర్శములకు మహాసంఘర్షణము వ్యాపించుచున్నది. సంఘర్షణపరిణామము మహాదేవుని యధీనమున గలదు. సకలదేశములందును సకలసంఘములందును జీవయాత్రాచరణము దుర్బరం బగుచున్నది. భాగ్యరాధ

నము భోగారాధనము పరమార్థముగఁ బరిణమించుచున్నది. భాగ్యభోగారాధనపరాయణులైన ప్రజలయందు సంరంభజ్వాలానలము వ్యాపించుచున్నది. దగ్ధపటల మైన ప్రపంచారణ్యము మహాబృందావనరూపమును తాల్చి మహదానందమును కలుగఁజేయవలసియున్నది. ఆనందబృందావననిర్మాతలు సకలదేశములందును బృందావన నిర్మాణమునకై మహాప్రయత్నంబులు చేయుచున్నారు. రాజ్యధర్మావలంబకులు సంపద్ధర్మావలంబకులు విప్లవధర్మారాధకులు సంఘధర్మకాములు కులధర్మప్రతిపాదకులు మతధర్మాధికారులు బృందావననిర్మాతలు, మహాసంరంభసంజాతమునం బగు నూతనప్రపంచస్వరూప మగ్రహ్యము, మహాసంగ్రామముతో నారంభ మైన లయప్రవాహము ప్రవర్తమానం బగుచున్నది. మహాలయము నందే మహానిర్మాణము సాధ్యము కాగలదని లోకము పరమవిశ్వాసముతో నిరీక్షించుచున్నది.

ఇకారాంతవర్ష సప్తక మనిష్టదాయకము అను జ్యోతిషసిద్ధాంతమున కనురూపముగ సిద్ధార్థిసంవత్సరము ముగిసినది. ఈ సప్తవర్షములందు మూడవదియగు చౌద్రీసంవత్సర మారంభ మైనది. ఇకారాంత సప్తవత్సరములందు ప్రథమసంవత్సరమునకు శుక్రరాజు, రెండవ యేటికి కుజు డధిపతి. మూడవ సంవత్సరమునకు ప్రభాకరుడు ప్రభువు.

చౌద్రీసంవత్సరమునకు సూర్యుడు రాజు, గణకుడు దైవజ్ఞుడు; ఫలము రాజులకు యుద్ధము, అగ్నిచోరభయములు, పరస్పరవైరము, సంగరము, స్వకర్మనిరతత్వము. అంగారకుడు మంత్రి; ఫలము మందవృష్టి, అగ్నిభయము. చంద్రుడు సైన్యాధిపతి, అర్హాధిపతి, మేఘాధిపతి, గ్రామపాలకుడు; ఫలము అతివర్షము, అతివాయువు, సువృష్టి, సస్యాభిసృద్ధి, ధాన్యసమృద్ధి, క్షీరసమృద్ధి, గ్రామసౌఖ్యము, శాంతి. శుక్రకు సస్యాధిపతి; ఫలము ధాన్యసమృద్ధి. బుధుడు ధాన్యాధిపతి; ఫలము మధ్యవృష్టి, మందసస్యము. శని రసాధిపతి; ఫలము రసహాని, మధ్యవృష్టి. గురువు సీర

సాధివతి, పురోహితుడు, పరీక్షకుడు; ఫలమునువర్ణ రత్నాదుల వృద్ధి, సుగంధద్రవ్యసమృద్ధి, గోశీరసమృద్ధి, పురోహితానుకూల్యము, సువృష్టి, ప్రజానురాగము, సస్యసమృద్ధి. యముడు పశుపాలకుడు; ఫలము పశు పీడ. సామాన్యఫలము :—

శ్లో. అశ్వస్య స్వపసంక్షోభం చోరవ్యామోఘి ర్భుజం

ఋభ్యవృష్టి రనర్హస్వం కాద్యజ్ఞే ఋభ్యపం ఫలమ్.

కాద్రిసంవత్సరసామాన్యఫలము స్వపసంక్షోభము, చోరభయము, క్రూరమృగభయము, ఋభ్యవృష్టి, సామాన్యపు వెలలు. జ్యోతిషసిద్ధాంతఫలము సామాన్యమైనవెలలను సూచించు చున్నను వెలలు లోకమందంతటను మితి మీటి పెరిగి మహాసంక్షోభమునకు కారణం బగుచున్నవి. లోకావృతంబైన దుర్భిక్ష మాంధ్ర దేశమునందును వ్యాపించినది. గతసంవత్సరము చెన్నరాష్ట్రమునందు నితరరాష్ట్రములందును గల యాహార పదార్థవియంత్రణాధికార మీ యేడు తొలగింపఁబడినది. ఈనిర్ణయమువలన కలుగఁగల లాభనష్టములు వర్తమానసంవత్సరమున వ్యక్తము కాగలవు. పంటకాపులందు కొండఱ కిడి లాభకర మైనను ప్రజాసామాన్యమునకు కష్టకారణం బగుచున్నది. భుక్తిసంపాదనమే వర్తమానయుగమందును సకలజనలకు నుత్తమధర్మముగ పరిణమించుచున్నది. భుక్తిసంపాదనసంరంభము పొందఁగల మహారూపములను భావికాలము తెలుపఁగలదు.

పసుమెకండన సంవత్సరాదిసంచికయందు గతసంచికలందువలె వివిధవిషయములకు సంబంధించిన వ్యాసములు పద్యములు గలవు. గతసంవత్సరవృత్తాంతమునందు ప్రముఖ మైన రాజ్యాంగసంస్కరణశాసనమునకు సంబంధించిన వ్యాసములు గలవు. గతసంచికయందు నన్నయభట్టారకశాఖానిర్ణయమును చేయుచు ప్రచురింపఁబడిన వ్యాసముమీఁద వాదప్రతివాదములు జరిగినవి. ఖండనమండనములను చేయుచు నుభయవైఖ్యవలంబకులును వ్రాసిన వ్యాసము లీ సంచికయందు ప్రచురింపఁబడినవి. ఆ వ్యాసములు మహాకవిశాఖానిర్ణయమును చేయుట కెంత ప్రయోజనకరములో పాఠకులు నిర్ణయింపఁగలరు. ఈ నిర్ణయమును లేఖకులు పాఠకులు శాఖాభిమానమును వదలి సత్యాభిమానమును పూని చేయుట ధర్మము. మహాకవి నన్నపాత్యుడేకులబ్రాహ్మణుడైనను ఆంధ్రము, శాఖా

నిర్ణయ మా మహనీయుని పూజ్యతకు న్యూనాధిక్యములను కలుగఁజేయఁజాలదు ప్రచురింపఁపద్యములు ప్రజల హృదయజేత్రములం దుక్కురించిన నూతన భావాంకురములకు నిదర్శనములు మాతృశిశుసంకీర్తనము భారతజాతీయ పరిభ్రష్టావృత్తిము సేవావిధానము భావములందు సందర్శనీయము. సూచించుచును ప్రచురించిన పటములలో ఆంధ్రమహాసభ సాస్యత మహాసభ గ్రంథాలయమహాసభ మొదలగు పటములు గలవు. గతసంవత్సరవృత్తాంతమునందు ప్రమేయముగిలిగిన మహాజనుల పటములును గలవు. భరతపర్వమును సందర్శింప నున్న శ్రీయువరాజు పటమును గలదు.

అమృతసరమునందలి సువర్ణదేవాలయము ముఖపటాంశరర్చితము. పద్మాసనాసీరుఁడైన బాలభరతుడు ముఖపటమునకు హృదయము. ధారవాత్సలకు హృదయ మైన యన్యుతసరోవరమందు బాలభరతునకు పివ్వబలము గలిగిరి. జాలియచువాలానాగు హత్సలు, స్మరణచిహ్నము, హతీయమహాసభ, భారత ప్రవృత్తికి నిదర్శనములు. ముఖపటమునకు బాహ్యపటములు

గలవు. సత్యయోగి గంధిమహాత్ముడు. ధర్మయోగి మదనమోహనమాలవ్యుండీతుఁడు. కర్మయోగి తిలక్ లోకమాన్యుడు. న్యాయయో చిత్తరంజనదాసు. భక్తియోగి మోహన్ రామ్ బెహార్. త్యాగయోగి శ్రద్ధానందస్వామి. సత్యవతులు ధర్మరాములు కరయోగులు భక్తిపరాయణులు త్యాగవతులు బాలభరతుని సతతము ప్రేమించి సేవించెదరుగాత! యితరసంవత్సరమున సర్వేశ్వరుడు సమస్తలోకములకు శాంతిసౌఖ్యముల నొడఁగూర్చి రక్షించుఁ గాత!

సిద్ధాంతయంత్రవలె కాద్రిసంవత్సరమునందును శాంతిస్థాపనమునకు ప్రయత్నములు జరుగు చున్నవి. స్వాసంరంభమునందీ ప్రయత్నములు విజయనిర్ణయించుట దుష్కరము. ధర్మసంస్థాపనమున కేర్పడిన నూతనయంత్రంభమునందు సర్వేశ్వరుడు సకలజాతుల వారిని స్వధర్మనిర్వహణచేసి లోకకల్యాణమును కూర్చుఁ గాత!

ప్రపంచప్రవృత్తి

ప్రపంచప్రవృత్తి మిగుల విచిత్రము, అనంతము, అగమ్యము, త్రిగుణావృతమైన ప్రపంచప్రవృత్తికి మే

గమనము వర్తమానయుగధర్మము. ఈ వేగగమనము నకు మహాసంగ్రాహునలము ప్రచండతను కలుగజేసి నది, సకలదేశములందును సకలవ్యవస్థలందును ప్రచండ పరిస్థితులు కలుగుచున్నవి. మానవులు వాయువేగమనో వేగములతో సకలసంస్థాపనములను పరివర్తించుటకు తలఁపడుచున్నారు. బండ్లకు గదులు మోటారుబండ్లు ప్రించుచున్నవి. సామాన్యయానములు పోయి వాయు విమానములు చెలరేగుచున్నవి. తెలిగ్రావుపద్ధతులు వెనుకఁబడి శబ్దగ్రహణపద్ధతులు ప్రబలుచున్నవి. వ్యక్తి ధనస్వామ్యము వెనుకఁబడి జాతీయధనస్వామ్యము వికసించుచున్నది. ప్రజాస్వామ్యధర్మము దుర్బలమయి సాంఘికస్వామ్యధర్మము ప్రబలమగుచున్నది. ఈ పరివర్తనమహావేగమునకు దుర్బరజీవవేగము త్రేజయును గలిగించుచున్నది. సకలదేశములందును సకలసంఘము లందును సకలసంస్థాపనలందును మహావేగసజాతమైన ప్రచండసంరంభము గోచరమగుచున్నది. రాజ్యకరి వర్తనము బలకరివర్తనము సంకల్పింపవర్తనము కర్మగి వర్తనము ధర్మకరివర్తనము. క్షయవిగురువచుచున్నది. వర్తనదేశవిహారింపుచున్నది. ప్రజాస్వామ్యము గల దేశములకు పజల ధనస్వామ్యమును విధింపఁ దలపెట్టుచున్నారు. నిరంకుశస్వామ్యము గల దేశము లందు ప్రజాస్వామ్యమును నాశింపఁ బ్రయత్నించు చున్నారు. సామ్రాజ్యప్రజాస్వామ్యము గల దేశము లును సాంఘిక ప్రభుత్వమును నిలుపుటకు పూనుకొను చున్నారు. యజమానులకు పనివాండ్రకు, యంత్రాధికులకు కర్మకారులకు, ధనవంతులకు ధనరహితులకు ప్రచండమైన సంరంభ మారంభమైనది. ఈ సంరంభమునందు కులభేదములు మతభేదములు జాతిభేదములు మహాత్మాత్వమునకు కారణభూతములగు చున్నవి. తెల్లజాతులకు నల్లజాతులకు వివిధదేశములందు సంరంభము పెరుగుచున్నది. పింగళజాతులకు శ్వేత జాతులకు పూర్వసముద్రతీరములందు సంరంభము పుట్టినది. మాహమ్మదీయమతమునకు క్రైస్తవమతమునకు మధ్య ప్రాక్షేపమునందు ప్రబలవైరము కలుగుచున్నది. సకలదేశములందు కులీనులకు సామాన్యలకు మహా సంరంభము సంప్రాప్తమగుచున్నది. సకలదేశము లందును యథేచ్ఛావిహారిము చేయుచున్న ప్రచండపరివర్తనముయొక్క స్వరూపము గ్రహించుటకు ప్రపంచ పరిస్థితులను సీంహవలోకము చేయుట యవశ్యము.

తృష్టాప్రభావము

కా. ఆకాపాళము దాఁ గడున్ నిడుపు లే దంకంబు రాక్షసి ! పా
కాసిం బొందిరి గాక వైన్యగయభూకాంతాదులు స్వర్గకా
మాశం బాయఁగ నేర్పిరే మను, నిజాకాంతఁబులం జూచిరే?

ప్రపంచప్రవృత్తియందు మహాత్మష్టా సంజాతమైన యనర్థపరంపరలను ప్రపంచచరిత్ర మనంతముఖముల బోధించుచున్నది. మహాయోగి భర్తృహరి తన సీతీతకమునందు వర్ణించిన తృష్టాస్వరూప మవ్యవహితముగ వర్తమానకాలమునందు గోచరించు చున్నది. రాజులు రాజ్యతృష్టాప్రేరేతులై మహాసంగ్రామములను సమకూర్చిరి. వణిజులు వాణిజ్యతృష్టాపరాయణులై మహావిలయమునకుఁ దోడ్పడిరి. శ్రీమంతులు ధనాశాపరులయి కష్టపరంపరలను కలుగఁజేసిరి. కురుక్షేత్రము నందు కురుపాండవులకు సంప్రాప్తమైన మహాభారత సంగ్రామమువలె నైరోపామహాసంగ్రామమును రాజ్య తృష్టాప్రభావమునకు మహానిదర్శకము. దురాశాపరాయణుడైన మర్యోధనుడు బంధుమిత్రపుత్ర సహితముగ సర్వస్వమును గోల్పోయెను. తృష్టాపవాతులైన జర్మనులు సకలమును గోల్పోయి దుర్దశావశులైరి. శ్రీకృష్ణుఁడు దుర్మదాంధులైన క్షత్రియుల వినాశము చేసి భరతవర్షమునందు శాంతిని ప్రతిష్ఠింపఁ దలపెట్టెను.

క. ఎప్పుడు ధర్మక్షయ మగు

నెప్పుడు పాపంబు పైడము నీ లోకమునం

దప్పుడు విశ్వేశుడు వారి

తప్పుగ విభుఁడయ్యెఁ దప్పుఁ దా సృజియిందున్.

భారతయుద్ధమునకు క్షత్రియులవిలయము జాడ్డమతస్థాపనము మహాఫలము లైనను శ్రీకృష్ణుఁడు నిర్దేశించిన శాంతిసాధనము భరతవర్షమునకు కలుగలేదని ఘోరమైనపరరాజ్యాక్రమణచరిత్రము వ్యక్తము చేయుచున్నది. ఐరోపా మహాసంగ్రామము యూరపు రాజ్యములందు మహావిలయమును గలిగించినది. జర్మనుల బలవ్యామోహమును నిర్మూలము చేసినది. ప్రజలు కష్టపరంపరల ననుభవించిరి. కాని పరాజితరాజ్యములందును విజయరాజ్యములందును తృష్టావ్యామోహము తఱుంగలేదు. శాంతిసాధనములు సాధ్యము గాలేదు. మహారాజ్యముల భూవిభాగతంత్రములు లోకవ్యాప్తమైన మహాత్మష్టాపరత్రికమునకు నిదర్శనములు

భూవిభాగము

మహారాజ్యముల తృప్తకు మూల మైన భూగోళ విస్తీర్ణము 19,65,50,000 చదరపు మైళ్లు అందు 5,55,00,000 చదరపుమైళ్ల ప్రదేశము భూమయము. 14,10,50,000 చదరపుమైళ్ల ప్రదేశము జలమయము. భూగోళమునందు యూరపుఖండపరిమితి 37,50,000 చదరపుమైళ్లు, జనసంఖ్య 40,00,00,000; ఆసియాఖండపరిమితి 1,70,00,000 చదరపుమైళ్లు, జనసంఖ్య 91,00,00,000; ఆఫ్రికాఖండపరిమితి 11500000 చదరపుమైళ్లు, జనసంఖ్య 18,00,00,000; ఉత్తరదక్షిణామెరికల పరిమితి 1,41,00,000 చదరపుమైళ్లు, జనసంఖ్య 1,85,00,00,000; ఓషియావియాహామితి 34,50,000 చదరపుమైళ్లు, జనసంఖ్య 80,00,000. ఆసియాఖండము పరిమితియందును జనబాహుళ్యమందును భూభాగములందు మొదటిదిగ గలవారు న్యాయత్యమున గణపిడిగ నున్నది. భూభాగమును బ్రిటిషుసామ్రాజ్యము 1,42,20,000, రష్యా రాజ్యము 84,00,000, ఫ్రాన్సు 43,36,000, చీనారాజ్యము 4,00,00,000 చదరపుమైళ్ల ప్రదేశముగలిగియున్నవి. బ్రిటిషుసామ్రాజ్యము భూవిస్తీర్ణమునందు నాలుగవ భాగము నాక విందుచున్నది. బ్రిటిషుసామ్రాజ్యవిస్తీర్ణమును సంధియముల ననుసరించి పొందిన ధర్మకర్తృత్వాధికారము వృద్ధిచేసింది. ఈ మహాసామ్రాజ్యనిర్వహణభారము మధ్యర మరియు రాజనీతిజులకు విడితము ప్రపంచప్రవృత్తియందు సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణము జనబాహుళ్యము మతవ్యాప్తమును బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునకు ప్రయుఖితము కలుగఁ జేయుచున్నది. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునందు భిన్నమతములకు భిన్నజాతులకు జెందిన ప్రజలు 43,50,00,000 మంది కలరు. అందు 32,00,00,000 మంది ప్రజలు భారతఖండమున గలరు. ఆసామ్రాజ్యమునందు 21,00,00,000 మంది హిందువులు, 10,00,00,000 మంది మహమ్మదీయులు, 8,00,00,000 మంది క్రైస్తవులు, 1,20,00,000 మంది జౌధులు 1,50,00,000 మంది జంతుపూజకులు, 40,00,000 మంది సిక్కు-జైనాదులు గలరు. జాతుల ననుసరించి సామ్రాజ్య ప్రజావిభజనము చేసిన తెల్లజాతి ప్రజలు 6,00,00,000 మంది మాత్రమే గలరు. శేషించిన ప్రజలయందు 32,00,00,000 మంది భారతీయులు గాక 4,00,00,000 మంది నల్ల జాతులవారు గలరు. విస్తీర్ణమునందును ప్రజాబాహుళ్యమునందును భారతఖండము బ్రిటిషు

సామ్రాజ్యమున మొదటిదిగ నున్నను సామ్రాజ్యవ్యవహారములందును అంతర్వ్యవహారములందును స్వదేశీయులకు తగిన ప్రతిపత్తి లేదు. అధికారవర్గమునకును భారతీయులకును గలుగుచున్న సంరంభమున కిదియే మూలబీజము. బ్రిటిషు రాజనీతిజ్ఞు లీ సమస్యను విశాలభావముతో నిర్ణయింపవలసి యుండును.

ప్రపంచప్రవృత్తియందు మనుజులకు మతభేదములు జాతిభేదములు రాజ్యవ్యాపారప్రయోజనములు కలహకారణములుగ పరిణమించుచున్నవి. ప్రపంచమునందు గల 164,64,91,000 మంది ప్రజలలో 58,45,10,000 క్రైస్తవులును 30,08,30 000 మంది చీనాదేశ మతస్థులును 22,18,21,000 మంది మహమ్మదీయులును, 21,05,40,00 మంది హిందువులును, 13,80 31,000 మంది జౌధులును 14827000 మంది జంతుపూజకులును గలరు. మతముల చనుసరించి పరిశీలించినపుడు క్రైస్తవమతము బలీయముగ నున్నది. ఎరోపామహాసామ్రాజ్యము దుశ్చేద్య మైన క్రైస్తవమతరాజ్యముల సంయోగబలమును భేదించినది. క్రైస్తవరాజ్యములందు నవజీవనోత్సాహధరింబులైన రష్యాజర్మనీరాజ్యములకును సంపన్నములైన ఫ్రాన్సుగ్రేటుబ్రిటనులకును సాహచర్యము సన్నిహితభావికాలమున సభ్యము కాఁజాలదు. అమెరికారాజ్యము గతకాలమునందువలె భావికాలమునందును తటస్థరీతిని పూనుట సంభవము రాజ్యాంగసంరంభము విజృంభించిన నవయుగమునందు మతసంరంభము సంభవమగుచున్నది.

ఖిలాఫతు సమస్య మహమ్మదీయ ప్రపంచమును చేరఁదీసి మతాభిమానమును బ్రజ్వలించఁజేయుచున్నది. ఖిలాఫతుసమస్యకు ఆముస్లికధర్మము గాహ్యకారణమైనను నైహిక ప్రయోజనములాంతరంగిక కారణములు. ఐహికాముస్లికములందు వర్తమానయుగమున నాముస్లికము బలీయముగ నున్నది. ఆముస్లిక ప్రయోజనములు సన్నిహితభావికాలమునందు క్రైస్తవమహమ్మదీయమతప్రవర్తకులకు పూర్వకాలమునందువలె ఘోరయుద్ధములకు సమకూర్పుట సహజము.

ప్రపంచమునందు గల జనులు జాతుల ననుసరించి కాకేషియనులు 645,000,000 మంది, మంగోలియనులు 65,50,00,000 మంది, సిగ్లోలు 19,00,00,000 మంది నెమిటికులు 8,10,00,000 మంది, మలయాజాతులు 520,00,000 మంది కలరు. మహాజాతులందు కాకేషియా

జాతి గొప్పదైనను మతదేశభేదములచే దుర్బలముగ నున్నది. మంగోలియాజాతి యేక మతదేశపాతబద్ధ మై బలీయమై యజేయము కాగలదు. భావిప్రపంచపరిణామమునందు మంగోలియార క్తసమృద్ధితమైన రుహ్యప్రజలకును జపాను చీనాసామ్రాజ్య ప్రజలకును సంయోగము కలిగినప్పుడు ప్రపంచపరిస్థితులు పొందగల విపరీతదశ వర్తమానమునందు దురూహ్యము.

సంగ్రామ ఫలము

సంగ్రామఫలమును చూచుటకు లోకము త్వర పడుచున్నది. లోకము 64 మాసములు తీవ్రమైన సంగ్రామపేదన ననుభవించినది. మహాసంగ్రామము సామ్రాజ్యముల సంతము చేసినది. పరిశ్రమలను పాడుకోసి నది. ప్రజానాశనమునకు తోడ్పడినది. లోక ప్రవృత్తికి మూలబీజ మైన పదార్థోన్నతి విలసము చేసినది. సకలమాను నూతనాకృతి దాల్చుచున్నది. యుద్ధారంభమునందు మహాప్రతాపవాక్యములను బ్రకటించిన జర్మను చక్రవర్తి 1919-వ సం. నవంబరు 30-వ తేదిన రాజ్యత్యాగము చేసి ప్రచ్ఛిన్నప్రవాసమును స్వీకరించెను. యుద్ధమునకు మూలకారణ మైన ఆస్త్రియా సామ్రాజ్యము నాచురూపములు లేక నశించినది. విజయ ప్రాప్తి అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములు అంత్య దశయందు సాధనము లయినను బ్రిటిషు సామ్రాజ్య బలమే ప్రధానసాధనము. గ్రేటు బ్రిటను యుద్ధపరిహారమునకు 9,80,00,00,000 సవరనులను వ్యయము చేసెను. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యం తర్ఫాగములు 75,60,00,000 సవరనులను వ్యయము చేసినవి. యుద్ధ నిర్వహణమునకై సంయుక్తరాష్ట్రములు 57,64,416 మందిని, కనడా 6,20,000 మందిని, ఆస్ట్రేలియా 4,16,809 మందిని దక్షిణాఫ్రికా 13,670 మందిని, ఇండియా 14,00,000 మందిని సైనికులను సిద్ధము చేసినవి. ఈ సైన్యమునందు లక్షలకొలది సామ్రాజ్య రక్షణమునకై ప్రాణములను సమర్పించిరి. రణరంగములందు భయపక్ష సైనికులును 3,55,00,000 మంది యుద్ధము చేసిరి. ఆ సైనికులందు 70 లక్షల మంది మృతి నొందిరి. 180 లక్షలమంది క్షతగాత్రులైరి. 60 లక్షలమంది తప్పిపోయిరి. సముద్రరంగమునందు వివిధరాజ్యముల పొగ యోడలు నయిచువేలు నాశనము నొందినవి. యుద్ధము వలన పరిశ్రమలకును వ్యాపారములకును నష్టము మైన

నష్టము కలిగినది. ఈ మహాయజ్ఞమునకు కలిగిన ప్రతి ఫలము స్వల్ప మని వర్తమానపరిస్థితులు తెలుపుచున్నవి. యుద్ధమువలన జర్మనురాజ్యమునకు యూరపు ఖండమునందు 40000ల, ఇతర ప్రాంతములందు 112 600 ల చదరపుమైళ్ల ప్రదేశము తగ్గిపోయినది. జర్మనుల యుద్ధనౌకలు మిత్రమండలికి సంక్రమించినవి. జర్మనుల సైనికబలము స్వల్పసంఖ్యకు నేమింపబడినది. జర్మనుల నౌకానిర్మాణము విమాననిర్మాణము నేమింపబడినది. జర్మనులు ముప్పదియేండ్లలో మిత్రమండలి రాజ్యములయధ్వయపూరణమునకు 17,72,00,00,000 సవరనుల ద్రవ్యము విచ్చునట్లు నిర్ణయింపబడినది. జర్మను చక్రవర్తిని మహాపరాధిగ విచారించుటకు నిర్ణయింపబడినది. జర్మనుల బలవిలయము ప్రాప్తిచే భయనిర్మాణమునకు కారణంబైన లోక ప్రవృత్తియందు శాంతిస్థాపనమునకు సాధనము గాలేదు. శాంతిస్థాపనము నూతనరాజ్యనిర్మాణమును చేసినది. జకోస్లావుజాతి ప్రజలకు జకోస్లావోకియా రాజ్యము దక్షిణస్లావుజాతికి జాగోస్లావియా రాజ్యము, ఏర్పడినవి. ఎస్తోనియా ఫిన్లాండు లిథుయానియా పోలాండు రాజ్యములు నిర్మింపబడినవి. రుష్యా జర్మనీ ఆస్త్రియా రాజ్యముల శార్జన్యమువలన మూడుతొమ్మిది ములు కష్టపరంపరల ననుభవించిన పోలాండురాజ్యము పునర్నిర్మితమై స్వాతంత్ర్యస్థితిని పొందినది. విధివశమున నూతన ప్రత్యేకరాజ్యములందును ప్రజలకు శాంతి గలుగలేదు. ప్రజలన్నాతురులై వ్యాధిగ్రస్తులై కలహనిమగ్నులై మడియచున్నారు.

రుష్యా బాల్టి విజయము

రుష్యాదేశచరిత్ర మతివిచిత్రముగ నున్నది. ఆ దేశమునందు నిరంకుశాధికారాంతముతో శాంతిసుఖములు కలుగుటకు బదులు విప్లవదమఃఖములు విహరించుచున్నవి. దేశము పీట్రోగ్రాడునుండి హ్లాడివోస్టావపటకును విప్లవమయమై రక్తసిక్త మగుచున్నది. భిన్న ప్రదేశములందు కోల్చకు డెనికిను మొదలగు నాయకులు స్వతంత్రరాజ్యములను స్థాపించిరి. ఈ నాయకులకు బ్రిటిషు ఫ్రెంచి ప్రభుత్వములు సహాయము చేయడంపెట్టినవి. ఆంగ్ల సైన్యములు ఆర్మేంజలు ముర్మను మండలములందు కోల్చకుపక్షమునకు సహాయముచేసినవి. కాని, ప్రజాభిప్రాయప్రతికూల్యమును కోల్చకు సైన్యదౌర్బల్య

మును బ్రిటిషునైనికులను స్వదేశీస్థులుజేసినవి. బ్రిటిషు రాజ్యాధికారు లవలంబించిన యాహారవ్యాపార ప్రతిష్ఠాధికతంత్రము రుష్యాయందు భిన్నపక్షముల వారికి సంయోగమును కలిగించినది. బాల్టివికుపక్ష ప్రతిఘటకులైన రుష్యాబాజీయవాదులు స్వహతీయాభిమానమును ప్రజ్వరిల్లఁజేయుచు బాల్టివికుపక్షానుకూల్యమును పూనిరి. ఆవత్కాలమునందు భిన్నపక్షములవారి కాత్మ సంరక్షణమునకై సంయోగముకలుగుట సహజము. మిత్త మండలి ప్రతిష్ఠాధికతంత్రము బాల్టివికులకు బలమును గలిగించినది. మిత్త మండలి రాజ్యాసీతిజ్ఞులు తలచినట్లు రుష్యాప్రజలు మిత్త మండలిపక్షమైన నాయకులకు సహాయము చేయలేదు. డెనికను కోల్చుకు నైత్యములు పరాజయముపొందినవి. బాల్టివికుల బలము ప్రబలినది. బాల్టివికులు నిర్దిష్ట పరాక్రమముతో రుష్యాను పాలించుచు నితర రాజ్యములకు భయభ్రాంతులను గలిగించుచున్నారు. యూరపురాజ్యముల యాహారపదార్థములకు సవనమైన రుష్యాదేశ మిప్పుడు పాడుపడి ప్రజాపోషణమున కననుకూలముగ నున్నది. తామజీవిత యుద్ధదేవత బాధ్యదేవత రుష్యాయందు విహించుచున్నవి. రుష్యాస్థితి దురవగాహముగ నున్నది. సర్వసమత్వకరికాలచము సుఖశాంతులను సౌహార్దవ దని కొందఱు ప్రతిపాదించుచున్నారు. బాల్టివికుల పరిపాలనము జారు నరకుశాధికారమును మీఠిన దనియు, సంకల్పస్వయంతాళనము మానవద్ధివికాసముకే మూలచ్ఛేదము చేసిన దనియు మఱికొందఱు ప్రతిపాదించుచున్నారు. రుష్యాస్థితి యెటులున్నను రుష్యావ్యవహారములందు ప్రమేయము గల్పించుకొనుట యనాలోచితమను మత మిప్పుడు యూరపురాజ్యములలో వ్యాపించినది. రుష్యాగతికి రుష్యావశము చేయుట వివేకమని రాజ్యజ్ఞులు తలచుచున్నారు. రుష్యాప్రజలు సాంఘికమహాపరివర్తనముఁ జేయఁ దలపెట్టివారిని వారి వ్యవహారక్రమము వ్యక్తము చేయుచున్నది. సర్విజన సమత్వప్రతిపాదకమైన సాంఘికధర్మస్థాపన మొనరింపకు నిత్యవ్యవహారములందు ప్రయోగయోగ్యము కాఁగలదో కాలపరిణామము వ్యక్తము చేయఁగలదు.

వర్తమాన సాంఘిక రాజకీయార్థిక సంరంధము లందు నిత్యవ్యాప్తిని గాంచిన బాల్టివికు సోవీటు పదముల భావార్థమును తెలిసికొనుట సాంఘికధర్మస్వరూపముఁ దెలిసికొనుటకు సాధనముగా నుండఁగలదు. బాల్టివికుపదము రుష్యాభాషయందు బాహుళ్యాధికారమును

సూచించుచున్నది. సోవీటుపదము స్లావుభాషలయందు “మహాసభ” యను నర్థమును నిరూపించుచున్నది. సర్వియాప్రభుత్వము 1805 వ సంవత్సరమున సోవీటు అని పిలువఁబడినది. కాని ఈ రెండుపదములకు నిపుడూ రుష్యాప్రజలును నితర దేశీయులును విశేషార్థమును కల్పించు చున్నారు. రుష్యాదేశీయులు, అందునను సాంఘికధర్మప్రతిపాదకులు ఆ పదములను సాంఘికస్వామ్యధర్మమునందు మఱయోగించుచున్నారు. వారి దృష్టియందు సకలైశ్వర్యములును సకలజనస్వామ్యమునకును సకలజనానుభోగమునకును తగియున్నవి రాజులు భూస్వాములు యంత్రాధికారులు ప్రత్యేకస్వాతంత్ర్యములను స్వామ్యములను గలిగియుండఁజనదు. సంపదలు పంటలు లాభములు సకలజనులకును సమానముగ ననుభోగ్యములు. సకలజనులు రాజ్యమునకు పోషణార్హులు. సకలజనులు సచితముగ విద్యాశీక్షణము లంద న్స్వలు. ముఖ్యముగ శిశువులు వృద్ధులు రాజ్యపోషణమునకు అర్హులు. స్త్రీపురుషులు సకలవ్యవహారములందును సమానస్వత్వములను కలిగియుందురు సంబంధ బాంధవ్యములందు సామాన్యకులైనభేదములు పరిత్యాజ్యములు. రాజ్యవ్యవహారములందు ముండలసంఘములు గ్రామసంఘములు పరిపాలన భారమును వహించుటకు నిర్ణయింపఁబడినను ఆచరణమునను నైన్యాధికారిము ప్రబలముగ నున్న దని వాస్తవ తెలుపుచున్నది. రుష్యాయందు పరివర్తనమైన పరివర్తనముకకు తెచ్చు మహానాయకుఁడు. ఆ మహానాయకునకు బ్రిటిష్ సేనాధ్యక్షుఁడు. ఈ యుధియనాయకులును రాజకీయార్థికసాంఘికపరివర్తనములను ప్రపంచమునందు స్థాపింప సమకట్టి స్త్రీ వార్త తెలుపపుచున్నవి. బాల్టివికు నైనికులు 20,000,000 మంది గల రనియు, వారు నారి ధర్మమును ప్రాగేఁబందు వ్యాపింపఁజేయఁ బ్రబలప్రయత్నములు చేయుచున్నారనియు వార్తలు తెలుపుచున్నవి. రుష్యాయందు నిరంకుశాధికారము నిర్మూలము చేసిన పరివర్తనకారులు నిరంకుశాధికారమును తిరిగి వ్యాపింపఁజేయుటవలన ఆ దేశమునకు సుఖశాంతులు గలుగఁ జాలవు. పూర్వము ముప్పుది లక్షల ప్రజలు కలిగిన పెట్రోగ్రాడు నగర మిప్పుడు ఏడు లక్షల ప్రజలు మాత్రమే కలిగియున్నది. ప్రజలన్ని భాగములందును ఈతిబాధలకు లోనై కృశించి నశించుచున్నారు. రుష్యాదేశమును స్వయముగ సరిదిద్దించిన యొక యాత్రికుఁ డిటులు వ్రాయు

న్నాడు: “బహుపాలకధర్మము మనగల సాంఘిక క్షయస్థ గాదు. వివేచిజ్ఞానముల శత్రుత్వము సంఘశుభ్రునికి మూలాధారము కాదు. బహుపాలకధర్మఫలము కేవలము నిర్మూలనము. ఈ ధర్మ మంతకు ముందు ల సంఘధర్మకీర్తిని ముందు దుస్సాధ్యము చేసినది.” గాల్గివికు ధర్మము సకల దేశములందును బహుభంపల భయమును కలుగఁజేయు చున్నది. సుఖిర దశాహితము లయిన మధ్యస్థప్రాదేశములందు ఈధర్మవ్యాపమున కవకాశములు కల వని బ్రిటిషురాజ్యాధికారులు నయపడుచున్నారు. బ్రిటిషు రాజ్యాధికారప్రాబల్యము ల మెసపొటెమియా పరిమ్యా ఆఫ్ గినిస్థానము హిందూ కేశము మొదలగు దేశములందు ఈ ధర్మవ్యాపనమున వకాశము లుండఁజాలవు.

భగ్యసంరంభము

రుష్యాపరివర్తనమునందు ప్రవృత్తిపరికల్పితమైన ధర్మరహస్యము సందర్శనీయము. ప్రవృత్తి నిరంతర స్పృహలనము నభిలషించుచున్నది రాజ్యాధికారు లధిక జ్యమును కాంక్షించెదరు. వ ర్తకు లధికవర్తకము నభి షించెదరు. ముందు లధిక సంపదలను కోరెదరు. అధి కారు లధికాధికారమును వాంఛించెదరు. అధికాధి కమునాపేక్షకు మూలబీజము సామాన్యముగ స్వీకృత భోగము పరిపీడనము గాని పరిహితము పరిపోషణము గాను. కడచిన ఘోరసంగ్రామముల కివియే మూలబీజ ములు. ధనవంతులు ధనరహితులను, విద్యావంతులు విద్యాహీనులను, పండితులు సామరులను, సురూపులు కురూపులను, కులీనులు సామాన్యులను నిందించుట నిరసించుట లోకమునందు పరిపాటి యైనది. అప్రైశ్వ ర్యములు ప్రాజ్ఞులకు సన్మార్గమునకును మూర్ఖులకు దుర్మార్గమునకును గారణంబు లగుచున్నవి. స్వీయ విద్యాధనాధికారములను పరిపీడనమునకై వినియోగించెడి మానవధర్మనినాశకులతో లోకము నిండియున్నది. దుఃఖపరంపరల ననుభవించిన తెనిను దుఃఖనాశనము నకు పూనుకొనుట సహజ మైనను, ఆతఁడు అవలంబించిన వ్యవహారవిధానము దుఃఖనాశనమునకు సాధనము గాఁజాలదు. ఇంతవర కేభోగ్యపదార్థములు లోకమునందు దుఃఖ ప్రవృత్తికి మూలబీజము లైనవో ఆభోగ్యపదార్థము లు భావికాలమునందు కడవర్తనరూపమున సుఖ ప్రవృత్తికి సాధనములు కాఁజాలవు. పరిపీడనమును నధిక సంఖ్యాకులు

చేసినను స్వల్పసంఖ్యాకులు చేసినను అట్లు యుండు పరిణమించుచున్నది. తెనిను ననయుగగర్భస్థాన నమునందు యూరపుత్ర త్విజ్ఞులకు చిరపరిచిత మైన యధిక సంఖ్యలాభసిద్ధాంతమును గ్రహించుచున్నాడు గాని బుద్ధదేవునివలె మానవకల్యాణప్రయోజనమును కనుగొనుట లేదు. దుఃఖనివృత్తి భోగత్యాగములలో దేని యందు సంభవము అగును? యను మహాసమస్యను వర్త మానయుగము తిరిగి నిర్ణయించవలసియున్నది. కురు షేత్రమునందు శోకసంవిగ్న మానసుడై నిశ్చేష్టుడై నిలువఁబడిన యద్దునునకు శ్రీకృష్ణుఁ డుపదేశించిన మహాయోగమునే లోకకల్యాణమునకై లోక మిపుడు గ్రహించవలసియున్నది. దుఃఖనివృత్తి ప్రవృత్తిపరి వృత్తు లైన మానవులకు కేవలము ప్రవృత్తియందుఁ గాని కేవలము నివృత్తియందుఁ గాని సాధ్యము గాదు. ప్రవృత్తి నివృత్తియందు దుఃఖనివృత్తి సాధ్యము. కేవలము కర్మయోగము గాని కేవలము సన్న్యాసయోగము గాని విజయనకు దుఃఖనివృత్తిని కలుగఁజేయలేదు. కర్మయోగ మఖండ మైన ప్రవృత్తి పాశబంధము లను కల్పించుచున్నది. సన్న్యాసయోగము ప్రవృత్తి మార్గమును నిరసించుచున్నది. కర్మసన్న్యాసయోగము ప్రవృత్తి నివృత్తి మార్గములను సమన్వయము చేయు చున్నది. ఫలాపేక్షారహిత మైన ప్రకృతి భోక్తృత్వము బంధమునకుగాకను మోక్షమునకు సాధనంబగుచున్నది కర్మసన్న్యాసయోగమువలన విజయనకు దుఃఖనివృత్తి గల్గినది. ప్రవృత్తివేదన ననుభవించుచున్న లోకమునకు దుఃఖనివృత్తి భోగ-త్యాగయోగ మూలమునకై కలుగఁ గలదు. సకలజనులు శ్రీకృష్ణుఁ డుపదేశించినట్లు యోగా రూఢులై భోగద్వేష లాభభావములను విరిత్యజించి త్యాగప్రేమసేవాభావములను భజించుటయందే దుఃఖ నివృత్తి సాధ్యము.

శ్లో. భోక్తారం యజ్ఞతపసాం సర్వలోకమహేశ్వరమ్

సుహృదం సర్వభూతానాం జ్ఞాత్వాహం కాంతిమృచ్ఛతి.

సంధిమహాసభ

సంధిమహాసభ 1919-వ సంవత్సరారంభము నందు జరిగినందు సమావేశమైనది. ఆ మహాసభ గాందు అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములు బ్రిటిషుసామ్రాజ్యము ప్రాచ్యుత్తరజాను మొదలగు రాజ్యములు చేరినవి. ఈ పెద్దరాజ్యములు పంచమహారాజ్యము లని

పే రొందినవి. సంధిమహాసభయందు మాంచేగు గారు బికసీరుమహారాజు భారతవర్ష ప్రతినిధులు. జర్మనులు సంధినియమములను జూను 20-వ తేది సంగీకరించిరి. ఆ నియమములు జర్మనురాజ్యబలమును నిర్మూలము చేసి ఆ రాజ్యమును సామాన్యరాజ్యస్థితికి మార్చుచున్నవి. జర్మనుదేశము పరివర్తనమయమై అశాంతస్థితి యందున్నది. గతించిన యాఱు మాసములలో రాజ్య పరివర్తనము జేయుటకై పైనికాధికారులు ప్రయత్నించిరి. కాని, ఇంతవఱకును ప్రజాస్వామ్యాధికారులు రాజ్యాధికారమును పూని సంధినియమములను నిర్వహించుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు. జర్మను రాజ్యమును పూర్వనిశేయందు బాల్టివికుల విప్లవమును పశ్చిమ దిశయందు పరాసుల సైన్యకార్యమును పీడించుచున్నవి. సరిహద్దుప్రాంతములను నూతననిర్మితరాజ్యములు దేశాక్రమణము జేయుచున్నవి. మిత్రమండలి కోరినట్లు జర్మనుచక్రవర్తిని వారి వశము చేయుటకు హలందు షభిత్వము నిరాకరించిరి. ఈ నిరాకరణమును మిత్రమండలి రాజ్యములు ప్రతిఘటించి దలచినట్లు సూచనలు లేవు. ఇతరాపరాసులను స్వదేశ న్యాయస్థానములందు జర్మనులు విచారించి దండించుట సంగీకరించిరి. మిత్రమండలివారు జర్మనుల వ్యవహారక్రమము సంగీకరించిరి.

జర్మనులయొడ నితరరాజ్యములకు సానుభూతి కొంత కలుగుచున్నను, ప్రాన్సుదేశమును మాత్రము భయభాంతు లింకను బాధించుచున్న వని వ్యవహారక్రమమువిశేషము చేయుచున్నది. పరాసులు జర్మనుపురములైన ప్రాంకుభాట్టు మొదలగు పురముల నాక్రమించుకొనినపుడు బ్రిటీషురాజ్యాధికారులు వారిని మందలించి జరిగిన యవసర మేర్పడినది పరాసు రాజ్యాధికారుల సమాధానము తాత్కాలికోపశమనమును కలిగించినను పరాసుల స్వభావమునకు నిదర్శనముగ నున్నది. పరాసులు స్వప్రయోజనమునకై సంధినియమముల నుల్లంఘించి సంధిమహాసభకు దుర్బలత్వమును కలిగించిరి. ఇంగ్లాండు ప్రాన్సు రాజ్యములు సంధివ్యవహారములందు కాని న్యమును చూపుచున్నను, అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములు మార్దవస్వభావముఁ జూపుచున్నవి. మే నెల నుండియు యథాప్రకారము వ్యాపారవ్యవహారములను జర్మను రాజ్యముతో నడుపుటకు సంయుక్తరాష్ట్ర ప్రభుత్వము

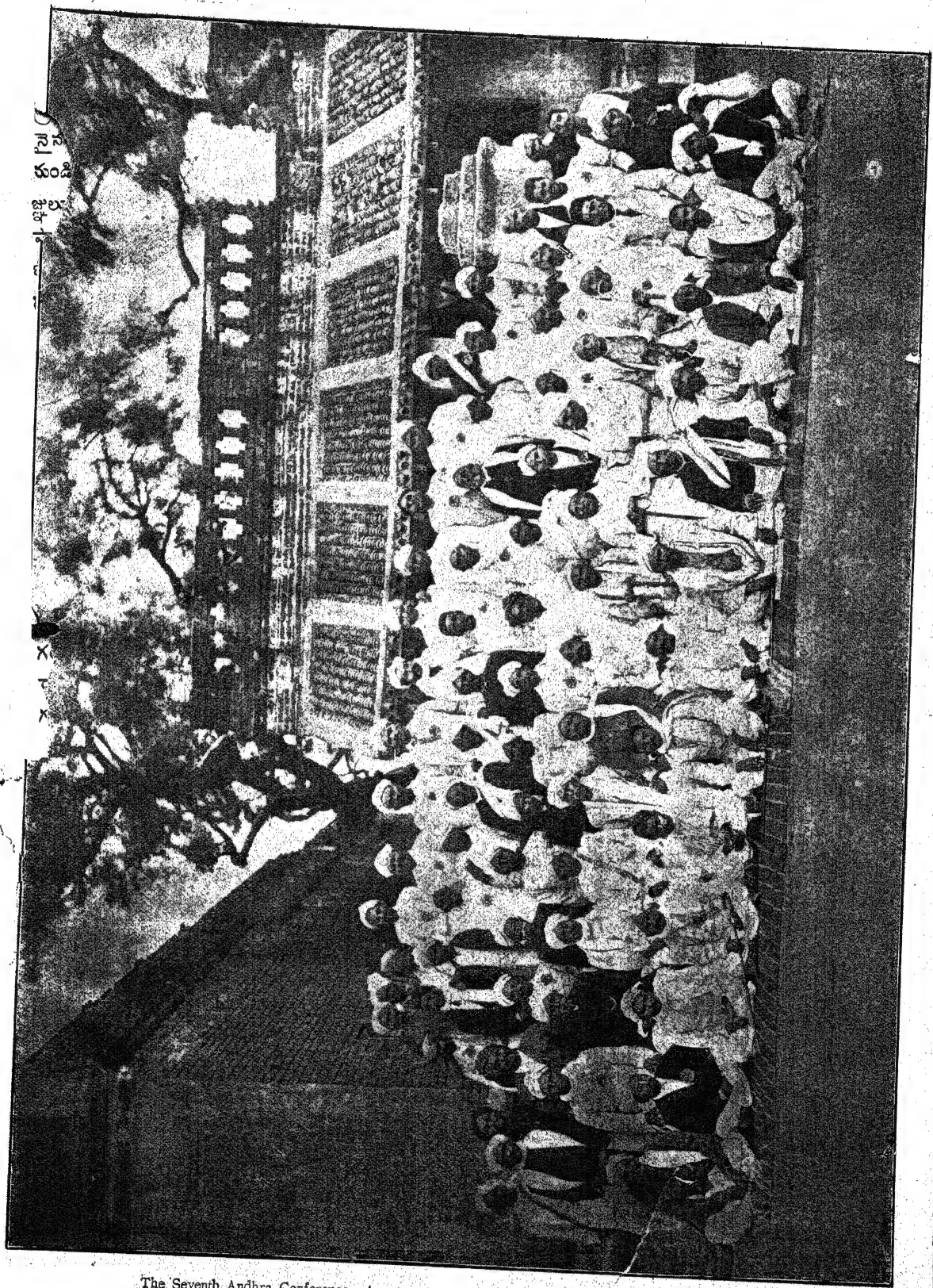
కాలమందు జర్మనురాజ్యసహాయ

మెట్లు పరిణమించినను మిత్రమండలి రాజ్యములం దీ విషయమై నిర్ణీతాభిప్రాయము లే దని వర్తమానరాజ్య తంత్రము విశేషము చేయుచున్నది

ఆస్ట్రీయాదేశము 1919 సెప్టెంబరు 10-వ తేదిని సంధినియమముల సంగీకరించినది. అనేకతాబ్దులుగా యూరపురాజ్యములకు కలహకారణ మైన యాస్ట్రీయా రాజ్యము నామహాపములు లేక నశించినది ఆ రాజ్యము పోయి నూతనరాజ్య మేర్పడినను కలహాంకురములు నశించిన వని విశ్వసించుట కవకాశము లేదు.

బల్గేరియాదేశము 1919 నవంబరు 27 వ తేదిని సంధినియమముల సంగీకరించినది. బల్గేరియా మేసిడోనియా లేదు దేశములందు తనహక్కులను వికసాసినది. పశ్చిమరణమునకై మిత్రమండలికి విశేషధనమును సమర్పించి సంగీకరించినది.

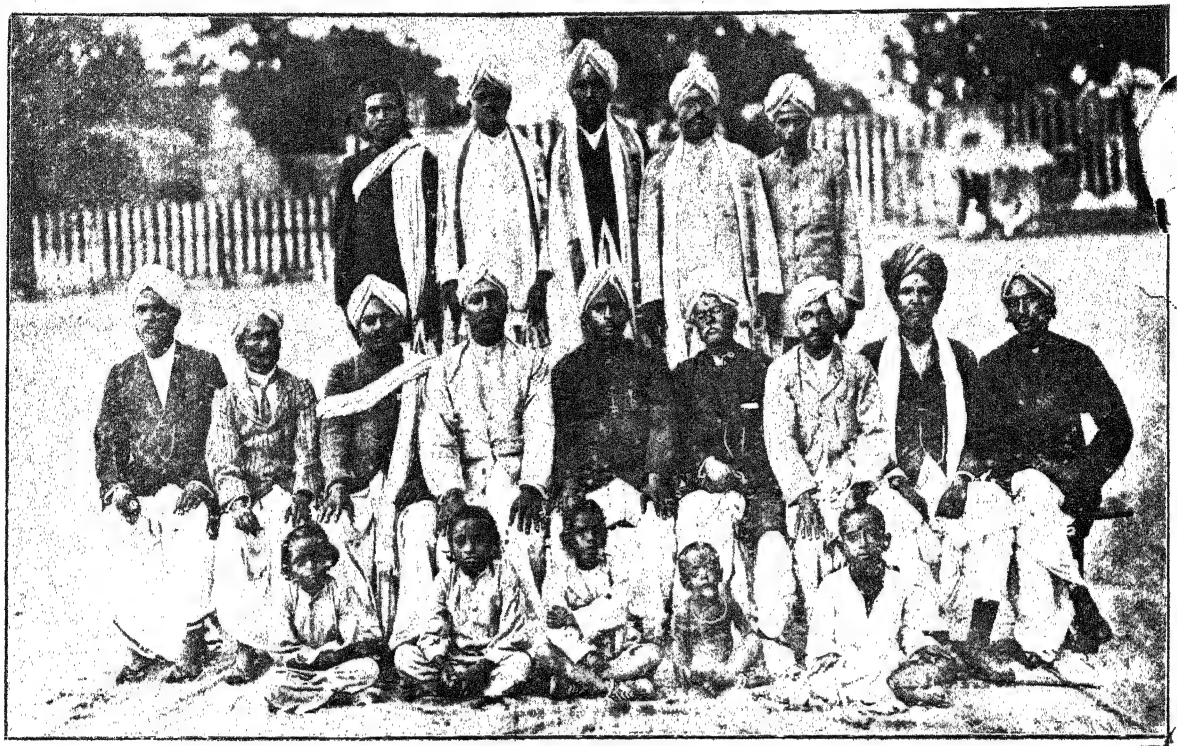
శత్రురాజ్యములైన హంగరీ తురుష్కదేశములు సంధినియమముల నింగు సంగీకరింపలేదు. హంగరీ రాజ్యసంధినియమము లేరూపము దాల్చినను ఆ నియమములందు లోక ప్రయోజనములు విశేషముగ నున్నవి. తురుష్క రాజ్యసంధినియమములు మహమ్మదీయ ప్రభువులను భరితవర్షమును కలవరపఱచుచున్నవి. ఇదియే ప్రస్తుతాందోళనకునకు కారణ మైన ఖిలాఫత్ సమస్యకు మూలము. ఇందు మహాసమస్యలు చేరియున్నవి. క్రైస్తవమహమ్మదీయమతసమస్య పాశ్చాత్యప్రాచ్యోన్మేషసమస్య యూరపు ఆసియాఖండముల సమస్య స్వజాతీయ విజాతీయసమస్య—ఇ వన్నియు ఖిలాఫత్ సమస్యకు మహాబలమును కలిగించినవి. తురుష్క సామ్రాజ్యము స్వతంత్ర మహమ్మదీయ రాజ్యములయందు ప్రధానరాజ్యము. ఆ రాజ్యము మహమ్మదీయమత పీఠమునకు మూలస్థానముగఁ జరిగితియు. మహమ్మదీయ నవహృదయము మహమ్మదీయ బలరక్షణ వ్యాపనమునకు తురుష్కసామ్రాజ్యము నూలాధారమని నమ్మించి. తురుష్క యువజనశక్తి మహమ్మదీయప్రాభవ వ్యాప్తి నచేయించుచు మహాసంగ్రామమునందు జర్మనులకు మవలంబించినది. జర్మనులు తురుష్కులకు మహమ్మదీయ ప్రపంచాధిపత్యమును నిర్ణయించిరి. తురుష్కుల శాస్త్రేరితులై యనవసరముగ మిత్రమండలితో ప్రతిఘటించిరి. యుద్ధసమయమందు తురుష్కులు క్రైస్తవులను చిత్రవధలకు పాలుచేసి రను నవవాదము కలిగినది. పశ్చిమితప్రాదేశములం దే దెనిమిది శతాబ్దముల

The Seventh Andhra Conference, Anantapur

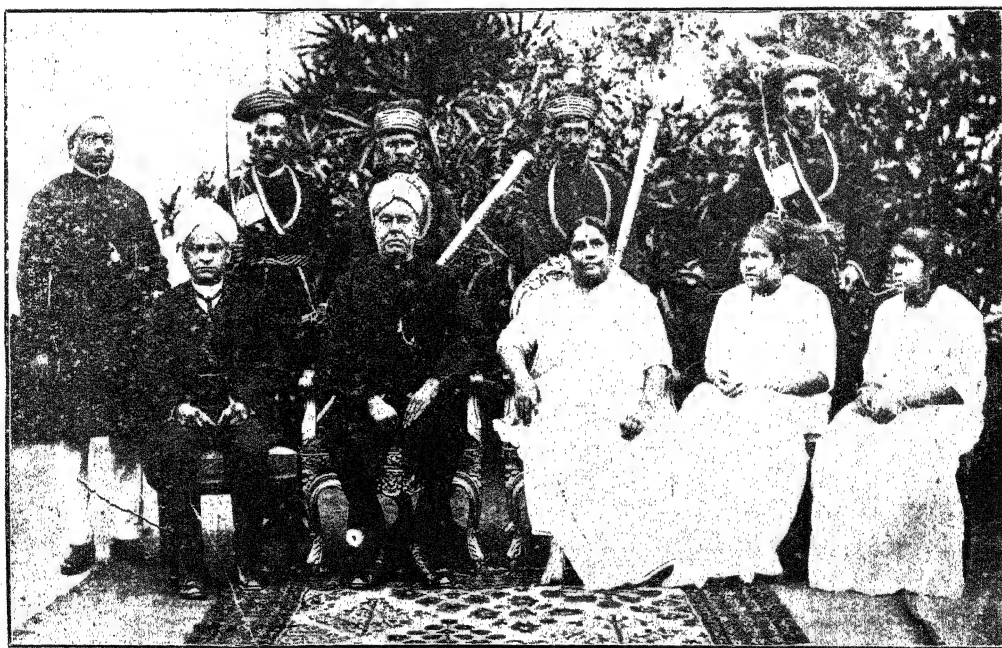
సప్తమాంధ్రమహాసభ, అనంతపురము

The Reception Committee, Andhra Conferences, Anan'apur

ఆంధ్రచుహాసథల సన్మానసంఘములు, అనంతపురము

The Cochin Maharajah's Family, and Dewan

కొచ్చిను మహారాజుకుటుంబము, దివాను

నుండియు మహమ్మదీయజాతులకు క్రైస్తవజాతులకు ప్రచండసంరంభము పర్యాప్తంబగుచున్నది. ఏవిధమున నైనను మహమ్మదీయపీఠమును కాకాస్టాంటిన్‌పీలు నుండి వెకలింపవలయు నని యూరపు రాజ్యశాంత్రజ్ఞులు తలచుచుండిరి. రుష్యా రాజ్యము విప్లవము పాలు గాకుండిన తురుష్కుల నిర్గమన మవితర్కితముగ జరిగియుండును. జర్మనుల పరాభవము మహమ్మదీయ నవహృదయమున కాశాభంగమును గలిగించినను రుష్యా విప్లవ మాశోద్ధరణమునకు కారణ మైనది. యుద్ధము శ్రుస్తుతము మహమ్మదీయప్రాభవవ్యాప్తిని మూలచ్ఛేదము చేసినది. మహమ్మదీయమతమునకు మూలావలంబనమైన తురుష్కుసామ్రాజ్యము విలయము నొందినది. అసియా ఆఫ్రికా ఖండములందుఁ గల యే మహమ్మదీయ రాజ్యమునకును మహమ్మదీయప్రాభవత్వస్థితికి నోడ్డుపట్టుకు ప్రతిపత్తి గాని ప్రతిభ గాని బలము గాని లేదు. యూరపుఖండమునుండి తురుష్కురాజ్యము నిర్గమించినపుడు మహమ్మదీయ ప్రతిభ యస్తమించు ననుభయము మహమ్మదీయహృదయములందుఁ గలుగుట సహజము. కాని కాకాస్టాంటిన్‌పీలు తురుష్కురాజ్యమునకు రాజధానినగరముగ నుండుటవలన దానికి ౧౭ శాతముల బలము మాత్రము సంశయాస్పదము.

ఈ మహమ్మదీయప్రాభవవ్యాపనమునం దైహికాముగ్ధతములు చేరియున్నవి. ఇరువదవ శతాబ్ది ఆరంభములో లోకమునందు నూతనయుగ మారంభమైనది. అనేక ఖండమును నూతయుగ కాంతులు మేలుకొలిపినవి. జపానుదేశ మసియాఖండవాసుల కాత్మబలమును తెలియఁజేసినది. జపానురాజ్యము ప్రసరింపఁజేసిన ప్రబోధకాంతు లాసియాఖండము నావరించినవి. రణరంగములందును వ్యాపారతంత్రమునందును ఐరిశ్మికినిర్మాణమునందును జపానీయులు చూపిన ప్రావీణ్య మసియాఖండవాసుల ప్రక్షిప్తబలమును వ్యక్తము చేసినది. శ్వేతజాత్యాధిక్యసిద్ధాంతము నిరాధారమైనది. అసియాఖండవాసుల యసహాయస్థితికి మూలకారణ మవకాశాభావము గాని సామర్థ్యాభావము గాదని ధ్రువపడినది. ఐరోపామహాసంగ్రామ మీ విశ్వాసమును వేయిరైట్లధికము చేసినది. జపానీయులు సులభముగ విజయములను పడసిరి. తెల్లజాతుల విజయములకు నల్లలైనవ్యములు సాధనభూతము లైనవి. శ్వేతజాతుల భర్తృపాలనసిద్ధాంతమును సాహస భైర్య ప్రతి

భలను బలప్రభావవిశ్వాసమును వివేకభావమును మహాసంగ్రామము నిర్మూలము చేసినది. మహమ్మదీయులు నూతనప్రబోధమును ఖలాఫాత్ సమస్యకు సమన్వయము చేయుచున్నారు. భారతీయులును స్వజాతీయ స్వదేశోద్ధరణమున కీ ప్రబోధమునె సమ్మతించున్నారు.

మహమ్మదీయమతస్థాపకుఁడైన మహమ్మదునకు అరాబియా జననస్థలము. మహమ్మదీయపీఠాధిపతులకు ప్రథమమున మక్కామెదీనాలును తదనంతరము బాగ్దాదుకాంప్టాటిన్‌పీలులును వాసస్థలములు. పీఠాధిపతులు మొదటను అరాబులు, తదనంతరము తురుష్కులు. ఇప్పుడు పీఠాధికారులు తురుష్కులని కొందఱును అరాబు లని కొందఱును వాదించుచున్నారు. పీఠాధిపత్యము తురుష్కురాజ్యమున నిలిచియుండిన, మహమ్మదీయప్రపంచము సొందఁగల వ్యాపనమున కధికతరావకాశములు కలుగఁగలవు. పీఠాధిపత్యము అరాబియారాజ్యాధీన మైన, మహమ్మదీయప్రపంచమునకు విశేషమైన బలము కలుగఁజాలదు. అరాబియారాజ్యము యుద్ధమునకు పూర్వము తురుష్కుసామ్రాజ్యమునందు సామంతరాజ్యముగ నుండెను. సంగ్రామానంతర మొక స్వతంత్ర రాజ్యముగ స్వకుంగర్హయధర్మము ననుసరించి నిర్మింపఁబడినది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాధికారుల ప్రాపకమువలన నేర్పడిన యేదేవియారాజ్యము స్వయంవ్యక్తిత్వము గల రాజ్యముగ చేర్పడఁజాలదు. మహమ్మదీయప్రపంచబలమున కీ వ్యవహారము విశేషప్రయోజనము నొడగూర్పదు. ఖలాఫత్సమస్య కేవలము మతసమస్య కాదనియు మహమ్మదీయప్రపంచస్వాతంత్ర్యసమస్య యనియు వ్యక్తమగుచున్నది. లోకమునకు భావికాలమునం దుపకారాపకారములు అరాబియాప్రజలవలన కలుగఁవో తురుష్కులవలన కలుగునో దైవమునకే మోటుక. ప్రపంచశుభోదయము మతాధిపత్యమును రాజ్యాధిపత్యమును విడదీయుటయందుఁ గలదు. గాని యేకము చేయుటయందు లేదని మతకలహములు చాటుచున్నవి. మతావేళమును పూని సకలమతములవారును మానవజాతికి మహాపరాధములు జేసిన విధమును మతచరిత్రలు చాటుచున్నవి. హిందువులు క్రైస్తవులు మహమ్మదీయులు మతావేళముచే చేసిన హత్యలను సకలమతప్రవర్తకులును గమనింపవలయును. క్రైస్తవ మహమ్మదీయ మతప్రవర్తకుల ప్రచండవాద ప్రతివాదములకు కారణమైన ఖలాఫత్సమస్య నీ దృష్టితో విమర్శించి నిర్ణయించుట

యించుట ధర్మము. మహమ్మదీయ ప్రాభవము నీ ధర్మ దృష్టితో నిర్ణయించినపుడే దానివలన లోకమునకు కలుగఁగల యుపద్రవము పోయి పరమప్రయోజనము కలుగఁగలదు. దాని వైహికదృష్టితో నవలోకించుట వలన ననర్థఫలంకరము గలుగ గలవు.

నానాజాతిసమితి

ఐరోపామహాసంగ్రామమునకు నానాజాతిసమితి నిర్మాణము మహాఫల మని పరిగణింపఁబడుచున్నది. ఆ పరిగణన మొంతపఱకు యథార్థము కాఁగలదో భావి కాలము దెలుపఁగలదు. ప్రపంచమునఁ గల యెచుబది స్వతంత్ర సామంతరాజ్యములలోను మూడువంతుల రాజ్యములు నానాజాతిసమితియందు చేరి సమితినిర్ణయ ముల నామోదించినవి. వర్సేలు సంధిపత్రమునందు 1919 జూను 28-న రేడిని సంతకము చేసిన రాజ్యముల వా సమితియందు మూలసభ్యులుగ నున్నారు. జెర్మి యము, బొలోవియా, బ్రజీలు, బ్రిటీషుసామ్రాజ్యము, కనడా, ఆస్ట్రేలియా, దక్షిణాఫ్రికా, న్యూజిలాండు, ఇండియా, చైనా, క్యూబా, జెకోస్లావాకియా, ఈక్వ డోరు, ఫ్రాన్సు, గ్రీసు, గ్వాటమలా, హయాటి, హె జాజ, హంబూరాను, ఇటలీ, జపాను, లైబీరియా, సెక రాగ్యువ, పనామా, పెరూ, పోలాండు, పోర్చుగలు, రుమేనియా, సర్వియా, సయాము, ఉరుగ్వే, అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములు మూలసభ్యత్వము వహించిన రాజ్యములు. అనంతరము మిక్సికొన్ని రాజ్యములు సమితియందు చేరినవి. జాతిసమితియందు స్వతంత్ర పరిపాలనము గల రాజ్యము లన్నియును రెండువంతుల రాజ్యముల సమ్యతులను బడిసినప్పుడు సభ్యత్వమును పడయఁ గలవు. సమితి ప్రధానకార్యస్థానము జనీవానగరము. సమితికి ముఖ్యప్రయోజనము అంతర్జాతీయ సాహచర్యము నభివృద్ధి చేసి అంతర్జాతీయ యోగజ్ఞేయములను యద్ధసహాయము లేకయే సాధించుట యని తెలుపఁ బడినది. ఇందునకు సాధనములు : 1. నానాజాతుల వ్యవహారములు ధర్మమార్గమున జహిరంగపఱచుటను నిర్వహించుట; 2. వివిధరాజ్యముల వ్యవహారము లందును అంతర్జాతీయ న్యాయసూత్రములను స్థాపించుట; 3. వివిధజాతులు నంతర్జాతీయ సంధియమములను ధర్మైకదృష్టితో న్యాయసరిణి నవలంబించుట.

సమితియందు చేరిన జాతుఁ

మును సంరక్షించుటకు జాతిసమితి బాధ్యత వహించు గలదు. సమితియందు చేరిన రాజ్యములకు కలహకారణములు సంస్థాప్తము లైనపుడు పంచాయతీవిచారణ వలన నివారణోపాయము నిర్ణయింపఁబడును. సమితి నియమముల నతిక్రమ నియద్ధమునకు దిగిన రాజ్యము మీద నితరరాజ్యములు శత్రుభావమును పూనఁగలవు. ప్రతిఘటించిన రాజ్యమును సామదానభేదదండోపాయ ములచే సన్మార్గమునకు మళ్లుట కితరరాజ్యములు పూనుకొనును. సమితియందు చేరిన రాజ్యమునకును సమితియందు చేరనిరాజ్యమునకును కలహకారణము లంకురించినపుడు చేరనిరాజ్యమును సమితియందు చేర్చి కలహకారణములను నివర్తించుటకు ప్రయత్నములు సలుపఁబడును.

నిబంధనలందు 23-వ నిబంధన వివిధదేశములందు దలి కార్మికులకు సౌకర్యములు కలుగఁజేయుట కేర్పడి నది. కర్మోపచయ్యలైన స్త్రీపురుషులు గాలబాలికులు అర్హ మగు ప్రతిఫలము పొందుటకును కాలనియమానుసార ముగ పనిచేయుటకును స్వదేశవాసులు న్యాయమార్గము న చూడఁబడుటకును శ్వేతస్త్రీవ్యభిచారవృత్తి నాఁపుట కును నిర్ధారణ చేయఁబడినది. సమితి నిర్ణయించిన 28 సూత్రములును సద్భావభరితములై యున్నవి. షిల్లరు మహాశయుడు తలపోసిన పదనాలుగు విషయముల లోను కొన్ని సూత్రములందు చేర్పఁబడినవి. జర్మనీ సమితికి కార్యనిర్వాహక సంఘముగ తొమ్మిది రాజ్యముల ప్రతినిధులు నియమింపఁబడిరి. అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యము ఫ్రాన్సు ఇటలీ జపాను రాజ్యములకు ప్రతినిధులను నియమించు నధికారము గలదు. సమితియందు చేరిన రాజ్యములకు నలుగురు ప్రతినిధుల నెన్నుకొను నధికారము గలదు. సమితి యందుఁ గల యొక రాజ్యపు వ్యవహారము వివాదాంశ మైనపుడు ఆ రాజ్యమున కొక ప్రతినిధిని నియమించుటకు స్వాతంత్ర్యముగలదు. ఏ రాజ్య మైనను సమితికిఁ గల బాధ్యతలను నివర్తించిన తరువాత రెండేడ్ల గడువు పెట్టి సమితినుండి తొలఁగిపోవచ్చును.

సమితియందు చేరిన ధర్మసంస్థాపన లన్నియు శాంతిప్రతిష్ఠాపనమున కనుకూలముగ నున్నవి. కాని యుద్ధము చేసిన రాజ్యముల మౌదయములందు పశ్చాత్తాపపురస్కృతంబు లైన శాంతిబీజములు ప్రక్షిప్తము నూచనలు గోచరములు కాలేదు.

సకల రాజ్యములును శత్రువినాశము నధికలాభమును గోరుచున్నవి గాని పరశ్రేయస్సహనమును కోరుట లేదు. సంధినియమములను రాజ్యవిభాగములను విమర్శించినపుడు విజయవంతములైన రాజ్యముల ప్రయోజనము గోచరంబగుచున్నది. కాని పరాజితములైన రాజ్యముల ప్రయోజనములు గోచరము లగుట లేదు. వియన్నా పారిస్ సంధినియమములవలె వర్సేలు సంధినియమములును ప్రబలరాజ్యభంజన ధర్మము ననుసరించి నిర్మింపఁబడినవి. ఆ సంధినియమములవలె వర్తమాన సంధినియమములును కలహ మహాబీజములకు నిలయములు. రాజ్యవిభాగములు తటస్థ రాజ్యనిర్మాణములు నష్టపూరణములు రాజ్యగ్రహణములు గత సంధినియమములను సకలవిధములఁ జోలెయున్నవి. శత్రు రాజ్యదేశములు మిత్రమండలి రాజ్యములకు సంక్రమించినవి, జర్మనుల వలసరాజ్యములు మిత్రమండలి రాజ్యములకు సంక్రమించినవి. ఇటలీ స్వీడెనా రొమేనియా రాజ్యము లాస్ట్రీయా రాజ్యభాగములను గ్రీసు ప్రాన్సు గ్రేటు బ్రిటను పొందనున్నవి. ప్రాన్సు చిరకాలము పలవరించిన యాల్సేసులొరేనులను ఇతరదేశములకు పొందినది. మిత్రమండలితో చేరిన రాజ్యములన్నియు రాజ్యలాభమును ధనలాభమును పడసినవి. ఈ ప్రత్యేకలాభము లన్నియు భావికలహకారణములకు సహజబీజము లని ప్రాజ్ఞులు గ్రహించుచున్నారు. ఆల్సేసులొరేనుమండలముల పునఃగ్రహణమునకును శత్రు సహకారమునకును ప్రాచ్యదేశము పరితపించినది. కలవరించినది. మహాతపంబును చేసినది. విజయము రాజ్యలాభము ప్రాన్సు హృదయమునకు సంతృప్తి కలుగఁజేయలేదు. నలువ దేండ్లు ప్రాన్సు హృదయ మనుభవించిన మహావేదననే నేడు జర్మియహృదయ మనుభవించుచున్నది. ప్రాన్సు పొందిన తపఃఫలమునే కాలాంతరమున జర్మను హృదయము పొందఁగలదు. సంగ్రామ బీజములు శాంతిఫలములను కలుగఁజేయనేరవు.

యూరపుఖండమునందలి మూడు వంతుల దేశములలో సంగ్రామబీజములు వికసించుచుండఁగా జాతి సమితి నిర్ణయములవలన స్థిరశాంతి లోకమునకు కలుగునని తలంచుట కేవలము భ్రమ యని తోచుచున్నది. విప్లవదళయం దున్న రుష్యా జర్మనీ బాల్కన్ రాష్ట్రములకును ప్రాన్సు ఇటలీ గ్రేటు బ్రిటను రాజ్యములకును శత్రుత్వపాహార్దస్వభావము ననుకూడినపుడే

యూరపుఖండమునందును లోకమునందును స్థిరశాంతి సాధ్యము కాఁగలదు. పదునెనిమిదవ శతాబ్దియారంభమునుండియు లోకమునందు జరిగిన మహాయుద్ధములకు యూరపురాజ్యములే మూలకారణములు. యూరపు రాజ్యముల మహాత్పక్షయే పంచమహాఖండములందును సంగ్రామబీజముల నాటి ప్రజానాశనముఁ జేసినది. ఐగో పా మహాసంగ్రామము యూరపురాజ్యముల తృష్ణను పెంచినది గాని తగ్గింపలేదు. లోకమునందు స్థిరశాంతి స్థాపిత మగుటకు యూరపురాజ్యము లవలంబించిన రాజ్యాక్రమణతంత్రము పోయి విల్సనుమహాశయ్యుడును నితరరాజ్యధర్మజ్ఞులును సంగ్రామసమయమునందు ప్రతిపాదించిన స్వయంనిర్ణయధర్మము సకలరాజ్యములకును సమన్వయంపవలయును. యూరపురాజ్యములే ఆమెరికనుల ప్రతిఘటనస్వభావమునకు కారణ మని తోచుచున్నది. విల్సను మహాశయ్యుడు ప్రతిపాదించిన జాతి సమితినిర్ణయములను సెనెటు సభ నిరాకరించినది. కేవలము త్యాగదృష్టితో యుద్ధమునందు చేరి ధర్మబలములకు విజయమును కూర్చిన యమెరికారాజ్యమువలననే లోకమునకు స్థిరశాంతి కలుగవలయును కాని మహాసామ్రాజ్యభారము వహించుచు ననేక దేశములను పాలించుచున్న బ్రిటిషురాజ్యాధికారుల సాహచర్యము వర్తమాన ప్రపంచస్థితియందు స్వయంనిర్ణయ ధర్మబద్ధమైన స్థిరశాంతిస్థాపనమునకు పరమసాధనముగ నున్నది. క్షేత్రబాహుళ్యసనున్యావృత మైన వర్తమాన విషమదశయందు లోక ప్రస్ఫుత్తిని నిర్ణయించుటకు మహారాజ్యములు స్వీయధర్మబలసంపదలను సమర్పించి భగవత్సంకల్పమును సమర్థించురు గాత!

బ్రిటిషుసామ్రాజ్యము

బ్రిటిషుసామ్రాజ్యము వర్తమానకాలమున నున్నతదశయందున్నది. విస్తీర్ణమునంద రు జనబాహుళ్యమునందును సహజసంపదలందును మహాబలమునందును రాజ్యాంగపరిజ్ఞానమునందును బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునకు సాటియైన సామ్రాజ్యము లోకమునందు వేతొకటి లేదు. సామ్రాజ్యమునందుఁ గల భిన్నజాతులు భిన్నమతములు భిన్నప్రయోజనములు భిన్నస్వత్వములు భిన్నలక్ష్యములు సామ్రాజ్యభారమును దుర్భరము చేయుచున్నవి. యుద్ధనిర్వహణమునందు వివిధములు చూపిన సము బ్రిటిషు ప్రజల సామర్థ్యము

నిదర్శనము. లోక ప్రవృత్తియందు వ్యక్తులు రాజ్యములు భగవద్దత్తము లైన విజ్ఞానబలసంపదలను లోకోద్ధరణమునకై వినియోగించుట భగవత్సౌకల్యము. భగవంతుడు ప్రసాదించిన బుద్ధిబలసంపదలను సత్పురుషులు యజ్ఞార్థ మయ్యోగించి కృతార్థు లగుదురు. స్వార్థపరాయణులు స్వార్థమునకై వినియోగించి పాపభాక్తులగుచున్నారు.

శ్లో. యజ్ఞాశ్చైవైవేదితస్యంతో మువ్యంతే గర్వకీర్తియై,

భుంజతేతే త్వంఘం పాపా యే పచంత్యాత్మకారణాత్.

బ్రిటిషు ప్రజలు తమ సామ్రాజ్యబలసంపదలను లోక కల్యాణమునకు వినియోగించినపుడే భగవత్సౌకల్యము సఫలము కాగలదు.

వర్తమానకాలమునందు బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమును క్లిష్ట మైన బాహ్యభ్యంతరసమస్యలు ప్రతిఘటించుచున్నవి. గ్రేటు బ్రిటనునందు కార్మికుల సమస్య తీవ్రతర దాల్చుచున్నది. విద్యోగమునందు సికాఫేరసులు చెలరేగుచున్నారు. ఈజిప్టునందు జాతీయవాదులు ప్రబలుచున్నారు. భరతఖండమునందు రాజ్యాంగసంస్కరణములు ఖలాఫుల్ సున్ను మహ్మద్తోననున కలుగజయుచున్నవి. దక్షిణాఫ్రికా మహమ్మదీయ దేశలందు శ్వేత ప్రజలు భారతీయులను స్థావరభ్రష్టుల జేయ సమకట్టుచున్నారు. బాల్వివిక్కులు సామ్రాజ్యమునందు సీప్రవన్యాపకము జేయఁ దలపెట్టుచున్నారు. ఈ విషయపరిస్థితులలో, సామ్రాజ్యభారమును సంయుక్త మంత్రివర్గము లాయడ్ జార్జి ముఖమున నిర్వహించుచున్నది. ప్రధానమంత్రి లాయడ్ జార్జి చతురోపాయములచే సామ్రాజ్యభారమును వహించుచున్నాడు. ప్రధానమంత్రిని వదయ్యతునిఁ గావించుటకై చేసిన ప్రయత్నములు విఫలము లైనవి సంయుక్తపక్షిబలము ప్రబలముగ నున్నది. పార్లమెంటునందు ది.పు.దు సంయుక్తపక్ష సభ్యులు 470 మంది, వ్యతిరేకసభ్యులు 307 మంది గలరు. అందు కార్మికులు 65 మంది, సంయుక్తవాదులు 48 మంది, లిబరలులు 33 మంది, సిన్ ఫీసురులు 73 మంది, జాతీయవాదులు 7 మంది, స్వతంత్రులు 10 మంది గలరు.

యుద్ధానంతరము కార్మికపక్షమునకు బలము కలిగినది. కార్మికపక్షబలము క్రమముగ నభివృద్ధిబొందుచున్న విధము నుపనియోజనములు వెల్లడి చేయు చున్నవి. ఉపనియోజనములలో

కొలది హెచ్చినవి. కార్మికుల సంఘములందు ముప్పది లక్షల సభ్యులు గలరు. భావికాలమున బ్రిటిషు పరిశ్రమల యోగజ్ఞేయములు కార్మికుల యధీనముననే గలవు. గత సంవత్సరము గ్రేటు బ్రిటనునందు 1157 సమ్మెకట్టులు జరిగినవి. అందు 24,82,000 మంది పనివాండ్రు చేరియుండిరి. పనివాండ్రు ఎక్కువ జీతమును తక్కువ కాలమును కోరుట పరిపాటి అయినది. వారమునకు 46 గంటలు పని కోరుచున్నారు. ఈ సమ్మెకట్టులలో నెట్టెంబరు మాసమున జరిగిన తైలు పనివాండ్రు సమ్మెకట్టును, మార్చి మాసమున జరిగిన గనుల పనివాండ్రు సమ్మెకట్టును, ప్రముఖములు. సామాన్యముగ సమ్మెకట్టులయందు పనివాండ్రకు విజయము కలిగినది. అధికవ్యయము పదార్థసర్వాణవ్యయమును వృద్ధిచేసి సకలపరిశ్రమలకును దుర్బలత్వముఁ గలిగించినది. ఇంగ్లాండునందు గనుల పనివాండ్రకు పనులు పనివాండ్రకును యానముల పనివాండ్రకును గలిగిన సంయోగమునలన కార్మిక త్రైతయమునకు ఫలము కలిగినది.

గతసంవత్సరము బాగ్సు గనుల పనివాండ్రు స్థితి గతులను విచారించుటకై నియమింపఁబడిన సాంఘికవా యపనభాషిత్వాము బాగ్సు పరిశ్రమమునందు సూత్రపధ్యమును స్థాపించిది. సాంఘికేదనమునందు పనివాండ్రకు దినమునకు 2 పిల్లింగులు హెచ్చించుట (2) దినమునకు ఆరు పిను గంటలు పని చేయుట (3) గాములు తైలు మార్గములు మున్నగు ముఖ్యపరిశ్రమలను జాతీయస్వామ్యాయ త్రముచేయుట ముఖ్యవిషయములు. సంకీర్తివేదనమున కనురూపముగ జతములు హెచ్చించుటకును కాలనియములు జేయుటకును పార్లమెంటునందు శాసనము స్పష్టపఁబడినది. జాతీయస్వామ్యము విషయమై కార్మికులకును ధనస్వాములకును ప్రబలమైన సంరంభము సంప్రాప్తము కానున్నది. కార్మికుల జయాపజయములను నిర్ణయించుటకు భావికాలమున ప్రజాసంపత్స్వామ్యసమస్య భయంకరరూపముఁ దాల్చగలదు. ధర్మపునర్నిర్మాణసమస్యయందు సమస్యకు మహాబలము కలుగఁగలదు.

ప్రత్యక్షాచరణము

కార్మికపక్షమునకు క్రమముగ రాజ్యాంగరంగమున బలము కలుగుచున్నను, ప్రత్యక్షాచరణాయుధ ప్రయోగము కార్యసాధనమునకు మూల మని యుప

జనవర్గపు విశ్వాసము నమ్ముచున్నది. కార్మికవర్గము స్వీయ సంకల్పములను సిద్ధింపజేసికొనుటకు కార్మిక ప్రతినిధులు గలరు. సమ్యక్తులు గలవు. యోజ్యవర్గము గలదు. పారిశ్రామిక సమస్యలను రాజకీయలాభములకై ప్రయోగించుట సంఘోపద్రవమునకు కారణ మగును కాని ధనస్వాముల నష్టమునకు కారణము కాజాలదని సంయుక్త పక్షమువారు వాదించుచున్నారు. కార్మికమహాసభయందీ విషయము స్థిరపడకపోయినను కార్మికజనాభిప్రాయము ప్రత్యక్షచరణమున కున్నట్లుముగ నున్నటులు తోచుచున్నది. భావిసాంఘికసంరంభమునందు ప్రత్యక్షచరణము జాతీయస్వామ్యము కార్మికుల శక్తిపాతముగఁ బ్రయోగింపఁబడుట సంభవము. కార్మికపరివర్తన ఛరిణానుఫలమును వర్తమానపరిస్థితులందు నిర్ణయించుట నుస్తరము. భావిప్రపంచప్రవృత్తిని వర్ణించుచు లాయీకు బాడ్జి గారు తెలిపిన సద్భావములు లోకమున కాదర్శములుగ నుండగలవు :

“ ప్రపంచమునందు నవతీతప్రవృత్తికి అక్షల కొలది పీఠలు పోరాడిరి. వారి విషయమున చేసిన ప్రతిజ్ఞలను పాలింపజేసి మన మగౌరవమునకు పా లగుదుము. ప్రాచీనజీవనప్రవృత్తి యంతము నొందవలయును. ఆ ప్రపంచప్రవృత్తియందు గల చారిద్ర్యము దుఃఖము నిర్వాహము చేపాక్షేపము నిరాధారత్వము మొదలగు వికారాణములు పోవలయును. పక్షాభిమానమును పరిత్యజించి గతల ప్రవృత్తిని స్వకర్మఫలభోక్తృత్వమున కనురాపమైన నవప్రవృత్తినిర్వాహమునకు లోడ్వలయును.”

ప్రధానమంత్రిముఖవినిర్గతమగు సద్భావములు సకలజాతులకు నాదర్శభూతములు. నవప్రవృత్తి నిర్మాణము భరతఖండమున మిగుల సవసరం బని చేతమునందు ప్రాప్తం బగుచున్న నిత్యసంరంభము వ్యక్తీకరించుచున్నది భారతనాయకానుచరులును మంత్రివర్యుఁ డువదేశించిన రీతి నాత్మోత్కర్షపురస్కృతంబైన ఐత్యాభిమానమును మానిపవిత్ర మైన మానవాభిమానమును వహించెదరుగాత!

సంగ్రామనిర్వహణమునకు గ్రేటు బ్రిటను అపారమైన ద్రవ్యమును వ్యయము చేసినచు, దేశార్థికిస్థితి శుభస్థితియందు కల దని యాయవ్యయములు వ్యక్తము చేయుచున్నవి. గతసంవత్సరాయము 11,686,50,000 సవరనులు; వ్యయము 1,64,22,95,000 సవరనులు. అధికవ్యయము 47,36,45,000 సవరనులు. ఈ సంవత్సరమునందు వ్యయము 1,11,74,52,000 సవ

రనులు; ఆదాయము 1,13,16,50,000 సవరను లనియు నధికాదాయము 16,40,00,000 సవరను లనియు కోశాధ్యక్షుఁడు ఛేంబర్లెనుగారు మఱింపువేసిరి. సంవత్సరమున కవ్వలమీఁది వడ్డీకిఁగాను ఇగ్లాండు 40,00,00,000 సవరనులకు చెల్లింపవలసియున్నది. అయినను, అప్పుల మీఁద నితరరాజ్యము లీయవలసిన మొత్తమును విశేషముగ కలదు. ఆదాయము నభివృద్ధి చేయుటకు కొత్త పన్నులు విధింపఁబడినవి. బ్రిటిషు ద్వీపములందు మద్యాదాయము దినదినాభివృద్ధిఁ గాంచుచున్నది. మద్యపానమునకై 1918-వ సం॥ నందు 25,93,00,000 సవరనులు వ్యయము చేయఁబడినవి. యుద్ధకాలములో 1,00,00,00,000 సవరనులు మద్యపానమునకు వ్యయము చేయఁబడినట్లు మదింపు చేయఁబడినది. అమెరికాయందు మద్యపాననిషేధమును బోధించిన శాస్త్రును గారిగ్లాండునందును నిషేధమును బోధింప నుద్యమించుచున్నారు. బ్రిటిషు ద్వీపములయందాయమును భరతఖండాదాయముతో పోల్చినపుడు హిందూదేశపు దరిద్రస్థితి వ్యక్త మగుచున్నది. అయినను, అధికారము హిందూదేశార్థికిస్థితిని వ్యవహరములందు గమనింక కుండుట సంతాపకరము. గత సం॥ర వ్యయమాదాయమును మించినను ప్రజాయోగక్షేమమునకు మూలబీజములైన గృహనిర్మాణము శిశురక్షణము ఆరోగ్యపోషణము విద్యాప్రదానము మొదలగు మహద్విషయములకు కొట్ల సవరనులు వ్యయము చేయుట కేర్పాట్లు చేయఁబడినవి. ఆర్థికపత్రసమర్పణ సమయమునందు ఛేంబర్లెను గారు తెలిపినటు లార్థికస్థితియందు బ్రిటిషు ద్వీపము లద్వితీయస్థానము నలంకరించుచున్నది.

విగ్లాండు

బ్రిటిషు రాజనీతిజ్ఞులను ప్రతిఘటించుచున్న విషమ సమస్యలలో విగ్లాండు సమస్య క్లిష్టముగ నున్నది. గడచిన యెన్నికలలో సింఫీనరులు 73 స్థలముల నాక్రమించుకొనఁగలిగిరి. సింఫీనరుల నాయకుఁడు డివేలెరా కారాగృహమునందు బద్ధుడై యుండెను. సింఫీనరులు స్వదేశమున స్థాపించఁ దలపెట్టిన రిపబ్లికునకు డివేలెరాను అధ్యక్షునిఁ జేసిరి. సింఫీనరులు స్వరచిపాలనమును స్థాపించుటకును బ్రిటిషుపరిపాలనమును దుస్తరము చేయుటకును సమకట్టెరి. గతసంవత్సరారంభమున సింఫీనరుల సభలో “ పరపరి:

లము చేసి స్వపరిపాలనమును స్థాపించుటకు కృతనిశ్చయము. ఆంగ్లేయధర్మమును విధ్లాండు ధర్మమును విమర్శించుటవలన జాతీయస్వాతంత్ర్యమును కాపాడుటకు శాశ్వతపోషణము గలుగవలయును." అని తీర్మానింపఁబడినది. సికాఫీసరులు పంపిన యీ సందేశము నెవ్వరును విశ్వసించలేదు. అది యమెరికారాజ్యమునందు మాత్రము కొంత సంచలనము గలిగించినది. గతసంవత్సరముధ్యభాగమునందు డివేలరా చెఱసాల నుండి తప్పించుకొని అమెరికాదేశము చేరెను. అచట 20,00,000 సవరనులను దేశ ప్రచారములకై పొందఁగలిగెను. ఆ ద్రవ్యసహాయమువలనను ఇతరసాధనములవలనను సికాఫీసరులు తమ దేశమునందు హత్యలను చేయుచున్నారు. సంక్షోభమునభివృద్ధి చేయుచున్నారు. ఈ సంక్షోభపరిణామము నిష్పాడు నిర్ణయించుట దుష్టరము. దివిదినాభివృద్ధి చెందుచున్న క్రూరహత్యలు దోపిడీలు దార్జన్యములు మతాధిపతులకు సయితము విషాదమును గలిగించుచున్నవి.

ఆస్పిక్తుమంత్రవర్గము శాసించిన స్వరాజ్యశాసనమును సర్ ఎడ్వర్డు కార్నన్ ప్రభృతులు ప్రతిఘటింపఁదలపెట్టినవిధము లోకమునకు సువ్యక్తము. ప్రధానమంత్రి లాయడ్ జార్జి వేటాక శాసనమును గతమాసమున సర్పించ సమకట్టెను. ఆస్పిక్తుశాసన మైర్లాండు సమస్య నేకదృష్టితో నిర్ణయించుట కేర్పడినది. అపుడు లిబరలు పక్షమునకు బల మధికముగా నుండెను. లిబరలు పక్షము జాతీయవాదులకు సానుభూతిఁ జూపినది. లాయడ్ జార్జి గారి శాసన మైర్లాండుసమస్యను ద్వైధీభావదృష్టితో చూచుచున్నది. విధ్లాండునందు రెండు భాగములను స్థాపించుచున్నది. అల్పసంఖ్య భాగమునకు ప్రత్యేకపరిపాలనము మెడగూర్చుచున్నది అయి ధ్లాండు దేశము నీ విధముగ విభజించి రెండు భాగములందును వేటువేటు పరిపాలనవ్యవస్థలను స్థాపించుటకు జాతీయవాదులు సమ్మతించరు. సర్ ఎడ్వర్డు కార్నన్ గారి యాశీర్వాదము పడసిన శాసనమును జాతీయవాదులు దీవించఁజాలరు. వర్తమానకాలమునందు సంయోగవాదుల బల మధికముగ నున్నది. పార్లమెంటునందు నూతనశాసన మనతికాలమున నామోదిత మగుట సహజము. కాని, ఈ శాసన మెవరికిని తృప్తి గలుగఁజేయ దని డిలియను ఆస్పిక్తు గార్ల ప్రసంగములు వ్యక్తము చేయుచున్నవి. అయి ధ్లాండునందు కనడా రాష్ట్రము

లందు గల స్వపరిపాలనమును స్థాపించుటకు అల్పసంఖ్య వానులు సంగీకరించుచున్నారు. కాని అయి ధ్లాండు వాసుల కందఱకును నీ విషయమై సంయోగాభిప్రాయ మెట్లు గలుగునో కాలము నిర్ణయింపవలయును. సామ్రాజ్యవాది యైన కార్నన్ గారికిని రిపబ్లికనువాది యైన డివేలరా గారికిని సాహచర్యము సాధ్యమా? అయి ధ్లాండునకు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము మెసఁగుట కాంగ్లేయు లెవరును సమ్మతించుట యసంభవము. సామ్రాజ్యాంతర్గత మైన స్వరాజ్యము నొసంగుట సాధ్యము. దేశక్షేమాభిలాషు లైన సకలపక్షములవారును దేశక్షేమమునకై భిన్నాభిప్రాయములను విడిచి స్వరాజ్యస్థాపనము చేయుట బ్రిటిషుసామ్రాజ్యంబునకును, అయి ధ్లాండుక్షేమమునకును కరమసాధనము కాగలదు.

ఈజిప్టు

ఈజిప్టునందును అయి ధ్లాండునందువలె సంక్షోభ మేర్పడినది. ఈజిప్టు బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునందలి సంగీత రాజ్య మని విల్సను చుహాశయుఁ డంగీకరించెను. ఈజిప్టు జాతీయవాదులు స్వాతంత్ర్యపరిపాలనమును స్థాపించ సమకట్టిరి. జాతీయవాదులు సంధిమహాసభయందు జాతీయ శయములను ప్రకటించ నుద్యమించిరి. జాతీయనాదనాయకులు నిర్బంధప్రవాసమునందుంచఁబడిరి. ఈజిప్టు లో కలవరి ముదయించి హత్యలు జరిగినవి. నుజీయు బ్రిటిషు సైన్యాధికారులు సైనికులు వధింపఁబడిరి. దేశమున సైనికశాసనము ప్రయోగింపఁబడినది. స్వదేశీయోద్యోగస్థులు మూఁడు దినములు కట్టు కట్టి పని చాలించుకొనిరి. అలెంబె సేనాధ్యక్షుఁడు రితుకుడుగ నియమింపఁబడెను. మంత్రిని చంపుటకు సెప్టెంబరు మాసమున ప్రయత్నములు చేయఁబడినవి. అక్టోబరునందు అలెంబరు ప్రభువుపాలకుఁడుగ నియమింపఁబడెను. రాజ్యాంగవిధానమును నిర్ణయించుటకు మిల్నరుపంచాయతీసభ నియమింపఁబడినది. జాతీయవాదులు మిల్నరు పంచాయతీసభను బహిష్కరించిరి. మిల్నరుగారు తమనివేదికను పార్లమెంటున కందిరి. కాలముననే సమర్పింపఁగలరు. వారినివేదిక మోంటుఫర్డు నివేదికకంటె నుదారతరముగ నుండు సని తలఁచెదము. ఈజిప్టునందు ప్రవర్తమానంబగుచున్న ము సామ్రాజ్యబలమునకు కంటకముగ నున్నది.

దక్షిణాఫ్రికాయందు జాతీయవాదులు వియో

గమును స్వతంత్ర పరిపాలనమును గోరుచున్నారు. మెస పోపేమియాయం దరాబు లపుడపుడు సామ్యులను చేయుచు రాజ్యభారవహనమును దుర్భరము చేయుచు న్నారు. అరావియాయందును పరిష్కారమును బ్రీటి షుసామ్రాజ్యము ధర్మరక్షణభారమును స్వీకరింప సం గకరించినది. సామ్రాజ్యంతర్భాగములందు ప్రజలన్నా తురులై పరితపించుచున్నారు. మహమ్మదీయప్రపంచ మును ఖలాఫతు సమస్య కల్లోలపటచున్నది. బ్రిటి షుసామ్రాజ్యమునందు 10,00,00,000 వండి మహమ్మ దీయులు గలరు. మహమ్మదీయప్రసన్నత్వము సామ్రా జ్యశాంతి కత్యంతావశ్యకము. ఈ విషయపరిస్థితులందు సామ్రాజ్యధర్మనిర్వహణమునఁ గల సాధకశాధకము లను రాజ్యాధికారులు గ్రహించి సామ్రాజ్యబలమును ధర్మనిర్వహణమునకు వినియోగపఱచుటకు భగవదను గ్రహమువలన ప్రయత్నింతురు గాత !

భరతవర్షము

భరతవర్షము బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునకు మకుట మను నార్యోక్తి వైరోసాసంగ్రామము సహస్రవిధముల సమర్థించినది. ప్లాండ్యులో సంకటదశయందు, భారత యోధులు యుద్ధవిజయసభ్యత్వమును సంతరించిరి. యుద్ధనిర్వహణమునకు భరతఖండము తోడ్పడిన విధము ప్రస్తుత బాడ్వి, కర్జను ప్రభువు, షెమ్ముఫర్డు ప్రభువు మొదలగు రాజనీతిజ్ఞులు ప్రశంసించిరి. హిందూ దేశము యుద్ధనిర్వహణకు పది లక్షల యోధులను పది లక్షల ఐరిచారకులను సమకూర్చినది. బ్రిటిషుద్విపవాసు లకును రణరంగమందలి సైనికులకును నాహారపదార్థ ముల సందఁజేసినది. కోట్ల రూప్యములను సహాయార్థము సమర్పించినది. పూర్వరంగములందు యుద్ధసామగ్రిలను సమకూర్చినది. మెసపోపేమియా పలస్తీను రంగములం దలి విజయములకు భారతయోధులే మూలకారకు లని బ్రిటిషు రాజనీతిజ్ఞులు తెలిపియుండిరి. దరిద్రదశయం దున్న భరతఖండము రణరంగములందలి సైన్యవ్యయ భారము వహించినది. 1918 సంవత్సరమున 2,00,000 లధిక సైనికుల వ్యయభారమును భరించుట కంగీకరించి నది. ఈవ్యయము 4,50,00,000 సవరను లగును. 1916 సంవత్సరమునందు 100,000,000 సవరనుల నుచితముగ సమర్పించినది. బ్రిటిషుదేశమునకై భరతఖండము 110,000,000 సవరనులను సామగ్రికై వ్యయము

చేసినది. హిందూదేశమునుండి మిత్రమండలికి 40,000,000 సవరనుల యాహారపదార్థములు పంపఁ బడినవి. అనేకకోట్ల రూప్యములు విలువగల బట్టలు సం చులు కంబళ్లు లోహములు లోహసామగ్రిలు బాగుగ మిత్రమండలి రాజ్యములకు పంపబడినవి. రోగార్తులకు రాజులు ప్రజలు లక్షలరూప్యములను దానముచేసిరి. జాతీయవికాసమున కవకాశములు లేని భరతవర్షము బ్రిటిషుసామ్రాజ్యరక్షణమునకు సకలసంగ్రామరంగము లయందు నపార మైన సహాయము చేయఁగలిగినది. జాతీయవికాసమునకు సంపూర్ణావకాశము లుండినప్పుడు ముప్పది మూడు కోట్ల ప్రజలును నపార మైన సహజ సంపదలును గల భరతఖండము సామ్రాజ్యసంరక్షణము నకు మహత్తర మైన సహాయము చేయఁగలిగియుండును. బ్రిటిషురాజనీతిజ్ఞులు నిరంకుశపరిపాలనమువలన భరత ఖండజాతీయజీవనప్రచారమున మందగమనము కలిగి నది. లోకావృత్తి లైన స్వజాతీయప్రత్యభిజ్ఞానము భారతీయుల హృదయములం దుదయించినది. నిరంకుశాధికారాచ్ఛాదిత మైన యధికారవగ్ధస్థితికి మాత్ర మీ ప్రత్యభిజ్ఞానము దురవగాహముగ నున్నది. విజా తీయులైన యాంగ్లేయులు భారతజాతీయహృదయస్వ రూపమును గ్రహించుట దుష్కరము. పరాధీనరాజ్య ములం దీకారణముననే సజాతీయవిజాతీయవిజ్ఞానములకు సంరంభము సంప్రాప్త మగుచుండును ఈ సంరంభము నందు చైతన్యము గల సజాతీయవిజ్ఞానమునకు విజయము సంప్రాప్త మగుచుండును. విల్సను మహాశయుఁడు ప్రతి పాదించిన స్వయంగ్విర్ణయధర్మమును పోషించుటకు సజా తీయవిజ్ఞానసంరక్షణమే మూలబీజము. లోకప్రవృత్తి యందు సకలజాతులను దేశకాలస్థితి కనురూపముగ వికసించుచున్నవి. జాతీయవికాసమునందు వివిధజాతులు భిన్నమార్గముల నవలంబించినను సకలమార్గములును ప్రపంచప్రవృత్తికి సాధనాంతరములుగ నుండఁగలవు. జాతీయప్రయోజనమును జాతీయదృష్టితో చూచిన పుడే ప్రవృత్తియందలి మహావిలాసము గోచరం బగు చున్నది. దురహంకారపూరితులైన విజాతీయులు పరా ధీనజాతుల విజ్ఞానమును నాశనము చేయుట సామాన్య ముగ సంభవించుచున్నది.

భరతఖండమునందు విజాతీయసజాతీయవిజ్ఞాన ములకు సంరంభము చిరకాలమునుండి గలుగుచున్నది. గ్రీకులు పర్షియనులు యవనులు

యూరపీయనులు తమతమ విజ్ఞానమును వ్యాపింపజేయుటకు చేసిన ప్రయత్నములను దేశచరిత్రము బహుభంగుల తెలుపుచున్నది. కాని జాతీయ ప్రత్యభిజ్ఞానమునకు పాశ్చాత్యవిజ్ఞానసంస్కరణమువలన కలిగిన వికలత్వమింతవఱకు కెప్పుడును కలుగలేదు. భారతీయుల భావములు భాషలు మతసాంప్రదాయాచారములు చిత్తప్రవృత్తులు పాశ్చాత్యవిజ్ఞానాచ్చాదితములై జడత్వముఁ దాల్చినవి. ఆంగ్లోలంఘనము పరప్రకర్షణము భారతీయ ప్రవృత్తికి సహజావస్థగఁ బరిణమించినవి. ఈ నిశ్చలదశలో మహాసంగ్రామము సంప్రాప్తమై భారతీయులందు ప్రత్యభిజ్ఞానము నుదయింపఁజేసినది. ఆంగ్లేయ రాజనీతిజ్ఞులు భారతజాతీయభారము వహించుచున్నట్లు ప్రచారిము చేయుట పరిపాటి యైనది. సంగ్రామ మా ప్రగల్భముల నంతయు నొందించినది. భారతీయులకు మహాసంగ్రామ మాతృస్వరూపమును స్ఫురింపఁజేసినది. బంగిరచంద్ర చట్టోపాధ్యాయుడు సంకీర్తనము చేసిన మాతృస్వరూపము మనోగత మైనది.

పంచే మాతరమ్.

సుజలాం సుధలాం చులయజితలాం
సస్యశ్యామలాం మాతరం—పంచే మాతరిం.
కుర్రశ్యోత్సాన్ని ఫులికితియూనిసిమ్
పుల్లకుసుమిత్రుడుదళగోభిసిమ్
సుహాసినిం సుచుధురభాషిణిమ్
సుఖదాంపరదాం మాతరం—పంచే మాతరమ్.
త్రింశతోక్తిటికంతకలకలనినాదకరాశే
ద్విత్రింశతోక్తిటికుజగృతఖరకరవాశే
కథయంతి జనాస్త్యాంకథిం మాతరబలాం
బహుబలధారిణీం నమామి తారిణీం రిపుదలవారిణీం
మాతరం—పంచే మాతరం.

భారతజాతీయజీవప్రవృత్తియందు సకలమును నూతనాకృతిని దాల్చినది. స్వరాజ్యస్థాపనము జన్మస్వాతంత్ర్యముగాని పరిరాజ్యదేయము గాదనుభావము ప్రబలినది. భారతీయులను బలిష్ఠ మగుపాశ్చాత్యాధికారవ్యామోహము విడిచినది. ప్రపంచావృత మైన నాగతంత్ర్యప్రకాశ మావరించినది.

హమునకును జాతీయ ప్రకాశమునకును పర్యాప్తం బైన ప్రచండసంరంభమును గతత్సరమునందు పర్యాప్తం బైన రాజ్యాంగజీవనచరిత్రము వ్యక్తము చేయుచున్నది.

మోంటుఫర్డు రాజ్యాంగ నివేదిక ననుసరించి రాజ్యాంగసంస్కరణశాసనము పార్లమెంటునందు ప్రవేశమును పొందినది. ఆ చిత్తుశాసనము శాసనరూపమును నిర్విఘ్నముగ తాల్చుటకు పార్లమెంటు జాయింట్ మిటింగునందున కాశాసనము సమర్పితము. జాయింట్ మిటింగున నార్థబలులాంబు ప్రభువు, క్రూప్రభువు, సెల్వార్లను ప్రభువు, బ్రోడ్బెంట్ ప్రభువు, ఐలింగ్టన్ ప్రభువు, నైజెన్హాము ప్రభువు సింహా ప్రభువు, బెన్నెట్, సర్ హెన్రీ క్రెయికు, మాంటేగు, మేజరు ఆర్మస్ట్రాంగ్, సర్ జాన్ డి. రీసు, స్పూరుగారులు సభ్యులు. సంయుక్తోపసంఘమునకు సెల్వార్లను ప్రభు వధ్యక్షుడు. సంయుక్తోపసంఘసమక్షమున సాక్ష్యము నిచ్చుటకు భిన్నపక్షములవారు చేసిన ప్రయత్నములు నిందలకు ననూయలకును కారణంబు లైనవి. మోంటుఫర్డు నివేదిక పుట్టించిన విభేదములను భిన్నపక్షావలంబనులు సంయుక్తోపసంఘసమక్షమున బలపఱచిరి. సంయుక్తోపసంఘ సమక్షమున నిచ్చిన సాక్ష్యమును (1) అధికారసాక్ష్యము (2) అనధికారసాక్ష్యము, అవి ద్వివిధముగ విభజింప నగును అధికారాధివాయమునందు క. నైజెన్హామువర్గము సంస్కరణములకు ముఖ్యబృందములు. గ. ఆంగ్లేయోద్యోగిస్థులు అధికారవారులు; చ. వర్తమాన ప్రభుత్వోద్యోగిస్థులు మోంటుఫర్డు నిర్దిష్టమైన ద్వైరాజ్యాంగవిధానామాదకులు. జ. అనధికారులు. ట. బ్రాహ్మణేతరులు. నైజెన్హామువర్గ మిత్రులు. సంస్కరణ రాజ్యాదులు. త. మితవాదులు. మోంటుఫర్డువిధానరూపమైన సంస్కరణమున కామోదకులు. ష. జాతీయవాదులు. జాతీయమహాసభాప్రతిపాదిత సంస్కరణకాంక్షకులు. ఈ వివిధపక్షముల వారి పక్షమున 70 మంది సాక్ష్యము నిచ్చిరి. వానిసాక్ష్యము 590 పుటలయందు 10176 ప్రశ్నోత్తరములరూపమున ప్రచురింపఁబడినది. దానియందు ముఖ్యాంశముల నైనను ప్రచురించుట దుస్సరము. కాని సంస్కరణశాసన స్వరూపమును గ్రహించుటకు భిన్నపక్షములవాదముల సారాంశమును గ్రహించుట యవసరము.

నైజెన్హాము ప్రభువుగారు విశాలమైన సంస్కరణములు బిటిషుసామాజికక్షేమమునకును హిందూజాతీ

భృద్ధయమునకును ప్రతిబంధకము లని వాదించిరి. కారణము నిరంకుశాధికార ప్రయత్నము. విద్యావంతుల పొడ వీరికి గిట్టదు. విద్యావంతులు రాజ్యాధికారమును వశము చేసికొనియెడ రనియును ప్రజాస్వామ్యము మాటలయందుమాత్ర ముండు ననియును వీరు వాదించిరి. రాజ్యాంగసంస్కరణము లవస్థదాయకము లని ఘోషించెడి బ్రాహ్మణేతరనాయకులతో వీరికి మిత్రత్వము గలిగినది. సకలదేశములందును విద్యావంతులు ప్రజానాయకులుగ నుండు రను సామాన్యవిషయమును వీరు మఱచుట విచిత్రముగ నున్నది బ్రాహ్మణేతరప్రతినిధులు రావుబహదరు రెడ్డినాయుడుగారును రామా రాయణంగారును కులప్రాతినిధ్యము కులనియోజకవర్గ మేర్పడిన సంస్కరణములకట్ల సుముఖత్వముఁ దెలిపిరి. పంచమఃపవిత్రయమై బ్రాహ్మణులను దూఱుచు నాయుడుగా రాగోపించిన నిందలు సత్యదాములై గవ్వములుగ నున్నవి. నాయుడుగారి నావహించిన బ్రాహ్మణభయము విచిత్రముగ నున్నది. సింహా ప్రభువుగారి ప్రశ్నలు రెడ్డినాయుడుగారిని నిరుత్తరుని జేసినవి. పంచమ గృహములందు నాయుడుగా రెన్ని నాయులు సేవను జేసినది యును వారిమిత్రులును స్వగ్రామవాసులుఁ దొరుకగలరు. భారతప్రభుత్వము ద్వీరాజ్యాంగవిధానము నామోదించినది. సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమునందు సంపూర్ణాధికార ప్రతిష్ఠేద్యముగ నుండవలయు నని వారు కోరిరి. కార్య నిర్వాహసభయందును శాసనసభయందును రాజ్య సభయందును నిరంకుశత్వము దుశ్చేద్యముగ నుండవలయు నని ప్రభుత్వప్రతినిధి మెస్టనుప్రభువు ప్రతిపాదించెను. మంత్రాంగసభయం దిరువురు భారతీయులు మాత్ర ముండవలయును. శాసననిర్మాణసభ కార్థిక వ్యవహారనిర్ణయాధికార ముండఁజనదు. రాజ్యసభకు సమర్థాధికార ముండవలయును. ప్రజాయత్తశాఖలు స్వల్పముగ నుండవలయును. సమర్థనాధికారము మహోపసంఘాధారమున రాష్ట్రపాలకుల కుండవలయును. సంస్కరణముల నవంతపాశబద్ధములను జేసి నిర్విర్యముఁ జేయుట ప్రభుత్వప్రతినిధుల సంకల్పము. అసభికార ప్రతినిధులయందు బ్రాహ్మణేతరప్రతినిధుల వాదము విచిత్రముగ నున్నది. కులప్రాతినిధ్యము కులనియోజకవర్గము గలిగినపుడు సంస్కరణము లవసరములు. ఇవి లేనపుడు సంస్కరణము మునుపటి కులప్రాతినిధ్యముతో సంస్కరణము లవసరము

లగు ననుట యొక వింత. చెన్నరాష్ట్రవిభేదములకు పాటించి భరతఖండము నంతను మూలఁద్రోయుట మఱి యొక విచిత్రము. బ్రాహ్మణేతరనాయకుల సిద్ధాంతములు కేవలము స్వార్థ ప్రయోజనసాజాతము లని విదిత మగుచున్నది. మితవాద పత్రినిధులు మోంటుఫర్ణువిధానమును బలపఱచుటకు కృతనిశ్చయులై యుండిరి. రాష్ట్రప్రభుత్వములందు ద్వీరాజ్యాంగవిధానము నామోదించుచు నావిధానమునే సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమునందును నవలంబింపవలయు నని మితవాదనాయకులు కోరిరి. అని విస్మయపూరు వీరితో నేరకపోయినను వీరి మార్గమునే యవలంబించినది. శ్రీనివాసశాస్త్రి రామచంద్రరావు పంతులుగార్లు మొదలగువారి వ్యాఖ్యానములు సంస్కరణ శాసనమును విశాలముచేసిన వని యంగీకరించినను మూలసిద్ధాంతములందే వీరి వ్యాఖ్యానములకును జాతీయవాదాల వ్యాఖ్యానమునకును భేదము గలదు. డిల్లీ కాంగ్రెసునందు "1. భారతీయులు స్వపరిపాలనమునకర్హులు 2 సంస్కరణశాసన మా శాభంగకరము, 3. సంపూర్ణప్రతినిధ్యము. 4. రాష్ట్రములందు సంపూర్ణ స్వపరిపాలనమును స్థాపింపవలయును. 5. సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమునందు పడేండ్లలో స్వపరిపాలనమును స్థాపింపవలయును." అని జాతీయవాదులు వాదించిరి. ఈ వాదమునే పటేలు లోకమాన్యతిలకు మహాశయుఁడు మొదలగు జాతీయవాదులు ప్రతిపాదించిరి. ఇంగ్లాండు నందు స్వదేశీయులందరుండిన విభేదములు విపరీతముగఁ దెలిగినవి. దేశక్షేమమునకై భిన్నపక్షములవారికి సంయోగాచరణము గలుగకుండుట సంతాపకరము. సంత నిహాలుసింగు వ్రాసినటులు నాయకుల సిద్ధాంతములకు వారి భావసమర్థనము ప్రధాన మైనది గాని దేశక్షేమము ప్రధానము గాలేదు. ఇప్పటికిని ఇంగ్లాండు ప్రాతినిధ్యము విషయమై జరుగుచున్న వాదప్రతివాదములు నిందారోపణములు నాయకుల యభిమానమునకు నిదర్శనములుగ నున్నవి

సంయుక్తోపసంఘము నవంబరు మాస మధ్యమునందు నివేదికను ప్రచురించినది. నివేదికానుసారముగ శాసనము డిసంబరుమాసాంతమునకు నిర్మింపఁబడినది. శాసనము రాష్ట్రములందు ద్వీరాజ్యాంగమును సమర్థించుచున్నది. సంయుక్తకోశమును సమర్థించుచున్నది. రాజ్యాంగమున ప్రత్యేక నియమానుచున్నది. మంత్రులకు కార్యనిర్వాహకసభ్యులకు సమాన ప్రతి

పత్రిని గలుగజేయుచున్నది. నియోజకవర్గమును విశాలము చేయుచున్నది. బ్రాహ్మణతరులకు చెన్న గొప్పమునందు ప్రత్యేక ప్రాతిభ్యము నంగీకరించుచున్నది. సామ్రాజ్య శాసనసభయందు ఆర్థిక పత్ర ప్రతిపాదనము నంగీకరించుచున్నది. సమర్థ శాసనమునకు రాజ్యసభను స్థాపించినది. కాంగ్రెసిద్వారాహాకనభయందు ముప్పు రసధికారసభ్యులకు స్థానములను గల్పించుచున్నది. సంస్కరణము కొంతవఱకు దూరమైనను ప్రస్తుతావసరములకు తగియుండదని జాతీయవాదులు వాదించుచున్నారు. శాసనము సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమునందలి కారము నొనగలులేదు. ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యమును కలుగజేయుట లేదు. ఈ భావము ననుసరించియే జాతీయ మహాసభయందు రాజ్యాంగ ప్రతిపాదన మొనెడింపబడినది. జాతీయ మహాసభయందు జాతీయ పత్ర జ్ఞానమున కనురూపముగ రాజ్యాంగ సంస్కరణ తీర్మాన మొనెడింపబడినది. జాతీయ ప్రవృత్తి కనురూపముగ జాతీయ జీవనమునందు భావములు వికసించుచుండును. బౌద్ధాన్ని మహాసభయందు ద్విరాజ్యాంగ విధానము నంగీకరించి జాతీయవాదులు డిల్లీ అమృతసరము సభలయందు దానిని నిరాదరించుట యచచితముని వితవాగులు ప్రశ్నించుచున్నారు. భారతజాతీయ ప్రవృత్తియందు కలుగుచున్న తీవ్ర ప్రేమను వీరు గమనించుట లేదు. లోకమంతయును స్వాతంత్ర్యవేగావృతమై తీవ్ర గమనమును జేయుచున్నది. ఎన్నోనియో శిశుయానియో అరాబియో అర్మీనియో మొదలగు దేశములు స్వాతంత్ర్యమునకు తగియుండినను ప్రాచీనసభ్యత్వమున కలవాటు పడిన భరతవర్షము స్వాతంత్ర్యస్థితికిఁ దగదా? యను ప్రశ్నమును జాతీయవాదులు వేయుచున్నారు. జాతీయవాదులు కోరెడి స్వాతంత్ర్యము బ్రిటీషు సామ్రాజ్యంతరతమైన స్వాతంత్ర్యముగాని ప్రత్యేకస్థితి గాదు. భారతీయు లందఱును తదేకదృష్టితో స్వాతంత్ర్యప్రాప్తికి పాటుపడి భారతవిజ్ఞానమును సంరక్షించుట పరమధర్మము.

గత సంవత్సరాంతమునందు శ్రీ పంచమజార్జి రాజేంద్రుడు ప్రకటించిన యభయ ప్రదానమును సహకార ప్రతీక్షణమును గమనార్హములు.

ప్రకటనము.

భారతదేశమున నున్న సా రాజప్రతినిధికి, స్వదేశ సంస్థానాధీశులకు, సా భారత ప్రజలకును అభినందనములు!

1. భారతదేశ చరిత్రమున నేడు నూతనయుగము ప్రారంభమైనది. భారతదేశమున కెక్కుడు శుభసంకల్పము లభించుటకును, ఆ దేశ ప్రజలెక్కుడు సంత్వప్తస్వభావములుగ నుండుటకును, పార్లమెంటు సభవారు జెయు ప్రధానశాసనములలో నొకటి యగు నీ శాసనమునకు నేను నా సమ్యక్తి నొసంగుచున్నాను. 1778, 1784 సంవత్సరములలో నిర్మితములైన శాసనములు తూర్పు ఇండియా సంఘ పాలనమున దేశమునందు స్థావరము నిర్వహింపబడుటకు యంత నిర్మాణము 2691 నది 18-81 సంవత్సరపు శాసనమువలన ప్రభుత్వోద్యోగములలో భారతీయులకు ప్రవేశము కలిగినది. 1888 సంవత్సరపు శాసనములమున పరిపాలనము కంపెనీవారియొద్దనుండి సార్వభౌమని హస్తగతమై, నేను భారతదేశమున గల ప్రజాసాహితీవనమునకు మూలకాంక్షమైనది. 1881 సంవత్సరపు శాసనము ప్రతినిధి ప్రతిష్ఠాపనచీకముల నాటినది. ఆ చీకమే 1808 సంవత్సరపు శాసనమువలన మొలకలెత్తి వృద్ధిజెంద మొదలిడెను. ప్రస్తుతము నిర్మితమైన శాసనమువలన ప్రజాప్రతినిధులకు ప్రభుత్వనిర్వహణమున పాల్గొన నవకాశము లభ్యమై, రాజ్యశాయత ప్రభుత్వమునకు మార్గ మేర్పడుచున్నది. ఈ శాసనోద్దేశములు సఫలము లగు నిదల మానవ భ్యుదయము కెంతయు లాభము చేపరచగలదు. కావున మీ కెల్లరు నాతో నేకీభవించి ఈ పరిస్థితులను గుర్తించెదరని కోర్కెనించుచున్నాను.

2. భారత దేశక్షేత్రము మాకు వశీకృత మైనప్పటినుండియు ఆ దేశ సంక్షణము మా చరిత్రభ్యయుగ నెంచుచున్నాము. 1808 వ సంవత్సరమున శ్రీ విక్టోరియా రాణి, ఇతర ప్రజలందుకులెనే భారత ప్రజలయెడలను మాకు సమానభ్యిక్షములు కల వని ప్రకటించి యుండెను; మత స్వాతంత్ర్యమును, న్యాయసమత్వమును ఎల్లదక్షిణ నిష్పక్షపాతిముగ నా మె యుపరియుండెను. 1908 వ సంవత్సరమున నాతండ్రి యగు సప్తవ ఎడ్వర్డు సార్వభౌమకు తదేధముగ నీ న్యాయసమత్వముగ పాలించెద నని ప్రకటించియుండెను. వఱల నా నకును 1908 వ సంవత్సరమున ఏబది వత్సరములకు బూర్వ మియ బడిన వాగ్దానము, కెల్ల నామోదించుచు మఱియొక ప్రకటనము గావించియుండెను. 1910 వ సంవత్సరమున నేను సింహాసనము నధిష్ఠించినపుడు భారతదేశపు సౌఖ్యముగ సౌభాగ్యమును కెల్లప్పుడు నామానసమున నగ్రస్థానము నాక్రమించు నని వాగ్దానము గావించి యుంటిని. అటాపివట్టు నేను భారతదేశమును సందర్శించినప్పుడు ఆ దేశములయెడ నాకు గల సానుభూతిని వారిక్షేమమునెడ నాకు గల అభిలాషను కెల్లదించియుంటిని.

3. మేమును, మా భార్యలును నిట్టి శ్రమపూరితమానముల మై యుండగా, పార్లమెంటు సభవారును, ఈ దేశజాలను, భారతదేశమున నున్న మా ఉద్యోగులును భారతీయుల కైతికాధిపతి వృద్ధి ను వలెనే పట్టుదలఁ గనవలయున్నారు. సర్వేస్వరము మా కిచ్చిన సౌకర్యముల నన్నిటిని వారికి నొసంగుచున్నాము. కాని, ఆ తమ దేశవిషయములను తమ క్షేమ

మును సంగ్రహించుకొనుటకు స్వాతంత్ర్యము లభించువఱకు దేశాధిపతి సాధ్యము కాదు. విదేశముల వారినండి భారతదేశమును సంగ్రహించుట సామ్రాజ్యధర్మము. దేశవిషయ నిర్వహణమునై భారతీయులు ప్రయత్నింపవచ్చును. కాలము పరిపక్వమై, అనుభవము లభించినగాని అట్టి భారమును సంపూర్ణముగ వహించుట కష్ట సాధ్యము కాని యిప్పు డట్టి అనుభవజ్ఞుల మలకటకులను బాధ్యత వృద్ధియగుటకును ఆవకాశ మియ్యలమును.

4. నా భారత ప్రజలలో ప్రజాప్రతినిధి ప్రతిష్ఠానముల యెడల వృద్ధి యగుచున్న అభిలాషను నేను సానుకూల పూర్వకముగ లిలకించుచున్నాడను. స్వల్పవిషయములతో ప్రారంభమై, యీ ఆశయము దేశమునందలి ధీమతుల నెల్లర వాచించుచున్నది. నిర్మల మానసముతోడను, ధైర్యసంపత్తితోడను ఇది న్యాయసమ్యక్మార్గముల ననుసరించుచున్నది. దేశభక్తి యను పేరుతో దుర్లయముల జేయువా రాయుధ్యమముపై నెట్టి కళంకమును పడద్రోయుచున్నను, అది అట్టి ఆటంకముల దాటి అచంపలముగా నిలిచియున్నది. మహా సంగ్రామమున బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము సుమర్చించిన అదర్శములచే నిది ప్రేరేప ద్రౌగది. మన విజయమునకు భారతదేశము తోడ్పడియున్నదను కారణముమీద నది ఆధారపడుచున్నది. బ్రిటిషు దేశమునకు భారతదేశముతోడి సంబంధము మూలముననే రాజకీయబాధ్యతా నిర్వహణకుతూహలము భారతీయులయందు దుద్భవించినది. బ్రిటిషు వారు భారతీయులకు నేర్పించివేసిన యిందులకు గారణము. అది లేనిచో భారతదేశమున బ్రిటిషువారు చేయుచున్న దని అసంపూర్ణమగును. కావుననే, అనేకవర్షములకు పూర్వము ప్రతినిధి ప్రతిష్ఠాపనములు ప్రారంభింపబడి యుండెను. అవి క్రమవికాసము నొంది, ప్రజాప్రతినిధి బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వమునకు మార్గదర్శక మగు వాస్తవ వారితము సమీపమునకు వచ్చినవి.

5. ఈ విధి మగు సానుభూతితోడను, ద్వీగుణితృప్తితో నా మామతోడను ఈ మార్గమున చేపారు పురోవృద్ధి నీక్షించుచుండును. మార్గము నిరాఘాటముగ నుండదు. గమ్యస్థానము చేరుటకు భారత ప్రజలలో నన్ని తరగతులవారికి సహనభావమును, కార్యకూరతయు నర్జివసకములు. ఈ ఉత్సృష్టలక్షణములు సమయమునకు బయల్పడునని తలంచుచున్నాను. నూతనముగ స్థాపితములైన ప్రతినిధి ప్రతిష్ఠాపనములు ప్రజల వాంఛలను వ్యక్తీకరించుచుండెనుగాని నియోజకస్వాతంత్ర్యము లేనివారల జేయమును మఱపుకొందరాదు. ప్రజానాయకులును, మంత్రులును అట్టి బాధ్యతను వహించి, తృప్తితోడను మున్నై స్వార్థత్యాగముతో వర్తించి, దేశభక్తి, పాక్షిక సాంఘిక చాతుర్య కఠిర మని గ్రహింపవలెను. కాసనసకలుహిత అల్పవిభేదములను పోటింపక, ప్రధాన దృక్పథమును మఱపుకొనక, నా ఉద్యోగులతో సహకారభావముతో మెలంగవలయును. మఱియు నాయుద్యోగ - సహోద్యోగ నాదరించి రియెడల దయగలిగియుండవలె ననియు, స్వాతంత్ర్య ప్రతిష్ఠాపన లక్షిక వారికి మలకటకులతో చేయవలె ననియు, నూతన భర్తృత్వభావమున

నా ప్రజలకు భుజనేత చేయవలయు ననియు జెల్లించుచున్నాను.

6. ఇట్టి సమయమున నా ప్రజలకును నా ఉద్యోగులకును గల శ్వేదనభావములను సాధ్య మైనంతవఱకు తొలగింపవలె నని నా ఆభిప్రాయము. రాజకీయాభివృద్ధి యందలి యుత్సాహముతో నిద్రవఱకు. కాసనోల్లంఘనమును గావించినవా రెల్లరును భావికాలమున కాసనమును నెరవీరింప వలయును. కాంతిరక్షణమునకు బాధ్యులగువారు తా మంతము నొందింపకొనిన విషయములను మరపుకొనవలయును. నూతనయుగ ముదయింపనున్నది. నా ప్రజలును, నా ఉద్యోగులును ఏకాశ్రయమునకై పరస్పర స్నేహభావములతో కృషి నలుపుట కనుచేర్పడవలయును. కావున, ప్రజాజేయమున కనుగుణమని తనకు తోచిన రీతిని రాజకీయ నేరంజులకు విమోచనమును నా పక్షమున గల్గింపవలయు నని నేను నా రాజప్రతినిధికి తెలియజేయుచున్నాను. ప్రభుత్వకాసనానుగుణముగ గాని, లేక అవసరకాసనానుసరణముగ గాని నిబ్బంధితు లైనవారి కేవలప్రతివై ఈ యుత్తరపు నమకర్తింప జేయవలయు నని నా ఆభిప్రాయము. ఈ విధముగ విముక్తికొనినవారికి క్రమముం దిట్టి కార్యములను జేయవలగు రనియు, నా ప్రజలెల్లరును అట్టి కాసనములను ఆచరణలోనికి దెచ్చు నవసరము కలుగురీతిని వర్తింపకుండు రనియు నమ్ముచున్నాను.

7. బ్రిటిషు ఇండియాలో నీ నూతన రాజ్యాంగ యంత్రముతోపాటు, స్వదేశసంస్థానాధీశుల సభను కూడ నెలకొల్పబడుననే సంకీర్తించితిని. వారి సలహావలన స్వదేశసంస్థానములకును, సామ్రాజ్యమునకును మేలు కలుగగల దని భావించుచున్నాను. స్వదేశాధీశుల చాక్సులను, మర్యాదలను సంగ్రహించుటయే నా నిశ్చితాభిప్రాయ మని మఱియుక మాటు జెలుపుచున్నాను.

8. సంస్థానాధీశుల సభను బ్రిటిషు ఇండియాలో నూతన రాజ్యాంగయంత్రమును ప్రారంభించుటకు నా పక్షమున నా తమూరుడు, ప్రిన్సు ఆఫ్ వెల్సును, రాబోవు శీతకాలమున భారతదేశమునకు బంపుట వుద్దేశించుచున్నాను. దేశభావినిధికి కారణభూతులగువారియందు పరస్పర సన్మాదమును, విశ్వాసమును ఉండి, తన్మూలమున వారిపాలనము క్రమాభివృద్ధి నొందవలెనని నా కోరిక. సర్వేశ్వరుడు భారతదేశమున నెక్కువ భాగమును, నెక్కుడు సంత్కృష్టిని నెలకొల్పి, రాజకీయస్వాతంత్ర్యమును సంపూర్ణముగ వ్యాప్తి నొందించుగాక యని నా ప్రజలతోపాటు నేనును అతనిని ప్రార్థించుచున్నాను.

(సభాయుతు లగు రాజప్రతినిధి యుత్తరువు ప్రకారము)

ఆర్. ఓ. గ్రాహము,

అక్రింగు చీపు నెక్రిటరీ.

ఈ ప్రకటన వ్యాఖ్యానమునందును జాతీయ

నవి జాతీయమహాసభయందు దీ విషయమై ఈక్రింది తీర్మాన ముమోదితము.

స్వపరిపాలనమునకు దేశము లిదివఱకే అర్హము. సంపూర్ణ చట్టము ఆపర్యాప్తమున అనుమగ్రము, అనుత్పత్తికరము. స్వయం నిర్ణయముగ్రము ననుసరించి పార్లమెంటువా రీదేశమునందు త్వరలో సంపూర్ణ స్వపరిపాలనము నేర్పఁబడతెను. శ్రీ సార్వభౌముడు కోరిన చందమున నీ సభవారు సహకారులై చట్టము ననుసరించి ఈ సభ వారు మాంటూగుగారికి వందనముల నర్పించెదరు.

మితవాదిమహాసభయం దధికతర్రామోదమును తెలిపెడి తీర్మాన మామోదితము. ఉభయపక్షముల కును జాతీయ ప్రత్యభిజ్ఞానమునందుఁ గల భిన్న భావమున కీ తీర్మానములు ప్రమాణములు. జాతీయవాదు లాత్మా వలంబునధర్మము నధికతరముగ నిశ్చయించుచున్నారు. మితవాదులు పరావలంబనబలము నధికతరముగ నపేక్షించుచున్నారు. భారతజాతీయోద్ధాతము భావతీయ లమూలమన సాధ్యము గాఁబడి యుండును. కాని జాతీయహృదయము నెఱుంగి పరావలంబనములమున సాధ్యముగాఁబడును.

పంజాబువాత్సలు

గతసంవత్సరము నందు భారతజాతీయ ప్రవృత్తిని కలవరపఱచిన పిషయములయందు పంజాబువాత్సలు ప్రముఖములు. ప్రజలహృదయములను రాజ్యాంగ సంస్కరణశాసన మూర్తినించినను పంజాబు వాత్సలు చండశాసన ప్రయోగమును శాశ్వతము గావించినవి. గతసంవత్సరమునందు కాలటూశాసనము గొప్పకలవరమును గలిగించినది. కాలటూ శాసనోపసంహరమునకై గంధిమహాత్ముడు నుపదేశించిన సత్యాగ్రహ వ్రతము భారతీయుల ధర్మబలమును వ్యక్తముచేసినది. కలకత్తా రాధకుల కీ ధర్మబలవిషయము హృదయశల్యముగఁ బరిణమించినది. నిరంకుశాధికారాధీశుఁడైన సర్ మైకేలు ఓడ్వయరుగారు బాహుబలముతో ధర్మబలమును నిర్మూలము చేయ సమకిట్టిరి. ఓడ్వయరు గారికిని రైజాడా భగత్ సూరాముగారికిని జరిగిన సంభాషణము వారి పశు బలాభిమానమునకు నిదర్శనము :

ఓడ్వయరుగారు జలంధరునందు హరితాళము ఎటులు జరిగినది ప్రశ్నించిరి. భగత్ సూరాముగారు 'భూర్జమైన హరితాళము జరిగినది. అల్లరు లేమియును జరుగలేదు. గంధిమహాత్ముని యాత్మబలము దీనికి మూలము' అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి. ఓడ్వయరుగారు ఓడికలి బట్టి చేయి యెత్తి 'గంధియాత్మబలమును మించిన బలము గల దని రైజాడా సూరీబా నీవు గమనింపుము' అనియెను.

పంజాబువాత్సలకు ఓడ్వయరుగారి దురహంకారము దురభిమానము నిరంకుశాధికారాభిమానము గారణములని ఓడ్వయరుగారి స్వభావమును పంజాబుదేశచరిత్రమును వ్యక్తముచేయుచున్నవి. సామ్రాజ్యశాసనసభ యందు 1917 సంవత్సరము నెప్టెంబరుమాసమునందు ఓడ్వయరుగారు భారతజాతి సంతను నిరసించిరి. "బ్రిటీషు సైన్యము సాకాదశము గలుగ జేసిన యోగక్షేమములను మఱచి బ్రిటీషుసామ్రాజ్య మనుభవించుచున్న కష్టములను నిర్లక్ష్యము చేసి రాజ్యాంగసమస్యలను నిరసన భావముతో చచ్చించుచు రాజేంద్రుని ప్రభుత్వము మీఁదను నాయకులు సత్యాగ్రహమును బోధించుచున్నారు." అని నిరసనవాక్యముల నుపయోగించిరి. ఈ నిరసనవాక్యముల నుపసంహరము చేసికొనిరి. ఏప్రిలు 7 వ తేదిని శాసనసభయందు చేసిన ప్రసంగమునందు పంజాబునుండి 2,50,000 మంది సైనికులు సైన్యము నందు చేరియున్న ప్రశంసించిరి. వేజ్కోక సంవత్సరము నందు పంజాబులు "ఉదాత్త స్వభావు లనియును విశ్వాసపాత్రు లనియును శత్రుసముదాయమును సంతకలహములను నిర్మూలముచేయఁగల బ్రిటీషు ప్రభుత్వ మాంగో శిశుకర్తలను నిర్మూలము చేయఁగలరు" అని అధికార ప్రోత్సాహకములను ఉపయోగించెను. ఈభావముల కనురూపముగ ఓడ్వయరుగారు పంజాబును బాల్కలించెను. అధికారాభిమానము ప్రమానిరసనము యరుగారి పాలనధర్మములు. ఈధర్మము తిరువదవ శతాబ్దియందు స్వయంనిర్ణయ ప్రతిపాదక మైన మహాసంగ్రామానంతరము నిరుపయోగము లని ఓడ్వయరుగారు గ్రహించకుండుట సంతాపకరము. సైనికులను సమకూర్చుటయందును ఋణపత్రములను సమకూర్చుటయందును పంజాబునందు నిరంకుశమార్గము లవలంబించబడిన వని పంజాబు ప్రజలు ప్రకటించుచున్నారు. ఓడ్వయరుగారి నిరంకుశత్వము హరితాళముతో ఛలించినది. పంజాబునకు గంధిమహాత్ముని యోగమనము నిరోధింపఁబడినది. కిచిలు, సత్యవాలుగారులు నిర్బంధప్రవాసమునందుంచఁబడిరి. ప్రజలు చెలరేగి అమృతసరము మొదలగు ప్రదేశములందు చిరస్థైర్యకార్యములను జేసిరి. ప్రజల హృదయవీర్యమును నిర్మూలము చేయుటకై ఓడ్వయరుగారు పంజాబునందు చండశాసనమును ప్రయోగించిరి. డయరు జానను ఓ.బీ.ను బాసంతు స్థితు శ్రీరామునియే మాల్కిసాహేబు బాను గారులు

చండశాసనము సవమానకరముగ నుపయోగించిరి. హంటరుకమిటీయెచుట వా... వారిని దోషులకు జేయుచున్నది. జాలియన్వాలాబాగునందు నిరాయుధులు నిరపరాధులు 1200 మంది గుండ్రనాతఁ బడిరి. చండశాసనము విధించిన కొరడాదెబ్బలు పూర్తయి యిది నిర్బంధములు ధర్మవిరుద్ధము లని యంగీకరింప వలయును. గుజ్రన్వాలాయందు నిరపరాధులమీఁద విమానములనుండి బాంబులు వేయబడినవి. ప్రజల నుండి దండనద్రవ్యము వసూలుచేయబడినది. ఓర్వ యరుగారును వారి నియమితానుచరులును చండశాసన మును నిర్దాక్షిణ్యభావముతో వాడిన విధమును ఓడ్వ యరుగారి స్వభావమును డయరుగారి వాఙ్మూలమును ద్రువపఱచుచున్నది.

పంజాబుహత్యలకు విచారించుటకై నియమించిన హంటరుసంఘమువారి నివేదిక ఈ యభిప్రాయము లను ధృవపఱచుచున్నది. జాతీయమహాసభాసంఘము నియమించిన యువసంఘము 1700 సాక్షుల వాఙ్మూల ములను బరిశీలించి స్థలములకు సందర్శించి నివేదికమును సిద్ధముచేసినది. నివేదికను సిద్ధముచేసిన గాంధీ దాసు తియాబ్జి బయకరు గారులు భారతీయుల కృతజ్ఞతకు జాతులు, సుప్రసిద్ధన్వాయవాదులైన వీరినివేదికను దోసి వేయుట కవకాశములు లేవు. నివేదికమునందు ప్రజల శుభాక్షయము గల్గింపబడినది. పంజాబునందు తిరుగు బాటు లేదని నిర్ణయింపబడినది. చండశాసనమును బ్రయోగించుట కవసరము లేదనియును చండశాస న మనవసరమయ్యుమునందు చిరకాల ముపయో గింపబడిన దనియును తీర్మానింపబడినది. ప్రజలను భవించిన కష్టములకు ప్రతీకారముగ సిక్రిందివిషయము లాచరణీయములని నిర్ణయింపబడినది.

1. కాలము శాసనోపసంహారము, 2. సర్ మైకేలు ఓడ్వయరును పదభిష్టుని జేయుట, 3. జనరలు డయరు మున్నగువారికి రాజ్యమునందే యుద్యోగమును నియంకుండుట, 4. అపరాధములను జేసిన చిన్నయుద్యో గస్థులను వారి యపరాధము స్థిరపడినపుడు తీసివేయుట 5. శ్రీ మహమ్మదపూర్వపును స్వదేశమున కంపుట, 6. దండనద్రవ్యమును తిరిగి ఇచ్చుట; ఇతరదండనకార్య ముల నుపసంహరించుట.

నివేదిక సూచించిన ప్ర కార్యములు సామ్య ములుగ... త్రైసంధికాదు

లిట్టి దుండగములను జేయుట కవకాశములు పరిపాల నముచుండి పోయిన గాని స్వాతంత్ర్యము సున్న యగును. పంజాబుహత్యలు ప్రజలయందు కలిగించిన నూతనజైతన్యమునకు అమృతసరపు జాతీయమహాసభ నిదర్శనము. కాశీయాత్రకువలె అమృతసరముయాత్రకు వేలకొలది ప్రతినిధులు పోయి జాలియన్వాలాబాగు నందు భస్మధారణమును జేసి పవిత్రులైరి. భారత జాతీయజీవనమునందు పంజాబుహత్యలు దుండగములు మహాప్రభావమును గలిగించినవి. పంజాబు వ్యవహార ములు భారతీయుల దురవస్థను లోకమునకు వ్యక్తము చేసినవి. ఆసేతుహిమాలయదర్శితము గల భారతీ యుల హృదయములందు పంజాబుచర్యలు రోషానల మును ప్రజ్వలించఁజేసినవి. జాతీయమహాక్షేత్రమును సందర్శించుటకై 20,000 భారతీయులు చేరియుండిరి. అమృతసరమునందు పగ్యాప్తం బైన యుత్సవపరంపరలు కోలాహలము భారతీయుల ప్రకృతిని వ్యక్తము జేసి నవి. సత్యపాలు కిచులుగారల కొకమహాత్మనము జరిగింది. సాకతాలీ మహమ్మదాలీగారల కొకమహాత్మనము జరిగినది. అమృతసరము నగరముత్సవపరం పరలతో నిండి ప్రతిధ్వనించినది. నాకుకుల యూరే గింపులు వారికి సమర్పించిన పుష్పాంజులు పుష్ప హారములు సీరాంజనములు జయఘోషములు ప్రజల యుద్దేశపూరిత మైన ప్రకృతికి పరమప్రమాణములు. అమృతసరమునందలి వీధులు లక్షలకొలదిజనలతో క్రోధింపినవి. సాధాగ్రములనుండి సుందరాంగులు పూల వానలను గురిపించిరి. వీరుల యానములు పుష్పహార ములతో నిండినవి. జయఘోషము లాకసమును నింపి నవి. హిందువులు మహమ్మదీయులు సమానోత్సాహ ముతో నుభయమతనాయకులకును స్వాగతము నొసం గిరి. పంజాబుహత్యలు హిందూమహమ్మదీయసంయో గమును బలపఱచినవి. కష్టకాలమునందు భిన్నమతా వలంబకులకు జాతిమతభేదము లంతరించి మిత్రత్వ సంయోగములు సహజముగ గలుగఁగల ప్రకృతిధర్మము. హిందూమహమ్మదీయనాయకులకు హిందూమహమ్మ దీయులు సమభావముతో నభినందించి సన్మానించిరి. హిందూమహమ్మదీయవ్యక్తిత్వభావము పోయి భారత జాతీయవ్యక్తిత్వము పరిస్ఫుటమైనది.

చిరకాలమునకు వెలువడిన హంటరుసంఘపు నివేదికయును సీభావమును బలపఱచినది.

ఘమువా రధికారపక్షపు సాక్షులను మాత్రము విచారించిరి. ప్రజాపక్షపు సాక్షులను విచారించి యుండలేదు. అధికారపక్షపు సాక్షుల వాఙ్మూలములవైనను నివేదికకు మూలాధారముగ గైకొనలేదు. సంఘమునందలి యూరపియను సభ్యులయిడుగుదురు నొక విధమునను భారతీయసభ్యులు మువ్వరును వేతొకవిధమునను తీర్మానమును వ్రాసిరి. మాఫీ గారు భారతీయసభ్యుల తీర్మానముతో నేకీభవించిరి. కాంగ్రెసు సంఘనివేదికకును భారతీయసభ్యుల నివేదికకును విశేషమైనభేదము గలదు యూరపియను సభ్యులనివేదికకును కాంగ్రెసుసంఘనివేదికకును పోలికయే లేదు. ఉభయములను తిరుగుబాటు లేదని నిర్ణయించిరి. ఒకరు సత్యాగ్రహము దుర్లభములకు కారణ మనిరి. రెండవవారు సత్యాగ్రహము శాంతికి సాధనమనిరి. ఒకరు ప్రభుత్వము వారిచర్యలను సమర్థించిరి. రెండవవారు ప్రభుత్వము చర్యలను తీవ్రముగ ఖండించిరి. ఒకరు చండశాసనప్రయోగమును ప్రయోగవిధానమును సమర్థించిరి రెండవవారు చండశాసనప్రయోగాపసరమును శంకించిరి. ప్రయోగవిధానమును గర్హించిరి. క్రూరకార్యములను చేసిన డయరుగారి ప్రసక్తనమును సయితము యూరపియను సభ్యులు సమర్థించిరి. హిందూదేశమంత్రీ డయరుగారి చర్యలను గర్హించి వారి నుద్వేగమునుండి తొలగించినను డయరుగారిని ప్రభుత్వోద్వేగములను ప్రశంసించిరి. మాంటెగూగారి నిర్ణయము లాశాభంగమును గలిగించినవి. జనరలు డయరుగారు 12 వ తేది డయరుమునను సభలను సమావేశములను నిషేధించుటలు ప్రకటించిరి. ప్రకటనము జనులకు తెలిసిపడియు లేనిదియు డయరుగారు కనుగొనఁ బ్రయత్నింపలేదు. జలియన్వాలాబాగునందుకూడిన ప్రజలమీదను మందుగుండ్ల సామాను లయిపోవునంతవఱకును డయరుగారు తుపాకులను ప్రేల్పించిరి. ప్రజలు చచ్చియును గాయములు తగిలియును బాధపడుచున్నను క్రూరమృగముల రీతిని డయరుగారు వీరల నుచేట్లించి వెడలిపోయిరి. పాటిపోవుచున్నవారిని తుపాకులతో కాల్చి చంపుట నింద్య మని హంటరు సంఘమువా రంగీకరించియును డయరుగారి క్రూరచర్యలను సమర్థించిరి. అల్లరులు నిలచిన తరువాతను చండశాసనమును ఉపయోగించుటయును ఆ శాసనమును గతకాలమునకు వినియోగించుటయును చిరకాలమువఱకును నుపయోగించుటయును

న్యాయవిరుద్ధము. ప్రజాహితజీవనమునకు ప్రతిఘటనమును బూనిన ఓడ్డయరు గారు వంజాబుకలనరములకు బాధ్యులు. ఓడ్డయరు గారు వారి వ్యవహారచర్యలను విండించినవారలకు గుణపాఠమును నేర్ప సమర్థులి. వంజాబు నాయకుల నననసరిముగ నిచ్చుచిరి. గాంధిగారి యాగచునమును ప్రతిఘేటించిరి. శ్రీ మమ్మ ఫర్ష ప్రభుత్వమును బెడరించిరి. వంజాబు మండగములకు కారకులైరి. చండశాసనమును విచ్ఛలించిగ ప్రయోగించి ప్రజలమైన యశాంతిని గలుగజేసిరి జనరలుడయరుగారి చర్యల నామోదించుటయే ఓడ్డయరుగారి నిరీక్షణమును వెల్లడిచేయుచున్నది. అయినను హంటరు నివేదికము మాంటెగూగారి తేఖ ఓడ్డయరుగారిని క్లాఫించుచున్నది. చండశాసనపరిపాలన మన్యాయపూరిత మని హంటరుసంఘము సయితము కొంతవఱ కంగీకరించుచున్నది చండశాసనప్రయోగవిధానము లమానుషము లని కాంగ్రెసు నివేదిక ఘోషించుచున్నది. హంటరు సంఘనివేదికయును సివిలయమును కొంతవఱ కంగీకరించుచున్నది.

హంటరుసంఘ నివేదికము నిరంకుశాధికార చర్యలకు పూనపూసినది. మూలాధార మధర్మసిద్ధాంత బద్ధమైనపుడు నిర్మాణ మంతయును నధర్మసిద్ధాంత మయ్యెను యుద్ధాలయందు వింత యుండదు. సైన్యాధులు ప్రభుత్వపక్షాత్తు తిరుగుబాటును చేయుచు యసంభవము. కుట్రయును తిరుగుబాటును లేదని అధికారపక్షపు సాక్షులు చెల్లిపియుండేరి. డయరుగారిని తొలగించుటయును చండశాసనవిధానమును నిర్మించుటయును హంటరు సంఘవిచారణకు ఫలములు. నిరపరాధు లెందఱో చండశాసనమునకు గుఱి యైనను మహాసంక్షోభమునకు కారకులైన యధికారులు పోత్రమునకు పాత్రులైరి. అభయశాసనము సంక్షోభకారకుల కభయము నొసంగుచున్నది. అష్టకష్టములకు పాలైన నిర్దోషులగతికి విమోచనము గలుగలేదు. హంటరుసంఘనివేదికము యూరపియనులకును భారతీయులకును భారతవ్యవహారములపట్లఁ గల నిరీక్షణమును విదితము చేసినది. హంటరునివేదికము ప్రజాహృదయమును కనుగొనలేదు. ప్రజాస్వత్వములను పరికించుటలేదు. ప్రజాభిప్రాయములను పాటించుటలేదు. కేవల మధికారదృష్టిని మాత్రము పాటించినది. మాంటెగూగారి ధర్మమును సభికారాభిమానమును

బలవంతమైనది. ఈనివేదికము యూరపియనుల కాష్టాదమును గలిగించినను భారతీయులం దప్పివత్తుములవారికి నాశాఖంగమును గలిగించినది. హిందూ మహమ్మదీయ సంయోగము జాతీయభావములు దృఢతమములైనవి. పంజాబు యోగములు పరోక్షముగ జాతీయబలమునకు దోహదము నొసంగినవి. ధర్మనిర్వహణమున కేర్పడిన పార్లమెంటునందైనను భారతఖండమునకు న్యాయము గలుగు నని నమ్ముటకు సూచనలు లేవు. పంజాబు వ్యవహారములు రాజ్యాంగసంస్కరణముల పట్ల విముఖత్వమును గలుగజేసినవి. అపసరజాతీయమహాసభ ఈవిషయము నెటుల నిర్ణయించునదియును కాలము తెలుపగలదు.

ప్రాజ్ఞ ప్రభుత్వము

నిరంకుశాధికారాధీన మైన భారత ప్రభుత్వము ప్రజాశయములకు పరాజ్ఞుభుత్వమును జూపుచున్నదను భావము గతసంవత్సరమునందు క్రమముగ ప్రబలి నది. సిద్ధాంతమునందు ప్రజాస్వామ్యము ప్రయోగమనగా నిరంకుశాధికారము ప్రభుత్వధర్మములను భావము భారతీయుల హృదయములందు నాటుకొనినది. మోంటుఫర్టు నివేదిక ప్రచురణానంతరము పర్యాప్తం బైన రాజ్యవ్యవహారము లీభావమును స్థిరతరముచేసి ప్రబలమైన యాందోళనమునకు హేతుభూతము లైనవి. తదినుగుణముగ ఇండియా ప్రభుత్వము సంస్కరణముల పట్ల సంకుచితభావమును ప్రకటించినది. పంజాబునందు చండశాసన ప్రయోగము నామోదించినది. అభయశాసనమును ప్రజాభిప్రాయములకు ప్రతికూలముగ నిర్మించినది. అభయశాసననిర్మాణ సమయమునందు జరిగిన వాదప్రతివాదములు భారతీయులకును యూరపియనులకును ధర్మనిర్దేశమునందు గల భేదమును విశదముచేసినవి. చండశాసననిర్మాణకుల అభయశాసనము సంపూర్ణముగ సభయము నొసంగినది. ఈ శాసనము చండశాసనమును సద్భావమున నిర్వహించిన సకలదోష్టగులకును సభయము నొసగుచున్నది. సద్భావమును స్థిరపఱచుటకు ప్రభుత్వ కార్యక్రమ భువనత్రము చాలియున్నది. చండశాసనము ననుసరించి శిక్షలను బొందినవారిందఱును న్యాయముగ శిక్షలను బొంది రని నిర్ణయించబడినది. ఆస్తికి గలిగిన నష్టమునకు ప్రభుత్వము యుక్తమని తోచిన ప్రతి

ఫలము నొసంగ నిర్ణయించగలదు. ఈయభయశాసనమీమాంస యంతయును పూర్వచరిత్రము. శాసనము ప్రవేశమును గాంచిన సమయమునందు హంటరు సంఘము శిక్షాపాత్రులను నిర్ణయించి న్యాయపరిపాలనమును జేయు నని అధికారులు వాదించిరి. ఈ వాదవ్యాజమును హంటరుసంఘ నివేదికము రుజువుచేసినది. చండశాసనప్రయోగమును సమర్థించి అధికారులను ప్రశంసించిన హంటరుసంఘనిర్ణయములవలన కలిగిన ప్రయోజనము సువ్యక్తమైనది. నిరంకుశాధికారాభిమానులు చండశాసన నిర్వాహకులకు ధర్మాధర్మవివక్షిత లేకయభయము నొసగిన విధమును కాంగ్రెసు నివేదికయును హంటరు నివేదికయును విశేషముచేయుచున్నవి. అభయశాసనమునకు భారతీయుల ప్రతిఘటనభావము సమయోచితమని యధికారవ్యవహారములు రుజువు చేసినవి. అభయశాసనము పాలకపాలితసంయోగమునందు కలుగుచున్న భేదభావమును వృద్ధిచేసినది. గతసంవత్సరమునం దంగీకృతములగు శాసనములందు “ఆయుధ శాసనసవరణశాసనము” పేర్కొనఁదగి యున్నది. ఈ శాసనము జాతిమతదశావిభేదము లేక, సకలజనులును సామాన్యముగ లైసెన్సును పొందవలయు నని నిర్ణయించుచున్నది. కాని అధికతరముగ లైసెన్సులు దొరకుట గాని లేనివారినుండి ఆయుధములను తీసికొనుట గాని వాచుకీయందు సంస్థాప్తము గాకున్నది. ఆయుధశాసనమును రద్దుచేయుఁడని భారతీయులు కోరుచుండిరి. కాని నిర్బంధములను వృద్ధిచేయుఁడని వారు కోరియుండలేదు. గతసంవత్సరమునం దామోదితములగు శాసనములలో డక్లావిశ్వవిద్యాలయశాసనము పంజాబు హైకోర్టుశాసనము నాగపుర విశ్వవిద్యాలయము డక్లావిశ్వవిద్యాలయ శాసనము విద్యాశిక్షణమునందు సూతసవిధానమును నిర్ణయించుచున్నది. ఇది ఏక ప్రదేశవాసముగల సాక్షయ విశ్వవిద్యాలయమార్గమున నిర్మించబడును. విద్యానిర్వాహకుల కధికతర మైన యవకాశము లిందుగలుగఁ గలవు. గతసంవత్సరము కర్మకరుల నియమభంగి శాసనము సవరణను బొందినది. ప్రజాస్వామ్యత్వమతివేగముగ పోవుచున్న సమయమునం దిశాసనమును, పండిత మదనమోహనమాలవ్య గారును నరసింహేశ్వర శర్మ గారును నిర్దేశించినట్లుగా, రద్దుచేయకపోవుట పాలకుల సంకుచితభావమునకు నిదర్శనము. కాఫీ తేయాకు

వాటి కేంద్రముల కసంప్రీతిని గలిగించుట కధికారు లు క రింపజాలరు. గతసంవత్సరపు శాసనసభయందుజాతీయ వాదులపక్షమున పటేలు గారును, ప్రజాసామాన్యపక్ష మున మదనమోహనమాలవ్య గారును నాధికసమస్య లందు సరసింహేశ్వరశర్మ గారును తేసిన నిర్ణయవాద ములు ప్రశంసాపాత్రములు. శ్రీ పెచ్చుపర్తి ప్రభువచేత ప్రభుత్వవ్యవహారసమర్థనమునందు విశ్వాసము గలుగ లేదు. తురుష్క-సమస్యయందును దక్షిణాఫ్రికా భార తీయులసమస్యయందును రాజప్రతినిధి సానుభూతి తెలిపిన ప్రయోజనము కలుగ లేదు.

ఆర్థిక పరిస్థితులు

యధము 1918 సంవత్సరమునం నంతయును పొందినను 1919 సంవత్సరమునందు ప్రజలలో సంక్షోభము ప్రబలినది. గతసంవత్సరమునందును వర్ష మానసంవత్సరమునందును ధరలు విపరీతముగ పెరిగినవి. ఆహారపదార్థములు ప్రజలకు దుర్లభము లైనవి. భిన్నరాష్ట్రములం దాహారపదార్థముల రాకపోకలకు నిర్బంధము లేర్పడుపరచినది. ఈనిర్బంధములు రుసుతులకును సామాన్యలకును ప్రయోజనకరములు గావో పోయినను, వర్తకులకును యంత్రాధికారులకును సహజమైన లాభమును గలిగించినది. యధమువలన సామాన్యులు కష్టములపాలగుటయును, కొంతమంది లక్షాధికారులగుటయును సంభవించినది. ఈ లక్షాధికారులు ధనయంత్రాలయాదిసంఘముల స్థాపనమునకు మును కొనినవిధమును గతసంవత్సరవ్యవహారములు తెలుపుచున్నవి బొంబయియందును కలకత్తాయందును 50 కోట్ల రూప్యముల విలువ గల బాయింటు స్టాకు కంపెనీలు నిర్మింపబడినవి. ప్రతిదినము పత్రికయందు నూతనసంఘనిర్మాణములు ప్రకటించబడుచున్నవి. పదేండ్లకు పూర్వము పదిలక్షల మూలధనమును సమకూర్చుట యసాధ్యముగ నుండెను. గతసంవత్సరము 100 లక్షలు మూలధనము గల సంఘముల స్థాపనము సుకరమైనది. బొంబయియందు దూడియంత్రములు, కలకత్తాయందు జనుజనారమణులు, చెన్నపురియందు చర్మముల వ్యాపారము సర్వత్ర వస్త్రాభివృద్ధి వ్యాపారములు విపరీతలాభముల నొడగూర్చినవి. అమెరికా, గ్రేటు బ్రిటను దేశములందు కోటిశ్వరులేర్పడినటులు హిందూదేశమునందు లక్షాధికారులు గలిగిరి. లక్షాధికారులు

సామాన్యవిధానముల ననుసరించి సంయుక్తద్రవ్య సంఘములను నిర్మించిరి. ఈ సంఘములందు తాతా సంఘములను బ్రచూడాసంఘములనుగ పేర్కొనవచ్చును. తాతా కుటుంబమువారు పదియైదేండ్లకు బూర్వము విద్యుచ్ఛక్తినిర్మాణ యంత్రాలయమును లోహయంత్రాలయమును పిండుబకు లండను నగరమునందు బియ్యంబును చేసినను కన్నెత్తి చూచెడి వారు లేకుండుట ఇప్పుడు వారిచేతులందు మన్ను బంగాలముగ మాటుచున్నది. దేశమునందు యంత్రాలయములను స్థాపించుచున్నారు. విపరీతమైనధరలను బెట్టి స్థలములను మందిరములను గొనుచున్నారు. తాతాకంపెనీలవలె సతతసంఘములును నూతనపరిశ్రమలను స్థాపించుటకు తలపెట్టుచున్నారు. ప్రకటితములైన సంఘములందు కొన్ని సంఘములు సాగకపోయినను సంఘనిర్మాణ విధానము పరిశ్రమయుగారంభమునకు విదర్శనము. మంగ్రపరిశ్రమ వ్యాపకమువలన భావికాలమునందు కలుగఁగల శుభాశుభస్థితుల నిర్ణయించుట సుస్థము.

హిందూదేశపరిశ్రమలందు సేతిపరిశ్రమము ప్రముఖము. ఆదికాలమునుండియును ధరితభండము దూదిపంటకు సేతిపరిశ్రమమునకు ప్రసిద్ధిపొందినది. పూర్వము నూలు వడుకుట గృహపరిశ్రమముగ నుండెను. కంపెనీవారు వారిపుణ్యమున నా పరిశ్రమను నాశనము చేసిరి. ఇప్పుడు దేశమునందు 262 దూదియంత్రాలయములు గలవు. అందు 20,85,678 బస్తాల దూది వాడబడి 61,50,40,464 రతుల నూలు వడుకబడుచున్నది. అందు 349580450 రతుల నూలు 1450726160 రజముల బట్టలు సేయబడుచున్నవి. తేషీంచిన 265560014 రతులనూలు చేతిపరిశ్రమలకును ఎగుమతులకును వియోగపడుచున్నది.

దేశమునందు కుండిన దూదియందు 20 లక్షల బస్తాలదూది యంత్రాలయములయందు వాడబడి 16 లక్షల బస్తాల దూది ఎగుమతి చేయబడుచున్నది. యధమునకు పూర్వము దూదియెగుమతి అధికముగ నుండియుండెను. హిందూదేశమునకు వాలిసన్ని బట్టలను సమకూర్చుటకు సేతిపరిశ్రమము రోజు రెట్లు వ్యాప్తిని పొందవలసియున్నది. ఈ వ్యాపకమునకు లంకామైదు యంత్రాధీశుల పోటీయును ప్రభుత్వము వారి యుదాసీనతయును ప్రజల యుదాసీనతయును ప్రతిబంధకములు. స్వదేశయంత్రాలయములయందు పడికిన

నూలుమీదను 1918-19 సంవత్సరములలో 143 లక్షల శుల్కము వసూలుచేయబడినది. ఈ శుల్కారోపణము మన ప్రభుత్వమునకుఁ గల నిర్లక్ష్యమును వ్యక్తము చేయుచున్నది. లోకమునం దంతటను యంత్రాధీశులకును కర్మకరులకును మహాసంరంభము పెరుగుచున్న సమయమునందు దూడియంత్రాలయవ్యాపనమును దేశ డ్డేమాభిలాషులు బాగుగ నిర్ణయింపవలసియుందురు.

దేశ డ్డేమనునకు మహాయంత్రాలయములు ప్రయోజనకరములో చేతిరాటములు మగ్గములు ప్రయోజనకరములో నిర్ణయించుట గహనవిషయము. మహాత్మగాంధీ దేశ డ్డేమమునకు దూడియంత్రాలయములను నిర్మాలము చేయుట సాధన మని కోటిశ్వరుడైన సర్ దోరాజీ తాతాజీ డ్డేమములు ప్రతీతి కలదు. గాంధీమహాత్ముడు స్త్రీపురుషులు రాటములతో నూలును వడికి మగ్గములమీఁద బట్టలను నేసి స్వదేశవ స్వభిమానమును చూపవలయు నని యవసరము బోధించుచున్నాడు. దూడియంత్రములను నిర్మాలముచేయుట గాని, రాటములతో స్త్రీపురుషులు నూలును వడుకుట గాని, వర్తమానభోగ భాగ్యయుగమునందు సాధ్య మని యోచింపడు. కాని గాంధీమహాత్ము డింక దేశేంద్రియము ముప్పది మూడు కోట్ల భారతీయులలో రెండుకోట్లమీది మైనను దినమునకు రెండుగంటలకాలము దూడిని వడుకుచు యోగించిన, నేతపరిశ్రమవలన దేశ డ్డేమ ముతీశీఘ్రముగ వృద్ధిని పొందగలదు.

దేశమునం దంతటను వర్తమానకాలమునందు నైతియు నేతగాండ్రు చేతిమగ్గములమీఁదనే రమణీయమైన వస్త్రములను నేయుచున్నారు. హనుగడయించును అంచమునందును యంత్రాలయనిర్మితవస్త్రములు చేతిమగ్గముల బట్టలకు సాటిరావని యనుభవజ్ఞులకు విదితమై యున్నది. ఈ బట్టల నూలైనను యంత్రాలయములందు సిద్ధమగుచున్నది. చూలును బట్టలను కేవలము బాహ్యులవలె గాక మానవవృద్ధయముతో సిద్ధముచేయుట మానవధర్మాభ్యుదయమునకు సాధనమని కళాభిమానులందఱును సంగీకరించుచున్నారు. భరతఖండమునందు చేతి నేతపరిశ్రమము నుద్ధరించుటకు చేసిన ప్రయత్నము లింతవఱకును సఫలము కాలేదు. దేశ డ్డేమమును కోరువా రందఱును వారిదృష్టి నీ పరిశ్రమమునందు నిలిపి దాని నుద్ధరించుటకు సాధనముల వ్యవస్థింపవలసియుందురు.

దేశపరిశ్రమలలో జనువనార పరిశ్రమము ముఖ్యముగ నున్నది. ఈ పరిశ్రమము యూరపీయనుల హస్తమున నున్నది. బంగాళాప్రాంతమునందుఁ గల 76 యంత్రాలయములందును 4284 లక్షలు విలువ గల సంచులు గతసంవత్సరమునందు నేయబడినవి. జనువనారపరిశ్రమము యంత్రాధికారులకు లాభకరమైనను ఆహారపదార్థముల పంటలకును నారోగ్యమునకును ప్రతిబంధకముగ నున్నది. తాతాకంపెనీవారు సాక్షి యందు స్థాపించిన లోహపరిశ్రమము గమనార్హముగా నున్నది. గత సంవత్సరమునం దీ సంఘము 130043 టన్నుల ఉక్కుపట్టాలు మొదలగువానిని సిద్ధముచేసినది. దేశమునందు లోహాయంత్రాలయములను స్థాపించుట కవకాశములు గలవు. వానిని వెంటనే వృద్ధిచేయుట ప్రభుత్వధర్మము. దేశమునందు సీలిమందు, తేయాకు, కాఫీ, ఉప్పు, డబ్బు మొదలగు పరిశ్రమలు గలవు. దేశ డ్డేమమున కీ పరిశ్రమములను వికసింపఁజేయుట అత్యంతావసర మయినను ప్రభుత్వమువారు విశేషమైన ప్రయత్నమును కలుగ జేసికొనుట లేదు. పారిశ్రామికసభ చేసిన నిర్ణయము లెపు డాచరణమునకు వచ్చునదియును తెలియకున్నది. పరిశ్రమశాఖను ప్రజాయత్తశాఖగ జేసి ప్రభుత్వమువారు తమ శాధ్యతను వదలుకొననటులు ఊహింపఁదగి యున్నది. సామాన్య పరిశ్రమల స్థితిగతు లీరీతి నుండఁగా మూలపరిశ్రమల స్థితిగతులను యోచించుట సురక్షకము. గ్రేటుబ్రిటను నందు మూలపరిశ్రమలు స్వదేశీయత్వములై యుండవలయు నని మహాదాందోళనము జరుగుచున్నది భరతఖండమునకు సకలవస్తువులకును యరదేశము లాధారములైనవి. దేశమునందు బాగు, లోహములు, జలపాతములు కలవు. నిర్మాణపదార్థముల కవసరమైన సహజపదార్థములు కలవు సారివరము లైన డ్డేత్రములు కలవు. సుజలపూరితము లైన నీరసదములు గలవు. ఇ మ్మహాసంపదలను స్వాధీనము చేసికొని ప్రజోపయోగమునకు మార్చినపుడే ప్రజాక్షేమము సాధ్యము కాగలదు. డ్డేమమునకు నుత్పత్తివలె భోగము సాధనము కాజాలదు. ఉత్పత్తిని వెంటనే వృద్ధిచేయుటకు వంశానుగతములగు చేతివనులను వృద్ధిచేయుట యవసర మగుచున్నది.

వ్యవసాయము

భరతఖండమునందు 100 కి 70 మందికి వ్యవ

సాయము వివనాధారముగ నున్నది. రయితుల పూనిక యనుభవము సరళప్రవృత్తి విఖ్యాతవిషయములు. అయినను దారిద్ర్యమునకు హిందూదేశపు రయితులు ప్రసిద్ధికెక్కి యున్నారు. రయితులలో చాలమందికి కడుపునిండ కూడులేదు; కట్టుకొనుటకు బట్టలేదు; నివసించుట కిల్లులేదు. సుఖపడుట కితరసాధనములు లేవు. రయితుల శుభస్థితి దేశశుభస్థితికి సాధనమని యందఱును నేకగ్రీవముగ నంగీకరించుచున్నారు. ఆహార పదార్థములు దుర్లభమైన కష్టకాలమునందు రయితుల జీవమును వృద్ధిచేయుచు పాడివంటల నభివృద్ధిచేయుట దేశజీవమునకు మూలాధారము. వ్యవసాయాభివృద్ధికి ప్రభుత్వమువారు వ్యవసాయశాఖ నేర్పుచుచేసి సర్వజ్వాలన పౌరసేవ్రాద్యోగులను భిన్నరాష్ట్రములందు శాఖాధికారులనుగ నియమించిరి. భిన్నరాష్ట్రములందు వ్యవసాయకళాశాలలను స్థాపించి వ్యవసాయశిష్యుల నేర్పుచున్నారు పూనాయుం దొక మూలాన్వేషణలయమును స్థాపించి మూలాన్వేషణమును జేయుచున్నారు. ఇప్పుడు వ్యవసాయశాఖయందు 1000 మంది పనిచేయుచున్నారు. దేశమునందు 400 ప్రదర్శనక్షేత్రములు గలవు. ఈ క్షేత్రములందు ప్రత్తిచెరుకు వస్తుసాగాకు గోదూరలు వేరుసెనగ మొదలగు వంటల వృద్ధి మార్గము లన్వేషించబడినవి. ఈ శాఖవలన సంవత్సరమునకు 250 లక్షల రూప్యములు లాభము గలిగినదని ప్రభుత్వాధికారులు నిర్ణయించుచున్నారు. కాని ప్రజలకు మాత్ర మిది గోచర మగుట లేదు.

వ్యవసాయాభివృద్ధికి భూములు నిజీవసతులు రయితులు పరికరములు సాధనములు. ఇప్పుడు దేశమునందు 22,78,47,771 యకరములు సాగుచున్నవి. ఇంకను వెంటనే 18,00,00,000 యకరములు సాగుగటకు తగినభూమి గలదా. ఈ భూమి సాగుబడి యగుటకు తగిన ప్రతిపత్తిని అధికారులు రయితులకు గల్పించవలయును నిజీవసతులను వృద్ధిచేయవలయును. ఉన్న వసతుల నందు శాఖాధికారులు చూచవలయును. వసతుల నుల గుచున్న రయితులను ఋణసాధి నిపురుక్షులను జేయుటకు మహాప్రయత్నములు జరుగవలయును. చాలకులకు సిస్తు వసూలునందు గల భక్తిశ్రద్ధలు వ్యవసాయాభివృద్ధియందు లేవు. సిస్తు వసూలుచేసెడి కర్షకులు కష్టములకు కారణంబు లగుచున్నవి. వర్తమానకాలము నందు రయితుల కారోగ్యపోషణము పరపతి వ్యాపనము

పశురక్షణము విద్యాశిక్షణము పరమావసరములుగ నున్నవి. ఈ యవసరములు రయితుల పూనికవలననే తీరవలసి యున్నవి. రయితులు వారి బాధ్యతలను ప్రయోజనములను స్వత్వములను గనుగొని పాటుపడిన, వారియభ్యుదయము సులభసాధ్యము గాఁగలదు.

వర్తకవ్యాపారములు

గతసంవత్సరమునందు (1918-19) 423 కోట్ల రూప్యముల వ్యాపారము జరిగినది. అందు 169 కోట్లు ఎగుమతులు 239 దిగుమతులు గలవు. ఈ మొత్తము విలువనుబట్టి నిర్ణయించినయధిక మైనను పరిమితినిబట్టి నిర్ణయించిన తగ్గుచున్నది ధరలు విపరీతముగ పెరిగినందున మొత్తము పెరిగినను దుర్భిక్షమువలనను పరిమితి తగ్గినది. ఎగుమతుల ధరలు దిగుమతుల ధరలు 100-కి 20-27 వఱకు పెరిగినవి. ఎగుమతులందు జనుపనార వస్తువులు జేయాకు చర్మములు భోజనపదార్థములు ప్రముఖములు. గత సంవత్సరమునందు క్రేటుబ్రిటనుతో వర్తకము 100-కి 17 వంతున తగ్గి జపాను అమెరికా దేశములతో పెరిగినది. దిగుమతులందు బట్టలు నూలు 70 శర్కర 15 లోహవస్తువులు 12 మద్యములు 3, ఉప్పు 2 1/8, ఆహారపదార్థములు 2 కోట్ల విలువ గలవి గలవు. ఈ దిగుమతులు మన యసహాయ స్థితికి నిదర్శనములు. దేశమునందు దుత్పత్తికాఁగల వస్తువుల సీవిధముగ మనము కొనుచున్నంతవఱకు మనకు పరాధీనస్థితి దుష్పేద్యముగ నుండఁగలదు. ఈ దిగుమతి వస్తువులు మనదేశమునందు దుత్పత్తిమైన సాంవత్సరమునకు 100 కోట్ల రూప్యములు దేశమునందు నిలిచియుండుట యను ధరలు తగ్గుటయును సాధించును. గాఢసహాయ తుల స్వదేశ ప్రతీకమున కదియె. ప్రయోజన ముని భౌతికము లందఱును మననము చేయవలయును

ఎగుమతులందు జనుపనార వస్తువులు 52, దూది 31, దూదివస్తువులు 14, ఆహారపదార్థములు 40, చర్మములు 10, నూనెగింజలు 11, లోహములు 31 కోట్ల రూప్యముల విలువవి గలవు. దూదిన ఆహార పదార్థములను నానెగింజలను నెగుమతి చేయుటవలన సహజమైన వప్తము గలుగుచున్నది. బట్టలధరలు ఆహార పదార్థములధరలు పెరుగుచున్నవి. వ్యవసాయాభివృద్ధి కవసర మైన పదార్థములు విదేశములకు పోవుచున్నవి. ఇ దంతయును నసహజస్థితి యైనను ప్రతీకారము మాత్రము మనకు తోచకున్నది. వ్యాపారమంతయును

పరదేశీయుల హాస్యమునందు కలదు. విదేశీయపాఠమున కవసరమైన పొగయోడలు నావికులు పరుల హాస్యములందు గలరు. కాని మన హాస్యములందు లేవు. ఈ విషయపరిస్థితులందు మనదేశసంపద లేరితిని వృద్ధిని బొందగలవో ధీమంతులు నిర్ణయింపవలయును.

విదేశప్రవాసము

భారతీయులకు విదేశప్రవాసము దుర్భర మగుచున్న విధమును వలసరాజ్యముల వ్యవహారములు పరిస్పృటముచేయుచున్నవి. దక్షిణాఫ్రికాప్రాంతములు భారతీయుల సహాయమున నభివృద్ధిని బొందినవి, తూర్పు ఆఫ్రికాయందు భారతీయులు ప్రధమప్రవాసులు. ఫిజీ గ్వీనముల సంపదలను భారతీయులు వికసించజేసిరి. కొలంబియా బ్రిటిషుగయానా మొదలగు దేశములందు భారతీయులు పాటుపడి దేశభ్యుదయమునకు తోడ్పడిరి. విదేశములందు భారతీయులు పదిలత్వముంది యందురు. భారతీయులను బహిష్కరించుటకు వలసరాజ్యములన్నియును నేకముఖమున పనిచేయుచున్నవి. భారతీయులు విదేశములకు స్వయముగ వెడలలేదు. విదేశీయులు స్వలాభమునకై యాశలను బెట్టికొనిపోయి వారిని నిర్బంధములకు పాలుచేసిరి. భారతీయు లీ కష్టములనుండి గట్టెక్కి స్వతంత్రజీవనముచేయ సమకట్టి నపుడు వారిని బహిష్కారముచేయ బ్రయత్నించుచున్నారు. కారణము భారతీయులు తెల్లవారిని జీవన సంరంభమునందు మ్రింగుదురని తెలుపుచున్నారు. తెల్లవారు నల్లవారి దేశముల నాక్రమించుకొనిరి. దేశవికాసమునకు తమకు తోడ్పడిన భారతీయులకు పౌరస్వత్వములను గాని సామాన్య మానవహక్కులనుగాని యొసంగుటకు నిరాకరించుచున్నారు. తెల్లవారు నోటితో సామ్రాజ్యాభిమానమును బోధించుచు చేతితో భారతీయులను గెంటివేయుచున్నారు. తెల్లవారికి వలసరాజ్యములందు కొమ్ములు మొలచినవి. తెల్లవారు నిరభ్యంతరముగ భరతఖండమునందు వ్యాపారోద్యోగములను జేసి సకలస్వత్వములను బడయవచ్చును. భారతీయులు వారికిగల హక్కులను సయితము వదలుకొనవలయును. దక్షిణాఫ్రికానుండి మనసోదరులను స్వదేశమునకు పంపునటులు పంచాయితీసభ నిర్ణయించినటులు జేయించుచున్నది. మన ప్రభుత్వ ప్రతినిధి సర్ బెంజామీను రాబర్ట్స్ నేమియును చేయజాలకుండెను. ఫిజీ దీవులందు చండశాసనమును ప్రయోగించి

లను హింసించి శిక్షించిరి. తూర్పు ఆఫ్రికాయందు భారతీయులను స్వత్వవిహీనులను జేయుచున్నారు. సామ్రాజ్యాధికారు లీ యన్యాయచరణమును ప్రతిషేధింపకపోవుట సంతాపకరము. భారతీయుల ప్రవాసము నామోదించిన ఆంధ్రానుగా రిపుడు విముఖత్వమును జూపుచున్నారు. పరాధీనస్థితియందున్న భారతీయులు ప్రతిఘటించుటకు శక్తిలేకను పరితపించుచున్నారు. భారతీయులకు స్వతంత్రస్థితి కలిగినగాని వారు కొంత ప్రతీకారము వైనను జేసి యాత్మగౌరవమును గాపాడుకొనజాలరు. స్వాధీనరులు కలహబీజములను నాటి పరపీడనమునకు పూనుకొనుట సామ్రాజ్యక్షేమమునకును ప్రపంచశాంతికిని ప్రతికూలము. భారతీయులు వారి యాత్మగౌరవమును కాపాడుకొనుటకు వలస రాజ్యములందు యూరపియనులతో సమాన ప్రతిపత్తి గలిగియుండుట యవసరము. సమానప్రతిపత్తి స్వదేశమునందె యసాధ్యముగ నున్నపుడు విదేశములందెటులు సాధ్యమొ దురూహ్యముగ నున్నది. ముప్పదిమూడుకొట్ల సంతానులను పోషించుచున్న భారతమాత మఱి పదిలత్వముందిని పోషింపజాలక బోదు. అయినను భారతీయులు వారి జన్మస్వతంత్ర్యమును సమర్థించుకొనుటకు విదేశప్రవాసస్వత్వమును సకలవ్యవహారములందు సమానప్రతిపత్తిని గలిగియుండవలయునని సామాన్యముగ డెలిసియున్నది. దారుణ సంగ్రామ మీ స్వల్పఫలమును గలుగజేయ జాల నపుడు మహాఫలమైన స్థిరశాంతి నొడగూర్చుట కేవలము మాయావాదముగ నున్నది.

భరతఖండము బ్రిటిషు సామ్రాజ్యంతర్భాగముగ నుండుటవలన కలుగగల లాభనష్టములను నిర్ణయించుటకు సమయము సంప్రాప్తమైనది. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యప్రతిభను గాపాడుటకు భారతీయులు సంగ్రామ సమయమునందు హింసకాంగ్రసుండి హావరు వజ్రకును మోసూలునుండి నేటలువరకును ప్రవర్తితంబైన రణరంగములందు ప్రాణములను సమర్పించి విజయములను బడసిరి. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యవ్యాపన మధికమైన కొలది భరతఖండభార మధిక మగుచుండును. మెసపొటేమియా పలస్తీను విజయములకు భారతీయులు కారకులు. అయినను భారతీయులకు వలసరాజ్యములందుగాని ధర్మకర్తృత్వముగల రాజ్యములందుగాని

నిలువను నీడ లేదు. మెసపోతుమియానిర్వహణభారము కొంతవఱకు భారతీయులమీఁద పడునను వదంతి గలదు. మోసూలు బాగ్దాదులందుగల నూనెగనుల లాభమును పొందువా రాంగ్లేయులు. వెట్టికి పనిచేసెడివారు భారతీయులు. లాభమునుబొందెడి బ్రిటీషుప్రజలు మెసపోతుమియా భారమును వహించవలయును. భారతీయులేవిధమైనభారమును బూనుటకు నిరాకరింపవలయును. బ్రిటీషు రాజ్యాధికారము గల ఆసియా ప్రదేశములయందు ప్రమేయము గలిగినపుడెల్ల భారతీయసైనికులకు పని కలుగుచుండును. భారతీయులు పనుల నిర్వహించుటకు పనికివత్తురుగాని లాభమును బొందుటకు పనికిరారు. ఇంతవఱకును వచ్చి మోత్తరసీమాంతములయందును పారశీకమునందును రుష్యా జర్మను రాజ్య సీతీవలన కలిగిన భయభ్రాంతు లిపు డంతరించి నూతన శరిస్థితు లేర్పడినవి. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమును ప్రతిఘటించుచున్న ఖిలాఫాత్ సమస్య భరతఖండమును ప్రతిఘటించుట సంభవము. కాకాస్తాంటి నోపిలునుండి కాబాలువఱకును గల మహమ్మదీయప్రపంచమును ప్రతికూల మైన తురుష్కుసంధినియమములు ప్రతిఘటనమునకు పురికొల్పు చున్నవి. భరతఖండమునందు ప్రజలలో హిందూమహమ్మదీయ సమ్మేళనమును బాహ్యదేశములందు హిందూమహమ్మదీయ సైనిక సంరంభములును సంభవములు. బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులు మహమ్మదీయ సంరంభము నాఁపుట సామ్రాజ్యక్షేమమునకును భరతఖండశాంతిని మూలసాధనము, సాహచర్యనిరాకరణోద్యమము పాదుకొనక పూర్వమే రాజనీతిజ్ఞులు ధర్మమార్గము నవలంబింపవలసి యుందురు.

గతసంవత్సరమందు నిర్భక్తముగా నాప్రనిష్ఠానము రాజు అమురుల్లాఖాన్ యుద్ధమునకు దిగెను. అచిర కాలమునకే అమురుల్లాఖాన్ యోడిపోయి సంధిని చేసికొనెను సీమాంతప్రాంతవాసులైన వజీరులు మాపుదులు మొదలగు జాతులతో యుద్ధము కలిగినది. వారు చాలమంది యోడిపోయినను యుద్ధము లింకను ముగియలేదు. ఈ యుపద్రవమును ఖిలాఫాత్ సమస్య వృద్ధిజేయుచున్నది. ఇప్పుడు రుష్యా జర్మను సామ్రాజ్యములు భయభ్రాంతులకు గారణము గాకపోయినను నూతనపరిస్థితులు సైనిక వ్యయభారమును వృద్ధిజేయుచుండును. గతసంవత్సరము నందు సైన్యపోషణమునకై 55 కోట్ల రూప్యములు వ్యయముచేయఁ బడినవి.

సైన్య వ్యయభారము క్రిందను దేశము క్రుంగిపోవుచున్న దని భారతీయులు పెట్టెడి మొరలు నిరర్థకములై వ్యయము మాత్రము నిరంతరాభ్యుదయమును బొందుచున్నది.

ఆదాయవ్యయములు

యుద్ధము ప్రత్యక్షముగను ఋరోక్షముగను భరతఖండమునకు లాభములను గలిగింపకపోయినను వ్యయభారమునుమాత్రము వృద్ధిని జేసినది. హిందూదేశమునకు 1913 నందుగల 411 కోట్ల రూప్యముల ఋణపు మొత్తము 1919 సావత్సరమునకు 568 కోట్ల రూప్యములకు పెరిగినది. యుద్ధమువలన 150 కోట్ల రూప్యముల ఋణము పెరిగినది. కిష్టకాలమునందు సామ్రాజ్యమునకు సహాయమునుజేయుట ప్రయోజనకరమైనను విజయమువలనను గ్రేటబ్రిటను ఫ్రాన్సు ఇటలీ కనడా దక్షిణాఫ్రికా మొదలగు దేశములు పొందినలాభములందు కీసపాత్ర నను భరతఖండము పొందలేదు. ఋణమునందు విశేషభాగము స్వదేశమునగు సమగూడుట సంత్పత్తికర మైనను ప్రతిఫలము లేని వ్యయమునకు 150 కోట్ల అప్పు పెరుగుట దేశాభ్యుదయమునకు ప్రయోజనకరము కాదు. ఈ యప్పు సావత్సరమునకు 9 కోట్ల రూప్యముల వడ్డీని వెంచుచున్నది. మీఁదు మిక్కిలి భారతీయులను వలసరాజ్యములనుండి వెడలఁ గొట్టుటకు ప్రబలప్రయత్నములు జరుగు చున్నవి. రాజ్యాదాయము 1913-14 నందు 84262000 సవరనులనుండి 1915-20 నందు 123190800 సవరనులకు పెరిగినది. ఆదాయము పెరుగుటకు ఉప్పుపన్ను, వృత్తి పన్ను, ఆదాయపుపన్ను, శుల్కములు వృద్ధిచేయఁబడినవి. శుల్కములవృద్ధి సహజ మైనను ఉప్పుపన్ను, ముఖ్యముగ ఆదాయపుపన్ను ప్రజాపీడనమునకు కారణమగుచున్నది. ఉప్పుపన్నును తీసివేయుటయును జనపనార దూదియెగుమతులమీఁదను శుల్కములనువేయుటయును సన్ననూలుమీఁదను శుల్కము నభివృద్ధిచేయుటయును సమంజసముగా నుండును. ఆదాయమునందు మద్యాదాయము ఆతేంద్రలో 80 లక్షల సవరనులనుండి 120 లక్షల సవరనులకు పెరుగుట ధర్మప్రవృత్తికి ప్రతికూలముగ నున్నది. వ్యయము 1913-14 నందు 88672000 నుండి 1919 నందు 122321700 సవరనులకు పెరిగినది. అధికవ్యయమునందు సైనికశాఖకు 150 లక్షల సవరనుల వ్యయ మధికమైనది. గతసంవత్సరము

రమునందు పొరసే ప్రాచ్యోగస్థులకు వేతనము లధికముగ వృద్ధి చేయఁబడినవి.

మాజకము

బ్రిటీషు సామ్రాజ్య సన్నిహిత సంబంధము భరతఖండార్థికస్థితిని తాఱుమాఱు చేయుచున్నది. ఈ సంబంధ మార్థికస్థితిని బాగుచేసినదియును పాడుచేసినదియును భౌతికాలమునం దార్థికశాస్త్రజ్ఞులును నిర్ణయింపఁగలరు. యూరోపియులు దేశసౌభాగ్యమును బాగుచేసినదనియును భారతీయులు పాడుచేసినదనియును ప్రతిపాదించుచున్నారు. ఆర్థికవిపర్యాసమునకు మూల కారణము బంగారు, వెండి మాజకముల సంయోగము వలన గలుగుచున్నది. లోకమునం దంతటను ముఖ్యముగ బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు బంగారు నాణ్యములు వాడుకయందుండుటయును భరతఖండమునందు వెండినాణ్యములు వాడుకయందుండుటయును విపరీత పరిస్థితులను గలిగించుచున్నవి. ఈ పరిస్థితుల పరిణామ మార్థికస్థితియుములయందు గోచర మగుచున్నది. భరతఖండమున చెలామణియందు బంగారు, వెండి నాణ్యములు గల పని సిద్ధాంతమునందు కలదు గాని వాడుకయందు లేవు. వెండినాణ్యములకును, బంగారు నాణ్యములకును గల మాజకము ధర బ్రిటీషు సామ్రాజ్య ప్రయోజనముల ననుసరించి నిర్ణయింపఁబడు చున్నది గాని భారతదేశీయ ప్రయోజనముల ననుసరించి నిర్ణయింపఁబడుట లేదు. యుద్ధసమయమునందు కోశాధికారు లవలంబించిన యార్థికతంత్రము విపరీతపరిస్థితులను వృద్ధిచేసినది. వెండి బంగారు మాజకపుధరలను మించిన వెలలకు భరతఖండమునందు కొన్నిలు బిల్లులను విక్రయించుటవలన నపారమైన నష్టము దేశమునకు కలిగినది. ఆంగ్లేయవర్తకు లందఱును ఈ యేర్పాటు వలన నపారమైన లాభము గడించిరి. ధనాగారములందు నిలువ యుండవలసినద్రవ్య మంతయు గ్రేటుబ్రిటనుకు తక్కువ మాజకమునకు చేరుటయును తిరిగి యెక్కువ మాజకమునకు స్వదేశమునకు చేరుటయును సంభవించినది. ఇప్పుడు వెండిధర ప్రతిదినమును తగ్గిపోవుచున్నది. పంచాయతి సంఘము రూపాయకిని సవరనులకును నిర్ణయించిన రెండుపిల్లింగుల మాజకపుధర తగ్గిపోవుచున్నది. ఈమార్పు లార్థికపరిస్థితులందు కల్లోలమును గలిగించుట సంభవము. యుద్ధకాలమునందు ప్రభుత్వమునా రవలంబించిన బంగారపు దిగుమతుల

ప్రతిషేధకము ప్రజలకు నష్టమును గలుగఁజేసినది. ప్రజలకు బంగారముమీదగల మక్కువకు మందు బంగారమును విచ్చలవిడిగ నందఁజేయుటగాని దానిని ప్రంచుట గాదు. ఆర్థికవ్యవహారమును నిర్ణయించుట కెన్నియో పంచాయతీసభ లేర్పడినవి. ప్రయోజన మేమియును గలుగలేదు. ఏదేశమునందును లేని కృత్రిమమైన యార్థికనిర్మాణము భరతఖండమునందు వర్ధిల్లుజాలదు. భరతఖండమున కీసురవస్థ యార్థికస్వాతంత్ర్యము గలిగినపుడే తొలగఁగలదు. ఆర్థికస్వాతంత్ర్యమునకు వలసరాజ్యములందు గల స్వరాజ్యస్థాపనము శరణము.

ఇంతవరకు గల సామ్రాజ్యప్రభుత్వవిధాన మీ యేటితో నంతముకొందును. నూతనసంవత్సరారంభమునందు నూతనశాసనసభను శ్రీయువరాజు స్వయముగ నుపక్రమణము చేయఁగలడు. సామ్రాజ్య పరిపాలనమునందు రాజ్యాంగశాసన మేవిధమైన శాధ్యతను కలుగఁజేయలేదని భారతీయు లేకగ్రీవముగ ఘోషించుచున్నారు. భారత ప్రభుత్వము పూర్వము వలె నిరంకుశాధికారమునందుండును. రాజ్యాంగమునం దన్నిశాఖలును నభివృద్ధిని గోరుచున్నవి. విద్య పరిశ్రమలు పారిశుద్ధ్యము వైద్యము వాణిజ్యము వ్యవసాయము వికాసము నభిలషించుచున్నవి. ఈ వికాసము భారతీయులమూలముననే సాధ్యము కాఁగలదు. నిరంకుశాధికారసర్వజ్ఞత్వము వికాసమునకు ప్రతికూలముగాని యుపకూలము గాదు. భారత ప్రభుత్వమునం దధికారమును బడసి శాశ్వతాయుతపాలనము స్థాపిత మగుటకు భారతీయులు నిరంతరము పాటుపడవలసి యుండును.

చెన్నరాష్ట్రము

భరతఖండమునందు గల పదునాలుగురాష్ట్రములందును బర్మారాష్ట్రము గాకను చెన్నరాష్ట్రము విస్తీర్ణమునందు 141726 చదరపుమైళ్లవైశాల్యమును గలిగి రెండవదిగను జనశాఖుశ్రమమునందు 4,14,05,404 జనులను గలిగి మూడవదిగను నున్నది. ఈ రాష్ట్రమును భారత ప్రభుత్వదృష్టి ద్రవ్యోత్పన్నమున కాకర్షించుచున్నది గాని యితరవిషయములందు దాకర్షించుట లేదని వ్యవహారచరిత్రము నిర్ణయించుచున్నది. మాఱుమూల రాష్ట్రమనునామము సార్థకపడుచున్నది. భారత ప్రభుత్వాంశమునందున్నతోద్యోగముల నిచ్చుటయందును

దేశావసరములకు పనియు సీనినదనపాయములకు లైలు మార్గములకు పరిశ్రమలను నిర్మించుటయందును ప్రతి వత్తిని గలిగించుటయందును చెన్నరాష్ట్రమునకు భారత ప్రభుత్వము నిరాదరణమును జూపుచున్నది. భారత ప్రభుత్వమునకు రాష్ట్రీయ ద్రవ్యదానభాగ నిర్ణయమునందు మెట్టను ప్రభువు చేసిన తీర్మాన మిసిద్ధాంతమునకు నిదర్శనము. భాగ్యవంతములైన బాగులు వంగ సంయుక్తరాష్ట్రములకు 56,63,240 లక్షలరూప్యములను దానభాగము యను బీదదైన చెన్నరాష్ట్రమునకు 348 లక్షల రూప్యములను నిర్ణయించుటయను పరమాన్యాయ మని పరిగణించబడుచున్నది. ఈయన్యాయము రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలనావసరమును నిర్దేశించుచున్నది. చెన్నరాష్ట్రవ్యవహారముల నవలోకించినచారల కారాష్ట్రవికాసమునకు చలయు ద్రవ్యావసరము వ్యక్తమగుచున్నది.

చెన్నరాష్ట్రవాసులందు 100-కి 68 మందికి వ్యవసాయము జీవనాధారము. అందు 100-కి 49 మంది భూస్వాములుగను రయితులుగను నున్నారు. ఈ రాష్ట్రమునందు గల 9,10,49,628 యకరములను 1917-18 సంవత్సరమునకు 3,88,21,382 సాగై నది ఇందు 48,00,000 యకరములందు రెండుపంటలు పండుచున్నవి. సాగుగిడికి దగినభూమి 2,00,00,000 యకరములు గలవు. అందు నరిపంట 1,16,55,802; పప్పులు కాయధాన్యములు 1,79,78,042; నూనెగింజలు 29,32,169; ప్రత్తి 27,00,477; చెఱకు 2,19,000 యకరములందు పండుచున్నవి. చెన్నరాష్ట్రపు పంటలకు కృష్ణా కావేరి గోదావరుల నీటికాలువలు, పెరియార్, ఋషికుల్య, నాగవల్లి, తుంగభద్రల నీటికాలువలు పెద్ద తోరణములును నాధారములు. మెరకపంటలకు వర్షము బావులు ఆధారము. వానలు చెడినపుడు పంటలు చెడి కఱవేర్చబడుచున్నది. చెఱువులను బాగు చేయుటకును కృష్ణా జలాశయమును తుంగభద్రా జలాశయమును నిర్మించుటకును బావులకును కేర్పాటులను జేసిన 2,00,00,000 య॥ సాగునకువచ్చి ప్రజలకు యోగజ్ఞేమములు గలుగ గలవు. ప్రపంచమునంతను దుర్భిక్ష మావరించిన సమయమునందీ యవసరమును సమర్థించుట యవసరము. కృష్ణాగోదావరి కావేరి జిల్లాలు ప్రభుత్వమున కనేకరెట్ల ప్రతిఫలమును గలుగజేయుచున్నవి. సర్ ఆర్తరు కాటన్ రయితుల కన్నదానము చేసి శాశ్వతమైన ప్రతిష్ఠను

గడించెను. చెన్నరాష్ట్రమునందు సీనినదనపాయములకు వ్యయముచేసిన 1114 లక్షలకును ప్రతియేటను 2466 లక్షల రూప్యముల పంటలు పండుచున్నవి. వ్యయము చేసిన మూలధనమునకు పదిరెట్లలాభము ప్రభుత్వము నకు గలిగినది. మూలధనముమీదను 100 కి 10 వంతు న వడ్డీ గిట్టుచున్నది. కర్జును ప్రభువు 1901 వ సంవత్సరమునందు నియమించిన జలాధారపరిశోధక సంఘము కృష్ణా తుంగభద్రా జలాశయముల నిర్మాణమును నామోదించినది ముప్పదేండ్లనుండియును నెవరెంత ఘోషించినను నీ నిర్మాణములను భారత ప్రభుత్వము తల పెట్టలేదు. మద్రాసు ప్రతినిధు లీ విషయమును మెచ్చించినపుడు ద్రవ్యము లేదను మామూలుపాటను పాడుట యాచారమైనది. ఈకాలమునందే పంజాబు నందలి నీటి వసతులకు 2000 లక్షల రూప్యములు వ్యయముచేయ బడినవి. పంజాబునకు నీటివసతులవలన కిలిగి లాభమున కందఱు స తనియుచున్నారు. చెన్నరాష్ట్ర మేమి పాపము చేసికొనిన సు ప్రశ్నకుమాత్రము సమాధానముకలుగదు. భారతదేశ ద్వారపాలకులైన పంజాబు ప్రజలకు జీవనసహాయములను గల్పించు ధర్మము. ఇది కేవలము రాజకీయ గాకను నార్థికనీతియును నై యున్నది. కాని చెన్నరాజ్యమును నుజుచుటమాత్రము భారత ప్రభుత్వనిరాదరణమునకు నిదర్శనము.

నీటినిస్తు సగులున యకరమునకు 3-8-0. వసూలగుచున్నను చెన్నరాష్ట్రమునందు యకరమునకు 4-8-0 వసూలగుచున్నది. గతసంవత్సరమునందు చెన్నరాష్ట్ర ప్రభుత్వము నీటితీరువను యకరమునకు 1-5-0 వాష్యన మెచ్చుచేయఁ దలపెట్టినది. ఇది ఇల్లులుండగ రెట్టిపు మూడురెట్లు నాలుగురెట్లు తీరువ కట్టి రయితులకు వేధించుట కాద్యంతములు లేవు. ఈవిధమున వసూలు చేసిన ద్రవ్యము భారత ప్రభుత్వమునకు సమర్పించబడుచున్నది. నీటితరము చెన్నరాష్ట్రమునందు దధికముగ నున్న దని విమర్శకులకు విశదము. మద్రాసు ప్రభుత్వమునకు భారత ప్రభుత్వపు దానభాగము తగ్గిన నీటి తరమును తగ్గించుటకును ప్రజాక్షేమమున కవసరమైన నీటి సదుపాయములను గల్పించుటకును సాధనములు కలుగగలవు.

ఈరాష్ట్రమునందు వ్యవసాయస్థితి యిటులుండగ పరిశ్రమలస్థితిని విమర్శించుటయే యవసరము. చెన్నరాష్ట్రమునందు 468 ఆవిరియంత్రాలయములు గలవు.

అందు దూదికి సంబంధించినవి 179 గలవు. దేశము నందు దూదిపంట విశేషముగ నున్నను నూలుబట్టల యంత్రాలయములు 19 నారయంత్రములు 3 మాత్రము గలవు. శేషించిన యంత్రాలయములందు వడ్లమరలు చాల గలవు. చర్మయంత్రాలయములు నాలుగైదు గలవు. పారిశ్రామిక శాఖవారు చేసినయవకారములందు పెన్నిలు యంత్రాలయము సబ్బుయంత్రాలయము గణనీయములు. చెన్నరాష్ట్ర దారిద్ర్యమున కీ యంత్రాలయములు నిదర్శనములు. వ్యవసాయము ప్రధానవృత్తిగ గల చెన్నరాష్ట్రమునందు నాలుగైదు ముఖ్యపరిశ్రమలను వృద్ధి చేయుట కవకాశములు గలవు. 1 నేతపరిశ్రమ. ఇయ్యది యంత్రముల మూలమునను చేతిమగ్గముల మూలమునను జేయఁదగియున్నది చేతిమగ్గములను వ్యాపింపఁజేయుటకై పరిశ్రామిక శాఖ కొంతపని చేసినది. దత్తమండలములు గంజామునందుచూపినప్రయోగములవలన విశేషమున ప్రయోజనము గలిగినటులు గనిపించును. గాంధీమహాత్ముడు బోధించినటులు నూలును వడికి బట్టలను నేయుట కేర్పాటునుజేయుట ప్రజాక్షేమమునకు మొదటిసాధనము. 2. నూనెపరిశ్రమము. నూనెగింజలు కొబ్బరి పండ్లదేశమునందు నూనెపరిశ్రమను నుపపరిశ్రమలను నెలకొలుపుట కవకాశములు గలవు. తాతా కంపెనీవారు పడమటితీరమునందు గొప్ప యంత్రాలయమును స్థాపించుచున్నారు. హర్షతీరము నందునూ స్థాపించుట కవకాశములు గలవు. ఈ యంత్రాలయములందు కరువుల కాహారములను చేల కెరువును సిద్ధముచేయుట కవకాశములు మెండుగ గలవు. 3 చర్మముల పరిశ్రమ. యుద్ధికాలమునందు కోళ్లవర్తికులు పొందిన లాభము చర్మపరిశ్రమ ప్రయోజనమునకు నిదర్శనము. 4 వ్యవసాయపరిశ్రమ. ఇతరపరిశ్రమల మూలమునను వ్యవసాయపరిశ్రమము నభివృద్ధి చేయవలయును. గతసంవత్సరమునందు వ్యవసాయశాఖచేసిన 8 లక్షల రూప్యములకు తగిన ప్రతిఫలము కలుగలేదు. కోయంగత్రూరు వ్యవసాయ కళాశాల వ్యవసాయాభివృద్ధికి చేయుచున్న యుపకృతి యతిస్వల్పము. వ్యవసాయకళాపరిజ్ఞానము సహజము గల రయితులకు సహాయము పరపతి గలిగినపుడు వ్యవసాయమువలన రయితులు ప్రజలు లాభమును పొందగలరు. గతసంవత్సరమునందు దూదిపంటను 8,61,121 యకరములందధికముగ పండించుట దేశక్షేమమునకు శుభసూచ

కము గాదు. ఇది విదేశీయులలాభమున కనుకూలముగాని స్వదేశక్షేమమునకు ప్రయోజనకరము గాదు.

విద్యాప్రవృత్తి

విద్యాప్రవృత్తి దేశావసరముల కనుకూలముగ నభివృద్ధిని బొందుటలేదని విషయవిమర్శనము విదితము చేయుచున్నది. 1918-19 యందు కళాశాలలలో 7972 మధ్యమపాఠశాలలందు 143277 ప్రథమపాఠశాలలందు 12,49,926 బాలురు విద్య నభ్యసించుచుండిరి. బాలుర సంఖ్య 347,122 మందికి పెరిగినది. పంచములను సహాయమును పొందినపాఠశాలలందు చేర్చుకొనవలయు నని యుత్తరువు చేయఁబడినది. పంచములకు ప్రత్యేకము 6185 పాఠశాలలు గలవు. ఏతత్సంవత్సరమునందు 248 లక్షలు అనఁగా లోగడియేటికంటె 22 లక్షలధికముగ వ్యయము చేయఁబడినది. ఈవ్యయమునందు 100-కి 5కి రాజ్యాదాయమునుండియును 47 ప్రజలనుండియును వచ్చినది. ఈయంకె లెటులున్నను విద్యాధు లధికముగ తప్పిపోవుటయును సాంకేతికవిద్యాశిక్షణమునకు సాధనములు లేకపోవుటయును విద్యాప్రవృత్తియందలి గార్భల్యమును బోధించుచున్నవి. ప్రథమతరగతియందు 100 మంది విద్య నారంభించిన, స్థూలుస్థానములకు 50 మంది తేలుదురు. స్థూలుస్థానములందు 12 మంది యును ఇంటర్మీడియేటునందు ముగ్గురును బి. ఏ. యందొకరును కృతార్థులగుదురు. నూఱుమందియందొకరు మాత్రము విద్యాపాండిత్యమున కర్హుడై శేషించిన వారర్హులు కానపుడు విద్యాప్రవృత్తి యంతయును నిజ ప్రయోజనమునకు విఘాతమును గలుగఁజేయుచున్నదని స్పష్టమగుచున్నది. ఈ యేల ప్రతిభములైన ఇంటర్మీడియేటు, బి. ఏ. ఎం. టెంట్ ఫలితము శీఘ్రమును ప్రతిపాదించుచున్నవి. సాహిత్యవిద్యాస్థితి ఇటులుండగ లేని వృత్తివిద్యలను జర్పించుట నిరుపయోగము. విద్యాశాఖానిర్వాహకుల యందు దక్షత్వాభిమానము పోయి యుపయోగాభిమానము ప్రబలినగాని విద్యాప్రవృత్తివలన దేశమునకు కలుగగల ప్రయోజనము కలుగఁజాలదు.

ఆరోగ్యము

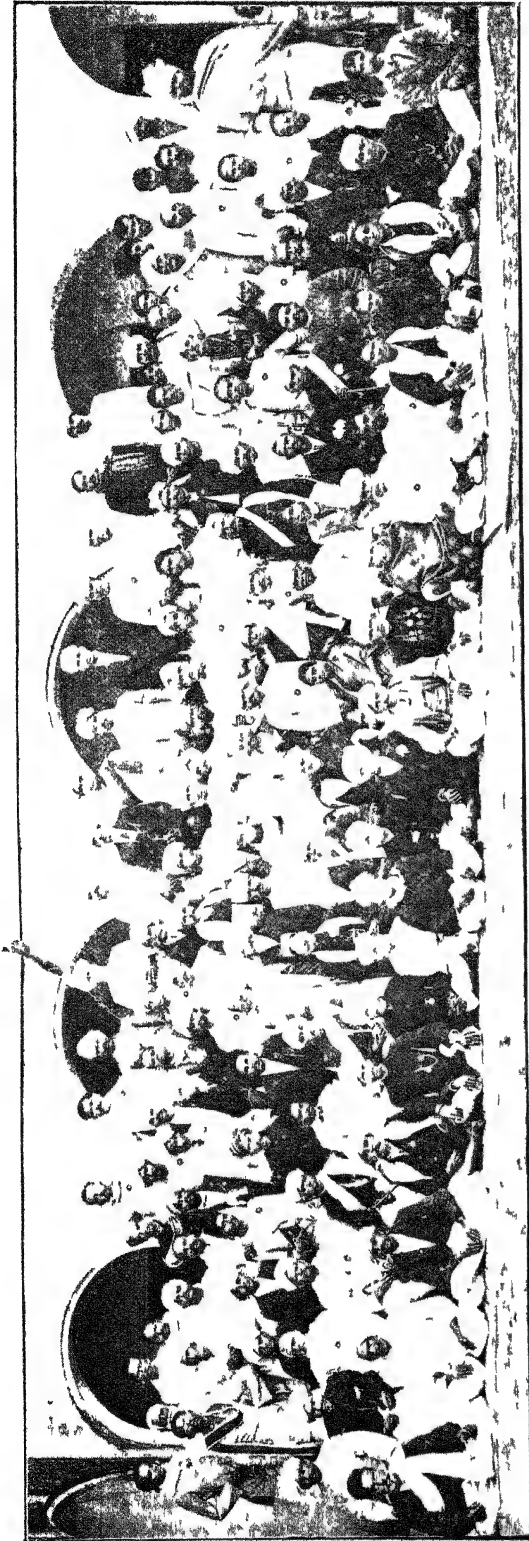
ప్రజారోగ్యము 1918-19 సంవత్సరమునందు మిక్కిలి చెడిపోయినది. ఆకాలమునందు 17,22,000 మరణములు 11,56,204 జననములు గలిగినవి. జననములకంటె మరణము లాఱు లక్షలు హెచ్చినపుడు ఔషధిని

వర్ణించుట యనవసరము. మరణములకు విషజ్వరము విశూచిమశూచి జ్వరములు గారణములు. వైద్యసహాయమునకు 721 వైద్యాలయములందు 35 లక్షల రూప్యములు వ్యయము చేయబడి 75,43,205 రోగులకు వైద్యసహాయము చేయబడినది. రోగికి మందునకు 0.5-8, భోజనమునకు 0-3-8 సగటున వ్యయమైనది. చెన్న పురి వైద్యకళాశాలయందు 473 మందియును రాయపురము తంజావూరు విశాఖపట్టణము కాలికట్టు వైద్యశాలలందు 820 మందియును విద్య సభ్యులను చున్నారు. విద్యార్థులందు సగముమంది మాత్రము పరీక్షలందు కృతార్థులగుచున్నారు. వైద్యసహాయము ప్రజలకు సులభముగ లభించుటకు విశేషముగ వైద్యాలయములు వైద్యులు గావలసియుండును. కాని ఇందులకు తగిన ప్రయత్నములను ప్రభుత్వము విఫలముగ చేయుటలేదు. ఆయుర్వేదము సులభముగను చివరకును వైద్యసహాయమును సమకూర్చు గలిగినను దానియందు కను నాంగ్లాభిమానులకు విశ్వాసకేవికరములు గలుగుటలేదు. దేశము దినదినము రోగభూయిష్టమయి మరణము లభివృద్ధిని బొందుచున్న సమయమునందు ప్రభుత్వము వైద్యసహాయము ప్రజలకు సులభసాధ్యమగుటకు మంచి ప్రయత్నములను జేయుట పరమావసరంబగుచున్నది.

పరపతి సంఘములు

చెన్న రాష్ట్రమునందు వ్యవసాయము ప్రధానవృత్తిగ నున్నది. ప్రజలందు 100-కి 70 మంది ఋణగ్రస్తులై ఋణదాతలకు దాసులై దుఃఖముల ననుభవించుచున్నారు. రయితులకు పరపతిలేదు. మాహుకారులు వివరీతమైన వడ్డీనిగట్టుచు ఋణమును పెంచుచుండును. దిరిగ్ర గ్రస్తులైన రయితులు కిస్తీలను చెల్లించుటకును వాయిదాల నిచ్చుటకును వంటలను చివరకు నమ్ముటయును తిరిగి ప్రియముగ భుక్తిగొనుటయును సంస్థాప్తమగుచున్నది. పరపతి సంఘములు రయితుల దురవస్థను దొలగించుటకు సాధనభూతములుగా గలవను విశ్వాస మధికారులకు కలదు. కాని పరపతి సంఘములస్థితిని విమర్శించినపుడు రయితులకు విశేషమైన ప్రయోజనము గలుగలేదని విదితమగుచున్నది. గతసంవత్సరమునందు 3573 సంఘములు గలవు. అందు 2,44,297 సభ్యులు గలరు. సంఘముల మూలధనము 34 లక్షలు వ్యవహారధనము 305 లక్షలు. కేంద్ర సంఘముల పెట్టుబడి 101 లక్షలు.

నికరమైన లాభము 3,58,000 రూప్యములు. ప్రభుత్వమునకు పరపతిశాఖకు వ్యయము 2,26,000 రూప్యములు. ధనమునందును సభ్యత్వమునందును వ్యవహారములందును సభివృద్ధి గలదు. రాష్ట్రీయధనాగారమును నుపయోగకరముగ జేయుటకు పరపతి సభాసమావేశములందు విచారణలు జరిగినవి. సామాన్యముగ నన్ని మండలములందును మండలసంఘములు స్థాపించబడినవి. మండలసంఘములకు గ్రామసంఘములను బంధముగ నేర్పడినవి. అన్ని మండలసంఘముల మూలధనము 14 లక్షలు మాత్రము గలదు. ఈ మండలసంఘములందుండిపాజులు 84 లక్షలకు పెరుగుట భావి శుభోదయమునం దాశను గలిగించుచున్నది. సంఘములందు విశేషభాగము వ్యవసాయదారుల కప్పులనిచ్చుట కేర్పడిన పరపతిసంఘములు. ఆ సంఘములందు గతసంవత్సరమునందు 1320 సంఘములకు మూలధన మేరుయు లేకుండుట రయితుల దిరిగ్రస్థితికి నిదర్శనము. రయితులను బాగు చేయుటకు సొమ్మును పెట్టుబడి పెట్టుటయే కాకను వారివంటలను మంచిధరలకమ్ముటకును వారికి వలయునస్తువులను చివరకు సమకూర్చుటయును నవసరమై ఈ యద్యమభిమానులు ఘోషించుచున్నారు. గతసంవత్సరమునందు 1320 సంఘములు 89 కలవు. చెన్న రాష్ట్రమునందు గల బహుభుగ్రామసంఘముల గమనించినపు యప్పుడు వృద్ధి జరుగునట్లును విశేషమగుచున్నది. సహకారోద్యమవ్యాపనమునకు ప్రజలను ప్రభుత్వమును విశ్వప్రయత్నములను చేయవలయును. ప్రజలు వారిద్రవ్యమును నగలకు భారినేసి అప్పులను చేసెడి మార్గమును వదిలి ధనమును సంఘములందు నిలువజేసెడి మార్గములను నేర్చుకొనవలయును. భరతఖండమునందు 1913-18 సంవత్సరములందు 170 లక్షల సవరణల బంగారమును కోట్లరూప్యముల మెడియను వస్తువులకు వినియోగించబడినవి. ఈ సొమ్ములందు కొంతమొనను నుత్పన్నమునకై వినియోగించుట కేర్పాటులు చేయుట శుభస్థితికి మూలసాధనము, ప్రభుత్వము తక్కువవడ్డీకి రయితుల యవసరములకు వలయు ద్రవ్యమునంతయును మండల ధనాగారములకు సమకూర్చవలయును. యుద్ధ సమయమునం దీ వ్యవహారము కష్టసాధ్యమైనను నిపుడు సులభసాధ్యము కాగలదు. విద్యావంతు లీవిషయమునందు ప్రజలకు మార్గదర్శకులు గావలసి యుండును.

తృతీయాంధ్రాయుర్వేదసమ్మేళనము

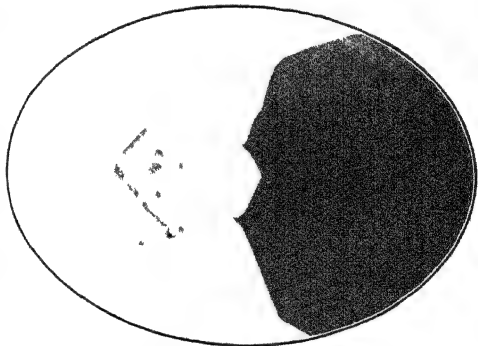
Rao Sahib Pulamati Adumurti Rao Garu

జీవన సమర్థతకు
బొంబాయికి 389,
ములకు 76 లక్షలని
రాష్ట్రమునకు 348
నియును గోచర

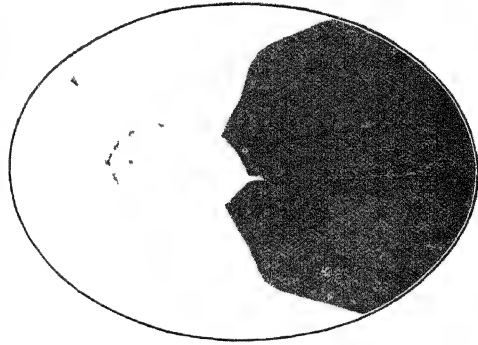
హట్టి శివరావు గారు

Hatti Siva Rao Garu

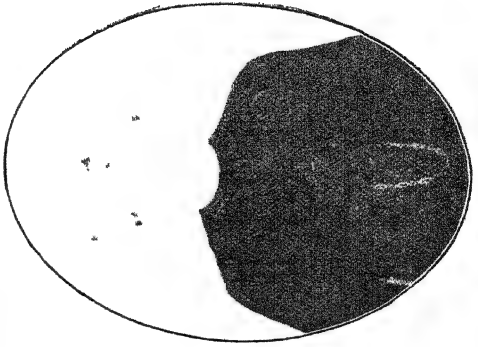
హట్టి శివరావు గారు

Hatti Sankara Rao Garu

హట్టి శంకరరావు గారు

Hatti Ramachandra Rao Garu

హట్టి రామచంద్రరావు గారు

నపుడు రయితులకి
లేదని విదితమగుచున్న
సంఘములు గలవు.
సంఘముల మూలక
305 లక్షలు. శి

Sree Vijayarama Gana Kalasala, Vizianagaram

శ్రీ విజయరామ గానకళాశాల, విజయనగరము

ఆదాయవ్యయములు

చెన్న రాష్ట్రాదాయము క్రమాభివృద్ధిని బొందుచున్నది. 1919-20 సంవత్సరాదాయము 969, వ్యయము 978 లక్షలు. ఆదాయము మదింపునకు 83, వ్యయము 12 లక్షలు పెరిగినది. 1920-21 సంవత్సరమున కాదాయము 1089, వ్యయము 993 లక్షలు అని మదింపు చేయబడినది. ఈయంచనాలు మామూలుగ తప్పిపోవుచున్నవి. ఆదాయమును తక్కువచూపుటయును వ్యయమును నధికము చూపుటయునునాచారము. ఈయేలను నిమార్గ మవలంబించి బడిన దని రాగల సంవత్సరపు లెక్కలు విదితము చేయఁగలవు. గతసంవత్సరాదాయ వ్యయ పధానశీర్షికలు

1919-1920 సం॥ రపు—ఆదాయము

భూమిసొమ్ము	859.00
స్థాంపులు				95.00
అల్కారి				266.80
ఆదాయపు పన్ను				57.50
అడవులు				61.00
రిజిస్ట్రేషను				33.00
ఇతర బాబులు				76.01

మొత్తము

941.31

1919-1920 సం॥ రపు- వ్యయము

భూమిసొమ్ము	185.23
అడవులు	86.05
పరిపాలనము	19.32
శాస్త్రము	99.03
పోలీసు	141.26
విద్యాశిక్షణము	123.56
వైద్యము	85.05
పారిశుధ్యము	23.19
వ్యవసాయము	19.12
పరిశ్రమలు	19.20
ఇతరములు	7.47
మొత్తము	941.31
దేశీయముగ కార్యములు	87.89
"	...
ఇతరములు	...

మొత్తము

971.78

ఆదాయమునకు దన్ని శాతమునకును నభివృద్ధి ప్రతియేటను గలుగుచున్నది. భూమిసొమ్ము ప్రతియేటను 10 లక్షలు పెరుగుచున్నది. స్థాంపులు బ్లూరి రివిన్యూ పెరుగుచున్నది. అల్కారి ప్రతియేటను 20 లక్షలు

పెరుగుచున్నది. మద్యాదాయము 1920-21 యందు 300 లక్షలు రావచ్చును. మద్యాదాయాభివృద్ధి పరమానర్థములకు కారణం బగుచున్నది. అమెరికాయందు మద్యవిక్రయమునకు విశేషములు జరుగుచుండగ సప్త మహావ్యసనములం దొక మహావ్యసనముగ బరిగణింపబడిన మద్యపానమునకు మనదేశమున నిషేధప్రక్రియలు గల్పింపబడకపోవుట సంతాపకరము. మద్యాదాయమును రాష్ట్రాదాయముగ మార్పుటయును ప్రజాధీనము చేయుటయును నూతనపరిపాలనమునందు సంప్రాప్తము గానున్నది. ఈ విషయమునందు భారత మంత్రిలు ధర్మమార్గము నవలంబింపవలసి యుండును. గతసంవత్సరమునందు విద్యాశిక్షణమునకు 123, పోలీసునకు 141 లక్షలు వ్యయము చేయబడినవి. విద్యావ్యయమునందు సగము జనులవలన ముజరా వచ్చుచున్నది. పోలీసు శాఖావ్యయ మీవిధముగ పెరుగుట యసంగతమని పరిశోధకులు మొఱియించున్నారు. చెన్న రాష్ట్రపు దొరతన మవలంబించిన లోభప్రవృత్తి యాత్మ విఘాతమునకు కారణమైన దని మెన్టను ప్రభువు నిర్ణయించిన భాగదానము విశేషము చేయచున్నది. ఈ రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ముదారస్యభావముతో దేశాదాయమును దేశావసరములకును నుద్యోగుల వేతనాభివృద్ధి కిని వినియోగించియుండిన మెన్టను ప్రభువు భావభాగ నిర్ణయమున కవకాశ ముండియుండదు. ఇతరరాష్ట్రములవలె నీ రాష్ట్రమును నుచితభాగము నియ్యవలసి యుండును. మద్రాసు కి 50, బొంబయి కి 55, పంజాబ్ కి 65, సంయుక్తరాష్ట్రము కి 245, పాంచాలము 180, బర్మా కి 65, మధ్యరాష్ట్రములు 20, అస్సాము 15, భారత ప్రభుత్వమునకు సమర్పించవలయునని మెన్టను సంఘము నిర్ణయించినది. ఏడవ యేట నైనను మద్రాసుభాగము 170, బొంబయిభాగము 130, బంగాళాభాగము 190 లక్షలు నిర్ణయింపబడినది. ఈ యసంబద్ధ నిర్ణయమునకు చెన్న రాష్ట్రపాలకుల బాధ్యులు. ఇప్పుడు చేయుచున్న యాందోళనమువలన ప్రయోజనము గలుగునని నమ్ముట కవకాశములు లేవు. 1921-వ సంవత్సరమునందు చెన్న రాష్ట్రమునకు నిలువ 44, బొంబాయికి 389, బంగాళమునకు 343 సంయుక్తరాష్ట్రములకు 76 లక్షలని నిర్ణయింపబడినపు డే. ధర్మని చెన్న రాష్ట్రమునకు కి 48 లక్షల దాన భాగమును నిర్ణయించినదియును గోచరమగుట లేదు.

రాష్ట్రమునందు

శ్రీ విల్లింగుడు ప్రభువు గతసంవత్సరమునందు గవర్నరువారికి బూతుకొని. గత సంవత్సరమునం దామోదిరము లైక శాసనములందు చెన్నపురి కార్ని రేషను శాసనము గామపంచాయతీశాసనము చెన్న రాష్ట్రపు మున్సిపాలు శాసనము ప్రముఖములు. ఈ శాసనములు కొంత యభివృద్ధిని జూపుచున్నను వర్త మానవర్ణికుల కవివర మైన యభివృద్ధిమార్గమును గనబరచుట లేదు. గతసంవత్సరమునం దాగట్టనంకు నూతననిర్మిత మైన శాసనసభ గూడినది. అందు రాజా గారు పంచముల ప్రతినిధిగను అరుమైనాథంపిళ్లగారు క్రైస్తవ ప్రతినిధిగను నియమించబడిరి. శాసనసభ యందు పూర్వము గల సాయోగజలము లేదు. ఎవరి ఇష్టానుసారముగ వారు వాదములను బూతుకొనిరి. పూర్వముగల అధికారాధికారకములు బలరహితము లైనవి. అధికారకము శాఖాపరాధముగా నిలిచియు అధికారకము కేవలమునుటకు సమర్థతను సొంద కున్నది. ఇదంతయును భావికాల శాసనసభల వ్యవహారములకు నివర్తకముగ నున్నది. ప్రధమసమావేశమునందు శాసన సభయందు ప్రజలము లొంగు భావముందు జరుగ నలయునని స్వయంబు నధికారులు చేసిరి.

శ్రీ విల్లింగుడు ప్రభువు కార్యనిర్వహణమునం దత్యంతసమర్థుడగు జూపుచున్న విధమును రాజ్య వ్యవహారముల స్వక్రమ చేయుచున్నది. గవర్నరుగారు నాయావ్యయముగ నాహూతులైన ప్రజేషులకు పోయి నానుభూతి లెలుపుచున్నారు. కాని యధికారాభి మానము పూరిక కలదని వ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నది. కొత్తశాసనసభ లసతికాలమున రాను వును. శాస్త్రతాయుతిపాలనమున కవి సోపానము లని యధికారులు ప్రశ్నించుచుచున్నారు. గవర్నరు సభా ధ్యక్షుడుగ నుండు స్వతంత్రస్థితికి ప్రతిబంధకము. రాగల సంవత్సరమునం దంతయును భగవదనుగ్రహము వలన నూతనాకారమును దాల్చునుగాత!

ఆంధ్రజేశము

భారతప్రభుత్వము చెన్న రాష్ట్రముపట్ల చూపెడి నిరాదరణస్వభావమునే చెన్న రాష్ట్రప్రభుత్వ మాంధ్రుల పట్ల జూపుచున్నది. చెన్నపురియొ డేయుద్యోగకార్యాలయమును జూచినను నీ విషయము బోధపడుచున్నది.

సెక్రటేరియటునందును దివిన్యాబోర్డునందును మోకోర్సు నందును కైరెక్టరుల కార్యాలయములందును నాంధ్రుల బాడ గనబడదు. కారణము ప్రభుత్వపుదృష్టి మద్రాసు మీదను దక్షిణదేశముమీదను ప్రసరించును గాని యుత్తరదేశముమీదను ప్రసరింపదు. విద్యాలయములు వైద్యాలయములు జలాశయములు రైలుమార్గములు యంత్రాలయములు దక్షిణముండలములందువలె సుత్తర మండలములందు స్థాపితము లగుట లేదు. ఈ విషయ గణనమును గా. బయ్య సరసింహేశ్వరశర్మ గారు మొదటి యాంధ్రచుహజన సభయందును గా. కొండ వెంకటప్పయ్యగారు వారి యాంధ్రోద్యమ గ్రంథము నందును విపులముగ వివరించియుండిరి. ఈ యెనిమిదేండ్ల యందును సభికారులదృష్టిని నాంధ్రోద్యమము కొంతకు కొంత యాకర్షించిన దని నమ్ముట కవకాశములు గలవు. ఆంధ్రుల ప్రతిపత్తికి లగివలెని వారిస్థితిగతులు ప్రభుత్వదృష్టి నాకర్షించుట లేదు. రాజ్యాదాయము నందును వైశాల్యమునందును జనసంఖ్యయందును విద్యావివేకములందును సమాప్తప్రతిపత్తి గలయాంధ్రులెల వెనుకబడియున్నారని ప్రశ్న సహజముగ కలుగు చున్నది. సమాధాన మాంధ్రుల యలసత్వమునందు గోచరము కావలసియున్నది. ప్రపంచ ప్రస్థితియందు ప్రజలు వారివారి వికాసనియములకు వారే కర్త లని శ్రీకృష్ణుడు చేసినయహోపదేశము స్వకాలసర్వావధి లకుచు నన్వయించుచున్నది.

జ్ఞో. సత్వాను దూపాసర్యస్యశ్రద్ధా భవతిభావః
శ్రద్ధావయోయంపురుషోయోషా చ్ఛిద్ధస్సవీరసః.

ఆంతరంగిక ప్రవృత్తి కనురూపమైన యాచరణము మహాపురుషార్థసిద్ధికి సాధనము వదిలెభస్థితికి వారే కర్తలు. ఆంధ్రులు శుభస్థితిని బడయుటకు శ్రీకరణశుద్ధిగ పాటుపడవలయును. వారియుపేక్ష నిరాదరణమునకు కారణమయినది. వారివ్యవహారపరత్వము వారియాదరణ గౌరవములకు కారణము కాగలదు. మన గతమున కైనను మనయలసత్వముమాత్రమే నిందార్హము గాని ప్రభుత్వము ద్రవిడసోదరులు నిందాపాత్రులు గారు. ఆత్మవికాసమున కుద్యోగములు గౌరవపద ములు పరమసాధనములు గాకపోయినను స్వయం స్థితిని గనుగొనుట కివి సాధనములు గాన ప్రస్తావనకే మున వివరింపబడినవి. ఆంధ్రులత్కృత్యవలంబనమును నమ్మి యాంధ్రోద్యమమును వ్యాపింప జేయుచున్న

విధము నాంధ్రోద్యమవ్యాపకము బోధించుచున్నది. ఉత్కలోద్యమనిర్వాహకులు వారి యుద్యమవ్యాపనమున కధికారావలంబనమును నమ్మియుండిన విధమును ఉత్కలోద్యమగ్రంథము విశదము చేయుచున్నది. ఉత్కలో లభికారుల నాశ్రయించి వారి ప్రాపకమును నభిప్రాయములను పూజించుచుండిరి. ఆంధ్రులంద్రోద్యమారంభమునందు వారి యుద్యమబలమును నమ్మి గాని యధికారుల ప్రాపకమును నిరసల స్తోత్రపాఠములను నాశించుటలేదు. ఆంధ్రోద్యమధర్మము దిగంతములందు వ్యాపించి యధికారుల యాదరణమునకును మిత్రుల స్తోత్రములకును భాజనంబైనది. భాషాప్రయుక్తరాష్ట్ర నిర్మాణము నాంధ్రులవలె కష్టాటకులు మహారాష్ట్రులు ఘోరజ్వరము ఉత్కలులు ద్రవిడులు సింధువాసులు హిందుస్థానులు పరమోత్సాహముతో కోరుచున్నారు. భారతమాతృసాభాగ్యసందర్శనము సర్వాంగసాభాగ్య సందర్శనమునందే సాధ్యమని విశాలహృదయముగల నాయకు లందఱుచు సంగీకరించిరి. ఆంధ్రోద్యమముద్వోగలాభమున కేర్పడిన సంకుచితోద్యమమనునపవాదిపుడు లొలగినది ఎంతటి సహద్యమమైనను నామాన్యుల హస్తములందు హేళనమునకు గుఱియగుట యను మహానిల హస్తములందు ప్రశంసలకు పాత్రమగుటయును లోకాచారము. గంధిమహాత్ముని మెచ్చుటకు మంత్రియును దీవించిన యుద్యమము తిరుగుతీక్షిను విజయసింహాసనము నలంకరింపగలదు. ఆంధ్రులీ కేలమునందును నాత్మవికాసమునకు స్వయం సహాయమును నమ్మి కేవలము రాష్ట్రనిర్మాణమునకే కాకను సంగభూతములైన వివిధాంగవికాసములకును పాటుపడుచున్నవిధము నాంధ్రదేశచరిత్ర మనంతముఖముల చాటుచున్నది. వివిధోద్యమముల స్వరూపము లాంధ్రవ్యాపియమున వెలుగుచున్న మహాప్రకాశమునకు నిదర్శనములు. కేవలము రాజావలంబనమును గోరక నాంధ్రులు స్వయంసహాయాధారమున నాంధ్రప్రపంచ నిర్మాణమునకు పూనుకొనుచున్నారు.

ఆంధ్రప్రబోధము

శ్రీ. బహుశాం జన్మనామస్తే జ్ఞానవాన్మాం ప్రపద్యతే,
వాసుదేవ స్సర్వమితి సమహిత్యా మదుర్లభః.

భారతభూమి చిరకాలము దుఃఖపరంపరల ననుభవించినను ఆంధ్రవిజ్ఞానహృదయమునకు స్తంభనము

గలిగినది గాని వికలత్వము గలుగలేదు. స్తంభితమైన విజ్ఞానహృదయమునకు సులభముగ ప్రబోధము గలుగుచున్నది. బుద్ధదేవుని ధర్మప్రవృత్తిని ఆచార్యవర్యుల విద్యాప్రవృత్తిని సిద్ధుల కళాప్రవృత్తిని మహాపుల భావప్రవృత్తిని గాయకుల గానప్రవృత్తిని ప్రజల సాహిత్యప్రవృత్తిని కుండలెని ముకుళిల్పించి, విస్తృతములైన వాఙ్మారాసుమును తత్త్విబోధలు కావ్యములు పాటలు సాహిత్యము సాంస్కరణముకు వస్తువుచున్నవి. ఆంధ్రహృదయము నావరించిన యంధికార మంతరించి జ్ఞానదీపికలు ప్రకాశించుచున్నవి. రాము మోహనుని “ఏకమే-రాద్భూతమ్ బ్రహ్మ” యను వేదవాక్య మాంధ్రహృదయమునకు ప్రవేశించి బుట్టించినది విద్యానాగరుని యార్థసూచూంధ్రహృదయమునకు దళితాపమును గలిగించి దురాచందుని యాశ్చర్యప్రసాదముంధ్రహృదయమునకు ప్రవేశించినది. విశిష్టచంద్రసాలుని స్వచ్ఛకారభావ మాంధ్రహృదయమును పరిశుభ్రపరిచి “చేతనా, వంశైరదేక్షకు పూర్వ సాంధ్రజాతీయ కవి “మేలుకొనుమీ భరితపుత్రుడ! మేలుకొనుమీ సుఖవత్తుడ! మేలుకొనుమీ యూర్జువుత్రుడ! మేలుకొనుమీ! వత్సా మేలుకో!” యని ప్రబోధిగానుచు వచ్చెను. ఆంధ్రహృదయము నీ ప్రబోధరేఖలు కలచరపఱచుచున్నది. అంధ్రులు జాతీయోత్సాహమును సంపూర్ణమునకు కలిపించుచున్నారు. ఆంధ్రహృదయమునాత్మకము శాహ్మసాధనములందలె నాంతరంగిక సాధనములందును గోచరింబగుచున్నది. ఆంధ్రహృదయప్రవృత్తి జాతీయ ప్రత్యిభిజ్ఞానమునకును నిర్మాణమునకు భాగ్యభ్యంతరసాధనములను సమన్వయము చేయుటకు కలిపించుచున్నది. ఆంధ్రదేశవ్యాప్తములైన పివిధోద్యమముల నీ దృష్టితో నవలోకించినపు డాంధ్రోద్యమతత్త్వము బోధపడగలదు.

భాగ్యభ్యంతరసాధనముల విజ్ఞానోద్భేదమునకు సాధకునకు సాధ్యమునకు సాధనము లగుచున్నవి. సాధ్యస్వరూపము నెఱుంగనిసాధకునకు సాధనస్వరూపములును తెలియవు. సాధకుడై తనకు కావలసిన పరమార్థమును దెలిసికొనినపు డారూఢమైన సాధనల నవలంబించి గమ్యస్థానమును చేందగలడు. అక్షరస్వరూపము నెఱుంగనిపిల్లలు శోచినటులు గీతలను గీచితా మేమేమొ వ్రాసినటు లానందించుదురు. అక్షరస్వరూపము నెఱిగిన

గూడి యధిక సంఖ్యాకుల భావములకు బద్ధులగుచుండుదురు. అనంతపురమునంగు గ్రామము గుర్బరావుపంతులు గారు ప్రకాశముగారి తీర్మానమునకు సవరణనుపపాదించినను తీర్మానము ప్రతిఘటనము లేక నామోదించబడినది. అనంతపురమునందీక్రింది ప్రతిపాదన మంగీకరింపబడినది.

“ఇప్పుడు పార్లమెంటువారియెదుట నున్న ఇడియా పరిపాలనపు బిల్లు అసంపూర్ణీకరముగను ఆశాభంగకరముగను ఉన్నదనియు ఆ బిల్లు బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వమునకు పార్థక మగు సాధ్యమందుటకు ఇంగ్లాండులో విచారణసంఘమువారి యెదుట దేశీయ మహాసభారాయబారులు నివేదించిన విజ్ఞాపనాని సవరణలను జేర్చి ఢిల్లీలో ఆ దేశీయమహాసభవారి తీర్మానములకు అనుగుణముగా నుండునట్లు చేయుట ఆశక్యమని ఈ స వాయ కోరుచున్నారు.”

అనంతపురమునందు రాష్ట్రీయమహాసభకు ఆయం చర్ల కృష్ణారావుపంతులుగారి ధ్యేయముగ నున్నది. వారు మితవాద లని ప్రతీతి యున్నను జాతీయవాదతీర్మానము నామోదించునటులు చేసిరి ఆంధ్రుల సామరస్య భావమున కీసాహచర్యము నిదర్శనము. రాజ్యాంగ రంగమునందు ప్రత్యేకాభిప్రాయము గలవారు వారి వ్యక్తిత్వమును వర్ణించుచు దేశావసరములకు త్రిక రణసైన్యగఁ బనిచేయుటయే గణ్యసాధనమున జేరుటకు సాధనముగ నున్నది.

మహాసభియందు గతమాసమునందు గూడిన రాష్ట్రీయమహాసభ యాంధ్రులదృష్టిని బాగుగ నాకర్షించినది. సభాసమావేశ కాలమును మార్చుట యిహోపాలకు కారణం బైనది. దత్తమండలములందు దత్తరమండిలములందుగల ప్రచలనము రాజ్యాంగవివరమునందు లేకున్నది జాతీయవాదపక్షబల మెటులున్నదియును గల గొనుట కవకాశములు శోచరము గాకున్నవి జాతీయ స్వరాజ్యసమితి కి కి విషయము గలుగు ననుభయము పొడచూపినది. ఆంధ్ర రాష్ట్రీయసభాసమావేశ మయినపుడు మనుభయము గలిగినది. సంధ్యాలంకార గల కక్షల యభిప్రాయములు ప్రతికలయందలి వాదప్రతి వాదములు భయభ్రాంతులకు కారణంబులు. సభాసమావేశము సభాధ్యక్షుని నియామకము సక మము గాదని కొందఱు అభిప్రాయపడిరి. కర్తవ్య మగోచరముగ నుండెను. ఆంధ్రులు సందిగ్ధసమయమునందు మాతృ సేవానిరతులై మహాసభికి గుంపులుగుంపులుగఁ జేరిరి. ఆ మహాసభియు నందలి ప్రవా

లైన నిర్ణయోదకములు, గంభీరములైనవృక్ష రాజములు, ప్రకృతిసౌందర్యవిలసితములు లైన పరిసరంబులు, స్థానిక స్వయాపుండ్రై మహాసభికివ్యవర్తనము జాతీయమూర్తి కులకు మహాదానందమును గలిగి చినవి. సభాధ్యక్షులు టంగుటూరి ప్రకాశము పంతులు గారు సభావ్యవహారముల నిర్వహించుటకు సామర్థ్యములతో నిర్వహించిరి. మహాసభకు మోచర్ల రామచంద్రరావు పంతులు గారును ఆయం చర్ల కృష్ణారావు పంతులుగారును వచ్చి వారి పక్షపాదమును వర్ణింపుట చేసిరి. సభ్యులు వారి ప్రసంగములను ప్రశాంతస్వభావముతో నాల కించిరి. సభయందు దామోదిత మైన ఈ క్రింది తీర్మాన మాంధ్ర రాష్ట్రీయసభ ఆమోదించునను దామోదిత మైన జాతీయమహాసభాప్రతిపాదనము నవలంబించుచున్న విషయము వ్యక్తమైనది. సభయందు ఈ తీర్మానమునందు భోగరాజు షట్టాభిసేతా రామయ్యగారి ప్రతిష్టాభివృద్ధియు గమనార్హము. సేతారామయ్యగారు పాలుగారు నిర్లగుంచిన ప్రతిష్టాభివృద్ధి మాచరణీయమనియు నవసర ములయును ప్రతిపాదించిరి. ఈ తీర్మానమునందలి భావాన్వయము సభ్యులంగీకరించిరి.

(అ) హిందూదేశము సంపూర్ణ బాధ్యతాయుత పరిపాలనకు ఇదివరకే లోబడున్నది యీ సభవారు అభిప్రాయపడుచున్నారు. అట్లు లోబడినదని యిందు ఎక్కడ చెప్పినను అట్టి అపోహలను ఈ సభవారు ఖండించుచున్నారు.

(ఇ) నూతనసంస్థానపు చట్టము అపర్యాప్తముగను ఆసంస్థానీకరముగను ఆశాభంగకరముగ నున్నది యీ సభవారు అభిప్రాయపడుచున్నారు.

(ఈ) గృహనిర్మాణమున కనుగుణముగా హిందూదేశములో సంపూర్ణ బాధ్యతాయుత పరిపాలనకు స్థాపించుటకు ప్రయత్నములు వెంటనే సలుపాలెనని బ్రిటిషుపార్లమెంటువారిని ఈసభ వారు కోరుచున్నారు.

ఈ లోభగా అట్టి సంపూర్ణ బాధ్యతాయుత పరిపాలనము త్వరలో లభించనటులు సంస్కరణముల సాచరణానికి తెచ్చుటకై ఆంధ్రులు సాధ్యమైనంతవఱకు తోడ్పడి పనిచేయువలయు ననియును అవసరమైనపుడు ప్రతిష్టాభివృద్ధి చరలంబింపవలయు ననియును యీ సభవారు కోరుచుచున్నారు.

ఆంధ్ర రాష్ట్రీయమహాసభ యామోదించిన రాజ్యాంగసంస్కరణతీర్మానము జాతీయమహాసభాతీర్మానమునకు ముందంజ వేయుచున్నది గాని వెరుకంజ వేయుట లేదు. ఆర్కాటు రంగనాథము మొదలొక్కరు గారి పక్షమువాదులు రాష్ట్రీయమహాసభ

తోడ్పడిరి. బహిరంగసాధన మాంధ్ర రాష్ట్రీయసభ యందు వలె స్పష్టా గోదావరికుండల సభలయందును నీరూపముననె యంగీకృత మైకది. ఆంధ్రుల జాతీయ పరత్వమున కిది నిదర్శనముగ నున్నది. కులసభలయందును శాఖాసభలయందును బహిరంగసాధనము యధో చితముగ నవలంబించబడుచున్నది. కాని గవ్యస్థానము ను జేరట కాంతరంగికసాధనము మూలసాధన యు యాంధ్రుల యుద్వేగములు వ్యక్తము చేయుచున్నవి

ఆంతరంగిక సాధనములు

ఆంధ్రుల యాంతరంగిక సాధనావలంబమునకు వారు సారస్వతమహాసభ యందును విద్యాప్రవృత్తి యందును సాహిత్యా సాధనమునందును సహకారోద్య మమునందును నవలంబించిన స్వయంసహాయవిధానము ప్రమాణముగ నున్నది. సారస్వతమహాసభ యందును సాహిత్యపరిషత్తులందును నాంధ్రుల స్వస్వరూపమును వ్యక్తముచేయుచున్నారు. శానాపైర మైన యాంధ్ర సారస్వతస్వరూపమును సారస్వతసభలందు వ్యక్తము చేయుచున్నారు. సాహిత్యసభ లైన మహాకుండితలను సత్కరించుట ప్రయత్నములను చేయుచున్నారు. ఇన్ని పురియందు సాధనములను నిర్మాణ మేదము చేక ర్చాయ శాస్త్రీగారిని శ్రీమూర్తిమహాస్వామిగారు ఎదురుము ిన 1,116 రూకలముద్రను నాంధ్ర మహాజనులు సత్కరించిరి. ఎంతయును సహా వేళ మైన సభయందు కల్లూరి మోక్షామల శాస్త్రీ గారిని శ్రీమూర్తిమహాస్వామిగారు ఎదురుము ిన వందల సన్మానములను నాంధ్రవంశులు సన్మా నించిరి. సభయందు దొరొచ్చియు నైపు త్రియాని ములును నాంధ్రుల ప్రత్యభిజ్ఞానమునకు నిదర్శనములు. సహకారోద్యమమునందు దాంధ్ర దేశము నిరాలసమార్గము నవలంబించుచున్నది. ఆంధ్రదేశమునకు ప్రత్యేకాధికారిని నియమించుట కాంధ్రులు కోరుచున్నారు. సహకార సంఘములందు మంచులకు నిరభ్యంతరముగ ప్రవేశ ము గలుగుచున్నది. గ్రంథాలయోద్యమము స్వయం సహాయాధారమున వికసించిన విధము విమర్శకుల కా నందమును గలిగించినది. ఆంధ్రహృదయమునందు గ్రం థాలయములు సాధకపరిజ్ఞానము నుదయింపఁ జేయు చున్నవి. విద్యాప్రవృత్తియందు దాంధ్రులవలంబించిన కాంధ్రజాతీయ కళాశాల

నిదర్శనముగ నున్నది. ఆ కళాశాలయందు కర్మయోగ కును జ్ఞానయోగమును విద్యాప్రవృత్తియందును సమన్వ యము చేయుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. దేశమునందు గల సంస్కృతపాఠశాలలును బాలియో ద్యమములును ని భర్తముచే విశేషము చేయుచున్నవి. ఆంధ్రహృదయము స్వస్వరూపమును సందర్శించుట చేయుచున్న ప్రయత్నముల నీ వివిధోద్యమములును ద్యోతకము చేయుచున్నవి. ఈవివిధోద్యమముల ఫలము ఆంధ్రోద్యమమునందు గోచరంబగుచున్నది.

ఆంధ్రమహాసభ

అనంతపురమును గూడని సభయందు దాంధ్ర మహాసభ సమన్వయము చేయవలయునని ప్రతిపాదించబడెను. కాప్రతిపాదనము మహాసభ సభకు నిలుపఁ బడినది. భాషాప్రముక్తరాష్ట్రనిర్మాణమునకు నాంధ్ర మండలములందు భాషాభివృద్ధియు చేదని యనగలిపు రియందు గ నిర్మించిన ఈ క్రింది కార్యము వ్యక్తము చేయుచున్నది.

“ఇప్పుడు ప్రభుత్వమువారు ప్రవేశపెట్టిన భాషానిర్మాణ సంస్కరణ ప్రకారము నియమించునట్లు వాఙ్మతాదులకును భాషా అన సామగ్రియగు సంగతులను, అట్టి భాషానిర్మాణ ప్రజలు చక్కగ నిర్వహించుటకును నియమించునట్లు రాష్ట్రములు భాషాప్రయత్నముగ విభజనచేయుట అవశ్యము గావునను అట్టి విభాగముయొక్క విభి జనము మాండుపట్టి సంస్కరణ నివేదికయందును, ఇప్పుడు పార్లమెంటు సమక్షమున ఇంచుమచ్చ కావలయును అంగీకరింపఁ జేయవలయునని గవరకు మదరాసు క ధానిలో ప్రతిపాదన మన్న 11 జిల్లాలును చెన్నపురియందు జేర్చి ఒక్క ప్రత్యేక ఆంధ్రరాష్ట్రముగా జేయలసిన దని ఈ సదనము ప్రభుత్వమువారి కియ చున్నది.”

ఆంధ్ర రాష్ట్ర నిర్మాణ మాంధ్రోద్యమ నాప్తికి బాహ్యసాధన మైనను నాంధ్రవ్యక్తిత్వము కేవలము రాష్ట్రమువలనను గలుగఁజాలదు. ఒక వేళ కలిగినను నది ప్రత్యభిజ్ఞానములేని వ్యక్తిత్వముగ పరిణమించును. ఆంధ్రహృదయమునందు సర్వోత్తము మైన ప్రత్యభిజ్ఞాన మును నుదయింపఁజేసి పోషించుటకు సకలోద్యమము లను నాంధ్రమహాజన సభయందు కేంద్రస్థముచేయుట సాధనము. ఆంధ్రులందరును నీసిద్ధాంతము నంగీకరించు చున్న విధమును మహానందియందు చేకర్చివముగ నంగీ కృతమైన క్రింది ప్రతిపాదనము సమర్థించుచున్నది.

“ఇప్పుడు ప్రభుత్వమువారు నిర్మించిన రాజ్యాంగసంస్కరణ శాసనమునకు మూలాధార మగు బాధ్యతాయుతపరిపాలనము సాధ్యముగ నుండుటకును, అట్టి బాధ్యతలను ప్రజలు చక్కగా నిర్వహించుటకును భారతరాష్ట్రములు భాషాప్రయుక్తముగ విభజన చేయుట అవశ్యకము గావలెను అట్టి విభాగమున కవకాశము ఆ శాసనము నందలి 1^వ-వ సెక్షనులో నూచించబడినది గావునను చెన్నరాజధాని లో నుత్తరమున నున్న పండ్రెండుమండలములను చెన్నపురితో చేర్చి యొక ప్రత్యేకమైన ఆంధ్రరాష్ట్రముగ చేయవలయు ననియును;

భాషాప్రయుక్త రాష్ట్ర విభజనకై ప్రయత్నములు చేయుచున్న ఉత్కల, కర్నాటక, మహారాష్ట్ర, ఘోష్టర, సింధు దేశములతో సంప్రతించి రాగల జాతీయమహాసభ నాటికి అఖిల భారతసభ యొకటి సమావేశము గావించి దేశీయమహాసభయందు భాషాప్రయుక్త రాష్ట్ర నిర్మాణ విషయమును గూర్చిన తీర్మానమును ప్రతిపాదించుటకును ప్రయత్నింపవలయు ననియు; ఈ ప్రయత్నమునకు వలయు వ్యయములు స్థాయిసంఘ ద్రవ్యమునుండి యొసంగవలయు ననియును ఈ సభవారు తీర్మానించుచున్నారు.

ఆంధ్రమహాజనసభ స్థాయిగా నేర్పడవలయు ననియు ప్రతి సభ్యుడు సాలు చందా 1 రూపాయకు తక్కువగాని మొత్తముగాని, రూ. 0-4-0 లకు తక్కువగాని మొత్తముగాని ఇచ్చవలయు ననియును తీర్మానించుచున్నారు. 18 సంవత్సరములకు వైబడిన వయస్సు గల పురుషులు ప్రతివారును ఈ సభలో సభ్యులుగా నుండవలయు నని తీర్మానించుచున్నారు.

సర్వతోముఖమైన ఆంధ్రోద్యమమున కేంద్రీకృతము చేయుట కనుగుణముగా యేర్పాటు చేయుటకును స్థాయిసంఘమువానికి అధికార మిచ్చుటకును సభవారు తీర్మానించుచున్నారు.

స్థాయిసంఘము మహాసభకు కార్యనిర్వాహకసభగా నేర్పడి సంవత్సరమున దండుటకు సభాదేశ్యములను నెఱవేర్చుటకు పాటు పడవలయు నని తీర్మానించుచున్నారు.

స్థాయిసంఘమునందు వివిధోద్యమములందు పనిచేయుచున్నట్టి వారు వారి యుద్యమనిర్వాహకులనుండి యేర్పఱచిన కార్యదర్శిని గాని సభాధ్యక్షుని గాని ఉద్యమనిర్వాహకు లేర్పఱచిన యితరునిగాని ఒకనిని సభ్యునిగా నుండునట్లు తీర్మానించుచున్నారు.

స్థాయిసంఘమునందు ఇదివఱకు వలెనే విశేష సభ్యులను సామాన్యసభ్యులను జేర్చుటకు తీర్మానించుచున్నారు.

ఆంధ్రదేశమున సాహిత్యమునందును కవిత్వమునందును గానము నందును చిత్రలేఖనమునందును శిల్పము మొదలగు కళలయందును పారిశ్రామికవిద్యలందును చైత్రణ్యము గాంచిన ప్రసిద్ధపురుషులను ఈ మహాసభాసమావేశములందు సత్కరించుటకును తగురీతిని ధన సహాయము సాధ్యమైనంతవఱకు చేయుటకును ఈ సభవారు తీర్మానించుచున్నారు.”

భాషాప్రయుక్త రాష్ట్ర సిద్ధాంతమును సామాన్యముగ నాయకులదఱును సంగీకరించుచున్నారు. ఆంధ్రజాతీయవాద నాయకులు ప్రకాశముపంతులుగారు వారియధ్యక్షుకోపన్యాసమునందును రంగనాథము మొదలియారుగారువారియధ్యక్షుకోపన్యాసమునందును ప్రత్యేకాంధ్రనిర్మాణావసరమును బాగుగ సమర్థించిరి. లోకమాన్య తిలకు రాజ్యాంగవిధానపత్రికయందును గంధిమహాత్ముడు పదేళ్లపత్రికములందును భాషాధారమున రాష్ట్రముల పునర్నిర్మాణమును ప్రతిపాదించుచున్నారు. వి. పి. మాధవరావుగారి రీషియము నిది వఱకే యంగీకరించిరి. కస్తూరి రంగయ్యంగారు త్కలోద్యమప్రతినిధికి వారి సమ్మతిని తెలిపిరి. తిరునల్వేలి యందు గూడిన చెన్నరాష్ట్రీయ మహాసభయందుగా భాషా తీర్మానముం క్రొత్తముప్రయుక్త రాష్ట్రనిర్మాణ సంస్కరణ శాసనకర్తలు శాసనమునందు నూతన రాష్ట్రముల నిర్మాణమున కవకాశములను గల్పించిరి. ఈయవకాశముల నుచితరీతిని వినియోగపఱచుట కాంధ్రులు పూనుకొనవలయును. భాషాప్రయుక్త సిద్ధాంత వ్యాపనమునకు మోచర్ల రామచంద్రరావు పంతులుగారి రొసంగిన రూ. 1000 లును గంధప్రచురణమునకును స్థాయిసంఘమునందు నిఁ వయున్న ద్రవ్యము సంచార కులకును వినియోగింపవలయునని తీర్మానింపఁ బడినది. తీర్మానము నాచరణమునందు పెట్టుట కాంధ్రులు పూనుకొనవలయును. ఆంధ్రులయందు దుదయించిన ప్రబోధమును వికసింపఁ జేసిమూలమూలములను వ్యాపింపఁ జేయుట కాంధ్రులు వెంటనే పూనుకొనవలయును. వేలకొలది సభ్యులాంధ్ర మహాజనసభయందుజేరి కార్యాచరణమునకు పూనుకొనిన సచిరకాలముననే ఆంధ్రరాష్ట్రము సంప్రాప్తమై సర్వతోముఖమైన యాంధ్రహృదయ వికాసము గలుగఁగలదు సత్యముగలయుద్యమములకు ప్రతిఘటనను బలము నెసంగునుగాని వికలత్వము గలుగఁజేయదు. ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణమునకు ప్రతిఘటకు లింకనుచుండు టసంభవము. ప్రతిఘటనమును తొలఁగించుట కాంధ్ర త్యాగిమారులందఱును త్రకరణశుద్ధిగ పాటుపడవలయును. ఆంధ్రమహాజనసభ కేవలము బాహ్యసాధనముతో సంతృప్తినిబొందలేదు. అంతరంగిక సాధనములను నిరూపించి వికసింపజేయుట కాంధ్ర మహాజనసభను చైతన్య ప్రదమై పోషకకళాపరిమైన మహాసభనుగ జేయదలచెట్టిరి. ఈ ప్రయత్నముల

కాంక్షలందరును దోడ్పడి స్వధర్మము నారాధించుచును గాత!

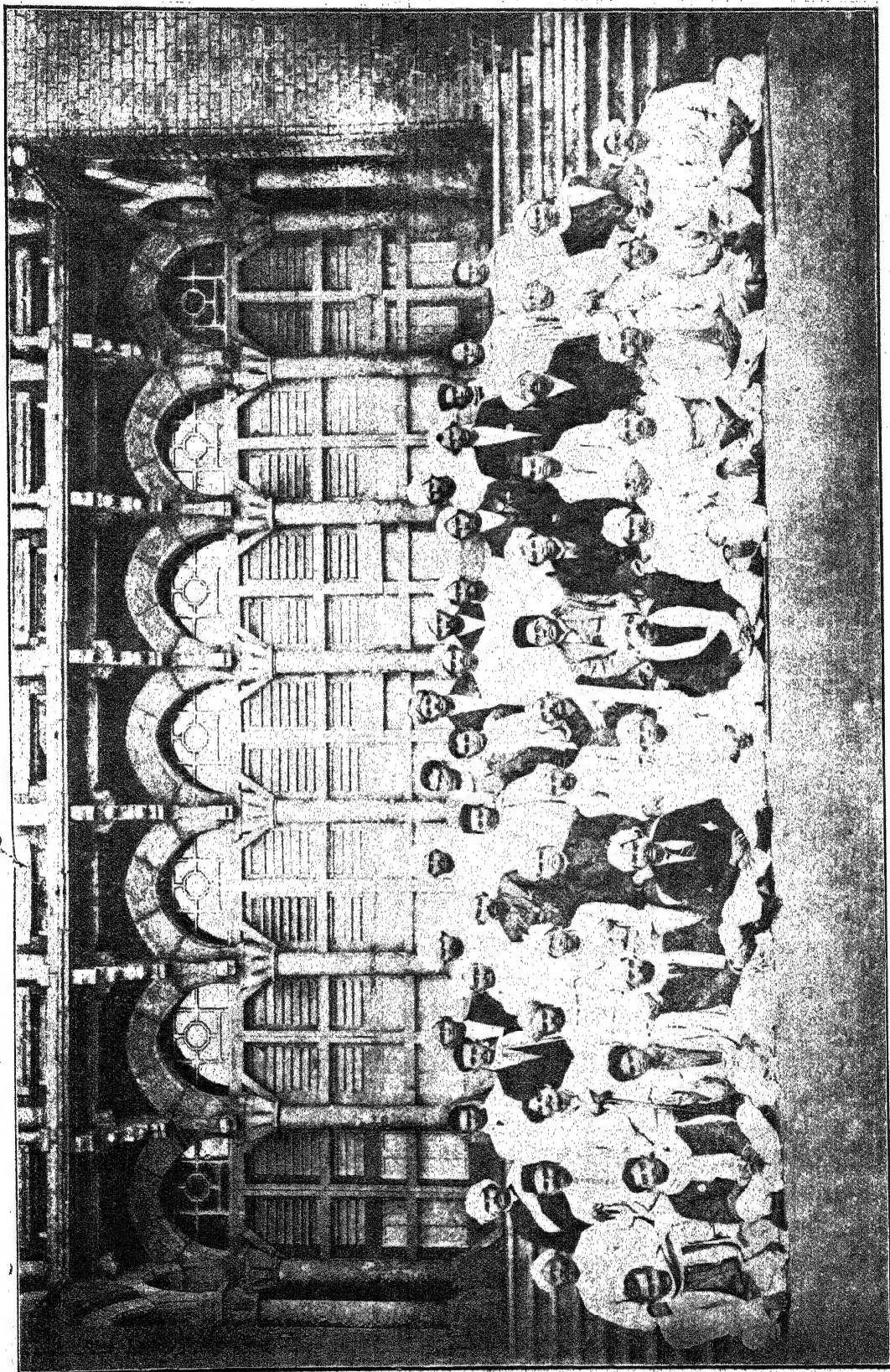
సింహావలోకనము

గర్వధర్మా న్నరీశ్వర్య ము కేకం శోణం త్రజ

అనాం త్వ స్య హా శేభ్యో మోక్షయిష్యమి మాకుచ ||

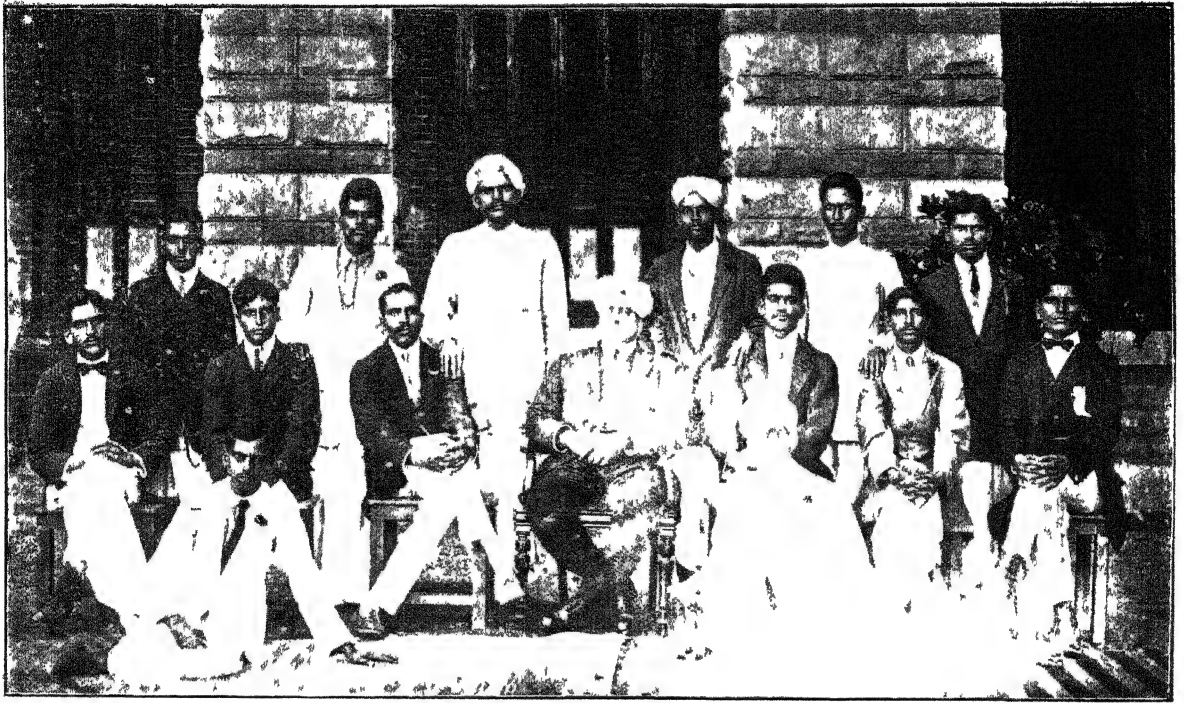
వర్తమానకాలము పరంపర కలిశాచుమునందు మహాసంధి సమయము. మహాసామ్రాజ్యములు వికలత్వముచు బాదినవి. అధికారము స్వీయప్రతిభను గోల్పోవుచున్నది. బాహుబలధర్మము శ్వాక్రమిని దాల్చుచున్నది. ధనబలము పరాజయమును బొందుచున్నది. మతధర్మము పరివర్తనముచు బాగుచున్నది. మహాసంధిగర్వసమయమునందు కురుక్షేత్రమన మహాసంగ్రామారంభమునందు పాదుని నావహించిన శోకసమ్మోహములు ప్రపంచము నావహించినవి. వ్యక్తులు సమములు జాతులు సత్యధర్మస్వరూపములు సందర్శించుటకు పరితపించుచున్నది. చిరః లాగు ఫలబుట్టలైన సంస్కారావరణము ప్రసంగధర్మముగ చుక్కడి. పురుషార్థమునకు బలము భాగ్యములు భోగములు సాధనము అని కద్దిగ జనులు వ్యక్తిచేతమైన ధర్మస్వరూపముల సందర్శింపజాలరు. శత్రు సహచరములకు సమక్ష పరమాచరు మహాసంక్షోభమునకు సాధనములై. బాహుబలమును భాగ్యబలమును కథికారబలమును విడిచిపెట్టిన స లకాతులు విశ్వప్రచుర్యములకు జేయు చిహ్నము విధియు లైన పద్ధివస్వరూపనిర్మాణమున గల మూస కీ ధర్మస్వరూపనిర్మాణమునంద పురుషము. మహారాజ్యములు భూవిభాగమునకు భాగ్యవిభాగమునకు పరితపించుచున్నవి గాని ధర్మవిభాగమునకు పరితపించుట లేదు. నూతనములు బాగుగనులు లోహపు గనులు రాజ్యతంత్రజ్ఞుల నాంక్షించుటలు మానవహృదయవేదనలు రాజ్యతంత్రజ్ఞుల చిత్తవృత్తి నాంక్షించుట లేదు. సంక్షోభదావానలము ప్రపంచవ్యాపకమును బొందుచున్నది. బోల్లివిరులు సాంఘికపరివర్తనకారులు కార్మికులు సంక్షోభదావానలమును వ్యాపింపజేయుచున్నారు. విల్లును మహాశయము నిర్ణయించిన శాంతిబీజములు నిర్వీర్యములై విప్లవబీజములు పర్థిలుచున్నవి. రణరంగములందుదయించిన సంగ్రామదావానలము సకలసంఘముల నావరించుచున్నది. ప్రపంచవ్యాప్తమైన హృదయ సంతాపమును శాంతింపజేయుటకు బలము

పార్థివసంపదలు పూర్వమువలె భానికాలమునందును సంరంభమునకు చాధికములుగాని శాంతి సాధనములు గా జాలవు. శత్రు వ్యతిరేకమునకు సమరసమ్మోహమును చాపుచును ధర్మారాధనము తరణము. శ్రీకృష్ణుడు విజయునకు ధర్మస్వరూపమును ముప్పులము చేసి చరితాశురీతనై. యత్రితంత్రములు శత్రుత్వములు పరితపించిన మానవహృదయమునందు శాంతిని గలుగజేయు కాలపు గాడ్డలంభములు వ్యాపారప్రయోజనములు జాతీయభియానములు మతావేకములు గతయుగములందువలె వర్తమానయుగమునందు సంతాపదావానలమును ప్రజ్వలించజేయుచు గాని చలార్పజాలవు. సంతాపదావానలమున శత్రునికాయములకు శ్రీకృష్ణుడు రణరంగమునకు జేసిన ధర్మసాధనమునే బుద్ధదేవుడు సాహసరంగముగా చూచి జేసెడిది. బుద్ధదేవుడు జేసెడిదిని సందర్శనాధర్మము సత్యారాధనము ధర్మారాధనము పరమానందములను యుగములందు మోక్షముగహించుటలై కాంతి భాగ్యమునకు సమారాధ్యములు. శత్రుభయమునందు మాధ్యమైన తాత్రబలము మహాభయమును గలుగజేసి నప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు భాగతిన గాహనమున తాత్రబల సంతాపమును జేసి ధర్మారాధనమును స్థాపించెను. బుద్ధదేవుడు సంఘారాధన సాధనము సత్యారాధనమునందును ధర్మారాధనమును మరల ముప్పులముచేసెడు. వర్తమాన సంధిసమయమునందు ప్రపంచశాంతికి శత్రువులైన ధర్మారాధనము సాధనముగని నున్నది. వర్తమానకాలమునందు పర్యాప్తమైన రాజ్యవ్యవస్థలు సంఘవ్యవస్థలు వ్యాపారపద్ధతులు సేవానిర్ణయములు ధర్మపరిపాదములై చువును ప్రపంచమునకు శాంతిసాధ్యము. శాంతిస్థానమునకు వ్యక్తులు సంఘములు జాతులు పశ్యేతి లాభారాధనమును విసర్జించి ధర్మారాధనమునకు బానుకొనవలయును. స్వాధీప్రయోజనాపారితములైన ధర్మముల పరిత్యాగము విశ్వమానవధర్మసాధితమైన ధర్మారాధనము భగవదాధనమునకు సంఘారాధనమునకు సత్యారాధనమునకు ధర్మారాధనమునకు పవిత్రసాధనము. వర్తమానకాలమునందు గాంధీమహాత్ముడు ధర్మారాధనము భారతీయులకు తరణోపాయమని బోధించుచున్నాడు. భారతీయులును సిరతులును మహానుభావులుకడజేరించిన ధర్మము నారాధించి ప్రపంచమునందు ముఖశాంతులను సాధించుటకు పాటుపడి కరమేగ్యుని శ్రీతి సాత్తులను

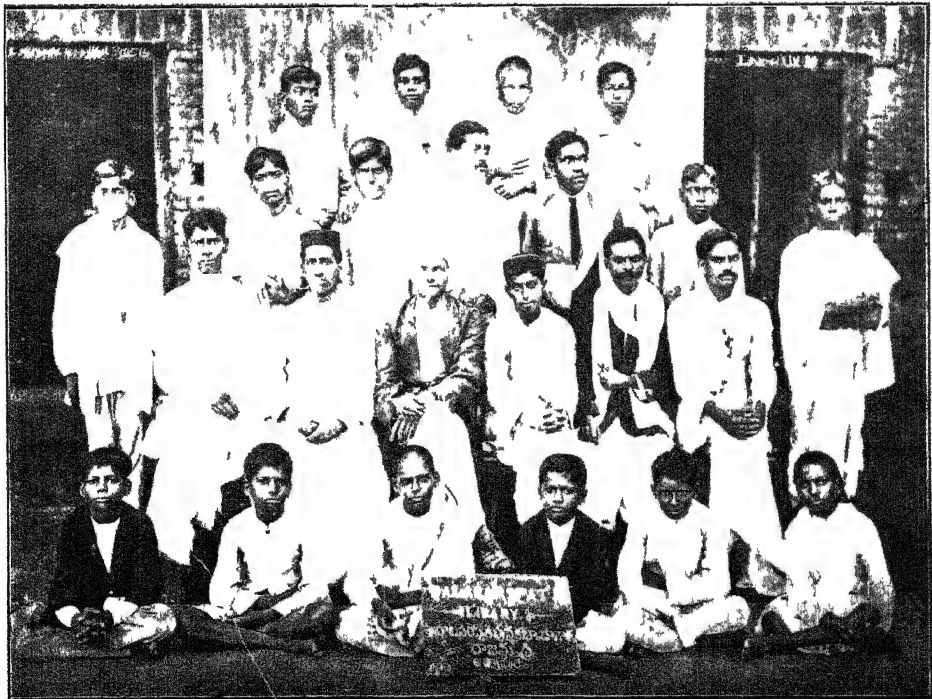

The Fourth Andhra Literary Conference, Madras

నాల్గవ ఆంధ్ర సాహిత్య మహాసభ, మద్రాసు

ఆంధ్ర పారిశుధ్య విద్యార్థులు, వైద్యకళాశాల, మద్రాసు

బాలపరీక్షకీ గ్రంథాలయము, రాజవసుంధరమ్మ వద్ద

ala Saras Library ahm

పంచాంగము

పాన్నాడ నుబ్బరావు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

కాలమునకు ఆదియు నంతమును లేదు. కాని సూర్య చంద్రులు భూమిచుట్టు తిరుగు కాలమును సంవత్సర మనియు నెల లనియు నెలలును తిరిగి వారములు దినములు, గడియలు ఘంటలుగా విభజించు వాడుక ప్రపంచమునం దంతటను ఏదో ఒకవిధముగా నున్నది. వివిధదేశములలో వాడుకలో నున్న కాలవిభజనమును గూర్చి యిచ్చట ముచ్చటించెదను. పౌరమాన సంవత్సరము చాంద్రమాన సంవత్సర మని సంవత్సరము రెండు విధములుగా నున్నది.

పౌరమాన సంవత్సరము

ఇది తిరిగి రెండు విధములు. ఒకవిధము మన దేశములోను, రెండవది ఐరోపాఖండమందును వాడుకలో నున్నది. భూమి సూర్యునిచుట్టు తిరుగును. కాని సూర్యుడు భూమిచుట్టు తిరుగునట్లు మనకు కనబడును. సూర్యుడు భూమిని ఒకసారి చుట్టి తాను బయలుదేరిన నక్షత్రము నొద్దకు తిరిగి 365 దినముల 6 గంటల 11 మినిట్లు 31 సెకండ్ల కాలములో జేరును. ఈ పరిమితియే పౌర సం॥రము (Sidercal year) ఇది మన హిందూ దేశములో వాడుకలో నున్నది. కాని ఋతువులు 365 దినముల 5 గంటల 48 మినిట్లు 28 సెకండ్ల కాలములో తిరుగును. ఈ ఋతు పౌరసంవత్సరము (Tropical year) ఐరోపాలో వాడుకలో నున్నది. ఐరోపా పౌరసంవత్సరమునకును మన హిందూ పౌరసంవత్సరమునకును, 23 మినిట్లు వ్యత్యాసమున్నది. ఈ వ్యత్యాసము సుమారు రెండువేల సంవత్సరములలో 32 దినము లగును. పదివేల సంవత్సరములతో ఆఱు మాసము లగును. ఐరోపా పౌర సం॥రము ఋతువులను బట్టి నిర్దిష్టపరచిన దగుటచే నెన్నివేల సం॥రములు గడచిన పిదప నైనను మే జూను నెలలలో వేసవియు, నవంబరు డిసెంబరు నెలలలో శీతలమును డిండును. కాని మన పౌర

సం॥ ర ప్రకారము పదివేల సం॥ రములు గడచినపిదప మేషవృషభమాసములలో (చైత్ర వైశాఖములు) శీతలమును, ధనుర్దశమాసములలో (మార్గశిరపుష్యములు) వేసవియును వచ్చును. అరవ (ద్రవిడ) దేశములో హిందూ పౌరసం॥రము వాడుకలో నున్నది. సూర్యుడు మేషమందు సుమారు ఏప్రిలు తే 13 దిని ప్రవేశించుటచే అరవసంవత్సరాది సాధారణముగా, ఏప్రిలు తే 13 దిని ప్రారంభమగును. చైత్ర-ప్రకారము 60 సం॥ల కొకసారి ఒకదినము చొప్పున ఐరోపా పౌర సం॥రమునకు వ్యత్యాసము కాన్పించును.

మన పౌర సం॥ రము 12 నెలలుగా విభజింపబడినది. సూర్యుడు ఒక్కొక్కరాశిలో ప్రవేశించునపుడెల్ల ఒక్కొక్కమాస మారంభ మగును. ఈ ప్రవేశమునకే మాససంక్రమణ మని పేరు. రాసుల పేర్లను మాసముల పేర్లను సమమే.

పౌరమాసముల పరిమాణము

	దిన ఘ నిఘ		దిన ఘ నిఘ
మేషము	30-56-6	తుల	29-53-34
వృషభము	31-25-12	వృశ్చికము	29-25-24
మిథునము	31-38-38	ధనుస్సు	29-11-1
కర్కటకము	31-28-30	మకరము	29-26-52
సంహము	31-1-4	కుంభము	29-49-12
కన్య	30-26-27	మీనము	30-21-10

ఐరోపాఖండమందు పౌర సం॥రమును 12 నెలలుగా భాగింతురు. ఆవిధము ఈ క్రింద విపులముగా గనబఱచెదను.

2. చాంద్రమాన సంవత్సరము

చంద్రుడు భూమిచుట్టు ఒకసారి 27 దినముల 7 గంటల 43 మినిట్లలో తిరుగును. కాని భూమి చంద్రునితో గూడ సూర్యునిచుట్టు తిరుగుచుండుటచే ధాను

బయలుదేరిన నక్షత్రములో తిరిగి ప్రవేశించునదికి చంద్రునికి 29 దినముల 12 గంటల 43 మినిట్లు (31 గడియ 48 విగడియలు) అగును. ఈపరిమితియే చాంద్ర మాసము. ఇట్టి 12 మాసములు ఒక సం॥ర మగును. దీని పరిమితి $29\frac{1}{2} \times 12 = 354$ దినములు. ఈ సం॥రము మహమ్మదీయులలో వాడుకలో నున్నది. ఇది సౌరసం॥రముకంటె 11 $\frac{1}{2}$ దినములు తక్కువగా నుండుటచే 30 సం॥లలో ఋతువులు ఒకసారి తిరిగి పోవును. పీర్లపండుగ క్రమముగాఁ బ్రతిసం॥రము 11 రోజుల చొప్పున తగ్గి అన్ని ఋతువులలోనువచ్చుట మనము చూచుచున్నాము.

మనదేశములోఁ జాంద్రమాన సం॥రము వాడుకలో నున్నను సౌరసం॥రముకంటె మెనుకఁబడ కుండు నట్లు అక్షాంశపుడు అధికమాసములు కలుపుచుండును. 235 చాంద్రమాసముల పరిమితియు 19 సౌర సం॥రముల పరిమితియు సమాన మగును (6139 దినములు). కనుక 19 సం॥లలో, 235 చాంద్రమాసములను సర్దియెడల 7 అధికమాసములు మిగులును. కనుక ప్రతి 19 సం॥లకు, 7 అధికమాసములు వచ్చు సం॥రములుండును. సాధారణముగా ప్రతి 3,6,8,11,14,17,19 సం॥లు అధికమాస సం॥రము లగుచుండును. ప్రతి చాంద్రమాసములోను సౌరమాససంక్రమణము ఉండవలెను. వృశ్చిక ధనుర్మకర మాసములు తప్పఁ తక్కిన సౌరమాసములు చాంద్రమాసములకంటె దీర్ఘములటచే ఒక మాససంక్రమణము అమావాస్యరోజున పడినయెడల రెండవ మాససంక్రమణము మరియొక అమావాస్య దాటిన పాడ్యమిరోజున పడవచ్చును. అనగా ఒక చాంద్రమాసములో సంక్రమణ ముండదు. అట్టి మాసము అధికమాస మగును. మేషసంక్రమణము వైశాఖ మాసమందును, ఈ రీతిగా తక్కిన సంక్రమణములు తక్కిన మాసములలోను వచ్చుచుండును. వృశ్చిక ధనుర్మకరమాసములు చాంద్రమాసములకంటె సన్నములగుటచే ఆయా సంక్రమణములు ఆయా చాంద్రమాసములలో సరిగా పడును. గనుక మార్గశిర, పుష్య, మాఖమాసము లెన్నఁడును అధికమాసములు కానే

రవు. కాని వృశ్చికధనుస్సులయు, ధనుర్మకరములయు, మకరకుంభములయు సంక్రమణములు రెండునుఁ గలసి ఒకచాంద్రమాసములోఁ బడవచ్చును. అట్లు జరిగినయెడల ఒక చాంద్రమాసము త్తయ మగును. అట్టి త్తయమాసములు చాలకాలమున కొకసారి వచ్చును. ఈవఱకు క్రీ॥వె॥ 1521 లో మార్గశిరమును, 1540 లోను 1681 లోను 1822 లోను పుష్యమును, త్తయ మాసము లైనవి. తిరిగి 1963 లోఁ బుష్యమాసమును, 1982 లో మాఖమాసమును త్తయమాసము లగును. మార్గశిర, పుష్యమాఖ మాసములు తప్ప తక్కినవి త్తయమాసములు కానేరవు. త్తయమాసము వచ్చిన సం॥లో ఒకటి గాని రెండు గాని అధికమాసములు వచ్చును. కాన 11 మాసముల సం॥ర మెన్నఁడును చూడము. ఈ అధికమాసచాంద్రమాస సం॥రమే మన తెనుఁగు దేశములో వాడుకలో నున్నది. చాంద్రమాసముల పేర్లు నక్షత్రములను బట్టి వచ్చినవి. వైశాఖమాసము యందు చిత్రానక్షత్రమందును, వైశాఖపూర్ణిమయందు విశాఖానక్షత్రమందును, ఈవిధముగనే జ్యేష్ఠ ఆషాఢ శ్రావణ భాద్రపదాశ్వయుజ కార్తిక మార్గశిర పుష్య మాఖ ఫాల్గుణ మాసములయందును ఆయానక్షత్రములయందును చంద్రుఁ డుండును.

3. ఐరోపాక్యాలండరు చరిత్రము:—రోములను క్రీ॥ముం॥ 753 లో రోము పట్టణమును కట్టెను. అతని కాలములో 304 దినములు గల 10 నెలల సం॥రము వాడుకలో నుండెను. నెలలపేర్లు ఏ వనగాఁ:

1. మార్చి	మార్చి అనే దేవుని పేరు.	
2. ఏప్రిలు	5. క్విక్ టిరీసు	8. అక్టోబరు
3. మే	6. సెన్సిటివీసు	9. నవంబరు
4. జూను	7. సెక్టెంబరు	10. డిసెంబరు

రోమురెండవరాజైన న్యూమా (Numa) జానను అను దేవునిపేర జనవరినెలను సంవత్సరాదియందును, ఫిబ్రవరి అని మరియొక దేవునిపేర ఒకనెలను సంవత్సరాంతమందును కలిపెను. క్రీ॥ముం॥ 452లో ఫిబ్రవరి నెల జనవరితరువాతకు మార్పబడెను. అప్పటికి చాంద్రమాస సం॥రము వాడుకలో నుండెడిది. సౌర సం॥రము

కంఠ 11½ రోజులు తక్కువగా నుండుటచేరెండు సం॥ల కొకసారి ఫిబ్రవరినెల తరువాత 22 లేక 23 దినములు గల నెలను అధికమాసముగాఁ గలుపుచుండెడివారు.

రోము దేశములో పంచాంగము సిద్ధాంతముల చేతులలో నుండుటను బట్టి ఆసిద్ధాంతములు రాజకీయోద్యోగస్థుల ప్రోత్సాహము పైని అధికమాసములు కలుపుటను మానిరి. రోములో ప్రతి సంవత్సరారంభమున మంత్రులు వగైరా గొప్పయుద్యోగస్థులను మార్పువాడుక ఁడెడిది. అందుచేత ప్రాతయుద్యోగస్థులను వారి పదవులలో నుంచి నియమితకాలమునకు ముందుగా తప్పించివేయు సాధనము పంచాంగములో నధికమాసములు కలుపుట మానివేయుటయే! ఈవిధముగా జరుగుటచే జ్యూలియను సీజరు కాలమునకు (క్రీ॥ ముం 46) పంచాంగము 31 నెలలు తప్ప వచ్చెను. ఋతువులు మాతినట్లు కనఁబడెను. పంచాంగము పొరపడును గాని ఋతువులు మాత్రపు అని సీజరు సిద్ధాంతీకరించి జరిగిన పొరపాటును సవరణచేయుటకు క్రీ॥ ముం 45 లో 90 రోజులు కలిపించెను. ముందు ఇట్టి పొరపాటు జరుగకుండునట్లు చాంద్రమాస సం॥రమును తీసివేసి సౌర సం॥రమును వాడుకలోనికి తెచ్చెను. క్విన్ టిలీను అను నటనానైపు ట్టుక నెలపేరు తనపేరిట జూలై అని కొత్త నామ మిడెను. సీజరు సిద్ధాంత మిది.

జనవరి 31	ఏప్రిలు 30	జూలై 31	అక్టోబరు 30
ఫిబ్రవరి 29	మే 31	సెప్టెంబరు 30	నవంబరు 31
మార్చి 31	జూన్ 30	నవంబరు 31	డిసెంబరు 30

సం॥రమునకు 365 దినములు, 4 సం॥ల కొకసారి లీపుసం॥రము వచ్చును. అప్పుడు ఫిబ్రవరినెలకు 30 దినములు.

సీజరు గతించిన పిమ్మట అతని దత్తపుత్రుఁడు అగష్టుసు రాజ్యమునకు వచ్చి తనపేరు లోకవిఖ్యాతి

నొందించు మార్గము ఒకనెలకు తనపేరును పెట్టుకొనుట యని నిశ్చయించి సెక్స్టిలీను అనుపేరు అగష్టుక్రింద మార్చి, తన నెలకు కూడ 31 దినము లుండనట్లు ఆజ్ఞాపించెను. అందుచే సెప్టెంబరు నవంబరులకు 30 దినములును అక్టోబరు డిసెంబరులకు 31 దినములును ఫిబ్రవరినెలకు 28 దినములును సవరణ కావలసి వచ్చెను.

ఐరోపా సౌర సం॥ర పరిమితి 365 దినముల 5 గంటల 48 మినిట్లు సీజరులెక్కప్రకారం 365 దినముల 6 గంటలు చొ॥ 4 సం॥ల కొకసారి లీపు సం॥రము వచ్చుచుండెను. ఈప్రకారము 4 సం॥ల కొకసారి 45 మినిట్లు హెచ్చు కలుపుచుండిరి. ఈవెచ్చు 400 సం॥లకు 75 గంటలు లేక 3 దినములు అగును. సీజరుకాలమునుండి క్రీ॥వె 325 సం॥నకు 4 రోజులు వ్యత్యాసము కాన్పించెను. క్రీ॥ వె 1582 సం॥రముసరికి మఱి 10 రోజులు వ్యత్యాసము కాన్పించెను. 1582 లో పోపు గ్రెగొరి (Pope Gregory) అక్టోబరు 4-వ తేది తరువాత 15-వ తేది వచ్చునట్లు సవరణచేసి ఇతఁడు పొరపాటు రాకుండుటకు 400 సం॥లలో 3 లీపు సం॥ములు వదలివేయు మని ఆజ్ఞాపించెను. దీనిప్రకారము 1700 1800 1900 లీపు సం॥లు కావు.

గ్రెగొరి చేసిన మార్పును ఐరోపాలో కొన్ని దేశములవారు ఆచరించిరి. మఱి కొన్ని దేశములవారు నిరాకరించిరి. తుదకు 1751 లో ఇంగ్లండునందు పార్లమెంటువారు ఒకశాసనముఁ జేసిరి. ఆ శాసనమువలన 1752 సం॥రము సెప్టెంబరు 2-వ తేది తరువాత 14-వ తేది వచ్చునట్లు చేయఁబడెను. యిహాదేశస్థులు నేటి వఱకు గ్రెగొ మార్పును ఒప్పుకొనలేదు. వారు 1700 1800 1900 లీపు సం॥ములు చేయుటచే 13 రోజులు వ్యత్యాస మున్నది. అందుచే వారు రెండు తేదీలను కూడ నవంబరు ^{1,1919}_{14,1919} అని వ్రాయుదురు.

మోహనీతైలము వెండుకలను పెంచి నిగనిగలాడించును

శ్రీ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది — 5 తులములు నూనె గల సీసా 1-కి రూ. 0-12-0

అమృతాంజనం డిపో, నెం. 6, భంబుకెట్టిపేటి, మద్రాసు; నెం. 108, ప్రేరిరోడ్డు, ఛోట్ట, బొంబయి

ఆంధ్రదేశాభివృద్ధి

చెంచయ్య గారు

నూర్తన అను గణితశాస్త్రపండితుడు క్రొత్తక్రొత్తసంగతులను కనిపెట్టి ప్రపంచమునకు మేలు చేసినాడని అందఱును అంగీకరించినారు. అతఁడు నాగరికత నందిన రాష్ట్రములో పుట్టి ఆరాష్ట్రమునందే గణితశాస్త్ర జ్యోతిషశాస్త్రములకు సంబంధించిన జ్ఞాన మొంత వ్యాపించియుండినదో అంత యెరింగికొని పనిచేసినందున చరిత్రచరణము కాకుండా అతఁడు క్రొత్త సంగతులను కనుగొనగలిగెను. నూర్తనంతటి కుశాగ్రబుద్ధి గలవాడే ఏ మధ్య ఆఫ్రికా అడవులలోనో పుట్టియుండి ఒకరాతిని ఒకచేతితోను ఇంకొకరాతిని ఇంకొక చేతితోను తీసికొని వాటిని చేర్చి ఇదిగో ఇవి రెండునవి అని కనిపెట్టియుండిన లోకమునకు ఏమి మేలై యుండును. ఒకచేత తనతో నుండు తక్కిన అడవిమానసులకు అచ్చెరువును గలిగించి యుండును గాబోలు! ఈరీతి నే లోకవిజ్ఞానమునకు తోడ్పడిన కుశాగ్రబుద్ధిచరిత్రను తీసికొనినను అదివఱలో ప్రపంచమున వ్యాపించిన జ్ఞానానుభవము లేక అతఁడు ఏ క్రొత్తవిషయమును లోకకల్పానికై కనిపెట్టలేదనుట స్పష్టముగా తెలియగలదు. హిమాలయపు ఆటవికులలో జన్మించియుండినచో డార్విన్ సిద్ధాంతి లోకజ్ఞానమును పెంచియుండగలడా? రవింద్రనాథుడు ఆటవికులలో బుట్టియుండినచో ఏ యిరువురు మువ్వరు ఆటవికులకో తృప్తి కలిగించునట్టి ఏరెండుపాటలనో వ్రాసి యుండగలుగునే కాని లోకనమ్మోహన మొనర్చు మహాకావ్యముల రచించగలిగియుండునా?

ఆంధ్రదేశమున కుశాగ్రబుద్ధులు లే రందురా? ఎందఱు అష్టావధానులు, ఎందఱు శతావధానులు, ఎందఱు ఆశుకవులు, ఎందఱు సాంగవేదపాఠకులు, ఎందఱు అద్వైతసంస్కృతపండితులు!!! మఱి వీ రేల నేటిదినమున మన పురోభివృద్ధికి తోడ్పడజాలకున్నారు? నేటికిని వీరికిని శతాబ్దముల యంతర మున్నది. అదియే కారణము. నేటి భావప్రపంచముతో వీరికి సంబంధము లేదు. కొన్ని నూఱుల యెండకు మున్ను వీరుండురేని

వీరి పేళ్లన్నియు శిలాశాస్త్రములై యుండును. నేఁడో మన యభివృద్ధికి వీరు పనికిరానివారైనారు. నేఁడు పాశ్చాత్యశాస్త్రములు, పాశ్చాత్యసిద్ధాంతములు ఎఱిగినవారే కాలగతి నెఱుంగగలవారుగ నున్నారు. కాలము ననుసరింపగలవారుగ నున్నారు. పాశ్చాత్యశాస్త్రములును సిద్ధాంతములును పరభాషలో నుండుటను బట్టియు, ఆ పరభాష కష్టసాధ్యమై యుండుటం బట్టియు, మనపండితులు ఆ విజ్ఞానమును సాధింపలేకున్నారు. ఆ విజ్ఞానము నంతటిని మనము మనభాషలోనికి భాషాంతరీకరణమూలకముగా నేని, ఇతరవిధములనేని తీసికొనరాగలిగితిమా, వీరెల్లరును మన జాతీయజీవనమునకు మహోత్తమరీతిని తోడు కాగలరు.

ఒక్క విషయ మిచ్చట గమనింపఁదగినది. నేటి దినము మనదేశములో మనభాషలలో సాధారణముగా వెలసియుండు జ్ఞానము ఎక్కువగా మతవిషయక మయినది. మానవుని ఇహసౌఖ్యవిదూరునిగ చేయునది. తన యాత్మముక్తిని సమకూర్చుకొనుటకు పురికొల్పునది. ఇది సాత్త్వికగుణమును వివరితపఱచి మానవుని స్వభావము నుండి దూరపఱచుచున్నది. మన మత సిద్ధాంతము యొక్క మూలభావ మిది యని యనుటకు రాదు. అది నిజముగా సర్వశ్రేయోదాయకమై, ప్రజాహితజీవనమును పురికొల్పునదై యుండినదనుటకు మన ప్రాచీన చరిత్రమే సాక్ష్యము కాని నేటిస్థితిని ఉన్న దున్నట్టు లాలోచించుట యపసరము. మనలో సామాన్యముగా నుండు విజ్ఞానము ఒక్కొక్కమానవుని ఆత్మముక్తికి సాధనముగా నాలోచింపఁబడుచున్నదే కాని జాతీయముక్తికి సాధనముగా లేదు. మన శాస్త్రులును, పండితులును సంఘముల కేమాత్రము నుపకారముఁ జేయ శక్తిమంతులుగా నుండలేదు. అంటరానివారి సమస్య, వర్ణ సమస్య, బాల్యవివాహ సమస్య, నిర్బంధవైధవ్య సమస్య, అనేకశతాబ్దములుగ నున్న రాజకీయపరాధీన సమస్య, మున్నగు సమస్య లేవియు వారికి పట్టలేదు. పాశ్చాత్యవాఙ్మయమును చదువం జదువ విలక్షణముగు విలాసము

కలుగుచున్నది. రాజసగుణప్రధానత్వము దానివలన కలుగుచున్నది. ఆరాజకీయ, సాంఘిక, నైతిక ప్రపంచ మంతయు జాతీయజీవనమును విజృంభింపజేయుటకై యేర్పడినది. నిండు ప్రపంచముననుండి పోరాడుటకును స్తబ్ధత్వమును పోనాడుకొనుటకును, సంఘసేవా తన్మయత్వమును పొందుటకును ఆ వాఙ్మయము మిక్కిలి సహకారి. మాజినీకృత మగు “మనుష్యధర్మము” లను గ్రంథమును చదివినయెడల మానవుడు దేశభక్తి ప్రపూరితుడై, దేశమునకై సర్వమును త్యాగముచేయు నట్టి తెగువ కలవాఁ డగుచున్నాడు. ఇది సాకార గుణము. రూపాకృత “సంఘము వ్యక్త్యంగీకార నిర్మితము.” అను గ్రంథమును ఇట్టి గుణమునే కలిగించున వై యున్నది. మనయంతటి నిఘాంబగు జీవితత్వము పాశ్చాత్యుల కర్థము కాదు గాని వారి జీవితత్వము వారి కెంతో శుభకర మైన దనుట ఎల్ల రెఱింగింపజే. నిజముగా మనకంటెను వా రెక్కువ యభివృద్ధి నొంది యే యున్నారు. పాశ్చాత్యభూములలో బానిసపద్ధతియు, సామంత పరంపరాపద్ధతియును నశించినవి; నిరంకుశాధికారము ఎక్కడనో భూగర్భమున దాగినది; ప్రజాధికారము దినదినాభివృద్ధి నొందినది; స్త్రీలు పురుషులతో సమానముగా నిర్వాచకపదవి నధిష్టించినారు; జనులు క్రమక్రమముగా వికాసపాత్రులై, సంపద్యుక్తులై, స్వాధీనులగుచున్నారు; త్రాగుడు రమారమి నెల్ల యెడల స్వాధీన మగుచున్నది; లోకశాంతిని స్థాపించుటకై ఏర్పడిన “సర్వజాతీయసంఘము” స్థాపిత మగుచున్నది. పాశ్చాత్యజీవితత్వము దేశీయక్షేమమునకై ప్రతిమానవుఁడు త్యాగిగఁ గావలయు నను సిద్ధాంతముపై నాధారపడినది. నేటిదినము మన జీవితత్వ మింకను ఆ యాధారమును గ్రహింపలేదు.

పాశ్చాత్య పౌరస్త్వ విజ్ఞాన ప్రవాహములు రెండును నేకమయినప్పుడు రెంటియందలి నెరసులు ట్టాకితము లగును. రెంటియందును బలీయశక్తులు విజృంభించును. రెండింటి యొక్కముచే నవిన ప్రపంచమునకు పునాది యేర్పడును. భౌతికమాత్రం బగు పాశ్చాత్య దృష్టిపథంబు మాటిపోవును. చారిత్రికసందర్భముల వలన మన భావజామి నావరించియుండు ఆముష్లిక రూపపారమార్థిక దృష్ట్యము మాటిపోవును. అటు రికచింతతో నిండిన నిర్మలమైన భౌతికప్రపంచదృష్టి

నెలకొనును. అనఁగా సర్వలోకసంరక్షకుఁ డయ్యు సర్వ లోకత్యాగసమర్థుఁ డైన జనకమహారాజు దినములం బోలు దినములు ప్రసన్నము లగును. క్రొత్తములకు తా వీయని జాతీయజీవనమును లోకజీవనమును వ్యాపించుటకు మార్గ మేర్పడును. పాశ్చాత్యులు, ఏ సర్వసాధాత్రమునకై తారాడుచు సర్వజాతీయసంఘము నేర్పఱచినాగో ఆసాధాత్రము యథార్థముగఁ గన్పట్టు దినములు రాగలవు. కాఁబట్టి ఉత్తమపాశ్చాత్యగ్రంథ సముదాయమును మన భాషారూపమును దాల్చునట్లొనర్చుట ప్రకృతము అత్యావశ్యకము.

మన విద్యావిధానము లోపభూయిష్ఠ మని అందఱురు ఒప్పుకొనినదియే! నేడు మనదేశములో నగవడి యుండు జాతీయజీవనమునందలి యుత్సాహము గాని, మన ప్రజాహితీజీవనపరత్వము గాని, మన రాజకీయాంశములు గాని, మన విద్యాపద్ధతుల ప్రభావమువలన కలిగిన పవరారు. పాశ్చాత్యులతోడి సాబంధముచే కలిగిన వాతావరణము మూలకముగను, పాశ్చాత్యదేశములకు రాకపోకలు జరుగుటమూలకముగను, పాశ్చాత్యపద్ధతుల ననుకరించి నడుంబడుటకై కాప్రపంచము మూలకముగను, పాశ్చాత్యరాజనీతిశాస్త్రము నభ్యసించుట మూలకముగను, ముఖ్యముగా ప్రభుత్వపద్ధతి నిరంకుశముగా నుండుటవలనను కలిగిన వని చెప్పవచ్చును. మన విద్యాలయములో చదివించు పాత్యగ్రంథము లింతటిఫలమును సమకూర్పగలవి కావు. నిజమునకు భారతదూరపు సంగతులు నేర్చు గ్రంథములు కూడ నందు కొన్ని గలవు. తక్కుంగలవి పనికిమాలినవి. చరిత్రశాస్త్రమున పట్టపరీక్షించితులగు మనవండ్లితులలో రాజస్థానకథావళి జదువనివా రున్నారు. కార్తలెలు పరాసు విప్లవము నెపోలియను నాషింగ్సు జీవితముల, నెటుంగని వా రున్నారు. అదే రీతిని అర్థశాస్త్రపండితులు దత్తకృత ‘హైందవాధికచరిత్రము’ ను గాని, డిప్టికృత ‘సంపద్యక్తభారతభూమి’ని గాని, రానడేకృత ‘ఆధికసమర్థులను గాని కారల్ మార్కుస్ కృత ‘మూలధనయజమాను’లను గాని ఎఱుంగనివారున్నారు. ఇత రాజనీతిశాస్త్రకోవిదు లని పేరొందిన వారో న్నెటోకృత ‘ప్రజానైతాకము’ నెఱుంగరు. అరిష్టటిలుకృత ‘ప్రభుత్వము’ సోకృత సంఘము వ్యక్త్యంగీకార నిర్మితము’ను గాని, మాంటెగూక్యకృత

‘న్యాయశాస్త్రతత్వము’ను గాని, సర్ థామస్ మూర్ కృత ‘ఆదర్శభూమి’ని గాని, మిల్లుకృత ‘ప్రాతినిధ్య ప్రభుత్వము’ను గాని, చూచినవారు గారు. అన్నిటికంటే నాశ్చర్య మేమి యనగా పట్టపరీక్షించితులైనను మన సంస్కృతపండితులు భగవద్గీతముఖము నైనను చూచియుండరు.

విశ్వవిద్యాలయ మన్ని గ్రంథములను చదివించుట కేర్పడినదియాయని ప్రశ్నింపవచ్చును. అందు కేర్పడినది కాదు నిజమే. కాని అట్టి యుద్గ్రాహవలన మునకు నుత్సాహమును కల్పించి తగు గ్రంథసామగ్రితో పరిచయము చేయవలసిన ధర్మము మాత్రము విశ్వవిద్యాలయమునకు గలదు. ఆపక్షి మన విశ్వవిద్యాలయము చేయలేదు. చేయజాలదు. షరభాహమూలకముగా నీయుత్సాహము బురికొల్పజాలదు. అందుచేత ముందు రాజగిని వికాసముఁ గూర్చి ఆలోచించినను దేశభాషలలోనికి సిగ్రంధము లన్నింటిని ప్రకటించుట యావశ్యకము. మనదేశములో నింగ్లీషు చరువుకొనిన వారు మిక్కిలి తక్కువగా నున్నారనట విదితము. వీరైనను తమ భావములను భార్యలకు సోదరీమణులకు, తల్లులకు, ఇంగ్లీషురాని తోడులు తాతలు బాధువులు మొదలగువారికి చెప్పలేక న్నారు. ఇతరుల కన్ననో ఇంగ్లీషు రాదు. ఇంగ్లీషు నేర్చుకొనిన కొలది మంది కన్ననో సాంఘిక, రాజకీయ, వైజ్ఞానిక విషయములను దేశభాషలలోఁ జెప్పటకు శక్తి చాలదు. కాబట్టి వీరిలో వీరికి గల సంబంధమే తాముమాత్రమయన్నది. పాశ్చాత్యసాంప్రదాయబద్ధము లగు రాజకీయ, సాంఘిక, వైజ్ఞానిక గ్రంథములు దేశభాషలలో ప్రకటితము లగునేని ఈసంబంధము మఱల పూర్వరూపమును దాల్చి సహజాభివృద్ధికి మార్గ మేర్పడు ననుట స్పష్టము.

లోకములో ఏ జాతియొక్క వాఙ్మయప్రపంచమును పరిశీలించి చూచినను అందు నుత్తమ మగు భాగము కొంతవఱకు షరదేశవాఙ్మయాధారము నై నిర్మిత మైనదిగానే కన్పించుచున్నది. మన హైందవ భూమినుండి ఆధ్యాత్మికవాఙ్మయము నితరులెరవు దీసికొని మహాలాభమును పొందుచున్నారు. మన రామాయణ మహాభారతములు, మన వేదవేదాంతములు, అన్నియు ఆంగ్లము, జర్మనీవారు, ఇతర నాగరికజాతులు తమ తమ భాషలలోనికి వ్రాసికొనినారు మనమును,

రాజనీతి, అర్థశాస్త్రము, సంఘశాస్త్రము, విజ్ఞాన శాస్త్రములు, వీని విషయమున కొంతవఱకు షరదేశజలజ్ఞానమును ఎరవు తెచ్చికొనవచ్చును. సాక్రటిసు, ప్లేటో, అరిస్టాటిలు, క్లెన్ థను, ప్లాటార్కు, డిమాస్టినసు, సిసెరో, మాజిని, రూసో, వాలేరు, మాంటెస్క్యూ, హ్యుగో, ష్యామసు, శోలా, మోరు, కార్టైలు, స్పెన్సరు, మిల్లు, వాలెసు, న్యూటను, బేకను, డార్విను, హక్లిస్, కారల్ మార్కుస్, నిచ్చి, వైస్ మూర్, డివిన్, డియోస్తయఫెస్కి, బెకనిక్, గోర్కి, టాలుస్టాయి, కొరొపాట్కిన్, వాషింగ్టన్, నెపోలియన్, లింకన్, వీరెల్లరులు అన్ని జాతులవారికి పూజ్యులు. వీరెల్లరి భావప్రపంచమును మన భాష కలంకారముగ కొని తెచ్చుట మన వాఙ్మయము నగణ్య గుణయతీయు చేయుట యగును గాని వేఱుకాదు. కవిత్రయము చేసిన వని యేమి? వారు స్వతంత్ర గ్రంథరచనకు గడంగలేదే! సాంస్కృతికగ్రంథములకు వెనుగునూహము నిచ్చిరి. ఏవా రాజని యుపయోగకర మని అనగలరు? ఆంధ్రమున వ్రాయని మాత్రమున ప్లేటోగాని, అరిస్టాటిలు గాని, మాజిని గాని, రూసో గాని, టాలుస్టాయి గాని, కొరొపాట్కిన్ గాని, రెనీద్రినాఫురు గాని, రాన్ గాని, చిరంజీవిత్వమున కష్టపరి ఎవరు అనగలరు?

మన దేశభాషల చరిత్రము సనుసరించిన కేమి, పాశ్చాత్య దేశభాషల ననుసరించిన నేమి, ఒక్కొక్క యము స్పష్టముగా బయ్యించున్నది. ఎప్పుడును ఉత్తమభాషాతరీరణమే పథమకర్తవ్యముగ నొక కృత మొనరి. ఆంధ్రభూమిలో మున్నున్న సంస్కృత పురాణములు కావ్యములే భాష కలంకారములైనవి. ఐరోపాఖండమునుండి గ్రహించు భాషలలోను నుపక్రమిత మైనది ఇట్టి గ్రంథసామగ్రిని కల్గించుకొని ఆయా జాతులచాస స్వతంత్ర గ్రంథముల రచించ మొదలిడినారు. కాబట్టి రాజకీయ, సాంఘిక, ఆర్థిక విషయములను గుఱించి మనము స్వతంత్ర గ్రంథముల రచించు యుగము ఇంకను రాలేదు మొదల ఇతరభాషలలోని గ్రంథసముదాయమును దేశభాషలలోనికి తెచ్చి వానిని జీర్ణించుకొని తక్కువ గల పనికి గడంగవలసి యుండుము. అప్పటికిని స్వతంత్ర గ్రంథములు వ్రాసినవారు భాషాంతరీకర్తలకంటె ప్రతిభావంతు లని గాని, వారికంటె దేశమున కెక్కువసేవ చేయగలవారని గాని ఎవ్వ రుండరు.

గలరు? ఆంధ్ర దేశములో కవిత్వ యమును కా దని పై తెగసిన కవిపుంగవుల డెవఁగు గలఁడు? ప్లేటో, అరిస్టాటిలు ఇత్యాదుల కాంధ్ర రూప మిచ్చు మహానుభావుల పదవి తమకు లభింపజే యేమి చేయవచ్చునని స్వతంత్ర రాజకీయ గ్రంథనిర్మాతలు ఆలోచింపవలసిన యవసరమును నేర్పడు ననుట నిస్సంశయము.

ఆంగ్ల భాషను ప్రాండవభూమిలోని ప్రతిపురుషుఁ డును, స్త్రీయును అభ్యసించుట పాసఁగదు. అవసరము కాదు. పట్టణవాసులకు తప్ప అది అభ్యసమును గాదు. ఇంతే కాక దాని యభ్యసమును సులభసాధ్యము కాదు. ఇది పనునై డేండ్లు నేర్చుకొనినను ఎంతో పాండిత్యము కలుగదు. అందు కొంతభాగము కాలము వ్యయపఱచినయెడల ఎవ్వఁడైనను దేశభాషలో పండితుఁడు కావచ్చును. ఇంగ్లీషుభాష అందఱకు అక్కఱలేదు. ప్రభుత్వోద్యోగములకు ఆకస్మాత్తుకొనిన వారికి మాత్రమే అది యత్యవసరము వారు పడునట్టి వ్యయమునకు మితి లేదు. కుమారున కింగ్లీషు నేర్చు నుద్దేశముతో నాశముచెందిన కుటుంబము లెన్నియో కలవు. నూటికి డెబ్బది, యెరుబది మంది పరీక్షలలో పరాజితు లగుచుండుట దినదినము మన కండ్లముందు జరుగుచుండుపని. ఇట్టిస్థితిలో కుటుంబములు కూలక నిలుచు శక్తు? నిజముగా పాశ్చాత్యవిద్య — ఇంగ్లీషుభాష కాదు — ప్రజలలో వ్యాపింపవలయు ననిన యెడల పాశ్చాత్యభాషలోని ఉద్గ్రంథములను భాషాంతరించిన సులభమైన వెలలకు నయ్యవి ప్రజలకు అబ్బునట్లు చేయుటయే మంచి మార్గము. అప్పుడు ఒక్కవిద్యార్థి ఒక్కసంవత్సరము వెచ్చపెట్టునట్ల మొత్తముతో నెవ్వఁడైన పాశ్చాత్యవిద్యకుం జెందిన యెల్ల యుత్తమగ్రంథములను కొని చదువుకొనవచ్చును.

మఱియొక సంగతి: ఈ భారతభూమిలో హిందూ మహమ్మదీయ శాతులు రెండును కలవు. ఇందులో మహమ్మదీయులు ఎవ్వరో కొందఱు తప్ప — అందులోను ఉద్గ్రంథకవులును ఉన్నారు — సామాన్యముగా ఉరుదు, అరబ్బీలే చదువుదురు. దేశభాష లనిన వారికి గిట్టదు. దానికి కారణము లేకపోలేదు. దేశభాషలలో ఎక్కువగా మూఢాచారములకు సంబంధించిన హిందూమత విషయము లెక్కువగా నుండుట గలదు. హిందువుల కివి యెంతయో యెక్కువగా శ్రీయము లైనను మహమ్మదీయులు వీనిని ప్రేమింతు రినుట కానిమాట. అయిన రెండుజాతులవారు ఏకదేశనివాసులును సోదరులును భాష యరునది యొక్కసాధనము. ఈ భాషలో రెండుజాతులకును అభిరుచి పుట్టించుటకు దారి లేదా? లేక యేమి? జాతీయ జీవనాధారమైన చారిత్ర కార్థిక, రాజకీయ, సాంఘిక, వైజ్ఞానిక, గ్రంథ నిర్మాణమే ఇంచునకు సాధనము. కాఁబట్టి పాశ్చాత్యభాషలోని యుత్తమగ్రంథములను భాషాంతరించితి మేని అట్టి అభిరుచి కల వాఙ్మయమునకు పునాది గట్టిగా వేసిన వార మగుదుము. ఐక్యభాషమును అభివృద్ధి చెందించిన వార మగుదుము.

ఎన్ని విధముల నాలోచించినను పాశ్చాత్యభాషలలోని యుద్గ్రంథములను ఆంధ్రరూపమునకు గొనితెచ్చుట అత్యవసరముగా నుచ్చది. లోకములో పాశ్చాత్యుల సంగతి మనము తెలిసికొని, వారును మనమును కలిసి లోకకల్యాణమునకై పని చేయుటకు లోకశాంతిని సంపాదించుటకు కూడ ఇది సాధనభూతము కాఁగలదు.

దేశభాషల యాత్మస్పృహ మిట్టిదని దక్షిణభారతమున కంతటికిని ప్రబోధమును కల్పించిన యాంధ్రుల మగు మనము ఈ యుపకరణము నెంతవఱకు సమకూర్చుకొనఁగలమో చూడవలసియున్నది.

తా మ ర తై ల

రాజా రాణి గుర్తు గల డబ్బీ 1-కి అణాలు 0-6-0 మాత్రమే. డజన్ 1-కి రూ. 3-8-0

అమృతాంజనం డిపో, నెం. 6,

మద్రాసు; నెం. 10

తిక్కన స్మృతి

ఒంగోలు పేంకటరంగయ్యపంతులు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

తిక్కన సోమయాజి వంశపు పూర్వోత్తరసంపర్యమునకును నెల్లూరికి వాయవ్యమున క్రోశత్రయదూరమున నుండు పాటూరునకును అనాదిసంబంధము పారంపర్యముగ కలదు. ఈ పాటూరున కీ ఖ్యాతి నోర్వజాలమిఁ గొందఱు చుండలాంతరమునందలి ప్రాచూరితో నామహామహు సన్వయింపజూచురు గాని, ఈ వికల్పము నిరాధార మనఁజెల్లును పాటూరు దిక్కన యన్వవాయలింగము లనేకములు గలపు పుత్రప్రాత్రావ్యచన్యూతవంశావళి గల పాటూరివారి కుటుంబశాఖ యిప్పటికి నొకటి యా గ్రామమునఁ గలదు. తిక్కన యుగీన యింటిక ట్టని యచటివారు విశిష్టేష్టికాకుడ్వళింప మొకటి చూపుదురు. అద్దాని ప్రతిబింబము ప్రక్కనున్న యొకటవ పటమున చూడనగును. అయ్యది ప్రాచీనమై గంభీర సూచనగలదై యున్నది.

పై ప్రదేశపు చేరువనె తిక్కన స్నానపానాదులకు పయోగించినట్లు కీర్తి గన్న బావి నెకదానిని గ్రామవాసులు గౌరవించుచున్నారు. ఈ బావి నీరు రుచ్యమనియు ఆరోగ్యకరమనియు ప్రశస్తి గలదు. బావిని చూడ ప్రాతకాలపు కట్టడ మని స్ఫురించును. ఈ పుణ్య తీర్థపు టాకృతి రెండవ పటమున కన్యెనగును.

ఉదాహృతకుడ్వళిసూపములు తిక్కనకు మాత్రమే కాక యతని అర్వాచీనులకును గూడ సంబంధము గలిగియుండును. తిక్కనకు మాత్రమే సంబంధించిన వస్తు వొకటి యా గ్రామమున తద్వంశజుల యింట్లఁ గలదు. అదియే యా కవి బ్రహ్మ వాగనువర్తి యైన దివ్యకతిసీకోశము. తిక్కన చేతి నలంకరించిన గంట మేపాటిదియో యూహింప నవకాశము లేదు. ఈ యొకను చూడ నా గంటము సామాన్య ప్రమాణమును మించి యుండు నని తోచుచున్నది. ఈ గంటపుటొక దాదాపు పండ్రెండు గుళముల పొడవును తలతట్టు ఒక యంగుళము వ్యాసమును గలిగి యున్నది. ఆకృతి యందమై మెఱుంగు గల్గి నునుపెక్కి యున్నది. ఈ యొక యే కొయ్యతో చేయఁబడినది యు నిర్ణయించుటకు వలనుపడదు గాని దృష్టికి చంద నపుకొయ్య యని తోచుచున్నది. ఈ యొక చూపునకు నలుపు నెఱుపు గలసిన వర్ణము గల చేపకొయ్యవలె

నున్నది. దీని నింగ్లీషున చాన్లెటు వన్నె యనఁదగును నిలువున రెండు తుచుకల జంటించి వట్టునగ తీర్చినట్లు కనఁబడుచున్నది. కడు ప్రాతది యగుటచే కించిద్విశ్లేష స్థితిని చెంది కొలఁదిగ పైభాగమున చీలినటు లున్నది. ఆ చీలికను కొనసాగనీక నిలుపుటకై పై భాగమున రాగికమ్మి చుట్టును మెలిపెట్టియున్నది. ఇయ్యది మూడవ పటము (క) చిహ్నితమై యున్నది. ఈ పటములో ఈ కట్టునకు 1 1/2 అంగుళము క్రింద మరియొక కట్టు బిగించియున్నది. ఇది (చ) చిహ్నితమై యున్నది.

ఈ యొకయొక్క శిరోభాగమున వర్ణకీ కొంత చిత్రపు సని చేసియున్నాడు. ఆ ప్రదేశముననె యొక సరస్వతీప్రతిమయు మరియొక ప్రక్క గణేశ ప్రతిమయు సుందరముగ చెక్కఁబడియున్నవి. కాలగతిచే సరస్వతీ బింబము నాతిస్పష్టాంగ వైభవమై యున్నది. లంబోదరుని వక్రతుండము సువ్యక్తముగ నున్నది. సరస్వతీ ప్రతిమ మూడవ పటమునను వినాయకుని రూపము నాల్గవ పటమునను చూడనగును.

1917-వ సంవత్సరమున నెల్లూర జరగిన యొడవ యాంధ్రమహాసభన మావేశసమయమున నీ పవిత్ర వస్తువు మంగళవాద్యములతో చూలేగింపఁబడి సభామందిరమున ప్రదర్శింపఁబడియె. ఆ కాలమున నెల్లూరి ప్రతిబింబగ్రహణమున కవకాశము లేకపోయెను. ఇప్పటికైన ఆ మహాత్ముని స్మరణమున కీ పాటి సేవ చేయఁగలిగినందునకు సంతసితము.

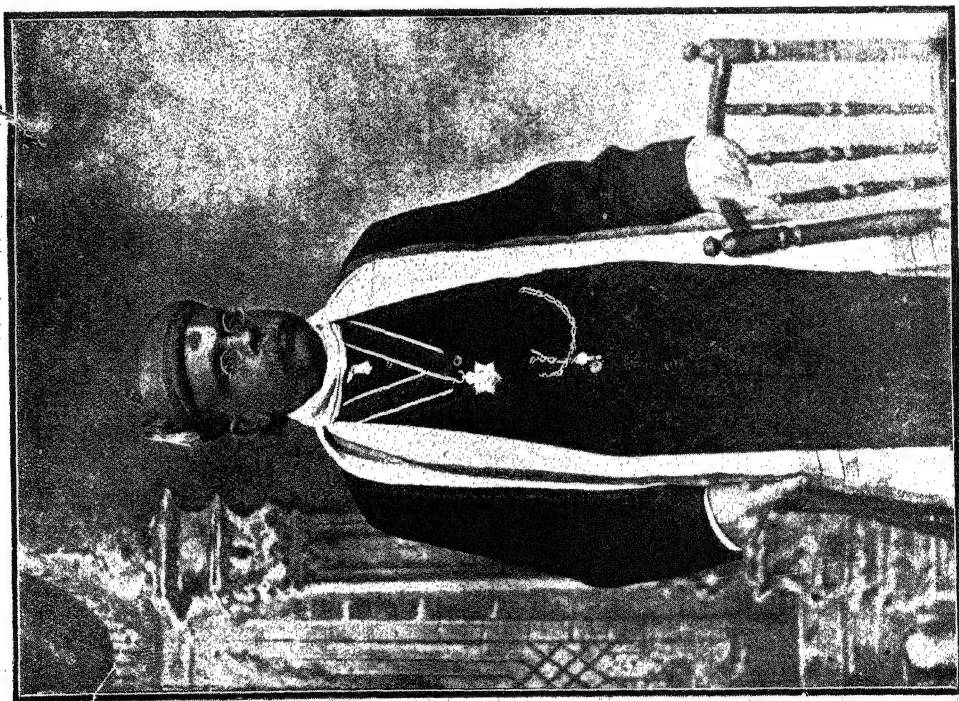
“అంధ్రావలి మోదముం భారయ” భారతసంహితం “దెలుగు బాస వివిర్చించిన” మహనీయుని సంస్మృతించిహ్న మా భారతము గాక వేఱొంచు కాఁజాలదు. అయినను, ఆ పుణ్యచరిత్రుని స్మర్యపావనము లగు వస్తుసంచయములఁ చుటయు స్మరించుటయు ఆయన సుచరించిన ప్రదేశముల సంచరించుటయు అంధ్రలోకమున కొక నూతనోద్దీపనకారణ మగును. భారత సవ్యశంబు లగు “పుణ్య ప్రబంధంబులు దేవసన్నిధిం బ్రశంసించుటయు నొక్క యారాధనవిశేషం బగు”నని తిక్కన సోమయాజి చెప్పినట్లు ఆయన స్మరణముచే ఆ మహామహు నొక విధమున నారాధించినట్లు లగును.

Dewan Bahadur Parankusam Naidu Garu, Dy. Commissioner of Police.

డివాన్ బాహదూర్ పరంకుశం నాయుడు గారు, పోలీస్ డిప్యూటీ కమిషనర్

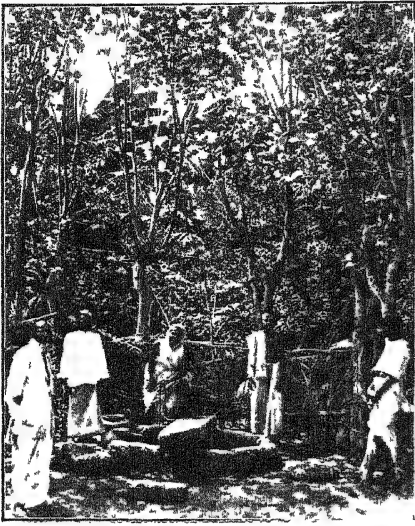
Rao Sahib Krishna Rao Bonsala

రావు సాహెబు కృష్ణరావు భాస్కరే గారు

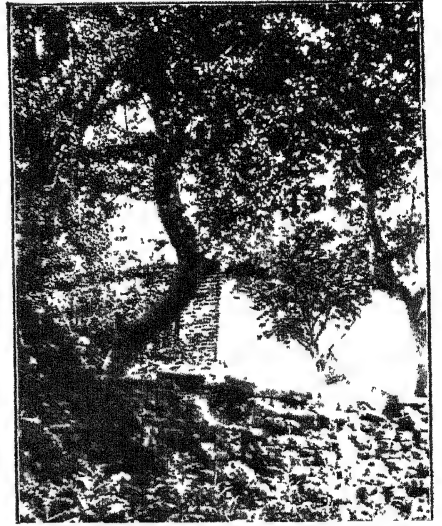
తిక్కయజ్ఞస్థలిచిహ్నములు

Well in the back-yard

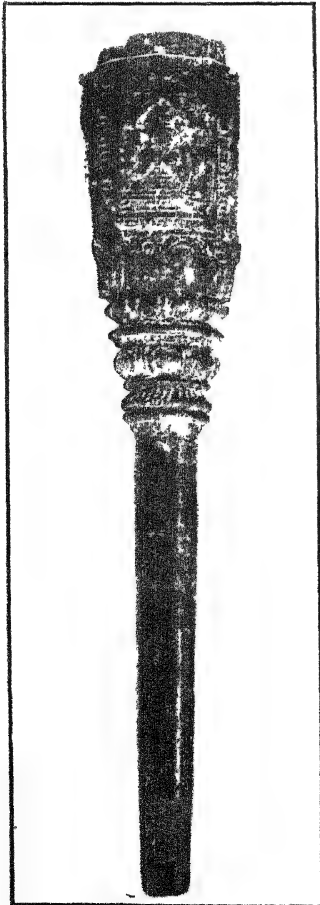
వొడ్డియందలి బావి

Tikkana's residence

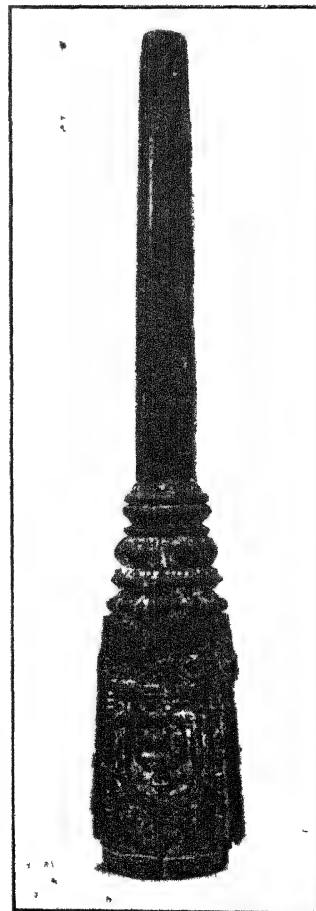

తిక్కన గృహప్రదేశము

Tikkana's style's sheath

పొత్తు

మొందువెల్లు

నకలులు గల్పించఁబడుచున్నవి. పంచభాషి చీటిని జూచుకొనిన మోసముగలుగదు.

వేల సీసాల విక్రయము. లాభించుకున్న సొమ్ము తిరిగి ఇయ్యబడును.

అమృతాంజనము

అమృతాంజనము స్వదేశవస్తు సంపుటిచే సిద్ధము చేయబడినది.

తలనొప్పలకు, అన్ని నొప్పలకు, దివ్యోషధము

వేలకు వేలు సీసాలు విక్రయము

చక్కని డబ్బిలో సహా సీసా 1-కి వెల అణాలు 0-10-0 మాత్రమే

సీ. అ*తి తైత్యమునబుట్టు + నమితహతలనొప్పి
హరియించు క్రియయమృ + తాంజనంబు

మృ*దుమనానగల్గి + మెదడునుగాపాడ
నమృతోపమంబమృ + తాంజనంబు

తా*త్రికక్రియనోర్పు + తగనివృశ్చికబాధ
నార్పునొషధమమృ + తాంజనంబు

జ్జ*నుల ప్రాణంబులఁ + దినునట్టికొప్పుల
నడఁచు మేల్పందమృ + తాంజనంబు

తే. గీ. న*వృదివ్యగుణ ప్రపూ + ర్ణతనుగాంచి
ము*దము గూర్పంగ దివినుండి + సదయవృత్తి
డి*గిన సంజీవియనంగ + జగతిఁబరగి
పో*ర్టుబొంబాయిలోవెల + పోవుచుండు.

తలనొప్పలకు, కీళ్ళపోట్లకు, వాయువునొప్పలకు, పక్షవాతములకు, బెణుకులకు, వాపులకు, పావ్యపునొప్పలకు, తేలుకాటుకు, ఉబ్బులకు, దగ్గుకు, తైత్తియమునకు, పుండ్లకు మంచిమందు, వేలమంది దీనిని పొగడి వ్రాయుచున్నారు. ప్రతిగృహమున నుండదగినది. వాడిన నిజము తెలియును.

ప్రతి దుకాణములయందును దొరకగలదు.

గొప్పగొప్పవారిచే వేలకు వేలు యోగ్యతాపత్రములు పొందియున్నది.

మందులు, ప్రకటనలు దొఱకుచోటు:

అమృతాంజనం డిపో, { 109, ఛేరిరోడ్డు, పోర్టు-బొంబాయి.
6, 7, తంబు శెట్టి వీధి, మదరాసు.

జ్ఞాప్తయంజా!

కలరా!!

జ్ఞేగు!!!

వీటికి పరమావధము

యూ క లి వ్వు నే ఆ యి ల్

స్వేచ్ఛమైన నీలగిరి తైలము

వైద్యమునందు ప్రసిద్ధిచెందిన ఒకవైద్యుల
చెప్పబడిన ఈ తైలము వాంతిభేది, జ్వరము,
వ్యాధి, తేలు మొదలైన విషజంతువులకాటులు,
కత్తి మొదలైన గాయములు, నరములచురుకు,
నిప్పు మొదలైనవాటివల్ల కలిగెడు అనేకతరమైన
రణములు, ఇళ్ళునుంజా, మలేరియా అనేకవిష
జ్వరములు, దగ్గు, వుబ్బనము, వాయువువల్ల కలిగి
గడి పొట్టు, నొప్పులు, పల్లునొప్పి, తలనొప్పి,
బంటితలనొప్పి, కండ్లమంట, శీతభేది, ఉష్ణభేది
మొదలైనవాటికి అనుభవసిద్ధావధము.

1 బొన్నబుడ్డి 1-కి క్రయము	రు. 0-4-0.
వి. పి. చార్జి	„ 0-12-0.
1 బొన్నబుడ్డి 1 డజన్ (12) కి	„ 2-8-0.
వి. పి. చార్జి	„ 0-12-0.
24 బొన్నబుడ్డి 1-కి క్రయము	„ 2-8-0.
వి. పి. చార్జి	„ 1-0-0.
24 బొన్న 1 డజన్ (12) కి	„ 28-0-0.

ఇంకొక అవ్వార్డు రు. 2-0-0 మణియార్డు
మూలకముగా పంపవలయును.

చిరునామా:—

టి. సి. నాగలింగప్ప అండుకంపెని
2/4 శింగణ్ణపేటి, పార్కుటవుకపొట్టు, మద్రాసు.

టి. సి. యన్
పరిమళానంద నన్యము

అత్యుత్తమమైన

ఈ “పరిమళానంద నన్యము”

అనేక తరమైన నాసికము

మఱియు

మెదడుకు సంబంధించిన రోగములను

నివారణచేయును.

మిక్కిలిమనోహరమైన

సువాసన కలిగియుండును.

క్రయము డబ్బి 1-కి రూ. 0-4-0.

వి.పి. చార్జి 3 అ.

క్రయము: 1 డజన్ (12 డబ్బీలకు)

రూ. 2-8-0 వి.పి. 8 అ.

మేలైన మద్రాసు సాదానన్యము.

ఆంధ్రదేశమున గనకలచే

ఉపయోగింపబడుచున్న

ఈ నన్యము

మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైన

పొగాకుతో చేయబడి

దీనివాసన ఘాటుతో గూడిన

కమ్మదనము కలిగియుండును.

క్రయము: 1 కేరు 24 తులములు

రూ. 0-14-0; వి. పి. 0-5-0.

క్రయము: 1 పిసె (120 తులములు)

రూ. 3-8-0; వి. పి. 1-0-0.

చిరునామా:—

టి. సి. నాగలింగప్ప అండుకంపెని
2/4 శింగణ్ణపేటి, పార్కుటవుకపొట్టు, మద్రాసు.

కళింగ సామ్రాజ్యము

జయంతి వేంకటకృష్ణారావు గారు

సమీప భారతరంగమున నెచ్చోట నెమకినను కానరా నదియును పౌరాణికాది యుగములఁ బేరు వడసి నదియు భౌతికభౌతిక దిగంతముల నాటినదియు నగు కళింగ సామ్రాజ్యము నామమాత్రవశిష్ట మై నేటి విద్యార్థుల కెట్టి చిహ్నమును కానుపించక యే పోయె. ఉదయాద్రి నొక్కడ నుండు (In the Eastern Phats) ఉదయగిరి మధ్యసీమలదక్షిణ కళింగభూమియనబడు కొండ దారియు, గంజాం మండలసీమను దక్షిణమునఁ గల "కళింగ పట్టణ" మను చిన్న రేవును అచ్చటనే యుండు "ఉద్యాన" మనఁబడు తోటలలోని కాళింగులును, ఇప్పటికిని శ్రీకాకుళ ప్రాంతముల నుండి బండ్లు శోలియు వర్తకము చేసియు జీవించు "కింతలికాళింగులు"ను, మనదేశపు టుత్తరజిల్లా లోని వైశ్యులలో నొకతెగవా రగు కళింగకోమటులును, ఈకళింగమును స్మరణకు తెచ్చుచుందురు. వితిహాసిక గ్రంథములఁ జదువునప్పుడును కళింగ మనియెడు పేరు గొప్ప నగును. ఇట్టి కళింగ సామ్రాజ్యపు ప్రాచీనతముఁ గొంత నిట చచ్చింతము.

కళింగపు పూర్వపు స్థితి

ఋగ్వేదమునఁ బేర్కొనబడిన దీర్ఘధాముని వరమున బలి సుధేష్టలకుఁ గలిగిన సంతానమునఁ గళింగుడు తృతీయుఁ డనియు, అంగవంగులు వానికన్నఁ బెద్దలనియు మహాభారతమున నాదిపర్వమునను, బ్రహ్మపురాణము నను వ్రాయఁబడి యున్నది. దీనింబట్టి ఋగ్వేద కాలము ననే కళింగ ముండునటుల తోచును. పాణిని సూత్రములు గూడ దీనినిఁ బేర్కొనుచున్నవి. విష్ణుపురాణమున రుక్మిణి కళింగాధిపుడు సాహాయ్య మొనరించి బలరామునిచేఁ బరాభవ మొందె నని వర్ణింపఁబడి యున్నది. కళింగచిత్రాంగమని కుమార్తెను దుగోదనుడు వివా

హమైనటుల మహాభారతము శాంతిపర్వమున వ్రాయఁబడియున్నది. వనపర్వమున యుధిష్ఠిరునకు లోమముని వైతరణీనదికి దక్షిణమున నుండి కళింగ సామ్రాజ్యము విస్తరిల్లు నని సూచించినటులఁ దెలియుచున్నది. గంగా తీరమునుండి దక్షిణమునఁ గొంతవఱకు తామ్రలిప్తమును, దానికి దిగువ నుత్కళమును, దానికి దిగువ కళింగమును, కల వని పేర్కొనియున్నారు. సందిగ్ధస్థాన మగు నీ నేల కిప్పట్టున నెల్లలు ఉత్తరమున 'చిల్కా', సరోవరము, దక్షిణమునఁ గొల్లేరు సరస్సు. హంటరు తన "బరిస్సా"యను గ్రంథమున వీటినే కళింగ కెల్లలనియు, నివి కళింగాన్నతి నాడు గొప్ప సింధుశాఖ (Gulfs)లనియును, వ్రాసియున్నాడు. ప్లినియాసీమల వర్ణించుచు, కళింగము మహేంద్రమాలకు దిగువ నున్నదనియు, గంగానదికి దక్షిణమున 47½ మైళ్లదూరమున తద్రాజధాని యగు 'కోరంగి' యున్నదనియు వ్రాసియున్నాడు. చీనానుండి తీర్థార్థియై భారతదేశమునకు వచ్చిన "హ్యూనిత్సాంగు"కూడ ఇటులనే పేర్కొనియున్నాడు. ఉత్కళులుగూడ ఉత్తరకళింగమే ఉత్కలమనియు, మధ్యసీమ కళింగ మనియు తొలె (ఇది ఉత్కళపదము. దీని కర్థము క్రింద.) కళింగమే తెలుగుదేశమని చెప్పెదరు. వీనిని బాగుగా చచ్చించియే మనోమోహన గంగులీగారు తమ "బరిస్సా దాని చిహ్నములు" (Orissa & her remains) అను గ్రంథమున కళింగమునకు ఉత్తరమున వైతరణీనదియును, దక్షిణమున గోదావరియును, తూర్పున సముద్రమున, పశ్చిమమున నొరిస్సా సామంత రాజ్యములు నుండెనని సంగ్రహించిరి. ఇతియగాక ఉత్కళము కళింగము, రామాయణ భారత కాలముల నాడు వేర్వేరు రాజ్యము లనియు, బౌద్ధయుగమునాఁడు దత్తాత్రువంశమునఁ గాన్పించునటుల ఉత్కలముకూడ

కళింగదేశమున సంకీర్ణ మయ్యె ననియు వ్రాయుచు న్నారు. “ఐసిఅక్బర్”లో కళింగ మొక గణనీయసీమగ వ్రాయఁబడి యున్నదట! ఏ దెటుల సమర్థించినను ఇప్పటి కాలింగులుండుతావులను జూచిన కళింగ మెచ్చట నుండినదో ఊహింప నగును.

ఇప్పుటి కాలింగు లెవరు? ఎచ్చటివారు?

ఈ కాలింగుల వేషభాషలఁ గాంచిన మీఠు తెలుఁ గువారని స్పష్ట మగును. ఆంధ్రోద్యమారంభమునుండి ఆంధ్రు లనియెడు గంజాం విశాఖపట్టణ మండలవాస్తవ్యులు కళింగసీమవారలే యని చెప్ప నగును. గాని ఇత్యాంగు (Jasing, a traveller after Hientsang) వ్రాతలఁ జూచిన, యవద్వీపమే (Java) కళింగ మై నటులుఁ గాన్పించును. భరతఖండాంతర్గత మగు కళింగ మేడ? యవ ద్వీప మేడ? దాని వెంట కళింగ మని పిలువ నగు నని యోచించిన, కొంతదనుకఁ గాంగులనర్చిత్రము బోధ పడగలదు. హంటు వ్రాసిన వ్రాతలు దాక్షిణాత్యుల షోడనో వారికి ముందుగనో నాకాయానప్రవీణులై పరదేశములతో, అందునను ముఖ్యముగా యవద్వీపము తోను, కళింగులు క్రీస్తు శకమునకు సుమారు ఎనిమిది శతాబ్దములు ముందుగనే వర్తకమును సలుపుచుండి రని కానఁబడును. చిల్కాసరోవర మానాడు పరుల నాకల తోడ నిండియుండినటులను, కళింగరాజుల విద్యాభ్యాస మున నావికశిక్ష గూడ నొక ముఖ్యంగ మైనట్లును కాన్పించును. ఇది నావికులై విదేశయాత్రికు లగువారికి స్థిరవసతి యగుట యెట్లు? ఆంగ్లేయులు ఇంగ్లాండుననే కానఁబడుదురా! ఆంగ్లేయు లున్నచో లెల్ల ఇంగ్లాండునఁగలమా? బౌద్ధయుగమున నాకాయానమున కెట్టి యాటంకములును లేకుండుటంబట్టి కళింగవాణిజ్య మధిక మయ్యెను. ప్రాచీనకట్టడములవైఁ గల చిత్రములుక, వ్రాతలుక, దీనికి సాక్ష్యములు. సర్ ఏ. పి. ఫైరీగారి ‘పేగు’ దేశచరిత్రమున నాదేశపు పురాతన నాణెముల వై, హైందవులచిహ్నము లున్నవనియును, “మార్సిడన్” గారు కనిపెట్టినటుల హిందూభాషలే మలయభాషకు (Malian Language) మాతృక లనియును, ఈనాటికిని

సింహపురమున (Singapore) కళింగవంశజుడు కాలింగు డనియే పిలువబడుచు నివసించుచున్నాఁ డనియును వ్రాయుచున్నాడు. ఆవరువడినే నేటికిని అట కరుగు హిందువులను ఆ సీమవారు కాలింగు లని పిలుతు రట.

కళింగపుటున్నతస్థితి

‘సర్ వాల్టర్ యిలియట్’గారు “భారతదేశపు

తూర్పునకును, బంగాళాఖాతపు టీవలి నేలలకును గల పురాతన వాణిజ్యము, నేటికంటె వేయి మడుగులు నెక్కుడుగ నుండె ననుట కెట్టి సందేహమును లేదు. బౌద్ధోన్నతితో నివాణిజ్యమును హెచ్చెను. బౌద్ధులు శాధితములు అయ్యును విడువక ఈసీమల కరుదెంచి స్థిర నివాసములఁ గావించుకొని” రని వ్రాసియున్నారు. యవ ద్వీపాక్రమణమును గూర్చి వ్రాయుచు (The colonization of Java - page (48) “ఈ శతకారంభమున డెబ్బది యొకవ వత్సరమునఁ గొంజు కాలింగనావికులు బయలు దేరి సాహసించి యవద్వీపముఁ కెరిగి. అట పట్టణ ములును, పల్లెలును కట్టుకొని తమ మాతృదేశముతో వాణిజ్యమును సలుపుచు చిరకాల ముండి” రని నడిపిరి. (Elephant Stone) ‘ఎలిఫెంటుస్టోన్’గారు ఈ యవ ద్వీపమునందలి హిందువుల నాగరకతను న్నిమిచ్చు శ్రీ 75-వ యేట కళింగమునుండి వచ్చిన కళింగు లనియెడి హిందువు లచ్చట విడిచి ఆ ద్వీపవాసుల నాగ రకులఁగా నొనరించి రని వ్రాసియున్నారు. నాదేశ నివాసి ‘హ్యూనిత్యాంగు’ చిహ్నకు పోవునపుడు “యవ ద్వీపమునుండి కళింగనావలో నెక్కిపోయినట్లును, నావి కులు బ్రాహ్మణమతము” లనియును, వ్రాయుచున్నాడు. యవద్వీపపు తైతిహాసకులే గాక పాశ్చాత్యు లగు (Crowford) క్రాఫర్డు, (Fergusson) ఫెర్గూసన్, గార్లుకు, కళింగాక్రమణముఁ గూర్చి వ్రాయుచు “శ్రీ శంక రాచార్యు”ని యద్వైతవిజ్ఞాంభణకాలమున ని కళింగు లట కపరిమితముగ వచ్చి తమ వాద్ధిమతమును కాపాడు కొని రని చెప్పుచున్నాడు. ఇటుల రాజ్యవిస్తీర్ణమున నేమి, వాణిజ్యముననేమి, నాగరకతనేమి, మతప్రచార మున నేమి కాలింగు లింటను రచ్చునుఁ గూడఁ బే రొం

దిరి. 'కెవాయియయేన్', కేటలాగులో శ్రీ 720-వ సంవత్సరమున 'వజ్రబాధి' యను బౌద్ధుడు మత ప్రచారమునకై చీనారాజధాని కేగి యట మాంత్రిక (Mystical) బౌద్ధమును స్థాపించె నని వర్ణింపబడెను.

కాళింగులు తమ మాతృభూమియందును విశేషముగాఁ బే రొందిరి. మాగధులు ప్రక్కలోని బల్లెములై అశోక, పుష్యమిత్ర, సముద్రగుప్తాది చక్రవర్తులను ధిక్కరించి జయించి మిరిరి. హర్ష వర్ధనుని కాలమున శశాంకుఁ డనువాని యధీనమున సీకళింగ మున్న దట! కరవేలుని కాలమునుండియు ఆంధ్రులతోడి సంబంధ బాంధవము లీకళింగుల కుండినటుల మగధపై వెడలిన దాడులే రుజువుచేయును. రాజనరేంద్రుని మనుమడు కళింగ మేలినటుల స్పష్టపడుచున్నది. కన్నడపు "రాజ శేఖర విలాసము"న రాజరాజుని కొడుకు గంగయ్య కొండచోలుఁడు కళింగమును జయించి సముద్రమార్గమున బర్మాదేశమును గూడ జయించినటులఁ దెలియుచున్నది. కులోత్తుంగచోళదేవుఁడు తన సేనాధ్యక్షుఁడగు 'కరుణాకరతొండమను'ని పంపి కళింగమును సాధించె నట. శ్రీ శ॥ 1001 న రాజరాజచోళుఁడు తనకుమార్తెను వేంగివృషతి యగు విమలాదిత్యున కిచ్చి కళింగమును తాను జయించినరాజ్యములతోఁ గలుపుకొనె నట్టి. అనాదిగ వచ్చిన ఈ బాంధవమునే మన విజయనగరపు కృష్ణ దేవరాయలును కటకమును జయించి తిరుగా కలుపుకొనియెను.

ప్రస్తుత చిహ్నములు

స్వరాజ్య మనియును ప్రజాస్వామిక మనియును నలుగడల మారుమ్రోగు నీదినములలో వీరల చరిత్రమును కొంతవఱకు సహకారిగఁ గాఁగల దనవచ్చును. ఇప్పటికిని ప్రజాస్వామికపాలనచిహ్నము లగు పంచాయతీ సంస్థలు వీరిలోఁ గలవు. సంస్థలే గాక వీరలకు నియమితస్థానములకు వైశ్యరాజులును, గలరు. ఈ సంస్థల వారి విధులను గాని, ఆజ్ఞలను గాని, మన్నించనివ్వక

బహిష్కృతుఁ డగును. నేటికిని వీరు నిష్క-శంకముగ సీసభల నెరఱుచున్నారు. మన మింతదనుక చూచిన కళింగపు సరిహద్దులోనే గాక, ఎన్నియో పురుషాంతరములనుండి వీరు స్థిరవసతులను గావించుకొనిన ఉత్త-శసీమలలోఁ గూడ సీసమావేశములు కూడుచుండు నట.

సింహావతారము

ఒకప్పుడు రాజధానిగ నుండె నని చెప్పఁబడు ముఖలింగప్రాంతపుకట్టడములను చూచిన, మహేంద్రగిరి నెక్కి దృష్టి నలుగడలఁ బ్రసరింపఁజేసినను, కళింగ ఘాటీ ప్రకృతిశాఖ నానందించినను, ఉద్యానమున విహరించినను, మనపూర్వులను స్మరింపక పోరు. వారల మనవారనుకొనుట మనకు ఘనతకుఁ గూడ కారణ మగును. మన మెప్పుడు మన పూర్వవిభవమును మఱితుమో మన మనుమలును మనల నప్పుడే మఱితురు. కాన నీ సీమచరిత్రము నెఱుంగుట మనకు విధి. కోణార్క జగన్నాథ, భువనేశ్వరాలయములును తత్సమీప బౌద్ధ విహారములును, ఎవరిని రంజింపచేయవు? కళింగమును గూర్చి, అశోకుని శిలాశాసనములు ఎవరిని తర్కింప నీవు? అటికాదేశము పాశ్చాత్యుల కెట్లు మార్గదర్శకమయ్యెనో, కళింగము కూడ మనవారల కంతటి ముహూపకారముఁ జేసియున్నది.

వారికిఁగల వసతులు దీనికిని గలవు. దానివలననే ఇదియ నాన్నత్యము ననుభవించెను. ఏజియను (Aegean Sea) సముద్రమున అది ఎటుల నీచెనో కళింగస్థాకలు బంగాళాఖాతమును నటుల పాలించెను. పాశ్చాత్యుల లాసీమఖ్యాతిని దిగంతముల నాటిరి. భారతీయులో కళింగులమాటయే మఱిచిరి. స్వతంత్రశిల్పము, స్వతంత్రఖ్యాతి, స్వతంత్రరాజ్యాంగపద్ధతి, ఇది యది యననెల? అన్నింటను స్వాతంత్ర్యముఁ జూపిన వీరలచరిత్ర నెరుగవలసినదే! ఎరుగకున్న నిజముగా స్వాతంత్ర్య మన నెట్టిదో మన మెఱుంగుటకు చాలకాలము పట్టును. లేనిచోఁ పాశ్చాత్యులు పెట్టినదే భిక్ష యగును.

కొటిల్లుని యర్థశాస్త్రము

మండలేముల వెంకటశాస్త్రి గారు బి. ఏ.

సర్వసాధారణముగ నర్థశాస్త్ర మనగా విత్తమును గూర్చిన శాస్త్ర మని యభిప్రాయము కలుగును. విత్తసముపార్జనాది వ్యవహారములకు సంబంధించిన శాస్త్రీయచర్చ యొకటి మనవాఙ్మయమున నిటీవల వెలువడినది. కాని కొటిల్లునిచే రచింపబడిన యర్థశాస్త్ర మీవిధముగఁగాక, ధర్మార్థకామమోక్షములను నాలుగింటిలోను రెండవదానిని చర్చించును. ఐహికమున ప్రజ లభివృద్ధి నొంది సౌఖ్యము పొందుట కనుపగు మార్గము లిందు నిరూపింపఁబడినవి. క్షత్రియుల కుచిత మగు స్వ రాజ్యరక్షణమును, ప్రజలహితమునకు సాధనము లగు మార్గముల ననుసరించుటయు, మొదలగు విషయము లన్నియు నతని గ్రంథమున విపులముగఁ జూపఁబడినవి.

కొటిల్లుని గ్రంథమును విమర్శకదృష్టితోఁ బరిశీలించువారికి వాని యసాధారణ ప్రతిభయు, పాండిత్యము, క్రమముగఁ దేటపడఁగలవు. ముఖ్యముగ నిది రాజ్యపరిపాలన విధానములఁ దెలుపును. కావున రాజుల కత్యంతోపయోగకరము. ఆ విషయమునఁ గనుఁ బరిశ్రమము చేసి జ్ఞానమును సంపాదించి యభిప్రాయము వివరింపఁకుటకు గూడ దానివిలువ యసమానము. మనదేశమునఁ బూర్వ లండను నాత్మవిజ్ఞాన పరిశ్రమ పరిరక్షణము లగు విషయములలో బుద్ధిని వికసించుటకు మానసికానందమును మాత్రము పొంది రనియు రాజ్యాంగతంత్రములయందును ఆర్థిక ప్రయత్నములలోను వెనుకఁబడి హీనస్థితియందుండి రనియు నీకాలమునఁ గూడ మనలో నావిధ మగు ప్రయత్నము కానరా దనియు, అందువలననే మనయందు దేశీయ భావము బాగుగ నాటుకొనలేదనియు పాశ్చాత్యులు కొందఁ జెప్పుచున్నది యున్నాదు. నిజముగ మన

మాతృవిజ్ఞానపరులమై, యసమాన మగు జ్ఞానము నుపార్జించి, తోడిజాతులకంటె నధికుల మని పేరొంది యుంటిమి. పాశ్చాత్యవిద్యాభ్యాసబలముచే మన కీ కాలమునఁ దొల్లిటివాసన తగ్గుచున్నది. అందుకై మనము విచారించుట యుక్తము. దాని నభివృద్ధి నొందింపఁ బ్రయత్నించుచు నార్థికవిషయమునఁ గూడ జాగరూకులమై యుండినచో జాతీయాభ్యుదయము నొందుదుము. పాశ్చాత్యపండితులు పొరబడి మనలో లేని లోపముల నారోపించి రనియు, ప్రపంచమున నెవ్వరును తలయెత్తని కాలమున మన మసాధారణ మగు నాగరకత కలిగి యుంటి మనియు నర్థశాస్త్రముఁ జదివిన మనము గ్రహించుము ఈకాలమున నాగరకశిఖామణు లని పేరొందిన విదేశీయులలోఁ గూడఁ బరిష్కరింపఁబడని సూత్రములును పరిపాలనక్రమమును క్రీ. పూ. నాలుగవ శతాబ్దము ననే మనదేశీయులు నిశ్చయపరచి గ్రంథస్థ మొనరించిరి. రాజునకును బ్రజలకును విత్తిలేని కలహములు కలుగుటయు, రాజ్యాధిపతు లధికారమునఁ గల యాసచే మృతు లగుటయు రాజును పదభ్రష్టు మొందింపఁ జేయుటయును మనదేశమున సర్వసామాన్యములు గావు. అవి లేకుండినచో నాగరకులము కాకపోయినయెడ, మన మనాగరకుల మని పిలువఁబడిన శాంతి నొంది జీవించి, యభివృద్ధి నొందఁగల మఁ ధైర్య ముండిన నంతియ చాలును. రాజునకును బ్రజలకును కలహములు లేక యనుకూలముగ వ్యవహారము నడచు మార్గమును కొటిల్లుఁడు చూపియుండెను.

అర్థశాస్త్ర మంత విలువ గల గ్రంథ మైనచో నది యెవఁడు రచించెను? కొటిల్లుఁ డనుపేరు బిరుద నామముగఁ దోచుచున్నది గదా? అతని నిజ మగు పేరేమి? అతఁ డేకాలమున నెవనికొలుపున నుండి వీరిని

ప్రాసెను? అని కొన్ని సందియములు గలుగుట నిజము. మన దేశస్థులలో బుద్ధిమంతులు కొందఱు టీవిషయమునఁ జాలఁ బరిశీలన మొనరించి యతడు మహార్యవంశమునకు మూలపురుషుఁ డగు చంద్రగుప్తుని కాలమువాఁ డనియు నతనికి విష్ణుగుప్తుఁ డనియు చాణక్యుఁ డనియుఁ బెక్కు నామములు కల వని తెలుపుచుఁ దమవాదమును బల పఱచుటకు “విష్ణుగుప్తుఁ డితి సాంస్కారికసంజ్ఞా చాణక్యః కౌటిల్యః ఇతి” అనువచనమును శంకరాచార్యుని గ్రంథముచుండి తీసి చూపుదురు. సాంస్కృతికసారస్వత పరిచితు లగు వా రెల్లరును కౌటిల్యుని యర్థశాస్త్ర మును గూర్చి హేమచంద్రుఁడును కామందకుఁడును పెక్కుచోటులఁ బ్రశంస సేసి రని యెఱుఁగుదురు. కామందకుని “సీతీసార” ఖితని యర్థశాస్త్రము ననుసరించియే వ్రాయఁబడినది. కొన్ని పదములును పద సమూహములును కూడ నర్థశాస్త్రముచుండి కైకొనఁ బడినట్లు చూడఁబడినవి. కౌటిల్యునకును చంద్రగుప్తు నకును గల సంబంధము కూడ గ్రంథస్థము లగు కొన్ని నిదర్శనములచే నిర్ధారణచేయఁబడినది. విష్ణుపురాణము కౌటిల్యుఁ డను బ్రాహ్మణుని యాలోచనచే నంద రాజ్యము నశించి చంద్రగుప్తుని యధీనము కాఁగల దనఁజేసి నతఁడు బ్రాహ్మణపక్షపాతియై వారికి సుఖ మును గలిగింపఁ గానట్లు చేయించుననియు చెప్పుచున్నది. ముందు జరుగఁగలదానిని పురాణములు ప్రజలహితము నకు తెలియఁబఱచుట మన దేశమున నాచారముగనుండుటచే నిందుఁగూడ భవిష్యత్కాలమున జరుగనున్న దని వ్రాయఁబడినది. ఒకవిమర్శకుఁడు, “నవైవశాన్” నందాన్ కౌటిల్యో బ్రాహ్మణ సముద్ధరిష్యతి. కౌటిల్యవచ చంద్ర గుప్తు రాజ్యేభిషేచ్యతి” యనుదాని నియతిప్రాయ మునకు బలముగాఁ జూపించియుండెను. చాణక్యునకును చంద్రగుప్తునకునుగల సంబంధము నాధారముగఁగైకొని ముద్రారాక్షస మను నాటకము వ్రాయఁబడినది. కావున వారిరువురకును పైన వివరింపఁబడిన సంబంధము కల దనుట నిర్వివాదాంశము. కౌటిల్యునికాలము క్రీ.పూ. నాలుగవ శతాబ్దమై యుండవలయును. కాని యంతటి యుద్ధగ్రంథ మరలపూర్వకాలమున నెక్కడు రచించి

యుండుట యసంభవమని తలఁచి, విమర్శకులును కొందఱు బుద్ధిమంతు లగు పండితులును అప్పుడప్పుడు దానిని వ్రాయుచు వచ్చుటచే నంతటి మేటి గ్రంథ మాయె నని తలంచుచున్నారు. ఈ యభిప్రాయము కూడ సరికాదు. అర్థశాస్త్రపు కైలిని విమర్శించిన, భాషాస్వభావజ్ఞాను లది యొక్కనిచే వ్రాయఁబడియుండవలయు ననియు లేనిచోఁ జివరవరకు నొకేరితిగ నుండుట కష్ట మనియు దమ యభిప్రాయము నిచ్చిరి. కావున సీయర్థశాస్త్రము కౌటిల్యుఁ డనియును, విష్ణుగుప్తుఁ డనియును నామాంతరములు గల చాణక్యునిచేతనే వ్రాయఁబడె ననియు, నతనికిని చంద్రగుప్తునకును మన మూహించిన సంబంధము కల దనియు నతఁ డిరువదివార్లు శతాబ్దముల వెనుకటివాఁ డనియు నెఱుఁగఁదగును.

అంతటి యుద్ధగ్రంథ మనఁబడుట, కందుగల విశేష విషయములఁ గొన్నిటినిమాత్రము చూడవలసి యున్నది. విష్ణుగుప్తుఁ డసాధారణరాజనీతిజ్ఞుని యని చూచి యుంటిమి. కావున, దాని నతఁ డెట్లు వ్యక్తపఱచినదియు దిక్పదర్శనముగఁ జూడవలయును. ప్రాచ్యదేశములలో నొకఁడు రాజై పరిపాలించుట సామాన్యముగఁ గలదు. దాని కను వగు మార్గములనే యతఁడు సూచనచేసెను. అందు మొదటిమంతము రాజత్వమును, దానిలక్షణములను బరిశీలించుటయునై యున్నది. ప్రజలు తమ ప్రభువు నెన్నుకొను నాచారము లేకపోయినను, రాజు తనపరిపాలనమునఁ గల ప్రజల కెల్ల దేవునివంటివాడై వారి కష్టసుఖముల నారయుచు నుండవలయు ననియు, ప్రజానుకూల్యము లేని పరిపాలనము నిరర్థక మనియు నర్థశాస్త్రము ఘోషించుచున్నది. ఉచిత ప్రవర్తకులై బుద్ధిమంతు లగు సచివుల సాహాయ్యమున రాజు పరిపాలనము చేయవలయును. ఉద్యోగులు ధర్మప్రవర్తన కలిగి యుండునట్లు శాసనములను జేసి, వారి వ్యాపారమును రహస్యముగఁ బరిశీలించుచు, దేశమున నన్యాయ్య మను మాటయైన లేకుండునట్లు చూడవలయును. శాసనములఁ జేయునపుడు మంత్రి సభలో చర్చించి, వారి యభిప్రాయమునకు సరిపడి దేశమునకు జేయముఁ గూర్చుగల వని తెలిసికొనవలయును. లేనిచో శాసనములందఱు

రాజు. రాజునకు విధివిహితము లని మఱికొన్ని ధర్మములఁ దెలిపి, యర్థశాస్త్రము దేశహితమునకై వారాచరించఁదగు కార్యములను స్పష్టపఱచెను. రాజ్యమునకుఁ బ్రజలు ముఖ్యబలము. గావున వాఁహితమునకై పెక్కులు పకారములఁ జేయుట ప్రతిరాజునకును విధి యగు కృత్యము. మనదేశమున పంటలు సరిగా ఫలించినఁగాని యభివృద్ధి కలుగను. కావున వర్షము లేమిచే దేశభాగములు నష్టము నొందకుండుటకై గొప్పనదులలో నుండి కాల్యలఁదీసి కృషీవలులకు సాహాయ్యముచేయుట రాజులకు మొదటికర్తవ్యము. అట్లు చేసిన యుపకారమువలన ఫలమును సరి యగుమార్గమునఁ బ్రజలు పొందుటకై యుద్యోగుల నియమించి, ఆ వ్యాపారమున రివేషుక కడు జాగరూకుఁడై యుండఁదగును. భుక్తికి విశేషముగ దేశమున నుండిన చాలదు. కావున ప్రజల యుపయోగమున కనుకూలము లగు పదార్థములను తయారుచేయుచుచు, నుచిత మగు మూల్యమునకు లభించునట్లు చేయుచు, వారిపసఱికి తోడ్పడవలయును. విరివిగ చెఱువులఁ ద్రవ్వించుటయు, బాటలఁ జక్కఁగ వేయించుటయు వానియరుదెసల బాటసారులకు సిడను ఫలములను కూడ నిచ్చు వృక్షముల వేయించి, దగ్గటగా నచ్చటచ్చట నుచితముగా భోజన మొసఁగు సత్రముల స్థాపించుటయు, దొంగలును ఘాతుకమృగములును బాధింపకుండ బాటలను భద్రపఱచుటయు గూడ రాజు విధిగా చేయవలసినవని లే! దేశమున నెందుఁజూచినను వస్త్రసమృద్ధిగలుగజేసి, ధన మొసఁగి, వృత్తులఁ గావదుచు, సమస్తవిధములను తనరాజ్య మాన్నత్యము నొందునట్లు చేసిన ప్రభువు బుద్ధిమంతుఁ డనియు ధర్మపరుఁ డనియు నర్థశాస్త్రము వేనోళ్లఁ బొగడుచున్నది. బీదసాదల కుచితముగ వైద్యులు లభించునట్లు చేసినచో, నట్టి ప్రభువును ప్రజ లందఱును శిరసావహించురు.

రాజ్యమునకు ముఖ్య మగు బలము చతురంగ బలము కదా ? అందు మనుష్యులు కాల్పల మగుటచే వారియభివృద్ధి యెట్లు కలుగునో మీఁద చూచియుంటిమి. పీదప, దేశమునఁగల పశువులు, నశ్వములును; ఏనుఁగులును, మొదలగువాని నెట్లు జాగరూకుఁడై ప్రభువు

పోషించఁదగినదియు నర్థశాస్త్రమున విపులపఱుపఁ నది. పశువులు మేయుటకు పచ్చికబయళ్ల నేర్పఱచి, వానివలన వచ్చు షీరములు మొదలగునవి యేయేవిధముగా వినియోగము చేయవలసినదియుఁ జూచుటకు ప్రభు వొక యుద్యోగవర్గము నేర్పఱచుట యుక్తము. అశ్వములును, కరిబృందములును, రాజ్యమునఁ గడు చక్కఁగా పెంచఁబడవలయును. వానికి నిత్యమును భోజనము నిచ్చుటకును, తోఁపిను నిచ్చుటకును, తెవులు తగిలినపుడు వైద్యము సలుపుటకును గూడ కవకాశము లీయబడవలయును. వానియారోగ్యమునకై యప్పుడప్పుడేవో యుత్సవములఁ గూడ సలుపుచుండవలయునట ! తనయుద్యోగులలో నీయంశములఁ జూచుట కాఱుభాగములుగా నేర్పఱచి, గోవులు, పచ్చికబయళ్లు, నశ్వములు నేనుఁగులు, చరణ్యభాగము మొదలగువానికి సంబంధించిన పనులు సరిగా జరుపఁబడుచుండునట్లు రాజు తెలిసికొనవలయు నని కొటియ్యఁడు నొక్కిపలికెను. రాజ్యము, దేశమునఁ జాలభాగమునఱకు విస్తరించి యుండినచో రాజధానికిని రాజ్యభాగములకును నడుమ మంచిబాటలు వేయించి పై నుదాహరించిన విధమున నవి సురక్షితము లగునట్లు చేయుట రాజులకు విధి. ఒకభాగమున హేమపడ గలిగినను, దిగిలిన భాగములనుండి వస్త్రములను ధాన్యమును దెచ్చి దానిని నివారణచేయుటకును, ఒకభాగమునఁ దిరుగఁబాటు కలిగినచో దనవైద్యముల నన్ని భాగములనుండియు దెచ్చి యాభాగమును రాజు వశపఱచుకొనుటకును, శత్రువుల యుత్తికి కలిగిన తోడనే రాజధానికి సులభముగా నా సంగతి తెలియుటకును, ప్రజల యుపయోగమునకును మంచిబాటలను వేయించుట రాజునకు ముఖ్యధర్మము. అవి వేయునపుడు పెద్దనదులను దాఱుటకు వంతెనలఁ గట్టుటయు, బాటల వేయ నలవిగానిచోటలలో, పడవలపై ప్రయాణము సలుపుట కవకాశము కలుగఁజేయుటయును ముఖ్యమే. ధర్మముగా వైద్యమును చేయుటకు వైద్యాలయముల స్థాపించుటయు, వనాపథుల నపరిమితముగ జాగ్రత్త చేయించి ప్రజల యభివృద్ధికి తోడ్పడుటయు, సంతకు పూర్వకాలమున గూడ సురక్ష ననియు, వట్టుండుట

యుక్త మనియుఁ గొట్టిల్లుడు వ్రాసెను. పట్టణములను పల్లెటూరులను పరిశుభ్రముగా నుంచుటకును, టౌనుము వలన గాని, పటదలవలన గాని, యగ్నిచే గాని ప్రమాదము కలిగినచో, ప్రజలకు సహాయము చేయుటకును వేఱువేఱుగా నుద్యోగులనుంచవలసినదనియును మనము తెలిసికొనఁగలము. రాజ్యమున ప్రజలసంఖ్య హెచ్చుచున్నది లేనిది కనుగొనుటకును, వారి యభివృద్ధిని తెలిసికొనుటకును కూడ నుపయుక్త మని యెంచి, అప్పుడప్పుడు కాక, ఎల్లకాలమును పనిచేయు నుద్యోగుల నియమింపుఁ దని కౌటిల్యుడు రాజులకు బోధించెను. ఆ విధముగఁ జంద్రగుప్తుని కాలమున జరుగుచుండెనట !

రాజ్యపరిపాలనవిధానమున 'న్యాయము' నొసంగుట కేర్పాటులు బహుళముగా జరుపవలె ననియు, న్యాయపరిపాలనము లేని రాజ్య మధోగతిపా లగు ననియు నతఁడు శాసించుచున్నాడు. న్యాయస్థానము లసంఖ్యాకములుగ నెలకొల్పి ధర్మశాస్త్రపరిజ్ఞాత లగు వారిని న్యాయమూర్తులఁగా నియమించి, యుక్త మగు విచారణ చేసి న్యాయ మొసంగినచో, ననదలకు సయితము సులభముగా న్యాయము దొరకఁగల దని యతఁడు సూత్రములఁ గొన్నిటిని నిరూపింపసాగెను. ప్రజలయందొకరితో నొకరు చేసికొను నన్యకపు కేర్పాటులఁ గూర్చియు వాని నెట్లు న్యాయస్థానములు మన్నింపవలసినదియుఁ గూడఁ గౌటిల్యుడు తెలిపెను. దిక్ప్రదర్శనముగ నచ్చటచ్చట బరిక్షించినను మన కిన్ని సంగతులు తెలిసినపుడు గ్రంథమునఁగల యంశము లెవ్వయో వానిస్వభావ మెద్దియో చదువరులే యూహింతురు గాక ! ఈ సందర్భమున విచారించినచో నతని పాండిత్యమును ప్రతిభయునుఁ దేటపడఁగలవు.

ఇక నీ యర్థశాస్త్రమున ముఖ్యముగ మనము గమనింపఁదగిన కొన్ని మాటలను మాత్రము వ్రాసి విరమించెదను. ప్రపంచమున నిట్టి రాజ్యము లభివృద్ధి

మొందుట కనువగు సూత్రముల నిరూపించుటయే గాక, వాని ననుభవమున నెట్లు ప్రవర్తింపఁ జేయుటయో గూడ మన మిందుఁ గనుగొనఁగలము. ఆ పరిపాలన విధాన మన్ని విధములను సమగ్రమై, ఇచ్చట లోపము కల గని సూచించుట కైనను మార్గ మియక, అసమానమై యొప్పుచున్నది. మన దేశమునకు కార్మిక వ్యాపారముకంటె సేద్యమే తగియుండుటచే, నట్టి సేద్యవృత్తికై రా జొనరించు సాహాయ్యమును, విపులముగ నీ గ్రంథకర్త చర్చించినాడు. పీదప మన దేశము పురాణియుగమునుండియు నాచరింపదగిన వని యెన్నఁబడు దేశహిత కార్యము లన్నియు నిందు నిరూపింపఁబడినవి. కావున మన దేశీయు లీ విషయమున నజ్ఞులు లని దూఱు పాశ్చాత్యవిచుర్గులను మన మెదిరించి, దైర్యసాహసములతోఁ దొల్లిటి మన యాస్పత్యమును సిద్ధాంతము చేయుట కియ్యది గొప్ప యాధారము. ఆ కాలముననే గాక ఇప్పుడు సైతము దొరతనము వారు ముఖ్యములని యెంచి బసఁగఁజూచుచున్న లాభకరము లగు పను లన్నియు నే విధముగా జరుపవలెనో మన యర్థశాస్త్రము చెప్పుచునే వచ్చుచున్నది. మూర్యయుగమునాటి మనదేశచరిత్రమును వ్రాయఁబూనువారికి దీని సాహాయ్య మింతింతసరాదు. దేశాభ్యుదయముఁ గోరి నూతన 'నిబంధనము లేర్పఱుగఁ బ్రయత్నించు దేశభక్తులు గూడ దీని నత్యుత్సాహముతో జదువుదురు. ఈ యర్థశాస్త్రము నాంగ్లభాషలోనికి తర్జుమా చేయుటచే, సంస్కృతజ్ఞానము విశేషముగ లేనివారును గ్రహించుట కవకాశ మైనది. త్వరలో నాంధ్రమునఁ గూడ మహాత్ము లెవ్వరైన పూచుకొని, దానిని చక్కని శైలిలో వ్రాతురు గాక ! అంతటి గొప్ప విషయమును గూర్చి ఇంత స్వల్పభాగమున వ్రాయఁబూనుట యనుచితమే యైనను, మన యాంధ్రసోదరులలోఁ గొందఱైన దీనిని జదివి, రసమును గ్రహించినచో, గృతార్థుడ నయ్యెదను.

శ్రీ కృష్ణ నిశీలము

జేదుల పోతురావు గారు

మహాభారతము కావ్యముల నెల్లఁ బ్రసిద్ధులగు కావ్యము. అందు శ్రీకృష్ణుడు ప్రధానపాత్రము. ఆతని పీఠమును కొండలు విమర్శకులు చక్కఁగ పరిశీలించఁబాలకి, కావ్యము గొప్పదే యైనను, తదితరపాత్ర సంపాదనము ప్రశంసార్హముగ నున్నను, శ్రీ కృష్ణపాత్ర పోషణము మాత్రము అగ్రావ్యమై యున్నదని చెప్పిరి. కాని, కావ్యపరిశీలనమును చక్కఁగఁ జేసినచో వాఁట్లు సమ్మతించుదురు. శ్రీకృష్ణపాత్రమువంటి దింకొక్కటి ప్రపంచమున నున్న కావ్యములందెందును లేదని చెప్పటం యతిశయోక్తి గాదు. శ్రీకృష్ణుడు సామాన్యమానవుఁ డెట్లు కాఁబాలివో, శ్రీకృష్ణపాత్రముకూడ సజ్జే సామాన్యపాత్రము గానేరదు. అపాత్రపోషణమును విచక్షింప వలయు నన్న, వానిని కేవలము మనుష్యమాత్రునిగను, పాండవుల మేనఁబఁబడిగను మాత్రము చూడరాదు. ఆతఁడు దేవాశంభూతుం డనియు, సాక్షా ద్యృగవంతుఁ డనియుఁ గావ్యమునందుఁ బెక్కుసార్లు చెప్పబడి యున్నది. కనుక, పాత్రపోషణ పరిశీలనచందు శ్రీ కృష్ణుని, రెండువిధముల — అనఁగాఁ బాండవపాంధవునిగను, భగవంతునిగను — చూడవలసియున్నది. అట్లనరించినయెడల నా పాత్రపోషణక్రమము తెల్లము గాఁగలదు.

భారతమందు ఉద్యోగపర్వము ప్రధాన మైనది. ఏలయనఁగా కావ్యమందుఁ గల ప్రధానపాత్రముల గుణవిశేషము లిచ్చటనే బాగుగఁ దెలియుచున్నవి. పాండవుల యుత్సృష్టగుణములును, కారవుల హీనగుణములును, శ్రీ కృష్ణుని యసాధారణశేషములయు నిచ్చటనే ప్రజ్వలితము లగుచున్నవి కనుక శ్రీకృష్ణనిశీలము ఈపర్వమునందుఁ గన్పట్టువలయును పరిశీలనము.

శ్రీకృష్ణుడు భగవంతుఁ డని చెప్పబడినది. అట్లయినచో, మానవలోకమందు భగవంతుఁ డేల యవతరింపవలయు ననియు, అవతరించినను కేవలము పాండవవత్సపాతి యగుటకుఁ గారణ మేమనియు సంశయము కలుగవచ్చును. ఇవ్వీషయమున, హిందూమత సిద్ధాంతమున దొకభాగమును కొలదిగఁ చర్చింపవలయును.

అద్వైతమతము - మానవుఁ డొకఁడు దేవుఁ డొకఁడును లేఁ డనియు, దేవుఁ డన్నిఁటను గలఁ డనియుఁ జెప్పుచున్నది.

“క. ఇందుఁ గలఁ డందు లేఁ డని సంశయము వలదు చక్రి సర్వోపగతుం డెందెందు వెదకి చూచిన నం దందే కలఁడు వానవాగ్రజీ విం.”

అఖిలసృష్టిని కారణభూతుఁ డెవఁడో వాఁడే దేవుడు. అనఁగా, సృష్టివంతటి నేకశక్తి నడపించుచున్నచో, అహోరాత్రము లేకారణమువలనఁ గలుగుచున్నచో, ప్రాణనాయువు రెండువలన వీచుచున్నచో, అఖిలజీవజోటికిని జననమరణకారణ మేవో, అశక్తియే, ఆ కారణమే దైవము. మానవునికి జీవ మున్నంత కాలము ఆతనియందాశక్తి కలదు. కావున “అహం బ్రహ్మ” మ్మని చెప్పఁబడినది. అయినచో, బీదలు భగవంతులఁ మొదలగు నేకకీతులమానవు లున్నారు.

నీ గండలు దేవాంశసంభూతులే యైనచో నిన్ని భేదము లేటికి? యవగచ్ఛును. ఇందువలన రెండు కారణములు కలవు. ప్రస్తుతస్థితి భూర్వజన్మఫలము కర్మాచుబంధము. తరువాత సృష్టిచైచిత్ర్యము లను మాన్యుటను దైవమునకు విశేషము లని చెప్పఁబడినది. అనఁగా వీనితో దైవమునకు సంబంధ శాధికముగా లేదు.

“పడఁతుల్ వేదక బొమ్మరిం డ్దీనుకలఁ

బా గొప్ప నిర్మించి చొ

ప్పడ ముగ్గుల్ పఁచించి యాడుకొని యా

వై వాటగొల్లంచు క

ట్టడముల్ పా దొనరించి పోవుగతి జే

డ్మల్ నీవ నీవిశ్వమున్

పాడవం జేసి భరించి మాపుటలు నె

ప్పున్ భ కచుితామణీ”

ఇంక నొక్క యంశము కలదు. “Heroes are demigods”

అనునది పాశ్చాత్య ప్రజల నమ్మకము. సామాన్యమానవుల కసాధ్యము లేన మహాకార్యముల నాచరించి యుట్టసంహా మెనర్పినవారిని వారు “హీరోస్” లేక దేవాంశసంభూతులు గా నెంచుచున్నారు. వారినే ఇచ్చట హిందూమతస్థులు దేవుని యవతారములు నెంచుచున్నారు. శ్రీకృష్ణునిగఁ జూచుట కీయంశము లన్నింటిని కనఁబఁపించి దిద్దెకొనవలెను.

ఉద్యోగపర్వమునందు మొదట సంజయ రామభాగము ముగియ మైనది ధృతరాష్ట్రవంశజులు పాండవులకు విషయముగా సంభాషించెదవనువాఁడు. పర్యవసానము వానిఁ జూపుచేయు నిమిత్తమునాఁడు. శ్రీకృష్ణుఁ డిచ్చట సంజయునితో దినభాషణ గొంత వెల్లడి చేయుచున్నాఁడు. పాండవుల కాశియెడ గురుభాషమును, అపారభక్తియును కలవు. అతనియెడ మహాభక్తి యుండెడిది వాని మందహాసము సమ్యాపనాస్త్రమై నుఁ గావలయు. లేక నిజ రూపవిజృంభణ మైననుఁ గావలయు. ఉద్యోగపర్వమున వానియెడ నీవ్యాభయంబులు కలవు. విదురాదిపుత్రులకు మనమైన భక్తి కలదు. లోలుతనండియు వారికిఁ గౌరవవాళనము నిభానమై యున్నట్లు కనఁబడుచున్నది. సంజయునితో శ్రీకృష్ణుడు యుద్ధవిషయమై చెప్పవలసిన కారవరాజును గూర్చి ఇట్లాడుచున్నాఁడు

“అత్తటి భీష్ముఁడల్లలగు నచ్చటి వృద్ధుఁడనెలు తెల్ల నో రెత్తక యూరికుండిది, నహీశ్వరుచిత్త మెటుంగటనిన్ గదా నొత్తికుమారులంగనియు నోవడ యక్కట! మాన్వఁగన్మనా చిత్తము గాదు, లోకముల చిత్తము తెల్లను సంతసింపజే.

కారవరా జగు ధృతరాష్ట్రుఁ డూరికుండక మమారుల దుర్వ్యాధి పారమును వారించినచో లోకు లందఱును సంతసింపరా? యదేను

“నాచిత్తమే కాదు” నామాట య టుండనిమ్ము; లోకు లందఱును సంతసింపినచో నేనును సంతసింపినట్లే యనుమాట. తాను శరణ్యుని యగుటను, ప్రతిమానవుని, హృదయమందును తా నే

టను, వా రందటిభావ మె ట్టుండిన దనభావము నట్లుండును. అది గాక, పద్యమునం దింక నొక ధ్వని గలదు. 'అప్పు డట్లు చేసినచో బాగుండును కాని చేయలేదు. మించినదాని కిప్పు డేమి చేయఁ గలము? ఏది కానున్నదో కానియు.' ఇచ్చట వాని యర్థ మేమన? సంధి పొసఁగుట దుర్లభము. (ద్రౌపదికి మానభంగము నెంచినవారిలో సంధి యెట్లు పొసఁగును?) ధర్మబలమును తన (దైవ) బలమును కలవా రగుటచే పాండవులు విజయు లగుదురు. కారవు లంత మొందుదురు. కృష్ణునియందున్న దేవుడు యాధ్యము నిశ్చయింపఁ జేసి ధర్మ పరు లగు పాండవుల పక్షమున వహించి యధర్మమున లగు కారవుల రూపుమాన నెంచుచున్నాఁడు.

“గత్యం సర్వత్ర జనుతి.”

ఒకవేళ పాండవులు యాధ్యమునకు సమ్యుతింపక వనవాసమునే చేయుచుండినచో గౌరవులు మడియకుండుగా? అట్లయినచో నా భగవంతుఁ డేమి చేయును? ఇవిషయమై శ్రీకృష్ణుఁ డిట్లు చెప్పుచున్నాఁడు:-

“.....కేరడము లాడు చుండురేని

కదిసి యల పాండవాన్నియ కాదు నువ్వో

తమ్ముఁ దమ లోభ మను చిచ్చు దిరిగొనంగఁ

దెగినవా రయిపోదు రింతియ తలంప.

ఎ ట్లునును యాధ్యముననో, ఇతరకారణములవలననో, కారవులు తెగుట నిశ్చయము. వారు తెగుట - పాండవు లాలోచింపవలసిన విషయము కాదు - లోకబాంధవుల డాలోచించుచున్నది. ఇందువలన మహాభారతయొద్ద కారణము శ్రీకృష్ణుఁడే కావచ్చును. ఇందులకే ఈతఁడు యాధ్యమునకుఁ గొందఱినిఁ బరికిల్పెను. అపరాధులను దండింపవలె నన్న కోర్కె యాతనికి ముమ్మాటికినిఁ గలదు. ఆ కార్యమును పాండవులమూలమున సాధింపవలయును. కనుక నెట్లెనను వారిని యాధ్యమునకు సంసిద్ధులఁ జేయవలయును. వారిని

‘‘వృంధింప నశక్తుఁ డెప్పటికినిఁ గాఁడు. ఏల యనఁగా:-

ఏను నిక్కమ

ల్లిన నచటం గలందె రణకలికి మార్గొన నొక్కఁ డేనియన్.

ప్రఖ్యాత మగు “మాండ్రి కిస్తో” యను నవలను రచియించిన అలజాండరు ద్యూమాన కూడ నీయంశమునే బోధించుచు, ‘తనశత్రువులను దండించుటయందు మాండ్రి కిస్తో ప్రభువు దైవప్రేరకుడు’ అని చెప్పెను. అట్లే యుచ్చటఁగూడ శ్రీకృష్ణుఁడు పాండవులఁ బ్రేరేపించుచున్నాఁడే కాని తా నేమియుఁ జేయలేదు. యాధ్యముకొఱ కందఱిని పురికిల్పె నని యాక్రింది పద్యభాగములవలనఁ దెలియుచున్నది. భీముఁడు అగ్రణదుఃఖమున డిండునోయి “యాధ్య మేల? సంధి నొనర్చు” మని పల్కె, శ్రీకృష్ణుఁడు నవ్వి వానిని పరిహసించి యిట్లనెఁ:-

“.....నీ వసం,

బద్ధము లైన వాక్యములు పల్కుట యొప్పునె కీవకాంతకా”

తరువాత సంధివిషయమై అర్జునుఁడు కృష్ణునితోఁ బలికెనపు డాతఁ డిట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను:-

“కావున సంధికిం బురుషకార మొనర్చెద నోపినంతయొక

దైవముచేత యె ట్లగునో? దాని నెఱుంగ.....”

‘వాచేత నై నవలను సంధి పొసఁగున ట్లొనర్చెద. కాని దైవ చిత్త మె ట్లున్నదో నీవఁడను. కాన నీవు చెప్పినట్లు నాచేత నైన

వనిని గావించెద. కాని దేవునికోర్కె యె ట్లున్నదో.’ శ్రీకృష్ణుఁడు భగవంతుఁ డని అర్జునునకుఁ దెలియ దనుకొనుటకు వీలు లేదు. వారిగురువు పూర్వజన్మమున నరనారాయణు లనియు నఖండమైత్రి కల వారనియుఁ దెలియుచున్నది. పూర్వజన్మవృత్తాంతమును మఱచియో అజ్ఞానముననో, అదినమాటలను విని వానికిఁ దనయుద్దేశము తెలియుటకై కృష్ణుఁ డట్లనె నని తెలియవలయును. అటుపిమ్మట ద్రౌపది దీనవాక్యముల నాలించి యామెనో నాతఁ డిట్లనెను:

“మ్రచ్చిర నేల నేఁ గలుగ ముద్రియ నాకు వృత్తోదయండు వివ్వచ్చుఁడు నోడు గాఁగ జనవంద్యుఁడు ధర్మసుతుండు వంప నీ మెచ్చుగ శత్రు సంత్యయము మేకొని నేనెదఁ గాక వేటొకం డచ్చువడంగ నేర్చునె? దురాత్ములు కారవు లంద్రి గితురే?”

ఆమెతోఁ దెల్లముగా సంధి కానేర దనియు, కారవు బుద్ధి నీను రనియు, యాధ్యమునం దా దుష్టులు చత్రు రనియుఁ జెప్పియున్నాఁడు. “మ్రచ్చిర నేల నేఁ గలుగ” ‘నే నుడఁ నింక విచార మేల? చారిని బరిహార్తు’ నని యన్నాఁడు. ఇచ్చటఁ దాను పాండవుల కంటె నత్యధిక బాధ్యుఁడనికాదు. (విను ను గావచ్చును) కారవులు తనకుఁ బాండవుల కన్న నధికవిరోధు లని కాదు. తా నుండ యాధ్యమును, కారవనాశనమును తక్కు వేటొకటి కానేర దనుచున్నాఁడు. అనఁగా, కారవులు ‘దురాత్ము’లగుటచే వారిని బరిహార్తుల తన విధియను భావముఁ గనఁబఱచుచున్నాఁడు.

శ్రీకృష్ణుని నై వాక్యములవలన నాతఁడు తొలఁతనండియును యాధ్యముకొఱకుఁ గొందఱితో ముచ్చటిచి మజ్జికొ డిఱి బురికిల్పి, వేటొక కొందఱి నుగార్చి యె ట్లుండును రణ సిన్ధిగ మై నట్లు చేసె నని రూఢి యగును. ఇంక నాతడు రాయబరము నెట్లు నడపి యున్నాఁడో ఇంచుక పరిక్షింపవలయును.

ధర్మరాజు సంధి ప్రయత్నముఁ జేయు మని చెప్పెఁ గాన నట్లు చేయనిచో దోషము. గనుక నాతఁడు సంధి యొడఁగూడు మాటలనే యాడవలెను. పాండవులకడ నిజభావము నెఱింగించిన గాని యిదిరికడ నట్లు చేయలేదు. వాచాదోషము నెచ్చట నాతఁడు గానింపలేదు. అయినను, కరిపురంబునకుఁ జని, “ఇచ్చట నీవు మంచివాడవు. నీ యింట భోజనము దోషము గా” దని చెప్పి విడుదలంఱికిఁ బోయెను. అచ్చట నాతఁడే మంచివాఁ డన నితరులు మంచివారు కా రని యర్థము. దుష్టు లనియు దోషాకరు లనియు భావము. దాననే రాజకుటుంబములోనివారికి మనస్సుధర్మం పుట్టెను. దుష్టాధనాది యావ జనులకు శ్రీకృష్ణునిపైఁ గల ద్వేష మధిక మయ్యెను. దానికి దోడు కృష్ణుఁడు పాండవులు తనకుఁ బ్రాణములుగ నుండుటచేతను, పాండవులకుఁ గౌరవులు శత్రువు లగుటచేతను, కారవులు తనకును శత్రువులే కనుకను వారియింట భుజించుట రాజనీతివిరుద్ధ మని చెప్పెను. సంధి నొనర్చువాఁ డిట్టిమాటల దొలుతనే యాడుట తగదు. కాన వారికి దోష మధికము కావలయు ననియే యన్నట్లు తోచుచున్నది.

పశ్చాత్తప్తమనస్కులు దోషరహితులుగాఁ బరిగణింపబడుచున్నారు. దోషులు పశ్చాత్తప్తులైనచో సాధారణమానవులు నైశము వారిని తమించి విడుచుచున్నారు. కావున సాక్షాద్భగవంతుఁడే యట్టివారి కట్టివారిని జూపకుండుట యసంభవముగా నుండును. కనుక కారవులు పశ్చాత్తాపమునొందుట కవకాశముఁ గలుగఁజేయుటకు కృష్ణునికి బుద్ధి పుట్టవచ్చును. అట్టి యవకాశము వారికి గలుగఁజేసినను తత్ఫలముమాత్ర ముతనికిఁ దెలియక పోలే దని యాక్రిందిపద్యము వలన స్పష్ట మగుచున్నది.

“ఎఱుంగుదు నేను సుయోధను
కొఱగామియు, నతనితోడఁ గూడిన వృత్తు లం
దఱుం బగ మనమున నిడికొని
యఱుముటయును, సంధి పొసఁగ దనియు, మహాత్మా.”

ధృతరాష్ట్ర మండిరమున నాతఁ డాడినపల్కులు మాత్రము ప్రపంచగిరిత్రమునం దసమానములై యున్నవి. బంధుభగ్నము రాజ ధర్మము అచ్చుపడుటల్లు సభలో నాతఁ డుపన్యసించెను. తాను భగ వంతుఁ డగుటయుఁ బాండవ పక్షపాతియగుటయుఁ గూడఁ దెల్లముఁ జేసియున్నాఁడు. తుదకు వారి మనోభీష్మముల నెఱింగి సుధికొఱకు రాజుతో నిట్లు చెప్పియున్నాఁడు :

ఉ. “కారవపాండవుల్ తెఱుగు నైకొని కాంతితఃపాందియున్గి. మే
లారయు నాకు, సీకు, కుల మంశకు, నీవృహాటి, కుర్మకిన్
బోరితమైన నితరకు కట్టు మహాపద, కావునన్ భరి

శ్రీరమణా గ్రాణ్య! గ్రామించి యవశ్యము పొం దొనర్చుచే.”

రాయబారపు నేర్పరితన మంతయు నిందుఁ గన్పడుచున్నది. సంధి సమకూడినచోఁ దొలఁతఁ దనకు, తరువాత రాజునకు, పిచ్చుట కులమువారికిగి మే లని చెప్పెను. తొలఁత మేలు వాని కేల గలుగ నలయు ? పాండవులగూర్చి యీతఁ డేల ఇందు వదించఁదాడు ? సంధి యైనచోఁ బాండవులకు లభించని ఖుసలాభ మానిన ఏది వచ్చును ? కానిచో నాతనికి సంభవించు “మహాపద” యేది ? పాండవుల చుట్టును గనుక వారికిఁ గలుగు లాభగన్పములఁ గూర్చి ఇతనికి సంతోషవిచారములు గలుగవచ్చును. గాని వారికి రాని సంపద గారి యాపదగారి యీనిన ఏది సంభవించు ? దివి కిక్క మొక్క టియ గావలయు. తాను లోక నాయకుఁడను, లోక పాంధ వుండును గాన యుద్ధమువలన వచ్చు లోకాధిప్తము తనచే యని భావించి ఆభావము వారికి తెలియుటకై యీతఁ డెట్లుని యుండవల యును. నష్టము “ఇంతకును” అనఁగా నైఁ జెప్పినవారి కందఱకును సంభవించును. కాని పాండవులకుఁ గాదని నూచించెను. యుద్ధమే యైనచో నష్టము కాలపులకేగాని పాండవులకు గాదు. ఇది వారిని భయభ్రాంతులఁ జేయుటకై యుండును.

రాయబారము ముగిసిన అర్చివిధముల నాతఁడు సంధి యొనర్చుమని బోధించెను. కాని కార్యము లే దయ్యెను. రాయబా రమువలన దుశ్యోధనాదిమన్యుబద్ధులకుఁ బట్టిన దుష్టబుద్ధి తప్పు జేతొక ఫలము కానరాలేదు. శ్రీ కృష్ణునిఁ జెఱుబట్టవలె నని వాదో ఉద్దేశము గలిగెను. అది వానికిఁ దెలిసెను. వెదలుకూడ దాని నెఱింగి భయపడఁజొచ్చిరి. అప్పుడు శ్రీ కృష్ణుఁడు దిరహాసంబు నేయుచు విశ్వరూపవిజృంభణముఁ గావించెను. దాన నాదుష్టులు భయభ్రాంతులై మనోనిశ్చితము వదలినవారైరి. శ్రీ కృష్ణుని విశ్వ రూపంబు దర్శించియు, నాతని భగవంతుఁడగా నెఱింగియు, గౌరవు లకు యుద్ధమునై నాస వదలలేదు. తన నిజచరిత్రము నెఱింగినచో వారు పశ్చాత్తప్తులై యుద్ధమును మానుదు రేమో యని కాఁబోలు

నాతఁడు విశ్వరూపమును జూపించెను. ఇంతకును, సంధి కాఁదగు నవకాళము లేమి నాతఁడు తిరిగి ఉపపాశ్యంబునకుఁ గరి యుద్ధ నిశ్చయముఁ గావించెను.

ఇచ్చట నొక్కమాట చెప్పక తప్పదు. కౌరవసభయందు కృష్ణుఁడు కాంతిదము లగు మాటలనే యాడినను తన చెందులకు వలన వారిని గోసావిష్టులఁ జేసె నని రూఢి యగుచున్నది.

ఇంక నొకవిషయము చర్చింపవలసి యున్నది. శ్రీ కృష్ణుఁడు భగ వంతుఁడై యున్నాఁడు. భగవదంశము ప్రతిమానవునియందును కలదు; దుశ్యోధనాగులయందును గలదు. అట్లయినచో వారు చచ్చు విధ మాలోచించుట చేవునికి సరియగురా ? ఇంపుట యనఁగా శరీరమును గాని యాత్మను గాదు. ఆత్మ—అనఁగా నిజాంశము—జరామరణ రహితము. కావున వారిని చంప నెంచుటలో నాత్మహింస యేమాత్ర మును లేదు. అదియుఁగాక అన్యదమృత్యుమొడలఁ గ్రూరవృత్తిని సంప రించినవారిని కత్తించుటకు భగవంతుఁడే పూనకున్న సట్టి కార్యముఁ జేయువాఁ డిం కెవ్వఁడు ఉండును ?

శ్రీ కృష్ణుఁడే కేవలమానవుఁడై ఉండినచోఁ దొలఁతనే భీమాష్ట నులను యుద్ధమునకుఁ బురికొల్పి యుండఁగా, జయోపజ్ఞ. మలను ముం దుగనే స్థిరముగ నెంచుకొనుట సామాన్యమానవుని లక్ష్యము. అది యనుఁ గాక పాండవు లప్పటికే దీర్ఘవనవాగ్దేశమునఁ గుందియు న్నాఁడు. అట్టివారి కొక లక్షము సంధి నొనర్చువాఁడము సంజను రాయబారమునఁ జూపఁబడియున్నది. శ్రీ కృష్ణుఁడే మనుష్యమాత్ము డైనయెడల, పాండవపక్షము వహించి సంధియైనచోఁ దనవారికి వన వ్దేశమును, భూమిసంగ్రామ మొనర్చు నవసరమునుఁ దొలఁగించుటకు నిజ ముగ సంధి సమకూడు ప్రయత్నిములనే చేసియుండును. కాని సంధి యసంభవమని వశ్యానించి యుద్ధప్ర కర్తృములను చేసియుండఁడు. పాండవపాంధవులకై వాంఛవులకుఁ జేయు పొక్కి గాని, లోక పాంధ వులకై లోకమునకుఁ జేయు ఉపకార మెఱఁటి లను. పాంధవులకు అర్ధరాజ్య మావశ్యకము గాని కౌరవకుటుంబమునాశన చూసె కము కాదు. కాని, వరకుండుడగు శ్రీ కృష్ణుని దుష్టజనన ఆచరించుము. అల్పు లగు దుష్టజనులను కత్తించుటకు భగవంతుఁడు రా నక్కఱ లేదు. కాని, “బలవంతులకు బ్రహ్మోత్థేవుండుట్లు” నను సామెరేతిని బలవంతులను దురాత్ములు నగు కౌరవులఁ బరిహార్పుటకు శ్రీ కృష్ణుఁడే రాకలసియుండెను. వారిని వధింపఁ బాండవు లశక్తులు కాకపోయినను, కేవలధర్మపరు లగు వా రా కార్యమునకుఁ బూనకుండురేమో ? అట్లు వారు పూనకుండినచో నా దుష్టులు భూమియందు మఱికొంతకాల ముండవలసియుండును. దుష్టసంహార మాతని విధి. గనుక సంధి పొసఁగక యుద్ధమే నిశ్చయ మగునట్లు చేసి దుష్టాధములను తుమించి కడిచివుచ్చుటకంటె దండించుటయే ధర్మమని లోకమునకు శ్రీ కృష్ణుఁడు నిరూపించి యున్నాఁడు.

మోహినీతైలము వెంట్రుకలను వెంచి నిగనిగలాడించును

శ్రీ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది — 5 తులములు నూనె గల సీసా 1-కి రూ. 0-12-0

నెం. రి, తంబుకెట్టి వీధి, మద్రాసు, ఆంధ్రప్రదేశ్, నెం. 108, ప్రేమోద్ధు, పోట్టు, భాంజయ.

ఆంధ్రోత్కలసమస్య

గానె జగన్నాథస్వామి గారు

ఉ. భావలఁ బట్టి దేశము విభాగముఁ జేయుటె కాక, బ్రాహ్మణ - ద్వేషముఁ బూనకుండఁదగు స్వేచ్ఛనొసంగుచు భారత ప్రజన్
పోషణఁ జేయుటొప్పు, సవబుద్ధి దొరల్ చరియింతు లేని యే - ఘోషయుఁబట్టఁబోదు. సమకూడు సుఖశీతి యెల్లవారికిన్.

స్రిహావలోకనము:-నర్మదామహానదుల కుత్తరదిగ్భాగమును ఉత్తరహిందూస్థాన మనియు, తద్దేశస్థులు ఔత్తరాహులనియు, వారిభాషలు ప్రాకృతభాషలనియు, నిట్లే యా నదీద్వయమునకు దక్షిణదిగ్భాగము దక్షిణహిందూస్థానము, లేక దక్కను అనియు, తద్దేశస్థులు దాక్షిణాత్యులనియు, వారి భాషలు ద్రవిడభాష అనియు, నిదివఱకే తెలిసికొని యుంటిమి గదా! ఉత్కఁకులు లేక యోధులు, ఔత్తరాహులని వారి భాషయే ధ్రువపాతమున్నది. ఇది కాక, ఉత్తర అను పదమే క్రవముగా ఉత్త, ఉత్తర, తదుపరి ఓక్త పదముగా మాఱిన దని చరిత్రకారుల యభిప్రాయము.

The sanskrit name of Orissa or Odissa was pr used to signify the northern portion of Kalinga, being derived from prakriti form Utra (Northernly) from Utra, Oddra.....
Hunter's Orissa History.

ఏని కుపదలముగ, కుమారిలభట్టు జన్మస్థలము జయమంగళగ్రామ మనియు, నాంద్రోత్కలసంయోగము గల మహానదీతీరమునందది యున్న దనియు, నొక జైనశ్లోకమువలనఁ దెలియుచున్నది. నే నింతవఱకు సంశయించుచుండిన ఋషికుల్య, ఉపనది యగు మహానది కాక, అయ్యది కటకముకడ చున్న మహానదియే యని యు నిటీవల రూఢిగాఁ దెలిసికొంటిని.

ఓక్తదేశములో గజపతు లగు గాంగుల ప్రభుత్వము వెలయకపూర్వమే ఓక్తులు దక్షిణమునకు దిగఁబడి ఋషికుల్యానదిదనుక, ఆచ్ఛాదించినట్లు, “ఋషికుల్యాన సమాసాద్య” యను స్మారకపురాణశ్లోకము

వలన మనకు స్పష్టపడుచున్నది. కళింగనగరమును రాజధానిగాఁ జేసికొని కళింగాంధ్రమును పాలించిన యాంధ్రగాంగులే చోళచాళుక్యుల ధాటి కాగఁ జాలక 12-వ శతాబ్దారంభమున కటకము రాజధానిగా మార్పుకొని గజపతివిరుదముతో వెలసి, పదంబడి యుత్కళగాంగులై తమరాజ్యము 13, 14, 15 వ శతాబ్దుల విస్తరింపఁ జేసి రన్నసంగతి, నా లోగడవ్యాసములను గమనించినవారికిఁ దెలిసియే యుండును. కపిలేంద్రగజపతి యనువాఁడు 15-వ శతాబ్దిగుర్భ్యమున రాజమహేంద్రవర, కొండవీటి, రెడ్డిరాజ్యములను కబళించుటయే గాక నెల్లారికి దాపున నుండిన ఉడయగిరిరాజ్యముఁ గూడ నాక్రమించెను. ఈతని వెనుక నితనిపుత్రుఁడు పురుషోత్తమగజపతి ఇంచుమించుగా యావదాంధ్ర, దేశమును జయించి పాలించెనట. కాని తదనంతరమున నచిరకాలములోనే విజయనగరమహారాజులు కృష్ణానదికి దక్షిణభాగమున నున్న కర్ణాటాంధ్రమును, గోల్కొండ సుల్తానులు త్రిలింగాంధ్రమును, ఆక్రమించుటవలన గజపతులు కళింగాంధ్రమున మాత్రము మట్టువడి కొంత కాలము స్థిరపరిపాలనముఁ గొనసాగించుకొనుట కవకాశము కలిగినది. ఈ కారణములఁ జూపి కొందఱు ఓక్తనాయకులు తమ యోక్తరాజ్యమునకు గోదావరి నది, దక్షిణపు తెల్లగాఁ దొల్లింటినుండి యుండె ననియు రమారమి గోదావరివఱకు వ్యాపించియున్న జయపుర సంస్థానముతోఁబాటు ఓక్త సంస్థానములన్నియు, నుత్కళము (ఓక్తదేశము) లోఁ గల్పవలసినదనియు సర్కారువారిని హెచ్చరించుచున్నారు. యాశయ మెంత వఱకు యుక్తముగా నున్నదో తెలియవలసి యున్నది.

ఒక కాలమున (15-వ శతాబ్దారంభమున) రాజము హేంద్రపురపు రెడ్డి ప్రభువులు 'చీకటియుక్' కళింగమును చిల్క-సముద్రము సింహళైలమున్' అను శ్రీనాథ కవినర్యుని కద్యము ప్రకారము చిలకసముద్రముదనుక జయించి పాలించినట్లు కనబడుచున్నది. తరువాత కృష్ణ దేవరాయలు (కటకపురి గాల్చి గజపతిగర్వ మడచె) కటకమునకు దండయాత్రలు సాగించినాడు గదా ! ఈమాటల నటుండనింపనిచ్చుటిమొన్నటివారగు కళింగ విజయగంగరాజులు 18-వ శతాబ్దమధ్యమున బంగరు మొదలుకొని కటకముదనుక గల ప్రదేశముల జయించి కొంతకాలము పరిపాలించినట్లును, అప్పటిలో నారాజులు ఆంధ్రములో జేసికొన్న సాధిపరతులలో గూడ, తామి హిందూదేశమునకు ప్రభువులమైయు, గంజాము విశాఖపట్టణము, మున్నగు కొన్ని రేవుపట్టణములు అంగ్రేసులకు వారు విడిచిపెట్టుటకు కొడుబడి కను చేసికొన్నట్లును, నావ్యాపకలపై నభిప్రాయము దలచేసిన ఆనుబుల్ భూపతిరాజు పెరిటపతిరాజు గారు వ్యక్తపరిచిరి. ఈ కారణములు చూపి ఎవ్వరేని యాంధ్ర దేశముగో మిరసపదివఱకు గల ప్రదేశముఁ గల్పివేయవలసిన దని వాదించిన, నోక నాయకు లేమియుగో తెలిసికొన వలయును. నిర్ణయాంధ్ర రాజుల పాలనమున ద్రవిడదేశ మెల్ల తెలుగునాయకుల యధీన మైనది. ఇప్పటికిని ద్రవిడదేశములో భూస్వాములు పెక్కుమంది తెలుగువారుగా నున్నారు. ఇట్లని చెప్పి యచ్చటి జమీందారు లాంధ్రదేశముతోఁ దమ సంస్థానములను చేర్చివలసిన దని వాదించిన నెవ్వరు హర్షితురు ? కావున లేవిదాని వాదములు పెంచుకొనక గంజాం మంజలమున గల ఆంధ్రోత్కళ నాయకులు తాము భారతీయుల మనుటను జ్ఞప్తి నుంచుకొని త్వరలో నొక సమాధానమునకు వచ్చుట సమంజసము.

ఎఱిసి ప్రదేశముల విభజనము: మహానదీగోదావరి నదులకు నడుమ నున్న తూర్పుదేశము కళింగదేశమనియు, దానికిఁబడమట నున్న మహాకాంతారప్రదేశమును కొండలు కళింగదేశమనియు వ్యవహరింతురు.

ప్రస్తుత మీదేశము కొంతభాగము మధ్యపరగణాలలోను, కొంత ఒడిస్సాలోను మఱికొంత చెన్నరాష్ట్రమునందలి గంజాంవిశాఖపట్నము జిల్లాలలోను, విడఁబడియున్నది. ఈ మహాకాంతార ప్రదేశమునందు ఉత్తర భాగమున విశేషించి కోదులును దక్షిణమున విశేషించి సవరలును వసించుచున్నారు. ఇట్లు కొండభాతులకు ఆపకట్టయిన మధ్యపు ప్రదేశము లెల్ల నొక్కరాష్ట్రము క్రిందఁ జేర్చి ఇదివఱకే విస్తరు మున్నగు మధ్యపరగణాలలో బ్రచారముగా నున్న హిందీభాషను అటువికులగు కోదులకు సవరలకు నేర్పి వారి ప్రదేశము లాంధ్రోత్కళసీమలనుండి వేర్పఱచుటయే భావ్యము. ఈ యేర్పాటునకుఁ దమరాష్ట్రము నెట్లైనను పెద్దదిగాఁ జేసికొను తలంపుతో నున్న యోధుసాధు లిష్టపడరను సంగతి నాకుఁ దెలియును. ఇట్టి పేరాసతో నొప్పులుంటవలననే ఆంధ్రోత్కళసమస్యయినానాటికి మఱింత నీష్ట మగుచున్నది. తిగు హేతువులు చూపించునపుడు వారిలోని బుద్ధిమతులు నాకతిమునకు సమ్మతించురని విశ్వసించుచున్నాను. ఋషికుల్యా సువర్ణ లభానదులకు నడిమిభూభాగము 22 మగు చుత్కళదేశ మని పలునారు లుగ్గడిచియున్నాను. ఇందులకు పునాది స్థానములు కైరాతిములును సెవివటకే రుజువుచేసి యున్నాను. 12వ శతాబ్దపు ప్రభువుల వర్ణనాన కాలమున నోధులు దక్షిణాగచ్ఛిమభాగములనాక్రమించి యధినివేశనములఁ గల్పించుకొన్నంత మాత్రమున నా ప్రదేశము లెల్ల నోక్త రాష్ట్రముతోఁ జేర్చివలసిన దని కోరుట యుత్కళనాయకుల కుచితము కాదు. వీలయిన అస్సామదేశములో అస్సామీలకంటెను ప్రస్తుతము బంగాళీలు విశేషించి యున్నారు. అయినప్పటికి నస్సాము ప్రత్యేక రాష్ట్రముగా నున్నది. దానిని విభజింప నింతవఱ కెట్టి ప్రయత్నములు జరిగి యుండలేదు. రాష్ట్రములు విభజించువట్ల భాషలతోపాటు నై సర్వకపు హద్దు లగు కొండలు నదులను గూడఁ గొంతవఱకు గమనింపవలసి యున్నది. విశాఖపట్టణము జిల్లాలోని జయపుర సంస్థానమును, గంజాం జిల్లాలోని బల్లిగుడా డివిజనును ఏఱిసి ప్రదేశము లై యున్నవి. అవి

పీఠభూమితో సంబంధించి యున్నంతగ, తూర్పు పల్లపు మాగాణములతో సంబంధించినట్లు కన్పట్టవు. అక్కడి ప్రజలకు దక్కను ప్రజలకు రాకపోకల కిమ్మగుమార్గములుంటాయే కాక వా రేకజాతీయులుగా నున్నారు. ఈ కారణముల బట్టియే మహాకాంతార ప్రదేశము మధ్య పరగణాలతో జేర్చుట సమంజస మని చెప్పవలసివచ్చి నది. ఆప్రాంతములలో నధినేతనములను కల్పించుకొని యున్న, బడ్డివారిని, కోడలను, సవరలను, ఎట్లు మోస పుచ్చి అణగారినాకుచున్నారో, ఈక్రింది ఇంగ్లీషు చదివిన, బోధపడగలదు.

It had, however, one beneficial effect for the Khonds, which was to draw the attention of Government to the necessity that existed for stationing European officers in the heart of Hill-tracts, and thus, securing the rude inhabitants from the oppression of their alien neighbours, the Orias, and the Sundis or Liquor-sellers who live in their midst.

ఇట్టి విషయములను కనిపెట్టి సర్కారువారు ఉదారులై మాళువాప్రాంతభూములను కోడలనుండి, తిరిగి క్రయమునకు దీసికొనరా దని యొక చట్ట మేర్పాటు చేసినారు. ఇంతటితో వారి యిబ్బందులు తీరునవికావు. వారి ప్రదేశములను ప్రశ్నేకించి, వారికి హిందీభాష నేర్పి సక్రమమైన ప్రభుత్వపద్ధతుల నచ్చోట పాదుకొల్పిన గాని, వారు అభివృద్ధికి రాజాలరు. ఓడ్ర భాషకు మాటు ఆ కిరాతులకు హిందీ భాష ఏల నేర్పవలె నని యడుగుదు రేమో! హిందీ భాష మాట్లాడువారే, 30 కోట్ల జనసంఖ్య గల భరత ఖండములో 10 కోట్లజను లున్నారు. ఆభాష ఇంగ్లీషు కంటె హిందూదేశములోనే గాక ఆసియాఖండములో పలుచోట్ల పలువురచే వ్యవహరింపబడుచున్నది. ఇప్పటి ఇంగ్లీషుభాష రాజకీయభాషగా చెల్లుచున్నను, కొలది కాలములో తప్పక హిందీభాష తత్సమానస్థాన మాక్ర మింపగలదు ఇందులకై తగినన్ని ప్రయత్నములు జరుగుచున్న వని తెలియజేయుట కొంతయు నిరసించు

చున్నాను. లిపిసంస్కారాదులు గల్గిన ఆంధ్ర ద్రవిడాది భాషలవారే హిందీభాష నేర్చుకొనవలసిన యవసరము గలుగుచున్నపుడు, ఆటవికభాషలనే మాట్లాడువారు, ఒక కోటిజనము మాట్లాడు ఓడ్ర భాషను నేర్చు కొనుట లాభమో, 10 కోట్లజనము మాట్లాడు హిందీ భాషను నేర్చుకొనుట యుక్తమో, సాక్షులునిర్ణయింతురు గాక. దక్కనులో జేరిన ఆటవికులకు ఓడ్రము నేర్చు కంటె దక్కను ద్రవిడభాషలో నధికవ్యాప్తి గాంచిన తెలుగుభాషనే వారికి నేర్పుట యుక్త మని కొందఱు తమ అభిప్రాయమును వెల్లడిపఱచి యున్నారు. దీని కనుగుణముగా వారి భాషలకు నొడ్డలిపిని ముడిచెట్టు టకంటె తెలుగులిపిని జతపఱచుట యుక్త మని ఇట్లు స్పష్టపరుపబడినది.

Both the Khonda and Savara languages are unwritten and have no character, Captan Trye, who was a very good linguist took great interest in the Khonds and wrote a grammar and dialogues adopting for them the Uriya character, but this seems to have been a mistake. The language Turanian or Nomadic and the Telugu character would have been more suitable. [Ganjam Manual]

ఇట్లుండ, సర్కారువారు ఇటీవల ఏ హేతు వుననో గాని ఓడ్ర జనాశయముల కనుగుణముగ, కోడలకు సవరలకు ఓడ్ర పాఠశాలల నేర్పఱచి ఓడ్రము నేర్ప మొదలుపెట్టినారు. సవర భాషకు తెలుగు లిపి గల్పించిన రావుసాహెబ్ గిడుగు రామమూర్తి పంతులు మున్నగు వారు పైయేర్పాటునకు నెట్లు సహించి యూరకుండిరో, తెలియ కున్నది. భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్య గారు బస్తరు మొదలగు (మధ్యపరగణా లలోని) దక్కను హిందీ పరగణాలను బీహారుతో జేర్ప వలసిన దని తమ భాషాప్రయత్నరాష్ట్ర విభజనవ్యాస మున నిరూపించిరి. ఇదియు నంతసమంజసముగా నున్నట్లు కన్పట్టదు. దీనివలన బీహారు రాష్ట్రపు వైశాల్యము పెచ్చుపెరిగినదై పాలనసౌకర్యమున కిమ్ముగా నుండదు. కాబట్టి తొలుత నిరూపించబడినచందమున దక్కను

హిందీ పరగణాలలో, ఏజన్సీ భాగములు అగు మహా కాంతార ప్రదేశములను కలిపి మధ్యపరగణాల నొక్కింత మార్పుతో దక్కను హిందీరాష్ట్రముగా నేర్పరచుట ఎల్లవిధముల నెప్పిద మని నాయెన్నిక.

ప్రస్తుతము విశాఖపట్టణముజిల్లాలోని జయగిరి సంస్థానమును, గంజాము మాళువా ప్రదేశములగు అల్లి గుడ డివిజను, బస్తరు కలహండిసంస్థానములతోఁబటు దక్కను హిందీపరగణాలతో కలిపి యొక ప్రత్యేక రాష్ట్రముగా నేర్పరచినఁ గాని, యాటవికు లగు కోడులు సవరలు మున్నగు వారు తగు నభివృద్ధికి రాజాల రవి పాలకులు గమనింపవలసి యున్నది. ఈనమచ జమీం దారీపద్ధతిలోఁ జేర్పబడిన జయపురసంస్థానమును దానికి లోగడనుండుమాక్కుల నొసంగి బస్తరునకువలె స్వదేశ సంస్థానముక్రింద నింకనుండి పరిగణించుట భావ్యమని దొరతనమువారికి విన్నవించుచున్నాను.

గంజాంచుండల విభజనము:—ఏజన్సీ ప్రదేశములు నాచెప్పినట్లు ప్రత్యేకింపఁబడె నేని, మిగిలినగంజాం జిల్లాను ఆంధ్రోత్కల ప్రదేశములనుండి విడఁదీసి నులుపుగా పంచిపెట్టవచ్చును. ఋషికుల్యానదిని సరిహద్దుగాఁ జేసి విభజించుట యుక్తమని ఇదివఱకే నిర్ధారణ చేసి యుంటిని. అయినను దీనిని గూర్చిమఱయుకసారి నాయభిప్రాయమును విశదీకరించుచున్నందులకు నచ్చు పాఠకులు మన్నింతుగాక.

1911-వ సంవత్సరము. జనాసాతెక్కలను బూ

నచో గంజాంచుండలములో నిగుచుమించుగా నెడ్డివారె తెలుఁగువారు సమానముగా నున్నట్లు కనఁబడుచున్నది. ఈజనాసా నిజస్థితి విషయమునఁ గొందఱు కంతగా విశ్వాసము లే కున్నను, ఋషికుల్యానదికి దక్షిణదిగ్భాగమునఁగలగంజాంజిల్లాలో, మొత్తముమీఁద ఓఘలకంటె తెలుఁగువారే విశేషించి యున్నారనుట నిజము. అల్ల ఋషికుల్యానకు దక్షిణమున నున్న కొన్ని జమీం దారీతాలూకాలలో అస్సాములోని బాగాలకువలె, ఒడ్డివారు విశేషించి యున్నారు. ఇందు ముఖ్యముగా ఋషికుల్యానకుపనదీప్రాంతములలో (In the Rushikulya basin) నిమిషియున్న సురజా బాడగడ ధారా కోట సేరుగడ తాలూకా లెల్ల నొక్కిమయములుగా నున్నవి. ఇప్పుడవి గుంసూరుడివిజనులోఁ జేర్చబడి యున్నవి. కాఁబట్టి ఋషికుల్యానకు త్రిప్రదేశముతోఁ బాటు గుంసూరు డివిజను ఉత్కలదేశమునకు విడిచి పెట్టి, ఛత్రపురిము తీరస్థానిపుగణా బరంపురగిడివిజను శ్రీకాకులం డివిజను, ఆంధ్ర ప్రదేశములోఁ జేర్చవలసిన దని సర్కారువారికి మనవిచేసికొనుచున్నాను. మైజెప్పిన రీతిగా, వెంత త్వరలో గంజాంజిల్లా విభజించఁబడిన నంత మంచిది. దాన నాంధ్రోత్కలములుభయులు పరస్పర వైషమ్యములను విడిచి వర్ధిల్లు కడవో మేర్పడుచు. ఇట్టి యేర్పాటునకు ఓఘ నాయకుల ప్రోత్సాహమునకు మందసా పర్లాకిమిడి రాజులు అడ్డు తగుల

నా ను గ తె ల ను

తామర, తీట, గజ్జి, దురదలను తొలగించును

రాజా రాణి గుర్తు గల డబ్బీ 1-కి అణాలు 0-6-0 మాత్రమే డబ్బా 1-కి రూ. 2-0-0

నెం. 8, లెంబాకట్టి పేట, మద్రాసు అప్పకావలెను దివా, నెం. 108, ప్రేరకట్ట, పోట్ల, బోలవయ

గోపాలుని రామకవి నన్నయభట్టువంశకవి కాండ

భక్తి ప్రహర్య శాస్త్రి

కడచిన వత్సరపు టాంధ్రపత్రికా సంవత్సరాది సంచికలో బారిష్టరు ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారు “నన్నయభట్టువంశకవి - గోపాలుని రామకవి.” అను నొక వ్యాసమును ప్రచురించిరి. గోపాలుని రామకవి యను నియోగి చిత్రాంగదా పరిణయ మను ప్రబంధమును వ్రాసి యందు నన్నపాచార్యునిఁ దన వంశస్థునిగా వర్ణించుకొనినట్లు కొన్ని పద్యములను తమవ్యాసములోఁ బ్రచురించి నన్నయభట్టారవండును గోపాలునిరామకవియు నేక వంశస్థు లని తేల్చిరి. ఇది వ్రాయఁ బ్రారంభించినది మొదలు దీనివై ననేకములగు మండనఖండనములు ప్రచురింపబడుచున్నవి. అంధ్ర పత్రికవా రీయంశము నింకను బాగుగఁ జర్చింపవలసియున్న దని వ్రాసిరి కాఁబట్టియును, నే నిదవజుకు నన్నయభట్టారక చరిత్రమును వ్రాసియున్నాఁడను కావునను, లక్ష్మీనారాయణ పంతులవారు తమ వ్యాసములో నాపేరెత్తి నావాదమును త్రోసివేయఁ జూచిరి గనుకను, శత్యనిర్ధారణార్థమై నేనుగూడ నీవిషయమై చర్చ కావింపవలసిన వాడ నైతిని. ఈసందర్భములో బహువిషయములు విపులముగాఁ జర్చింపవలసియున్నది. అయినను సంవత్సరాదిసంచికలోఁ బెద్దవ్యాస ములఁ బ్రకటించుటకు వలసకాదు. కాన నిందుఁ బ్రధానాంశముల గంగ్రహ సముగాఁ జర్చించి ఁడుచుచున్నాను.

గోపాలునిరామకవిగ్రంథకాలము

పూర్వదేగు నన్నయభట్టోపాధ్యాయసార్వభౌముని సుబంధముఁ దెలుపుకొను రామకవి నన్నపాచ్యునితరువాత నెంతపూర్వదేయిన సంతప్రమాణ మగును. కాన ముందుగాఁ జర్చింపవలసిన దతని కాలము. కాననే లక్ష్మీనారాయణగారు ప్రప్రథమముననే రామకవి కాలనిర్ణయమును గావింప నుద్దేశించిరి. “మహాపరివర్తన” మను వ్యాస సములో నాంధ్రపత్రికాసంపాదకులు “గ్రంథకర్త కేవలము గౌరవముకొఱకు నన్నయభట్టారకునివంశము ననుసంధానముఁ జేసికొనెనో నన్నయభట్టారకునివంశజుడో పండితులు గ్రంథకాలమును బట్టి విమర్శించి నిర్ణయించుట సమంజసము.” అని వ్రాసిరి. కాన గవి కాలనిర్ణయము మొదటిపని.

కవికాలము

కవికాలనిర్ణయమును చేయుటకుఁ దగిన యాధారము లేవియుఁ గాన్పించుట లేదని తేలినది. అందుచే లక్ష్మీనారాయణపంతులుగారు “కాలమును నిర్ణయించుటకు నుద్దేయిన యాధారములు కనఁబడవు. గ్రంథములోనివిషయములను బట్టి కవి మెక్కిలి వ్రాసినాడని కా

నట్లు తోచుచున్నది.” అని వ్రాసిరి. ఇంక గ్రంథమందలి విషయ ముంబట్టి దీని కెంత యన కాశమున్నదో కనుగొందము. రామకవి తన గ్రంథమున శ్రీ నాథుని పోతనను స్తుతించె. గాన నితఁడు 15-వ శతాబ్దికఁ దరువాతివాఁడని వ్రాసిరి. అది బాగుగ నేయున్నది. తరువాత నెప్పటివాఁడో తెలిసికొనుటకై భంగ్యంతర మవలంబించి కవితా ధోరణినిబట్టి కాలనిర్ణయమును జేయ నిర్ణయించిరి. ఇత రాధారములు లేనపు డేదియును సరస మగు మార్గమే!

చ. అటఁ జని కాంచె పాంశుసుతుఁడ డ్రవనటీవరతానమానవి

స్ఫుటకలషడ్వగానభవభూరిభయార్థివిలీనగూఢపా

త్పటలజుఘ్మక్ష కేశికలధర్మణ హేతుతరంగరంగదా

ర్శటపటునిర్మరీవికదభవవికాలము శీతశైలమున్॥

అని రామకవి తన గ్రంథములో వ్రాసికొనె నట. ఇది పెద్ద నాట్యుని మనుచరిత్రములోని యీ క్రింది పద్యమును విశేషముగాఁ బోలియున్నది.

చ. “అటఁ జని కాంచె భూమిసురుఁడంగరచుంబిళిరస్పరజ్ఞురీ

పటలముపూర్వహృద్ధుపదభంగతరంగవృందంగనిస్సవన

స్ఫుటనటనానురూపపరిఫుల్లకలాపకలాపిజాలముకొ

గటకచరత్కరణకరకంపితసాలము శీతశైలమున్.

ఈకవులలో నొకరిని చెండవవా రనుకరించి యుండు రని యూహించి పంతులవారు:-“మనకవి పెద్దన ననుకరించినయెడల పెద్దనకు తరువాతివాఁడు. అనఁగా, 16-వ శతాబ్దిలోనివాఁడో తరువాతి వాఁడో అయిన ట్లెంపవలసియున్నది.” అని వ్రాసిరి. దీనింబట్టి పెద్దనయే రామకవి ననుకరించెనేమో? యను నూహ పంతులుగారి మన్నట్లు తేలుచున్నది! పెద్దన రామకవి ననుకరించె ననుట మహా సాహస మని నాతలంపు. పెద్దనకవిత్వ మెక్కడ! రామకవి కవిత్వ మెక్కడ! ప్రకటితములయిన పద్యములనుబట్టి చూడ రామకవి మంచిపాండిత్యము కలవాఁడుగాఁ గాని, స్వతంత్రముగా నిండుకయు నూహించుకొ క్తి గలవాఁడుగాఁ గాని, ధారాశుద్ధికలవాఁడుగాఁ గాని, కాన్పింపఁడు. ఇట్టి కవిసామాన్యుని పెద్దన యనుకరించె ననుట యుచి తము కాదు. పెద్దనపద్యమును గని రామకవి తనపద్యము నల్లకొనె ననుట యుచితము. ఇంకను పెద్దన పెద్దసమాసములను తనపద్యమునఁ బెట్టినను కొంచెము విలుపులనే పెట్టినాఁడు. రామకవి యాతనిమించి పద్యమునం దంతటను దీర్ఘాతిర్ఘ మగు సమాసమును పెట్టినాఁడు. “ఒకపద్యములోనే యిన్ని విలుపులా?” యనెడు పెద్దన, రామకవి పద్యమును గగి మహాకవి యనినది నున్నది. పెద్దన రామకవి కవిత్వమును గగి మహాకవి యనినది నున్నది. పెద్దన రామకవి కవిత్వమును గగి మహాకవి యనినది నున్నది. పెద్దన రామకవి కవిత్వమును గగి మహాకవి యనినది నున్నది.

అదిగాక రామకవిపద్యములోఁ బెద్దపద్యముకరణమే కాక మఱి కొంత కొత్తవిశేషముకూడఁ జేర్చబడినది. అదియైనఁ గవి స్వతంత్రించి చెప్పినదికాదు. రామాభ్యుదయమునందలి “సింహానఖాంకుర” అనుపద్యములోని “పుఖులవడ్డస్సోద్ధీతభిల్లపల్లవాధరాగీతికాకర్ణ నాతిభీతిపరవశాత్మపటేరకొటరకుటీరలీనఫణి” అను భాగానుకరణమును నిందుఁ గలదు. కావున, రామకవి పెద్దపద్యమును రామభద్రుని పద్యమును జూచి తనపద్యమును వ్రాసికొనినట్లు కాన్పించుచున్నది. కాఁబట్టి రామభద్రునికే గూడ రామకవి తరువాతివాడని తలంచుట ధర్మము. అనుకరణమునుబట్టి కాలనిర్ణయమునకుఁ బూనుకొనిన లక్ష్మీనారాయణపంతులుగాఁ జేకారణమునకే యావిమర్శనమును నడుప మాత్రమే గాఁ ద్రుంచివైచి “కవికాలనిర్ణయము నింతటితో విరమింతుము” అని వ్రాసివేసిరి. ఇట్లే విరమింపవలె? అనుకరణము లింకను గాన్పించుచున్నవే. అవి యేవి యనఁ బ్రచురితపద్యములతో రామకవి తనవంశమును వర్ణించుకొనినది ఇట్లున్నది:-

సీ. “సకలరాజస్థాన జనమనోరంజన

ప్రచురశేఖరులు గోపాల్నివారు

ప్రత్యక్షదాహుట పాంచాలనటసాధ్య

పాపకచణులు గోపాల్నివారు

హితజనపాలనోచితవాక్యకృతకృపా

పారీణతులు గోపాల్నివారు

ప్రకటయోగానుభవులు గోపాల్నివారు

అట్టి గోపాల్నివారిలో నలఘుదిభివ

దిక్ష్మభుస్థానపాలి శంధిప్రసేవి

రమ్యగుణాపేః నూరపరాజవాలి.”

ఈపద్యము కంకంటివారి యుత్తరరామాయణములోని యీ

క్రిందిపద్యమును సర్వవిధములఁ బోలియున్నది.

సీ. “అఖిలరాజాధిరాజాస్థానజనవృద్ధ్య

విద్యావిహార లాఠ్యలవారు

కల్పకబలికర్ణకలశాన్లవోదీర్ణ

వితరణోవారు లాఠ్యలవారు

సజ్జన ప్రసనీయ సతతనిర్వాణహా

రిపహోషకారుల లాఠ్యలవారు

ఘనమర్మట స్యామికార్యనిర్వాహప్ర

హితాధారు లాఠ్యలవారు

విమతగర్వాపహారు లాఠ్యలవారు

అట్టి యాఠ్యలవారిలో నలఘుకీర్తి

వెలయ శ్రీనత్సగోత్రాగమినహేలి

మహితగుణకాలి వల్లభామాత్యహాళి.”

పింగన నొకనిని మఱియొక రనుకరించినట్లే కాన్పించుచున్నది.

పద్యము మొదలిడుట యెత్తుగీతము పెత్తుకొనుట, ‘హేలి’, ‘హాళి’ యని పద్యమును బూర్తిచేయుట మున్నగునవి యొకవిధముగా నుండు

టయే కాక మొదటిపాద మించుమించుగాఁ గెండిట సమముగా నున్నది. దీనింబట్టి చూడ నఖిలములకు ‘సకల’యను పెట్టి రామకవి యుత్తరరామాయణపద్యము ననుకరించినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. ప్రాశత్యమైన కవిత్వావిశేషము గల యుత్తరరామాయణకర్త మిక్కిలి నిస్సారమై పేలవముగా నున్న రామకవికవిత్వము ననుకరించె ననుట తగదు. ఉత్తరరామాయణము 18-వ శతాబ్దియట్టి నది. కాన రామకవి యాశతాబ్దమునకుం దరువాతివాఁడుగాఁ గాన్పించుచున్నాఁడు. ఉత్తరరామాయణములోని పద్య మూటపేలనియోగులకు వర్ణించుచున్నది. కాన దానిని వీరేశలింగముగారు కవుల చరిత్రములోఁ బ్రచురించిరి. శ్రీరామమూర్తిగారు కవిజీతములలోఁ బ్రకటించిరి. తఱుమగా నియోగులు దాని నుదాహరించుచున్నారు. ఇట్టి సుప్రసిద్ధపద్యరాజమును సర్వవిధములఁ బోలియున్న రామకవి పద్యము నుదాహరించి దానింట్టి యుత్తరరామాయణకర్తకుఁ దరువాతివాఁడైనఁ గావచ్చు నని లక్ష్మీనారాయణపంతులుగాఁ జేల వ్రాయలేదో?

మఱియును రామకవి గ్రంథమునందలి కవిస్తుతి ఫణిభట్టుకవి స్తుతి ననుకరించుచున్నది. చదువరుల యుపయోగాకర్తమై యాపద్యముల నిట నిచ్చుచున్నాఁడు.

రామకవిపద్యము

సీ. రామాయణార్థపూర్ణవివేకి వాల్మీకి

విశ్రుతానుకవిప్రవీణు బాహు

విమలసాలంకారవిఖ్యాతి భవస్థూతి

మానిశీకబ్రహ్మజు భోజు

మూర్ధనిస్సన్నలమోరవి బారవి

కవితావంశీలాను కాలిదాసు

సహజోపమాన ప్రపంచ జోరకవీంద్రు

నుశ్రేష్ఠీత్వకవితామయూఖు మాఖు

నామనంబునఁ దలపోసి నన్న పార్కు

సోమభాగ్గురభీరుదిసుకవిజనులఁ

బ్రణాలిగావించి శ్రీనాథు రంగనాథు

పోతనార్యుల గృరియించి పూజచేసి.

ఫణిభట్టుపద్యము

సీ. ప్రథమకవిత్వహేవాకిని వాల్మీకి

భారతాదికధావిభాను వ్యాసుఁ

గావ్యత్రయీప్రవికాసుఁ గాలిదాసు

మారికభాదలితమహాము మాము

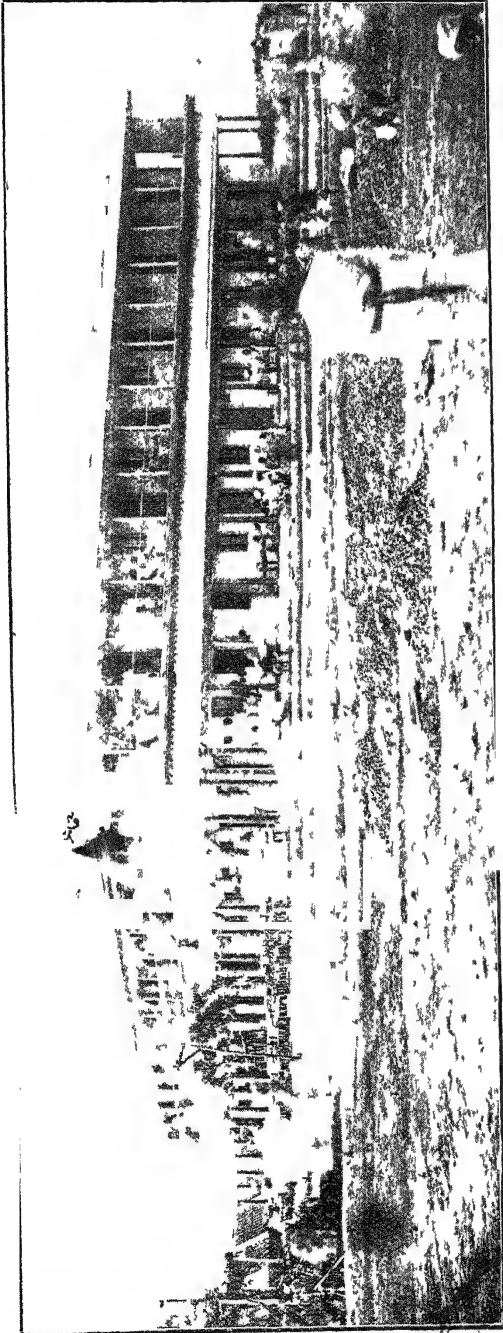
వివిధప్రబంధవాగ్విశ్రాణు బాణుని

సారార్థవిజ్ఞానధీరుఁ జోరు

నఖిలవిద్యామనోహరుని మయూరుని

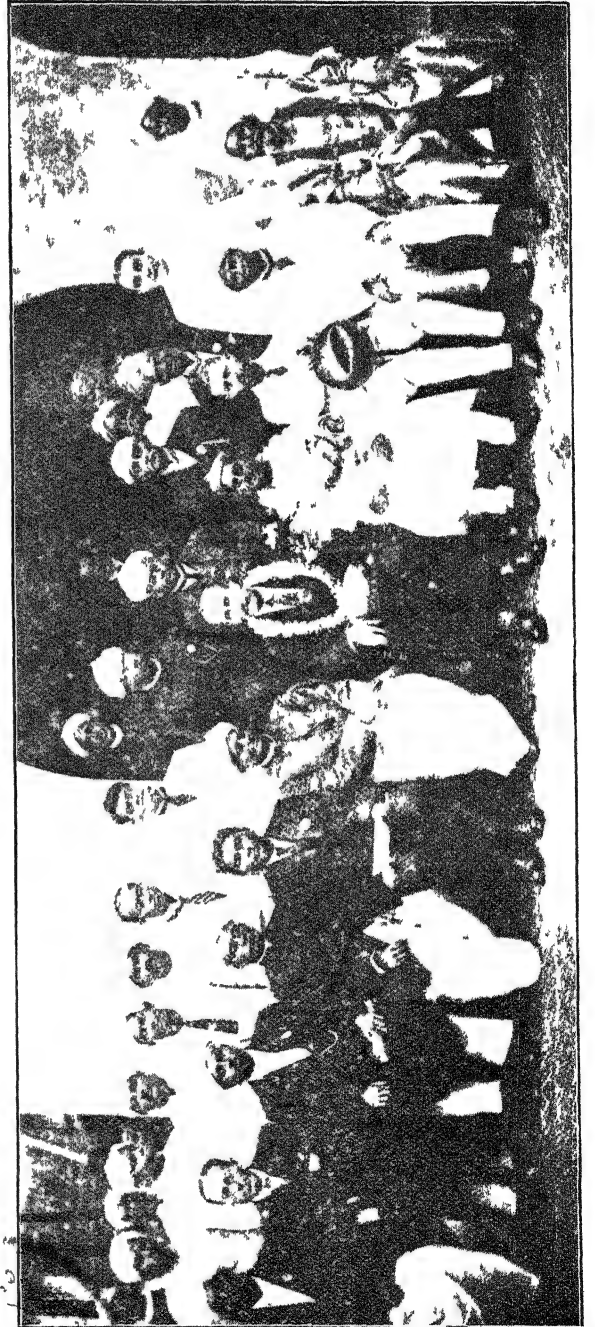
సమస్తకవిపద్య నన్న పార్కు

Mr P Ayyanna Chetty s Choultry Ongole

పుత్తూరు ఆయ్యన్న చెట్టి గారి సత్రము, ఒంగోలు

The All India Libraries Conference, Madras

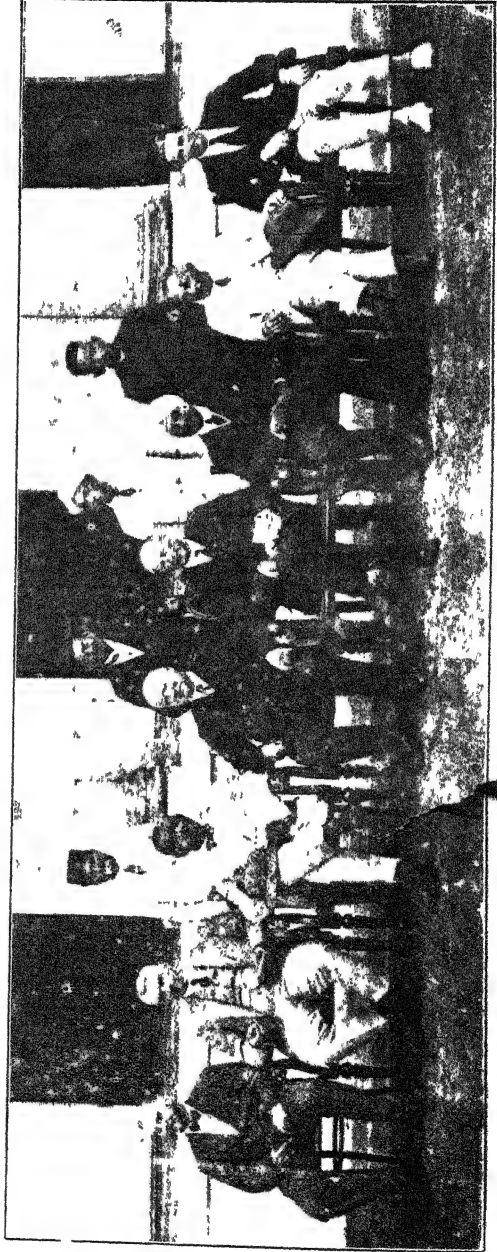
ఆఖిల భారత గ్రంథాలయ మహాసభ, మద్రాసు

The Municipal Councillors, Ongole

ఒంగోలు మ్యూనిసిపాలిటీ సభ్యులు

The Indian Jail Commission

హైందవ కారాగార విచారణసంఘము

దిక్కియబ్బదిపూర్వ ప్రధితకవుల ను
తించి యేతత్కవీంద్రుల నెంచి భావి
కావల బహుక్రియకలన నుంచి
పూని చేసెద నొకకృతి పుణ్యనియతి.

ఈ ఫణిభట్టుపద్యమును రామకవిపద్య మనుకరించుచున్నట్లు బాలనికై నను బోధపడకపోదు. మనవారు ఫణిభట్టు నాదికవులలో దిక్కినవరకు దరువాతివానినిగా నెంచుచున్నారు. అదియే నిజమగుచో రామకవి తప్పక ఫణిభట్టు ననుకరించె నని చెప్పక తప్పదుగదా? మఱియు నన్నయలిక్కనలనుమాత్రమే ఫణిభట్టు స్తుతించెను. రామ కవి శ్రీరాధుఁ బోతనను గూడ స్తుతించె. అదియట్లుండ ఫణిభట్టైప్పటివాఁ డైనను నిప్పటివఱకును బయల్పడక ఈ ఇరువ దవ శతాబ్దమునఁ బయల్పడినాఁడు. ఈశతాబ్దమునఁ బైకి వచ్చిన ఫణిభట్టుపద్యమును రామకవి యనుకరించెను. కాన నీతఁ డీ ఇరువ దవ శతాబ్దములోనివాడే యగుచున్నాఁడు. ఫణిభట్టు కవిత్వము రస వంతమై పండితజన్మాఘాపాత్రముగా నున్నదని రసజ్ఞులు వ్రాయు చున్నారు.

[రామకవికవిత్వ మన్ననో యప్రాప్త మని నుడువుచున్నారు. కాఁబట్టి ఫణిభట్టు రామకవి ననుకరించె ననుటకంటె రామకవి ఫణి భట్టు ననుకరించె ననుట లెస్స. 'హేనాక' 'ఏవేకే' లోనగుపదములు పెట్టుకొని రామకవి ఫణిభట్టు ననుకరించె.]

ఈవిధముగా రామకవి హంస్కవిత్వము ననుసరించినట్లు కాన్పించుచున్నది. ఈతనినే యితరుల ననుకరించి రసరాదాయని యందులేని నీతిని నాదికాలపుకవి య న్నట్లును, మధ్యకాలము లోని పెద్దనాధ్యక్షుఁడును రామకవి నను, ఆసురి కవులలోని యుక్తరామాయణకర్త మున్నగువారను, అనుకరించిన నీతఁడు చాల సుప్రసిద్ధుఁడై యీతనిగ్రంథము విశేషవ్యాప్తి నందినది వై యుండవలెను గదా? అట్లు లేదు. నేఁడు * మనవారు వ్రేకిఁ దీయు వఱకు నీకవిని గూర్చి గాని, గ్రంథమును గూర్చి కాని, ఎవ్వరును నెఱుంగరు. ఇంకను రామకవి యనుకరించిన రామభద్రుని పద్యపాదము (పుథులపడ్డస్వరేత్యాదిది) చాల వివాదముపాలై ప్రసిద్ధికి వచ్చి నది. సంగీతమును విని ఫణులు ఫణములైత్రి యాడుట లోకమునఁ గాన్పించుచుండఁగా నిందు విరుద్ధముగా నవి తలలు వంచుకొనె నను వర్ణనము కాన్పించుచున్న దను పెద్దయాక్షేపణము దీనిపై వచ్చినది. రామభద్రునికల్పనమునకుఁ బూర్వమే రామకవిపద్యము పడ్డస్వరముతోఁ బాడెడు సంగీతమును విని ఫణులు భీతిచేఁ తలలు వంచుకొ నుచున్న వనునది సుప్రసిద్ధముగా నుండుచోఁ బైయాక్షేపణము తరువాతఁ బుట్టిన రామాభ్యుదయముపై రాకుండునగదా? ఇంత యేల? ఇప్పటివఱకును నీరామకవిని గాని ఈతని కవిత్వమును గాని యెవ్వరును నెఱుంగరు. తుదకు పేరులైన వినవచ్చినవి కావు. ఏలతఱ నెఱుంగదు వీరి పద్యముల నెత్తికొనలేదు. కవిత్వము బహునిస్సా

రమై యున్న దని యిదివఱకె వ్రాసియుంటిని గదా. అధునికకవు లలోఁ గూచిమంచి లిమ్యకవ్యాదుల కవిత్వమునందున్న పటుత్వమైన నిందు లేదు. ఆపశబ్దప్రయోగములతో నిండియున్న దని తత్వజ్ఞము వారే చెప్పుచున్నారు. ఇది యీదివఱకులలోని కవిత్వము గాని పూర్వ కవిత్వము కాదు. లక్ష్మీనారాయణపంతులుగారు తాము శ్రమపడి లోకమును శ్రమలో ముంచిరి. అనుకరణము లనేకము లుండినను దిక్కి పెద్దన్న పద్యానుకరణమును మాత్రమే గ్రహించి పెద్దన్నయే రామకవి ననుకరించె నేమో యనునూహనగూడఁ బుట్టింప యత్నించి వాదమును నడుమఁ ద్రుంచివైచిరి. అంతగాఁ బ్రాచీనుఁడ. కాఁ దని తోఁచుచున్న దని నిపుణులుగా వ్రాసి కొంత ప్రాచీనతను గల్గింపఁజూచిరి. వీరివ్రాత లోకమును శ్రమలో ముంచుచున్న దను మాటకు అవటపల్లి నారాయణరావు గారి వ్రాతయే నిదర్శనము. లక్ష్మీనారాయణపంతులుగారి వ్యాసము సంవత్సరాదిసంచికలోఁ బ్రచురింపఁబడుటకై యాంధ్రపత్రికాకార్యస్థానమునకు రాఁగాఁ దత్పత్రికోపసంపాదకులగు నారాయణరావుగారు ఆవ్యాసముం గని యది ప్రకటిత మగుటకు ముందే దానిపై వ్యాఖ్యానవ్యాసముల వ్రాసి యాంధ్రపత్రికలోఁ బ్రచురింప మొదలిడిరి ! వా రిట్లు వ్రా!

“ఈ రామకవి 15-వ శతాబ్దమువాఁడో 16-వ శతాబ్దమువాఁడో యని” లక్ష్మీనారాయణగా రూహించుచున్నారు. అ! నారాయణ గా రట్లూహించిరా? అట్లూహించుట కవకాశ మున్నదా? యన చెందును గూడ సరిపడవు. పంతులు గారు “ఏ కాలమువాఁడో నిశ్చయముగఁ జెప్ప వీలు లేదు” అనియు “మన కవి పెద్దన ననుక రించినయెడల పెద్దనకుఁ దరువాతివాఁ డనగా 16 వ శతాబ్దిలోని వాఁడో తరువాతివాఁడో అయిన జ్ఞాంచవలసి యున్నది” అనియు వ్రాసిరి. ఈ వ్రాతనుబట్టి చూడఁ గవి దేశకాలమో చెప్ప నవ కాశము కాన్పించుట లే దని లక్ష్మీనారాయణ గారు వ్రాసినట్లు లేలమన్నది. గాని 15 వ శతాబ్దమువాఁడో 16 వ శతాబ్దమువాఁడో యని యూహించుచున్నటులు తేలుటలేదు. లక్ష్మీనారాయణగారి కట్లు చెప్పుట కవకాశమును లేదు. వీరు మొదట రామకవిచేసిన కవి స్తుతిని బట్టి కాలనిర్ణయముఁ జేయఁ బ్రయత్నించిరి. అది సరియగు ప్రయత్నము కాదు. గ్రంథకర్త యేకవులను స్తుతించెనో, ఆ కవు లకుమాత్రమే తరువాతివాఁ డన వలెనుపడదు. ఎన్నఁబడిన కవులకుఁ బూర్వం దనుటయు నుచితము కాదు. ఫణిభట్టునుగూర్చి వ్రాయుచు వీరేశలింగముగా రిట్లు విఖించిరి.

కవి నన్నయలిక్కనలను మాత్రమే స్తుతించినందున మిక్కిలి ప్రాచీనుఁ డనియు లిక్కయబ్బదిపూర్వ ప్రధితకవు లనుటచేతఁ దిక్కినాదులకుఁ దరువాతఁ గొంతకాలమున నుండే ననియుఁ జెప్పుదురు. కర్తృకాలమును నిర్ణయించుట కిట్టివే యాధారములైన

* [ముఖ్యము 1. వంగూరి గుమ్మారావుగారు, 2. ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణపంతులుగారు, 3. అవటపల్లి నారాయణరావుగారు.]

యెడలఁ దమ పుస్తకములలోఁ గవి స్తుతులను జేయనివా రందఱును నన్నయారటఁ బూర్వముని చెప్పవలసివచ్చును."

శిరేశలింగముగారు వ్రాసినది యంచితముగనే యున్నది. రామకవిచేసిన కవిత్వమిదిబట్టి యాతఁడు శ్రీనాథ పోతనలకుఁ బూర్వ డుమాత్రము కాఁడని తేలికది. తరువాత నెప్పటివాఁడో తేలుట లేదు. ఇంకఁ బెద్దనపద్మానుకరణవిషయముఁ జూతము. పెద్దన కవిత్వమును రామకవి యనుకరించె ననుట యంచితము. కాన పెద్దనకుఁ దరువాతివాఁడు. పంతులుగారు "పెద్దనకుఁ దరువాతివాఁడనగా 16 వ శతాబ్దిలోనివాఁడో తరువాతివాఁడో" యని కదా వ్రాసిరి. 'తరువాతివాఁడ'ననెంతవఱకు గ్రహించవలసియుండును? 16 వ శతాబ్దము మొదలు నేటివఱకుఁ గల కాలమంతయు, తరువాతి కాలమే గదా? 16-వ శతాబ్దాది నున్న కవిని 16 వ శతాబ్దాంతము నందలివాఁడు గాని, 17 నందలివాఁడు గాని, 18 లోనివాఁడు గాని, 19 నందువాఁడు గాని, ఇరువదివ శతాబ్దము వాఁడు గాని యనుక రింపవచ్చును గదా! ఇప్పటి కొప్పురపుకవులు పెద్దన ననుకరించి 'పల మేఘముడాలు డిలసేయగఁ జాలు' నని పద్యము నల్లిరి. ఆకారణము చేత వారు 16 వ శతాబ్దమువారగుదురా? కారు. అట్లే రామ కవియును గావచ్చును. కాన తరువాతివాఁడన నేటివాఁడైనను గావచ్చును. ఆహేతువుచేతనే పంతులుగారు 16, 18 శతాబ్దములమాట నెత్తి యప్పటివాఁడై యుండు నని వ్రాసెనును, దానిని సిద్ధాంతి కరింపఁజాలక, తరువాతివాఁడో యనికూడ వ్రాసిరి. వస్తుత్త్యముచేఁ బంతులుగారికి రామకవికాలము తెలిసినది కాదు. పూర్వం దనుట కవకాశము చిక్కలేదు. కాన సారాంశంబుగారు వ్రాసినది యగ త్యము. కనుకయు వృద్ధములందు రామకవినిగూర్చి కొంతపూర్వం దను భ్రాంలని మూల వ్యాసము బయలుపెడఁబడుట ముందే నాటుటకై వీరీవ్రాతను మూలవ్యాసమునకు ముందే వ్రాసిరి. అట్లు కాదందులని మూలవ్యాసము ప్రకటింపవగుటకుఁ బూర్వమే తవ్యాస వ్యాసముఁ బ్రకటింప నేమి తొందర కలిగినది? అట్లు చేయుట యంచిత మెట్లగును? ఇట్లు రామకవిని బూర్వనిఁ జేయుటకై ఒకండుక యసత్యప్రయత్నము జరిగిన దనక తప్పదు. గ్రంథ మిప్పు టికిని బయల్పడుట లేదు. ఇదియును, గొంత సంజేహమును కలిగించుచున్నది.

అది యటు లుండఁ బూర్వం దనుట కాధారములు లేవు. గాని నవీనుఁ డనుట కవకాశములు చాల గన్నించుచున్నవి. (1) 18-వ శతాబ్దములోని కంకంటిచారి యత్తరరామాయణములోని సుప్రసిద్ధ పద్యముయొ క్క యనుకరణము రామకవి కిబ్బమునందు గానించుచున్నది. మఱియుఁ బూర్వకవిత్వం దుండు జగి యందు లేదు (2) పూర్వం దుండురీతి భాషాజ్ఞాన మీ కవి కున్నట్లు కానించుట లేదు. (3) నిస్సార మగు నవకరణము మొందుగా నున్నది. (4) ఇది యటు లుండ నీతఁడు చేసికొనిన పంశపర్ణనమును పట్టి చూచినను నీతఁడు చాల నవీనుఁడుగాఁ గన్పించుచున్నాఁడు. ఈతఁడు నన్నయను దనవంశకనిగా వర్ణించుకొనె ననునదియే నిజమగుచో నాతనిని

మిక్కిలి పూర్వనిగ వర్ణించె ననక తప్పదు. మాధవల్యమునని చెప్పి, అగోత్రమున నన్నయ పుట్టె ననియు, నాతని తరువాతఁ గొన్ని పురు సాంతరములు గఠించిపోయిన పిమ్మట, ఆవంశమునఁ దమమూల పురుషుఁ డగు గోపాలుఁడు పుట్టె ననియు, నటులయివాని నెప్పుడో యోగానందుఁడు పుట్టె ననియును, నాతని సంసరుడు తా ననియును చెప్పుకొనినట్లు కానించుచున్నది. పెద్దనెద్ద గర్తయు లనేకములు నడుమనడుమ గలవు. గోపాలుఁడు నన్నయకు మనుమఁడు గాని మనిమనుమఁడు గాని యారీతి దిగ్గజ బాంధవము గలవాఁడు గాని యగుచో, నాబంధుత్వమును రావలె. తెల్పియే యుండును. అట్లు తెల్పక ఆ నన్నపాత్యవంశాంధోధి గోపాలుఁడు పుట్టె ననుటచేత నుభయులకును నెడమ విశేషముగాఁ గల నని తేలుచున్నది. మఱి యును మఱల గోపాలునివంశములో ననేకులు జన్మించి గోపాలుని వారై క్షీరిఁ జెందిగఠించిరి. వారిసంఖ్య లెక్కంపఁ మాము గాదు. ఇట్లనేకులు చనినతరువాత నూరపురాజు పుట్టె. నూరపురాజు తరు వాత నెందఱు గఠింతుకో తెలియదు. ఎవ్వరు నావంశమున యోగా నందుఁడు పుట్టె. ఆతనికొకడు రామకవి. దీనిసంపద బట్టి చూచిన విశేష మగు నెడము రామకవిని నన్నయకును ఉన్నట్లు గేలుచున్నది. అని నాలుగై ముందలలోఁ బోవువదిగా లేదు. గోపాలుని వారగుటకుఁ బూర్వ మిట్టిపే రెమో చెప్పలేకపోయినాఁడు. నడుమనడుమ నెది తెలియు పురుషులు కలగో యెఱుంగఁడు. కాని తిఁడు పెద్దనాదులకంటె బూర్వం దనుట భ్రామ్యముగాఁ గానించుట లేదు. నూ పరాజాతకులు యోగానందుఁడుగుఁ గల సంబంధము తేటపడుట యేమి కిది కనుకనను ననున్నయగు చ్చముగ నున్నది తా నుండు దానుకరించె నన్నయని గూర్చి తతఁడు చెప్పి యుండును. అట్లు 'పెద్దన' అని యెఱుంగుకొనిరించె నని చెప్పఁగలము. చె నను యిచ్చుకొనినను జెప్పు వచ్చును. ఇంక నొక అంశంబును గూర్చి యెఱుంగుకొనియు విర చించినది కాని వాదము ప్రలయగాఁ జేయె. కొందఱ జతఁగు సేసినదే యనుచున్నాడు. అట్లు వాదించి-న, అయ్య- 17-వ శతాబ్దమునందలి ఎలకాచి వాఁడగు పల్లవకవిగఁ నెప్పుడో డెలియ దివియును, అతఁడే పెద్దనమనెనై ప్రాప్తం బైన యా వ్యాకరణమును లోకమునఁ బ్రకటింప ననియు, సంజుంకికరించుచున్నాడు. కాన నాంధ్రశిబ్బమితామసం గూర్చి ప్రశంసించిన రామకవి బాల సరస్వతికిఁ గరువాతిఁ డనుట ధ్యము.

ఈరీతిగా నిన్న మొన్నటివాఁడగు రామకవి నన్నపాత్యని పనశకీమువానినిగ నెప్పుకొనినమాత్రమున దానిని ప్రమాణముగా నెంచుకొన నవసర ముండదు. నన్నపాత్యని పూర్వోత్తరము లెఱిగి యుండి కవి ఇట్లు వ్రాసికొని యుండలేదు. నన్నయ తాత తండ్రులఁ గాని, పుత్రపేత్రాదులఁ గాని తెలుపలేదు. తమగోత్రకర్త యగు మాధవల్యనికడనుండి నన్నయకడకుఁ దమికి యక్కడనుండి తమ గోపాలునివారికి మూలపురుషుఁ డగు గోపాలునికడ కొకదాఁడు దాటినాఁడు.

నన్నయగోత్రము, రామకవిగోత్రము నొక్కటియూ?

రామకవి తాను నన్నయవంశస్థుఁడని తలంపుటకుఁ గారణ మేమన, తనది మాద్యల్యగోత్ర మగుటచే నన్నయ భావతీతికలూ ముద్యల్యగోత్రజాతుడనని వ్రాసికొనినదాన గని భ్రమచేతమయిన భయములదియు నొక్కటియే గోత్ర మని నన్నయను తనవంశ స్థునిగా వ్రాసికొనినాడు. అవకాశము లభించిన గొప్పవారలఁ దమ వంశస్థులనుగాఁ జెప్పుకొన లోతులు పాటుపడుచుంటు క్రొత్తది కాదు. కాని ముద్యల్యగోత్రము వేఱు, మాద్యల్యగోత్రము వేఱు నై యున్నవి. ముద్యల్యపత్యమే మాద్యల్యఁడయి యుండినను నీముఖ లిద్దరును గూడ గోత్రకర్తలే మై యున్నారు. ఈవిషయమై శబ్ద కల్పద్రుమముఁ జూచిన సంశయము విడిపోవును. అందిట్లున్నది—

“ముద్యల్య = గోత్రకారకమునని శేషః” “మాద్యల్య = ముద్యల్య మనిపుత్రిక సుచ గోత్రకారకః”

దీనింబట్టి గూడ ముద్యల్యగోత్రము వేఱు మాద్యల్యగోత్రము వేఱు నని తేలుచున్నది. భర్తృప్రవృత్తి లోనగు భర్తృకాత్త్రములందుఁ గూడ ముద్యల్యగోత్రములు వేఱుగఁ దెల్పుచున్నవి. ఇట్లే నసి వ్యగోత్రము వేఱుగను, వాసివ్యగోత్రము వేఱుగను, కాసింపుచు న్నది. నన్నపాచార్యుఁడు తాను ముద్యల్యగోత్రజాతుడనని వ్రాసికొనియున్నాడు. రామకవియన్నయో తనగోత్రకారకుఁడు మాద్యల్యుడని వ్రాసికొనియెను. చూడుడు.

“న. మద్వంశకమం బభివర్ణించెద.”

“మ. వివిధామనామపురాణకాత్త్రపటిమాభివృద్ధుఁడధ్యాత్మమర్దవిశేషప్రతిపాదమానసుఁడు సాంక్షిప్త్యైస్థానిస్థామయో

గవిసోవానుభవప్రమోదుఁడు తపోగజ్జ్వలి మాద్యల్యమా ౬౩ ౪ బృండు ప్రకాశమందె భరణిక్ విజ్ఞానపారీణుడై”

కిరాతార్జునీయమును తెనిగించిన గోపాలునిసింగయకవియుఁ దనది మాద్యల్యగోత్ర మని వ్రాసె. ఇట్టి మాద్యల్యగోత్రోద్భవుండు ముద్యల్యగోత్రజాతునివంశమువాఁ డెట్లు కాగలఁడు? ముద్యల్యగోత్ర మాద్యల్యగోత్రములకుఁ గల భేదమును కవి తెలిసికొనకపోయినాడు. నన్నయోపాధ్యాయునిగోత్రము వేఱు. రామకవిగోత్రము వేఱు. ఇంటిపే రొకటి గా దనుట స్పష్టమే. నన్నయయింటిపేరు గోపాలునివారు కారు కదా. కాన నిద్దఱును నేకవంశస్థులు కారు.

గోపాలునివారు నన్నయవంశస్థులమని

చెప్పుకొనుచున్నారా?

“గోపాలునివారు ఇప్పటికిని నన్నయసంతతివార మని చెప్పుకొందురు.” అని పంతులవారు వ్రాసిరి. ఇప్పుడు చెప్పకొనఁ బ్రారంభించి రేమో కాని, ఇంతకుఁ బూర్వము చెప్పకొనుట యున్నట్లు కాన్పింపదు. గోపాలునిసింగయకవి తనకిరాతార్జునీయములొక దాను నన్నయవంశమువాడనని చెప్పకొని యుండలేదు. ఈసింగయకవి చరిత్రమును వీరేశలింగముగారు తమకవులచరిత్రములొ

అందులకై గోపాలునివారిఁ గూర్చి యారసి యామైఁ జరిత్రవ్రాసిరి.

వారు వ్రాయునపుటికి గోపాలునివారు నన్నయసంతతివార మని చెప్పుకొనుటయే యుండినచో వా రాసంగతి వ్రాసియే యుందురు. ఆంధ్ర దేశపు పూర్వచరిత్రలోఁ జక్కనియభినివేశముగలవా రని పంతుల వారిచే నూహింపఁబడిన చిలకాకృష్ణయ్యపంతులుగారును నన్నయ భట్టు మహారాష్ట్రఁ డనేవాదమును గా దనిరే కాని, వైదికుఁ డను వాదమును కొట్టివేసి, వారియింటిపేరు గోపాలునివా రని చెప్పియుండ లేదు. ముప్రసిద్ధకవిమరులగు తిరుపతివెంకటేశ్వరకవులు మనయాంధ్ర దేశమును చాలవఱకుఁ జూచిరి. కొందఱు గోపాలునివారికిని దమకును జాల పరిచయము కల దనియు, వారితో ననేకపర్యాయములు కవులంగూర్చినప్రసంగములు వచ్చుచునే యుండె ననియు, వా రెప్పుడును నన్నయసంతతిః మని చెప్పుకొనలే దనియు, తిరుపతికవి గారు నాతోఁ డెప్పిరి. బీయను ముప్పాళ్లలో నొక గోపాలుని వారియింట బసచేసి యాగ్రామమున నవధాన మొనర్చితి మనియు, ఆ గోపాలునివారితో బహువిద్యావిషయములంగూర్చి ముచ్చటించితి మనియు, వా రెన్నఁడును తాము నన్నయసంతతివార మని చెప్పుకొనలే దనియు, కవిరాజుబిరుదాంకితు లగు వత్సవాయి వెంకటసీలారాజుగారు నాతో ముచ్చటించిరి. మఱియును నన్నయ వైదికుఁడను వాదము బహుకాలమునుండి వచ్చుచున్నది. ఆంధ్రదేశమునం దంతటను వ్యాపించిన కవులచరిత్రములొక జరకాలముక్రిందటనే వీరేశలింగము గారు నన్నయ వైదికకాఖవాఁ డని వ్రాసిరి. అంతకుఁ పూర్వమందే కోవెల గోపరాజు తన విక్రమార్కచరిత్రములొ నన్నయను తాను నియోగికవు లని యిచ్చినవారిలో నీయన వేఱుగా నిచ్చి యున్నాడు. ఈతఁడు నన్నయను వైదికునిగా నిచ్చియున్నాఁ డని వంగూరి సుబ్బారావుగారు వ్రాసియుండిరి. కొమఱ్ఱాజు అత్తుల రావుగారు నన్నయను వైదికుఁ డనుటయే కాక, ఆ కవి వైదికుఁ డగుట వైదికకాఖ కొక గొప్పభ్యాతి యని వ్రాసిరి. ఇట్లే పల్లూరు చరిత్రాభిజ్ఞులు బహుకాలమునుండి వ్రాయుచున్నారు. గురజాడ శ్రీరామమూర్తి గారికొకరూపాత్మ మిటీకల నన్నయ నియోగి యనువాదమును తెచ్చిరి. వారయినను గోపాలునివారు నన్నయవంశమువా రని వ్రాయలేదు. నేను నన్నయభట్టారకచరిత్రములొ శ్రీరామమూర్తి గారివాదమును ఖండించి, ఆతఁడు వైదికుఁ డని వ్రాసియుంటిని. బహుకాలమునుండి యిదిలే వాదము జరుగుచుండినను, గోపాలుని వారు గాని, వారిమిత్రబాంధవులు గాని, నేటివఱకును నన్నయ వైదికుఁడు కాఁ డనియుఁ దమవంశకవి యనియు వ్రాసియుండలేదు. కాన గోపాలునివా రిదివఱకు తాము నన్నయసంతతివార మని చెప్పుకొనుచున్నారను వార్త నమ్ముటకు వలనుకాకున్నది. ఒకవేళ కొందఱు గోపాలునివా రెవరైన నిటీవల అట్లు చెప్పుకొందురుగాక! అంతమాత్రముచేత బంతులవారివాదమున శేమత్రమును బలము కలుగదు. రామకవితలనే వారును ప్రమేదే చెప్పుకొనియుండిరి వైష్ణవమతస్థులగు నెల్లటవారు తాము స్మార్తుఁ డగు పోతనసంతతివార

రనియు నది యమఁగా కా దనియు

వ్రాసిరి. భారత్యాజ్ఞోక్త్యంతః డగు మెనుకల్గినవకవి కా
గోక్త్యంతః డగు పిల్లలమట్టివవీరనను తనవంశస్థునిగా వ్రాసె
నియె. అది శ్రమయని చరిత్రజ్ఞులు చెప్పచున్నారు. ఇట్టిభ్రమలనే
కములు గలవు. వానిలో నిదియు నొకటి కావచ్చును.

నన్నయభట్టుకాఖయు గోపాలునివారికాఖయు

నొకటియో?

ఇంటిపే నొక్కటి కాకున్నను, గోత్రమొక్కటి కాకున్నను
కాఖయైన నొక్కటియో? యన నదియును గాదు. గోపాలునివారు
నియోగులు. రామకవిగ్రంథములోని :-

కా. నానాయుక్తిబలప్రవీణతల విన్నాంబుగా రాజసం

స్థానామాత్యునిదుర్లభించి బుధపావ్యస్థాప్యసంపాదనా
హీనసాపన సేగ్గుంచి వికటించేవారి నుగ్గాడెయో

గానందుడు. నియోగివైభవత లాహి చెప్ప నాశ్చర్యమల్.

అనునానిబట్టి గారుకవి నియోగి యని తేలుచున్నది. నన్న
యభట్టుకాఖ డన్ననో వైదికబ్రాహ్మణుడు. రాజనరేంద్రునిపురోహి
తుడు. భారతీయకలా "తనకులబ్రాహ్మణు" నని కల దని లక్ష్మీ
నారాయణపంతులువాచే యంగీకరించిరి. కులబ్రాహ్మణు డనఁ బు
రోహితుఁ డని యర్థము. కొందఱు శబ్దరత్నాకరదులలో నీయర్థము
లే దనిరి. వానియం దిపదమే లేదు. కాని, ఆనై నిఘంటువు కల్పకల్ప
ద్రుమము మున్నగు సుద్రంధములం దీయర్థము కలదు. స్వామికృతా
మరటిక మున్నగువానియందును కల దని వానిమూలముగాఁ దెలియ
గచుచున్నది. ఈరీతిగా నిఘంటువులు మున్నగువానియందు గుల
బ్రాహ్మణు డనఁ బురోహితుఁ డనునర్థము కలదు. కావుననే వీరేశ
లింగముగారు నన్నయ్య నియోగి యనువాదమును ఖండించివైచి వైది
కుఁ డని యీశ్రీనిధిరీతిగా వ్రాసియుండిరి.

"ఇతఁడు ముగ్ధలగోత్రజాతుఁ డగు వైదికబ్రాహ్మణుడు
.....నన్నయభట్టు తాను రాజయొక్కకులబ్రాహ్మణుఁ డయినట్లు
"తనకులబ్రాహ్మణు నను" నవిరశబహుళతత్పరు..... నన్న
పాద్యుఁ జూచి పరమధర్మవిదుడు వరచతుక్త్యావ్యయాభరణుఁ డిట్లు
లనియెఁ గరుణతోడ" నని యాదిపర్వములోఁ కెప్పుకొనియుండుటచేత
నన్నయ వైదికభిక్షామణి యనియే నిశ్చయంపవలసియున్నది. కుల
బ్రాహ్మణులై వంశపరంపరగా రాజపురోహితత్వము నిర్వర్తించు
చుండుట వైదికులలోనే కాని నియోగులలో లేదు."

ఇట్లు వ్రాసిన వీరేశలింగంపంతులుగారు స్వకాఖాభిమానము
లేనివాడు కాదు. అది యతిమాత్రముగాఁ గలవారిని వంగురి నుబ్బా
రావుగానుకూడ ఎత్తిపాడిచిరి. ఇట్లు స్వకాఖాభిమాని యగు చరిత్ర
కారుడు ప్రక్కనుండి వంగురి నుబ్బారావుగారు గోపాలునిరామ
కవి డగు సభార్యగ్రంథముఁ గూర్చి చెప్పుచుండినను దానిం ద్రోసి
రాజుని నన్నయ వైదికుఁ డని విధాంతికరించిరి. ఏలే సత్య మది గా
వునను నంతకు మించి వ్రాయ నవకాశము చిక్కలేదు గావునను.

ఒకరు, తను కులబ్రాహ్మణు ననుపాదముఁ జూచితి వనియు
కాన తమన్ గులబ్రాహ్మణున్" అని యగ్రము చెప్పుకొనవలయు నని
యై వ్రాసిరి. కాని యి యగ్రము "నన్న పాద్యునిపద్యము
"నన్న పాద్యుఁ జూచి పరమధర్మవిదుఁ డిట్లులనియె, నని చెప్పి
చున్నది. కాన తమన్ ౧౭౭౬.డి.౪౯ దనున్, గులబ్రాహ్మణున్
నన్న పాద్యున్ జూచి పరమధర్మవిదుఁ డిట్లు లనియె, నని చెప్పి
వలెను. అప్పుడు ౧౭౭౬. ౪౯ ననుక్త్యావ్యయాభరణునితో నన్న
యించును గాని, ఈ ౧౭౭౬. ౪౯ తో నన్నయంబు దుక్త్యావ్యయా
భరణుండు తమన్ "నన్న పాద్యు" జూచి యిట్లు ౧౭౭౬. ౪౯ దన్ను
తాను జూచుకొని "నన్న పాద్యు" జూచి యూహితిగాఁ దిశికనాఁ డని
యర్థమగును. కా. రా. కెకపరమువా"లను గా- రాధ "మేమియు
లేదు. పురోహితుఁ డనునర్థము గల కులబ్రాహ్మణశబ్దముయొ
క్క యవయవాక్యమున ది. కులబ్రహ్మణుఁ డ౯ బ్రాహ్మణు డని
యర్థము "పురోహితులలో సారస్వము లేను. కులక గూఁతుఁ డని
అర్థము చెప్పటచేఁ బురోహితుఁ డను నర్థము" నని యిట్లు "కేసా
గాఁత్రైగా నాయక్తమే" చంచిత్రము భాషము మీదఁ దలచియున్నది.
కానఁ దనకులబ్రాహ్మణు" ననునాద్యున్ అని పదము "నన్న పాద్యు"ని
కులకగు నన్నపాద్యు" అని యగ్రము చెప్పుకొనినది "నన్న" కముల
నుచితముగను సహజముగను నున్నది.

వైదికినియోగివేద మున్నట్లీకే గలదా ?

ఈశ్వర కుష్మండిక గలదా ను "నన్న" కంఠించుచున్నా
రు. ఆంధ్రప్రత్రికవాచకు ఈ గద వుట్టికే నన్న వేదా నిర్ధార
ణము చేయవలసి యున్నది. కొమయవర్ణింక "మేమియు" మిహ
అతేకల దని వీరేశలింగముగా కట్లు వ్రాయుచున్నాడు "నన్న
భట్టారకుని కాలమునాటికే యాంధ్రస్వాతంత్ర్యబ్రాహ్మణు లొకవైద
నియోగిభేద మేగ్గుడియుండినను" దిండిట్టి యగ్రముకే యాభేద
మున్నట్లు తేలుచున్నది. మఱియును కొందఱుజులకబ్రాహ్మణు
విమలాదిత్యునికానములలోని "నన్న" కు ఉద్గ్రహింపవలయుఁ గనినె
ట్టితి చుయు, ఇట్టికే యాభేదము లంద యు ల్గించిరి. ఇట్లు కాన
సాధారము లుండఁగా మఱు మఱియొకలాఁక నెంఁగ నేలే అది
గాక యాభేదము చాలకాలమునండి కల దనుట క నేక నిదర్శనములు
కలవు. వాని నన్నిటి నీచిన్న వ్యాసమునఁ జర్చింపఁ దావు చాలదు.
ఈశ్వరము నన్నయనాటికే కలదు.

ఆచార్య భట్టాద్యవపదములు.

మఱియును నన్నపాద్యుఁ డగు పదమే యాతఁడు వైదికు
డని తేలుపుచున్నది. ఆచార్యపదమును నామాంతమునఁ జేర్చుకొనుట
వైదికులందుఁ గలదు. కాని నీయోగులందు లేదు. శ్రీనాథుఁ డాచా
ర్యపదమును వాడుకొనె నని లక్ష్మీనారాయణపంతులుగారు వ్రాసిరి
కాని యది తప్పు. శ్రీనాథుఁ డెచ్చటను నామాంతమున వాచార్య
పదమును వాడుకొని యుండలేదు. ఇంకను నన్నయభట్టునది

యాతఁడు వైదికుఁ డని తెలుపుచున్నది. భట్టబిరుదమును వైదికులు మాత్రమే వాడుకొనుచున్నారు గాని నియోగులు వాడుకొనుటలేదు. శ్రీనాథుఁ డొక్కఁడు యితఁకై భట్టశబ్దమును వాడుకొనినాఁడు. అంతమాత్రముచేత భట్టబిరుదము వైదికులకును నియోగులకును సమముగా వర్తించుననుట భర్తృము కాదు. కావుననే వీరేశలింగముగారు హుళక్కి భాస్కరునిగొప్ప వ్రాయుచు “చల్లికార్జునభట్టు భట్టనామమును కలవాఁ డగుటను బట్టి వైదికబ్రాహ్మణుఁ డని యూహింపఁ దగియున్నది.” అని వ్రాసిరి. నేటివఱకును కాశీభట్టవారు, రుద్రాభట్ట వారు పుల్లంభట్టవారు, మీరుభట్టవారు పెద్దిభట్టవారు మున్నగురితగా భట్టపదకలితత్వము వైదికులందుమాత్రమే కాన్పించుచున్నది. భట్ట పదకలితమైన గృహనామమును నియోగులం దేల కాన్పించుటలేదు? నియోగు లాచిరుదమును తొల్లి వాడుకొనుట లేదు. కావుననే యట్టి యింటి పేరు కాన్పించుటలేదు. భట్టనామము గల యింటిపేళ్లు వైది కులం దనేకములు కలవు. వందలకొలఁ దనవచ్చును. గోపాలనియిం టివారలు గోపాలనివా రయినట్లే భట్టనామములయింటివారలు భట్ట వారైరి. భట్టనామ లెల్లరును శ్రోతియు లని దీనివల్లనే తేలుచున్నది. ఇంటిపేరునందు భట్టశబ్ద ముండటయేకాక ఇప్పటికిని పేరులం దు వైదికులలో భట్టనామములు పుల్లరకుఁగలవు. ఫణిభట్టు, మణి మంచిభట్టు, హరిభట్టు, వెల్లంకి తాతంభట్టు, రామావజ్ఞుల కొండు భట్టు మున్నగు నాంధ్రకవులందు శ్రోత్రియత్వమే కాన్పించు చున్నది. వాఁలు వైదికులుగానే యెన్నఁబడుచున్నారు. మనదేశము నందలి వారణాశిధర్మాభట్టు, లింగాభట్టు, గరిగిపాటియన్నంభట్టు లోనగు సుస్మృతకవులు వైదికులు. వైదికులు వాడుకొను నుపపదములే నస్త్రీయయం దున్నవి. కాని నియోగులు వాడుకొను నుపపదములు లేవు. పురోహితత్వము కలదు. అది యట్లు లుండ భట్టశబ్దమును వాడుకొనిన శ్రీనాథుఁడు రూఢిగా నియోగి యని తలంచుటకుఁ గరవేమి? అతఁడు తాను నియోగి నని వ్రాసికొనెనా? లేదు. ఆమాత్యపదకలితుం డగుటనా? ఆపదముచే నొప్పువార లితరులు లేరా? కలరు. శ్రీనాథుఁడు నియోగిదగా? వైదికుఁడా? యను శంకనకూడ శ్రీరావమూర్తిగారు చేసికొనిరి. రామకవివలె నియోగి యని యతఁడు వ్రాసికొనలేదు. ఇక నియోగియే యని యెట్లు రూఢి చేయఁగలము? అట్లు కాదనియు శ్రీనాథుఁడు నియోగియే యనియుఁ తలంపవలె నందురా? అయినను నొకరిద్దఱు నియోగులు యతికొఱకొ నుటందులకొ భట్టశబ్దమును సకృత్తుగా వాడుకొనునంతమాత్రమున

నాచిరుద ముభయులకును సమముగాఁ జెల్లు ననవచ్చునా? కూడదు. అల్లమరాజువారు, అదిరాజువారు, మున్నగు వైదికులందు గృహనా మాంతమున రాజపద మున్నను నయ్యది వైదికులం దరు దనియు నా కారణమున నాచిరాజువారిని నియోగు లనవలె ననియు వంగూరి సుబ్బారావుగారు కావించిరి. అరితి నె యొకానొకఁ డే వచ్చుటైన నెప్పుడైన నెందులకైన నొకనియొగిచే భట్టశబ్దము వాడుకొనఁబడి నను నంతమాత్రముచే నయ్యది యుక్తయులకును సమానముగాఁ జెల్లు ననరాదు. భట్టశబ్దకలితత్వముంబట్టి వైదికుఁ డనుటయే యుచితము. కాన నన్నయను వైదికుఁ డనియే చెప్పనొప్పును. 27 నియోగముల లోఁ బురోహితత్వమును గలదు. గాన రాజశరేందునిపురోహితుఁ డగు నన్నయయను నియోగియే యని వంగూరి సుబ్బారావుగారు వ్రాసిరి. ఈ 27 నియోగములలోనివారు నియోగులేయగుచున్నచాకలి మంగలిమున్నగువాండుకూడ నియోగులే యగుదురు. అది యనుచిత ము. ఈనియోగమునకును నియోగికాఖ్యాబ్రాహ్మణులందు రూఢమగు నియోగిపదమునకును సంబంధములేదు. నన్నయ వైదికుఁ డను వాడుక చిరకాలమునుండి కలదు. అవటబట్టి నారాయణరావుగారు తలఁచి నట్లు వైదికులుమాత్రమే యట్లు తలంచుట లేదు. నియోగులును నట్లే తలంచుచుండిరి. దానిని గొట్టివేయఁ దగిన దేనియును నేఁడు కలుగ లేదు.

కాన రాజశరేందుని తుల్యబ్రాహ్మణుఁడును, నాచార్యపదకలి తుండును, ముద్దలగోత్రజాతుఁడును నగు నన్నయభట్టారకునకును, నియోగియు మాద్యల్యగోత్రుండును, యోగానందామాత్యనందనుఁడును నగు గోపాలనిరామకవికిని కాఖ్యాసంబంధముగాని, గోత్రసంబంధ ము గాని, గృహనామసంబంధముగాని యెంతమాత్రమును లేవు. పాపము! రామకవి గోత్రైక్య మున్న దనుకొని తనగ్రంథమున నన్న యను మాద్యల్యగోత్రలలామునిగా వర్ణించుకొనినాఁడు. మాద్యల్యగో త్రలలామత్వమును జెప్పి, ఆనంతమున గోపాలుఁడు పుట్టె ననుటచే నిచట వంశశబ్దమునకు గోత్ర మర్థము చెప్పుకొనవలె నని గొల్లపూడి వెంకటప్పయ్యశర్మగారు వ్రాసినది సరసముగనే యున్నది. కాని గో త్రైక్యముకూడ నిచ్చుట లేదు. ఏవిధమునం జూచినను నన్నయభట్టు వంశమునకును రామకవివంశమునకును సంబంధము కాన్పించుటలేదు. నన్నయభట్టువంశకవి కాఁడు గోపాలనిరామకవి. రామకవిగ్రంథ మపూర్వము. దీనింగూర్చి యనేకచమత్కారములు కలవు. అసన్ని యు వేటొక గ్రంథమునఁ జర్చింపఁబడును.

అమృతాంజనము సకలవ్యాధులకును సంజీవివంటిది

చక్కని డ

సహా సీసా 1-కి అణాలు 0-10-0 మాత్రమే

అమృతాంజనం డిపో, బొంబయి - మద్రాసు

పురాతనాంధ్రవారాపత్రికలు

కాశీభట్ట బ్రహ్మయ్యశాస్త్రి గారు

నాగరకత నభివృద్ధి చేయు సాధనములలో వారాపత్రికలు మొదటివి. కాన వాని యుత్పత్తి వ్యాప్తి మున్నగు సంశయములు తెలిసికొనుట దేశభిమానుల మొదటిపని. కాని మన దేశమును ప్రప్రథమమున నలంకరించిన పురాతనాంధ్రవారాపత్రికలు గూర్చి యిటీవల మనవారి నేకులు చాలా తప్పుటాహాళి కలగుచున్నారు. కొందఱు మొదటి పత్రిక యాంధ్రభాషా సంజనని యని తలంచుచున్నారు. మఱి కొందఱు పురుషార్థ ప్రదాయిక ప్రథమ పత్రికగా భావించుచున్నారు. ఇంకొందఱు వివేకవర్ధనియే తొలి పత్రిక యని యూహించుచున్నారు. మొత్తముమీద వివేకవర్ధని పత్రికాధిపతియే మార్గదర్శి యని యాంధ్రపత్రికా సంపాదకులు కూడ 1910 లో దమ సంవత్సరాదిసంచికలో వ్రాసిరి. ఇట్టి వ్రాతలం గవి పూర్వపు సంగతుల నన్నింటిని మఱచిపోయి వివేకవర్ధని పత్రికాధిపతిగారును తాము సంస్కరణ మారంభించుటకుఁ బూర్వ మున్న యాంధ్రపత్రికలు గూర్చి తమ కడపటి విజ్ఞాపనములో నిట్లు వ్రాసికొనిరి:—

“అప్పు డాంధ్రవారాపత్రిక లంతగా లేకయు ఉండిన నొకటి పెండున చదువువారు లేకయు దివానత్తములవలె తేజిల్లుచుండెను.”

ఈ రీతిగా ననేకులు పలుసారులు పురాతనాంధ్ర వారాపత్రికలం గూర్చి వ్రాయుచు వివేకవర్ధనిని మొదటికి లాగఁ బ్రయత్నించుచువచ్చిరి. తదభిమానము కలవా రెట్లు వ్రాసికొనినను వ్రాసికొనవచ్చును గాని యది సత్యము మాత్రము కాదు. సత్యరతుల యుపయోగార్థమై నేను పురాతనాంధ్రవారాపత్రికల చరిత్రము నిందు నాకుఁ దెలిసినంతవఱకు వ్రాయుచున్నాను. తెలిసియో తెలియకయో మనవారు కొందఱు వివేకవర్ధనిని

మార్గదర్శక మగు పత్రికగాఁ బెట్టుకొనిరి. ‘మన దాని పూర్వపు పత్రికలను దాని సమకాలపు పత్రికలను నా యెఱింగింపవలయుఁ బ్రయత్నించుచున్నాను. ఇం దేవైనఁ బ్రమాదము లుండిన విజ్ఞులు సనరింతురు గాక!

మన దేశమున నాంధ్రవారాపత్రికల ప్రచారము వివేకవర్ధని పత్రికాధిపతి జన్మించుట కొకింత పూర్వము చుండియుఁ గల వని తలంపవచ్చును. ముద్రాక్షరశాలలు లేకుండిన వారాపత్రికల ప్రచారమే యుండు నేరదు కదా. ముద్రాక్షరశాలలు ప్రవిష్టవేగున ముందుగా స్థాపించఁబడినట్లును తెలుసా నున యాంధ్ర దేశమున 1806 లో నే స్థాపించఁబడినది 1830 వఱకు మంచి స్థితిలోనికి రానట్లును 1835 మొదల వృద్ధిచూచినట్లును తెలియవచ్చుచున్నది. ఈ దేశమునందు మొదటి యచ్చుకూటముగా నెట్టియు వ్రాయు యాంధ్రవారాపత్రికలం ద్వియు నీ పత్రికలు గారు తమ నిమగ్నపురోక్షము వ్రాసిరి.

“Printing has been used among the Tamsil of more than a century. Among the Telugus it commenced about the year 1806 but made little progress until 1830. About 1835 some of the Telugu and Sanskrit poems were printed at Madras. At present many volumes continually issue from Telugu presses managed by Hindus alone. There are at least eight such presses at work besides those which are under the management of Englishmen. Native newspapers both Telugu and Tamil exist : but are ill supported unless they deal in vituperation regayding points of religion or caste.”

1852 లో నచ్చువడిన బ్రాహ్మనిఘంటువులోని వాక్యములు కాన్పించుచున్నవి. కాన నా సంవత్సరము

రమునాటికే యాంధ్ర దేశమున నాంధ్రులచే నడుపఁబడు నాంధ్ర వార్తాపత్రికలు కల వని రూఢిపడుచున్నది. 1806 లోనే తెలుగున నచ్చుకూటములు స్థాపించఁబడి నను 1830 వఱకును నయ్యవి మంచి స్థితిలోనికి రాలే దనియు 1835 లో మంచి వ్యాప్తి కలిగె ననియు దొరవారు వ్రాసిరి. కావున 1830 నుండియో 1835 నుండియో మన యాంధ్ర వార్తాపత్రికలు స్వారంభ మై యుండును. వివేకవర్ధనీపత్రికాధిపతి 1848 లో జన్మించెనట. కాన నాతని జన్మమునకుఁ బూర్వమునుండి యుఁ దెలుంగు వార్తాపత్రికలు కల వని నమ్ముట యుచితము కాకపోలేదు.

ఇక నా పత్రికల నామము లేమి యందురేని వానిని సరిగాఁ దెలిసికొనుటకు నొక్కచో నున్న నా వంటివాని కంతగా నవకాశము లేదుగాని చెన్నపురివంటి రాజధానియందున్నవారి కది సులభసాధ్య మగును అయినను, నా శక్తి కొలఁది వాని నామములఁ గూడఁ దెలిపెదను. పురుషార్థ ప్రదాయనియొక్క జన్మమును వివేకవర్ధనీ పుట్టుకయును శ్రీమదాంధ్రభాషాసంఘ నిలొఁ బ్రకటించఁబడియె. కాన సంజీవని వాని రెండిటి కంటె మొదటిది. సంజీవనికంటె ముందు పుట్టిన పత్రిక గొన్నింటిని వివేకవర్ధనీపత్రికాధిపతియే యీ క్రింది సందర్భమునఁ బేర్కొనియుండె. సంజీవని మొదటి పత్రిక యని యొకప్పుడు శివశంకరపాండ్వాజీ గారు వ్రాసెనట. అందుల కీను పూని యంతకుఁ బూర్వమున్న పత్రికల పాతరను వివేకవర్ధనీపత్రికాధిపతి గారే త్రవ్విరి. వారి వాక్యముల నీ క్రింద నిచ్చుచున్నాను:—

“సంజీవని తలయెత్తుటకు ముందెన్ని సంవత్సరముల క్రిందనో యీ “శ్రీయక్షిణి” యను పక్షపత్రిక తెలుంగునఁ బ్రకటించఁబడుచుండ లేదా? అదాని శైలి యెంత మనోహర మైనదిగా నుండునో వెక్కడఁ దెలిసియుండును. ఏమీ! నా మాటకుం గినుక పూని పుట్టఁబోవు తమ పత్రికఁ జూచియే శ్రీయక్షిణిని తిలుగు తమ శైలి నిట్లవరించుకొని రందు రేమో! అవనీ ఆ మాట నా కేటికి? మఱియుఁ బంతులవారి పత్రిక తలదూపక ముందే చెన్నపురి లోఁ బ్రకటించఁబడుచు వచ్చిన తత్త్వబోధిని యను తెనుగు పత్రిక యెంత చక్కఁగా వ్రాయఁబడుచువచ్చినది! దానిలో రుచిరఫణితిని

వ్రాయఁబడిన యుపన్యాసములఁ జూచి పంతులవారు తమ శైలి నెంత బాగుచేసికొనియుండురు? ఇదియుఁ బంతులవారి పత్రికను జూచి వ్రాసినదే! ఒక కాలమునం దాంధ్రదేశమున మిక్కిలిగా వ్యాపించిన వర్తమానతరంగిణియు, చెన్నపురిలోనే ప్రచురించఁబడుచు వచ్చిన సుజనరంజనియు, రాజమహేంద్రవరమునఁ బ్రసిద్ధిపడుచు వచ్చిన గోదావరీవిద్యాప్రబోధినియు పాండ్వా గారి యభిప్రాయసారముగా సంజీవనికిం దరువాతఁ బుట్టినవే కాబోలు.”

దీనిం బట్టి చూడ నీ క్రింది పత్రికలు సంజీవని కంటెను బురాతనము లని తెలియవచ్చుచున్నది:

పత్రిక పేరు	ప్రచురించఁబడుతావు
1. శ్రీయక్షిణి	బళ్లారి
2. తత్త్వబోధిని	చెన్నపురి
3. వర్తమానతరంగిణి	చెన్నపురి
4. సుజనరంజని	చెన్నపురి
5. గోదావరీవిద్యాప్రబోధిని	రాజమహేంద్రవరము

ఈ యెదు పత్రికలును చాల పురాతన మైనవి. వీనికంటెను బూర్వపత్రిక లేవ్రాతెలియవచ్చినది కాదు.

యక్షిణి శైలి “మనోహర” మైన దనియు తత్త్వ బోధిని ‘రుచిరఫణితి’ నున్న దనియు వివేకవర్ధనీపత్రికాధిపతి గారే పైవ్రాతలో నంగీకరించిరి.

వీనియందు లోకోపకారకము లగు విషయము లనేకములు చర్చించఁబడుచువచ్చినవి. మొదటి పత్రికలు నీతిజాతిమతాచారములం గూర్చి ముచ్చటించినం గాని వ్యాప్తి లేకుండెడి దని వ్రాసదొరవారు వ్రాసిరి. క్రైస్తవపత్రికల వ్యాప్తి లేకపోవుటచేతఁ గాఁబోలు వీ రిట్లు వ్రాసిరి. హిందువులు మతప్రధానులు కాన నీతి జాతిమతాచారములం గూర్చి ముచ్చటించు పత్రికల నాదరముతోఁ జూచెడినా రనుట సమంజసముగానే యున్నది. గాని పూర్వపత్రికలు సంఘసంస్కారాదివిషయములఁ గూడఁ జర్చించుచువచ్చినవి. ఇంతయేల వితం తూద్వాహవిషయమునఁ గూడ వివేకవర్ధనీపత్రికాధిపతి గారి కీ పత్రికలు చాల సాయ మొనరించినవి. ఈ విషయమై వాదే యిట్లు వ్రాసికొనిరి:—

“అప్పుడు నాకు శ్రీపునర్వివాహవిషయమై యేమేమి గ్రంథము లున్నవో తెలియదు. ఈ విషయమై తత్త్వబోధినిలోఁ బ్రకటించఁబడిన యుపన్యాస మొకటియు, పురుషార్థ ప్రదాయనిలో

బ్రకటింపఁబడిన యువస్వాస మెరియు నాకు లభ్యము లయినవి. ఈ గ్రంథసాహిత్యముతో నా బుద్ధికిఁ దోచిన యుత్పలము కాత్రు ప్రమాణములను గూర్చి యువస్వాసము నిమిత్త మేర్పఱుపఁబడిన దివమునాటికి నా శక్తి కొలది నొక యువస్వాసము వ్రాసి 1879 సంవత్సరము ఆగష్టు నెల 9 తేదీన మొట్టమొదటఁ జదివెతిని.

యక్షిణి శైలి పెక్కిం డ్రెఱుంగుదు రనుటచే నయ్యది మంచి వ్యాప్తి కలది యని తేలుచున్నది. వర్త మానతరంగిణి యాంధ్ర దేశమున మిక్కిలిగా వ్యాపించిన దని వివేకవర్ధనపత్రికాధిపతి గారే యంగీకరించిరి.

ఇక సంజీవనిం బట్టి చూడ సంజీవనికిని వివేక వర్ధనికిని నడుమ పది పత్రిక లున్నట్లు తెలియవచ్చుచు న్నది. చదువరుల యుపయోగార్థమై సంజీవనికిఁ బూర్వ పునానివి గలిపి యీ క్రింద నిచ్చుచున్నాను:

1. శ్రీయక్షిణి	9. వ్యవహారతరంగిణి
2. తత్త్విబోధిని	10. హిలినాది
3. వర్తమానతరంగిణి	11. సుధీరంజని
4. సుజనంజని	12. స్వపర్వప్రకాశిని
5. గోదావరీ-ద్యాప్రబోధిని	13. సకలక ద్యాప్రబోధిని
6. ఆంధ్రభాషాసంజీవని	14. బ్రహ్మాండరంజని
7. పురుషార్థప్రదాయని	15. విద్యవ్యాపిహారిణి
8. దినవర్తమాని	16. లోకరంజని

ఈ పదునాఱు పత్రికలును గూడ వివేకవర్ధనికి పూర్వమునందుఁ బుట్టినవే. ఈ పత్రిక లన్నియు బహు విషయములఁ జక్కఁగా మృచుచుదురైతిలోఁ జచ్చించి యాంధ్ర దేశమునకు మహోపకార మొనరించినవి. వినిం జదివి చదివి వివేకవర్ధనపత్రికాధిపతి శైలిని కుదుర్చుకొనుటయే కాక బహువిషయపరిజ్ఞానమును గూడ సంపాదించుకొనిరి. విశాఖపట్టణమునఁ బ్రచురింపఁ బడుచు వచ్చిన సకలవిద్యాప్రబోధిని ప్రకృతిశాస్త్ర విషయాదికముల ననేకములఁ బ్రకటింపఁ జూచ్చినది. సంస్కృతనాటకాదుల నాంధ్రీకరింపఁ బ్రారంభించిన పత్రికయు నిదియే. పారిభాషికపథాదుల గ్రహించుటలో నాంధ్ర భాషాసంజీవని సాయమును బొందితిమని వివేకవర్ధనపత్రికాధిపతిగారి

రంజని చేసిన ప్రతిజ్ఞ నీ క్రింద నిచ్చుచున్నాను. దానిం బట్టి వివేకవర్ధనికిఁ బూర్వమునా దుండు పత్రిక లెట్లుండెడివో చదువరులు గ్రహించుకొనవచ్చును.

లోకరంజని — “ఈ పత్రికయందు రాచరికము, భూగోళ శాస్త్రములు, ఆంధ్రకవుల చరిత్రములు, నవరసపోషకము లగు కథలు మఱియుఁ బుణ్యకథలు, దోహదకృతము, క్రమశిక్షాపథతి, పరీక్షకుఁ గావలసిన టిప్పణములు ముద్రింపఁబడును.”

ఇంత యేల పూర్వపు పత్రికలు చచ్చింపక విడిచిన నాంధ్రీక రాజకీయనితమతాచారవిషయములు లేవు. అప్పటి పత్రికలు చదువువారు లేక దినానక్షత్రముల వలె నుండెడి వను మాట కల్గి. విశేషవ్యాప్తి కలిగి యుండెడి వని వివేకవర్ధనపత్రికాధిపతియే యంగీకరించి యుండఁ గదా!

ఇక వివేకవర్ధనికి సమకాలమునఁ బ్రచురింపఁ బడుచు లోకోపకార మొనరించిన పత్రికారాజముల నా యెఱింగినంతవఱకు నీ క్రింద నిచ్చుచున్నాను:

1. వివేకవర్ధని	11. హిందూ సంస్కృతి
2. జనసాక్షిని	12. హిందూభి
3. స్వదేశిని	13. హిందూభి
4. మందారమంజరి	14. హిందూభి
5. ప్రబంధ-లబ్ధి	15. హిందూభి
6. ఆంధ్రప్రకాశక	16. హిందూభి
7. రాజయోగి	17. హిందూభి
8. చింతామణి	18. హిందూభి
9. అమృతగ్రంథచింతామణి	19. కల్పలత
10. కళానిధి	

ఇట్టి పత్రికారాజము లనేకములు కలవు. సత్యమును దేశభిమానము కలవా రెల్లరును వీని బచురించినవారియెడలఁ గృతజ్ఞులై యూహవలెను. దైవకృపచే పత్రికాప్రచారము మన యాంధ్ర దేశమున సర్వవిధములఁ దృప్తికర మగు స్థితికి వచ్చుచుండుగాక. ఇతరదేశము లీ విషయములోఁ జాల ముందుకు వచ్చియున్నవి. మన దేశముననే వారాపత్రికాప్రచార మింకను దృప్తికర మగు నభివృద్ధి నందియుండ లేదు. పరమేశ్వరుఁడు పూర్ణాభివృద్ధిఁ గలిగించుఁగాక !

1920-వ సం. మే నెల 12-వ తేది

సంవత్సరానికి సంచిక

Andhra Students of the Calcutta University Regiment :

M. Kesava Rao Garu, S. Pranavamoorthi Garu
Interned Andhras, Rangoon

కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయ పటాలము ఆంధ్రవిద్యార్థులు

ఎం. కేశవరావు గారు, ఎస్. ప్రణవమూర్తి గారు, నిర్బంధప్రవాసులు

Mr. A. Searboji Row, Journalists

Ch. Pattabhiramayya Chowd ari Garu

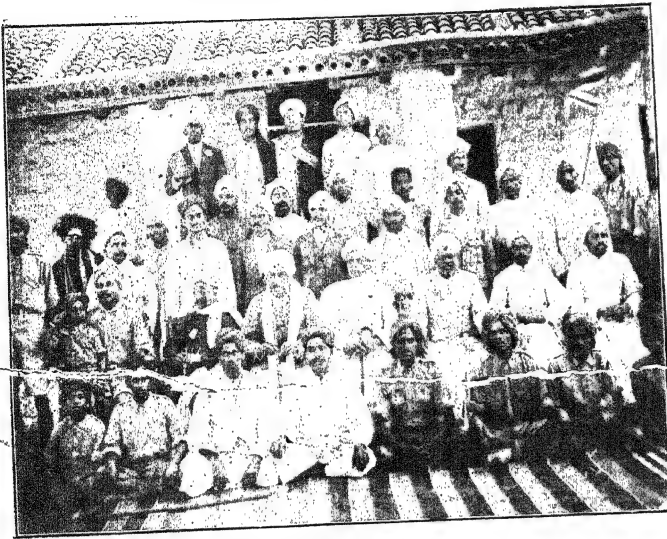

చెలసాని పట్టభిరామయ్యచౌదరి గారు

ఏ. ఎస్. రావు గారు

Grandhalaya Sabha, Anantapur

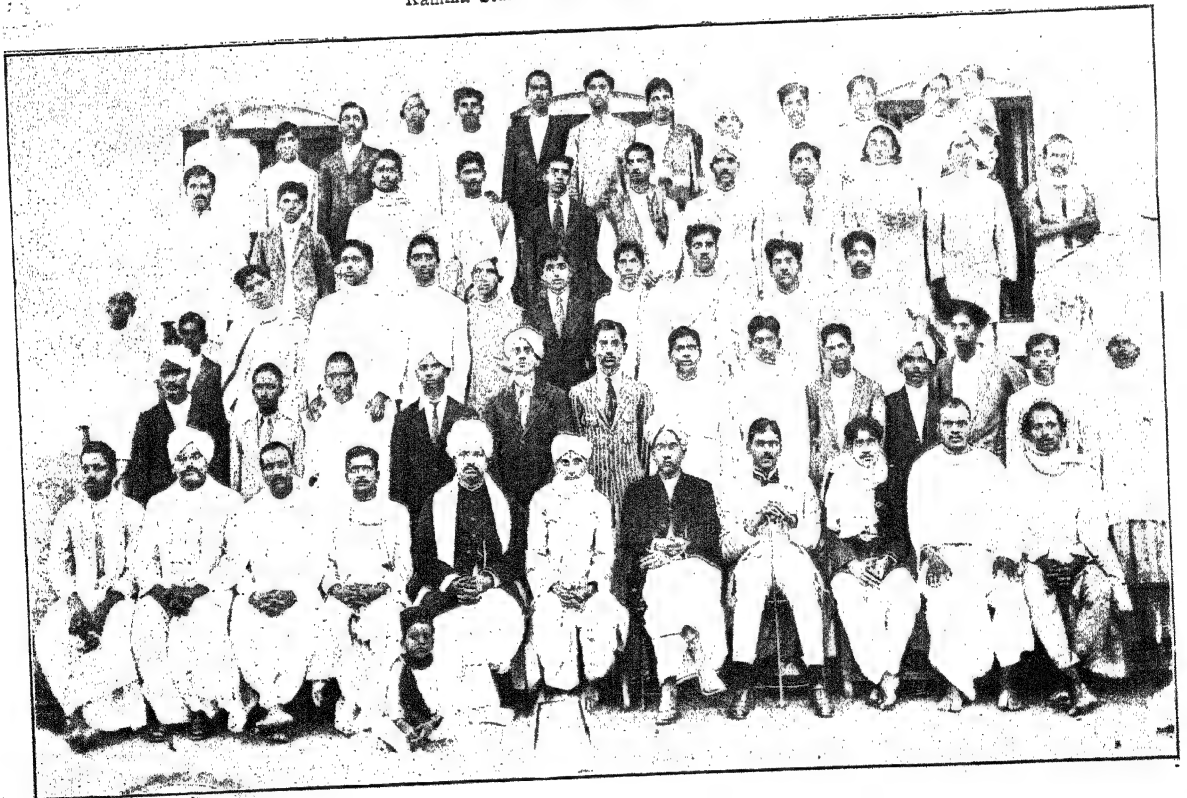
అనంతపురము గ్రంథాలయసభ

P. Subba Rao Garu

పి. సుబ్బారావు గారు

Kamma Students Maha Sabha, Guntur

కమ్మ విద్యార్థి మహాసభ, గుంటూరు

భావముల ప్రభావము

పారనంది జగన్నాథస్వామి గారు బి. ఏ., ఎల్. టి.

భావములకును భావలింగములకును గల సంబంధము అన్యోన్యాయకమమే కాక కార్యకారణత్వమని కూడ శాస్త్రజ్ఞులు చెప్పచుండును. భావజనకవస్తువు శారీరకవికారములను మొదట నుద్భవించును; ఆవికారములు నాడీనిర్మాణములపై ప్రభవించి భావములను ప్రేరేచును. ఆభావములు తిరిగి శరీరముపై ప్రభవించి శరీరవికారములను పుట్టించును. ఇవి తిరిగి ఆభావోద్ద్రేకమునకు కారణము లగుచుండును. ఇట్టి వలయాకార ప్రవాహసంబంధము, భావములకును తత్సంబంధి శారీరక వికారములకును గల దని శాస్త్రజ్ఞుల యభిప్రాయము. ఎట్లనఁబడునో యొక పామునో చూడఁగ నాచూపువలన కొన్ని యాంతరవికారములుద్భవించును. పారిపోవుట యనెను శరీరవ్యాపారము ప్రవర్తించును. ఆ వ్యాపారముతోడనే కలుగు నాడీనిర్మాణవికారములకు సరియైన మనోవృత్తియే భీతి యనెడుభావము. సంతోషమునకు ముఖోల్లాసము, భీతికి శరీరకంపము, భేదమునకు రోదనము మున్నగునవి మఱికొన్ని ఉదాహరణములు.

ఈ వృత్తాంతమువలన నొక సంగతిని గమనింపఁగలము. ఈ భావశరీర వ్యాపారముల ప్రవాహములో మొదటిపాతమునే నిరోధించినచో, భావోద్ద్రేకమునే నిరోధింప సాధ్యమగును. పులిని జూడఁగాఁ గలిగిన పారిపోవుట యనెడు శరీరవ్యాపారమును నిరోధించినచో భీతి యనెడు భావము నిరుద్ధమగును. ఆలాగుననే విలపించుటను ఆపగలిగినవానిలో భేదము మాసిపోవును. కోపమును అరికట్టుటకు ముఖ్యసాధనము శరీరవికారములను నిరోధించుటయే! ఇట్టి సంబంధమును నిశ్చయించినపుడు ఈక్రింది వాక్యము విపరీతములుగ తోచకూడదు. రోదనము చేయుచుండుటచేతనే భేదిం

చుటయు పరుగెత్తుటచేతనే భీతిల్లుటయు ఉల్లాసముగ నండుటచేతనేసంతోషించుటయు సంభవించుచుండును. ఈసంబంధములు పామరాభిప్రాయమున కెంత విపరీతములుగ తోచినను, శాస్త్రవేత్తలచే నంగీకరింపబడినవే. సాధారణముగ నైనను ఇందలి తథ్యము అనుభవమునకు వచ్చుచుండును. ఈసంబంధమును శాస్త్రచర్చలకే కాక సాధారణ ప్రవృత్తికే గూడ నుపయోగించినచో, గొప్పలాభము లబ్బునని తోచుచున్నది. అట్టి లాభములలోఁ గొన్నిటిని సంక్షేపముగఁ జర్చించెదను.

మన వ్యాపారములలో, ననేకములు—అన్నియు అని చెప్పినను తప్పు కాదు—భావప్రేరితములైనవే! ఆ వ్యాపారముల ఫలములు మంచివి యగునప్పటికంటె చెడ్డవియగునపుడే ఆవ్యాపారములను గురించి తీవ్రముగ నాలోచించుట తటస్థించుచుండును. అట్టి యాలోచన సాధారణముగ పశ్చాత్తాపరూపమున మనుజుని వ్యాపారముల నన్నిటిని వ్యవధేశించును. “అయ్యో! ఆలాగున జరిగినది కదా! ఆలాగున చేసితిని కదా! కొంచెమైనను ధైర్యమును చూపలే కుంటిని గదా! కొంచెమైనను ఆగ్రహమును పట్టలేకపోతిని! ఆయొక్కమాట నాడకపోయినచో ఇది యంతయు జరిగి యుండదు కదా!” అని మనుజుఁడు పరితపించుటయును తనను తాను పరీక్షించుకొనుటయును జరుగుచుండును. ఇట్టి పరితాపము స్వపగీక్ష, మనుజుని ఇంకను క్రుంగదీసి దాని ప్రభావమున్నంతవఱకునైనను సతనిని తేలికాపెట్టును. ఈవ్యధను, ఈనష్టమును, తొలగించుటకు తగిన సాధనమును మీఁద చర్చించిన సంబంధసూత్రము వలన కనుగొనఁగలము. ఈ భావోద్ద్రేకము లన్నిటిలోను భావోత్తేజకారణ మనఁదగు మొద శరీర వ్యాపారమును నిరోధించుట యట్టి సాధన మగును.

భావ ముదయించిన తరువాత భావనిరోధము జేయుట కంటె, భావోద్దేశ సమయమందు జేయు వ్యాపారమును నిరోధించుట సంభావ్యము. మనోవృత్తి యైన భావమును అణచుటకంటె బాహ్యమైన శరీరవ్యాపారమును అణచుట సులభము. ఒకక్షణమందు గలుగు పిరికితనపు టుత్తేజసమును అణచినయెడల గాని, ఒకక్షణమందు పుట్టెడి ఆగ్రహజనకమైన కొట్టుటయ నెడల శరీరవ్యాపారమును ఆపగలిగిన యెడల గాని, ఒకక్షణమందు పెదవుల చివరకు వచ్చిన మాటను చేరసీయక మ్రింగి వేసినయెడల గాని, అనేకసహస్రక్షణములు పరితపించుట తప్పి పోవును. మనభావము లుద్రేకించి, మన సర్వవ్యాపారములను ముంచివేయుట తప్పిపోవును. మనస్థైర్యము కలిగి ఉత్కృష్టమనోవృత్తుల వ్యాపారమునకు సదుపాయము కలుగును.

భావవ్యాపారముల సంబంధసూత్రజ్ఞానమువలన దుష్టభావముల నిరోధనమునకే కాక సద్భావముల సంపాదనకును కూడ సాధనములను తెలిసికొనవచ్చును. స్వాభావికమైన యుల్లాసము మనలకు వీడనాశించుటకు ఉల్లాసమును సృజించుకొన నుద్దేశించుకొని ఉల్లాసమున్నటుల గూర్చించి మాటలలోను పనులలోను ఉల్లాసమున్నటుల నటించినచో తిరిగి ఉల్లాసవంతులగుట సిద్ధించును. ఆలాగుననే ధైర్యవలంబనకు ధైర్యవలంబన సాధన మగును. శత్రువు లని భావించుచుండినవారియెడల దయ జూపుట సాధ్యము. చిరునవ్వు నవ్వుచు, యోగక్షేమములను కనుగొనుచు మంచి మాటలను జెప్ప నారంభించినచో శత్రుభావము పోయి మిత్రభావ ముండును. నిష్కపట మైన యొక నవ్వే యెట్టి శత్రువుల నైనను కలపగలదు; కాని వారు దీర్ఘముగ వారి శత్రుభావమును గురించి తర్కించిన కొలదిని అది స్థిరపడుచుండును. ఏభావమును మాప నుద్దేశించి విచారించుమో, అది యావిచారణ దోహదమున బెరుగుచుండును. దానికి బదులుగ నొక్కమారు మంచిపనిని చేసినయెడల పూర్వముండిన దుష్టభావము చల్లగ నంతరించి పోవును.

అందుచేతనే వ్యాపారమునకు గల ప్రాముఖ్యము "అనది కుడువనిది బాంధవ మెక్కడ?" అనెడు లోకోక్తి నిట్టి దానిని సార్థకముగ జెప్పవచ్చును. ఇట్టి వ్యాపారముల నుండి లేక వ్యాపారముల వివ్యాసముల నుండి యుద్భవించు అంతర్మనోవృత్తితరంగములు మన భావ ప్రపంచస్థితికి హేతువు లగుచుండుటచేతనే బాహ్య వ్యాపారముల ముఖ్యతను గమనింపవలసియున్నది.

బాహ్యచేష్టలలో గలుగు మార్పులు అంతర వృత్తులపై బ్రభవించి నూతన మనఃప్రపంచసృష్టికి కర్మ లగుచుండు ననునది మనము గ్రహింపవలసిన మూఁడవ సంగతి. శరీరవ్యాపారములు శరీరారోగ్యమునకే ఆపశ్యకము లని భావించగూడదు. శరీరారోగ్యమును శాస్త్రములుసంపాదించు సాధనముల సాహాయ్యమున సంపాదించగలము. దంతములు చేయవలసిన భక్షణాది వ్యాపారమునకు బదులుగా పెప్పిస్ మొదలైన కొన్ని కరణముల ప్రభావమున ఆహారమును బాహ్యమునకే సగము శీర్ణింపజేసి అన్నకోశములలోనికి పంపవచ్చును. దంతములదార్ఢ్యము శరీరస్థితి కందుచేత నావశ్యకము కాదుగదా! ఆలాగుననే శాస్త్రములు కనిపెట్టిన యీ శ్రమములు శరీరాంగముల దార్ఢ్యముయొక్క విలువలు తగ్గించుచున్న వని చెప్పవచ్చును. ఒక్క యాహారణము:—స్వరక్షణకై పూర్వ లుపయోగించవలసిన శారీరబలము తుపాకులు వచ్చినతరువాత విరర్థక మాయెరు గదా! ఇట్టి వెన్నయో వివరింప సాధ్యములు. శరీర సంపదకొఱకెంత యవసరమో అంతకు ఎదిర్చుకొన మానసికారోగ్యమునకు శరీరవ్యాపారములు ఆవశ్యకములు ముఖ్యముగ భావములపై వ్యాపారములకు గల భావమును మరువకూడదు. చేష్టల ప్రారంభ కాలమున వాటి ఫలితములను నూటిగ లెక్కింపలేక పోవచ్చును. అందులో నూతనచేష్టల యారంభ కాలమందు వాటి ప్రభావము లెటు లుండునో ఇద మిథ్య మని చెప్పలే కున్నను చేష్టల మంచిచెడ్డలను బట్టి వాటి ఫలితములను చాలవఱకు నూహింప సాధ్యము. శరీరారోగ్యమున కుపయుక్తము లగు చేష్టలు కార్యక్షమతాసామర్థ్య

ముల జ్ఞానమును సృజించు నని చెప్పటలో పొరపాటుండదు. ఇందు కుదాహరణములు మెండుగానే కనబడును. నార్వేస్ట్రీ లెట్లు శరీరచేష్టల ప్రభావమున మూరినారో తెలుసుకొనవచ్చును. సుమారు ఇరువది సంవత్సరములకు పూర్వము ఈ నార్వేజీదేశపు స్త్రీలు స్త్రీసామాన్యమును బోలి 'గృహలక్ష్మీకుటుంబమునకు వన్నె' దెచ్చునది. చల్లనిభావములకు నిలయుము' అని వర్ణితలై యుండిరి. కాని యిటీవల వారి కబ్బిన స్త్రీల యనెడు ఆటలవలన ఈవంటి ఇంటికుండేళ్లు చాక చక్కముగల నారీమణులుగ మారినారు. స్త్రీసంప్రదాయ మనదగు అబలతాదిగుణముల వీడనాడి దేశ సంఘసంబంధ సంస్కరణములలో జోక్యము గలుగఁ జేసికొనుచు మానుష సాధారణ ధర్మములను జూప నారంభించినారు. ఆలాగుననే అమెరికాదేశపు స్త్రీల కబ్బుచున్న బైసికిల్ త్రొక్కుట, బండియాట మున్నగు శరీరచేష్టలు, వారి మనఃప్రపంచము దొక నూతన కల్పనను నిర్మించి వారిని దేశ సేవాతత్పరులుగ మార్చుచున్నవి. శరీరచేష్టలకు మనఃప్రపంచముపై గల యీ ప్రభావమును దేశోద్ధారకులు మరువకూడదు. పాత శాస్త్రో గణపజ్ఞు విధ్యావిధానములో నిర్మితము లగు మార్పుల గురించియే కాక, పాతశాలలను విడచియున్న అనేక వేల యువకుల యాన్నత్యమునకు సహకారము లగు శరీరచేష్టల నిర్మితి గురించికూడ దేశోద్ధారకులు ఆలోచింపవలయును. వ్యాయామ క్రీడలవలన శరీరంపద సమకూరు ననియే సంతృప్తిఁ జెందెడు సంకుతదృష్టి నటుంచి, వాటిఫలములు మనస్సుపైని, నీతి ప్రవర్తనముపైని సద్భావసృష్టిపైని గల వని విశాల దృక్పథమున జూడ సాధ్య మగుచున్నది. అప్పుడు క్రీతి పట్టగా మందును ఒక నగరవ్యాయామస్థలము వశ్యము. ఇట్టి యేర్పాటులు పురుషుల కొరకే కాక స్త్రీలకొరకును ముఖ్యముగ నావశ్యకములు. స్త్రీలు ముందుకు వచ్చి పురుషులతోఁ బోరాడి తమ కావశ్యములైన యేర్పాటులను గల్పించుకొన లేనప్పుడు శాస్త్రోద్ధారమును కోరువా రందఱు సమకట్టి వెనుక

నుండు స్త్రీబృందమును అన్ని విషయములలోను ముందుకు జేఁ బ్రయత్నింపవలసినదే కదా ! నూతన మనఃప్రపంచమును గల్పింప సాధ్యము కా కున్నను సామ్రాజ్యగఁ బ్రవేశ పెట్టఁగలుగు శరీరచేష్టలద్వారా ఆకార్యమును సాధింప వీలగును.

ఇంక నొకసంగతిని ఈభావ వ్యాపారసంబంధము వలన మనము నేర్వగలము. చాలమంది భావములను వారి ముఖములలో నెల్లప్పుడును వ్యక్తపరచుచుండున వారు అల్పవిషయములను కూడ పెద్దవిగ భావించుచుండురు. నిలువలోనుంచవలసిన సైనికులను గూడరణ భూమియందలి సైనికునివలె ప్రవర్తింపఁ జేతురు. వీరికంటె బుద్ధిమంతులు వారి నాడిశక్తిని నిలువలో నుంచి, తమ ముఖములో చురుకుదనము లేమిని కనబరచుచుండురు. తమ భావశక్తిని గర్భిక్రతుముగ నణచి వేయుదురు. సాధారణముగ నందఱుము జ్ఞాఘించు చురుకుదనము ఉత్కర్ష, త్వర, ఉత్సాహము మున్నగు గుణములు సంతాపకస్వభావమును చిత్తోద్వేగమును తెలియబరచును. అట్టి ముఖవిలాసముల ఇంద్రియానుభవములు మెదడుపై ప్రభవించి ఎల్లప్పుడును, బిగిసి యుండు ఉద్వేగచిత్తవృత్తిని సిద్ధపరచుచుండును. కుర్చీలో కూర్చున్నది మొదలు లేచిపోవ సిద్ధముగ నున్న వానిరీతిని కాళ్లను చేతులను ఉంచినచో, నిమేషమునకు పదునెనిమిదిసారులకంటె నధికముగ శ్వాసవిడుచుచుండినచో, మనస్సు చీదర నొందక నిశ్చలముగ నెట్లుండగలదు? కనుబొమ్మలు చీదరించుకొనక శ్వాస తులుక్కు పడకుండ మాంసకండలు బిగిసి యుండక ప్రవర్తించు వానికి మనోవికలత యెట్లు రాగలదు? ఒకస్థితి బల హైన్య మనియు మఱియొకటి బల మనియు రుజువు చేయవలెనా? అందుచేతనే చీదరించుకొనకయు, తొందర పడకయు నుండువాడు యెక్కువ పనిని చేయఁగలడు; వాడు చేయు పనిని వాడు తిరిగి విమర్శించుకొన నవసర ముండదు. తోభపడి పని చేసిన త్వరలో విచ్చి న్నుండగును. వాని కప్పుడప్పుడు ఉద్విగ్నావస్థలు సంభవించును. పనిచేసివిచ్చిన్నులై విశ్రాంతికొరకు దుఃఖించు

వారి భేదమునకు గారణము పనియొక్క తప్పు గాదు. ఊపిరిదీయుట కైనను వేళ చాల దని తొందరపడుచుండు స్వభావము, ఆతురుతతోఁ గూడుకొనిన స్థితి, చేయఁబోవు కార్యముల ఫలము లెవ్వి యగునో యనెడు బొత్తుకృత్యము, ఆంతరస్థైర్యము లేమి, అందుకు గారణములు. ఉద్వేగ, ఊళ్ళ, దీర్ఘాలోచనాదు లగు మనోదశలు నిశ్చితకార్యసిద్ధికి భంగకరములు. అందుచేత శాంతమును తమ ఆదర్శముగ నుంచుకొని సంచరించుచుండు వారికి మనశ్శాంతి యుండును. వారి మనోవ్యాపారములు పుష్కలముగను అమోఘములుగను, ఉండవలె నన్న వాటినిగూర్చి విచారించు అలవాటును తొలగించుకొనవలయును. ఒక యభిప్రాయము ఒకకార్యము నిశ్చితము కాఁగానే, దానిని గూర్చి పునరాలోచనమును దాని లాభాలాభములను గూర్చి విమర్శనము నుండరాదు. మనోవృత్తుల ప్రభావము నిరాటంకముగ ప్రవహింపనియవలెను. ఎవరు విశేషముగ నాలోచింతురో వారే యెక్కువగ తొల్లు పడుదురు. జరుగఁబోవు పోటీపరీక్షలో తా నెట్లు

ప్రవర్తించెడినో యని యధికముగ నాలోచించువాఁడు తప్పుక ప్రదర్శనమును చెడఁబోవును; దానికొఱకై యాలోచించక తటస్థునివలె నుండిన వానికి గలుపు సాధ్య మగును. రాబోవు పరీక్షాదినమును గూర్చి ఆతురుత నెక్కువగఁ జూపు విద్యార్థియొక్క బుద్ధి, పరీక్షా కాలమునకు ముకుళించుకొని పోను విషయములను జ్ఞప్తికి తేలేకపోవును. ఇట్టివి యందఱకు ననుభవవేద్యములే! అతిశాస్త్ర అతిశ్రద్ధ భావసమ్మేళనములను తీవ్రపఱచి మనోబుద్ధులను అరికట్టి సరలముగఁ బ్రవహింపనియవు. కార్యసిద్ధికి ప్రయత్న మెంత యావశ్యకమో, మనోనిశ్చలత యంతకంటఁ బది రెట్లు ఆవశ్యకము. ఈ మనోనిశ్చలత నైజముగ లేనివారు తమనశమందున్న శరీరచేష్టలను నియమించి శాసించినైనను పొంద సాధ్య మగును.

శరీరచేష్టలకును, భావములకును గల సంబంధమును చర్చించు మనశ్శాస్త్రసూత్రమును తెన్నగ గ్రహించినచో నింక సనేకవిషయములను అనుభవముచకు ఉపయుక్త మగు తీరుచ న్నిర్ణయము.

మాతృ సంబోధనము

కవికొండల వేంకటరావు గారు

మంచులో నే ముంది మాయమ్మ కాన!
రతనాలరాసులు రారా కుమార!
సంద్రాస నే ముంది మాతల్లి కాన!
ముత్యాల ముల్లెలు ముద్దుల సుతుండ!
నదులలో నే ముంది మాయమ్మ కాన!
మధురాంబులహారి రా నా కన్నసుతుండ!
సిసుతు నెమ్మడి, నెయ్యది కలదు?
నూత్నవికాసంబు నాతండ్రి కాన!
అన్నలారా! రంధ్ర అమ్మ చెప్పెనుగ
రతనాలరాశికై గని త్రవ్వవలెను

గడ్డపారలతోడఁ గడు వడి రండు
ముతియాల ముల్లెకై మునుగంగవలెను
వలల తట్టలతోడ వడివడి రండు
మంచినెల్లను మోయ మగువలు వలయు.
మీతోడివారల వేఁ గొని రండు
నూత్నవికాస ప్రయత్నంబు తెల్ల
సఫలంబు లౌ నట్లు సాధింపవలయు.
మన మందఱు బైకవత్సంబు గలిగి
మాతకు మనికి సమర్పణ మిడుచు
పాటున కోరిచి ఫలము లందుదము.

100

గోపాలకృష్ణకవికి శ్రీగిరిమల్లికార్జునుఁ డిష్టమైవము. ఈతఁడు సకల వేదాంతార్థ రహస్యము తెలిసిన ప్రోవ. తన గ్రంథములలో శివరామశతకము, సమత్పానిదానము తిప్ప తక్కువవాట నిష్కరి టిని భగవద్గీతముగ నంత మిచ్చియున్నాఁడు. పూర్వకపుట కొందఱవలె నీయనయుఁ దనకు భగవత్పాల్మిక్య మొదల న్నాను తదనుజ్ఞచేఁ గావ్యరచనాక్రిస్తుంబునకు నవత్రమించి టును జేపి యున్నాఁడు. వీరింటఁ బురాతనమునుండి ప్రతిపఁమునాచేరెను పూజంపఁబడుచున్న “శ్రీమ న్మృత తేవ్యఁ దివ్య జ్యోతిర్లంకము” కలగు. గోపాలకృష్ణకవి “నాకవిం గా” యను పదటముతో నీ లింగమున కొక శతకము నంటిం మిచ్చి యున్నాఁడు

గోపాలకృష్ణకవికి పూర్వకపుట కి. క్రిముపై నశ్చిమానము మొందు. ఈయన చతుర్విధ కవిత్వ రచనా వి. తుణఁడు. తన గ్రంథ ములయం దందందు బంధ గర్భ, కవిత్యము నుపయోగించి యున్నాఁ డు. ఆధునికులలోఁ గూచిమంతి తిరుమల - వీనఁగు లత్తయ్యక - వీరి కవిత్వముపై నీరసకిఁ బక్షపాత మతిశయము.

పూర్వక కృతాంధ్ర కాక్యంబులఁ గొన్నిటిఁ బ్రకటింపట కును, నేటికిని భాషాంతరీకరింపఁడ పన్న సంస్కృతమునందలి కొన్ని యుత్తర గ్రంథములఁ దెలిసిందుటకును, నీరఁగు సంకల్పించె. తాని యవిలంబుగు మగు విధిధాన మట్లు సాగవిచ్చిరని కాదు.

ఈకవి రచించిన గ్రంథములు (1) సుభజనమౌద గాహ్లాము. (ప్రబంధము). (2) చమత్కారనిదానము. (వికాశ్యానము). (3) సాన్వత్తీపరిణయము. (నాటకము) (4) వైశాఖమాహాత్మ్యము. (భాషాంతరీకరింపాము) (5) పరామశతకము. (6) మరకతిలింగశత కము. వై లిని పరికించుటకు ఈనిగ్రంథములలోని కొన్ని పద్యముల నిమిచ్చుచున్నాను.

మ. కరణరాజము పద్మరేనుపటలి గంధాస్య గందూప పు మ్మర మాత్యాశీప దంతిసాధునకు వేద్యం ద్రావఁగా నిచ్చె, నం తరధాంగంబు సహార్థభగవంతుడ శ్రీ స్వబాహు స్సూచి దిరత న్మన్వనఁ జేసె నవ్వుమి క హుద్యత్రాపిశం బెట్టిదా!.

ఉ. “ఒకఁడు! ఇంక, వన్నెనుచుకొని లోప దర్శనానుకూ ల్లాన కొల లాలన కొలప మిత్తుట శేకలోక” కాన వాయుమి శ్రవ్యుని కా శకతుల శేకలోక” శ్రీ సుభక్త్యుధామిని” తలఁప ననినాదివై భువత్.”

బుధరహృదయాహ్లాగము

ఈ “దీప్త - బుధరహృదయాహ్లాగము” పీఠికాగ్రాణ్య హ ద్యతక “సుభక్తీశ” వాతతి నందనకల్పనానాదా మలయ ధరణాతనమంచితమౌననకేర లిన్నుత వప్రమ, గానాంక గావాగమూ రుమై గంధాశ్శ”

చమత్కా “నానము

ఎ. “నమచి న్మన్వనం బున వ్నదింది శవల న్నా నానలక్ష్యోగో త్తమచతుంబులఁ దుంది ప్నానకతిక్ ద్విశోక్త్యబ్దము ద్యమనటంబు నెగు నాన తాన ముంగిలెనిగితిప, సా దమ” ఘ్నం నియంకెచొచ్చి? కనుమింతిన్నా సుభా “పమక్” పాన్వత్తీపరిణయము

ఉ. “పోకయు రందిందమును బొంగుగ నానకదంబు నెన్వ/ఁ వీరె శ్చీయమానుని ప్రస కిచ్చిన, నానాం సా న్మన్వనకవింబును పునాభ్యుదయ నై శ తిహా గుగ నై యాకడ నప్తగోత్రముల నంకె శోగి ననఁ ద సుండుకో”

వైశాఖమాహాత్మ్యము

ఈకవి సంకెమువారు, దా-లు ముగ్ధి మే కి, కవ్యగురు కి గణాంకములును నై గణాంతిక్య మున్నాను. వీరిపూర్వము కా పల్లి తిప్ప ల్లికి కొటికల-డి సోచునా, శి “ధ్మమి ప్రాశ్యా మంతిము చేయఁబడినది. గుంటల్ల ముల్లచంద్రి గొంగిళా: హరణ శు పద్యకావ్యమును కృతించి గొనెను. గుంటూర్ ఎల్లప్పు నిగమార్గ సము, అవైల్లితమకరిందిము నను గ్రంథములఁ నెదరాన్న నాశాన్వత్తీపరిణయను, గుంటపల్లి య్య రాఁ చాన్వత్తీపరిణయము ముత్తనామాత్మ్యరిత్రము. శ్చేక కావ్యచప్రదీపి కావింశ్యనము కధాసారము నను వాక్యగ్రంథములను, గోపాలకృష్ణ కవి రెండవమూయఁడు నానందము శతక హనుదర్శనము నును గ్రంథమును రచించిరి.

మ ర తె ల ము

తామర, తీట, గజ్జి, దురదలను తొలగించును

రాజా రాణి గుర్తు గల డబ్బి 1-కి అణాలు 0-6-0 మాత్రమే డజ్జ 1-కి రూ.3-8-0

నెం. 6, తంబుకెట్టి వీధి, మద్రాసు. అమృతాంజనం డిపో, నెం. 108, శ్రీరెడ్డి, పోర్టు, బొంబయి

విగ్రహారాధన

రాయవరపు మహాలక్ష్మమ్మ గారు

విగ్రహ మనగా మనస్సుచేత గల్పింపబడినది. మనస్సు అనగా పంచేంద్రియముల సముదాయము. పంచేంద్రియములకు శబ్ద స్పృశ రూప రస గంధములు విషయములు. శబ్దస్పృశరూపరస గంధములు లేనిచో మనకు కనబడనట్టియు దూరమం దున్నట్టియు గోడనుగాని కలుపునుగాని ఆలోచింపలేము. బాహ్యప్రపంచమంతయు మనోవికారమే. అనగా మనస్సుచేతనే కల్పింపబడినది. విశేషించి కలలాని క్రొత్త ప్రపంచము మనస్సుచేత గల్పింపబడుచున్నది. మృచ్ఛిలాతామ్ర కావ్యనిర్మితము లైన విగ్రహములును, మనజుని రూపముతో నున్నట్టియు సత్త్వగుణ ప్రధానమై తేజోరూప మతోనున్న విగ్రహములును, నిరాకార నిరంజన పదార్థము లైన విగ్రహములును, మనస్సుచేత గల్పింపబడిన విగ్రహములే గాని వేరు గావు. అనగా బాహ్య ప్రపంచమం దున్న విగ్రహములును, కన్నులు మూసికొని భావింపబడెడు తేజోవిగ్రహములును, నిరాకార నిరంజన విగ్రహమును మనస్సుచేత గల్పింపబడినవే! మనస్సునుండి ఉద్బుద్ధములైనట్టియు మనస్సుచేత గల్పింపబడినట్టియు విగ్రహములకు పూజించుటే విగ్రహారాధన మనబడును. మఱకాస్త్ర సుబంధమైన యీ స్వల్పవిషయముకు మఱచినవారై కొందఱు “మేము విగ్రహారాధకులము కాము. మీరు విగ్రహారాధకులు” అని పేరు. కన్నులను మూసికొని మనస్సుచేత గల్పింపబడిన విగ్రహమును పూజించుచు విగ్రహారాధకులము కా చునుకొను చున్నారు. అట్టివారు, బాహ్యవిగ్రహులను పూజించువారిని స్వల్పులని భావించుచున్నారు. గాఢనిద్రలో మనస్సు లీన మైనప్పుడు మనః ప్రకల్పిత తేజోమయ విగ్రహారాధన జేయు వారు నిరాకార నిరంజన వస్తువును ఆరాధించువారు ఏలాగున పూజ జేయుటలో చెప్పఁజాలము. కాబట్టి ఈ ప్రపంచములో నున్న అందఱును రమారమి విగ్రహారాధకులే! ఏమనస్సుచేత విగ్రహములు కల్పింపబడినవో అమనస్సుకు వాని మాతృకలూ జేర్చి అనగా, ఆత్మయందు జేర్చి బాహ్యేంద్రియ ప్రపంచమును మఱచు వారు మాత్రము విగ్రహారాధకులు గారు. ఇట్టివారు మిగుల కొలది మందియే యుండురు. క్రైస్తవమతస్థులు, మహమ్మదీయులు, బ్రహ్మ సమాజమతస్థులును విగ్రహారాధకులే. హిందువులును విగ్రహారాధకులే. విగ్రహారాధకులకు ఆత్మసంధానపరులకు ముక్తి ఏలాగున లభించుననగా—ఈ రెండు కాఖలవారు అహంకారమును విడువ వలెను. అనగా, తమ దేహము మనస్సు ఆత్మ స్వామివే అని తలంప వలెను. ఇట్టి గొప్ప భావననే ప్రపత్తి యని వైష్ణవులును, ఆపరో బ్రహ్మదేవుని అర్చింపబడు అనుచున్నారు. ప్రపత్తి అనగా

స్వప్రవృత్తివృత్తి అని పిల్లై లోకాచార్యులు వారు ముముక్షువుడి అనెడు వైష్ణవగ్రంథములో వ్రాసియున్నారు. ప్రపత్తిభావన భక్తి కంటెను కర్మకంటెను గొప్పది. సదానందయోగిగారు ఇటుల వ్రాయు చున్నారు. “సీ॥ జేయు క్రియ లెల్ల నిపుడయై చేయవలయు, తినకుం గర్వత్వ మెన్నఁడుం దలపరాదు । మనుజుఁ డపరోక్షమును జొందు మార్గ మిదియే । వస్యతరభోగి శ్రీసదానందయోగి॥” నలుగురు మోసిన గాని మన మృతక శేబరము సృకానవాటికి వెళ్లజాలదు. అట్టి కశేబమును చైతన్యమును గలగఁజేసి భగవంతుం డంతర్ధ్యామియై మోయుచున్నాడు. కాబట్టి అహంకారమును వదలి కొరిక లేకుండ ధ్యానతంత్రు లైన విగ్రహారాధకులకు ఆత్మోపాసకులకు మోక్షము దొరుకును. విశేషించి వైని చెప్పబడిన రెండు లక్షణములు గలవారు ఏయే దేవత నుపాసించువారు ఆయా లోకమునకుఁ బోవుదురు. అలోకమునకు ప్రళయము సంభవించినప్పుడు జ్ఞానోపదేశమును పొంది ముక్తిని పొందుచున్నారు. ఆత్మజ్ఞానోపదేశమును పొందిన వారు ఈ లోకమందే ముక్తిని చెందుచున్నారు. కాబట్టి ఇరు వురుకును మోక్షము కలదు.

శ్రీభగవద్గీతలో విగ్రహారాధన మధమ మనియును ఋషులు హృదయమం దున్న పురుషుని ఉపాసించుచున్నారనియును అంతటను నిండియున్న పురుషుని జ్ఞానము ఉపాసించుచున్నారనియును వ్రాసఁబడి యున్నది. ఈ స్లోకము కేవలమును తర్కవిరుద్ధము లైన సంగతులను చెప్పుచున్నది. ఎందుచేల ననగా జ్ఞానము అంతటను నిండి యున్నవానిని ఉపాసించుచుండగా విగ్రహములలోను యములలోను ఉన్న జ్యోతిలో నంతటను నిండియున్న లేదా? పంచదారచక్రీయొక్క అడుగుభాగమును గిల్లి వేసికొనినకు శిరోభాగమును గిల్లి నోటిలో వేసికొనినను తీపి లేదు. ఈ తీపి చక్రీలో అంతటను వ్యాపించినట్లుగ సమస్త బ్రహ్మము వ్యాపించిన పరాత్పరుడు ఒక్కఁడే! కాబట్టి హృదయస్థుడైనవాడు, విగ్రహములం దుండువాడు, బ్రహ్మాండ మంతట నిండి యున్నవాడు, ఒక్కఁడే! అనంతకొటి బ్రహ్మాండములను నిండి వానిని మించి వాద్దు లేకుండ వ్యాపించిన పురుషుని వన తాలూకు ఖండ మైన మనస్సు ఊహింపఁజాలదు. ఖండ మైన మనస్సు ఖండ మైన పదార్థమునే యూహింపఁగల్గును. అఖండమును ఊహింపఁ జాలదు. కాబట్టి అంతటను నిండియున్నవాడు ఖండము లైన విగ్రహములలోను ఖండ మైన జ్యోతిలోను ఉన్నాడు. వానిని యుపాసించుటచేత బ్రహ్మదము లేదు. వానియొక్క ఏ భాగమును ఉపాసించినను అధమ మధ్యమోత్తమము లగు నుపాసన అని ఆనవించు

కొనవు. (1) "సర్వదేవనసాస్కారం కేశవం ప్రతిగచ్ఛతి" (2) "వాసు దేవ స్సర్వ మితి" అనెడు రెండు వాక్యములకు భంగము సిద్ధించును. విశేషించి హృదయమం దున్న జ్యోతియొక్క కెరటమే మనస్సు అయియున్నది. అట్టి మనస్సుచేతనే బాహ్యమం దున్న విగ్రహము లును నిరాకార నిరంజన వస్తువును కల్పింపఁబడుచున్నవి. మనతెలివి అనే సున్నకు మనము సుభ్యస్థులందువు అయి యున్నాము. అట్టి తెలివి యనెడు వలలో సూర్యచంద్రాది గ్రహములు తారలు గోడా మున్నగునవి పడుచున్నవి. మన తెలివి యనెడు వస్తువు ఒక్కటియే. అదియే జేదము. కాబట్టి సమస్తము నననే ఆశ్రయించి యున్నది. కాబట్టి హృదయమం దున్న జ్యోతిని ఆశ్రయించిన ఋషులను రెండవతరగతివారినిగా శ్రీకృష్ణుఁడు నిర్ణయించుట అనుచితము. ఇట్టి తర్కదోషములతో నిండియున్న శ్లోకము ఇతరులచేత శ్రీభగవద్గీతలో చొనుపఁబడినది. విశేషించి మంటిలోను కట్టిలోను షా రాసులగాను లోహములలోను ఉన్న పరమాణువులు అనేకకొట్ల స్వల్పపరమాణువులు. అనగా ఎలక్ట్రన్సుతోఁగలిసియున్న వనియు ఆ యెలక్ట్రన్సు వెలుగుచుండును అనియు లేదయును అను తెలివొద్దు. సదాథము ప్రజలకు దొరికినతరువాత తెలిసికొనిరి. ఈ యెలక్ట్రన్సు గల దని శ్రీకృష్ణమూర్తివారు శ్రీభగవద్గీతలోఁ జెప్పి యున్నారు. ఈసంగతిని శంకర రామానుజ మధ్వాచార్యులవారు తెలిసికొనరైరి. తాము ఉపాసించిన పదార్థమును నమ్ముకొని జ్ఞానలక్ష్మి వేదములు వేసికొనినవారిచేతనే ఎలక్ట్రన్సు తెలియఁబడవలెననందగా వాటికి అంతర్యామిని వారు ఎట్లు తెలిసికొని ఉపాసించుచున్నారో తోచదు. కాబట్టి అంతలను నిండియున్న వానిని యుపా

సించుచున్న వారికి యీ నిచెప్పఁజేస చిహ్నము గలవు. "సూక్తే మణిగణా ఇవ" అని భగవద్గీతలో వెలుగుచున్న అనేకకొట్ల యెలక్ట్రన్సుతోఁ గూడిన ప్రతి పరమాణువులోను మణి లలోను ఉన్న వారములాగున సున్నాను అని వ్రాయఁజేసినది.

భూమిమీద నున్న వాయువులో నీరు సూమాకాగముగా నున్నది. అందుచేత కాగితము పెత్తగా నున్నది. మేఘమండలమును వాటి నీరు లేని ప్రదేశములో కాగితముమీద వ్రాయుటకుఁ బూని నచో కాగితము పిండి యగుచున్నది. మనకు దప్పి కలిగినప్పుడు వాయువులో నున్న నీటిని త్రొగలేము. చెరువులు, నాళులు, నదులు, కాలువలు వీటిలోని నీటిని మాత్రమే త్రొగగలము. అలాగుననే నిరాకార నిరంజనుడై నిష్క్రియుడై సర్వవ్యాపకమైన నైన భగవంతుని ఆశ్రయించి కార్యసిద్ధిని గాంచలేము. విగ్రహములును పెద్దలును, చెరువులు నాళులు నదులు కాలువలు వంటివారు, అనేక కొట్ల ప్రజలచేత అనేకయుగములనుంచి వాఙ్మోహద్వేషులచేత విగ్రహములలో పూజింపఁబడిన సాత్వికత. విగ్రహములంగు లేదనుట ప్రకృతిసూత్రిములకు కేరమును విరుద్ధము. దొంగసాత్త్విములు చెప్పవారు దొంగనస్తావేజులు వ్రాయవారు నరహత్యిఁ జేయువారు రస పాతకముల మాటను పువ్వుల కట్టుకొని రోజుని సాత్వికత క్రిని విగ్రహములలో ప్రార్థనరూపము గాఁబూరిం నుచున్నాదు. వర్షములు కురియఁవచ్చును సహజ ఘోషాభిషేకముఁ జేసి ఆసాత్వికత క్రిని విగ్రహములనుంచి తీసి వాడుకొనుచున్నాము. కాబట్టి సహజరాధనమును ఎంతమాత్రమును నిరసించఁదగద

జానకి చౌవనము

అధికారుల సూర్యనారాయణరావు గారు బి. ఏ. బి. ఎల్.

విలనూర్యుని వైడి - పాజాల బాదలు

చదలేటి బంగారు - సుదతిజవ్వనము

పూసపూసను రాగ - ముల నోలలాడు

నెలయేటి సరకలే - చెలియజవ్వనము

నింగిపై గుంతుమము - నెరపిన ట్లుండు

సందెకాంతుల శోభ - సతిజవ్వనము

చివురుచివురున లేత - చెల్లుంబు లాలయ

పూతపూచిన తీవ - పాలతిజవ్వనము

వెండినీరము జల్లి - పిండాదంబోయు

చల్లని వెన్నెలలె - సలియజవ్వనము

లేకులేకున బ్రణయ - లేఖ జీరాధు

నిత్యమల్లెనుమంబు - నెలతజవ్వనము

కిరలయంబుల మేసి - కీర్తిలఁ బాడు

కోయిలల గానమే - కొమ్మజవ్వనము

పాలదారులబాడ - బర్హగార జేయు

లేతపిట్టలకెక్క - లేమజవ్వనము

వలపుచేసెల రుచులే - మరంపఁ జాలు

ఆపుడు పిడికిన సాలె - అబలజవ్వనము

సహజహా భావాల - సరసమై మదిని

ముద్దాడుపద్యమే - ముదితజవ్వనము

మాయవలె జనియించి - మది వెల్లివిరియు

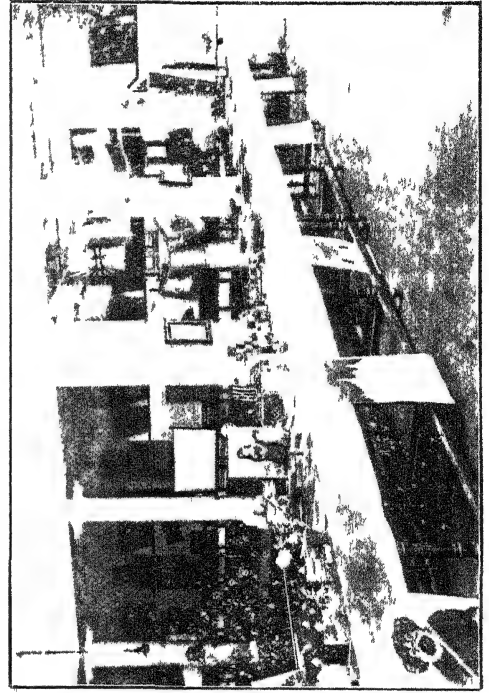
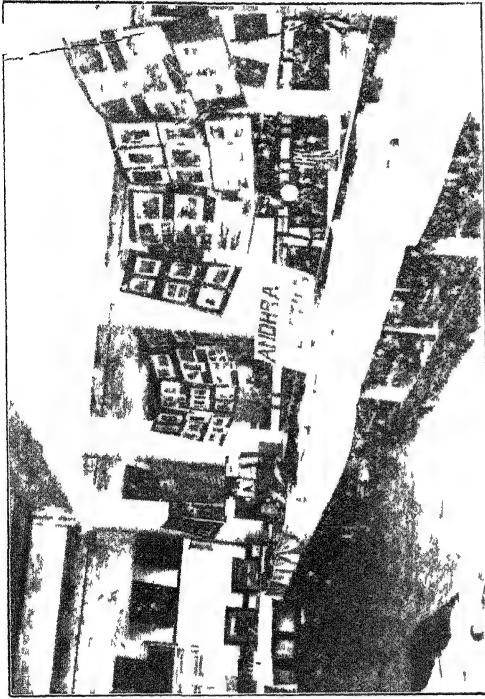
క్రొత్తవలపులతోయి - కొమిరజవ్వనము

చల్లగా నా మన - స్మరసినిదాడు

రాయంచ జానకీ - రమణిజవ్వనము.

All-India Library Exhibition, Andhra Grandhalaya Branch

All-India Library Exhibition

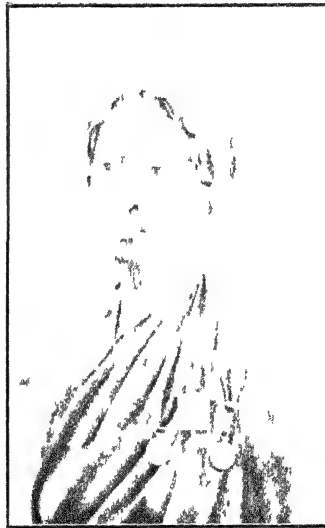
ఇండియా రత్త గ్రంథాలయ ప్రదర్శనము, ఆంధ్ర గ్రంథాలయ శాఖ

ఇండియా రత్త గ్రంథాలయ ప్రదర్శనము

Srimati Subbalakshimamma, L.A., L.I

Srimati Thiruvengatachiamamma Garu

Thoorupati Sanyasamma Caru, Golaja

శ్రీమతి సుబ్బలక్ష్మమ్మ, బి.ఏ., ఎల్.టి.,
H

శ్రీమత్త్తిరువేంగదాచారమ్మ గారు

తూరుపాటి సన్యాసమ్మ గారు, గోలజా

నెల 12-వ తేది

గలవు. "మాత్రే"
సేకకొట్టయెల
శుభ

Sree Saradamba Samajam, Anantapur శ్రీ శారదాంబా సమాజము, అనంతపురము

Ladies who passed in the Madras University Examinations, 1919 1919 స.శ. పట్టపక్షిలందు నెగ్గిన స్త్రీలు

Ladies Athletic Association యువతీ వ్యాయామ సంఘము

గర్భిణీ స్త్రీలు

పూడిపెద్ది భాస్కరరావు గారు, ఎల్. ఎమ్. పి.

శ్రువిషయమును గూర్చి, తెలియవలసిన అంశములు ఆనేకములు గలవు. సాధారణముగ ఆటలలు ఎప్పుడును దయకు సాత్రలు. అంగునను గర్భవతు లగునపుడు విశేషించి, సంతోష ప్రదము అగు జీవనమునకు అర్హులు. గర్భము ధరించినది 'చందలు, చిల్లియుఁ బిల్లగును వేరుపడువఱకును, గర్భవతి జీవితము ఈ సానుభూయిష్టముగ నుండును. చాలవఱకును, ఆ ఆపాయములు దైవశక్తియు లై యుండును. దైవశక్తియులు మాత్రమే గాక, అతి బాల్యవివాహములు అత్రల ఆజ్ఞానము మున్నగు ననర్థము లధికముగఁ గలవు. అతిబాల్యవివాహమువలన (ప్రకృత మిచ్చట, వివాహ దండగా భర్తతో కాపురము చేయుట) అత్యల్పవయస్కు లగు స్త్రీలు గర్భిణు లగుచున్నారు. దీనఁ దల్లికిని పిల్లకును కూడ సంభవించు హానికి మేరలేదు. కావున ఈ విషయమున తెలియఁదగినవానిలో ముఖ్యమగునది ఇది:- (1) క్లిష్టభర మగు ప్రసవము. (2) గర్భిణీస్త్రీ ప్రసవము (3) మలమూత్ర రక్షణము. (4) దుస్తులు, వ్యాయామములు, విహారములు (5) శస్త్రచికిత్స మున్నగునవి.

క్లిష్టభరమగు ప్రసవము

ఆరోగ్యవతియును, పూర్ణయావనకలియు నగు స్త్రీకి, ప్రసవ వేదన మిక్కిలి తక్కువ. ఏలయన, అవయవములు అన్నియు, సరిగా నుండుటచేత, నుఖప్రసవము కలుగును. అటుగాక, మిక్కిలి అల్పవయస్సినే గర్భవతియును స్త్రీకి, ప్రసవమునకు సంబంధించిన అవయవములు, సరిగా ఎదిగియుండకపోవుటచేత, ప్రసవసమయమున, శిశువునకో తల్లికో కొన్ని వేళల ప్రాణహానియును సంభవించును. ఇంతియే కాక, దైవశక్తివలననో, పురాకృతమువలననో ప్రసవించినను తనమంచి నే తాను ఎఱుగని స్త్రీ తనశిశువు నెట్లు సంరక్షింపఁ గలుగును? కావున బాల్యవివాహ పరిత్యాగ మను సంస్కారము సంఘమునకు కలుగువఱకు గాని, అధవా బహిష్కారభీతిచేత బాల్య వివాహముల నొనర్చినను, శరీరావయవములు (అస్థిపంజరము లొనగు నవి) ఎట్టిపడువఱకు గాని, ప్రతీక్షింపకయే గర్భాదానము చేయుట, స్త్రీలవిషయమునను, శిశువులవిషయమునను, మహాపరాధము నొనర్చుటయే యగునని విన్నవించెదను.

గర్భిణీస్త్రీ ప్రవర్తనము

గర్భిణులకుఁ గల ఆహారవిహారముల నియమములను విచారించు తము. ఆహారము:- గర్భవతి పుచ్చుకొనెడి ఆహారము, పశుభ్రమై, బలవర్ధకమై నులువుగా జీర్ణించున దై యుండవలెను. ఆహారబలము వలన శిరము తానేగాక, లోని శిశువునకూడ పోషించవలెను.

గనుక, కొంచెము అధికముగనే భుజింపవలెను. ఇట్లుటచేత, అజీర్ణము చేయువఱకును తినుమని కాదు. కాని, నీరసము లేకుండు నట్లు భుజింపవలెనని భావము. ఈ విషయములో, మన దేశములోని ఆచారములు- (ఆనాచారము లనిన బాగుండును) మిక్కిలి చెడ్డవి. గర్భిణికి నెల నుసలుట నట్లుండ నిచ్చిన నింటిలో ఈగలు మును రుట మాత్రము నిశ్చయము. నడుదేశముతో వైనను, గర్భవతికి "నూడిద" గా తెచ్చు వస్తువులకు మితిలేదు. చూచిపోవచ్చిన అమ్మ లక్కలు, ఏవో ఒక పిండివంట తీసికొనిరాక మానరు. తెచ్చినవారి మనసు చిన్నబోవు నని యెనను, గర్భవతి తినకమానదు. వెంటనే, అజీర్ణము, వాంతులు మున్నగునవియును, రాకమానవు. కావున, మోమోటపడి ఆహారవిషయమున ఆశ్రద్ధఁ గైకొనినచో ఆపదలకు బద్ధలుకావలసి వచ్చును.

ఆహారము వేళకు, మితిముగ భుజింపవలెను. అందునను, "కంది గుండ, మినపనున్ని" ఇత్యాదు లగు గురుపదార్థములకంటె, పాలు బిల్లలు, ఊరన్నము, పాలు మొదలగు ద్రవపదార్థములనే ఎక్కువగ భుజింపవలెను. కాఫీ, టీ, మొదలగు నిహవస్తువులు సాధ్య మగు వఱకు వదిలివెట్టవలెను. కాని, ఇప్పటి మన నాగరక స్త్రీలు, ఇవి లేనిచో బొత్తుగ, శవ్యముండి లేవబాలయగదా! కావున, తగుమాత్రముగ నేవించినను హానిలేదు. విస్కీ (Whisky) బ్రాంఢీ (Brandy) మొదలగు మద్యముల అలవాటులు మన స్త్రీలకు లేకున్నను, రాను రాను సహవాసదోషమువలన వట్టుబడుచున్నవి. వీనిని, ప్రసవించు వఱ కైనను బొత్తుగా విడిచివెట్టవలెను. పోర్టువైను (Portwine) మొదలగునవి ఎట్లున్నను మన కనావశ్యకములే! ఇది శరీరములోనికి ప్రవేశించు ఆహారమును గూర్చిన విషయము. ఇంకను శరీరమునుండి బయలుకు పోవువానిఁ గూర్చి చర్చింతము. శరీరమునుంచి పోవు వ్యర్థ పదార్థములలో, మలమూత్ర స్వేదనములు ముఖ్యములు. కావున, ఇవి ప్రవహించు మార్గములను జాగ్రత్తగా కాపాడవలెను.

గులవిసర్జనము:- మనము భుజించు పదార్థములలో చాల భాగము వ్యర్థమై, గులరూపమున దేహమునుండి వెలువడుచున్నది. ఆ యాహారము ఆమిషము అనామిషము అని ద్వివిధము. కాకాహారము (అనామిషము) దేహమునకు బలము కలిగించు సారము తక్కువ గలిగి, ఎక్కువభాగము, విశేషమార్పు చెందకయే, మలరూపమున వెలువడుచున్నది. కాని, మాంసాహారము (ఆమిషము) "మాంసం మాంసేన వర్ధతి" అన్నట్లు చాలభాగము జీర్ణమై, కొంచెముమాత్రమే మైకిపోవును. అనగా, కాకభుక్తులకంటెను మాంసభుక్తులకు, మలము తక్కువ. మలబద్ధకము ఎక్కువ. అందునను పురుషులకంటె స్త్రీలకు

మొందు. దీనికి కారణములు వారి దేహ బలవంతము నిర్మాణము ! గర్భాతిక విశేషించి కలువలకు కలుగుటకు ఒక కారణము ఈ గర్భమును దిగువ ప్రక్కనున్న పిల్లని నోల్కొని ప్రవాహము నాడి కదిలినను ఆకలిపటమే, మరొకటి గలిగించును. సాత్వాత్మికసంకు సంస్కర్తలును, శ్రీ సాత్వికత్వవారును, ఎట్లు వాదించినను శ్రీ పురుషుల దేహాత్మత్వములలో విశేష భేద మున్నదట నిస్సందేహము. మఱియును, గర్భధారణముచేసిన శ్రీ తత్త్వము, అనేకములకు మార్పులను పొందుచుండును. ఇట్టిస్థితిలో గర్భిణీశ్రీల అవధమును వాడందుటకై ఔషధములను ఈయకూడదు. కాని భిక్షువులు నందే కొఁదిపాటి మార్పులను చేసిన జాలును. మూలక పరి లగు శ్రీలు, ఆకుకాయలు మొదలగువానిని తినిన ముఖముగ న కాలమునకు విరోధము అగును. ప్రతిదినము, పరుంధబోవునపుడు, ఒక పెద్ద గళాను (చుమారు 2 కేసు) — స్వీట్ల త్రాగినను గంచిదే. ఈ సాధనములు ఉపయోగింపబోవు సుమారు చిన్న ఉద్దగిస్తేను చిక్కిముదమును పరుండుకడకు నేపించుట యొక్కము. అందుము ఇచ్చుచునేని వారు గురిలో నున్న గర్భము ఔషధమును ఒక ఔషధ తిమ్మిగ నచ్చును. కానీరా సాగడ" "కసా" "అత్వా" "తిమ్మ" మొదలగు నవి రాక లిగిన మోలాలుగా వుచ్చుకొనవచ్చును. కాని ఎప్పుడైనను సరియే నేరంగం లాంచినాని కేకంపాదు.

మూత్ర విసర్జన :- గర్భిణికి మూత్ర విసర్జనము సరిగ్గా ఉన్నదియును చేసిదియును, జాగ్రత్త గవలించవలెను. గర్భిణి అనునది చాల వదానములు కూడ, లెట్టి మూత్రమును పోవలెను. కాబట్టి, కొంతవేగమున, కిక్కిరింపక, మూత్రమును పోవలెను. మూత్రము తగ్గవచ్చునని లోచించియెడల, వెంటనే మూత్రమును వృద్ధిచేయఁ బ్రయత్నింపవలెను మూత్రవృద్ధికై 2 తేజ. కిక్కిరింపింప గించవలయును. లేక రోడానుగాని, బాల్మీ నీళ్లుగాని, ఇన్ఫ్యూజను, ఈ చికిత్సచేసిన ప్రయోజనములేనిచో ఆ లగ్యము చేయక, వైద్యుని సూచనలను నిరసించుచుండుటకు. మూత్రములను "అల్బ్యూమెన్" అని పర్యాయము ఉన్నట్లు పరీక్షించుచున్నచో గర్భిణి చేయించవలెను. ఇట్టిస్థితిలో ఔషధముకన్న సుష్టుము చుట్టము. అనుకొన్నచుకొట్టుట ముని, పాలు వాడ్లి నీళ్లు మూత్రము చేయవలయును. లేనిచో గర్భిణీశ్రీలకు సంధి విందు సహాపర్యాయములలో నొకటియగు "Eclampsia" వ్యాధి రావచ్చును. ఈ జబ్బుకచ్చిన యెడల లెట్టికొని లెట్టుకును కూడ, విశేష వాగి, చూచి, మి ముడి శ్రీలును, 70 లెట్లును చనిపోవుట వాడుక. ఇందులో 2000 వ్యాధిని గుర్తించినను, దయమయడగు సర్వై యిచ్చు, గుడ్డిలోమెల్ల" అన్నట్లు, ముందుగ జాగ్రత్త వహించుటకు వసను కొన్ని ఆధారములను కల్పించి యున్నాడు. ముఖ్యముగ మూత్ర పరీక్ష చేసి, అందు అల్బ్యూమెన్, గుర్తించిన తోడనే, తగిన చికిత్సను చేయించిన ఈ జబ్బురాదు. కావున, 7 వ మాసము దాటిన వెనుక, అనుమాన మున్నను, లేకపోయినను, 15 దినముల కొకసారి, గర్భిణీశ్రీలమూత్రమును పరీక్ష చేయుట వైద్యునికి విధి. అల్బ్యూమెన్ యెడల ఆ వైద్యుడిను, ఆమె బంధువులను, అపరాధులనుటకు సంది యును. ఈ పరీక్షవలన నష్టములేదు. పరీక్షయన్నచో నిక్కొలి

నులభమైనది. వలయు సామగ్రియును ఒహుతివచ్చును. చెందునిమన. ములకంట ఎక్కువ కాలమువసరములేదు. పరీక్షవలన వైద్యునికి, శ్రీకి గలుగు చునొకటాలి పోవలెను. ఇంతపాటి ప్రయత్నము చేసి, సంకలకొలికి శ్రీలును, సలకొలికి శిశువులను, గర్భపువృద్ధియొంది తొలగింపవచ్చును. స్వేదమును గూర్చి ఒక్కొక్కతాని ఈ భాగమును ముగించెదను. రక్తము కుళ్లుపోవుటకు ఇది యొక ఔషధము. కావున దినమును స్నానమును అవశ్యము చేయవలయును. ఉష్ణోదకము ప్రధానము. శిశోదక మైనను సరియే. దుస్తులు:— ఈవిషయమునందు ప్రాచీనముగండి వచ్చుచున్న వన శ్రీల కన్యకాశి పద్మతి చాల యొక్కముగావచ్చును. గర్భముదాల్చిన శ్రీ న. ముఖమును ఏదయ విగువుగా నుండవలెను. వడ్డాణములు బెల్టులు (Belto, బిగించి కట్టుగాగరాదు, గొంతుకు నశము మొదలగువాని నొక్కవేయు జాకెట్టులును శ్రేయస్కములు కావు.

వ్యాయామములు

గర్భిణికి చుట్టించిన పద్మతి రోహును మూత్రము నిచ్చుటకు తగుమాత్రము వ్యాయామము ఉండవలెను. వ్యాయామము లలో, స్వహస్తాభ్యాయములలో, అనుచును 2 వలకుచేయుట, సాము కాలము 10ంటు 5ల్ల గాలిలో మెల్లగానడుచు మొదలగుచుచున్నది యగును. కాని గర్భిణి, "కింది" లె నొకయుల టూచ్చుడజేట్టుట వుంచికాదు. ఇందువల్ల యిది, వ్యాయామము వాయువునో నిండి యుండెడు నాటకములకు, సినిమాలకు, స్వామి కల్యాణమునోచ్చు డము మొదలగువాని, సోదము. పిలవలెగా సాధారణముగా— కోవెల గర్భిణి గుర్తించుటగాలి ఉద్దలకు లెట్టి యే ముక్తి నొకర గాలియును. ఈ సంకల్పమును గర్భిణికి సంకారము గర్భిణి చుట్టుముచ్చుముగా వైద్యునుచుకొనవలయును. శస్త్రచికిత్స గర్భిణికి కూగునా కూడదా? యని, పీల్చిన యెడల ప్రకరగర్భిణి వారి కలకును, లెట్టుట శ్రేయస్కము. చికిత్స తప్పనిచో, చుట్టు వందను (Anesthesia) ఇచ్చియే చేయవలెను. చుట్టువందు యొక్కచెడుగుణములు శిశువునకు, అను, జాగ్రత్తగా చికిత్సను నడపినచో చా వాటిల్లును.

లెట్టియొక్క వనోనికానియు, పిల్లలయందు పరిణమించు నుటకు కొన్ని ఆధారములు కలవు. కాని శిశువునుగా చెప్పట కన్యము. సంతోషము, దుఃఖము, కోపము, మోహము, మొదలగు నవస్థలకును మనుషుని, అకలి, నిద్ర, మొదలగు నవస్థలకును కొలిపింపకు సంబంధము కలిగియుండుట యెల్లరకును లెట్టే! శిశువును లెట్టి యని యంతయును గూర్చి యోచించుచువును, లేదను కొనుటకంటె, ఉన్నగుకొని. ప్రవర్తిండుట మేలు. కావున గర్భవతి యగు శ్రీకి, వివాదము లేకుండనేసి, మనస్సునకు ఆనందము కలుగునట్లు నడచి, దేహరోగ్యముగాపాడిన, ఆ తల్లియొక్కము, ఆ వెనుక నశతించు అప్పునని యొక్కయు కృతజ్ఞులకు, అమృతము, అత్తలను, అగ్గలని ఆలోచించుచున్నాను. ఇప్పుడెప్పుడు దొరతనమువారి ప్రోత్సాహము వలన, వన దేశవందంతలను, గర్భవతులకును, శిశువులకును సంరక్షక సంఘములు ఏర్పడుచున్నవి. సర్వేశ్వరుడు ఆ సంఘములకును, ప్రోత్సాహకులకును, అభ్యుదయము నొసంగుగాక

నియోజక గణ గుణ నిర్ణయము

గోవిందరాజు వేంకటకృష్ణరావు గారు

సూత్ర భారత రాజ్యాంగ సంస్కరణముల అట్ట నడుగరిచి కాసనసభలకు ఎన్నిక లీ సంచత్సరము నవంబరు నెలలో జరుపుటకు ప్రభుత్వమువారు శీఘ్రయించినట్లు ప్రకటించబడినది. కాసనసభలందు సభ్యులెంతమంది యుండవలయునో, ఏవిధముగ ప్రాతినిధ్యములను విభజింపవలయునో మున్నగు ముఖ్యవిషయములు సోతుబరో సంఘమువారి చర్చతో ముగియలేదు. సంయుక్త సంఘమువారు కొన్ని మార్పులను సూచించి రని తెలియచున్నది. ప్రాతినిధ్యనిర్ణయము ఇండియా ప్రభుత్వమువారికి విడిచిపెట్టితిమనియు, దానిని వారు విస్తరింపవలయునని గాని గంభీరమందగుగాడ దనియు సంయుక్త సంఘమువారు సూచించిరి. ఇట్టి తరుణమున ప్రజలు తమవాంఛితములను బహిరంగముగ చెల్పవలయును.

మాంటాగూ లి వేనికరు నందు చెండు ముఖ్యనూత్రములు ప్రతిపాదించబడినవి. ఆ నూత్రముల గురించి ప్రజలలో నెక్కువ భిన్నాభిప్రాయములు లేవని చెప్పవచ్చును. ఆ నూత్రము తెల్పి యునః—

(1) ప్రత్యేక పు టెన్నికలపద్ధతి నెలకొల్పటం.

(2) నియోజక గణ నిర్మాణమును సాధ్యమైకతకు వికలము చేయుట.

ఈ నూత్రములను ఏదేశమున గాని, ఏదేశపు భాగములైనను గాని వర్తింపజేయునపుడు, ఆయాదేశములయొక్కయు, ఆయా దేశపు భాగములయొక్కయు వివిధపరిస్థితుల గూడ నాలోచింపవలయును. నియోజకగణనిర్మాణము ఎక్కువ వికలముగ నుండవలయు ననియు, వివిధభాతులవానికి ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్యము నొసంగవలయు ననియు, ఇట్టి స్థితిలో ఇప్పుడు ప్రాంతపులకు బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వము నొసంగుట అసంభవమనియు కొందఱు విమర్శకులు వాదించిరి. ప్రభుమున నియోజకగణ నిర్మాణ వంత వికలముగ నుండకున్నను కొంతకాల మయినతరువాత నెంతయో విపులమగు సరికొత్త స్పష్టపటమిది. యాకొక గారు చెప్పినట్లు మొట్టమొదట బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వ మాంగ దేశమున 1830వ సంవత్సరమున నెలకొల్పబడినది. కాని వికలమగు నియోజకగణ నిర్మాణమునకు 1832 వ సంవత్సరమున ఆంగ్లదేశమున బునాది జేయబడినది. మధ్యతరగతులవారి అధికారసంపత్తి 1832 వ సంవత్సరపు అట్టవలన నెక్కువగఁ బెరిగెను. అప్పుడు భూస్వాములే ప్రజల సభానియోజనములను యధీనమందుకొనిరి. 1867, 1868, 1869 సంవత్సరముల అట్టవలన కార్మికుల

కందఱును నియోజకబాధ్యత లిచ్చబడినది. కాని 1918 వ సంవత్సరపు ప్రజాప్రాతినిధ్యపు అట్ట ప్రకారము 80 లక్షలనుండి ప్రజలకు (స్త్రీలతో సహా) ఎన్నికహక్కు లొసంగబడినది. 1867 వ సంవత్సరమునకు ముందు యునైటెడ్ కింగ్డమ్లోని నియోజకుల సంఖ్య 1,870,790 కన్న నెక్కువ లేదు. 1910 వ సంవత్సరమున 80 లక్షలనుండి నియోజకులు బుండిరి. కడచిన సంవత్సరము జరిగిన ప్రజల సభానియోజనలకు స్త్రీలతో సహా 180 లక్షల మంది గలరు. 1831 వ సంవత్సరమున నాంగ్లదేశమున జనసంఖ్య 2800. లక్షలు, ఇప్పుడు 450 లక్షలు. వైవిధ్యములను బాగుగ పరిశీలించిన, వృద్ధి నెక్కువగ జరిగిన దని తెలుచున్నది. ఆ విధముననే భారతదేశమందు కూడ ప్రభుమున వికలమయిన నియోజకగణము నెర్పవలయును. కాని నియోజకగణము తక్కువగను వికలముగను నుండకుండఁజే బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వమును త్వరలో నెలకొల్పటం యసంభవమని కొందఱు జనవచ్చును. అట్లనుట తెలివితేమిలే గావేలు కాదు. దేశస్థితుల ననుసరించి నియోజకగణనిర్ణయము వికలముగ నెర్పవలయును.

కాంగ్రెసులీగు విధానము చెన్నరాజధాని కాసనసభాసభ్యుల సంఖ్య 125 అని యేర్పఱచినది. సోతుబరో సంఘమువారు 120 అని సూచించిరి. చెన్నరాజధాని కాసనసభాసభ్యుల సంఖ్య నిర్ణయింపకమునపు డీ క్రింది పట్టిలో నుదాహరించిన అంకముల ప్రాతినిధ్యసభలలో సభ్యులసంఖ్య యెట్లున్నదియుఁ దెలిసికొనుట యుక్తము. ఇది చాలవఱకు మనకుఁ దోడ్పడును.

క్రింద నుదాహరించిన కాసనసభ లన్నియు సాధారణముగ మన రాష్ట్రీయసభలకు పోలియుండును. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములోని స్వపరిపాలనముగల దేశములలో ప్రతి 4000 మంది ప్రజలొక ప్రతినిధిని ఎన్నుకొనుట మొదలు ప్రతి 28,000 మంది ప్రజలొక ప్రతినిధి నెన్నుకొను ప్రజాప్రాతినిధ్యపు పద్ధతులు గలవు. చెన్నరాజధానిలోనంత ప్రజాసంఖ్య గల యునైటెడ్ కింగ్డమ్లో ప్రజల పభవ ప్రతి 67,000 మంది ప్రజలు ఒక ప్రతినిధి నెన్నుకొనెదరు. కావున నా పద్ధతి ననుసరించిన చెన్నరాజధానికి 600 మంది సభ్యులు గల కాసనసభ ఉండవలె నని కోరుట అనుచితము కాదు. కాని, ప్రస్తుతపు మార్పునందు చెన్నరాజధాని నూతనకాసనసభాసభ్యుల మొత్తము 200 మందికన్న తక్కువయుండగూడదు. ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్య మిచ్చునపుడు, కాసనసభయందు 200 కన్న తక్కువ యు

యెడల విశాల మగు నియోజకగణ మండకపోవుటయే గాక నియోజకసమన్య యంతయు క్లిష్టమై సంకుచిత మగును. ప్రజలలో నశాంతి యుద్భవించును.

దేశము	జనసంఖ్య	సభ్యుల సంఖ్య	నిర్జన ప్రాంతముల సంఖ్య
యునైటెడ్ కింగ్ డమ్	45,370,580 (1911 సం.లో)	670	67,000
క్విటెట	2,816,417 (1915-16 సం.లో)	88	28,000
విక్టోరియా	1,399,779 (1916 సం.లో)	65	21,500
నేపాలు	98,144 (1911 సం.లో తెల్లవారు)	25	4,000
ట్రాన్స్ వాల	420,562 (1911 సం.లో తెల్లవారు)	88	11,000
ప్రషియా	40,165,219 (1910 సం.లో)	448	98,000
బవేరియా	8,887,291 (1910 సం.లో)	168	88,000
సపాను	55,965,292 (1916 సం.లో)	381	135,000
వాషింగ్టన్	15,941 (1916 సం.లో)	96	187
అరెగావా	2,220,521 (1916 సం.లో)	108	20,558
ఓహియో	5,008,527 (1916 సం.లో)	128	89,937
న్యూయార్క్	10,278,875 (1916 సం.లో)	150	68,489

కాననభయం కాంగ్రెసునకు విధానము ననుసరించి 4/5 వంతులు ప్రజాప్రతినిధులు బండ్లవలయును. కావున 200 మంది కానన సభ్యులలో 160 మంది ప్రజాప్రతినిధులై యుండవలెను. మిగిలిన 40 మందియు సుద్యోగులును దొరతనపు రియామకసభ్యులు నైయుండవలెను.

దొరతనమువారికి వివరమున 40 ప్రాతినిధ్యస్థానములలో 10 అధికారులకు చెందియుండును. ఆ స్థానములకు దొరతనమువారు అధికారులను నియమింపవలయును. ఈ సంఖ్య సరిపోవును. వీలయిన చాలవఱకు కాఖలవ్యయ మంత్రుల యధీనము చేయబడును. మిగిలిన స్థానములకు ప్రభుత్వమువారు అనధికారసభ్యులఁ జేర్చిన వలయును. ఈ విషయమున బ్రతుకే మనలంబించు పద్ధతి అసంతృప్తికరముగ నున్నది. వెనుక బడిన జాతులవారికి సరియగు ప్రాతినిధ్యము లేకున్న నట్టి సమయములందు దొరతనమువారు సభ్యులను

అయాజాతులనుండి నియామకముఁ జేయవలయును. అంతయు గాని నింకవత్సముతో కొన్నియైదు మచ్చినట్లు గావించుట అస్మక్తము.

ప్రజాస్వామ్యస్థానముల నీ కొంగ నూచించిన పద్ధతి నిధి జింపవలయును.

(1) పురపాలక సంఘపు టావరణములలో నున్న ప్రజలచే నెన్నుకొనబడిన ప్రతిగల కెన్నము 28 (2) పురపాలక సంఘపు టావరణములలో లేని ప్రజలచే నెన్నుకొనబడిన సభ్యుల మొత్తము 8 (3) మహమ్మదీయ ప్రతినిధులు 27. (4) స్వల్పసంఖ్యకులచేతను వెనుకబడిన జాతులవారిచేత నెన్నుకొనబడిన సభ్యులు. (5) యూరోపియను వర్తక వ్యాపారశ్రమలవారి ప్రతినిధులు 8. (6) హైందవా వర్తక వ్యాపారశ్రమలవారి ప్రతినిధులు 8. (7) జమీందారీ ప్రతినిధులు 2. (8) చెన్నపట్టణ శివలిద్దాలయ ప్రతినిధులు 2. మొత్తము 140.

సామాన్య ప్రజలచే బంపబడు ప్రతినిధుల మొత్తము 114 కన్న తక్కువ యుండవలెను. చెన్నరాజధాని అటు దేశభాగములగు న్యామిల్ డి. కన్న 25 జిల్లాలకు (ఆఫ్ డివిజన్) యను చిన్న జిల్లాల వలదానకొర గలవకమ్మున, రి. మన్యముగా గను భాగింపబడి యున్నది. రాజధానిలో ప్రజల సంఖ్య రెండు భాగములుగ విభజింపబడును. ఒక భాగమువారు పురపాలక సంఘపు టావరణములలో నెన్నుకొనబడును. రెండవ భాగమువారు గ్రామములలోను పురపాలక సంఘములు 11 చిన్న చిన్న పట్టణములందును నివసించుచుండిరి. నివాసములును, ఉద్యోగులను పురపాలక సంఘములు సభ్యులందును నివసించుచుండుటచేత వారి ప్రాతినిధ్యము ప్రత్యేకముగ నుండుట సమంజసము. అట్లొక్కట ప్రస్తుతపద్ధతి ననుసరించి యుండుటయే గాక ఆంగ్లదేశపు ప్రాతినిధ్యపద్ధతి ననుసరించియు నుండును.

చెన్నరాజధానిలో పురపాలక సంఘపు టావరణములలో నున్న ప్రజల సంఖ్య 2,661,078. వీరికి ప్రాతినిధ్య మిచ్చు సభ్యుల యె టుండవలయు ననిన ప్రతి లక్షమంది ప్రజలను మొక సభ్యుని నెన్నుకొనునట్లును, (60,000 సంఖ్యకు తక్కువగా నున్న ప్రజల లెక్కలోనికి తీసికొన నవసరము లేదు) ప్రతి దేశభాగములోని పురపాలక సంఘపు టావరణము లన్నియుఁ గలిసి యొక నియోజకస్థానముగను (Constituency; అందు చెన్ననగరము ప్రత్యేకనియోజక ప్రదేశముగను నిర్ణయించుట సమంజసము. అట్లు గావించినచో నిర్విధమున నుండును.

(1) తూర్పుకొన (ఉత్తరము) 5; (2) దక్కను 1; (3) చెన్నపట్టణము 5; (4) తూర్పుకొన (మధ్యము) 5; (5) తూర్పుకొన (దక్షిణము) 7; (6) పడమటి కొన 8; మొత్తము 28.

కావున పురపాలక సంఘపు టావరణములలో నున్న ప్రజలు 28 గురిని పంపెదరు. సభ్యుల సంఖ్య యెక్కువ యని కొందఁ జూచుచున్నాఁడు. గాని రాజధానిలోని ప్రజాహితీ వనముఁ జేయువారును విద్యార్థులకులును ఉద్యోగులను మున్నగువారి ప్రతినిధు లగుటచే అంత యెక్కువ యని తలపోయుట మంచిదికాదు.

ఇంకను పారిశుధ్యసంఘపు ట్రావరణములలో లేని ప్రజల ప్రాతినిధ్యమును గురించి యోచించెదము. చెన్నరాజధాని రి మన్యములుగను (ఏజిఎస్ఎస్) 24 జిల్లాలుగను (చిన్నజిల్లా యగు ఆర్ కెం గోను మలబారుతోను కలుపవచ్చును), భౌగోళికబడినది, చెన్నపట్టణము ఈనిర్ణయములలోనికి రాదు. ప్రతినిధుల విషయములలో ప్రతి జిల్లాయును ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్యము నొందుట శ్రేయస్కరము. సౌతు బరో సంఘమువా రెందువల్లనో మన్యములకు ప్రాతినిధ్య మియ లేదు. అట్లు గావించుట అన్యాయము. వానికికూడ ప్రాతినిధ్యస్థానముల నొసంగవలయును. ఈ తరగతి ప్రజలకు ప్రాతినిధ్యపద్ధతి, ప్రతి రి లక్షలవరకు కొక ప్రతినిధి యుండునట్లేర్పరచవలయును. (80,000 వంది ప్రజలకు తక్కువగల సంఖ్య లెక్కగొనుట అనవసరము). ఈ విధముగ ప్రాతినిధ్య మొసంగినయెడల ప్రతి జిల్లాకును నీ క్రిందఁ బొందుపఱచిన ప్రాతినిధ్యస్థానములు లభించును.

జిల్లాపేరు	జనసంఖ్య	ప్రతినిధులసంఖ్య
గంజామున్యం	580,468	1
వికాఖపట్టణమున్యం	1,020,151	
గోదావరిమన్యం	206,902	1
గంజాము	1,803,148	4
వికాఖపట్టణము	2,058,768	4
గోదావరి	1,848,480	8
కృష్ణా	1,884,725	4
గుంటూరు	1,625,541	4
నెల్లూరు	1,294,906	8
కడప	876,191	
కర్నూలు	892,929	
బళ్లారి	902,835	2
అంతఃపురము	954,766	2
చిత్తూరు	1,232,041	8
చంగల్పట్టణము	1,840,518	8
దక్షిణ ఆర్కాటు	2,284,665	5
ఉత్తర ఆర్కాటు	1,765,589	4
నేలం	1,707,857	4
కోయంబత్తూరు	2,052,856	4
తంజావూరు	2,129,014	5
తిరుచనాపల్లి	1,940,194	4
మధుర	1,788,818	4
రామ్మంగు	1,629,867	4
తిరునల్వేలి	1,650,725	4
నీలగిరి	89,856	1
మలబారు	2,814,145	6
దక్షిణకనరా	1,146,815	8

కాంగ్రెసు-లీగు విధానము ననుసరించి మన మహమ్మదీయ సోదరులకు ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్యము నొసంగవలయును. సంయోగ సంఘమువారును సౌతుబరో సంఘమువారును కాంగ్రెసు-లీగు విధా

నము నీ విషయమం దామోదించిరి. మహమ్మదీయసోదరులకు 27 ప్రాతినిధ్య స్థానముల నొసంగవలయును. వారి ప్రాతినిధ్య పద్ధతి యెట్లుండవలయు ననిన ప్రతి లక్షమంది ప్రజల కొక ప్రతినిధియు (60,000 లకు తక్కువయును జనసంఖ్య లెక్కలోనికిఁ దీసికొనుట అనవసరము) ప్రతి జేతభాగమును నొక నియోజనప్రదేశముగను ఏర్పఱుపవలయును, అట్లు చేసిన ఈ క్రిందివిధముగ నుండును.

తూర్పుకొన (ఉత్తరము) 8; దక్కను 4; తూర్పుకొన (మధ్యము) 4; (దక్షిణము) 8; పడమటి కొన 11; మొత్తము 27.

మన్యములలో మహమ్మదీయులు చాల తక్కువగ నుండుటచే వారిని తూర్పుకొన (ఉత్తరము) భాగము వారికోఁ గలిపి సభ్యుల నెన్నుకొను స్వాతంత్ర్య మొసంగవలయును.

యూరోపీయరు వర్తకపరిశ్రమలవారికి మూడు ప్రాతినిధ్య స్థానముల నీయవలయును. కాని ప్రస్తుతపద్ధతి ననుసరించి ఎన్నిక స్వాతంత్ర్యము నొసంగఁగూడదు. దీనివలన నెన్నియో నష్టములు సంభవించుచున్నవి. ఎన్నికహక్కు సంఘముల కొసంగఁగూడదు. కొంత ఆదాయపుపన్ను నిచ్చుచు, ఏపరిశ్రమకైనను, వ్యాపారమున కైనను జెందిన యూరోపీయరు లందఱు ఎన్నికహక్కు కల్గియుండవలయును. ఎంత ఆదాయపుపన్ను నిచ్చువారికి ఎన్నికహక్కును ఈయవలయునో వారే నిశ్చయించుకొనవలయును. యూరోపీయరు వర్తకపరిశ్రమలవా రెవ్విధమున ప్రతినిధుల నెన్నుకొనెదరో అట్లే హైందవవర్తకపరిశ్రమలవారు కూడఁ జేయవలయును.

భూస్వాములకు ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్య మొసంగ నక్కఱ లేదు. ఏలయన, వారు సామాన్య ప్రజలతో కలిసి సభ్యుల నెన్నుకొనవచ్చును. జమీందారులకు రెండు ప్రాతినిధ్యస్థానముల నొసంగవలయును. చెన్నరాజధాని ఉత్తరభాగములలోని జమీందారు లందఱు నొకనిని, దక్షిణ భాగమువా రొకనిని ఎన్నుకొనవలయును.

చెన్నపట్టణము విశ్వవిద్యాలయమువా రిద్దఱుగభ్యుల నెన్నుకొనెదరు. అనధికార యూరోపీయనుజాతివా రందఱు (Non-official European Community) ముఖ్యముగ వర్తకమందున పరిశ్రమలందును కృషిని సల్పువారై యున్నారు. వీరికి ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్య మొసంగఁబడినది. కాని వీరిలో నిక నితరవృత్తులందు కృషిసల్పు వారు సామాన్య ప్రజలతోఁ బాటు ఎన్నికలలో పాల్గొనవచ్చును. ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్య మిచ్చునీ వీరును కొరవచ్చును. కాని ఒకజాతివారికి రెండు పర్యాయములు ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్య మిచ్చుట అసమంజసము, అన్యాయము.

చందలకొలది బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణజేతర సంఘములు గలవు. ఈ సంఘము లన్నిటికిని ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్యముఁ గల్పించుట చురురమగు పని యని వేఱుగఁ జెప్ప నక్కఱలేదు. ఈవ్యాసమం దింకొక లమునఁ జెప్పబడిన యెన్నిక స్వాతంత్ర్య లక్షణములఁ బరిశీలించిన నియోజకగణ మయై యుండు నని స్పష్టపడును. అధిక సంఖ్యాకులు హక్కులను గులభముగఁ గాపాడుకొనవచ్చును. కాని వివాదపరిష్కారమునకు సంయుక్త సంఘ

మువారు బ్రాహ్మణేతరులకు ప్రత్యేకప్రాతినిధ్య మొసంగ నిశ్చయించిరి. ఇందుకొఱకు కొన్ని స్థానములు ప్రత్యేకించి యుండఁజనును. స్థానముల సంఖ్యను గుఱించియు, ప్రత్యేకింపవలసిన పద్ధతి గుఱించియు బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరులు భేదము లేదా సుప్రతిమకొని నిర్ణయించుకొనవలసిన దనియు, నట్లు వారిలోవారికి సమాధానము కుదురనియెడల హైందవకేంద్ర ప్రభుత్వమువారిచే నియమింపఁబడెడి మధ్యవర్తిమాలమునఁ జరిగివచ్చునట్లు గావించఁబడు ననియు సంయుక్త సంఘముచేరు నూచించిరి. మాడవవాఁడెవ్వరు లేకుండబ్రాహ్మణులను బ్రాహ్మణ-రులును గలిగి స్నేహబాధముతో సమాధానమును గురువచ్చుకొనుట శ్రేయస్కరము. అందులకు గాను శాసనసభకు ప్రతిజ్ఞలు నుండియు ఒక్క బ్రాహ్మణుని ప్రతినిధిగ నెన్నుకొనుపద్ధతి నేర్పఱచిన యుక్తమని నామదిం దొఁచెడిది అప్పుడు శాసనసభలో 25 గురు బ్రాహ్మణప్రతినిధు లుండురు. మిగిలినవారు బ్రాహ్మణేతరులై యుండురు. ఈపద్ధతిని బ్రాహ్మణేతరకాండరు లామోదించెద రని తలంచెద.

అల్పసంఖ్యకులకును, వెతుకఁబడిన జాతులవారిని విశ్రాంతి ప్రాప్తినిధిస్థానము లీయఁబడును. అందు నాల్గుస్థానములు హిందూదేశ క్రైస్తవులకును, ఒక స్థానము అంగ్లో హైందవులకును నీయఁబడును. వెతుకఁబడినజాతులనుండి ప్రతినిధులను దొరతనమువారు నియమింపవలయు నని మాంటాగునిజేడికిము నూచించెను. అట్లే చేయుట యుక్తమని సామంత్యసంఘమువారును, సంయుక్త సంఘమువారును నూచించిరి. అట్లినప్పుట వాఙ్మతాయుతప్రచుత్తములచేజమును నిర్మాణ మొనర్చుట యరియే చెప్పవలయును. దొరతనమువారిచే నియమింపఁబడునపుడందు ప్రజలకు నచ్చునట్లు ముందే పోవుటయేగాక, కొన్ని సంవత్సరముల ఆజాతులవారు క్షణదిలీలోకకచ్చెదరని చరిత్ర ఆనంతముఖముల న నొప్పించుచున్నది. కావున శాసననిర్మాణమ్యుల నెన్నుకొను స్వాతంత్ర్యము నీయవలయును. అందు ముఖ్యముగా నిచ్చు జాతులవారికి 4 ప్రత్యేకప్రాతినిధ్యస్థానము లొసంగవలయును. వారికి ఆస్తియు, చదువున లేకుండుటచే నెచ్చు ఎన్నిక వాక్తును గల్గఁజేయుట అని కొందఱు వితిర్లించుచును. ఈ సందిగ్ధికి నుండి తప్పించుకొనుటకు, నిచ్చు జాతుల ప్రతినిధులు ఆయాజాతులనుండి నియుక్తసభ్యులు నియమింపవలయునని నిశ్చయించినచో సమంజసుగ నుండను. నరిమైన ప్రాతినిధ్యము ప్రస్తుతిము లే కున్నను, అట్లినర్హులను, మార్గాంతరము లేకయుండఁగలదు (చెడిది).

ప్రతినిధుల కెచ్చుకొనుట కెక్కరికీ హక్కు నొసంగవలయునో యోచించెదము. అందఱికిని ఎన్నిక వాక్తు నొసంగుట Universal Suffrage) భావ్యమని తలంచెదను. కాని కొందఱుది అంగీకరణని తలంపవచ్చును. అది అసంభవము కాదని నొక్కి చెప్పఁగలను. డేక్ మార్క్స్, రెస్సాదేశములందు అందఱికిని వోటిచ్చు అధికారము లేదు అందఱును వోటు గల్గియున్న ప్రదేశ ప్రభాస్వాద్యపు నామము సార్థక నుగును. కాని ప్రస్తుతపరిస్థితుల దు దానిని మన మొక ఆదర్శముగ నుంచుకొని కృషి సల్పుట పురోభివృద్ధిచూపకము. అక్షరజ్ఞు లందఱి

కిని ఎన్నిక స్వాతంత్ర్య మిచ్చిన మంచి కని కొందఱు విమర్శకులు వాఁచిరి. అట్లొనర్చిన 20 లక్షలమందికి నియోజక స్వాతంత్ర్యము ఇవ్వఁబడను. అట్లుచేయుట చాల అన్యాయమని వేఱుగఁ జెప్ప నక్కఱలేదు. కావున, ఆస్తిని పన్నును ఎన్నిక స్వాతంత్ర్యలక్షణము లుగఁ బరిగణింపవలయును.

21 సంవత్సరములు పూర్వముగ నున్న ప్రతివ్యక్తియు (పురపాల సంఘపు టావరణములలో నివసించుచుండి గారి, లేక, పురపాల సంఘపు ావరణములో నొక వనతిగృహము గల్గియుండి గాని)

(1) సంవత్సరమునకు రూప్యములకు తక్కువలేకుండ గృహ యజమానిగఁ గాని, లేక అద్దెముంటు చుండి పురపాల సంఘపున్న నిచ్చుచుండినను గారి లేక, (2) 10 రూప్యములకు తక్కువగాని లై సెన్సుపన్ను చెల్లించుచుండిన లేక, (3) సంవత్సరమునకు 500 రూప్యములకు తక్కువగాని ఆదాయముగల్గియున్నను, లేక, (4) శాసనసభయుక్తము లగుభారతదేశములోని లేక, యునైటెడ్ కింగ్ డమ్ లోని విశ్వవిద్యాలయములందు పట్టపరీక్షలును పుస్తకాలములను లేక (5) లా, వైద్యము, ఎంజనీరింగు మున్ను పరీక్షలలో నుత్తీర్ణు లయిన లేక, (6) వార్తాపత్రికలు, మాసపత్రికల సంపాదకు లయిన లేక, (7) రిజిష్టరు కావడిన కంపెనీల మేనేజరు లయినను, లేక, (8) పారిశుధ్య అయినను లేక, (9) అట్లన్ని లయినను, వోటి చుట్టుట హక్కు గలవారై యుండవలయును. వైవిధ్యములక్షణములలో నొకటికంటె పెక్కువ నియోజకత్వమును అర్హినియోజక వ్యక్తి ఎవ్వరొకరై గెక్కువ నియోజకత్వమును గల్గి యితర నియోజక ప్రదేశముల నియోజక హక్కు హింసచున్నను చెప్పవలయు ప్రకారము సంపూర్ణ వివాదములో నిశ్చయించువారికి వైవిధ్య మొనరితే మూల లక్షణములు నుండించునట్లు. వాని బదులుగ నీ క్రింది లక్షణముల వర్తింపజేయవలయును. —

(1) సంవత్సరమునకు 10 రూప్యములు పురపాలక సంఘపు పన్ను నిచ్చుచుండినను లేక, (2) 25 రూప్యములు లై సెన్సు పన్ను చెల్లించుచుండినను లేక, (3) ఆదాయపు పన్ను చెల్లించుచుండినను, వోటిచ్చుటకు అధికారము గల్గి యుండవలయును.

పురపాలక సంఘపు టావరణలో లేని ప్రజలకు నియోజక హక్కు నిచ్చు విషయమున ఆంధ్రరాష్ట్రసంఘమువారి లిగ్నానము ననుసరించుట సమంజసము. ఆతిర్వాక మెద్ది యన—

10 రూప్యములకు వైగా క్షు చెల్లించు ఈవాంగారులును, 10 రూప్యములకు వైగా క్షు చెల్లించు లైతువారిపట్టాదారులును, జమీందారులై తులును, వృత్తిపన్ను చెల్లించు వారందఱును, 5 రూప్యములకు వైగా ఇంటికొద్దె నిచ్చు వారందఱును, శాసనసభయుక్తము లగు విశ్వవిద్యాలయములందు పట్టపరీక్షలును పుస్తకాలములను వోటిచ్చుటకు అధికారము గలవారై యుండవలయును.

ఆంధ్రరాష్ట్రసంఘమువారు వాక్తుచ్చిన 10 రూప్యముల కిక్కుమొత్తమునకు రూప్యములకు తగ్గించిన భాగుండును. మూల

శ్రీనలులో గాని మెట్రిక్యులేషన్ పరీక్షలో గాని జయము పొందిన వారు కూడ నోటును గల్గియుండునట్లు చేయుట యుక్తము. ప్రతి నియోజకవర్గము ఒక్కొక్క నియోజకప్రదేశమున నొక్కొక్కవోటి చుట్టుకే యధికారము కలదు. పెన్న నుపుచ్చుకొనినగాని ఉద్యోగమును చాలించుకొనినగాని (Retired) కమిషన్లు లేక నాన్ కమిషన్లు భారత సేనోద్యోగులకూడ వోటును గల్గియుండవలెను. ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్యపు ఎన్నికహక్కు గలవారు సామాన్య ప్రజలలో, వైనుదాహరించిన లక్షణము లున్న యెడల, సామాన్యపు ఎన్నికలలో పాల్గొనవచ్చును. కాని అట్లు రెండువిధముల యెన్నికహక్కు గల వ్యక్తి కాననసభలో సభ్యత్వము నొందవలయునన్న తన జాతియొక్క ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్యస్థానమున నే నియుక్త సభ్యత్వము నొందవలయును. ఇట్టి సర్వీస్ జాతివైషమ్యములు తొలగి సమ ప్రజాతులను, మునులను, సభ్యులుతో నుండుటయే గాక యెన్నికనమయములం దేజాతియు నిరతజాతులకంటె నెక్కువ లాభమును పొందనేరదు. ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్యస్థానములు జాతీయతాభావమును మెంపొందజేయుచు ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్యము తప్పించుకొనటకు వీలులేని శత్రువగుటచే ఇప్పుడొప్పుకొనవలసివచ్చెను. దీనిని కాననసభయెన్నికలు రెండుసార్లు అయినతోడనే నిర్మూల మొనర్చుట యుక్తమును, శ్రేయోదాయకమును అయియున్నది.

స్త్రీలకు నియోజకహక్కు నిచ్చువిషయమున సాతుబరో సంఘమువారు ప్రతికూలాభిప్రాయమును వెల్లిబుచ్చిరి. కాని సంయుక్త సంఘమువారి విషయము చూతన కాననసభసభ్యులు తీర్మానించవలయు ననినూచించిరి. కావున చూతన కాననసభలు సమావేశమయినతోడనే స్త్రీలకు నియోజక హక్కు నిచ్చు తీర్మానములు తీర్మానింపవలయును. జాతీయసహసభవారు స్త్రీలకు నియోజక హక్కు నొసంగవలయు నని తీర్మానించిరి. స్త్రీలు ఎన్నికలలో పాల్గొంటుంటే ఘోషపద్ధతి అటుకేదాయక మని కొందఱు చెప్పవచ్చును. స్త్రీలకును పురుషులకును సమానము లగు హక్కులు పరిగణించవలయును. వోటుగల ప్రతివ్యక్తియు వోటియ్యవలయు నని నిర్బంధము చేయు కాననముల విధింపబోవుట లేదు. కావున ఘోషాస్త్రీలు తమపద్ధతి సతిక్రమింప ననవలయు లేదు. వారి కిష్టమున్నచో వచ్చి యెన్నికలలో పాల్గొనవచ్చును. ఘోష లేని స్త్రీలు వచ్చి వోటిచుట్టుకు అవకాశమును గల్పించవలయును. అంతయ గాని స్వల్పసంఖ్యాక లగు ఘోషాస్త్రీలకొరకు మిగిలిన స్త్రీజనమునకు నియోజక హక్కు నొసంగకుండుట అన్యాయము, అక్రమము ప్రాస్పర్శి మున్నగువానిని వ్యక్తముచేయుట.

సామ్రాజ్యకాననసభ

మాంటాగూ సంస్కరణవిధానమున సామ్రాజ్యకాననసభాసభ్యుల మొత్తపు సంఖ్య 100 కన్న నెక్కువ యుండ నక్కరలేదనియు, అందు 2/3భాగములు ప్రజా ప్రతినిధులే యుండవలయుననియు నూచింపబడినది. సాతుబరోసంఘమువారు 120 మంది సభ్యులుగల కాననసభ చాలు నని నెల విచ్చిరి. కాంగ్రెసులీగు ప్రజా

లిక 150 మంది సభ్యులు గల కాననసభ నెలకొల్పవలయు నని కోరెను. భూలోకములోని దేశము లన్నిటికంటె చిన్నదై, స్వతంత్ర రాజ్య మగుదేశము లన్నిటికంటె చిన్నదిగు, స్వతంత్ర రాజ్య మగు స్విట్జర్లాండు ప్రజా సంఖ్య 8,877,210. అట్టిదేశపు “నెషనల్ కాన్ఫరెన్స్”లో 187 గురు ప్రజాప్రతినిధులు గలరు 4,875, 825 మంది ప్రజలుగల ఆస్ట్రేలియాదేశపు ప్రాతినిధ్యపుసభలో 75 మంది ప్రజాప్రతినిధులు గలరు 46, 518, 431, మంది ప్రజలు గల యునైటెడ్ కింగ్డమ్లోని ప్రజలసభలో 707 మంది ప్రజాప్రతినిధు లున్నారు. ఇట్టిస్థితిలలో భారతదేశమునకు 100 మంది గాని, 150 మంది గాని సభ్యులున్న కాననసభ చాటునని నడుపుట వెజ్జితము కాదా!

సామ్రాజ్యకానన సభాసభ్యుల మొత్తపుసంఖ్య అసమము 350 యైన నుండవలయును. ఇదియొక గొప్పసంఖ్య యని తలంపనవలయు లేదు. అందు 67 భాగములు (అనగా 800 మంది) ప్రజాప్రతినిధులై యుండవలయును. అప్పుడు ప్రజాప్రతినిధియును మూడు 800,000 మంది ప్రజలపక్షమున సభ్యత్వము నొందును. ఇట్టి నియోజకగణము వైశాల్యము గాకపోయినను సంకుచితము గాదు.

800 మంది ప్రజాప్రతినిధుల స్థానములు పోగా మిగిలిన 50 ప్రాతినిధ్యస్థానములు దొరతనమువారికి వదలి వేయవలయును. అందు 30 మంది దొరతనపుసభ్యులును (Ex-officio members), 28 మంది దొరతనమువారినియూ కాధికారసభ్యులును (Nominate official members), 18 మంది దొరతనమువారి నిరూపకానధికారసభ్యులును అయి యుండవలెను.

ప్రజాప్రాతినిధ్యస్థానముల భారతదేశములోని వివిధరాష్ట్రములవారి కెవ్విధమున విభజింపవలయునో ఇప్పుడు యోచింతము మాంటాగూ మెన్యుఫర్లర్ నివేదికమున 274 వ పేరాలలో నీక్రిందివిధముగ ప్రజాప్రాతినిధ్యస్థానములు విభజింపబడినవి:—

వంగదేశము 11, బొంబాయి 11, చెన్నరాజధాని 11, సంయుక్తరాష్ట్రములు 20, సాంచాలదేశము 7, బీహారు - ఒరిస్సా దేశములు 7, నుధ్యరాష్ట్రములు 5, బర్మా 3, ఆస్సాము 2, ఢిల్లీ 1. మొత్తము 68

ఈనిర్ణయ మేనూత్రిము ననుసరించి చేయబడెనో తెలియకున్నది. రాష్ట్రముల ప్రాముఖ్యమును గాని లేక, వాని ఒనసంఖ్య గాని ఈవిషయము ననుసరించితలులు చెప్పరాదలేదు, ఎట్లు ఆలోచించినను ఈనిర్ణయ వ్యక్త మని చెప్పక తప్పదు. కేంద్రపథ్యత్వమున నిరంకుశాధికారమును స్థిరపరచవలయు నను దృఢాభిప్రాయముతో నెంతయో బహుగాగ్రత్తతో ఇట్టి అక్రమపు నిర్ణయ మొనరించినటులు కన్పట్టుచున్నవి. తగినలెక్కలు సమయమునకు దొరకలేదనియు, అందుచే రాష్ట్రీయకాననసభల విషయమును గురించి ఆలోచించుటకు వీలు లేకపోయె ననియు నుడివిన హైందవకార్యదర్శి గారికి క్షిప్త మగు సామ్రాజ్యకాననసభావిషయమును గుఱించి చర్చించుట కెట్లు అలవి యయ్యెనో యగ్రాహ్యము. ఈవిషయముపై దిబ్బయభిప్రాయ మేల దెల్పవలసి వచ్చినో?

సౌతుబరో సంఘమువారు ప్రజాప్రాతినిధ్యస్థానముల నీక్రింది విధమున భాగింపవలయు నని నూచించిరి— వంగదేశము 13, బొంబాయి 12, చెన్నరాజధాని 12, సంయుక్తరాష్ట్రములు 12, సాంచాలేశము 9, బీహారు 2, బెంగాలు 9, మధ్యరాష్ట్రములు 5, ఆస్సాము 6, బర్మా 4, ఢిల్లీ 1. మొత్తము 80 సౌతుబరో సంఘమువారు మాంటాగూవిధానము నూచించినపద్ధతి ననుసరించుచు కాసనసభ్యుల సంఖ్యను కొద్దిగా నెక్కువఁ జేసికే గాని ఈసమస్యను వికాలభావములతో గుర్తింపలేకపోయిరి.

ప్రజాప్రాతినిధ్యస్థానముల రాష్ట్రముల కెట్లు భాగింపవలయును? రాష్ట్రములు హైందవకేంద్రప్రభుత్వమువారికి తమ సంకల్ప రుచిపాడి (అదాయములో కొంతభాగ మిచ్చునట్లేర్పఱపవలయునని మాంటాగూగారు తమవిధానమున నుడిగిరి. అట్లు చేయుటవలన చెన్నరాజధానియు, సంయుక్తరాష్ట్రములు నెస్కెనగఁ గష్టమును పొందును. అట్టి అసంబద్ధపు నిర్ణయము అన్యాయ్యమని వార్తాపత్రికలలో నదివఱకే ప్రకటించి ప్రజల యసహ్యత తెల్పుబడెను. అనియమును గుఱించి నెను చర్చింపఁ దలచలేదు. కాని అట్టి నిర్ణయమే కంపలదేశవో సామ్రాజ్యశాసనసభలోని ప్రజాప్రాతినిధ్యస్థానమున నిండియా దొరతనమునకు రాష్ట్రము లిచ్చునందా ననుగరించి విభజించుచు క్రేయోదాయము. అట్లుచేరిన ఈ క్రింది విధముగ నుండును:—వంగదేశము 50, బొంబాయి 43, చెన్నరాజధాని 61, సంయుక్తరాష్ట్రములు 53, సాంచాలదేశము 29, మధ్యరాష్ట్రములు 13 బీహారు-25 బెంగాలు 22, బర్మా 22, ఆస్సాము 6, ఢిల్లీ 1-మొత్తము 300.

నేను నూచించిన విభజనము వ్యాయ్యము గా దని కొందఱు విమర్శకులు చెప్పవచ్చును. కాని మాంటాగూవిధానములోని చిరంతుశబ్దవిజనముకన్నను, సౌతుబరోసంఘమువారి నొకప్పుడు వేయి అట్లు బాగుగ నున్న దని చెప్పువలయునని దోషము మానదు.

చెన్నరాజధానివారి కిచ్చు 61 ప్రాతినిధ్యస్థానము లీక్రిందఁ బొందుపఱచిన విధముగ విభజించుట సమంజసము:—1. మహమ్మదియులు 8, 2 జమిందారులు 1, 3. యూరోపియనువర్తకపత్రికములవారు 2, 4. హైందవవర్తక పత్రికములవారు 2, 5. హైందవక్రైస్త

వులు 2, 6. చెన్ననగరము 1. 7. గంజాము, విశాఖపట్టణము, గోదావరి, కృష్ణా, గుంటూరు, నెల్లూరు, చిత్తూరు, పొన్నలూరు, ఉత్తర ఆర్కాటు, దక్షిణ ఆర్కాటు, నేలం, కోయింబూరు, పెంజాపూరు, తిరుచినాపల్లి, మధుర రామ్మడు, తిరునెల్వేలి, నలబాది, దక్షిణకెనరా—వైశిష్ట్యమున ప్రతి జ్ఞాతుకు ఇద్దరు ప్రాతినిధుల చొప్పున పంపవలయును. 8. 9. కవుల, కర్నూలు, 2. బెర్ర, అశంతి పురము, నీలగిరి. ఈజిల్లాలు ఒక్కొక్క ప్రాతినిధిని సంపఱవలయును. 9. గంజాము, విశాఖపట్టణము, గోదావరి నగరములు 1. బీహారు ప్రాతినిధులు 2. మొత్తము. 81. అతఁడెంగన ముఁదాయతో కలుపవలయును.)

మాంటాగూ నివేదికమున, సౌతుబరో సంఘ నివేదికమున సామ్రాజ్యశాసనసభానియోజనము ప్రస్తుతము అవ్యక్త (indirect) పద్ధతి ననుసరించి యుండుట మంచి దనియు, ప్రస్తుత పద్ధతి నెలకొల్పుట చాల కష్టమనియు చెప్పెను. కానియోజ్యుష్టితో నీచు న్యను రుచింపవచ్చును. నీచు న్యను రుచింప అదర్శమునకు అప్రకృత్యపద్ధతి అరణ్యమై యున్నది. అనియు మున్నగు దౌష్ట్యపద్ధతుల నెక్కువగా ప్రయోగించుట మంచిదిగాదు. విజయ బాధ్యతానుభవమును నెలకొల్పవలయునని ప్రజలకు ఎన్నికలు చేయునపుడు నెప్పుడలయును ప్రజలపక్షమి రాజ్యాంగవిషయములందు క్రైస్తవులు విజయము కలుగవలయును. జూరెదరు. కాన సామ్రాజ్యశాసనసభానియోజనములు ప్రతిక్షిప్తపద్ధతి ననుసరించుట మంచిదనియు. తేకున్నదియు, నష్టమును వాటిల్లు నని వేఱుగ నుగత నక్కఱెను.

మహమ్మదీయములకు, హైందవక్రైస్తవులకు లెక్క నికరల కెవ్వరికిని ప్రత్యేకప్రాతినిధ్య మొసంగరాదు. ఉత్తర భాగపు జమిందారులు దక్షిణ భాగమువారు 1. బీహారు ప్రతినిధిని ఎన్నుకొనవలయును. వైని నూచించిన నియోజకవిజనములనే ఈవిషయమున గూడ వర్తింపజేయవలయును. క్రిష్ణ చక్ర నీచియమువై రాజ్యాంగనిర్మాణ మంతయునాధారపడి యున్నది. కావున చెన్నరాష్ట్రము లెల్లరు నీచన న్యను నచచ్చిష్టితో ననుసరించి నిర్ణయించెదరుగాక.

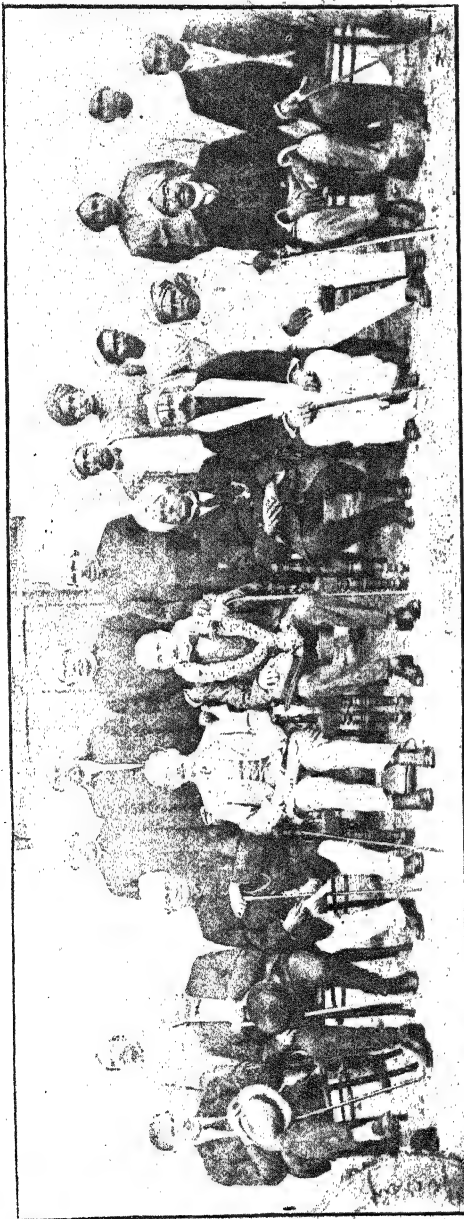
తామర తైలము

తామర, తీట, గజ్జి, దురదలను తొలగించును

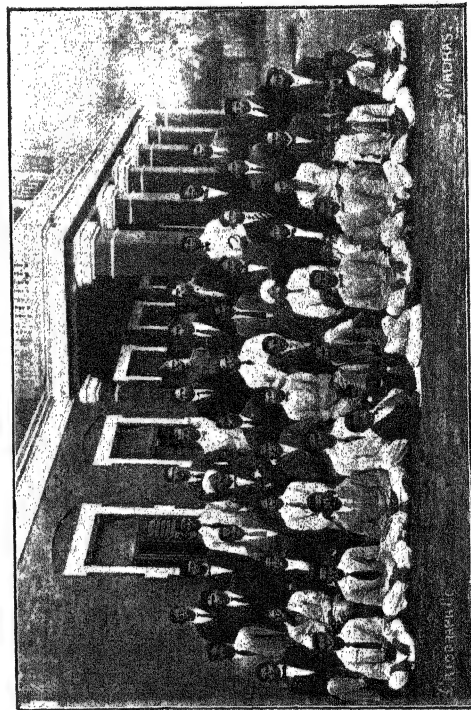
రాజా రాణి గుర్తు గల డబ్బీ 1-కి అణాలు 0-6-0 మాత్రమే డబ్బా 1-కి రూ.3-8-0

నెం. 6, తఱబుకొట్టికేళి, బద్రాను. అమృతాంజనం డిపో, నెం. 109, ప్రెసిడెంట్, ఫోర్టు, బొంబాయి

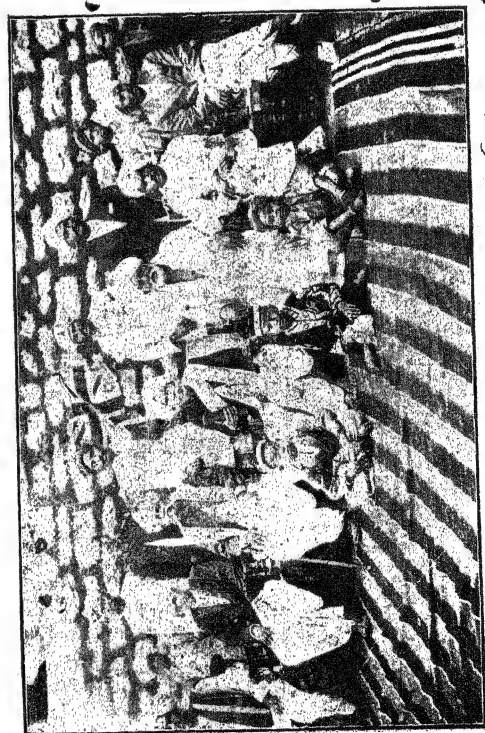
Infant's Nursing Association, Madras

శ్రీమ హావనా సంఘము, హైదరాబాద్

The Telugu Medical Students, Royapuram ఆంధ్ర వైద్యవిద్యార్థులు, రాయపూర్

Ram Mohan Grandhalayam, Anantapur రమమోహన గ్రంథాలయము, అనంతపురము

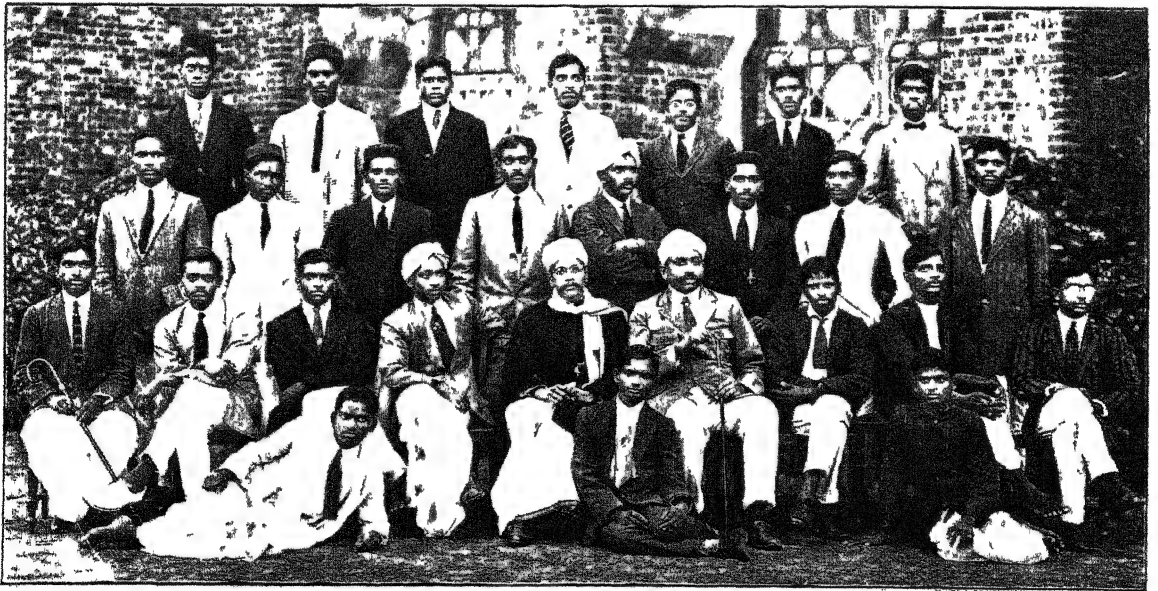
ఆంధ్రపత్రిక

Grandhalaya Sabha, Baruva

గ్రంధాలయసభ, బారువ

Vaisya Students Association, Triplicane

వైశ్యవిద్యార్థుల సంఘము, త్రిపులకేణి

ఛందో విమర్శనము

పారసంది రామకౌస్తీ గారు

ఛందస్సులు వర్ణ సంఖ్యానిమిషము గలవానికై చెప్పబడినవి. ఉక్తాఽత్కుక్తాదులు ఛందస్సు లిరువదాఱు. వీనిలో అనుష్టుప్ గాయత్రీ, జగతీ, మొగలగునవి వేదమంత్రములకును గలవు. అట్లే సంస్కృతరచనలందును పద్యములకుఁ గలవు. ఇవి పద్యరచనలకు మూత్రమే లోకమందు లక్షణములు. వ్యాకరణాలంకారశాస్త్రములు గద్యపద్యభేదయరచనలకును లక్షణములు. కావున వ్యాకరణాలంకారములు వ్యాపకములు. ఛందస్సు వ్యాప్యము. వ్యాప్యమునకు సంకోచ ముండును. కాని వ్యాపకమునకు వ్యాప్యముకొఱకై సంకోచముండదు. వ్యాకరణాలంకారములలోను, అలంకార మైచ్ఛికము కావున నది లేనిచోట నైనను, వ్యాకరణము తప్పక యుండును. కావున వ్యాకరణమునకు విరోధించి యలంకారము గాని, ఆ రెంటికీని విరోధించి ఛందస్సు గాని ప్రమాణము కాఁజాలదు. ఇక సామాన్యవిశేషభావము, లేక ఉత్సర్గాపవాదభావము, అనునవి ఏకశాస్త్రమందే కాని భిన్న శాస్త్రములందు కావు. న్యాయ వ్యాకరణ మీమాంసాది శాస్త్రము లొకదానిచే మఱియొకటి పరావృత్తము కావు. వీనిలో నొకదానిలో మఱియొక శాస్త్రపు విషయమును గ్రహించునపు దా శాస్త్రగుమయమును దప్పుకయే గ్రహించున. కాని యాసమయమునకు విరోధించి గ్రహింపవు. ఒక్కశాస్త్రమే తనచేతనే సామాన్యముగా నీవేధింపఁబడినదానిని గ్రహింపవలసి వచ్చినప్పుడు వ్యవస్థాపూర్వకముగఁ దానే యంగీకరించును. చూడుఁడు. ప్రకృతమున ఛందశ్శాస్త్రమందే ఇంద్రవజ్రావృత్తలక్షణము “స్వాదింద్రవజ్రాయది తాజగౌఁ ఉచేంద్రవజ్ర జతా స్తతో గౌ” అనుదానిలో నింద్రవజ్రకు మొదల రెండు తగణములు, పిమ్మట నొక జగణము, అదైన రెండు గురువులు నుండవలయు నని చెప్పఁబడినది. కాని యాలక్షణలక్ష్యవాక్యమందే తుదిగకారము గురువు కాలేదు. కావున నట్టిచోట “వా సాదాస్తే గురుస్స్యాత్” అనియాశాస్త్రమే సాదాస్తవర్ణమునకు గురుత్వము కావలసినచోఁ జేసికొనవచ్చు. అనఁగా భావింపవచ్చు నని చెప్పుచున్నది. శాస్త్రాంతరము కాదు. ఇట్లే నూత్నదృష్టి నెల్లకార్యములను దెలిసికొనవలయును.

ప్రకృతము లేనుగరచనలకు సంస్కృతతల్పవిషయములలో ఛందోఽలంకారవ్యాకరణములు సంస్కృతమునందలివే కాని వేఱు లేవు. ఛందస్సు లుక్తాఽత్కుక్తాదులే. అలంకారము లుపమోత్పేదాదులే. గుణవృద్ధి హాస్యదీర్ఘాలు సంస్కృతమునందుఁ జెప్పఁబడినవే. గురులఘుత్వాదులు భాదిగణములు ఛందఃప్రస్తారము చరిత్రమాలాదికృతములు వానిలక్షణములును సంస్కృతమునందుఁ

జెప్పఁబడినవే. యతిప్రాసములు నట్టివే. వీనివిషయమై “యతిప్రాస తత్త్వనిచార” మనుదానిలోని స్థరించినప్పింపఁబడి యుండుటచేత నిచట నుపేక్షింపఁబడినది. యతి యనునది విరతి విరామాదిపర్యాయము. అది వృత్తములలో దానిగతికిని జరుపవలయును, విక్రాంతి నిచ్చునట్టిదిగా నున్నది. ప్రాస మనునది యనుప్రాసపర్యాయమే కాని వేఱుకాదు. ఈ రెండును సంస్కృతరచనలనుండి గ్రహింపఁబడినవే. ఈ తెనుగు భాషలో గ్రంథరచన మారంభించినప్పుడు ప్రథమాచార్యు డగు నన్నయభట్టారకుండు తనభారతారంభముతోడనే యారచనకుఁ గావల సిన వ్యాకరణచ్చందోఽలంకారములను మూఁటిని సంగ్రహించి వానిలో వ్యాకరణవిషయము లధికము లగుటను వానింగూర్చి కొంత యధికముగను ఛందోఽలంకారములు సంస్కృత సంకేతసిద్ధములే యగుటను వానిని విస్తరింపక కావలసిన విశేషసంజ్ఞలను మూత్రమే, “ఇంద్రాద్వా అపిచ గణా వళిరాద్య మనస్తరాక్షరం ప్రాసః” అని మూత్రమే అతిగభిరాళయముతో నతిసంక్షిప్తముగఁ జెప్పి విడిచి నాడు. అతనియభిప్రాయ మతనిభారతప్రయోగములను బట్టియు, ఆంధ్రశబ్దచిన్తామణి యను వ్యాకరణ కిరోమణిని బట్టియు స్పష్టమగును. గణముల కింద్రాదిసంజ్ఞలఫలము మూత్రము పిమ్మటి లాక్షణికులచే వివరింపఁబడియే యున్నది. వలిప్రాససంజ్ఞలకు ఫలము చెప్పఁబడలేదు. వాని నాలోచింప వలె లంగలకు కుదరమందుండు చర్యపు ముడతలు. అవి వారికి శోభావహములు గా నున్నదయు లగు సంస్కృత మహాకవులచే నంగీకరింపఁబడినవి. అవి భంగులని కాని, విచ్ఛేదము లని కాని చెప్పఁదగి యున్నవి. అవి యనేకములు గాని యొక్కటి కావు. అనేకములే శోభావహములు. అట్టి సమయము నెఱిగినవాడే కావున నీ మహాకవి యాద్యక్షరమందు “వళిత్యారో పణముఁ జేసి దాని కాసంజ్ఞను బెట్టినాడు. ఆ సంజ్ఞ చేతనే వళికి బహుత్వము సిద్ధించుచున్నది. ‘వళి’ యనునది యత్యాదుల పర్యాయమే. కావున యతు లనేకములు గాని యొక్కటి కావు. ఇవి సంస్కృతవృత్తములందునుఁ గలవు. ఈ యతినియమము గలచోట్ల నెల్ల సంఖ్యానియమ మున్నది. వానిలో పద్యచరణాంతస్థముచేత నొక విరామము తప్పక యుండును. చరణమధ్యమం దక్షరసంఖ్యయును దాని కనురూపముగ నే నిర్ణయింపఁబడి యున్నది.

యతినిర్ణయము లేనిచోట్ల వృత్తగతిలో విరామములను మనము యథోచితముగఁ గల్పించుకొనవచ్చును. ఇకఁ బ్రాస మనునది అనుప్రాసపర్యాయమే కాని ఇతరము కాదు. కావున, అనుప్రాస మందు వ్యంజనమున కసక్తదావృత్తి యలంకారశాస్త్రముచే సిద్ధ

పూర్వమే. కావున, దానిని బహుత్వము సిద్ధించునట్లు చెబితినని 'వలి' 'ప్రాస' సంజ్ఞలచే నతిసంక్షిప్తముగ నలంకారవిషయమును గూడ సంగ్రహించి తన నిబంధన మగు నాంధ్రశబ్దవివ్రామణిలోఁ జెప్పిన 'వలిరాద్య మనస్తరాక్షరం ప్రాసః' అనుదానిలో నాద్యాక్షర మనఁగా వర్ణ సమామ్నాయములో నాద్యము లచ్చులు కావున విరామాది పర్యాయ మగు 'వలి' యచ్చుచేతనే యగు ననియు, ప్రాసము హల్లుచేతనే యగు ననియు నివి శబ్దాలంకారములే కాని నేఱు కా వనియు, నాచుహాకవి యభిప్రాయ మైనట్లు కానవచ్చుచున్నది. ఈ 'వలి'విషయమున నక్షరసంఖ్యానియమును సంస్కృతి వృత్తములందువలెనే ఈ తెనుఁగువృత్తములందును చెప్పబడినది. ఇది విరామమును జెప్పునదే కాని యొక యక్షరమును చెప్పునది కాదు. యతివిరామాదులు ధర్మములు. అక్షరములు ధర్మములు. కావున 'విశ్రమ' 'యతి'; అనునవి యక్షరము లెట్లగున? ఈ తెనుఁగు లక్షణములు పూర్వపు మహాకవుల యభిప్రాయమునకుఁ గొంత వేరుపడుచు, ఆ లక్షణముల యభిప్రాయములకు, పిమ్మట లాక్షణికులు గొంత నెఱుపడుచును, గ్రమమున నన్న చుట్టారకుని యభిప్రాయమునకుఁ విరుద్ధికివలెను, లాక్షణికులు, నతిదూర మయినట్లు గాన్పించుచున్నారు. నన్నయభట్టనకుఁ తిరువార ద్వితీయాచార్యుఁడగు నధర్వణాచార్యుఁడు 'వలి రాద్య వచస్తరాక్షరం ప్రాసః' అను లక్షణవాక్యాభిప్రాయమును వివరించునట్లు దన వికృతివిశేషమందు స్వగ్వచరణేషు పూర్వః ప్రాస స్వర్యత్ర చైకవి స్యాత్ అనుదానిలోఁ దాను గొంత వేరుపడుచుఁ దనయభిప్రాయమును వెలికింపుచున్నది. దీనిలోఁ స్వపూర్వపద గ్రాహ్యము లెన్నియో? 'ఏక' 'ఏవ' అనఁగా నేమో? స్పష్టము కాదు. కాని సందర్భమును బట్టి పూర్వ మనఁగా వలిప్రాసములలోఁ బూర్వ మగు 'వ' 'ప' పద్య చరణములలో వేర్వేరు నొక్కొకదానిలోనే, అనేకముగా నుండవలయు ననియును, ప్రాసము మాత్రము చరణములలో నొక్కటియే కాని, యనేకములు గా వనియును, ప్రధమాచార్యుని వాక్యమందు స్త్రీలింగముచే గ్రహింపబడిన 'వలి' యనునది, విరామపదమే కాని నేఱు కాదు. కావున దానిని తెలుపుటకే తాను 'పూర్వః' అని పులింగముచే గ్రహించి చెప్పినట్లును వెలియబడును. పూర్వము సంక్షిప్తముగాఁ జెప్పినవానికి వివరణములలోఁ బిమ్మటివారు కొంత తమయభిప్రాయమును చేర్చుచు నేఱుపడుటయును కలదు. అది యావిష్కృతివిశేషమందే స్థలాంతరములలో స్పష్టము. కాని ప్రకృతియు కాదు. కావున దాని వివరణ మనవసరము. ఈ తెనుఁగుపద్యములలోఁ జెప్పబడిన యతిప్రాసములు పీఠిలోని కాకస్మికముగా వచ్చినవి కావు. పీఠికి ముందే సంస్కృతిపద్యములందును, అంతకుముందే, వేదమంత్రములందును నిట్టివి కానవచ్చుచునే యున్నవి. చూడుఁడు కొన్ని మంత్రములు:—

అగ్ని ఆయాగోషి పవన, ఆనునోర్ధ్వ మిమం చనః, ఆతే బాధస్య ధమ్మనాం: అగ్నే పవనస్యవహ, అగ్నే వర్షస్య వీర్యం! (2) గదా

స్తవం (3) ఇమ మగ్న ఆయుషే వర్షసే, కృధి ప్రియగం రతో వరుణసోమ (4) ఇమం మే వరుణ, శృధీహవ మద్యాచ నృదయ (5) ఉద్యస్త చుస్తయస్త, మాదిత్య మభిధ్యావత్. ఇంతయేల? ఇందస్సన నేమో యెఱుంగని పనులకావుల సాటలందును ఆఁడువారి మాటలందును, ఇట్టి సంఘటనమున్నది. చూడుఁడు పాటలు (1) ఎర్రన్న ఎర్రన్న, ఏపూరియెర్రన్న, జేగురుఎర్రన్న, గురిందయెర్రన్న గుడ్డు యెర్రన్న (2) చలిచలి చామక్క, కుంపటి వెట్టె క రక్క (3) లెగ మంటె లెగ వేమి నిగమాని తనమా (4) నిగుదిగు నాగన్న, దివ్యునుందరనాగ— ఇట్టి వశేకములు గలవు. ఇవిను ఆఁడువారిమాటలు చూడుఁడు. ఆకు, అలము; అల్లము, తెల్లము; ఇల్లు, పాల్లు; ఈత మోత; ఊసు గూసు; ఎంతో కొంత; ఓరు, పారు; కర్ర కంఠ, గొడ్డు గోద 'గాదె, గంప' చిల్ల, పుల్ల 'చాప, చట్ర' చీకటి చిట్ట, చెట్టు, చేమ 'జాతి, నీతి' 'జీతము, నారము, డబ్బు, డవాలు' 'తట్ట, బుట్ట, 'తిండి, తిప్పలు' 'నాత, దైవము 'పట్ట, పాత, బీద సాగ బుగ్గి బూడిద 'మన్ను, మిక్తు 'మందు, మాకు' 'మేడలు మిడ్డలు' ఈముదలగునవి అనేకములు లోకమందును వాడుకలోఁ గాన్పించుచున్నవి. అనాది యగు శబ్దబ్రహ్మయందు విధముల నాహ్వానకత్వముండును. అందు మొదటిది శ్రోతలకు వినిపింపజేయు శ్రమ రంజన మొనర్చును. దీనినే శబ్దరంజనమునను. శబ్దాలంకార మని యాలంకారికు లిట్టివానినే చెప్పినారు. రెండవది యర్థముయొక్క పర్యాయోదవలన సహృదయులకు హృదయరంజన మొనర్చునది. ఇది యథాలంకారము. ఇట్టి నాహ్వానకత్వము వాఙ్మయమునకు స్వాభావికమగు ధర్మము. కావున నే వేదములందును నా సహజములై వచ్చుచున్నవి. అట్టివానిని జూచియే రచనలలో నాంధ్రుల గ్రంథమును బెట్టి కొనినారు. లాక్షణికులు యతిప్రాసము లని చెప్పినారు. ఇట్టి వర్ణావృత్తి, నిర్ణితస్థలమందే కాదు. ఎన్నుటచ్చెన్నను రంజకమే! ఇట్లుండవీని గుఱించిన లక్షణములు కొంత విచారంపకముననిగా నున్నవి. కవిజనాశ్రయము. సంజ్ఞాధికారము:— క. అనఁద్యకాన్య లక్షణ, మొనరం గాఁ గవిజనాశ్రయండు మల్లియం, చని ముకివి కవిజనాశ్రయ, యనుఇందముఁ దెనుగుబాస నరుగు దెప్పెన్. అని మల్లియ రచనకవి, ఈ ఇందస్సును జెప్పినట్లున్నది. ఇంక ననేక పద్యములలో మల్లియ రచనకు సంబోధించి చెప్పబడియున్నది. దీని కలన నీకృతికర్త తిన్నుఁ దానే కృతిపతిఁ గాఁ జేసికొని తన గుణోత్కర్షమును తానే పొగడికొనుచుఁ దనపేరినే యీకృతిని రచించి యుండునా? లేక ఇంక నొక మల్లియ రచన కలఁదా? అని సందేహము. బీజాక్షరప్రచరణము:— దీనిలో అకారాదులు హ్రస్వములైదు, దీర్ఘములైదు, ఏకారాదులైదును, నొక్కొకదరముగాఁ జేసి వ్రాయుచుని చెప్పెను గదా! ఇది సంస్కృతమునందలి వర్ణసమామ్నాయములోనా? తెనుఁగునందా? సంస్కృతమున దీర్ఘలికారము లేదు. తెనుఁగున ఏకారాదు లాఱు గాని యొదు గావు. దానిలో జేసిని విడువవలయునో చెప్పలేదు. వర్ణ క. 'విశ్రాంతి' 'విరతి' 'విశ్రమ' 'విశ్రామ' 'విరామ' విరమ, విరమణ, యతి, అని మాత్రము చెప్పి

క.చరణాద్యక్షరమే వడి, అని చెప్పెనుగదా! మీది పర్యాములలో, వడిని చెప్పకయే, దానికి లక్షణమును జెప్పట సంకట, మెట్లగును? మఱియును 'చరణాద్యక్షరమే' అనుదానిలో ఏవకారాద్యర్థక మగు ఏకారముచే వ్యవచ్చేద్య మెడి? ముందు దానే చెప్పబోవు పద్య, చంద్రశ్రీ, మదనదర్పాది వృత్తిచరణములలో పదన, పదునొకండన, తొమ్మిదవ యక్షరము మొదలగునవి యతులుగాఁ జెప్పుచు దానినే, నిషేధించినాఁడా? అయినచో వక్రస్వనిషేధము, నిషేధవిధానము సంకట మగునా? వ్యవచ్చేద్యము లేదన్న పక్షమున నేకారము నిరర్థకము కాదా? ఛందస్సిద్ధియే ప్రయోజన మన్నచో ఛందశ్శాస్త్ర కర్తకే ఛందస్సు కుదురక నిరర్థకపదములు పెట్టుకొనవలసినచో నట్టి లక్షణము, లక్ష్యముల కెంతటి ప్రమాణ మగును?

యతిభేదములు

ఒ-వ పద్యములో స్వర, వర్గ, అఖండ, ప్రాప్తి, బిందు, పుత్ర, ప్రయుక్తాక్షర, ఎక్కటి, పోలిక, సరస, అని యతులు పది చెప్పఁబడినవి కదా. వీనిలో అఖండ, పుత్రములు స్వరములే కావా? వాని నేటుగఁ జెప్పనేల? వర్గయతి స్వరప్రాధాన్యమే కావలసినప్పుడు అది స్వరయతి యేల కాదు? వర్గాక్షరముల కన్నిటికిని పరస్పరము ప్రాప్తించుచుండ నంతిమాక్షరముల నిషేధించనేల? పూర్వపు మహాకవులు వానికి విశ్రమమును చేయలేదా? ఇతఁడు వానిఁ జూడనిచో నవి లేకపోవునా? తానే గీ. జాతు వడి చెల్లు రత్నకంకణ మనంగ, ఇాతు వడి చెల్లు బద్ధిపించం బనంగ, జాతు వడి చెల్లు గనక మంటప మనంగ, నాతు వడి చెల్లు దివ్యగంధం బనంగ, మాతు వడి చెల్లు విజితశంబరుడనంగ. అని చెప్పియున్న దానిలో జ, ఇ, ణ, న, మ, లతుఁడ, ఛ, ట, ధ, బ, లతో విశ్రమము లేదా? సంయుక్తాక్షరయుక్తముల విశ్రమముచేతనే ఇదియును సిద్ధించుచుండ దానిని నిషేధించనేల? మఱల దీని కొక లక్షణమును చెప్పికొన నేల? అచ్చుటి యనుస్వారమునకు, అనుస్వారస్వ యయి పరపవర్గః ("పా. నూ. ౮-౪-గి.౮") అచ్చితః, అచ్చితః, కుచ్చితః, కాస్తః, గుమ్ఫితః అని యున్నట్టి పాణిని శాస్త్రవిధానముచేత జ, ఇ, ణ, న, మ, లే సంధికాలమున నిత్యముగఁ బ్రాప్తిపరంగా నవి సంయుక్తాక్షరములే యగుచున్నవి. అప్పుడు 'జ్'లోని కేవల 'జ' కారమునకు, 'జ్' సంయుక్తముతోను, 'ఇ, కారమునకు 'ఇ' సంయుక్తముతోను, అట్లే కేవల ణ కారమునకు 'ణ్' సంయుక్తముతోను, 'నకారమునకు' 'న్' సంయుక్తముతోను, మకారమునకు 'మ్' తోను, విశ్రమము సిద్ధించును. అట్లు సిద్ధించుచుండఁగ, పాణినియనుసారాద్ నెఱిగియోయెఱుంగకయో దాని నతిక్రమించి లక్షణాస్తరమును కల్పించుట శాస్త్రమునకు కీర్తికృతగౌరవహానికావచ్చును కాని లాభకరముగాదు. ఈ 'జ్' వడిని గూర్చి లక్షణకర్త లండఱు నిట్లే భ్రమించిట్లున్నది. అఖండయతి—

ఉ.మానుగ విశ్రమాక్షర సమన్వితమై స్వర మూడినన్ దదీ, యానుగుణాక్షరంబై కొనియెనను జెప్పఁగ నొప్పు నీక్రియన్, భాను నహస్,భాని వ్యవభాధిపుఁ డన్నటు లర్థయుక్తమై, పూనినచో

నఖండయతి పొల్లుగు నాదికవిప్రసిద్ధమై—అని యున్నదికదా? ఇచ్చట విశ్రమాక్షర మనఁగా విశ్రమమం దైన యక్షరమా? విశ్రమమైన యక్షరమా? ఎట్లు చెప్పినను చరణాద్యక్షరము సిద్ధించునా? దానియందు స్వర మూడినదా? లేదు కదా? ఇక నాద్యక్షరము కాక 'వ్యవభాధిపుఁడు' అనుదానిలో 'భా' అయినచో నుత్పలమాలకుఁ దొమ్మింటును గదా విశ్రమము? అప్పుడు తొమ్మిదవది 'మ' కాని 'భా' యెట్లగును? విశ్రమము తొమ్మిదింటినే చెప్పి యక్షరావృత్తి పదింటి నన్నచో నాయగ్గము దేనివలన సిద్ధించును? విశ్రమపద మొక్కటియే రెంటిని జెప్పునా? అది యెట్లుయినను పదవయక్షరము చరణాద్య మెట్లగును? దానికి చరణాద్యత్వము లేక విశ్రమత్వ మెట్లు సిద్ధించును? అట్లుకాక చరణాద్యక్షరత్వ మనఁగా, చరణాది శ్లితాక్షర సదృశాక్షరత్వ మని చెప్పి విశ్రమత్వము సంపాదించినచో 'భా'నీ అనుచోట నాజన 'భా' కును విశ్రమత్వ మెట్లు తప్పించు కొన నగును? తనీయానుగుణాక్షరంబై—అనుచోట తదీయ మనఁగా విశ్రమాక్షరీయమా? స్వరీయమా? ఎట్లుయినను మఱల 'ననుగుణ' అను విశేషణ మేల? తదీయము తదనుగుణము కాదా? తదీయాను గుణాక్షరంబై కొనియెనను జెప్పఁగ నొప్పు, అనుటచేత, అనుగుణము కాని యక్షరము నైనను కొని చెప్పవచ్చు ననియే కదా! అప్పుడు రెండు ప్రకారములు సిద్ధించుచుండ నొకదానికే యుదాహరణ మిచ్చి రెండవదానికి ఊరకుండవచ్చునా? 'ఇటు లగ్ధయుక్తమై' అనుచోట నీ యఖండయతిలో మాత్రమే పద మగ్ధయుక్తము కావలయును గాని తక్కినచోట్ల నక్కఱలేదా?

మఱియు, ఒ-౧ క. చరణంబు ద్వితీయవర్గ సమితియై ప్రాసం! బరయఁగఁ బ్రాసం బొక్కటి! అని చెప్పెను గదా! దీనిలో చరణముల ద్వితీయవర్గములన్నియు నొక్కటై యుండవలయు నని కదా యభిప్రాయము. ఒ-౩ క. ఆ ఆ వి బ డె లతు మఱి, ఇతఱు ఋకార సహిత మె ఏలకు నా, ఉడిఱు ల్లయలో నొడఁబడి, ఒడిలకు వళ్లగు! న్ను యొన్నతచరితా. అను దీనిలో చరణములలోని ద్వితీయాక్షరములు 'ఆ, ఈ, ఊ, ఓ, ఇనియేకదా! అని యొక్కటి యెట్లగును? కాక ప్రాసము లెట్లగును? వాని కొకప్పుడు స్వరత్వముచే నైక్యమైన పక్షమున వ్యంజనములకు నట్లే వ్యంజనత్వముచేత నన్నిటికి నైక్యసిద్ధిచేత ప్రాసత్వము సిద్ధింపరాదా? మఱియు నిచటి 'ఆ, ఈ, ఊ, ఓ'లకు ప్రాసముకొఱ కైక్యము సిద్ధింపఁగ నట్లు విశ్రమముకొఱకు నైక్యమేల సిద్ధింపదు? ఈ పద్యమందు ప్రాసము వివక్షింపఁబడ దన్నచోఁ దక్కిన మఱికొన్నిచోట్ల నట్లే యేల యంగీకరింపరాదు? లక్షణ కర్తలకు లక్షణము తప్పట దోషము కాదా? లేక వారికి స్వవిరోధమే లక్షణమా? ఇకఁ బ్రాసములు :—

౮౦ క. స్యుఃకాస్తా సమయోషిదు! రఃకృతరతివిన్నా దుష్కర ప్రాసం బా, విఃకృతమగు నిట్లు సుపుత్రః కులదీపక యనంగఁ దగు చు మహాత్మా అని చెప్పెను. దీనిలో కకారము ప్రాసాక్షరము. దీని రెండవ చరణములో దుష్కర, అనుచోట వచ్చిన షత్వము మూడవ చరణములో 'అవికృత' అనుచోట నేల రాలేదు? దీని

నీ లక్షణకర్త తెలిసియుండునా? తెలియదా? తెలిసియుం జేయని చో వంచన మగును. తెలియక చేయనిచో నది మన కెట్లు ప్రమాణ మగును? ఈతనికి దెలిసినను, దెలియ వున్నను నది యేల రాకుండును? ఈతనికి సంయుక్తా 2 సంయుక్త ప్రాసాంగికారభీతి కలిగినట్లే యీ మ.కారమునకును గలిగి రాలేదా? ఇట్లే మఱికొందఱు లక్షణకర్తలు తమ మనస్సులలో నుండు భీతిచే కొన్ని వర్ణములకు మైత్రివిరోధములను గల్పించియున్నారు. వీరందఱు మెప్పులలోఁ దక్కి, తప్పులలో నొక్కట్రోవనే లోక్కియున్నారు. ఇది మిగుల నాశ్చర్యము. ఈ కవి మీఁది 'స్వఃకాంతా' అను పద్యములో దుష్టర ప్రాస మని చెప్పియున్నారు. ఆతఁ డెట్టి యభిప్రాయముతోఁ జెప్పెనో కాని, ఆవిశేష అను రూపమును దుష్టరమైన దానినిఁ దాను చేసిన వాఁడు కావున నది దుష్టరప్రాసము కావచ్చును.

౧౮౦ క. ఇప్పాటం వొల్లి పింగళు. చెప్పిన క్రియఁ దప్పు మండఁ జెలు వలరంగాఁ! జెప్పుచుఁడె వల్లు ప్రాసలు. తప్పుక యర్థము వృత్తతఱి విదితము గానో అని యున్నది. పింగళుఁ డనఁగాఁ పింగళ నాగాచార్యుఁడేనా? కాదా? అయినచో నాతఁడు తెనుఁగున ఛందస్సును జెప్పెనా? కానిచో నెప్పుడు? ఆతని ఛంద స్సాది? (అన్యోన్య విరుద్ధభాషణము లొసిన" (భా. ఉ. ౧ ఆ.) అనుచోట) న్యోలాంల లోని ఓకారాఽకారములకు విశ్రమము చేయఁబడియున్నది కదా! అది యీతనికిఁ దెలియునా? తెలియదా? తెలిసినచో దానికి లక్షణ మెచ్చట జెప్పినాఁడు? తెలియక చెప్పినచో నంతమాత్రమున, ఆ విశ్రమము త పుగునా?

2౬ క. దీనిలో 'నుకరప్రాస, అనుప్రాస, దుష్టరప్రాస, అంత్వ ప్రాస, ద్విప్రాస, త్రిప్రాస' లని యాఱువిధములను జెప్పినాఁడు. చతుః ప్రాస మనునది యిం కొకటి కావచ్చుచున్నది కదా! అది యీతనికి సమ్యక్తమా? కాదా? అయినచో నేల చెప్పలేదు? కానిచో నది తప్పుగునా? మఱియుఁ దక్కి, న భేదముల, తుదాహరణ మిచ్చుచు, 'చెందవదే యగు ననుప్రాసమున తుదాహరణ మేల యియ్యలేదు? ఇట్లు మొదటివా రొకదానిని చెప్పుక విరువఁగాఁ బిమ్మటివారు చెప్పినప్పు డది మొదటివారికి విరుద్ధ మగునా? కవిజనాశ్రయ మిట్లున్నది.

తాతంభట్టు సులక్షణసారము:— క. లక్షణ శాస్త్రము తెల్లఁ బ! రీక్షించుటఁ గొంతకొంత యెఱిగినవాఁడన. లాక్షణికాను గ్రహతను. లక్షణసారము రచించు లక్ష్యము లచురిన్ దీని మూఁ డన చరణములో ధర్మార్థక మగు 'అనుగ్రహ' పదముపైని మఱల నొక ధర్మార్థకము 'తి' చెప్పినాడు గదా! అది ప్రమాద మనవల యునా? ఎట్లయిన సమర్థింపవలయునా? టీక-అనుగ్రహతన్=దయ చేత, అని. ఇతని యభిప్రాయ మెట్లు? ౮౨ పుట.

సీ. డామను కఖగఘట చఛజఝుల్ శవసలు, విశ్రమస్థా నాత్మరమైతి అని చెప్పెను. కవిజనాశ్రయఁ డీమైత్రిని చెప్పు లేదు. ఆతని తప్పిదమా? ఇతని తప్పిదమా? మైత్రి సావర్ణ్యమేనా? కాదా? అయినచో సువర్ణముల కెల్ల విశ్రమము చెల్లు నని లఘుతర లక్షణముఁ జెప్పక గురుతర మగు ప్రత్యేక-లక్షణ, మేల చెప్పవల

యును? సావర్ణ్యము కానిచో దానికి మైత్రి చేసినట్టి? మఱియు దీనిలో యతుల కిది లక్షణము లగునా? ఇతనికి లక్షణస్వరూపము లకు భేదము లేదా? ఇది సంయుక్తాత్మరవిశ్రమ మె అయ్యుండ వేఱుగఁ జెప్ప నేల? చెప్పవలసినచో 'కృ, క్ర' మొదలగువాని కెల్ల నేల చెప్పలేదు? యతిగదములు. ౮౮ పుట. సీసపద్యము చెందవ చరణములోఁ గక్కటియలి, అనుస్వరయలి' అని చెప్పెను. అను స్వరమా? అనుస్వారమా? అది సంజ్ఞ కాదా? ప్రాప్త్యములను దీర్ఘ ములుగను, దీర్ఘములను ప్రాప్త్యములుగను జేయుట ఛందోలక్షణమా? కాక పద్యమునకు ఛందస్సు మధురక చెప్పటా? కవిజనాశ్రయఁడు యతులు పది యనియే చెప్పెను. ఇతఁడు ముప్పదియొక్కటి చెప్పెను. ఇంక సప్తకవి 3 ఆశ్వా. లో ౬, ౭, పద్యములలో 'భీమన పది, అనంతః డిరువదివాలుగు, మఱికొంద జీగునదియేడును జెప్పియుండఁ దాను నలువదియొక్కటిఁ జెప్పుచున్నా' నని చెప్పెను గదా! అట్లే పూర్వకవుల లక్ష్యములను జట్టి మఱికొన్నిఁ జెప్పువారికి దప్పిద మెట్లగును? అట్లే ఆ, ఆలకు, ఏ, బొలతో వలెనె, మఱికొన్ని యచ్చులతో విశ్రమమును, ప్రాచీనమహాకవులు చేసియుండ వానినిఁ జూచియో, చూడకయో ఈ లక్షణకర్తలు చెప్పుకుండుట యది లక్షణముల లోప చగునే కాని విద్యవృత్తికవుల ప్రయోగ ముల లెప్పిదము గాదు. (గొం పుట) క. పోలన్ ఘటబుధులకు మఱి! పోలిక యతి పిల ముల్లమున కెన యనఁగా! కీలం ముల్లం బనఁగా! భూలోకిం బరులలోకమున కెన యనఁగనో అని చెప్పెను. పుపుబుధులకు 'ము'తో పోలిక అయ్యెట్లు కపటభలకు 'చు'తో పోలిక యేల కాదు? ౧౭౨ పుట. తే. స్వరము రుదరుండి లుప్త వివర్గకోత్వ మైన స్వరవిరాఽంబు దానఁడదా సురగ నయ్య తాత్రిగు బుద్ధి నన్యోన్యమిప్రలన ముకుండుడు పెరులయోగ్ధి యనఁ గ. దీనిలో 'దా, నాఽహం. అ, న్యోన్య య, బుద్ధి, అను వానిలో 'ఓకారముతో వి అకారముల కయినది లుప్తవివర్గకోత్వవిరాఽయ మని చెప్పెను గదా? అచ్చట వివర్గలోప మెట్లు? దానికే లోప మయిన చో, దానింబట్టియే నెఁరర్చినయ్యగు, అను పాఠినిధానముచే రా వలసిన 'స' కారము దేనికి వచ్చును? నిమిత్తమే లోపించ నైమిత్తిక కార్యము లెట్లగును? ఇది పాఠిని గమ్యత మేనా? సకారమునకే ప్రాప్తి లేక దానికి 'రు' ఎట్లు? 'రు' లేక దానికి, 'ఉ' ఎట్లు? అర్థము: అను పాఠిని సూత్రముచేతైన గుణ మెట్లు? గుణములేక ఓత్వ మెట్లు? అట్లే వచ్చినచో "హేరామ అత్రాఽగచ్ఛ" అనుచోట 'రామ' అను సంబుద్ధికి 'ను'లోపము వచ్చినను, బిమ్మటికార్యము లన్నియును కాఁగా 'హేరామె అత్రాఽగచ్ఛ' అని కావలయును. అట్లగునా? కాదు. కావున నిది 'లుప్త వివర్గకోత్వము' కాదు. లుప్త వివర్గకోత్వ మనఁడగును. అది గుణయతి యని చెప్పక యిట్లేల శ్రమపడవలయునో తెలియదు. పడినను ఫలము లేదు. ఇట్టివి ఆ ఆలకు ఎపిలతోను, బిటలతోను జేయఁబడినవి గుణయతులు. ఇ, ఈల తోను, ఉఁడలతోను జేయఁబడినవి గుణావయవయతులు. అట్టివి భారభాద్యి ప్రాచీనగ్రంథములలో ననేకములు గలవు. అట్టివి

పిమ్మటి కేవలకవు లవి తప్పలని ప్రమసి యాచోట్ల నకాశ్రీయములు నర్హకములు నప్రసిద్ధములు నగు పదములను బెట్టి ప్రాచీన విద్యవ్యవహారపుల సమయమును భ్రంశము నొందించుచు వారి గ్రంథముల కప్రామాణ్యము నాపాదించుచున్నారు. ప్రాచీనకవుల ప్రయోగములు వానికి జేసిన దిద్దుపాట్లు వాని కీ సంస్కర్తల బారిఁ బడక యెట్లో తప్పియున్న మహాకవిప్రయోగముల సాక్ష్యమును ముందుఁ జూపఁబడును. ఆ, ఆలకు కంఠ్యతాలవ్యములగు ఏ, వి, లలో మొదటిదానిని విడిచి రెండవ దగు 'వి'తోను, కంఠ్యవ్యములగు ఓ, ఔ, లలో మొదటిదానిని విడిచి వై ఔతోను విశ్రమము కావచ్చునట! మొదటి వానితోఁ గారాడఁట!

అప్పకవీయము. 3 ఆశ్వా. ౧౨3 పుట. యతిభేదములు. క. స్వరయతులు వ్యంజనాక్షర, విరతు లుభయవళులు ప్రాసవిక్రాంతలు నాఁ, బరికింప నాల్గుదెఱఁగుల, విరమణములు వఱలుచుండు విహగతురంగా. అని యతిసామాన్యము నాల్గువిధము లని చెప్పి నాఁడు. కాని యతిసామాన్యవిభాజకములు స్వరములు, వ్యంజనములు రెండే కావున స్వరయతులు, వ్యంజనయతులు, అని రెండు విధములే యగును. అవాస్తరభేదములు విశేషములలోఁ గాని సామాన్యములలోఁ గణనియములు కావు. అట్లు చెప్పట ప్రమాదము. [3 ఆశ్వా. ౧౪౨.] సీ. విజ్ఞానమునకు భావింప విన్నాణంబు విజ్ఞాపనమునకు విన్నపంబు, సంజ్ఞకు నన్న యజ్ఞమునకు జన్నంబు నాజ్ఞప్తీ కానతి యాజ్ఞ కాన, అని యిటు సంస్కృత వ్యవహార మధ్యావసానంబుల ద్వివీధియై సరళమునకు, నడుగునఁ గల తాలుబానునాసికములు తద్భవంబున ద్రుతత్వంబుఁ గాంచి లే. వెలయుటను తద్భవవ్యాజ విశ్రమమున, జరిగినణలకు రెంటికి జ్ఞా తనగు, జ్ఞాని చేతోంబుజాత ణ్ణ, జకర యనఁగ, జ్ఞాతి విద్యేషిస్తవనాశ్, నకర యనఁగ. ఇచట నొక పెద్ద ప్రమాదము గానించుచున్నది. మీదిపద్యములలోని విన్నాణ, విన్నప, నన్న, జన్న, ఆనతి, ఆన, అను నీపదములు తద్భవము లగును. గాన వానిలో నకారమును తద్భవమే. అట్టిదానితో 'జ్ఞ' య్కుఁ జేసినది తద్భవవ్యాజవిశ్రమ మన్నచో నగునేమో? కాని యప్పుడైనను నవి తద్భవములే యయ్యుండ వ్యాజమేలే! ఉదాహరణములలో జ్ఞాని, జ్ఞాతి, పదములలోని, 'జ్ఞ' య్యు, శోణ, నాశన, పదములలోని 'ణ' నలును, సంస్కృతీయములే కాని, తద్భవీయములు కావుకదా! కాక వాని కాపే రెట్లు సంగత మగును? దీనిని 'తద్భవ' అనక కేవలము వ్యాజవిశ్రమ మన్న బాగేమో? ఏదో యొక వ్యాజముచేఁ జేయఁ బడిన దని. మఱియు "జ్ఞ" ఇది కచ, వర్ణముల యనునాసికల సంయోగము. దీనిలో మొదటిదగు 'జ' లేఖకుల ప్రమాదముచే వ్రాతలలో దాని కంతస్థానమం దుండు అడ్డగిత క్రమక్రమమునఁ గొంచెము వంకరగాఁ గ్రిందికిని మీదికిని వ్రాయుచు రాఁగా తుద కప్పు కవిసాటికే యది 'జ'గా మాత్రీ యుండును. దానియాకారముఁ జూచి 'జ' కారముగాఁ దలఁచి లక్షణ మట్లు చెప్పినట్లున్నది. లాక్షణికు లందఱు నట్లే 'జ్ఞా' నది యనియే చెప్పుచున్నారు. కాని 'దీనిని వేఱుగఁ జెప్పునే? సంయుక్తాక్షర యతియే యగు, నని ఎవ్వ

రను తలంపరు. ఇది ఘంటాకర్ణుని ప్రభను బోలి యున్నది. ఈకల్పనకుఁ గారణ మాలోచింప వర్గావ్యాసనాసికములు తమలోఁ దామేకాని తమవర్గపు పూర్వాక్షరములతో విశ్రమము కారాదని యొకచోట లక్షణముఁ జెప్పుకొనుటచే మఱల దీనిని వేఱుగా విశేషవళిగాఁ జెప్పుకొనవలసినట్లున్నది. 'జ్ఞ' య్కు, కవర్ణీయములతోడను, చవర్ణీయములతోడను గూడ విశ్రమములను పూర్వకపులు చేసియున్నారగదా. భారతము కాంతి. 3-వ ఆశ్వా. ౨౬౨. ఉ. జ్ఞాతుల నమ్మి తోడుకొని శత్రుల నోర్చి- "శవర్ణముతో" క. నానాత్వైకత్వముల జ్ఞానాజ్ఞానముల నపజయమండ్రు బుధుల్ [౪ ఆశ్వా. ౨౬౨.] దీనిలోఁ జకారముతోను, క. జ్ఞానము కేవలకృప నజ్ఞానికి నుపదేశ విధి ప్రకారము. [౨౧గి.] దీనిలో కాతోను. క. జ్ఞానంబు వధయుటకు వా జ్ఞానసములు గునియతములు గావింతురు. విజ్ఞానంబున నాత్మనియతి సల్పదురు బుధుల్. "దీనిలో 'గా'తోను, 'ష'తోను జేయఁబడినదిగదా? అవి విందుపూర్వములును గావు. 'జ్ఞ'లోని మొదటిది కవర్ణీయముఁ 'జ' కాని 'జ', కాదు. అయినచో రెండును చవర్ణీయములే. కావునఁ కవర్ణీయముతో విశ్రమ మంగీకరించినట్లు చెప్పక తప్పదు. వర్గావర్ణీయముతోనే యంగీకరించినప్పుడు స్వవర్గపూర్వాక్షరములతోఁ గూడ దనుట యసంగతము. అను స్వార్థ పూర్వకమైనది యనునాసికమునకు విశ్రమ మగు ననునది, స్వరూపముగాని లక్షణము గాదు. అనుస్వార్థపూర్వకములు గానివియు, అయ్యున్నవియు భారతమందుఁ జూపఁబడియే యున్నవి. అయిన నిట్లు చెప్పట కభిప్రాయ మాలోచితము. వాని కనునాసికత్వము సంపాదింపవలయు నన్నట్లు గానవచ్చుచున్నది. అనుస్వార్థవిసర్గములు పూర్వాక్షరముల కస్త్యావయములు గాని పరాక్షరమునకు పూర్వావయములు గావు. అనుస్వార్థవిసర్గల పూర్వవర్ణములు గురువులుగాని పరవర్ణములు కావు. కావున ననుస్వార్థము దేని కవయమో దానికే యనునాసికత్వమును సంపాదించగలదు గాని వైదానికిఁ గాదు. ఇది యను 'విశ్రమస్థాన మొకటి, విశ్రమాక్షరము మఱి యొకటి' యని చెప్పినట్లే యున్నది. ఒకప్పు డనుస్వార్థము ద్రుత మగు నన్నచో నది పరవర్ణముతో సంశ్లేషము నొందును. అప్పుడు సంయుక్తమే యగును. సంయుక్తమతి చెప్పఁబడియే యున్నది. దీనిని వేఱుగఁ జెప్పు నకు సరము గానరాదు. అనునాసికానను నాసికములకు విశ్రమము లేదన్నచో [ఆరణ్య గి ఆశ్వా. ౨౭3.] అని కలదు. ఉ. పుట్టినయాలు నాళులకు పొంపావిపోయి-ఈ తెనుగు ఛందోగ్రంథములు ప్రాచీన విద్యత్కపుల యభిప్రాయములను బూర్తిగాఁ గనిపెట్టి చెప్పఁబడినట్లు గానరాదు. చెప్పికవానిలో నైనను, వాని యభిప్రాయములను కేవలకవులు గుర్రెఱింగినట్లు గానరాదు. విద్యత్కపు లగు భారతాదికర్తలు రసపోషణము, గాంభీర్యము, సంగతి, యాచిత్యము, కావ్యసమయముఁ దప్పక ప్రసిద్ధపదములలోనే యతిప్రాసముల సంగీకరించినవారు కేవలకవులకు మీది వానితో సాంకర్యము పనికిరాదు. కేవలము యతి ప్రాసములే వీరికి సర్వస్వ మైనట్లు గానవచ్చుచున్నది. వీరే గ్రంథములకు సంస్కర్తలై చేసిన పాఠ్యత్యాగములను జూడుదు. భారత

ము అది. ౧౮౭౭. ఈ. ఇంబుగ—ఇమ్ముగ, ప్రాచీనపాఠము.

౧౮౭౭. ఈ. బోధన, బోధన ౨ ఆశ్వా. ౧౭౭ ఈ. మాంధాత్ర ధాత్య, ప్రా. పా. ఇది సంయుతాఽసంయుత ప్రాసము. ౩-వ ఆశ్వా. ౧౧౧. ఈ. వాఁడిమయూఖముల్ - నూర్వండు వేడిమయూఖములు గలవాఁడు గాని వాఁడివి గలవాఁడు కాఁడు ఆశ్వా. చ. అగ్ని సాక్షికంబున 'సాక్షికంబుగ' - అని కాని 'బున' కాదు. 'అగ్ని సాక్షిక' విశేషణరూపము గాని నామవాచకము కాదు. నామవాచకముకాక యారూపము సాధువు కాదు. ప్రాస మనుప్రాసము. శబ్దాలంకారము. కావుననే విద్యుత్ప్రవాహము యొకచోట దప్పినను తప్పిదము గా దనియు, నశాస్త్రీయములను బెట్టుటయే తప్పిదమనియు, నెంచి కవితలఁ జేసిరి. కాని యతిప్రాసములకొఱకు తప్పు రూపములను జేసినవారు కారు. ౨౧౭౮. మధ్యాక్రమ—తవినయన్నవ తగిన, అని కాని 'తవిన' కాదు. అది ధాతుజవిశేషణము. ధాతువు 'తగు, గాని 'తవు' లేదు. తగు, అనార్థార్థకము. ౨౭౩. క. ప్రియంబున, ప్రియంబుగ, అని. అదియు విశేషణమే. నామముకాదు. గె ఆశ్వా. నందొలు, నందలు, కాని 'దొలు' కాదు. అప్రసిద్ధము. ౨౭౯ అభ్యసించు నిట్టియెడ — 'అభ్యసించునట్టియెడ' అని కాని 'ఇట్టి, కాదు అది సమస్తపదము. ౬ ఆ ౮౩. క. మవలు వడన్ - 'మవ అని కాని 'మవలు, కాదు. మవ లవగా మవస్సు అని. 'మాలనట్లు' యర్థముఁ జెప్పుదురు. అట్లయినచో మవలఁ బడన్, అని కావలెను. ఆశ్వా. ౧౭౭. ఈ. శక్తి యుడివింపఁ - ఉడిగింప, అని" కన్యవిద్యకారోవా, యతిప్రాసస్థలములందుఁ గొన్నిచోట్ల గకారమే వకారముగా భావింపఁబడు నని తన యభిప్రాయమును దన యాంధ్రకీర్తించితామనియందుఁ జెప్పును భారతముం దట్టిప్రయోగములను జేసినట్లు స్పష్టము ౧౭౯ చ. బ్రాహ్మణుల కవజ్ఞ సేయక శవత్వము నేకొనును - శవత్వము, కాని శవత్వముగాదు. ఆకార, ఇకారములకు విశ్రమాంగీకారభీతిచేత నైన దిద్దుబాటు. 'శవ' ధర్మము, దానివైని మఱలఁ ధర్మార్థ 'శవ' ప్రత్యయ మశాస్త్రీయము. ఈ సంస్కృతలకు కేవల యతి ప్రాసవిరోధ భ్రాన్తిభీతియే కాని శాస్త్రవిరోధభీతి లేనట్లున్నది. [అది ౭ ఆశ్వా. ౨౩౨] క. ఇ వైయహసలత్వం బివ్విలు మెవెట్టి నెట్టినేసిన వీరుం । దివ్యనితికు మరుడగునని । నెవ్వగ మీరాజుచులక నియమము నేసెన్. నవ్వగ. అని ధర్మరాజు పరిహాసవచనమది అట్టివరుని గొరిన ద్రుపదునకు సంతోషమే కాని నగ లేదు. పలికిన ధర్మరాజునకు లేదు. ఆ పద్యముఁ జెప్పిన నన్నయభట్టున కందురా? అది మంత్రసాగింఁడ మట్టి దగును. ఇంక నాలోచింపఁగ ఆకార, ఇకారములకు విశ్రమ మొప్పుకొనవలసివచ్చునని యీలాటాడితిమిలే కాని యీనెవ్వగ మఱి యెవ్వరికిని గానరాదు. [నభాషర్యము ౧. ఆశ్వా. ౨౩౧.] క. యుతుల నర్ధిరిబిర్గియోపగిరుల భూపతుల గిర, రూప మసిద్ధము. తక్కిన రెండుచోట్ల వలె చేయచ్చటకు 'గిరి' అనియే కావలయును. విశ్రమభీతిచేఁ జేయఁబడిన వ్యత్యాసమగును. అరణ్య ౩ ఆశ్వా. 'నావాక్రమమునకు, — నావాక్రమము' సంస్కృతభారతమును బాదవలయు. సంయుతాఽసంయుక్తములకు ప్రాస మొప్పు

వలయు నని చేసిన వ్యత్యాసము. ౨౧౭౯. ఆ. ఆ. శవ. 'అభాద్య' ధర్మము. దానివైని ధర్మార్థము. అశాస్త్రీయము. గకారప్రాసము కొఱకు వ్యత్యాసము చేయఁబడినది. ఎత్తాక్రమ అరణ్య గె ఆశ్వా. ౨౩౩ ఈ. 'దట్టుడు' అనర్థకము. ఉకారప్రాసమే యర్థ మైయుండును. దగ్గర, అని కానోపును. అచ్చట న, ట, లకు స్థానపాద్యమును సక్తి కృత్వి ప్రతిష్ఠియండును. ౬ ఆశ్వా. ౧౨. ఈ. నవ్వగ శక్తి, యిరకాలి, కావేరడు యశశాలి, అని కావలయును. అట్లు చేయటకై కావేరడు లేదు 'శ' గురువు కాకాదు. పంచుల చెరును. కావున 'నవ్వగ శక్తి, అని కవిపాఠము కానోపును. సంయుగముగా నప్రతిష్ఠ గకారము మాత్రమే స్వీకరింపఁబడినది. విరాట ౧ ఆశ్వా. ౧౭౭ క. కొలక, నేగున్, నేర్చున్; అని సంయుతాఽసంయుతిప్రాస వడి. 'కల' అని కారముకొఱకు 'కేవల్యగ' అనఁగా 'నైదుల' హ్య' అని 'నైదు' గమ్ము, అన్నవానిని గూర్చి యొకకు పరి 'కలు. ఇది వ్యత్య. [నవ్వగ. ౧ ఆశ్వా. ౧౭౭.] క. శ్రీనాథిం - నాథింప కాని వాగింపకాదు. వ్యాకరణనిష్ఠము. అచ్చట వాగింపము గాదు. ౨౭౬ చ. ని. తగుమతులు, 'మఁగలవ' గాకాదు 'మఁగ' మ. తగు, క. న విగ. నమ్మక. ఇకావడము. 'క' కాదు. 'క' లకు 'నమ్మ' మును బట్టి నామయాజి ప్రాసమును చేయుండునని యాచార్యునిగూడముఁ బెట్టి యు. ౨ ఆశ్వా. ౧౧. చ. 'నమ్మ' 'విచ్చ' అని కాని 'వట్టు' గాదు ౪ ఆశ్వా. ౧౮౦. చ. సుమోహిని - నింపింజి; అని విశ్రమ భయముచేత కంటిరూపమును మోహిట్లు కంటిరూపముఁ జెట్టికొనవలసివచ్చినది. ఇది కొట్టి ప్రయోగము. ౧౭౯ ఆశ్వా. ౨౧౭. ఈ. లే. కైకయాశీసుని - మేయ, కాని 'కై' న 'క' వారు. ఏ, అ, ల విశ్రమాంగీకారభీతిచేరియిన 'కైక' అని మేయ కాదు. శక్తి. ౨ ఆశ్వా. ౧౦౯ ఆ. 'శ్యోలిషాశుర్వి. 'శ్యోలిష' కాని 'శ్యోలిష' కాదు. ట, ట, లకు విశ్రమమును లక్షణమును 'శ్యోలిష' దని చేసిన ఓకారముకాని వేలు కాదు. టాకారము, తన తాన్వ్యధ్వజమును విడుచుకొని యొక్కకంఠ్యత్వముచేతనే, ఆ, ఆ, లతో నెట్లు ప్రయోగమునొచ్చటను నట్లే తెలియవలయు. ౩౩౩. చ. ఏవ వడప, ఏను విదప' అని యీరెండును గావు. ఏను వడప' అని. కాంతి. ౨ ఆశ్వా. ౩౦౮. క. 'నవకులలా' కాదు 'నగగులలా' అని ఇరవీడు నన్నయభట్టుసమయ మెఱిగినవాడే కావున వకారప్రాసస్థలములలో నొకచోట నుపసవ్యధు గకారముఁ బెట్టుకొన నగు నని చెట్టివాఁడు. కాని నిర్ధారక పదమును బెట్టుడు గె ఆశ్వా. ౧౭౭. క. నివిసిండు నిగిండు, అని, ౬ ఆశ్వా. ౮౨. క. ఏవనికన్, 'ఏవనికన్' అని కాని వనిక కాదు. [అనుకాసనిక. ౧ ఆశ్వా. ౨౩౨] క. ఒక్కొట్ట. ఒక్కొట్ట, కాని కొట్ట కాదు [౩ ఆశ్వా. ౨౨౧. క.] లోకము సేరుటయు నమ్మలకు 'మెలక' కాని 'మెలక' కాదు. మూల. ౨౧౭. క. నానెదన్, 'నేదన్' కాని 'నేదిన' కాదు. సంయుతాఽసంయుత ప్రాసాధికారముచేఁ జేయఁబడిన యపలాపము గాని వేలు కాదు.

ఇక నీ సంస్కృతలబాదిబడక యెట్లో తప్పియున్న ప్రాచీన మహాకవుల సాత్వ్యమును జూడుడు.

భౌగవతము, ౧ స్కంధము, పూర్వముదితపుస్తకము.
మత్తే. ఆర్యసన్నతసాహనుండు మురారి యొకై యదూత్తముల్ ।
భన్యలై వినఁ బొంచజన్యము దారితాఖిలజనుచై ।
తన్యము స్ఫురనైకమాన్యము దారుణస్వనభీతరా ।
జన్యము స్ఫురియార్పితాఖిలశత్రుదానవస్వయమ్ ॥

దీనిలో సంయుక్తముగాని యొక్క యకారమే ప్రాసము గా గ్రహింపబడినది. [3 స్కం. ౧౬౬] మ. అని గజ్జనభో. రున గోర్ధనశైలమున్ దటచరద్రమ్యాచరిజాలమున్. దీనిలో ఉ, ఆ, లకు విశ్రమము. ౨ స్కం. ౧౭౬. కా. పుత్రున్ లోకపవిత్రుఁ దండ్రి మిగులన్ బాధింప నెట్లోచ్చెనో. [ఉ. ఆలకుఁ ౮స్కం. ౧౮౬] కా. కంటి న్నేటికి—మింటం బోయెద నీచరిత్ర మమరు ల్మర్త్య ల్నుఖాసీ నులై, మింట న్నేడిని సన్నతంపఁగల రీమీద న్నరేంద్రగ్రజ్జీ. దీని లో, ఇ, ఆ, లకు ఇదట మంటం బోయెద, అని శ్రొత్తపుస్తకము. దీని యర్థాచిత్య మాలోచింపవలయు. “ఇంతిదాక నీచరిత్రము భూలోక మున మర్త్యముమాత్రము సన్నతించుచున్నార. నేనిప్పుడు మింటికిఁ బోయి చెప్పఁగా నచ్చట దేవతలు నిచ్చట మర్త్యులు నిక నుతింపఁ గలరు” అని.

పిమ్మట, క. అని చెప్పి దుర్వాసు డంబరీషుని దీనించి కీర్తించి మింటితెరువున బ్రహ్మలోకంబునకుం జని అని కలదు. [౧౦ స్కం. ఉత్తరభాగము ౨౨౨.] కా. ఎన్నే భంగుల యోగమార్గముల బ్ర

హ్మంద్రాదు లీక్షించుచున్ । ము న్నే దేవునిఁ జూడఁ గానక తుది న్నోహింతు రామేటి కే । విన్నాణంబుననో సతు ల్బహిలులై విఖ్యా తి నేవించి ర । చ్చిన్నా ౭లోకన హాస్యభాషణ రతిభాషానురాగంబు లన్. ఇ, ఆ, లకు. ౨౧౨. చ. నిను—భోఁ । రునఁ బతుకొంటిఁ దోలు మృగ రాజు ౨౯ మ. క. అనవుడు హలధరుఁ డచ్చటి । జనపాలకనుతులఁ జూచి సత్వము పలుకుం । డని యడిగిన వారలు రు । క్తికి హితులై పలుక రైరి మొగమాటుమునన్. తృప్తి, అని శ్రొత్త, రుక్మిణీయన్న ‘రుక్మి కాని ‘రుక్మ’ కాడు. అది సంజ్ఞ 3౧2. మ. వికచాంభోరుహ-నం- దకచక్రాబ్జగదాదిచిహ్నములఁజేత న్వాసుదేవాఖ్య ను । త్సుకుడై యెప్పుడు నుచ్చరించుచు మదిన్ గృష్ణుండన న్నేటిపొం । డ్రవఁ గా శిశసఖుం గనుంగొనుము వేడ్కం జంద్రబింబాననా. ఉ, ఋలకు. ఇట్టి వింక ననేకములు పూర్వప్రయోగము లున్నవి. పూర్వులు విద్య త్కవులు. వారు రసాదివిశేషములను గ్రహించి కవిత్వము జేసినవారే కాని కేవలకవులవలె యతిప్రాసములకొఱకు నిర్బంధపడినవారు కారు ఏయతీరమున కాయతీరమే యుండవలయు నని ఛందస్సుల యభి ప్రాసము గాదు. అట్లే యయినవో సావర్ణ్యమునే యంగీకరింపవు. మఱియు స్వయముగా సావర్ణ్యములేని మఱికొన్ని వర్ణములకును సా వర్ణ్యకల్పనమును నిర్ధక, నిషిద్ధ, అసంగతాథాదు లగు పదములను బెట్టుకొనకుండుట కనియే శాస్త్రాభిప్రాయము. దాని నాలోచింపక యథాశ్రుతగ్రాహులచేఁ జేయబడిన వ్యత్యాసములను భాషాకోవిదు లుపేక్షించుట ప్రాచీనభాషాగౌరవము నుపేక్షించుటయే యని తలం చెదను.

శకుంతలనంపువేళ

।కాకల సూర్యనారాయణరావు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

వనమాలికలు లేత - పల్లవము లిచ్చె,
హరిచందనావళుల్ - విరుల నం దిచ్చె,
వనతరు లెల్ల చ-ల్లని నీడ లిచ్చె,
చెలుపుసరసకు శకుంతల నంపువేళ.
కమ్మతెమ్మెరలు సు-గంధముల్ దెచ్చె
ఆకసము బంగారు-రేకలం దాల్చె,

వృక్షశాఖలనుండి - పికము సెల విచ్చె,
చెలుపుసరసకు శకుంతల నంపువేళ.
హరిణకుమారి వె-న్నాడఁ గాఁ జొచ్చె,
కాంతానమూహంబు - కన్నీరు రాల్చె,
హాయి యా నని జనకుఁ - డాశీర్వదించె,
చెలుపుసరసకు శకుంతల నంపువేళ.

విభక్తా విభక్త కుటుంబస్థితులు

రాజా మంత్రి ప్రెగడ భుజంగరావు బహదూర్ గారు

మైందవులము సార్వభౌమ ప్రదత్తస్వరాజ్యానుభవోన్ముఖుల మై యుండుటచే నీక మన సాంఘిక వైతికార్థికవిషయముల మనమే చక్కఁబెట్టుకొనవలసినవార మై యుంటిమి. ఆర్థిక విషయముల విచారించునప్పుడు పూర్వపరిస్థితుల కానుగుణ్యముగ నప్పటి మహర్షులచే గూర్చబడిన ధర్మశాస్త్రముల కాలానుగుతికముగ నీ కాలమున కవసరము లగు పరిణామములఁ గావింపక యధాస్థితంబుగ ననువర్తింపజేయుటచే వైపరీత్యములు తటస్థించుచున్నవి. కావున నట్టివానినే ప్రకృతధర్మశాస్త్రవేత్తలు దూరదృష్టితో నారసీవలయు మార్పులఁ గావింపవలయును. అట్టివానిలో సమష్టివృద్ధికుటుంబాదాయముల నీ వ్యాపమున వివర్ణించెదను.

ప్రస్తుతకాలమునఁ బ్రపంచమునందలి సమస్తపదార్థములకు నెవరో యొకరు ప్రభువు లేర్పడియున్నారు. ఆస్తి నెట్లనుభవించవలసినదియు, పను లా యాస్తి విషయమున నెట్లు ప్రవర్తించవలసినదియు, చరణ్ధీరాస్తుల యాజమాన్యమును గూర్చి వివర్ణింపవలసినదృష్టి నప్పుడు న్యాయమూర్తు లేయే విధానముల నకలంబింపవలసినదియు మున్నగు విషయము లన్నియు శాసనములుగ నిర్మింపఁబడినవి. ఆస్తి ననుభవించు విషయమును మన హిందూధర్మశాస్త్రంబులు ద్వివిధంబుల వక్కాణించినవి. విభక్తావిభక్త కుటుంబస్థావ్యము లీ యంతద్వయమున నెట్లు న్యాయస్థానముల విచారించఁబడుచున్నదియు మీరెల్లఁ జెలిగిన విషయమే.

ఆవిభక్తకుటుంబమునకుఁ జేరిన పురుషు లందఱు జాతము చేతనే కుటుంబాస్తియందు వాక్కు గలిగియుండు రనియు వీ రందఱు యాస్తివలనఁ బోషింపఁబడవలయు ననియు నీ సాక్షు నంతము కుటుంబయజమానుఁడు తన స్వాధీనమునం దుంచుకొని కాపాడుచుండవలె ననియు లోనుగాఁ గల విధులు ధర్మశాస్త్రముల నియమించియుండిరి. ఆవిభక్తవిధానముచే నా కుటుంబములోనివారందఱు సౌఖ్యము నందుచుండిరా లేదా యని మనము విచారించవలసియున్నది.

ఈ విషయమును చర్చించుటకు మున్ను ఆస్తివిభజన యేరితిని జేయుఁబడి ప్రస్తుతావస్థను జేరినదో వివర్ణింపవలసియున్నది. ఈ వివర్ణనలనఁ బ్రస్తుతస్థితియందు మార్పు లేట్లు గావింపవలసినదనుకోకూడ లేలఁగలదు.

భగవంతుఁ డీ ప్రపంచమును సృజించినప్పుడు ప్రత్యేకవృత్తుల ప్రత్యేకాస్తుల భిన్న భిన్నముగ ననుభవించవలయు నని నియమించలేదనియు సృష్టనంతరము కాలక్రమమున మానవులకుఁ దటస్థించు ననస్థాంతరములచేఁ బ్రత్యేకాస్తుల సేర్పాటు చేసికొని రనియు అది

టచే నందఱి కనుభవనీయము లనియుఁ బాశ్చాత్యధర్మశాస్త్రజ్ఞు లభిప్రాయపడుచు న్నారు. ఇటులు ప్రత్యేకవాధవంతములు గాని పదార్థము లేట్లు మనాధము లయినదియు వారు విశేషముగ వివరించి యుండిరి.

ప్రప్రస్తుతి మానవు లందఱు స్వభావజన్యము లైన గుణములు గలిగియుండిరి. ఆ ట్లగుటచే వారా కాలమున నాచరించిన కార్యము లన్నియు నైశ్చక్యములై యుండెను. కాలానుగుతికముగ నూహాహోచారు మొండై యత్యంతపరిణామమును జేంది వారి ఛేష్ట లవక్రగతిని స్వాభావికములు గాఁజొచ్చెను. మన దేశమున నిప్పటికి నిట్టి విపరీత రీతులఁ జేర్చక ప్రప్రథమావస్థలనే యవలంబించియుండు కొన్ని లెగలవామఁ కల రనుట వైవాక్యములకు నిదర్శనము. అట్టివారికిని వాగరక దేశము సంపాదించిన మనకును గల తారతమ్యము తెల్లరతును వికదమే. మనము నాగరకులము. వారనాగరకులు. కావుననే వారి వ్యావహారికాదర్శములు మనకు మెరటుంగఁ గాన్పించును. మనవి వారికి దగింపవు వారు ప్రపంచోత్పత్తికాలమున నేర్పడిన పద్ధతులనే యనులంబించుచుండిరి. వారిలో మా ఛేష్టయింఁ గలుగలేదు. మనము గూడ నొకప్పు డట్టి స్థితియందున్నవారమే. మన పూర్వులు బుద్ధివశతచే నప్పటి స్థితిగతులయంగు నెక్కు మార్పులను గలిగించి ప్రస్తుతావస్థను గల్పించిరి. అనేక విషయములలో మనము మార్పును జేందితిమి. అందు నాస్తివిషయ మొకటి. సుతవిషయము శిందవది. కావున నాదిపురుషులు స్వభావసిద్ధముగ స్ఫురించిన యూహలతోడనే స్వాధ్యక్షులు సంపాదించిరి. ఈ కాలమునఁ బ్రబలుచుండిన యూహలు వారి కుదయించియుండవు. కావున వారి విధానములు స్వభావజన్యము. అం దాక్రమణ మనునది ప్రధానవిధానము.

ఆక్రమణము

ఆక్రమణమువలననే ప్రప్రథమమునాస్తులు ప్రాదుర్భవించినవని కొందఱి మతము. భూమియు నందలి పదార్థము లన్నియు నొకప్పుడు సకలమానవజాతికి ననుభవనీయములై యుండెను. అటుల సమస్తజాతయోగార్హ మైనవానిలో నే మానవుఁ డైనఁ బ్రథమమున డేని నాక్రమించునో యది వాని సాక్షుగఁ జరిణమించెను. అతఁడు చేయి విడువక యనుభవించునంత కాల మది యతని సాక్షు. వాఁడు చిడిచినప్పుడు వస్తునముదాయమునఁ జేరి మఱియొకరి యాక్రమణమున కైక్రమై రదును. ఒకని స్వాధీనమునం దుండునంతదనుకఁ దదితరులఁ దాని నాక్రమించుట కర్హత లేదు.

ఇట్లు కొంత కాలము గలింపిన వెనుక నొకఁ డెట్లుక

సాక్షాత్తుగా నీ నిలిచియుండు వాని యనుమతి ననుసరించిన గాని పరు లాక్రమింప వీలు లే దనియు నొకరితి యేర్పడినది. ఈ మతము సరియైనది కాదు. పూర్వము ప్రత్యేకమానవవ్యక్తులకు స్వాతంత్ర్యము హక్కుభూతములే లేవు. అది క్రైస్తవమతము గల కొందఱు మాత్రమే పు లాక్కొక్క తెలుగువారికి కొంత మాత్రము నాక్రమించి వస్తు నముదాయమును సేకరించెదవారు. వారొద్దించి భవనకవస్తువాసా దియములు వారిలోని ప్రత్యేకవ్యక్తులకుఁ జెందక పొందుకొని గాఁ జరిగినది. ఇదియును వచ్చినది. ఒక్కరి స్వాధీనమునం దుండినదాని నింకొకఁడొకరిని దను నిబంధము గూడఁ బూర్వమున్నట్లు నోఁభదు. ఈ విషయము లిప్పుటి మన యూహలకు సరిపోవుచున్నవి. ఈ పరిణామమునకు రోమను తత్వజ్ఞులే కారణము. ఈ యూహల నుండియే భృత్యశాస్త్ర బాహ్యమునకు వచ్చినది.

ఇననుభవ వి సరించిన కొలఁది తెగలు తెగలుగఁ జేరి భూప్ర దేశమునకు వచ్చుటఁ దత్వజ్ఞుల వ్యాపారోపదేశభాగముల నాక్ర మించి వ్యాపారమునకు వచ్చి పొందెడియుంటిని. హిందూదేశము నందలి గ్రామపద్ధతులే తాము జూచు. అట్టి గ్రామపద్ధతు లింకను పంజాబు (పాంచాల) దేశమునందు కలవు. ఆ గ్రామములోని యాస్తి యంతయు గ్రామస్థుల కందఱికిని సమష్టిని జెందియుండును. తత్త ద్దామవాస్తవ్యు లందఱు రక్షనబంధులై యుండురు. కొన్ని కొన్ని గ్రామములలోఁ దమ సౌకర్యముకొరత కెరులను గూడఁ దమలోఁ జేర్చుకొనుటయుఁ గలదు. వీనిని కులసతిసంఘము లందురు. ఒక మూల పురుషుఁ డుండును. తమ్ములగలవా రందఱు వాని యాధిపత్యము క్రింద నుండురు. అట్లు లయ్యును, ప్రతివ్యక్తికి నా యాస్తిలో హక్కు గలిగియుండును. ఇది పురాతనసంఘాచారము. అధునాతను లెంత ప్రయత్నించిన నది యంతరించుట లేదు.

మన దేశమునఁ బుత్రోత్పత్తి యైనతోడనే కుటుంబమునకు గూడ పితౄధర్మమునఁ గొంత భాగమునకు హక్కు సంక్రమించును. వరు నున్న నా బాలకుడు పెరిగినకొలంకి కుటుంబాస్తియొడ వాని కధికారము పెరుగుచుండును. ఇచ్చగించిన దండ్రీ యాస్తిని బంతు కొనుటకు కత్తి కలవాఁ డగును. ఇట్టి యధికారము యానాంతర మునంతే ప్రతిపురుషునకుఁ గలుగుచున్నను గారణాంతరములచేఁ గొన్ని తరముల దనుకఁ గూడ సమష్టికుటుంబముగనే గడపుకొను చుంగరు. అవిభక్తకుటుంబస్వాస్థ్యమునఁ పాల్గొనుటతోడనే తృప్తి నంది కాలక్షేపము గావించురు.

పంజాబు దేశమునం దీ గ్రామపద్ధతు లింకను బూర్వోక్త విధానంబున నిలిచియుండుటచే వానిం బరికించిన వ్యక్త మగును. కుటుంబమునఁ గలుగఁదగిన త్రివిధము లగు మార్పుల కనుగుణముగ విధానత్రయము నచ్చరచ గాంచవగును. సంపూర్ణకమత్వమును బొంది యుండు విధానము సంఘీభూతమై జనింపదారి గ్రామమున నెల కొనియున్నది. గ్రామములోని భాగస్వాము లందఱును దనుతమ భాగముల కనుగుణములగు హక్కులఁ గలిగియుండురు. కాని యాస్తి యంతయు సమష్టిగనే యుండును. ప్రత్యేకభాగములకు విధిలేదు.

బడదు. సేద్యమునకు చెల్లించు పిన్న లన్నియుఁ గలిసి వారి యాస్తుల వలనఁ గలుగు లాభము లన్నియు నేకము చేసి దానినుండి తత్త రాష్ట్రాధిపత్యములకుఁ దీసివైచి మిగిలిన సామును గ్రామస్థు లందఱుం దనుతమ వంతుల వరుసను బంచుకొనియెదరు. మన దేశము లోని దానిని కుటుంబముల స్థితియు నిట్టిదే.

పట్టాదారి గ్రామవిధానమే చెందవది. ఇందు గ్రామస్థు లం దఱును దనుతమ భాగములను ప్రత్యేకముగ ననుభవింతురు. ప్రతి భాగస్వామియు దనుతమ భూమిని తన చిత్తవృత్తి ననురక పఱచు కొనుచు వాని భాగము పితృయము లగు హక్కులనుబట్టి యేర్ప డును. ఇయ్యదియే బంగాళాదేశమునందలి సమష్టికుటుంబ విధాన మును బోలియుండును. సమష్టివ్యక్తి విధానమునకు నడుమ సంధి కాలమున నుండు రీతిఁ గొంతకాలమున కొక్కొకపరి గ్రామవసతి నంతను తిరిగి పంచుకొనుటయై యున్నది. పిహవరునందలి పతాను లను కాభవారిలో నిది యిప్పటికిని బాడగట్టును. ఒకప్పు డా భూముల నన్ని కుటుంబములవారను సమభాగములుగాఁ బంచుకొనిరి. కాలాను గతికముగ నీ వగతులు న్యూనాధిక్యములఁ జెందుటచే వట్టి తరుణ ముల నప్పుడప్పుడు తిరిగి పంచుకొనెదరు. ప్రతి మనుజుకొ క్రియఁ దన సొత్తును బ్రత్యేకముగ నుంచుకొను జ్ఞానమును పొందిన కొలఁది నీ విధానము మాటిపోవును.

తైచారీ గ్రామ విధాన మనునదియే తృతీయము. ప్రతి యజమానుఁడును దన భాగమును బ్రత్యేకముగ ననుభవింతుటచేఁ బట్టాదారును బోలియుండును. కాని యతని వశమునం దుండిన భూమి యొక్క నికర మగు పరిమితమే వాని పేర నుండును. పూర్వుల హ క్కు లన్నియు నశించును. తనలోని భాగస్వాముల సంఖ్య పెరుగుట చేత గాని తఱుంగుటచేత గాని తన భూమికిఁ బెరుగుతఱుంగుట కల్గ నేరవు. వాని హక్కులు మార్పున కర్తవ్యములు గాక స్థిరము లయ్యెను. గ్రామము మొత్తమునకుఁ గల పట్టాదారుల సంఖ్యను బట్టి గాని గ్రా మపు గుడికట్టును బట్టి గాని నిర్ధరింపబడదు. సమష్టికుటుంబమువారు పంచుకొనిన వెనుక వారి స్థితి నిది పోలియుండును.

రమ్య మున్నగు నితరస్థలములయం దిట్టి రీతులు పొడగట్టఁ గలవు. దక్షిణహిందూస్థానము నందలి మిరాసిదారులు మున్నగు వారిలోఁ గూడ నీ రీతులు గానించును.

ఆక్రమణవిధానమున భూవసతుల నాస్థింపు పద్ధతులను స్వభావజన్యము లగు ధర్మశాస్త్రములను రోమీయతత్వజ్ఞులే తత్త కల్పించిరి. ఆదిని మాఁడు విధముల బూర్వులు భూవసతుల నాస్థింపి యుండు రని రోమక ప్రాద్యపాతులు నాదిం చెదరు.

1. పూర్వోక్తవిధానంబున నాక్రమించుట.
2. స్వభావాభివృద్ధి. ఇది ద్వివిధము.

(క) పశుగణము సంతానాదికముల నభివృద్ధిం జెందుట, నదులు మొదలగువానిచేఁ బోలముల ప్రాంతమున లంకలు పెట్టుట.

(చ) ఇరువురి గోవుల సరకులు చేరి వాని ఫలితము కాస్తో క్షముగ నేరికైన సంక్రమించుట.

3. వర్తకవ్యాపారాదలచేతగాని పాలముల బలపటచోనుట చేతగాని విశేషభవ్యానము గావించుట.

అస్తి మానవవృత్తులకు బ్రత్యేకముగ పరిక్రమించు నను దురభిప్రాయము కలుగుటచే నీ కాస్త్రకార లిట్లు నుడివిరి. ఇట్టి విషయముల పూర్వవిధానముల నారముఁ గోరువారు తమ మనంబుల నావరించుకొందు నభిప్రాయముల నవలఁ ద్రోచి నిష్పక్షికముగ విమర్శింపవలయును. అట్లు గావించనిచో దను మనోగతాభిప్రాయములు సత్యగ్రాహ్యత కద్దు దగుల ను. పాశ్చాత్యదేశములయందు అందుకు నిఘాండునందు యాజమాన్య మొక పురుషుని యందే సంక్రమించి నిరంకుశముగ స్వేచ్ఛ నొనఁగును. ఒకప్పుడందు సమష్టి కలుగవచ్చును గాని, అట్లు రుజువు గావించు దనుక వృష్టి గనే భావింపవలెను. హిందూదేశమున నందునకు భిన్నముగ సమష్టి యాజమాన్యమే విధి. అట్లు కా దని నిదర్శనములచే నిర్ధరించు దనుక బ్రతి విషయమున సమష్టిగనే భావింపవలెను ! ఒక పురుషుఁడు సర్వస్వాతంత్ర్యములు గల స్వాధీశమున సమకూర్చినను వాని యనంతరము రెండవ తోచుకొని కది సమష్టికలుగుటా న్నియే యగును. ఒకని కిష్టము చిన్నట్లు కనియోగించు సకలస్వాతంత్ర్యములతో పరస్పరి గలిగియుండుట నన శేషమున సహజము కాదు. ఉపాయాంతరములచే నట్టి పరస్పరి ప్రత్యేకముగ నార్జించుకొనవలయును. ఇంగ్లాండునందు వివిధ సర్వసామాన్యము. పలువురికి సంబంధము గల స్వాధీశము లుండుటయే మన దేశమున సర్వసామాన్యము. ప్రాశ్చాత్యవిధానము లిట్లు విరుద్ధధర్మముల బ్రవర్తించుచున్నను రెంటిని మూలములై మొక్కటియే. మన దేశమున బూర్వవిధానము ననుసరించు ప్రకృతి వినుక లింపవలెనున్నది. ఇంగ్లాండు నందుఁ బూర్వాపకములకు సంబంధ మేమియు లేదు.

మూలకారణము

భూవలయంబున నే ప్రదేశమున నైన సమావేశ మైన యొక తెగవారు, ఆ ప్రదేశము లిమ సా త్వి భావించురు. ఆ ప్రదేశమున దామే నివసించి దాని ననుభవించ నగు ననియు, మఱి యే యితర తెగవారికైన నం దడుగిడుట కర్హత లే దనియు భావించురు. కాని తమ తెగలలో నే ప్రత్యేకవృత్తి యైన మఱియొక వృత్తిని నా ప్రదేశమునందలి యే భూభాగమునందుండియొనఁ దొలగించి తన దనుట కనకాళము గలదా యని యైన విచారించురు. తత్ప్రాంతారణ్యముల వేలాడి జీవింతురు. తమ సభువుల నందఱు పచ్చికబయళ్ల మేపుకొందురు. వ్యవసాయము చేయు తరుణమున బ్రతివాఁడు తన శక్త్యనుసారము కొంత భూమిని దున్నుకొనును. కర్షకాచారమున నతఁడు తన కుటుంబరక్షణమున గానించుకొనినను దాను దున్నుకొనిన భూమి మాత్ర మే తెగకుఁ జేరియుండును. ఆ తెగలోని జనునకును వారి స్వాధీనమునందుండిన భూవనపరిధిని గల పరస్పర సంబంధమా తెగలోనివా రందఱును నేర్వ మొనరింపఁదగినంత కలిగి

యన్నంత కాలము ప్రతివాఁడును నిరంతరకర్షణముచే నిస్సార మైన పాలమును వదలి మఱియొక సారవంత మగు పాలమును దున్నుకొనఁ గలిగినంత కాలము నొకరి నొక రద్దుదలవలసిన యనసర ముండదు. ఒకని నాతనికి పలుపకలసిన కారణ మేరికిని లేనంతవఱకుఁ బ్రతివానికి నన్నిటిపై నిరంకుశాధికారము గలిగియున్నట్లే తోఁపఁజేయును. కుటుంబములలో గూడ నిట్లే కొంత కాలము సమష్టిగ నుండుట కాతంకములు గాన్పింపవు. ప్రప్రథమమున బరస్పరసహాయార్థమై యొకనినొకఁడు హత్తుకొనియుండినను, అది దొడ్డికొక్కరు స్వసంరక్షణ సామగ్ధ్యమును బడసిన కొలఁదిని తమ పశుగణంబున కింకను నెక్కుడుగ కావ్యవప్రదేశముల నార్జింపవలయు ననియు నింకనుక నెవ్వరు దున్నుని నుత్తేత్రము నేద్య మొనరింపవలయు ననియు నూహించి యింపించుక దూరప్రదేశముల బ్రవేశింతురు. మన హిందూదేశ మునఁ బర్యవ్రాంతముల నివసించు రోములు చెంచులు యానాదులు మున్నగువారి గతి నే యిప్పటికి నవలంబించుచున్నారే.

దుట్టుచున్న తెగల యొక్కడి గలిగినప్పుడు ను స్వభావాబాహుళ్యము కలిగినప్పుడు, స్థితిగతులు మాఱఁగలవు నొకని నింఁ ఘాట ప్రచార మింకొకని నుండుట ప్రచారమేదగు నగును. ఒక పురుషుఁడు గాని కుటుంబము గాని తా ననుభవించుచున్న ప్రదేశము నితరుఁ డాక మింకందండ వాపు చేయవచ్చును గాని ప్రతి వాఁడును తన సొంతవారి పాలము నాక్రమింపనేరడు. అప్పు డా తెగలోని ప్రతివాని సొంతమునకు మాద్దు లేప్పటవలెనను. అట్టి తరుణముల నా తెగలోని ప్రతి కుటుంబముయొక్క యావశ్యకత ననుసరించి సమముగ భూభాగముల నియమింతురు. గుట నంతి నేక ప్రదేశమున జేర్చి దానిని హస్తాక్రమధానంబునఁ బంచుకొనుట గాని లేక ప్రతి కుటుంబమున నున్న జనసంఖ్య ననుసరించి తత్తరుచితభూభాగంబుల విడచించి యిచ్చుట గాని జరుగఁగలదు. కడపటి పద్ధతి నవలంబించినప్పుడు కొంత కాలమున కొక్కొక్కసారి యప్పటి కుటుంబపక్షితుల ననుసరించి వారివారి భూభాగముల న్యూనాధిక్యములకు నవసించుచుండురు. ఇంకను కొంత కాలము గడచిన వెనుక నీ పరిణామావస్థ గూడఁ దొలగింపవలెనను. ప్రతి కుటుంబమును తమతమ స్వాధీశ్యముల నభివృద్ధిపఱచుకొనఁగలిగినప్పు డిట్టి మార్పుల కంగీకరింపరు. కాలక్రమమున నీ భూభాగ చురతయైన దను తెగకుఁ జేరిన దను మాట విస్మరింపఁబడి, యెవని స్వాధీనమునందుండిన భూమి వాని కుటుంబాస్తిగాఁ బరిగణింపఁబడును. అప్పు డా తెగవారి కందఱును సమానము లగు హక్కులు కలవి గ్రామకంతములు పుంతలు మందబయళ్లు మున్నగు ప్రదేశములు మాత్రమే యగును.

మన హిందూదేశమున నిది త్రివిధంబున నెలకొనెను: (1) అవి భాజ్యకుటుంబము (2) అవిభక్తకుటుంబము, (3) గ్రామసంవిధానము.

ఇందు గ్రామసంవిధానమును గూర్చి యిదివఱకే వివరించి యుంటిమి. ఇప్పుడు మన హిందూదేశమున మొనటి రెండూ తరగి కుటలుకేవలముగ నెట్లై వ్యాప్తములై యున్నవి.

(1) అవిభాజ్యకుటుంబస్థితి: స్వభావజన్యముగ గాని పాలక విధానమున గాని యేకవ శీల తల్లరల దనుగాఁ బెద్దవారికి లోఁ బడియుండుదురు. అతఁడు పితృవర్గమున గాని పితృమహవర్గమున గాని చేరియుండవచ్చును. అట్టి కుటుంబ మజమానుఁడు నిరంతరకాధి కారము కలవాడై యుండును. అతఁడు వారి ప్రేమ కాస్పదుఁడు కాకున్నను గౌరవప్రసత్తుల కాస్పదుఁడై యుండును.

(2) అవిభక్తకుటుంబస్థితి: ఒక కుటుంబమున జేరిన జ్ఞాతి వర్గ మంతయు నేకభాండాశములై యింట నిమిడియుండును. దైవారాధనమున శిష్ట కార్యముల నందఁ జేసిభావమున నానందితురు. వారి యూర్తి యంతయు సమష్టిగ నుండును. కొన్ని తగములనుండియు నాచంశముగా గందఱు గాని కొందఱు గాని యత్యంతైకమత్యమున మెలంగుచుండుటచే నీ స్థితి ప్రాప్తించును. అవిభాజ్యకుటుంబయజమానునలె నిరంతరకాధికారము కలిగియుండకపోయినను కుటుంబ జ్యేష్ఠానుక్రమకాఖ్యాప్రధానుఁడై యుండును. యజమానుఁడుగానుండును. మాణుమంటలలో నవిభాజ్యయజమానుని స్థానము నే యాక్రమించును.

ఇంకను సుతీకొన్ని కథలు కలవు. వానిని గూడ వివరించెదను:

(3) గృహసమ్యేళనము: ఇది వెనుకటిదానివై నిండుక మార్పు కలిగియుండును. అవిభక్తకుటుంబస్థితి కొన్ని తరముల దనుకఁ బ్రవర్తించిన గృహసమ్యేళనముగఁ జరిగింపఁబడును. ఇందు స్థిరవసతి వారి కందఱికిని సమానపు హక్కు కలదిగానే నిలిచియుండును గాని చరాస్త్రీని మాత్ర మెవరిది వారు ప్రత్యేకముగ జాగ్రత్త పెట్టుకొనెదరు. పశుధనము నట్లే విడిచిగ నేకమమకొనెదరు.

(4) గ్రామసమ్యేళనము: ఇందు కలిసి నివసించుట కలిసి పని నేయుట పశ్చాదికమున గలిసి యుంచుకొనుట మన్నగున వన్నియు నంతఃసము. ప్రత్యేకముల నేర్పఱచుకొనుట కిది యొక మార్గము. ప్రపంచము నందెల్లట నీ పరిణామము లేకవిధమునఁ బ్రబలును. భూమి పశువులు చరము అంతయుఁ బ్రతికుంటుంబయును ప్రత్యేకముగా నాస్థించి యుంచుకొనెదరు. బంధు ప్రదేశము సూత్ర మెల్లరకును సంక్రమించియుండును. ఇదియే పూర్వావస్థను స్మరణకుఁ దెచ్చు చిహ్నముగ నిలిచియుండును. అందఱును దీనివై హక్కు కలిగియుండురు.

(5) ప్రత్యేక స్వాస్థ్యములు: రోమీయుల పూర్వదశను విచారించిన జరకలము క్రిందటనే ప్రత్యేక స్వాస్థ్యములు గల యొక తెగవా రున్నట్లు పొడకట్టును. ఈ తెగలోఁ బ్రతికుంటుంబయజమానుఁడును ప్రత్యేకవంటలు కలవారే. కాని ప్రాయికముగా రోమీయుల ధర్మశాస్త్రముల ప్రాతిపదికనఁ బ్రత్యేకవసతి లెచ్చుట నుపాహరింపదలెను రోమీయుల బారింప బడి నిలిచిన సంఘము లలోఁ గలదు.

సంఘాభివృద్ధి క్రమక్రమముగ జరుగుట సహజము. అట్టి సమయముల బలములతో నమాలు ముండును. అవిభాజ్య కుటుంబస్థితి తదంతర్గతజననాహార్యముచే నసంభావ్య మొనర్చుట ప్రాతిపదికన మాత్రమే కుటుంబముగ నెన్నబడెను. జ్ఞాతిసమృద్ధిగా

మును బహుళ మొనర్చు డందలి శాఖలే విడిచిదిగ నెంచబడెను. రానురాను అవిభక్తకుటుంబములుగఁ బరిణమించెను. ఆపిదప విభక్త కుటుంబములు రుదతుఁ బ్రత్యేకవృత్తులు ధనానికములకు యజమానులుగ నెంచబడి. తుదకుఁ గుటుంబములు గూడఁ బ్రత్యేకవృత్తులుగ విడిపోయినవి.

హిందూ దేశమున గలయు పెద్దలచే నిరంతరకాధికారము వహింపఁ బడుచుండుపరిస్థితి లవిభక్తకుటుంబములుగ మాణిచవి. వంశమువారి నందఱి వాక్యించి తన చెప్పుచేతల నడిపించుకొను సామర్థ్యము గల మూలపురుషుఁడు గలించినదే నెందున గమావశమై యుండిన కుటుంబములన్నియు విడిపోవును వానియే యుండఁదలంచిన జ్యేష్ఠుఁడే కులము పెద్ద కాఁగలఁడు. క్రమక్రమముగ వాని నిరంతరకాధికారము తఱిగిపోవును. వంశమున సంకర్షణముగ నున్న వారందఱు నతనిని కార్యనిర్వహణమున కేర్పఱిగ పెద్దగ మాత్రమే యెంచుదురు. ఇట్టి రీతులు పూర్వులలోఁ బ్రబలియుండుటచేతనే మన ధర్మశాస్త్ర కారులలో ననేకు లనేకమార్గములను ద్రోక్తిరి. కులము పెద్దనే యందఱికిని తండ్రిగ నెంచువా రీతనికి సర్వాధికారము నారోపించిరి. కేవలము కార్యముల జక్కఁబెట్టె నందఱు అంగీకరించిన పురుషునిగ మాత్రమే యెంచినవారతని యధికారముల కంత యాధికారము కల్పింపరు.

కొన్ని సంఘములలో నవిభాజ్యస్థితినుండి యవిభక్తస్థితికి మాణు విధానములే లభింపవు. అవిభక్తకుటుంబము లన్నియు నవిభాజ్యవంశమునుండి విడిగడినవే కావలసిన యావశ్యకత లేను. దక్షిణ దేశమున గల నాయరుల విధానమును విమర్శించిన గులము పెద్దల రీతి సుబోధ మగును. వీరిలోఁ బురుషులకు బదులు స్త్రీలే యజమాన్యమును వహింతురు. ఇదియే వారికిని వీరికిని కల భేదము. వంశయాజమాన్యవిధానమునకు నాయరుల పద్ధతి మార్గదర్శిగ నుండు నని పెద్ద లనిరి. ఈ యూహను బట్టి చూడఁ స్త్రీపురుషులకుఁ గల యైవాహికబంధము అవిచ్ఛిన్నము గాక యైచ్ఛికమై యుండును. కావున బహుపురుషసాంగత్యము వారిలో ననువర్తనీయము. ఆజన్యము నొక భర్త నాశ్రయించుకొనక చిత్రవృత్తిని సుంపరించు నదికారము స్త్రీకిఁ గలిగియున్నపుడు గృహయాజమాన్యము పురుషునిది గాక స్త్రీనే యై తీరవలయును. అట్టి స్థితిలో వారి సత్వమును స్త్రీసంతతికే సంక్రమించును. ఇదియే నాయరుల విధానము. ఆ దేశమునం దిప్పటికీ నీ విధానమే యాచరణము దున్నది.

మన సుగంధద్రవ్యకర్తలు గ్రంథరచనకు దొంగిల నాఁటికి గ్రామవంశయాజమాన్యముల నతిక్రమించి ప్రతికుంటుంబమును ప్రత్యేక వృత్తిగాఁ జరిగింపఁబడుచుండెను. కుంటుంబములొని ప్రత్యేక పురుషుల స్వాతంత్ర్యము నేలుగఁ బరిగణించబడలేదు. అవిభక్త కుటుంబపరిస్థితులనే వాని యజమానుల నరించెడి. అవిభక్త కుటుంబములు వృద్ధి నందు నను భావనోపాక్షులు. వారికి ధనములు క్షాంతియైనను, ఇందులకు వారు తలపడిన మార్గములు

యుల్లోనివారికి గల యధికారము. అంతకు మించిన దేమియు లేదు. తరలలు జీవించియున్నంత కాలము పుత్రులకు విభాగార్హత లేదని యుండదు. గతించిన వెనుక గొడుగులు పంచుకొనవచ్చుననియు మానవధర్మశాస్త్రము చెప్పుచున్నది.

మనువు తన సోత్తును పుత్రులకుఁ దానే పంచివెట్టెను. ఇదియే యట్టి విభాగముల కధికారముగా గ్రహింతురు. ఇంకను కొంత కాలము గడచినవెనుకఁ దండ్రి కిష్ట మున్నను లేకున్నను బంచుకొను నా క్షేపణివడినది. పిత్రాశ్రితమునఁ దండ్రికిని బుత్రులకును సమ మైన హక్కులు కల వని నిర్ధారణ నేయుటతో సంపూర్ణ మైనది. అంతటితో సువృద్ధివటుఁబయు తరతరములదనుక నివృత్తింపఁబడఁదగినదిగాఁ గాక పెక్కుండు భాగస్వాములు గడిగి సంకల్పములమున నంతరింపఁ గల సమావేశము క్రిందఁ బరిణమించినది.

కొన్ని తావులఁ దండ్రియే గాక తల్లి కూడ నంతరించు దనుక భాగార్హుని లేకుండు వాకక గలరు. అదియుఁ గాలక్రమ మున నంతరించినది.

మైని వ్రాసిన చరిత్ర నంతటిని సావధానముగఁ బరికించిన నెన్నియెన్ని విధముల మాటి తుడ కీ కుటుంబావస్థ చిత్రింపఁబడినది. విడఁగొట్టి కొనగల భాగస్వాములు గల వ్యాపారసమ్మేళనముగ నెంచఁబడినదో విశేషము కాంగలదు. బంగాళా ధర్మశాస్త్రము మాత్రము దండ్రియుఁ బుత్రులను సమభాగస్వాము లని యొప్పు కొనుట లేదు. తత్కాలగల కన్యయు నట్లంగీకరించినది.

(2) సంక్రమణముః ఆస్తి సంఘమునకు సంక్రమించుట మాని ప్రత్యేకవ్యక్తుల కలవడినతోడనే దాని నైచ్చికముగ నేరికైన సంక్రమింపఁజేయు నధికారము గూడ కావలసినదనినది. వ్యభిచారము నందిన భూమిలు భూములు వారికి సంపూర్ణ మైన హక్కులతో సంక్రమింపని కాలమును గాంచియుంటిమి. నారగుని కాలమునుండియు నీ వ్యవస్థ లన్నియుఁ నంతరించినవి. ఒకప్పుడు పుత్రులు తమ స్వార్థమును దాము చేయుటకుఁ గాని విక్రయించుటకు గాని హక్కు లేనివారై యుండిరి. మితాక్షరధర్మశాస్త్రముగనుకఁ దండ్రి తన స్వార్థముపై సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము కలిగియుండునా లేదా యని మొన్న మొన్నటివఱకు సంశయాదులమై యుండెను. తండ్రియొక్క పురాతన నిరంతరకాధికారపు సూచనగఁ బిత్రాశ్రిత మైన చరాస్తియందలికిఁ బూర్ణమైన నా క్షిప్తవీకిని గలదు. తండ్రి చేసిన ఋణములను బుత్రులు తీర్చవలయు నను విధియు నందులకుఁ దార్దాణమే.

సువృద్ధివటుంబాస్తికిఁ దత్కుటుంబభక్తు లందఱును హక్కు గల వారనుటచేతనే యంతకు గాని కొంతకు గాని యందఱి యనుమతి లేక వారిలో నొక్కఁడు గాని పెక్కుండు గాని విక్రయింపఁజాలరని నూచించుచున్నది. ఒక యాస్తికి సువృద్ధి హక్కుదారు లేవ్వరనియు నందుఁ బ్రతిపనుజుండును దన దన భాగముపై నెట్టి యధికారము గలిగియుండు ననియు విశేషముగ విశిష్టంపఁబడినది.

ఈ సువృద్ధివటుంబము నిరంతరశక్తివ్యాధికారమునుండి విఫలమైన దిగులతో కొక విధముగను, కుటుంబములోని పెద్దవాఁడు భాగ

స్వామియై యుండి చక్రఃపైట్టువాఁడైనచో నింకొక విధముగను బరిణమించును. మొదటి పద్ధతి నంగీకరించిన స్పృశిత కర్తలు కుటుంబ యజమానునికిఁ బెక్కు హక్కుల నాపాదించిరి తద్వ్యతిరేకాభిప్రాయము కలవారు సంకుచితపఱచిరి. ఎట్టి కాలమునఁ గల గ్రంథకర్తలైనను తమ గమకాలికధర్మములఁ బొందుపఱచునప్పుడు నిస్సంశయముగను విస్పష్టముగను వ్రాసిరి. మఱికొంత కాలమున కిట్లు వివిధ ధర్మములఁ బొందుపఱచిన పెక్కు ధర్మశాస్త్రముల సమన్వయంపకౌరవం కొనవచ్చుడు పూర్వ లండఱుఁ బ్రమాణికు లను గౌరవస్థానము నాక్రమించిననా రగుటచేఁ గర్తవ్యనిర్ధారణమున వాదప్రతివాదములు విశేషముగ జరుగుచువచ్చెను.

పుత్రునకుఁ దండ్రితోఁ బంచుకొనుటవలన సోత్తు సంక్రమించునో లేక తండ్రి యనంతరము సంక్రమించునా లేక పుట్టుకతోనే సంక్రమించునా యను విషయము మితాక్షరధర్మశాస్త్రమున పెక్కుడుగ విమర్శింపఁబడినది. వాని యభిప్రాయముల నిట్లు వివరించెను.

కుటుంబసంరక్షణార్థ మై సమయాసమయముల ననుసరించి చరాస్తిని వ్యయ మొనర్చుటకుఁ దండ్రి సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యముల వడియున్నను జన్మముననే ప్రతిపునఃవ్యక్తికిని పిత్రాశ్రితమున నధికార మలవడు నని నిశ్చయింపఁబడినది స్థిరాస్తిని తండ్రి తన పుత్రులయొక్కయు నితర భాగస్వాములయొక్కయు ననుమతికి లోబడి గాని కన్యయు మొనర్చు నధికారము లేదు. స్వార్థితమునందుఁ గూడ తండ్రికి స్వాతంత్ర్యము లేదు ఒక పురుషుండు స్థిరవనలని పశ్వాదిగణంబును దాన స్వయముగ సంపాదించినను సువృద్ధివటుంబమున నున్నంత కాలము పుత్రులు మున్నగువారి యభిమతమును బడయక యే వ్యయ మొనర్చు నధికారము లేదు. ఇట్లేల విధింపఁబడిన దన జనించినవారును, ముందు జనింపఁబోవువారును గగ్భఃకులై యున్నవారును గూడ స్వపాపకార్య మై స్వాస్థ్యమును గలిగి యుండవలెను. కావునఁ గలదానిని విక్రయింపరాదు. దాన మొసంగఁగూడదు. పితృదేవ కార్యాచరణమునను మహదాపద తటస్థించినపుడు ను కుటుంబ పాపము కొఱకును ద్రవ్యము కలయునప్పుడు తత్కాలగలవారి యనుజ్ఞను బడయకున్నను స్థిరాస్తిని గూడ విక్రయింపవగును.

ఇట్లు స్థిరచరరూపక పదార్థముల వన్యాకాంత మొనర్చుట కనకాశములు గల్పించుటలో బ్రాహ్మణులే ముఖ్యకారకు లని చెప్పునగును. మనునిర్మితమైతిక ధర్మశాస్త్ర మంతయు బ్రాహ్మణులకు దానధర్మములఁ జేయుట కనకాశముల గల్పించుటయే యని చెప్పవగును. ఆజన్మాంతము నడుగడుగున బ్రాహ్మణులకు దానము లొనర్చుచుండవలయును. చేసిన ప్రతిపాపమును బ్రాహ్మణులకు దాన మొనర్చుటచే నశింపఁగలదు. హిందూదేశమున నే మూల జూచిన వివేకముగఁ గాన్పించు మతవిషయక ధర్మకార్యముల వల్ల నీ ధర్మశాస్త్రముల బ్రజలాపాదించి రనుటకు నిదర్శనములుగ నుండును ఉదయమున లేచినది మొదలు రాత్రి కయినందు దనుక భారతీయు లాచరించు కార్యముల విమర్శించిన నెట్టి దానధర్మములు మోక్షదాయకము లైన నన్నిక

ధనవిషయమున మన హిందూధర్మశాస్త్రము లెట్లులెట్లులనాది నుండియు మార్పు జెంది తుద కిట్టి కట్టి స్థితిలోనికి వచ్చినదియు నివరించియుంటిమి. ఈ సంగతులతో సంపూర్ణః సుత్యము గూడ భీరతపశ్చమున నత్యంతము ప్రబలియున్న దని కూడఁ జెలిసికొనఁ గలము. అట్టి భావములు రానురాను కనిపించును నంది తుదకుఁ బ్రత్యేక వృత్తులగుఁ దమతమ స్వలాభమునే యపేక్షించు స్థితికి వచ్చినవి. ఇంక నీ ధర్మశాస్త్రమునఁ గొన్ని మార్పులు కలుగవలసి యున్నవి. ఇప్పటికిని సమిష్టికుటుంబాచారము విశేషముగఁ బ్రబలి యున్నది. ఈ విషయమున మన హిందూధర్మశాస్త్రము కాలము ననుసరింపక వెనుబడియున్నది. హిందూధర్మశాస్త్రమున నేమర్పులైనను న్యాయస్థానాధికారులే కావించవలసియున్నది. ననమంజులమును బూర్తిగ నెఱింగిన కారణములచేతనే మన శాసననిర్మాణ సభల మూలమున కట్టి మూర్ఖులు లభింపవు. ఈ కష్టమునే న్యాయ మూర్తు లగు సహజవ్యక్తుల గారొక తీర్పునందుచువారింది.

“సంఘసంస్కరణాభిలాషచే న్యాయమూర్తులు ప్రచారము నందెన్న ధర్మశాస్త్రముల నెట్టి మార్పుల గలిగింపఁగూడదని నిజప త్యయ్య గారొక పురాతన చతుర్విధమునందు చదివి చూపిరి నేను ను వారి వాదముతో నేకీభవించితిని. కాని యొక పురాతన ధర్మ శాస్త్ర రీతి కాలమున నెంత మూర్తియును ప్రచారమునందు లేక కష్టభాగ్యస్థాయ వైశిష్ట్యము న్యాయాధిపతి దానిని గడలింపక ప్ర కృతియు ననుసరించి నూతన ధర్మ ప్రతిష్ఠాపనమున గవింపఁగూడ దని నే ననుకొనను. ప్రజానుభవము గాక చిరకాలము క్రిందఁ గనే మూలబట్టిన యొక శాస్త్రమునకు శాస్త్రముగ నున్నది మూర్తియును, న్యాయ ప్రతిష్ఠాపనావశ్యమును, సాంఘిక దురాచార నివారణమునకు నవసరమూర్తి మనునర్థనీయుకాకపోదు. న్యాయాధికారులను, మనుష్యమూర్తులే యగుటచే వారి యభిప్రాయములలోఁ బొరపొలులు కలుగవచ్చును. సాంఘిక రాజకీయ విషయముల నన్ని ధర్మాధికారులు పూర్వార్థ పరాయణులు గాని, సంస్కర్తలు గాని యగుటచే గూడ నిందించుక ధిన్వానిప్రాయములు కలుగఁగలవు. కావున మతాంతరు లగు న్యాయమూర్తుల కే యభిప్రాయములందవు. వాని ప్రతిపాదనల జాతిపతి కులాచారముః తిర్విగ్నమునఁ గన్పడెధర్మాధికారుల కొక విధమగు సాకర్మమును, నింకొక విధ మగు ప్రతిబంధమును గూడ కలుగుచుండును అండ్లను దేశమునఁ గల దర్మశాస్త్రము లిట్లే పురాతనమై కాలానుగుణముగ నుండక పోయినప్పుడు సమాజ భావమును గూడ వినియోగించి యొనరించి తదనుగుణములగు మార్పుల గావింపవచ్చునని ధర్మాధికారులు నిర్ణయించిరి. వా కేర్పరచిన యా మార్పు లనమంజనము లని చెప్ప వచ్చునా? సమాజభావమును ధర్మశాస్త్రమును సమావేశపరచవలసి వచ్చుటచే నెప్పటి కప్పుడు లభిస్తుండు ధర్మాధికారుల చిత్తవృత్తుల యందలి భేదములే గల క్రిమియును ధర్మవిధానంబులు మారు చున్నవి. కావున హిందూధర్మశాస్త్రముల విషయమున గూడ నట్లే యొనర్చవలయును.” అని తీర్పులా వ్రాసిరి.

కావున నిప్పటికిని జేయవలసిన మార్పులను న్యాయమూర్తులు యొనరించి కానించుటయే సమంజసము.

మార్పు జేయదగిన విషయము

మరియును అనివాదంబులను లేదనా లేనను మంచి

వశంబున నొక కుటుంబమున గుండ్ల సనిపోవునదికి నలుగురు పుత్రు లుండి రనుకొందము. వారిలో క్రేష్టాను యున్న రామ్ము వచ్చియుండిన కుటుంబ యనుమాని నుగును. సత్యని భార్య మొక చిల్లలును గలియు డవచ్చును. మిగిలిన మువ్వులు నాదీ కలును చిన్న మున్ను వారై యుండవచ్చును అట్టి కుటుంబమున గుండ్ల పుత్రమునని శేష భాగము క్రేష్టుని దాని పుత్రుల సంక్షిణ్ణతే నివాసావశ్యమందున అన్నగారికి దమ్ములపైఁ బ్రేమ గలిగిన గలగివచ్చును గాని వది గారికి మరయలపై నంతి దము యుండ నవసరము కార్పింపద పిలగునంతవఱ కాయె లెన సంకాపమునకే “మనమును నెకరించ గోలమందను. అన్నగారికి గూడ గుండ్ల పుత్రులను కలుగునెడల దమ్ములగు నాదీ కుల యవసరమునకే పుత్రులమునా?

పితృస్థితి మతియు సకల ముమింగఁ గలంబు వ్యయము క్రింద లెక్క వ్రాయును. లేన సంగతులు కెద్రవారి పాలపండు కొనల బ్రయత్నింపు సరిగ నుభయప్రతి లక్షియించును. మిగిలిన స్వల్పభాగము లభించును. స్వల్ప సత్వముగలమున కష్టమైన నము వ్యయ మగుచుండునంత కాల ముండు పుచ్చుకొంట కింకిరింపడు. సనకుతు దన సుఖా నంద కులు కల్పి యుండి తగ సోదగుల కుండులు కే గుండులు నాదీ కలగి మునుకు బ్రలగ్నియింతు.

కలగి కింకిరింపు మార్గము నాదీ కులముల యే పుష్కలమైన చుండ్ల వా కెక్కడ గానీ లవారే యెను చచ్చినచారి భార్య లోకంబు కింకిరింపును. తన భర్త భాగము నాదీ కులమున కలగింపును. గూడగి మున కెద్రవారి వామె గుండ్ల కలగింపును. కష్టమున గానీ. ఇందు మును కలగింపును వామెదే వానితోనాటు వారి కులు కలగింపు.

మమముల గానీ మున్నుల గానీ గానీ మును పని గానీ. ఈ చిక్కుల నానాచిక్కుల నెఱుగుండి పుచ్చినినాటు కలగింపును. అ కలగింపునావమున చెలియఁజుచిన గానీ గానీ మును కలగింపును. ఇదియును మును.

జాతిము లననే ప్రాచీనమునకు క్రైస్తవము విషయమునఁ బంపింపింపా. లోక మార్పులే వా గమమునై గలిగియుండునని తీర్మానించిన నీ చిక్కు లన్నియును దీజును. కుటుంబమున జనించిన పుత్రుల ఒడలును పంపున కలగి క్రైస్తవ వ్యాపారమున భాగస్వాము లంగజేకఁ గలుగు నాకులనే కలిగియుండు రని తీర్మానింపనగును. ఆపక్షా కెద్రవాడు కష్టమంలవారికి సంరక్షణ కర్తగా నుండినను వారికి గల న్యాయత్యక్తియులు సంకుచితములై సమస్తవ్యాపారనాయకుని స్థితియందే యుండును. అప్పుడు బాలర కన్యాయము జరుగ నవకాశముండదు. కెద్ర పూర్తిగ లెక్క చెప్పటకు బద్ధుడై యుండును. మరణించినవారి భాగములు వారి భార్యలకు సంక్రమించుట రూపముల విశ్వస్థుల యనధిక దొలంపవడను.

నాకు దొలచిన యా కొద్ది మార్పును నూచించితిని. ఇంత కంటె నుకర మైన విధాన మున్న దానినే యవలంబింపవచ్చును ఎటులైన నీ లోపమును గూడదీయుటకర్తవ్యము.

పురాతన శాస్త్రములను ముందుకుటచే మునుపటి ధర్మములను మార్పులు మునుపటి ధర్మములను మునుపటి ధర్మములను మునుపటి ధర్మములను

ఆంధ్ర దేశపు ద్రవిడులు

కావ్యము

ప్రస్తుతము భాషాభివృద్ధి దేశాభివృద్ధి జాత్యభివృద్ధి సామంతులము అనుమాటలు తలుచుగా వినవచ్చును గాక కొందఱు హితైషులు వారి త్రికులు పాశీతులు నగు పెద్దలు పలువిధముల దత్త చారమునకు యుపన్యాసముల నెఱపుచున్నారు. నేను ఈ పేర్కొనిన వారిలో చేర నర్హుడను గాకున్నను ఆంధ్ర దేశ ద్రవిడులగుంబములలో నొకదానిలో జన్మించిన వాడ నగుటచేతను దేశము సర్వజ్ఞముఖముగ నిష్కర్షణముగ నైన యీ కాలమున గూడ ఆంధ్ర దేశ దేశభాసు లగు మా శాఖవారు అవతతయం దుంటు చేతను ఈ సభమును గుఱించి కొన్ని విషయము ను ఇచ్చుట తెలుపఁదలచితిని. సహృదయులు అగు నా మకులి దలి నోపములను మన్నించి యితకన్నను విశేషము లున్న యెడల నెలియఁబడుకఁ బ్రార్థితులు.

ద్రవిడులు గూడ నార్యకుటుంబములో జేరిన వారే! పూర్వము ఆర్యులు హిమవద్వింధ్య మధ్య ప్రదేశములను నివాసస్థానముగాఁ జేసికొని కొంతకాలము నివసించుటచేత దానికి నార్యవర్త మని పేరు వచ్చినది గదా! కుంబములు వృద్ధి యొనకొలఁదిని పూర్వ నివాసస్థానము చాల కుండుటయు దాన సన్యస్థానము లకు వలసపోయి వసింపవలసి వచ్చుటయును జరుగచుండును. వైది బేర్కొనిన యార్యులలో కొందఱు క్రమముగా నార్యవర్తము వదలి దక్షిణహిందూస్థానమును నివాసభూమిగా నేర్పఱచుకొనిరి. వారు అప్పు టిరుండియు నార్యులను మూలనామముఁ తొలగి గూడ ద్రావిడతత్వములచే వ్యవహృతు లైరి. దేశకాలపరిస్థితులును, ఆచారవ్యవహారములును వేషభాషలును క్రమముగా మార్పు జెందుటచుట్టి కాఁబోలుఁ బైని బేర్కొనిన యిరు తెగలవారికిని భేదము కన్పట్టుచుండుటయే గాక కొంతకాలమునకుఁ దరువాత వీ రార్య సంతతివారలేనా? యని యనుమానించునంతటి స్థితి వచ్చినది. ప్రబలమగు నిట్టి మార్పు నొందిన యార్యులలో నుత్తర దేశమువారిని కాక నిలువ గూడ దేశమువారిని

ద్రావిడు లనియునుఁ బిలువఁ దొడగిరి. కొందఱు జనగర్హితము లగు కళింగోత్పత్తి జనపదముఁ స్మృత్యాది నిషేధములను దృఢించి జీవితార్థ పోవుటవలన ద్రవిడు లై రనియు, శత్రురాజుల కాఁగంజాలక పరుగెత్తుటచేత ద్రవిడు లై రని మఱి దఱుచు చెప్పేదరు. కాని యిం దేవియు దృఢముగ యింపఁదగియుండలేదు. ఈ గూడ ద్రావిడులలో గ గ్రమముగా నై దేసి తెగలుగ చీలి పంచగౌడులుగను పంచద్రావిడులుగను అయిరి. అంగ వంగ కళింగ పార సీకాది స్థానముల నుండువారు పంచగౌడులు అని కర్ణాటాంధ్ర ద్రావిడఘూర్జరమహారాష్ట్రులు పంచద్రావిడులు అనిస్మృత్యులవలన తెలియుచున్నది. పరదేశజులగు ముసల్మానులు మున్నగువారి ఎడతెగని దండ యాత్రలవలనను, పురాణకాలము నుండియును బరంజరగా వచ్చిన మతముల మార్పులవలనను అని వార్యము లగు నితరకారణముల వలనను ఉత్తరదేశము నందలి గౌడులలో ననేక భేదములు కలుగుటవలన కాదు. కాని, యెచ్చటనో మాఱుమూలకుఁ జేరి ఏవిధమైన శత్రువుల బాధ గాని లేక, చోళపాండ్యమహిమతుల పాలనమునఁ బరమసౌఖ్యముల నంద గలిగిన ద్రవిడ కుటుంబ మిట్లనేకవిధములఁ జీలిపోవుటకు కారణ మేమో నిర్ణయింపవలసియున్నది.

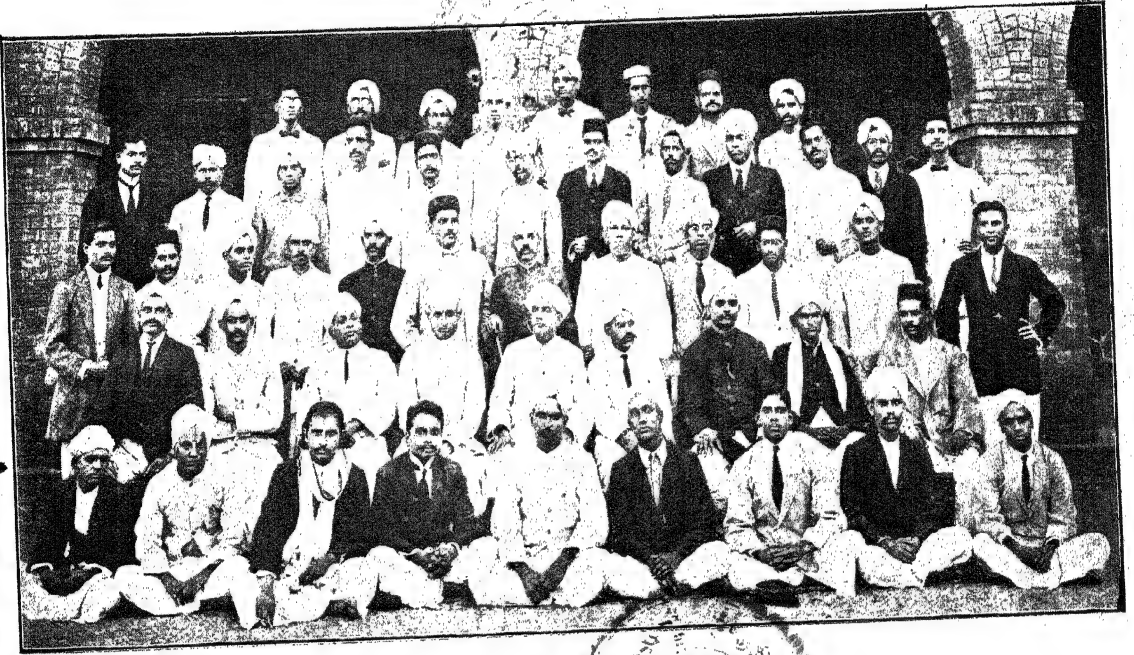
ఆంధ్ర ద్రవిడులపూర్వస్థితి:— ఆంధ్ర దేశమునకు వేగినాఁ డని రాజనరేంద్రుని నాఁటినుండియు పేరు న్నట్లు శాసనోదాహరణములవలనను భారతమువలనను తెలియుచున్నది. ఈవేగిదేశమునకే దగ్ధరాష్ట్రము అని మఱియొక పేరు. దీని బట్టి అంతకు ముందు శత్రు రాజులవలన నాంధ్రరాష్ట్రము ఏవియో కొన్ని కారణములవలన తగులఁబెట్టఁబడగా నప్పటినుండి ఈపేరు వచ్చుటయును తరువాత చోళరాజుల పాలనమునందును ఆపేరే వ్యవహృతమగుటయును మన మెఱిగినదే. ఈ వేగిదేశమునకు రా జగు విష్ణువర్ధనుని కాలమునందాతనితోఁగలసి ద్రవిడదేశమునుండి వచ్చినచోళమండి

లములోని కొన్ని బ్రాహ్మణకుటుంబములు ఆంధ్ర దేశము నందు నివసించుటవలన నీకుటుంబములకు ఆంధ్ర ద్రవిడ కుటుంబము లని పేరు వచ్చియుండును. ఆంధ్ర దేశము నందు ప్రస్తుతము కనిపించుచున్న ద్రవిడకుటుంబముల వారు అందఱును బ్రాహ్మణులే యై యుండుటచేతను ఆ బ్రాహ్మణులలోఁగూడ తఱచుగా నాంధ్ర బ్రాహ్మణులకు వలె నింటిపేరులవిషయమున గ్రామముపేరే యింటి పేర్లుగా కలిగియుండక పప్పువారు కత్తావారు మున్నగు విలక్షణము లగు నింటిపేర్లు కలిగియుండుటచేతను రాజే ఆ కాలమునఁ దాను పండితప్రియుఁడును బ్రాహ్మణ భక్తుఁడు నగుటచేత తనతోఁగూడ తనరాజధాని కొండఱు గొనివచ్చి వారి కగ్రహారాదికముల నిచ్చి వసతులఁ గల్పించి పోషించుటచేత వీ రాంధ్ర దేశ ముననే యుండి యుండవచ్చును. ఇట్లు కాదేని ఆ కాలమున నాంధ్ర దేశమునందు ఏలేళ్వరోపాధ్యాయులు మున్నగు పెక్కుఁడు సుప్రసిద్ధపండితులు లాంధ్ర దేశో త్పన్ను లున్నను వారి కేఁకి నీయక కేవల మొకనారా యణభట్టునకు మాత్రమే సప్తగోదావరమున నగ్రహారముగ “నందంపూడి” నొసఁగుట సంభవించును. నాయూహ సత్య మేని ప్రస్తుతము మనవారు అను కొనునట్లు నన్నయభట్టు నియోగివైదికులలో నెవ్వఁ ఁడును గాక దక్షిణదేశమునండి రాజనరేంద్రునితో వచ్చి యాంధ్ర దేశమునందు నివసించి యాంధ్రమును ఆంధ్రాచారవ్యవహారములను కొంతవఱకు శాసించి యవలంబించిన యాంధ్ర ద్రవిడుఁడై యుండవచ్చును. నన్నయ్యవంటి పేరులు ఆంధ్ర దేశమునందు నివసించు ఆంధ్రులలో నెవ్వరికిని లేకపోవుట యట్లుండ చోళదేశీ యులలో నన్నూల్ నన్ని మొదలగు సజాతీయనామము లుండుటను బట్టి కూడ చూచినచో వైయతముకొంత వఱకు స్పష్టమగును. అయినను చారిత్రకులు ఈవిషయ మును గుఱించి యాలోచించవలెను. ప్రసక్తానుప్రసక్తముగా వచ్చిన ఈ నన్నయ్యచర్చను ఇంతతో చాలించి ప్రకృతమునకు వచ్చెదను.

ఆంధ్ర ద్రవిడుల యాచారాదులు:— ద్రవిడ దేశపు ద్రావిడులకును ఆంధ్ర దేశపు ద్రావిడులకును చాల భేదములు కన్పించును. ఆంధ్ర ద్రావిడులు అఱవ దేశపువారి వగు తెల్లబొట్టు, గుండారుపోయుట పద్యుపితాన్న భక్షణము (చల్లియన్నము దినుట) పద్యుపిత వస్త్రధారణము మొదలగువానిని వదలి

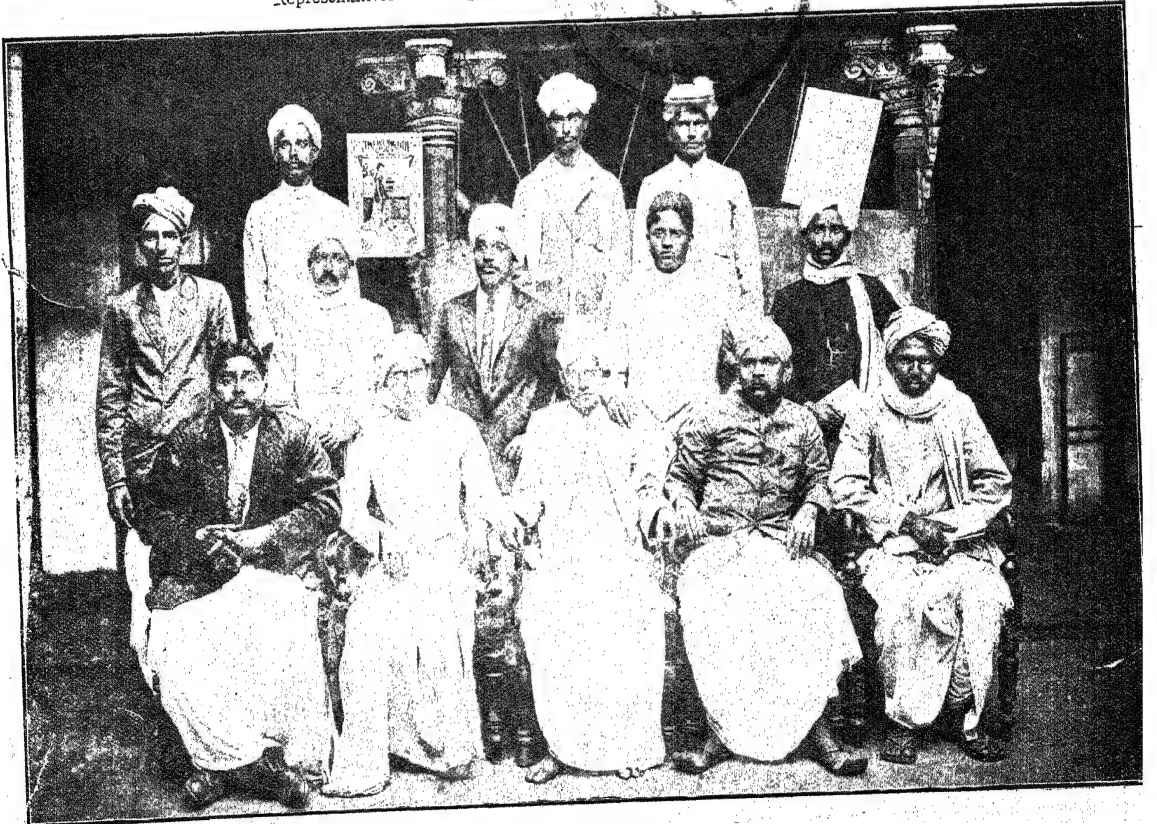
ఆంధ్ర సాంప్రదాయములు నరుసరించి అక్షతలు, పింజహాసి ధోవతి కట్టుట చల్లదినకుండుట గతదినమున నాఱవైచిన వస్త్రములను ధరింపక అప్పటికప్పు డెండవైచిన గుడ్డలను కట్టుకొనుట మొదలగు ఆచార ములను స్వీకరించిరి. మఱియును స్మృతివిరుద్ధ మని ధర్మ శాస్త్రజ్ఞులచే చాలకాలమునుండియు నిషేధింపఁబడిన మాతులకన్యాపరిణయము గూడ వీరిలో కొన్నిచోటుల నున్నది. ఇంతకంటెచు ప్రబలమైన మార్పు వీరిలో మఱి యొకటి కలదు. అది ఏదనఁగ వీరు ఆంధ్ర దేశపువాని మును స్వీకరించినది మొదలు స్వదేశభాష యగు ద్రవి డమును గ్రమముగా మఱచి పేరునకు మాత్రము ద్రావి డుల మనుకొందురు. పరదేశములో నున్నప్పుడు వ్యవహారార్థమై ఆదేశభాషను నేర్చుకొని వాడుకకు దెచ్చుకొనుట యుక్తమే గాని ఎన్నితరములు గలిగి నను స్వస్వపూర్వకుల జన్మభాషను వీడనాడుట మిక్కిలి యచుచితము. నిజమును పరికించినచో ఈ యభిప్రాయ గౌరవము ఆంధ్ర దేశీయులలో పరిస్ఫుట మైనట్లేదే. వారిలోను నగుట లేదు. ఆంధ్ర రాజులు చోళదేశము పాలింపఁ బోయినప్పుడు వారిపొరుఁ జనిన ఆంధ్ర కుటుంబములవా రిప్పటికిని అనఁగా ఇన్నితరములు గడ చుచున్నను చోళమండలములలో గృహకృత్యసంభాషణములలో నాంధ్రమునే యుపయోగించి నూతన భాషాభిమానమును చూపుచున్నారు. పీష్వాల కాల మున మహారాష్ట్ర దేశమునను, మహమ్మదీయుల కాల మున పాంచాలదేశమునను, స్థిరవాసు లైచ యాభిధ్రులు మాతృభాష నింతకాలముగడచున్నను, ఇప్పుడికిని మఱ వక స్మరించుచున్నారు. కాని ఆంధ్ర ద్రవిడులు మాత్ర ము ధ్వజాకో చేయ రైరి. ఆంధ్ర దేశపు ద్రవిడులలో చాలవఱకు పెక్కురు వైదికవృత్తి నవలంబించి వేద శాస్త్రాదులనుచదువుట దాన ప్రతిగ్రహములను జేయుట మున్నగు పనులవలన జీవితమును నిర్వహించుచున్నారు. కొండఱు గ్రామాధిపతులుగను మఱికొండఱు కరణములుగను ఇంకను గొండఱు కర్షకవృత్తి గలవారు గను ఉన్నారు. కానియారకమునఁజేరినవారుచాల తక్కువ. ఆంధ్ర దేశమునందలివైదికకుటుంబములవారు చేయుచున్న వివిధవృత్తులును ఆంధ్ర ద్రవిడులలోఁగూడ గలవు. ఇది పూర్వకాలపు వృత్తాంతము. ప్రస్తుతము సర్వత్ర బ్రాహ్మణులలో నున్నట్లే వీరిలోను న్యాయ వాదులు ఉద్యోగులు కరణములు లేఖకులు మున్నగు

Training College, Rajahmundry

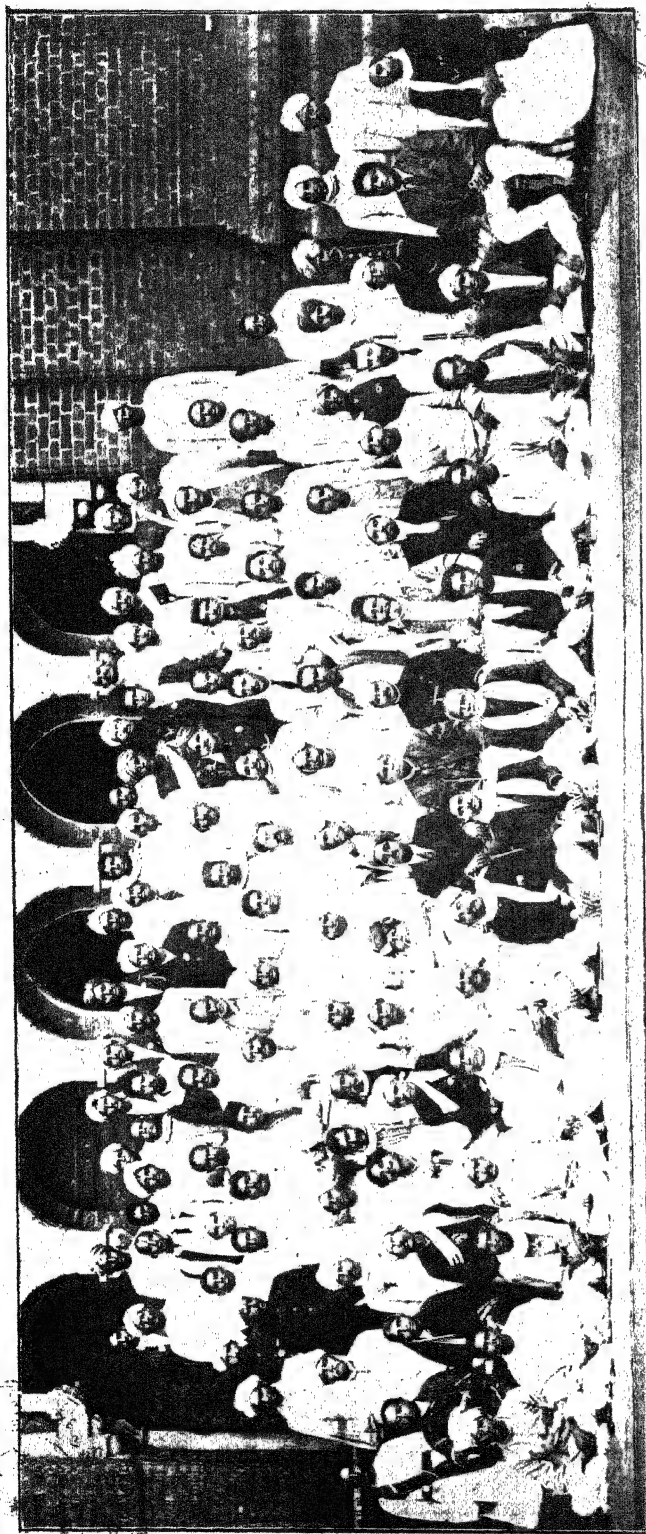
ప్రయోగ కాలేజీ, రాజమహేంద్రవరము

Representatives of Village Officers in Deputation to H. E. the Governor

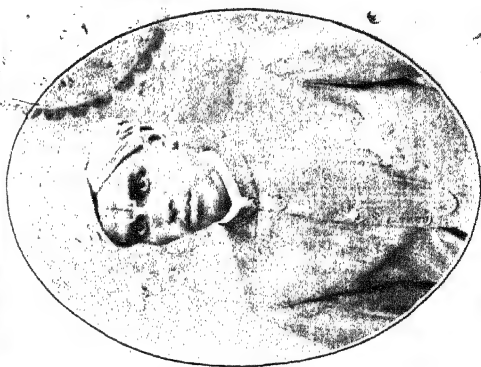
శ్రీ గవర్నరు గారిని సందర్శించిన గ్రామోద్యోగుల ప్రతినిధులు

The All-India Libraries Conference, Madras

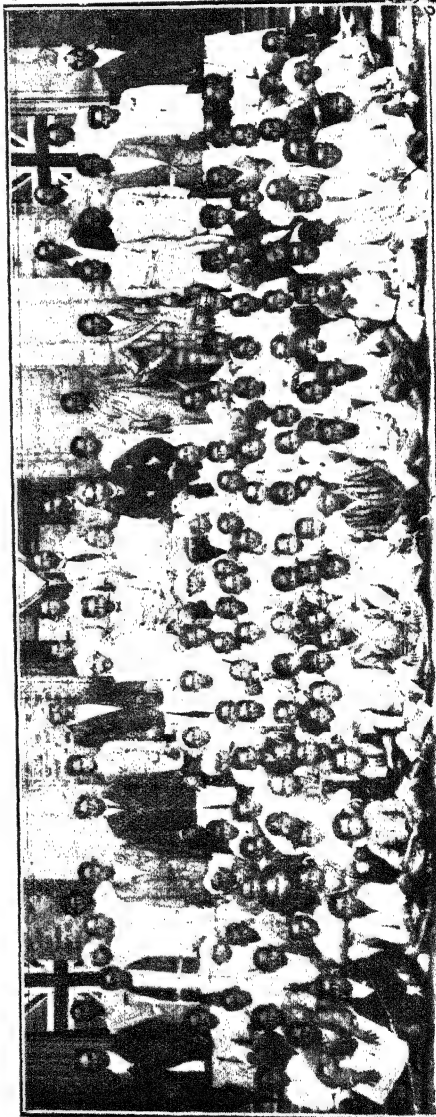
అఖిలభారత గ్రంథాలయ సమావేశం, మదరాసు

Bukkapatnam Ramanaiah Garu

బుక్కపట్టణము రామానుజస్వామి గారు

Rangoon Andhra Mahajana Sangham, Andhra Institute,

ఆంధ్ర పాఠశాల : ఆంధ్ర సమాజ సభ్యులు, రంగూను

వివిధవృత్తులవారు నున్నారు. తమంతః దామే చేరుచున్న
'ద్రవిడుల'మనగాని వీరి నిప్పుడు మనము ద్రవిడులనుగా
పోల్చలేము.

ఆంధ్ర ద్రవిడులలోని కొన్ని భేదములు:—ఇప్పుడు
ఈయాంధ్ర ద్రవిడులను ఉత్తరజిల్లాలలో నున్నవారిని
ఉత్తరాది ఆంధ్ర ద్రావిడు లని దక్షిణమున నున్నవారిని
దక్షిణాది ఆంధ్ర ద్రావిడు లని మనము విభజించి పరిశీ
లింతుము. కృష్ణానదికి ఉత్తరపుగట్టు అనగా బెజవాడకు
ఉత్తరమున నున్నవారు ఉత్తరాదివారు, కృష్ణకు దక్షిణ
మున పెన్నపటకు నిటునటు వ్యాపించి యున్నవారు
దక్షిణాదివారు. దక్షిణాదివారు నెల్లూరును, దానిచుట్టు
ప్రక్కల నున్న తుమ్మగుంట పుడూరు అల్లూరు
కొడవలూరు, గూడూరు మున్నగు గ్రామములలోను నివ
సించుచున్నారు. వీరిలో కొలదిపాటి [అనగా వచ్చి
యును రాని] మిశ్రమ ద్రవిడభాషయును ఒప్పిద
మయ్యును గాని గుండూరుపోసికానుటయును ఉండియును
లేని తెల్లని గండపుబొట్టును ఆషువారిలో కంచుకవి
సరస విభూతిధారణములును తప్పవు. వేదము, అల్లాడి,
వావిళ్ల, దండిగుంట, సరస్వతుల, కాళిదాసుని మున్నగు
సుప్రసిద్ధకుటుంబములవారందఱును ఈశాఖలోఁ జేరిన
వారలే! వీరు ద్రవిడదేశమునకు కేవలమును సన్నిహి
తులుగా నుండుటచేతఁ గాఁబోలు పూర్తిగ ద్రావిడ
సంస్కారమును వదలిపెట్టఁ జాలకయును, తెలుగు
తెలుగుదేశము, తెలుగుజాతుల సంబంధము లధికముగా
నుండుటచేత తెలుగువారిలోఁ బూర్ణముగ కలియక
తప్పకయును ఉన్నారు. ఇక నుత్తరాది ఆంధ్రద్రవిడు
లలో చాలవఱకు పూర్ణముగ మార్పు కలిగి యాంధ్రు
లను పోలి యున్నను, స్త్రీలలో మాత్రము పైట అవిక
మున్నగువానిలో నేమియు మార్పు లేదు. కాని భాష
(తమిళము) బాత్తుగా నున్నది.

అనగా ఉత్తరాది ఆంధ్రద్రవిడులలో నీ క్రింది
“చిలకమర్తి, అద్దంకి చెల్లపిళ్ల, అక్కాపంతు ఆకొండి,
పూరూరు, బొమ్మిడి, కంచి, పంతులు, కారలగంటి,
చామర్తి, పొన్నపల్లి, పొదితె, నళిరాపు బుడంచి,
చింతలచెరువు, మదనపంతులు, రాఘవభట్టు, చెర్ల
కూచిభట్టు, ఓలేటి, పెరుమాళ్ల, వేదులు, కాకరపర్తి,
సృసింహదేవర, తాతపూడి, దుడ్డు, పప్పు, గంటి, కట్టా,
చేరి, తాతా, కూచిమంచి, వర్మలు, ద్వివేదులు, కట్టి,
అయ్యలపామయ్యలు, ఆర్య

సామయ్యలు, కామవరపు, సరస్వతులు, రాజు, మగ
రాజు, అప్పావర్మలు, వీరావర్మలు, అనంతపిళ్ల, ఉపా
ధ్యాయుల, పరిమల” మున్నగు నింటిపేర్లు గలవా
రున్నారు.

ఇందులోని కొన్ని కుటుంబములు అనగా అద్దంకి,
అక్కాపంతుల, రాపూరు, బొమ్మిడి, చామర్తి, పొదితె,
చింతలచెరువు, పంతుల, కూచిమంచి, యింటిపేరుల
వారు ఆంధ్ర నియోగిబ్రాహ్మణులలోను, కంచివారు
పొన్నపల్లివారు ఆంధ్ర మధ్యకుటుంబములలోను నుం
డుటచేతను, కరణికము మొదలగు వృత్తులు సమముగా
నుండుటచేతను, వీరిని ఆంధ్ర ద్రావిడు లని పోల్చుకొన
లేకున్నాము. మఱియును కొందఱు తరముల మార్పు
వలన రెండేసి మూడేసి యింటిపేర్లు కలిగినవారు కూడ
కలరు. అక్కాపంతులవారు పెరుమాళ్లవారు మొద
లగువా రిట్టివారే. ఉత్తరాదిద్రవిడకుటుంబములవారు
చాలవఱకు కోనసీమయందలి యూళ్లలోను (అనగా
నిప్పటి అమలాపురము తాలూకాలోను) కాకరపట్టు
మున్నగు చోట్లను అనేకులు వసించుచున్నారు. చిలక
మర్తి, చెర్ల, ఆకొండి, చెల్లపిళ్ల వారలలో చక్కని
సంస్కృతాంధ్రపాండిత్యమును; వేదులు, పప్పు, కట్టా,
తాతా, కూచిభట్లవారలలో శ్రాతస్కారకర్మతత్పరత్వ
మును వేదాధ్యయనశాస్త్ర సంస్కారములును; పురాణ
పండా, రాపూరు, చిలకమర్తి, అద్దంకి, పంతులవారలలో
నుద్యోగకారవమును ప్రాయశ్చముగానింతవఱకు నున్నవి.
కాని ఇప్పు డివి తక్కినవారిలోవలెనే వీరిలోను అదృశ్య
మగుచున్నవి.

ఆంధ్రద్రవిడుల మతము :—భరతఖండమందలి
తక్కిన భాగములలో కంటే ఆంధ్రద్రవిడదేశములలో
అత్యధికముగ శైవ వైష్ణవములు తాండవ మాడినవి.
ఈకారణమువల్ల నాంధ్రదేశమునందును ద్రవిడదేశము
నందును మతవిషయికములగు మార్పులు అనేకములు
సంఘమునకు సంభవించి తాఱుమాలు కలిగినవి. ఆంధ్ర
దేశమందలి పూర్వపు ఆంధ్ర చిరకాలమునుండి
తాము స్వార్థులై స్వార్థాచారపరాయణులు నవ్వైతు
లును శివభక్తులు నై యున్నను, మధ్యకాలములో పరి
పాలకుల పట్టుదలవలననో లేక మఱి యెందువలననో
చెప్పలేము గాని, తాత్యవృత్తియందున్న కొందఱు
డెబ్బదిపాళ్లు వైష్ణవమతాంగీకారమును తనంత చిన్న
ధారణము నొనర్చుచున్నారు. ఇట్టి సీటిలో ఆంధ్ర ద్రావి

దుల మతము వైవ వైష్ణవములలో దేనికి సంబంధించినా యున్నదని స్థితిగతుల సరసినచో, కేవల సాత్త్వికగుణ ప్రధాన మగు నవ్వైత మనియే స్పష్ట మగును.

ఆంధ్ర ద్రవిడాల సంబంధములు:—ఆంధ్ర దేశము లో నున్న ద్రవిడులు పరిమితసంఖ్యాకు లగుటచేత వీరిలో సంబంధ శాంధవములు ఎట్లు జరుగుచున్నవి యని విచారించుట మిగిలిన అతివదేశమువారి కిచ్చుటగాని అరవదేశమువారి పిల్లలను వీరు చేసికొనుట గాని జరిగినట్లైతేవఱకు నే నెంత విచారించినను కనుగొనఁజాల కున్నాను. దేశము, భాష, ఆచారము మొదలగునవి మాటుటచేత దూర భారమున కోర్వఁజాలక తమిళ దేశపు ద్రావిడులును వీరును సంబంధములను చేసికొనలే దని అనవచ్చును. కాని తెలుఁగుదేశములో నున్న దాక్షిణ్య త్యైత్రరాహుద్రవిడులు పరిస్పర సంబంధములను చేసి కొనఁగూడదా? ఆంధ్ర దేశములోని తక్కినవారిలో వలసే విరిలోఁగూడ సంఘాన్నతికి వలసే విశాలదృష్టి సుకోచము నొందవలసియుండుట తప్పదా?

ఆంధ్ర ద్రవిడులలోని కొన్ని లోపములు:—ఇంత వఱకు వ్రాసినదానినిబట్టి ఈసంఘము ఆంధ్ర దేశము నందలి ప్రాచీనజాతులలో నొకటి యనియును చొలుత నుండియు రాజాశ్రయములు కలది యనియును మాత్రమే సంస్కారము లనిన నుత్సాహముతో నాదరించునది యనియును చెలియుచున్నది. ఇట్టిసంఘము ప్రస్తుతము మిగుల నవనతియం దుండుట ప్రత్యక్షమే! ఏల యవనతి నొందెను? తగిన నాయకులు లేరా? యచిన నన్న విధము లగువారు నున్నారు. ఈ సంఘమువారిలో నెచ్చటనో తప్ప తఱచు విద్యావిభవము లున్నను సాధారణముగా జీవితము నిర్వహించుకొను స్వతంత్ర, విద్య గాని విభవము గాని నూటికి తొంబదిమందికి లే దనవచ్చును. కొందఱు చదువఁగలిగినను చదువునకు దిగునట్లు సంపాదించుకొనఁ గల్గుట గాని సంబంధ శాంధవములను నెఱపుకొనుట గాని సంభవింపలేదు. కనుక ఏదో యొకపనిని జేసి కుక్కింభరత్వమున దిన

ములు గడవవలసి వచ్చుచున్నది. అయోమయావధిలో నున్న యీసంఘములో కన్యావిక యగులు దాంభికాచారిములు మున్నగు శుద్ధగుణులు లేనైన్నియో మూర్తిభవించు చున్నవి. చిలకమర్తివారి సాంఘిక గ్రంథములలోని కథలు ఈ సంఘపు ప్రతినిధములే యనినను అతిశయోక్తి కాదు.

ప్రస్తుతము వలయు సంస్కరణములు:—అభ్యున్నత్యవనతులలో, అవనతులను బుద్ధిబలము కొలఁదిని తప్పించుకొనుటయును ఉన్నతుల నార్జించుకొనుటయును నావశ్యకము. కావున ప్రస్తుతము మనముమూలము విధము లగు సంస్కరణముల నవలంబింపవలయును.

(1) ఆర్థికసంస్కరణము:—ప్రస్తుత విద్యలో మనలో శృష్టివైద్యములపై చిక్కురగ నాధారము కియున్నది. కావున మన వివిషయములను సామర్థ్యముల మగుగట్లు పెంచుచేయవలయును.

(2) సాంఘిక సంస్కరణములు:—ఈ సాంఘిక సమస్యల కొలఁదిమీది మీత్రమే కలదు. మనము సామాజికతని విచారములను అనగా విద్యకాని కవిత్వము, ఆంధ్ర దేశపు స్వార్థ ప్రాకృత్యముల నెఱచుకొన్నపు యొకటలను సోపానపలయును. ఇట్లు వివిధవిధముల వేదశాస్త్రములను గాని ఆచారవిప్లవములను గాని భంగము లే కుండు లక్ష్యము నొనరించుకొని ములు కుదిరి ఉన్నవి చేయవలయును.

3) వైదిక సంస్కరణములు:—విద్యార్థులు లయున యాచారములను లంగిగు సాధనముల గ్రహించి ఆచరించుటయే ఇందలి ముఖ్యకార్యము. మన చారితో నున్న కన్యావిక యాసను రాచారముల నెచ్చి సంస్కరింపఁబడవలయును. విద్యావధులు చారిత్రానుక్రమము మనలో న్యాప్తి గాంచునట్లు చేయవలయును. కావున బుద్ధిమంతు లగు వైద్యులు ఈ విషయములను గుర్తించి సంఘమును వృద్ధిలోనికివచ్చునట్లు ప్రయత్నింపఁ బ్రార్థించుచున్నాను.

తా మ ర తె ల ము

రాజా రాణి గుర్తు గల డబ్బీ 1-కి అణాలు 0-6-0 మాత్రమే. డబ్బీ 1-కి రూ. 3-8-0

నెం. 109, పే. 8, 8ోడు, పోరు, బొంబయి

జాతీయవిద్యాస్వరూపము

కొండివర్తి వీరభద్రాచార్యులు గారు

సకలదేశేశక్తులు గలవు. కొన్ని ప్రస్తుతములుగ నున్నవి. మఱికొన్ని యదృశ్యరూపమున లో నడగి యున్నవి. ఈ శక్తుల నన్నిటిని బ్రకాశమునకుఁ దెచ్చునదే విద్య. అన్ని శక్తులను బలపఱచి యేది కా నయున్నప్పుడు దానిని ప్రవృత్తియందుఁ బెట్టుట కనువగు రీతి నాయత్తపఱచుటే విద్యయొక్క ఫలము.

మానవునందు త్రివిధశక్తులు గలవు: బాహ్య వయవశక్తి, మనశ్శక్తి, రసజ్ఞశక్తి. ఈ శక్తులకు వాహనములుగ స్థూలశరీరము మెదడు హృదయము నొప్పునని చెప్పదగినది. అయినచు, నీ శక్తులు గాని వాని వాహనములు గాని పూర్ణముగ విడిపోయి వేరువేరుగ పఱచుట గావు. ఆ శక్తులు మిశ్రములై పరస్పరబంధములతో నొప్పుచు; అటులే వాని వాహనములను నొంతొంతతోఁ గలిసియుండును. దేనిని గాని పూర్తిగ విడదీసిచూపుటకు వలచుపడదు. కావున వీనిని ప్రత్యేకము ప్రత్యేకముగ వృద్ధికిఁ జెచ్చుటయు పొసఁగదు. అన్నింటిని బలపఱచుచు నం దొక్కొక్కదానిని విశేష సత్త్వైశ్వర్యముగ నొనర్పవచ్చును. అటు గాక మానవసంపదలయిన శక్తులను భిన్నములుగ నెంచి, యొక్కొకదానిని మాత్రమే ప్రబోధింప నెంచి, దాని వాహనమును మాత్రమే బలపఱచు యత్నముల చేయుటచేసినే ప్రస్తుతము మన దేశమునం దాచరణములో నున్న విద్యావిధానము నిష్ఫలమైనది; మఱియు ననర్థదాయకమునైనది.

ఇంతవఱకును మన పాఠశాలలందు కఠపుచున్న విద్య మనశ్శక్తులను మాత్రమే బలపఱచుటకై మెదడునకు తగిన యాహారమును సమకూర్చుచుండెను. ఈ విద్యావిధానము శారీరకదార్శ్యమును గాని రసజ్ఞతానైపుణిని గాని పోషింప యత్నించియుండలేదు. రథమునకు రెండు గుఱ్ఱములను బూన్చి యం దొక తురగమును మాత్రము నడిపింపఁజూచినట్లయినది. శరీరము మనస్సు ననుసరించి నడువవలయును. ఇవి రెండును హృదయముయొక్క పరిపాలనమున నుండవలయును.

మనస్సు విలువిద్యను గఱవ నభిలషించుచుండ, శరీరమును మల్లయుద్ధమున కాయత్తము చేయుట నిష్ఫలము. హృదయము నవరసశోభిత మగు గ్రంథరాజమును రచింపఁగోరుచుండ, మనస్సును యుద్ధమున శత్రుమథనమునకై సిద్ధపఱచుట యసంభవము. ఈ మూటికిని సామరస్యము చేకూర్చు విద్యావిధానమే పూర్ణఫలము నునఁగఁగలదు. హృదయమున నెట్టి యాస్పితముల ప్రబోధింపవలయునో మున్నుండు నిర్ణయింపవలయును. వాని కనువగు భావములను మనస్సున ప్రవేశపెట్టవలయును. వాని కనువగు లీల శరీరమునకు వ్యాయామమును కల్పింపవలయును. ఇట్లుచుటచే నరుఁ డొక్కవాంఛను గ్రహించి, దాని కనువగు తలఁపులను మాత్రమే పురికొల్పుచు, వానికి మాత్ర మవశ్య మగు నవయవములను దృఢపఱచుట పొసఁగునని యర్థము గాదు. అన్నిటికిని సామాన్యవ్యాయామమును జేకూర్చి వాని నారోగ్యదశకుఁ దెచ్చి యసంతరము ప్రత్యేకప్రయత్నములను సాగించి ప్రత్యేకఫలములు పడయవచ్చును. చిత్తపటముల రచించు నభిలాష గలవారొక్కఁడుండెననుకొనుడు. వాని కీ వాహనములు మూడును నారోగ్యస్థితియం దుండవలెను. హృదయప్రవృత్తి యందత్యధికముగ నుండవలెను. తాను రచింపసెంచు పటమున నే రసమును ప్రదర్శింప నెంచునో, దానిని చిత్తకారుఁడు హృదయమున ముందుగ ప్రచరింపఁజేయును. తరువాత మెదడునకు వ్యాయామము నిచ్చి యారస ప్రచారమున కనువగు నూహలను సమావేశపఱచును. వాని హృదయము రసపూరిత మగుటకు వాని మనస్సు గూడ నిశ్చలముగ నుండవలెను. అందున కది యారోగ్యస్థితియం దుండితీరవలెను. ఈ రెండును సమకూడి శరీరము రోగపీడిత మయిన దనుకొనుడు. అప్పుడును కార్యసిద్ధి కలుగదు. మల్లుని శరీరమువలె మహాబలసమన్వితముగ నుండనక్కఱలేదు గాని, యారోగ్య మత్యావశ్యకమే.

వ్యష్టి మానవునట్లే జాతీయు ధర్మగును. జాతి

యన మానవసంఘము. జాతికిని శరీరము మొదలు హృదయము గల పని చెప్పవచ్చును. జాతిహృదయము జాతీయరాగమును పాడవలయు నన్న వ్యప్తిమానవుల హృదయము లందున కనుగుణ మగు స్వరముల ప్రచరించుచు, తమతమ వ్యప్తికర్తవ్యముల నెఱవేర్చుచుండవలయును. మొదడు కావలయు తంత్రజాలముల సమకూర్చు నుపాయముల నాలోచించుచుండవలయును. శరీరము తక్కిన రెండింటి ననుసరించి వాని పనుపును చెల్లించుచుండవలయును. అప్పుడే జాతీయగీతము కుస్వరములు లేకుండ చక్కగ సాగగలదు. వీనిలో వీనికి సామరస్యము కుదుటబడనియెడల, దేనివలన వక్రగతి యేర్పడుచుండునో లేక యేది యసమర్థమై కలిసి రాదో, అది తాను చెడుటే గాక తక్కినవానిని కూడ చెడుచును అపమార్గమున కఱచిన విద్య నిష్ఫలమగుటే గాక మఱియు విద్యార్థుల వృద్ధులుగ నొనర్చుటే గాక జాతికి ననర్థముచు కలిగించును. మఱియు సక్రమము గాని విద్యయు సాగిరాదు.

జాతీయహృదయముతో సామరస్యమున పరగని విద్య నిర్ణీతమగును. ఉదాహరణమునకు భూగోళశాస్త్రమును విచారించుడు. హృదయమును ప్రచరింపని భూగోళశాస్త్రపఠనము భూమి యొక నిర్ణీత మృత్పిండమని తెలుపును. దానిని గూర్చి కొన్ని మంచి సంగతులనే నేర్వవచ్చును. అ వన్నియు మన జ్ఞాపకశక్తిని పీడించుచే కాని మన హృద్గతరసములను ప్రకాశమునకు తేజాలవు. ఆ స్థలముల పేర్లు నడుల నామములు జాతుల పేర్లు మనయందు దేశాభిమానమును గాని సాటి దేశీయులతోడి భ్రాతృభావమును గాని యితర దేశీయులతోడి సానుభూతిని గాని పురికొలుపవు. మన దేశీయులకును నితరదేశీయులకును మాతృదేశస్వరూప స్థితిగతు లెంతవఱకు సమానధర్మముల కుదిర్చినవో, ఎంతవఱకు భిన్నలక్షణములను వైరము లేకుండ సామరస్యమున వఱలునట్లు గావించు మార్గముల సంభవముగ నెనర్చుచున్నవో కేవలపుస్తకపఠనము నేర్పఁజాలదు. ఒక దేశమునుగూర్చి యభిమానముచే నిండిన హృదయముతో భూగోళశాస్త్రమును చదివిన గాని యా జ్ఞానమువలన ప్రయోజన ముండదు. కావున భూగోళశాస్త్రపఠనము పాఠశాలలందు నెలకొలిపిన యెడల, దానివలన దేశాభిమానము మాతృదేశారాధనాభిలాష వరదేశీయసానుభూతి వాడమునకు జోడిగన

వలయును.

చరిత్రపఠన మనఁగా కొన్ని సంఘములు పోరులు జయములు అపజయములు వాని కాలములు మాత్రముగ నుండదగదు. బహుశః జనుగు పుక్కిటి పురాణముగ నుండదగదు. మనస్సునకు సేద్యముగఁ గాని వ్యర్థప్రసంగముగఁ గాని యుండదగదు. చరిత్రయందు మనము పఠించు చరిత్రలు భావదాయకములుగను స్వీయవర్తనముచు సంస్కరించుకొను దేశ సేవ కుపకరించునవిను నుండవలయును. చరిత్రయందు కాన్పించు రాజకీయకవిత ప్రముఖ మన జాతుల జీవితములకు సంబంధము లేనిదిగను ప్రస్తుతరాజ్యము స్థితులతో పోల్చదగనిదిగను వాని భావమువలన దేశ సమస్యలు పరిష్కృతములు చేసుకొనదగినవి నున్నచో వాని నెఱచుచు మనస్సు భావించెడివి లెల్లఁచు. తన చరిత్రల సంస్కరించుట కనుచ్చ గాని మనశిములను బుద్ధిచుండు దేశమున పాటించు. ఒక జాతీయవాదుడై నరుకొనుడు. వాని స్వీయ జీవితములకై గాని సాంఘిక విజయముకై గాని విచారించిన సాధముమీఁదఁ గాని యధికారము లేదు. వాని జీవితచరిత్రలకు దేశచరిత్రలకు వ్యతిరేకము నకు నచ్చయుండునా? విద్యార్థులు రాజకీయకవిత ప్రముఖములగు లగుల తగవుగా వాని జాతి విజయ చరిత్ర జ్ఞాన ముపకరించు నను ప్రార్థన ముండవలయును. సాంఘికజీవితమున తాము పములు ముగును నను జ్ఞానము వారి కుండవలెను. తాము పఠించు చరిత్రలను విమర్శించి వానివలన కలిగిన లాభాలాభముల గ్రహించవలయును. జాతి పరిణామమున తనకు పాలుంచున తెలిసికొనవలయును. అప్పుడు దేశ సేవ గూర్చిన వాని యాప్తితములకు తగిన మనోభావములు చరిత్రపఠనము వలన వానికి లభించును. వాని కనుగుణ్యముగ నతఁడు శరీర పోషణమును చేసికొనును.

విద్యార్థుల భావిజీవితసరణి కనుకూలము లగు నభిమానవిద్యలను గఱవవలయునే కాని మానసియములను భావముతో సకలవిషయముల నందఱకుఁ గఱవదగదు. సేద్యమునం దభిలాష గల విద్యార్థికి వృక్షశాస్త్రమును సస్యశాస్త్రమును బాగుగ బోధించవలయును. వాని మాతృదేశభావములకును అన్యదేశవృక్షములకును వంటలకును గల భేద మేమో, అందులకు కారణము లగు శీతోష్ణాదిపరిస్థితు లెవ్వియో, ఏ మా

ర్వులు వాని మాతృదేశస్వసంపదను వృద్ధి చేయునో వానికి బాలుకవలయును. అట్టి బాలుడు చరిత్ర పతనమున నరుచి చూపినయెడల వానికి విద్యయే లేకుండ జేయఁదగదు. వానికి బహుభాషాభ్యసనమున ననిష్ఠము బొడమినయెడల వానిని నిరంతరాజ్ఞానాంధకారమున పడఁద్రోయరాదు. వాని యభిమానవిద్యను పెంపొందించి యతని సేవ దేశభ్యుదయమున కెట్లుపకరించునో వ్యక్తపఱచి వాని జన్మమును సార్థకము చేయవలయును. జాతీయాభ్యుదయమునకు కర్షకు లెట్లు మహాభారము చేయవారో, వా రెంత పూజనీయులో బోధింపవలయును. వానికి తగిన దేశారాధన గూహలమును తదనుగుణ మగు బుద్ధివికాసమును వాని జీవితవిధానమునకు వలయు దేహపాటవమును వానికి నులభింప చేయవలయును.

జాతీయ దొక బాలుడు గాని బాలిక గాని వ్యర్థతీవి కాఁకూడదు. ప్రతి వ్యక్తియు తన జాతి కుపకృతి చేయవలయును. అప్పుడే యా వ్యక్తియొక్క జీవితము సఫల మగును. అందుకొఱకే తాని ప్రపంచమున దినము గాంచుట ఈ గమ్యార్థము నెఱిగి తత్సాధనమునకు నలయు శిక్షణము నందుటే విద్య యనంబడును. కావున ప్రతివిద్యార్థియు తాను స్వజాతికి సేవ సేయవలసియున్నట్లు గ్రహించవలయును. ఆ సేవయందత్యంతము నానందము గాంచవలయును. ఆ సేవ యనల్లంఘనముగ కొచ్చుకొనవలయును. ఆ సేవాధర్మనిర్వహణమును చూచి గర్వ మందవలయును. ఈ విషయమును జపాను దేశీయులు పసిబిడ్డలకు కూడ చక్కగ నేర్పుచు మొదలై తరగతులందే విద్యార్థులు “జపాను దేశము నాది” యనుటను నేర్పుకొందురు. అచ్చటి బాల బాలికలు “ఈ దేశము మాది” యని చెప్పరు; “నాది” యందురు. “మాది” యనునప్పటికంటె “నాది” యనుట చేత దేశసేవానురక్తికి దృఢతర మైన పునాది యేర్పడుచున్నది. “మాది” యని యందఱతోపాటు దేశసేవ చేయఁబూనునప్పుడు “చాలమంది యున్నార గదా, నే నొక్కడ నుపేక్షించిన నేమి” యని యేమటవచ్చును. “నాది” యనునప్పుడు స్వధర్మమై దేశసేవ యనల్లంఘనీయ మగుచున్నది. నిండు మనసుతో పూనుకొనిన స్వధర్మమునందానందము గలదు. అది మహాపావన తరమును ప్రియతరము నగుచున్నది. అందుకొఱ కను యోగించుకొనఁ జూతురు. జగమున సర్వమును నరుని శిక్షను సంకోచపూర్వకముగ పడయుచు స్వవిమర్శన సాఖ్యముకొఱ కీర్వరునిచే సృజింపఁబడె నని వారి యభి

మును పూని తనయందున్న శక్తులను ప్రకాశమునకుఁ దెచ్చి వాని సహాయమున నుత్తమ దేశసేవ నతఁడు చేయగలడు. అప్పుడు విద్య సుసంకల్పయుతమై మహా నీయఫలముల గొసంగఁగలదు. ప్రతివాఁడును జీవితమున తన స్థితిగతులఁ గూర్చి పరిపింఁచక దైవమును దూఱక తనకు తగిన కర్తవ్యములనే పూనుకొని వానిని నిరసింపక సమ స్తవిధజీవితధర్మములును పావనతరము లను జ్ఞానముతో మెలంగఁగలడు. అప్పుడు సింహాసనాసీనుఁడగు రాజు స్వధర్మమును యద్ధములో శత్రుసంహారము చేయు యోధుని స్వధర్మమును పోలములలో కూలిపని చేయు సేవకుని స్వధర్మమును రోడ్డుమీఁద పెంట నూచ్చువాని స్వధర్మమును గౌరవమున సమాస మగుచు. అప్పు డొకని దేశసేవ హెచ్చును మఱొకనిది తక్కువయు నను భ్రమ ఏమను. వృత్తుల కన్నిటికిని గౌరవము లభించును. కులద్వేషములు వృత్తి వైషమ్యములు స్వదేశసేవావ్రతపావనాన్నిచే భస్మీకరములు గావింపఁబడును. అప్పుడు ప్రతివాఁడును మహానందముతో తా నే పనిని నిర్వహింపఁగలఁడో యందుల కనువగు శిక్షణమును పొంది, యాత్మగౌరవము కొఱవడు నేమో యను శంక లేక జనసామాన్యము పూర్ణముగ కృతకృత్యులగుట చేకూరును.

ప్రతివానికిని మున్నగు సామాన్యవిద్యను, అనఁగా స్వభాషలో వ్రాయుట చదువుట చిన్న చిన్న లెక్కలను వేయుట సాధారణచిత్ర లేఖనము నేర్పుచు, వాని కే విషయమునందుత్సాహము గలుగునో కనిపెట్టవలయును. వాని యుత్సాహమును పురికొల్పు విషయము ననుసరించి వాని మనోబలమును దృఢపఱుపవలయును. దీనినే యభిమానవిద్యగా పరిణమింపఁజేయవలయును. ప్రత్యేకమానవులకు ప్రత్యేకాభిమానవిషయము లలవడునటులే ప్రత్యేకజాతులకు ప్రత్యేకాభిమానవిషయములు వఱలుచున్నవి. పాశ్చాత్యజాతులును ప్రాచ్యజాతులును గుణకర్మములందును జీవితపరమావధులందును భేదము గలవారుగ నున్నారు. ఆంగ్లేయులును హిందవులును సర్వత్ర యేకగమ్యార్థము గలవారెన్నఁడును కాఁజాలరు. ఆంగ్లేయులు జగమునఁ గల ప్రకృతి పదార్థములను శక్తులను వశము చేసికొని వాని నన్నింటిని నరుని యైహికసౌఖ్యమును పెంపొందించు లీల నుపయోగించుకొనఁ జూతురు. జగమున సర్వమును నరుని

ప్రాయము. పంచభూతములచేతను నేనలు చేయుచు
కొనుట వారి గమ్యార్థము. ఇట్టి గమ్యార్థముతో వారు
ప్రకృతిపదార్థములను ప్రకృతిశక్తులను స్వాధీనము చేసి
కొని, వానితో నవ్యతరవస్తుజాలమును నిర్మించి యా
వస్తుజాలము నంతటిని సామాన్యనరునికి సుపయోగ
పడునట్లు గావించజూచుచున్నారు. నేడు విశేష మగు
కష్టముతోడను వ్యయముతోడను చాకచక్యముతో
డను నిర్మితమగు మహాయంత్రము లేవు సులభముగను
చివుకగను నితరయాంత్రికసాహాయ్యమునను తయారగుచున్నది.
రైలుబండ్లు ద్వీపక్రము విమానములు నేతయంత్రములు
మున్నగున వెన్నెన్నియో జన సామాన్యమునకు ననుదివావశ్యకములై స్వల్పపు వ్యయ
ముతో ననుభవనీయము లగుచున్నవి. నీచ ఫలిత
మేమి? నేడు జయశీలుఁ డగువాఁడు లేవు బాలసయగు
చున్నాఁడు. నేడు తన ధీశక్తివలన నిర్మించి వశపఱచు
కొనిన ప్రకృతిపదార్థములు జీవితావశ్యకములై వానిని
లోబఱచుకొనుచున్నవి. అవి లేకుండ నిమిషము
జీవింపజాలఁడు. వాని కతఁడు దాసుడై పోలునాఁడు.

ఎంతయో కష్టపడి యెంత బుద్ధిబలముతో
వ్యయము చేసి విగుల చేయుచు నోటి కసహ్యము నగు
దేయాకు వెన్నెన్నియో యుపాయములచే మార్చి
నీటిలో గాచి పాలకు హంచదారను చేర్చి హస్తయోగ్య
పదార్థమును తయారు చేయుచున్నాము. ఈ పానీయము
దేహదార్ధ్యముక కనువగునదా? కాదు. ఆభ్యాత్మికసాధ
నమా? కాదు. బుద్ధిబలమును పెంపొందించునదా?
కాదు. దానికి దాసు లైనవారు దానిని విమఁగలరా?
లేదు. పట్టణవాసులై తీవ్రప్రవృత్తి కలవడి మోటారు
బండ్లు ట్రాంబండ్లు వైద్యులేదీపములు జీవితావశ్యక
పదార్థజాలములోనికి జొన్పినవారు వానిని విడిచి నిమి
షము బ్రతుకెగలరా? లేదు. అటులైన, వీరి సౌఖ్య
మవి లేక పల్లెలలో నివసించువారి సౌఖ్యమును మించి
యున్నదా? లేదు. నిష్పక్షపాతబుద్ధితో చూచిన ప్రకృ
తిని వశముచేసికొని దానికి దాసు లైన నగరవాసుల
కంటె నితరులె యెక్కువ సుఖముల ననుభవించుచున్నా
రు. నగరవాసి కేది యొకింత కొఱవడినను తీరని దుఃఖమే.

ప్రాచ్యుల స్థితి యెట్లున్నది? వారి పరిమానధి
యేమి? వీరును ప్రకృతిశక్తులను పంచభూతములను
మాలిమి చేయజూతురు. వాని సహాయమున నూతన
వస్తువులను సృజించెదరు. కాని, యీ వస్తుజాలమును

జీవితావశ్యకములలోనికి రానీయరు. జనసామాన్యము
నకు వీనితో పని లేదు. ముతకయన్నము ముతకబట్ట
పర్ణశాల మృణ్మయపాత్రలు నీటికి చాలును. కనుక
నిండ నన్నము ఒడలు నిండ వలువలు నున్న చాలును
ఏదేని తనకు రాదగినది రాలే దనుకొనినఁ గాని ఈ
ము కలుగదు. సామాన్యనరుఁ డెవఁడును రాని గారి
కొమార్తె తనకు భార్య గావలె నని కోరఁడు. ఆవియ్య
ము కుదురలే దని దుఃఖపఁడు. పేద యెన్నఁడును మో
టారుబండిపై స్వారి చేయ నభిలషింపఁడు. తన కది లే
దని యేడ్వఁడు. ఇతఁడు తనకుఁ గావలయు కూచు గుడ్డ
యున్న భూతలస్వర్గము ననుభవించును

అటులైన, ప్రాచ్యులు నాగరికము నెఱుంగు
మోటువారలై మనుచుండిరా? తాజమహాలు పూర్వ
పు డక్కామజలినలు కాశ్మీరశాలువులు అర్జునులు
అజంతాగుహంతరచిత్రశిల్పములు వారి నాగరికమున
చెప్పకయే చెప్పుచున్నవి. అట్లునుక కేద గొప్పదా
తాజమహాలును చిత్రించిన శిల్పచాతుర్యము దానిని చి క
వస్తుల కర్పించిరే కాని తాము కట్టిరానివి నిర్మించుకొన
యత్నించి యభావముచే దుఃఖితులు గావేరు. మంచి
నుల నేసిన సాలీలు వానిని శ్రీమంతుల కికి తాము సా
మాన్యసనములనే ధరించిరి. మన జమీందారులయొద్ద
ను మహారాజులయొద్దను నుండు శిల్పము చిత్రములు
సేవకులు ఎట్లుగదా? చూడఁడు. తమ నిపుణతను
రాజులకొకటె వివియోగించి తాము స్వాధీనముచేకొన
న ప్రకృతిశక్తికి దాసులు గాక వారు స్వతంత్రులై
సుఖింతురు. పాశ్చాత్యప్రాచ్యజీవితాదర్శములను చూడు
భేద మిదియే. ఒకరు ప్రకృతిని జయించి నిర్జితప్రభువై
తామే దాసు లగుచురు; మిఱొకరు ప్రకృతిని జయించి
దానికి దాసులు గాక దాని వెల్లెడల దాసిగానె యుప
యోగింతురు. రాజులు శ్రీమంతులు నైతము వర్ణాశ్రమ
నియమములఁ బాటించుచు నాడంబరరహితజీవితము
లందు చాల కాలము గడపుచుండురు. భోగములను
త్యజించి వైచుట ధర్మరక్షణమున కవశ్య ముననీ క
న్నీరు విడువక యానందముతో వాని నావలఁ ద్రోయు
సంసిద్ధులై యుందురు.

పాశ్చాత్యభూములందు ప్రతివాఁడును నాగరిక
తాగ్రము నధిష్ఠించి భోగముల నందగోరుచుండును.
నేడు రాజసేవకుఁడుగా నున్నవాఁడు లేవు రాజుగానో
లేక గొప్ప యుద్యోగిగానో కాజునుచుండును. నేడు

గొలిపిని చేయువాడు శేషు శ్రీమంతుడై యంత్రాల
యోధాకారిగా గాజూచుచుండును. అందఱికిని ధనార్జ
నము భోగపరాయణత సామాన్యధర్మము లైపోయి
నవి. హిందూదేశమును గూర్చి ముఖ్యముగ విచారిం
చియు, మన కట్టి సమస్తజనులకు నుపకరించునట్టి గమ్యార్థ
ములకుఁగఱిగ లేదు. నరులు భిన్నశక్తులతో వఱలుటను
గ్రహించితిమి వారివారి స్థితులలోని భేదములను సహ
జములని గ్రహించితిమి. మనము భోగములను పరమావ
ధిగ నెన్నఁచును గ్రహింపలేదు. స్వధర్మపరిపాలనమే
గమ్యార్థమని గ్రహించియుంటిమి. ప్రతివానికిని స్వధర్మ
ముమో తెలుపుట వాని కా ధర్మమునం దభిమాన
మును కల్పించుట దాని నిర్వహణమున కనువగు సమర్థతను
చెఱుఁపఁగ స్వధర్మవిర్వహణము నానందముగ నొన
గ్గుట సామాన్యవిద్యావిధానమై యున్నది. ధనము
చెఱుఁగఁగల సమస్తవస్తువులవలనను లభించు నానందము,
నానందము మార్చి మనస్సును సుతీక్ష్ణముగ నొనర్చితి
మిని, స్వధర్మవిర్వహణమువలన లభించఁగలదు. మఱియు
సుఖవిరముగ లభించఁగలదు. స్వశక్తులను తన యిచ్చాను
సార నానందముగించుట చేకనే లభింపఁగలదు. దానిని
సమర్థముగ నెఱవేర్చుట స్వాభావిక మగు విద్యావిధానము.

వహికసుఖవాంఛలు లేనివానికి స్మర్థ యుండదు.
అట్టి ముండగు, అనూయ యుండదు. ఇతరులతోడి
సంబంధము నొనఁగదు. నిరంకుశవాంఛాతత్పరులు గాక,
స్వశక్తుల ననుసరించి స్వధర్మమును నిర్ణయించుకొని
చేయుగఁగ మిగు డవిద్యార్థముల నెలకొలుపుకొని
నీ ప్రతి ప్రాచ్యుల సాంప్రదాయము. ప్రజాసామా
న్యము స్వధర్మవిర్వహణమున లభించు సౌఖ్యము నను
భవించువచ్చును. కాని, కేవలము సౌఖ్యముకొఱకై
స్వధర్మమును నిర్ణయించుకొనరాదు. స్వధర్మము
నూననక శాశ్వత శక్తులను నాధ్యాత్మికాదర్శములను
ననుసరించియుండును. కావున స్వధర్మవిర్వహణమున
కా యత్తపఱచు విద్య వారివారి యాదర్శముల కనుకూల

ముగ నుండవలయును. ఒక జాతివారి విద్యావిధానము
వేటొకజాతి కనుకూలంపదు. స్వసౌఖ్యమో స్వజాతి
సౌఖ్యమో గరిష్ఠసంఖ్యాకుల సౌఖ్యమో నరుని
మునకు పరమావధిగ నంగీకరించు పాశ్చాత్య సాంప్ర
దాయములును వాని ననుసరించు విద్యావిధానమును
మనకు సరిపడవు.

కావున భారత జాతీయవిద్య భారత సాంప్రదా
యానుగుణ్యముగ నుండవలయును. ఆధ్యాత్మికాదర్శ
ములకు ప్రాముఖ్యము నిచ్చునదిగ నుండవలయును.
జాతిని పారమార్థికచింతననుండి తొలగించునదిగ నుండ
దగదు. స్వధర్మానుసరణిని వచ్చు సౌఖ్యము నంగీకరించి
నను సుఖమే జీవితపరమావధిగ నెంచునదిగ నుండ
దగదు. ఇతరులు తమతమ స్వధర్మములచే నెక్కువ సుఖ
వంతులుగ చూపట్టినను, అందఱికి నా యాదర్శమును
గ్రాహ్యముగ బోధింపరాదు. మఱియు నైహికసంపద
లందు మన జాతిలో జనసామాన్యము పేదలగు నుం
దురు. వానికి ధనార్జనమే పరమావధిగ చూపరాదు.
పేదఱికిమునం దానందము నందఁగల శక్తి నొనఁగవల
యును. విద్యాభ్యాసకాలమున శ్రీమంతులు సయితము
సామాన్యజనుల జీవితముల కలవడవలయును. శ్రీరామ
చంద్రాదులు పర్వశాలలందు పేదలగు గురువుల పాదార
విందములయొద్ద విద్య గఱచి రను మాట మఱువఁ
దగదు. విద్యాలయములను ఘనతరభవనములుగను
ధనవ్యయమునకు మూలములుగను నొనర్చుట తప్పు.
విద్యాలయములందును భోగవాంఛలు పెంపొందుట కవ
కాశముల కల్పించుట గొప్ప లోపము. పేదలగు జనసా
మాన్యమునకు విద్య సులభముగ నుండవలయును. చచ్చ
కగ నుత్తమవిద్యను లభింపఁజేయుట విద్యయం దలస
భావమును కల్పించుట యగు సిద్ధాంతమును నిరసింప
వలయును. స్వధర్మము మొదలును పిమ్మట సుఖమును
గ్రాహ్యము లని తెలియవలయును. ఇట్టి లక్షణముల
వలయు విధానమే భారతీయులకు శరణ్యము.

మోహినీతైలము వెండుకలను పెంచి నిగనిగలాడించును

శ్రీ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది — 5 తులములు నూనె గల సీసా 1-కి రూ. 0-12-0

వెండుకలను పెంచుటకు యోగ్యమైనది — 5 తులములు నూనె గల సీసా 1-కి రూ. 0-12-0

సారస్వతము

కవికొండల వేంకటరావు గారు, బి. ఏ. పి. ఎల్.

సారస్వత మొక మహాముద్రమునది. వలలతో గట్ట
లతో నట్టుకుగనవ మునిగి నెరక నెరుకీ నంది
ముత్తెలుల గొనునట్టికడు మేలైన తెలుపులకు ప్రేమించుకొను
చున్నాడు. భంగభేదంతులచిత్తు డేగముఁ బ్రైవై నీడొంట
వారి భంగి మఱియొక్కడు కించిదరగామావామాంభాముఁ విభల
మనోరథుఁ డగుచున్నాడు. ఈపురు దిగవిడిచి తీయని నంచినీటి
నాదిరి హాపముగ గ్రహించి చల్లని కెయిళ్ల మాలమున లోక
మంతకు వాన చినుకుల నెదఁజల్లు సూర్యుకరణ ప సారంగువోలె
వేళి క్కడు విశేషార్థముల నాకలింపుమఁ బ్రపంచమునకుఁ బ్రచుర
పఱచుచున్నాడు. సారస్వతమహానముద్ర మనాదిప్రసిద్ధమైనది.
అంతలోభు నులెల్లి నున్నది. నిష్కంఠలాకాంక్ష నోలరామ
చున్నది. నడివదనంఛయింపువోలె వేవేల విధంబులుఁ గవిగణం
బులు విచ్చలవిడి దానికే బోషణ మొసంగుచున్నారు. తత్సంగిత్వ
నన్నిధానంబునఁ జనిత్రు లగుచున్నారు. మహానముద్రమునకుఁ
బ్రత్యేకనామముల వహించి ఉపసమద్రములు అహారములు
కాబులు చొప్పున చొప్పున సారస్వతమునకు నాంధ్రసారస్వతము
సంస్కృతసారస్వతము అంగసారస్వతము యన్నకు విభేదములు
కన్పట్టుచున్నవి.

మానవున కిదిరంగుసంతానములవై గల యాధిక్య మతనికి,
గల విపుల మైన యనుభవమునబట్టి, అతనికి గల విచిత్ర మైన
గజ్జతిను బట్టి, అతనికి గల విమలభావనాశక్తినిబట్టి, అతనికి గల
విశేషమైన యాశయోన్నతిని బట్టి అతనికి గల పలుకబడినిబట్టి
అతనికి గల రహస్యస్ఫురణను బట్టి గదా కలిగినది! అమృతపున
యనుభవోద్రేకమునకు గాని, అమృతపున రసోద్ధిపనమునకు గాని,
అమృతపున భావోదయమునకు గాని, అమృతపున దుఃఖితంపున
బలుకుబడి నయర్చి తత్సమ్యేగము నొక్క యవ్యక్తస్థాయి నుంచి
అనందస్ఫురణము గొల్పించినప్పుడ కాని, వేటుపఱచి వ్యక్తిస్థాయి
నుంచి విజ్ఞానస్ఫురణం బ్రసాదించినప్పుడ కాని, సారస్వత ముప్పతిల్లు
చున్నది. అదియే సరస్వతీప్రత్యక్షము. అదియే ధార. అదియే దివ్య
ప్రసవత. అదియే ప్రజ్ఞ.

అనుభవోద్రేకము పంచేంద్రియసంబంధ మైనది. మన చుట్టు
నుం గల జడాజడరూపాత్మక మైన ప్రపంచమునం దా యనుభవము
వలన మనము అన్యోన్య నుప్రతిష్ఠ నందుచున్నాము. ఈయది సంక
ల్పమునల్లఁ బ్రబలుచున్నది. అనుభవము నిసర్గానుభవ మని విరుద్ధాను
భవ మని రెండు తెలుగులు. నిసర్గానుభవము లోకాతీత మైనది

కాదు. విరుద్ధానుభవము లోకాతీత మైనది. ఈ గామాంభాముః మను
గతిప్రస్తుదు ప్రకాశ్యుండు హిమాలయనందస్వన మునప్పుడు,
అప్పు నొక రయ్యకాంతావీధి నొక్క నారీష్ణమును గాంచుట,
దాని నిల్లు వేరు సాచు నుకల్పి, అని వానికై కనకు గొనుట
మున్నకు నయ్యవ మెల్ల రిగ్దానుభవము. అకలంకానుభవతత్వం
నారోగ్యం కాంతావీధి, మనన్నా కీర్తన, స్వాహావహుత్య
భుని కన్నహిరెత్వము యన్నకు నయ్యవ మెల్ల విరుద్ధానుభవము. రో
ద్ధివనము మౌనకుసుంధంభ మైనది. మన మట్టును గల జడాజడ
రూపాత్మకమైన ప్రపంచమునం దా రసోద్ధిపనమువలన మనము సాచు
రస్వము నొందుచున్నాము. ఈయ ముత్తెలందొక్క ప్రబలుచున్నది.
రసము సస్వరము అనభ్యోగము అని రెండు తెలుగులు. సభ్యోగ
మన ముచ్చటించుకొనదగిన నము, అనభ్యోగ సమ నకుకొనదగ
నిది. ఈ గామాంభాముః పింగిమారసామానుని ప్రభావతీప్రయ్యము
మందలె యా : క్యమును గమనింపుడు.

చి. కలకల నవ్వింట్లు తెలిస్తుల లిక్కుచు చూచినట్లు లోఁ
బలుకఁడంగినట్లు కరు భావార్థిత లబ్ధికట్ల వేం
కాలము రమిచి కరకళ యుట్టిపడన్ కెన వ్రాసినట్టి యా
చెలువున కాశ్విము. యము ధిజంపఁ దలంకెను దాని బోడియున్.

దీయందు కవ్యుని రచ ముట్టిచున్నది. మామ పేదనిర్వహం
ముప్పిరిగొనుచున్నది. — ఇయే సర్వరసము.

ఆ కవియొక్క కదాత్మావ్యోదయంబంతి యాపద్యమును
జూడఁడు.

సీ. దెను కెఱుంగని గాఢపరిరంభమన నల్లి

బిల్లి గొంచు దెనుగు పెనఁకువలన

బెరింపి మేదాసమేర్పి ననర్ధం

తీలఁ బరెను మచాస్థాలనముల

నడ్డమాఁకలు లేక యబ్బినయ బెల్లె

నమరించు నఖరరేఖాంకములను

గొదగొన్న తమిఁ గొంతు కొనరు లే కొనఁగించు

వివిధసంతతుతవిభ్రమములు

మన్మథావేగిలసనమహిమ నెఱుపు

తపసిఁ గని సాదు రేగిన దల పొలాన

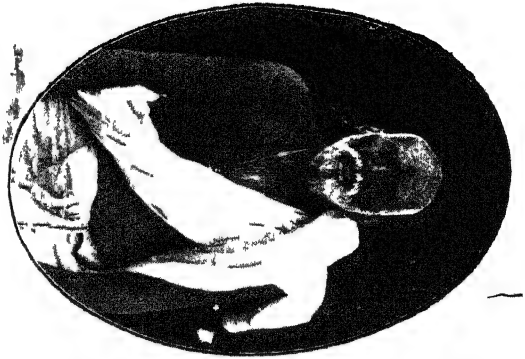
నిలవ దయ మాట నిజమయ్యె నే డటంచు

మగున నవ్వయఁ జేతకు మాఱు సేన.

ఇందు రతివర్ణనము పచ్చిగఁ జేయబడినది. లేటెనుఁగుఁ
చెప్పుతో నసావ్యము గదా! ఈదృశంపు రసము అనభ్యోగరసము.

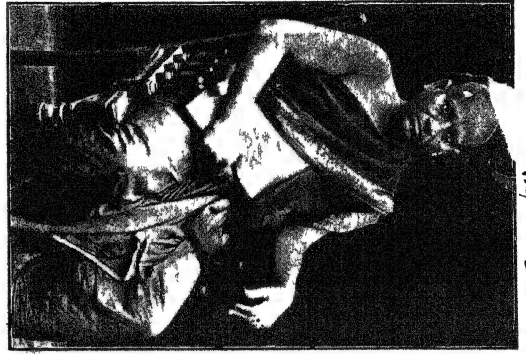
K. Thammiah Garu, కం. తమ్మయ్యగారు

Durvasula Sankaraiyah Garu, దూర్వాసుల శంకరయ్య గారు

Duvvuri Rami Reddi Garu, దువ్వూరి రామిరెడ్డిగారు

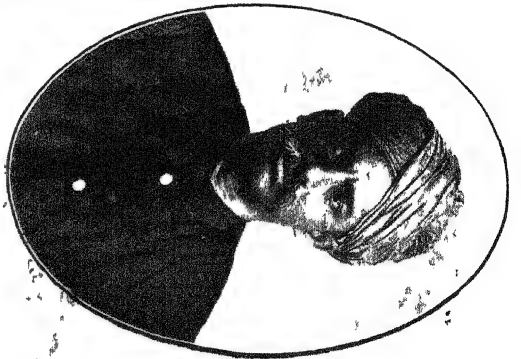
Vappula Venkateswara Rao Garu, ఉప్పల వేంకటేశ్వరరావుగారు

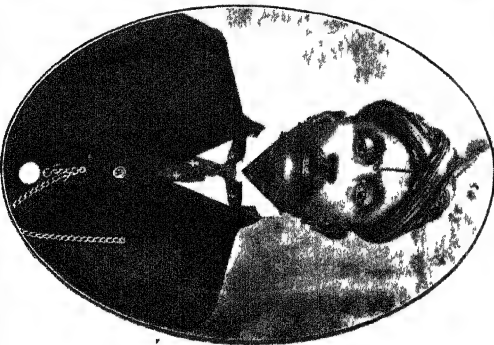
M. Subba Rao Garu, ఎం. సుబ్బారావు గారు, చోడవరం

Kotheamasu Venkatarungam Chetti Garu

కొత్తేమాసు వెంకటరంగంశెట్టి గారు

Suryanarayana Pakayaji

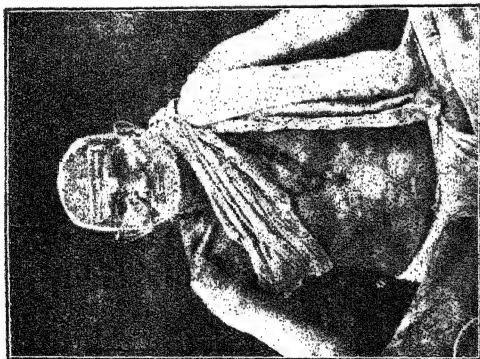

మార్కనారాయణ పాకయజీ
Yajna Narayana Sastri Garu

యజ్ఞనారాయణ శాస్త్రిగారు

Sri Nilalambakam Sivananda Sarasv.

శ్రీ నిటలాంబకం శివానంద సరస్వతీస్వామి
Parvatham Nrisimha Dikshithulavaru

శరవతం శ్రీనివాసాచార్యులవారు

hanandiah Garu

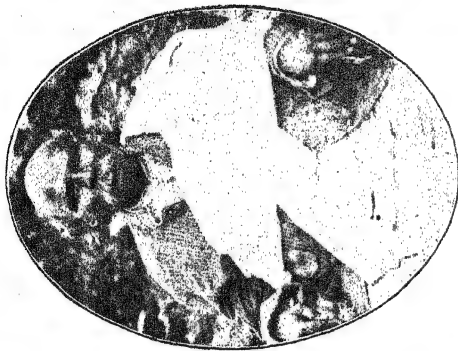

మహానందాచార్యగారు
Sri Vijnana Pracharini Sangham, Rajamundry

శ్రీ విజ్ఞాన ప్రచారినీ సంగఘము, రాజమండ్రి

Kayavarapu Kondala Rao Garu

రాయవరపు కొండలరావు గారు
Sri Vijnana Pracharini Sangham, Rajamundry

పాత్యము వెంకటాచల పండితులవారి

లోకామయహార కస్తూరిమాత్రలు

శ్రీ సీతారాఘవ వైద్యశాల, మైసూరు

ఈ మాత్రలు ఉత్తమ మైన కస్తూరి, కంఠమపువ్వు, పచ్చకర్పూరము, మున్నగు హెచ్చు వెలగల పదార్థములచేతను, వీర్యవంతములు, శుద్ధములు, గుణకారులగు మూలికలచేతను, చేయబడుచున్నవి. ఆక్షేపకరమగు ఏ కస్తూర కాని చేరలేదు. ప్రతిదినము ఈ మాత్రలు 2, 4, తాంబూలముతోగాని, వట్టి నోటిలో గాని, నేలించుతు వచ్చిన నిండానేపు వాసనగ నుండి ఎట్టి కఠినమగు నాహారములైన జీర్ణింపజేసి, ఆహారము, నీర్లు, గాలి వ్యత్యాసమువలన గలుగు విరోధములను తొలగించి, ఏజబ్బుకు ప్రోవనియ్యక రక్తమును శుద్ధపరచి శుద్ధరక్తమును వృద్ధిచేయును. మరియు, మాత్రలు సీసాతో పంపబడు అనుపాన క్షత్రము మేరకు ఉపయోగించిన, దగ్గు, పడికము, తల నొప్పి, కడుపునొప్పి, మలబద్ధము, నడుమునొప్పి మాంసఖండములందు

కలుగు నొప్పి అకస్మాత్తుగ కలుగు సంకులబేదను నీతివాతముల బాధ, కీళ్లనొప్పి, బలహీనము, చలిజ్వరములు, జ్వరములు వైగుజ్వరం, ఇక్షువూయంబా, కాలరా మొదలగు ఇంక ననేక రోగములు సంసేవామలేక గుణమగును.

సాంక్రామిక రోగులతో నుండవలసినవారు అగ్గిలో మాడ్చిన చెండు తపలపాతులలో ఈ మాత్రలు 2-7 లు ఉదయ ఉత్తమయములందు నేలించుతూరాక ఆ రోగములు అంటవు. పిల్లల జ్వరములు, ఈడ్పు, దగ్గు, అజీర్ణం, మండము, వీటికి మాత్రలు సంగీవివంజివి. బాలింతలకు కస్తూరి నిచ్చుటకు మారుగ ఈ మాత్రలనే యియ్యవచ్చును.

ఘోషాస్త్రీలు, కూర్పుండి పనిచేయువలసిన గుమస్తాలు, ఉపాధ్యాయులు, విద్యార్థులు, మున్నగువారికి ఈ మాత్రలు శ్రమ. తేనుగు అనుపానక్షత్రము ప్రతిసీసాతోను చుట్టియుండును. 250 మాత్రలు గల సీసా 1-కి 4 అణాలు. 1 నుండి 6 వరకు తపాలఖర్చు 4 అణాలు. ఒకేతూరి 6 సీసాలు తెప్పించుకొనువారికి తపాలఖర్చు లోబడి 1-8-0 12 సీసాలు రప్పించిన 2-18-0. 25 సీసాలు రప్పించిన 5-8-0. 50 సీసాలు రప్పించిన 9-4 0.

అన్ని దుకాణములలోను దొరకును.

:o:

యోగ్యతా పత్రములు

మ. డాక్టరు బ్రథాకర్ ఫెలో ఆయుర్వేదిక్ యూనివర్సిటీ గ్రాడ్యుయేట్ ఎన్. వై ఇన్ ట్రిబ్యూటు ఆఫ్ నైస్సు యునై టెడు స్కేట్సు ఆఫ్ ఆమెరికా ఐ. ఎన్. ఆఫ్ ది కానిటరీ ఇన్ ట్రిబ్యూటు లండను కన్సల్టింగు కెమిస్టు, ఎగ్జికియూటివ్, నెం 2, బొంబయి, వీరు వ్రాసియుండునది. తమ లోకామయహార కస్తూరిమాత్రలను ఉపయోగించినదానిలో క్రమక్రమ

ముగ క్యాసోచ్వాసముల వ్యత్యాసము, అజీర్ణము, మలబద్ధము, ప్రక్కలనొప్పి, కడుపునొప్పి దినజ్వరములు, పిల్లల యాడ్పు, వాయువులన్నియు గుణమై యున్నవి.

2. మ. వి. ఎన్. ఆచ్యుతరావు సీనియరు, నర్సు, మరియు కానిటరీ కమిషనరు మైసూరు గవర్నమెంటు, వీరు వ్రాసి యుండునది. తమచే తయారుచేయబడిన లోకామయహార

"PANDIT" Mysore

ప్రపంచములో
యంతట

ప్రసిద్ధిచెందిన
ఆభరణద్వయములు

ఓ
టో
కే
న
రి

ఓటో
కేనరి

కే
న
రి
కే
న
రి
తై
ల
ము

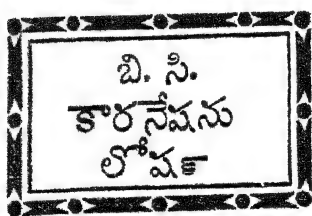
ఓటో కేనరి - కేనరి తైలము

ప్రపంచములో యుండు పరిమళము లన్నిటికిని
మిక్కిలి ప్రఖ్యాతి వహించినది.
ఒక బొట్టు యుపయోగించిన నాలుగు రోజులవరకు
పరిమళమానదు. ఒకతూరి యుపయోగించిన తెలియును.
ధర శ్రీ బొట్టు బుడ్డి రూ 2-0-0.
1 ద్రాము 0-12-0. శ్రీ ద్రాము 0-8-0.

శ్రీలబ్ధ సౌందర్యము అవశ్యకము.
శిరోభూషణము అత్యవశ్యకము.
మా కేనరితైలమును వినువన యుపయోగించుటచే,
వెంట్రుకలు నల్లబడుటయే గాక, శిరస్సునకు, మెదడునకు
చల్లదనమును కలుగజేయును. ప్రతియొంటియందును అవశ్యముగ
యుండవలసినది. ధర బుడ్డి 1-కి రూ 1-0-0.

పూర్తిగ గుణము కనుపించును.

మా మొక్క నూతనముగ కనిపెట్టబడిన

యుపయోగించిన అవశ్యకమైన రోమములను ఒకే
నిమిషములో వివర్తిజేయును. ఏలాటి దుర్గంధము లేదు.
ధర స్వల్పము. గుణ మధికము. బుడ్డి 1-కి 0-8-0.

రూపు 100 ఇనాము

తేలుకాలునల్ల ఏలాటి భయము
అక్కరలేదు. మా మొక్క విషహరి
అను సస్యశ్చిక్రసంహారిణి ఒకచాకెట్టు
ప్రతియొంటి యందును యుంచుకొనిన
తేలునల్ల భయము యుండదు.
అనేకయోగ్యతాషత్రిములు పొంది
యున్నది. విషహరి గుణములేదని
రూపించువాగ్లకు 100 రూపాయలు
బహుమానముగ యివ్వబడును.

చాకెట్టు 1-కి 0-8-0.
,, 12-3 5-0-0.

విలాసము:—

Sen's Advertising Service
Madras.

పా. భగవాన్ దాసు చుసెలాలు అండ్ కంపెనీ,
ఓటో కేనరి డిపో,
259, వై నా బ జారు, మదరాసు.

Bank of Madras.

Capital (fully paid-up) ... Rs. 75,00,000.

Reserved Fund ... „ 45,00,000

HEAD OFFICE MADRAS.

BRANCH OFFICE-MOUNT ROAD, MADRAS.

FRANCHES.

Alleppey	Colombo
Bangalore	Gentur
Bellary	Outstation—
Vizianagaram	Bezwada
Out Station—	Madura
Bimlipatam	Outstation—Kodai-
Calicut	Mangalore [kanal
Coconada	Masulipatam
Outstation—	Negapatam
Narasapur and	Ootacamund
Rajahmundry	Salem
Cochin Outstation	Trichinopoly
Coimbatore (Trichur	Trivandrum
Outstation—	Talicherry
Erode	Tuticorin

CURRENT ACCOUNTS opened on terms which may be ascertained on application.

FIXED DEPOSITS:—The Bank allows interest at the rate of 5 per cent. per annum on Fixed Deposits for 12 months. Interest for shorter terms may be ascertained on application.

SAVING BANK: Small deposits received and interest allowed. Rules on application.

LETTERS OF CREDIT AND DRAFTS:—Issued on the principal towns in India, Burma, and Ceylon.

STERLING DRAFTS Procured for constituents and remitted free of charge to any given address.

GOVERNMENT and other Securities received for safe custody, purchases and sales effected and interest and dividends collected and credited to account, or remitted according to instructions.

LOANS AND CASH CREDITS GRANTED on Government Securities, Municipal and Port Trust Debentures, Shares in Guaranteed Railway, and Goods, and Brillion.

APPROVED MERCANTILE FILLS—discounted and Bills of Exchange negotiated.

COPIES OF RULES, POWERS OF ATTORNEY, & etc., may be had on application at Head Office and at any of the Franches.

(By Order of the Directors)

W. B. HUNTER,
Secy. and Treasurer.

మద్రాసు బ్యాంకు (సీ)

మూలధనము (పూర్తి చెల్లించబడినది) రూ. 75,00,000

నిలువధనము „ 45,00,000

హెడ్ క్వార్టర్సు, మద్రాసు.

(బ్రాంచి ఆఫీసులు, మాంటైన్ రోడ్డు, మద్రాసు.)

(బ్రాంచి లు.)

అలెప్పే	కొలంబు
బెంగళూరు	గుంటూరు
బెల్లరీ	చిన్నబ్రాంచి
విజియాగరము	వివాద
చిన్నబ్రాంచి—	మధుర
భీమునిపట్టణము	చిన్నబ్రాంచి—కొడై-కానల్
కల్లికోట్	మంగళూరు
కాకినాడ	మచిలీపట్నం
చిన్నబ్రాంచి—	నాగపట్టణము
నరసాపురము	కోడై-కానల్
రాజమండ్రి	శేలం
కొచ్చి, చిన్నబ్రాంచి, త్రిచూరు	తిరుచునాపల్లి
కోయంబత్తూరు	తిరువాన్కూరు
చిన్నబ్రాంచి—	తెలచేరి
ఈర్వాడ్డు	రుంగుతుక్కి

దరహాస్తు చెట్టుకొని వరుణులు నిర్ధారణ చేసినాని తరువాత క రెంటు ఆక్సాంట్లు క్షేపించును.

క్లియర్ డిపాజిట్లు:—బ్రాంచు వారు 12 నెలలముదతరు క్లియరుగనందేమి చెల్లించుటకు సలహా 5 లి-5 చొప్పున చేసియును. ఇంకెటు తక్కువ కాలమునకు నిలవదు. చేతి సాముపై నిచ్చుచే వడ్డీ దాఖాస్తుపై చేతి సాముపై.

సేవింగ్సు బ్యాంకు:—కొద్ది చెల్లులు లభింపజేయుచున్న యివ్వబడును. రూల్సు దరఖాస్తుపై వంద గుం. ఇండియా బర్మా సిలీవలలోని ముఖ్యమైన పట్టణములకు హండింగు, డ్రాఫ్టులు యివ్వబడును.

భారతద్వారా, వారిచ్చిన ఆద్రుసునకైనను సరే, చాస్ లేకుండా సేవహండింగు గుహాగ్నపడి వంపబడును.

గవర్న మెంటు సెక్యూరిటీలు, ఇండ్ర సెక్యూరిటీలు ఏద్ర పరచబడును, కొనబడును, అమ్మబడును. వడ్డీ డిలెంట్లు వనూలుచేసి, భారతలో జమకట్టబడును. లేక చెట్టు ప్రకారం పంపిణీయబడును.

గవర్న మెంటు సెక్యూరిటీలు చెల్లును. మ్యూనిసిపల్, పోస్ట్ ట్రస్టు డిలెంట్లు చెల్లును, గారంటీడ్ రైల్వేలలోని షేర్స్ చెల్లును, సరఫరాచేసిన, భండిగా గారము చేసిన, అప్పులుగాని, క్యాష్ క్రెడిట్లుగాని యివ్వబడును.

పాతి భారతద్వారా విల్లులు డిస్కాంట్లు చేయబడును. బిల్లు ఆఫ్ ఎక్ ఛేంజ్ మార్చబడును.

రూల్సుయొక్క కాపీలు పవర్ ఆఫ్ అటార్నీ మున్నగు సమి పాటి ఆఫీసునకుగాని ఏ బ్రాంచి ఆఫీసునకుగాని దర ఖాస్తుపైని దొరకగలవు.

భావోదయము మనస్సునందలి ప్రాసాదము మన చుట్టును గల జడబాధలను పాత్రుక మైన ప్రపంచమును భావోదయమువల్ల మనము వికృతముననుచున్నాము. ఈయది యుద్ధవల్ల ప్రబలమవుచున్నది. భావము పాత్రుక అని సృష్ట్యము అని చెందు తెలుగులు. పాత్రు మగు భావము చదువునప్పుడు మాత్రము మేల్కొనియుండును. సృష్ట్య ము భావము మనసును విడిచిపెట్టక సారవంత సృష్టి గొల్పించుండును. ఉదాహరణముగ ఈ చెందు పద్యములను జదివి చూడఁడు :

క. మాయమ్మ నను నీవే

రాయలవై కావ రావరాజే జేతే

మాయాతుమ లానినయది

పాత్రుక సంతోష మున్న ఫల మిల సామి.

గొల్పి మందె దెందము శకుంతల తా నిపు డేగు నం చయో!

క్రందగ బాహుధనున గంధమునం జెడ బాధిమాంద్యమున్

హిందె; నొకింత పెంచిన తపానిధులే యిలు గుండ, నెంతగా

గొల్పి మందె తమంత గను కూతుల బాయ గృహస్థ లక్కటా!

ఇందు మొదటినానియందలి భావము ఊరక పఠనియ మగు

చున్నది. చెందవదానియందలి భావము ప్రపంచమృదయను సస

నీయమై సృష్టి గొల్పిచున్నది. కావున మొదటిదానియందలి భావము

పాత్రుకభావము. చెందవ దానియందలి భావము సృష్టిభావము.

మొదటిది కళాభాగ్యోదయమునండియు చెందవది కళాపాత్రుకభావము

యను ఎత్తి చూపబడినది. ఆశయోధరణము సంకీర్తనాత్మకంబు

మైనది. మన చుట్టును గల జడబాధలను పాత్రుక మైన ప్రపంచము దా

యాశయోధరణమువలన మనము సాఫల్యము గనుచున్నాము. ఈయది

పరమాత్మసాంప్రదాయమువల్ల ప్రబలమవుచున్నది. ఆశయములు లాకి

కలుగు సాంప్రదాయము లని పారమార్థికము లని మూడు తెలుగులు.

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

సాంప్రదాయము లన లాకికలుగవలసిందగును. సాంప్రదాయము లన

క. కలఁ డందురు దీసుల యెడఁ

గలఁ డందురు పరమయోగిగణముల పాలన్

గలఁ డందు రన్ని దిశలను

గలఁడు కలం దనెనువాడు కలఁడో లేఁడో?

అను పద్యమందలి యాశయము పారమార్థికము.

పలుకుబడి భావసంబంధ మైనది. మనచుట్టును గల జడ

బాధలను పాత్రుక మైన ప్రపంచమునందు పలుకుబడివలన మనము అర్థజ్ఞుల

మగుచున్నాము. ఈయది కృషివలనఁ బ్రబలమవుచున్నది. పలుకుబడి

చెందు విధములు. సృష్టిసృష్టిమైన పలుకుబడి, అనుక్రమ మైన పలుకు

బడి అని. సృష్టిసృష్టి మనఁగా, చిన్నెలు వన్నెలు చెంద గుండు నాలు

గర్భములు లేని దగు మాట. అనుక్రమ మైన దన, చిన్నెలు వన్నెలు

మున్న గుని కలిగియున్న దన్నమాట. చాలభాగము ముక్కు తిప్ప

నార్యుని పారిజాతాపహరణమందలి ప్రథమాశ్వాసము సృష్టిసృష్టి మైన

పలుకుబడి గలదియ. ఒక్క తార్కాణము:

సీ. కనకపంజర శారికలమఁ జక్కెర పెట్టి

చదివింప రేలాకో సకీయ లిపుడు ?

కరతాళగతుల మందిరమయూరంబుల

నాడింప రేలాకో యతిత లిపుడు ?

క్రొవ్వాడిగోళ్లఁ దంతులు మీటి పీఠియ

ల్పలికింప రేలాకో భావ లిపుడు ?

కలికిరాయంచబోదల నెల్ల నెలయించి

నడిపింప రేలాకో పడఁతు లిపుడు ?

ఇన్ని దినములకలె నుండ దేమి నేడు

చిన్నవోయిన దీ మేడ చెన్ను దటిగి

పద్యముఖితోడ నెవ్వరే బారిజాత

పుష్పవృత్తాంత మెఱింగింప బోలునొక్కొ ?

ఇంక ననుక్రమ మైన దాని తుదాహరణము: శృంగారనైషధ

మునఁ గల యీ పద్య మొందు చదువుఁడు.

సీ. బగము లొక్కొమ్మడి సాధింప నెత్తిన

రతిమన్మథుల విండ్లు రమణి బొమలు

కాంతినిగ్ధ మిందు కామయావనముల

కుంభస్థము లిలికి కుచయుగంబు

నడు మింత యని కేలఁ దొడికి పట్టిన ధాత

యంగులిరేఖ లజ్జాశృవ భులు

యమమనోమృగరాజిఁ దవలింపఁ దీర్చిన

మదనవాగుర లిందుదన కురులు

బాల్యతారణ్యసీమావిభాగమునకు

నజఁడు వ్రాసిన రేఖ తప్పంగియారు

భానువరమునఁ బడసిన పంకజముల

యపరజన్మంబు భూఁబోడి యడుగు లధిప.

స్థాయీస్మరణ శాస్త్రప్రసంగంబు మైనది. మన చుట్టును గల

జడబాధలను పాత్రుక మైన ప్రపంచమును స్థాయీస్మరణ శతన

మనము తస్మత్తత్వము నందుచున్నాము. ఈయది తనంతన ప్రబలుచున్నది. అవ్యక్తస్థాయి నియ్యది యానంద మొసగుచున్నది. వ్యక్తిస్థాయిని విజ్ఞాన మొసగుచున్నది. అవ్యక్తస్థాయిసంబంధ మైన యానందస్ఫురణ నాలుగు తెఱంగులు: (1) సౌందర్యవికారములు, (2) సంయోగవియోగములు, (3) విచారసంతోషములు, (4) విషాదవిసోదములు. వ్యక్తిస్థాయిసంబంధ మైన విజ్ఞానస్ఫురణము నాలుగు తెఱంగులు: (1) నిర్దేశము, (2) నిర్ముక్తము, (3) నిరూఢము, (4) నిబద్ధము. ఉదాహరణములు: జగన్మోహినీవేద మవ్యక్తస్థాయి నానందస్ఫురణ గొల్పు సౌందర్యము. బాహుకరూప మవ్యక్తస్థాయి నానందస్ఫురణ గొల్పు వికారము. అశోకవృక్షము క్రింద శోకించు సీతావియోగము అవ్యక్తస్థాయి నానందస్ఫురణ గొల్పు వియోగము. మాయ రంధ్ర మాయ నలకూబగుడు, వీరల సంయోగ మవ్యక్తస్థాయి నానందస్ఫురణ గొల్పు సంయోగము. అజ్ఞాతవాస మందు పాండవు లాండిన విచారము అవ్యక్తస్థాయి నానందస్ఫురణ గొల్పు విచారము. ద్రౌపదీస్వయంవరంబున పాండవులు ద్రౌపదిని బడసిన సంతోష మవ్యక్తస్థాయి నానందస్ఫురణ గొల్పు సంతోషము. ఉత్తరరామాయణమున లక్ష్మణునిచే సీతాపరిత్యాగ సమయమున నైన సీతావిషాదము అవ్యక్తస్థాయి నానందస్ఫురణ గొల్పు విషాదము. ప్రేపల్లెయందు శ్రీకృష్ణుడు గోపబాలుడై చరించినది అవ్యక్తస్థాయి నానందస్ఫురణ గొల్పు విసోదము. వ్యక్తిస్థాయిని నిర్దేశించునది ప్రకృతికాస్త్రములు రసాయనకాస్త్రములు మున్నగునవి. నిర్ముక్తములు సంగీతకాస్త్రములు మున్నగునవి. నిరూఢములు వేచున పద్యములు మొదలగు నైతిక గ్రంథములు. నిబద్ధములు వేదాంతములు మొదలగు మతవిషయక గ్రంథములు.

వరుసగ జూచిన సారస్వతమున కనుభవము రూపమువంటిది. రసము కళవంటిది. భావము జీవాత్మవంటిది. ఆశయము పరమాత్మ వంటిది. పలుకుబడి భీషమువంటిది. స్థాయిస్ఫురణము జీవనాధారము వంటిది.

సారస్వత విభేదం బెట్టి దినన: సారస్వతము సాధ్యసారస్వతము సిద్ధసారస్వతము నని రెండు తెఱంగులు. సాధ్యసారస్వతమందు అనుభవరసభావాశయములు ఒకటి రెండు మూడు. కొఱత వడి, పలుకుబడిని గొని వ్యక్తిస్థాయిని విజ్ఞానస్ఫురణ గల్గించుచున్నది. సిద్ధసారస్వతమందు అనుభవరసభావాశయములు సమ్మిలితములై పలుకుబడి గొని అవ్యక్తస్థాయిని నిలిచి ఆనందస్ఫురణము గొల్పుచున్నది. మనము సర్వసాధారణముగ సారస్వత మన వర్తించునది సిద్ధ సారస్వతమే.

ఉదాహరణములు: కేవలనుభవమును బోధించు ప్రకృతి కాస్త్రాదులు, కేవల రగమును బోధించు సంగీతకాస్త్రములు, కేవల భావమును బోధించు నైతిక గ్రంథములు, కేవల ఆశయమును బోధించు మతవిషయములు, రగమును విడిచి భావమును అనుభవమును బోధించు వేదసపద్యములు, భావమును విడిచి రగమును ఆశయమును బోధించు భజనీత్రనాదులు - ఈ మున్నగునవి యెల్లను సాధ్యసారస్వతములు.

అట్లు గాక అనుభవరసభావాశయముల నాల్గింట సమ్మిలితములగుచు నానినాని ప్రాముఖ్యమును బట్టి బోధిత్యానాచిత్యముల వహించు ఆంధ్రప్రబంధములు కొన్ని కళకములు నాటకములు నవలలు మున్నగునవి సిద్ధసారస్వతము.

[[గమక] ముందు వ్రాయు నభిరుచి ప్రమాణాదులు సిద్ధ సారస్వతవిషయమునకై పుంబుడు ఉపమానసందర్శమున సాధ్యసారస్వతమునకు వలసినచో పాతకు లనువర్తించుకొనఁజెల్లు]

ii సారస్వతాభిరుచి

వైవిధ్యంబుగ నుప్పలిల్లిన సిద్ధసారస్వతము నానాటికి పెంపొందుటకు, నొకానొక పోకడం జనుటకు ననువుసంగున దెద్ది? అభిరుచి అంతటి వివిధగుణాలవాల మైన సారస్వతమును పెంపొందించుటకు రుచి యిట్టిదని చెప్పట కష్టము. అందవలన గొందలు కేవల ప్రయలుగ కన్నట్లుచున్నారు. కొందలు కేవల భాషాప్రియులుగ కన్నట్లుచున్నారు. కొంద అలంకారవికారులగుచున్నారు కొందలు యతిప్రాసయవకములకై తపకపహుచున్నారు. కొందలు దున్నట్టు చెప్పు నెడ నా నరుచున్నారు. కొందలు త్రేక్షులందల లెత్తుచున్నారు. కొందలు భగవన్నామకళకృతులకై దస్యమయచతు లగుచున్నారు. కొందలు శృంగారప్రబంధబంధబంధురరతిబంధనముల నంధు లగుచున్నారు. కొందలు వేచున సీతిపద్యముల వేనోళ్ల బొగడుచున్నారు. కొందలు కోలాటకీర్తనములను లంకాయాగములను వచ్చెలకలను (కుళలవకభ) చదివి యానందమున మేచు మఱచుచున్నారు. కొంద కేయభిరుచియు లేక చేతికి వచ్చిన ప్రతి పాత్రమును చదువుచున్నారు. ఇట్లే వ్రాయుచున్నారు. "లోకో భిన్నరుచిః" అనునామెత సర్వవిధముల సారస్వతసందర్శమున సార్థక మగు ఇట్టి యభిరుచి నా కేల యని యొకట్లొకట్లకై బ్రక్షించునంత వారును నా యిచ్చమనుట కవకాశము కనబడుచున్నది. కాశ మున్నను ఇచ్చమునకు నాద్దుపద్దు లున్నవే.

అభిరుచి నైజమై అభ్యాసప్రాంత మగుచున్నది. కాదని తోచినప్పుడ జన్మది మఱలించబడుచున్నది. చుండినది తెలిపినప్పుడ మరది యవలంబించబడుచున్నది. సంపర్కమున మార్పులు గొనుచున్నది. అభిరుచులు వేర్వేరు. ఎంత వేర్వేరు అైనను ప్రతియభిరుచికిని అనుభవము రసము భావము ఆశయము ఉండును. ఎట్లన, భోజనసమయమందు సర్వసామాన్యము. పద్రుచుల నేరుచికలవారై నను పదార్థమును భుజించి దాని రసమున నూట లూరి అది జీర్ణ పఱచుకొని దానివల్ల శరీరమునకు పుష్టి అనందము ఆరోగ్యము కలుగవలె నను ఆశయము కలిగియుందురు గదా! భుజించుటకు పదార్థము లేకపోయినను, పదార్థము నశనరము లే తున్నను, పదార్థము జీర్ణము కాకపోయినను, జీర్ణమయ్యు నొడలి తుపకరింపకపోయినను, ఆ భోజనము నిష్ప్రయోజనము. అట్లే వస్త్రధారణాదులందును. జీవితమందు అభిరుచి గలవారికిని ననుభవము రసజ్ఞత భావము ఆశయము ఉండితీరును. అభిరుచి లేనివాని కనుభవము రసజ్ఞత భావము ఆశయము

ము నుండవా యని యడుగవచ్చును. వానికిని నుండును. కాని సామాన్యసాధారణభవనభావాశయములందు మితి లేదు. అభిరుచి గలవాని యనుభవసభావాశయములందు వరుసగా వస్తుమితి కార్యమితి విరామమితి సాఫల్యమితి కానవచ్చునున్నవి. అభిరుచి గల వారొకదక్షిణాదందు కండువాను వల్లెవాటుగ పింఠె వోసికొని మీద వైచుకొని కులుకుచున్నార. అభిరుచి లేనివారే ముడుక గుడ్డతో అవతకకవకగ నలిపి నేల నీడ్చుకొనుచు అవసరమును గడపు కొనుచున్నాఁడు. సారస్వతమున మనము గాంచు వస్తుమితి కార్యమితి, విరామమితి సాఫల్యమితు లెల్ల అభిరుచుల కతంబుననే. ఈ యభిరుచుల కతంబుననే సారస్వతము పెం పొందుచున్నది. ఆయభిరుచు సారస్వతాభిరుచి. విశాలవిభజన మొనర్చునెడ సారస్వతాభిరుచులు రెండు తెలుగులు, చిన్మయములు మృగవయములు. చిన్మయాభిరుచిని మానుపైక దైవికసరళానుభవసభావాశయములు వెల్లడి పఱచుచున్నవి. మృగవయాభిరుచిని మానుపైకపశుపరుషానుభవసభావాశయములు వెల్లడిపఱచుచున్నవి. ఉదాహరణము:

మాయాప్రవరని వర్ణనసందర్భమున విరూధిని వర్ణించిన యీ పద్యమునందు చిన్మయాభిరుచి వెల్లడియగుచున్నది.

సీ. తొలుదొల్ల వానిఁ గన్నులఁ గాంచినప్పుడ
పల్లవాధర గుండె జల్లుమనియె
నట రెండు మూఁ డంజ లరుగునప్పుడ కాళ్లఁ
బంకజాక్షికిఁ దొల్లుపాటు గదిరె
దాయంగఁ జనునప్పుడ ముఖాంబుజంబునఁ
గంబుకంధరకు దైన్యంబు నోఁచెఁ
గదిసి నిల్చినప్పుడ కనుదోయి తెప్పల
లనకు మిగులఁ జంచలత బెరసెఁ

గజకటా యననపుడ గద్గదిక వైడమెఁ
జెఱగఁ కట్టెనపుడ లేజెమట గ్రమ్మె
సామాన్యమూటాడ నుంకింపఁ దలచి మోము
దేరకొనఁ జూచునపుడ కన్నీరు వైడమె.

ఆ పద్యముననే మఱికొంత ముందునకుఁ బోత నీ క్రింది పద్యమున మృగవయాభిరుచిచానఁబడుచున్నది.

సీ. సహసానఖంపచ ప్రసద త్రపరంభ
మామూలపరిమందితాధశోత్త
మతిశయప్రేరుకల్పితదంతంబాధ
మగజితగ్లానిశయ్యానిపాత
మతివేలవజితయాచ్ఛార్గగల్లచపేట
మతిదీనవాక్కుచితాత్మవిరహ
మంకురత్కులకజాలవిధ్వంసార్థాంగ

మాకమక్షిణమతివర్ణ మానిమిలి
తాక్ష మాస్త్విన్నుండ మామత్తవేష్ట
మాస్త్విమితభూషణారవ మా వహూటి
ప్రథమగురతంబు గంధర్వపతిఁ గరంచె.

iii సారస్వత ప్రమాణము

అభిరుచిమర్యాదను తెంపు గన్న యీ సారస్వతమునకుఁ బ్రమాణ మెయ్యది? మన జీవనప్రమాణమే సారస్వత ప్రమాణము. జీవనప్రమాణమేమి? మనచుట్టునుంగల అణువులు మొదలు బ్రహ్మాండము పర్యంతము గల వస్తువులయందు జఠువులయందు మానవులయందు అన్నిటియందును గల నిజసౌందర్య మెఱుంగుట, ప్రతి యాకారము నందలి సురూపమును తీసికొని దానికిని మనకును నన్వేష్యము ప్రతిష్ఠ కలిగించుకొనుట - తద్వారా లోక మున్న దనుకొనుట - ఆపైని వానితో నన్వేష్యచేతనముఁ గల్పించుకొని సామరస్యము నొందుట, ప్రతియాకారముతోడను కార్యదక్షత్య మునుట - తద్వారా లోక ముండుటయే గాక జీవనప్రపూర్ణ మై యున్న దనుకొనుట - ఆపైని వానియందు బుద్ధిని లయ మొనర్చుచు నైక్యభావ ముండుట, ప్రతి యాకారమందును మనము విరామస్వృతిఁ గనుట - తద్వారా లోక ముండుటయే గాక, జీవనప్రపూర్ణ మై యుండుటయే కాక, కాంతి దాయకముగ నున్న దనుకొనుట - ఆపైని వానియందు దాతయము నెల కొల్పి సఫలీకృతుల మగుట, ప్రతియాకారమందును మనము విముక్తి మార్గము గనుట-తద్వారా లోక ముండుటయే గాక, జీవనప్రపూర్ణ మై యుండుటయే కాక, కాంతిదాయకముగ నుండుటయే గాక అనంత ప్రసిద్ధ మని యనుకొనుట-తొలుతనుండి తుదవఱకు నవ్యక్తానందస్థాయి నోలరాదుట - ఈ నడవడి యు త్రమజీవనప్రమాణము. అట్లు కాక మామవస్తువునెడ నసవ్యాపకమగు మాంద్యము వహించి ఊర్థఁ గొనుచు వినాశమును పురికొల్పుకొనుచు దుఃఖ మును జీవన మొక జీవనమే? కావున ఈ త్రమజీవనప్రమాణనూత్రము ముప్రతిష్ఠ, కార్య దక్షత్యము, విరామప్రశాంతి, అనంతసాఫల్యనిముక్తి, అవ్యక్తానంద స్థాయితో కూడియున్నది. అందు కొన్ని కొఱుఁతనడన జీవనము మధ్యమ జీవనము. బొత్తిగా లేనిది అధమజీవనము.

ఈ యెనింటి నేసారస్వత మేయభిరుచి వహించి, ఏయనుభవ రసభావాశయముల నెంతవఱకు సుప్రతిష్ఠించున్నదో, ఆసారస్వత ముత్తమసారస్వతము. ఆసారస్వతాభిరుచి యుత్తమసారస్వతాభిరుచి. ఆ యనుభవరసభావాశయము లుత్తమానుభవరసభావాశయములు. ఈ ఉత్తమసారస్వత మొందును ఈ త్రమవస్తుప్రదర్శనముఁ గూర్చి ఈ త్ర మానుభవజ్ఞులఁ జేయుచున్నది. ఈ త్రమకార్యసంఘటన మమర్చి యుత్తమరసజ్ఞులఁ జేయుచున్నది. ఈ త్రమవిరామప్రశాంతి సమ కూర్చి ఈ త్రమభావజ్ఞులఁ జేయుచున్నది. ఈ త్రమసాఫల్యనిముక్తి నొసంగి ఈ త్రమాశయలఁ జేయుచున్నది. కొట్టకొనకంటె నవ్యక్తానందచిరంజీవులఁ జేయుచున్నది. ఎంతవఱకు నెయ్యది పైని వివరించినవానికి తోడ్పడునో పాతకులే యూహింపఁ జెల్లు. లోకమందు ముప్రతిష్ఠ వహించుటకు నిసర్గానుభవము కాలెను గాని విరుద్ధానుభవము పనికిరాదు. అనుకూల కార్యసంఘటనమునకు సభ్యరసములు మేలు గాని అసభ్యరసములు గానేరవు. విరామప్రశాంతికి స్ఫురణీయ భావము లవసరములు గాని పాతనీయములు గావు. సాఫల్యనిము

అనంతములై యుండవలయును. అవ్యక్తానందస్థాయికి

అన్య కృతన్యయత్న ముండవలయును. అందుచేతనే రవీంద్రనాథ్, వడ్డనర, కాళిదాసు, షేక్స్పియర్ మున్నగువారు ప్రపంచ ప్రఖ్యాతిని బడసినవారన్నారు. రవీంద్రనాథ్ తన గీతాంజలియందలి అటువంటి రెండవ పద్యమున నేమి చేసినాడు? రంగులు గల యాటవస్తువులను పాటను తీయనివస్తువులను ముద్దు ముచ్చటల గూర్చు పిల్లవాని మోమును సుప్రతిష్ఠఁ జేసి, తాన కార్యదక్షత్వ మూని తెచ్చియిచ్చి పాటపాడి తినిపించి ముద్దాడి విరామ ప్రశాంతిని బాలు నూహించి ఆశయమున మేఘములను నీళ్లను పువ్వులను అటల కలరవమును పువ్వుఁదేసెను ప్రాధుపాదువును నెలకొల్పి అన్యత్నానందస్థాయి నందఁ జేయుచున్నాడు. ఆ గీతిక ఎంతటి యమాయక మైన మనోహర సుగీతిక! ప్రేమపూరితపరబ్రహ్మము గాదే! ఇం దాటవస్తువులు మున్నగువానియందు అనుభవ మున్నది. తనయంద రస మున్నది. బాలునియంద భావ మున్నది. మేఘములు మొదలగువానియందు ఆశయ మున్నది. అన్య కృతన్యాయాస్ఫురితానందతన్మయత్వము పిల్లవానికి ఆటవస్తువులు మొదలగునవి నూచించు వాక్యములు మఱువలముల పల్లవిగ చేర్చబడుచుం దున్నది. ఈ చిన్ని గీతికవల్ల ప్రపంచము దెల్లడమన మొక పిల్లవానిపోలిక నొప్పుచు నానందపడుచుంటిమి. వర్ష వర్ష యొక్క “చేడకొకటమచు” అను గీతికయందు చేసే కోయ్యుచున్న మన్నెపుఁ బడుచునకు సుప్రతిష్ఠ నిచ్చి కార్యదక్షత్వ మా దిడ పాటయందుఁ జూపి, విరాఘ ప్రశాంతి నేమిపాటో యని యూహించి ఆశయమున ఆపాటను తన హృదయమున బూరించుకొనియె. అన్య కృతన్యాయాస్ఫురితానందతన్మయత్వము “కోయ్యుచున్నది పాటుచున్నది తనయంతనే” ఒంటరిగ కోయ్యుచున్నది. మోపులు కట్టుచున్నది. ఆలాపము చేయుచున్నది. ఏమి పాడుచున్నది? ఆమె పాట కంత్వము లేదు. పనిచేయుచు పాడుచున్నది, కొడవలివై వంగి యున్నది. చిరకాల మామె పాట నాయంద యున్నది. అను వైలి వైపుణ్యమం దున్నది. కాళిదాసు కాకుంఠలమందు గనుఁడు; అను భవము దువ్యంతునియందు, రసము శకుంఠలయందు, భావము కణ్వునియందు, ఆశయము అభిజ్ఞానమందు నిలిపి, దువ్యంతుని సుప్రతిష్ఠఁ జేసినాఁడు; శకుంఠలయందు కార్యదక్షత్వ మగవఱచినాఁడు. కణ్వునియందు వి వ ప్రశాంతిని నెలకొల్పినాఁడు. అభిజ్ఞానమందు అనంతసాఫల్యముఁ జూపినాఁడు. అన్య కృతన్యాయాస్ఫురితానందతన్మయత్వము నాయాకడల వెల్లిగొలిపినాఁడు. దువ్యంతుఁడు కణ్వాశ్రమముం జేరి శకుంఠలను వరించుటలో తన పారమల ప్రతిష్ఠ యొక మనికన్న యెక్కువ బోనేరదను నన్య కృతన్యాయాస్ఫురితము, మఱి శకుంఠలయొక్క మధురమధ్యాన్య కృతాధర్మవివాహసంగమాంగీకారము, మఱి విజ్ఞాని యయ్యు శకుంఠల నత్రింటి కనుపుటలోఁ గణ్వుఁడు పొందిన గేస్తుని విచారము, తుదను కళ్యోపాశ్రమమున సింగపుఁబిల్లిలో నాడుకొను భిరభటాటకునిపల్ల వియోగి యైన దువ్యంతుఁడ గవఱచిన అన్య కృత పితృవాత్సల్యము ఆ నాటకకృతి నన్యత్నానందము మొదటినుండి తుద వఱకు నిచ్చెడిది కదా! ఇంక షేక్స్పియర్ హేమెట్టు కథ ననుసరించి చూడుఁడు. అనుభవమునందు హేమెట్టు తండ్రియొక్క

పరమాత్మను సుప్రతిష్ఠఁ గూర్చినాఁడు. రసమునందు హేమెట్టు తల్లి పినతండ్రిని నిలిపి కార్యదక్షత్వ చుగవఱచినాఁడు. యందు నిలిపి విరామ మిచ్చినాఁడు. ఆశయము హేమెట్టునం దుంచి కార్యసాఫల్యముఁ జూపినాఁడు. అన్యత్నానందస్థాయిస్ఫురితానంద తన్మయత్వము పరమాత్మవికారగద్యదిక వాక్యములందు, హేమెట్టు తల్లి పినతండ్రి గొంతుజంతులయందు, ఒఫ్లిలియా పాడిన ‘విల్లో’ పాటయందు, అన్నిటికంటెను కర్తవ్యమునందు హేమెట్టు వితర్కించిన “ఉండటా, పోవుటా” యను వాక్యోత్పములందును వెల్లడి యగుచు షేక్స్పియర్ కీర్తిని నిరంతరముగ ప్రతిష్ఠించుచున్నది. అహో! ఉత్తమసారస్వత ముత్తమేంద్రియానుభవప్రేరేపితము. ఉత్తమహృదయరస ప్రదీపితము. ఉత్తమమనోభావ ప్రబోధితము. ఉత్తమాత్మాశయసమున్నతము. అట్లే ప్రేరేపణము ప్రదీపనము ప్రబోధనము బోధనత్వము నొసంగుచున్నది. ఏమన, సారస్వతము దాతను ప్రతిగృహీతను సమానముగ సంఘోష పెట్టుచున్నది. మితవఱ కొకానొకని యనుభవము రసగ్రహణము భావవికాసము అత్యోద్ధరణము వెంపొందుచున్నవో, అంతఃకళ కాతని మహానుభావుఁడని సరసుఁడని సంబుధుఁడని మహాత్ముఁడని కొనియాడుచున్నాము. అట్టివో ఉత్తమాత్మముఁ డెవ్వఁడు! ఉత్తమసారస్వతము నొసంగు సుకవి యొండె; దానిని గ్రహించు పాఠక సత్తముఁడొండె. ఆ సుకవియెదుట శబ్దబాలములు దొంగిలించుచు ఉత్తమవస్తు ప్రదర్శనము గావించుచుండును. అతనియెదుట అనుకృత్యములు నృత్యము నేయుచు ఉత్తమరసము లాలింపించుచున్నవి. అతని ముంద న నోవికాసము అమల మగుచు ఉత్తమభావముల వెల్లిగొలుపుచున్నది ఆచీనముందు అత్యశేషవిభవము తాండవమాడుచు ఉత్తమాశయముల డేటవఱచుచున్నది. అతఁడు సర్వస్వాతంత్ర్యముల ననుభవించుచున్నాడు. ఆశీనవలననే భూతవర్తమానభవిష్యత్కాలములు కామెఱుంగక వెలయుచున్నవి. అతనివలననే భూహృత్ కాశవోలక కాశభేదము లేక చరించుచున్నవి. అతనివలననే సకలస్వరభంగరుదోరగులు జాతిమతవిభేదము లేక ఒక్కటగుచున్నారు, వికాధులై యుద్ధ మొనర్చుచున్నారు. అతఁడే ప్రతిపదార్థమందలి సౌద్యవిభూతిని వెల్లివిరియ జేసి దాన తాత్కాలికరసమును బోషించి అందువై సదృశముల నాటి అంఠర్యాగమున నాశయముల నివిడ్చి లోకము నుద్ధరించుచున్నాఁడు; తిమ్మద్ధరించుకొనుచున్నాఁడు. చదువువాని నుద్ధరించుచున్నాఁడు.

iv సారస్వత ప్రదర్శనము

ఇది యెల్ల నెండు బ్రదర్శింపఁబడుచున్నది? అయిదున పాఠకునియందును. ఈ కవి కావ్యతమా? పాఠకుడు కావ్యరమా? కారకావ్యత మెయ్యది? ఆ యిరువురకు సమానరంగస్థలం బగు కావ్యమ కావ్యతము ఈ కావ్యమే చిరకాలము క్రిందట చనిపోయిన యొక నొక పురాతనకవిపుంగవునకు ఆధునికపాఠకునకు నన్యోన్యకర్షణ సానుభూతులఁ గల్పించుచున్నది. ఈ కావ్యమే భవిష్యదర్థముల

చింపుచున్నది. ఈ కావ్యమే లేని దాని నున్నట్లు ఉన్నది లేనట్లు చెప్పామున్నది. మనల నానందాభిని చేల్పుచున్నది. (ప్రపంచమును) మఱిపించుచున్నది. ప్రపంచమును నిలిపించుచున్నది. అది యెట్లు నెట్లు? వస్తుప్రదర్శన మెట్లు నిర్మింపబడెనో అట్లే నిలిచెనా? తాత్కాలిక రస మెట్లింతకంటే పోషింపబడుచున్నది? భావము కలక గనదా? ఆశయ మడుగంటు కున్నే? యనెను సందియములు తోపకమానవు. అవ్యక్తానంద మేమి యని యనకపోయి. కాని కావ్యమున వస్తుప్రదర్శనము వర్ణనములవల్లను పదములవల్లను రసములు వృత్తాంతశీర్షికలవల్లను, భావములు విరామములవల్లను, ఆశయములు పద్యములయందలి మాధు గానలహరివలనను, అవ్యక్తానందము అవ్యక్తరహస్యమువలనను చిరంత జీవులుగ నొనర్పబడి కవిత్వోబోక పాఠకునితో రాక స్వయం నిర్ణయనూత్రమున నగ్రస్థాన మధిష్ఠించుచున్నవి.

ఆ ప్రదర్శన సమున్నత సందర్శనమున చూపఱ వెలుగ గం యుచు వివిధదృక్పథముల వీక్షించుచున్నారు. అనుభవాదిదృక్పథమునఁ గూడ చూచి, ఉత్తమానుభవరసభావాయముల గనుచున్నారు.

అభిరుచిదృక్పథమునఁ జూచి ఉత్తమాభిరుచిని గ్రహించుచున్నారు. ప్రమాణదృక్పథమునఁ జూచి ఉత్తమజీవనము గడపుచున్నారు. ప్రదర్శనదృక్పథమునఁ జూచి ఉత్తమభావము బడయుచున్నారు. ఎల్లెడలను అన్యక్తరహస్యతన్మయు లగుచు నవ్యక్తానందచిరంజీవు లగుచున్నారు.

సామాన్యలే యిట్లుగుచుండ సారస్వతాభిమాని మాట వేఱ చెప్పనేల? అతఁడు దాని పుట్టుకను తన పుట్టువును చూచుకొను చున్నాఁడు. దాని గుణాగుణములఁ దన గుణాగుణములు పరిగణించు కొనుచున్నాఁడు. దాని జీవకళఁ దనజీవకళలు పఠించుచున్నాఁడు. దాని జీవనమున తన జీవనమును సాగించుచున్నాఁడు. వేయేల? అతనికి సారస్వతము జాతీయనిస్సర్గనిధిక్షేపము గాదే? అతనికి సారస్వ తము ఆకాశగంగాతరంగకీకర ప్రశీతలము గాదే? అతనికి సారస్వ తము మలయపవనమోహనమహారము గాదే? దాని విలువ దానినిరంతరంబు దాని మనోహరభావము అమూల్యము అఖాతము అనంతము.

మాలలు

బ్రహ్మభట్ల వట్టాభి రామశర్మ గారు

కట్టును గుడ్డ లేక కలకాలము నుండుట కిల్లులేక చే పట్టెను దారలేక పలుపాటులనందిన గూడులేకయే వట్టు తిరంబులేక నడిబొటల నేగుట కాజ్ఞ లేక యిట్లు జరించు మాలలకు నక్కట యెయ్యది దిక్కు [దైవమా.

ఉ. మాలలు మాలలా! భరత
మాతృగళస్థ చిరత్నరత్న సం
లాలితమాల లాంఛనమహి
భాకచక్రిప్రత నవ్య మల్లికా
మాల లనార్య సంతతి వి
మాన శిరోగ్ర లసత్పతాకిని
మాలలు గాని, వట్టి కను
మాలపు మాలలు గారు కా రిలక. 2

చ. పొలములు దున్ను టాలగుమిఁ
బోషణజేయుట మంచి దుక్కిటె
ద్దుల నమకూర్చుటల్, తరిని
తోరపువిత్తులు జల్లి వైరుపం

టల నెగి వెంపుసేయుట హు
టాహుటి నూరిచి ధాన్యమెల్లగా
నులగ నొనర్చి జీవనము
నూపెడి మాలల నోలి నూరికొ
వెలుపల నుండజేయుట వి
వేకమే? హైందవలోకధర్మమే? కి
సీ. కడుపులో బసినిడ్డ గడల కున్నను మంచి
చప్పిడి మాలండే సంతరించు
చూపుదోషము పాల పావ లందిన తోలు
జందెంబు మాలండే సంగ్రహించు
బాలగ్రహము పసి పాపల బీడింప
దిగదున్న మాలండే తెలిపి మాన్పు
ప్రాణమూడిన ప్రతి మానవునకును సం
స్కారము మాలండే సంఘటించు.

గీ. పుట్టుటాదిగ ప్రాణికి గిట్టువఱకు
మాలండే భోదనీడొచ్చు హాలుజూప
నూరిచివఱకు గెంటుట నుచితమొక్కొ
పుణ్యతములార హైందవ పురుషులార !

పంచముల ప్రాచీనత

మల్యాల సాంబశివరావు గారు, బి. ఏ.

ప్రపంచమునందలి యన్ని జాతులను కాలవశమున మార్పు జేంచుచుండుట సహజము. కాలప్రభావమున కతీత మగు పదార్థ మేదియు నీ సృష్టియందుఁ గానరాదు. అందుచే నొకకాలమున సర్వవిషయములందును అత్యున్నతస్థితి నంది నాగరకాగ్రగణ్యతను గాంచిన జాతులను సంఘములును ఈకాలమున నామమాత్రావశిష్టములై యుండుట తటస్థించుచున్నది. పూర్వము మిగుల దుర్దశయందుండి వన్యచ్యుగములవలె సంచరించుచుండిన జాతు లిప్పుడు తలతెత్తి నాగరకసంపన్నములై విలసిల్లుచున్నవి. ఇట్టి విపరీత మగు మార్పు కలుగుటకు కాలమే కారణ మనుటకంటె వేఱుమార్గము గాన్పింపదు. ఏజాతికైనను చుంచినదేశ వచ్చుగరికి దానియందలి యంత శక్తిప్రతిబింబమును సంపూర్ణవికాసము నొంది నిరోధముల నలక్ష్యము చేసి విజృంభింపఁగలవు. కాని ఇట్టి శక్తి సంపూర్ణముగ నుద్భవించినప్పుడే యట్టి సుసమయ మొనర్చు మగు నని కొందఱ తాజ్ఞేహింపవచ్చును. ఈ వాదము సారసీనము. మానవునియందుఁ గాని సంఘమునందుఁ గాని యిట్టి శక్తి లోకప్రయోగమున ఆకాశమునుండి పడినట్లు జనింపఁజాలవు. సర్వశక్తులను వానియందే యెల్లప్పుడును నిదీకృతములై యున్నవి. జాతి యంత్యుత్పదదేశ నందఃబోవునప్పటి కవి యన్నియు పూర్తిగ వికసించును. కాని ఆసమయమునకు లేని శక్తి లేనియు బహులదేరవు. ఇది ప్రకృతివిరుద్ధము. ఇంతియ గాక తేవలము సర్వతోముఖ మగు నభివృద్ధియే జాతున్నతికి మూల కారణ మనియు, అదృష్ట మనునది లే దనియు వాదించునెడల సర్వవిషయములయందును రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక, వైజ్ఞానిక, ఆధ్యాత్మికాదివిషయములయందు ప్రపంచమునఁ జేరెన్నికఁ గన్న జర్మనీదేశ మేల యధోగతికిఁ బోవలయు నను సందియ మెల్లరకు స్ఫురింపకమానదు. కాలము లేక దైవము—ఇంతకంటె వేఱుకారణము చెప్పుటకు వలనుపడదు మానవచారిత్ర మంతయు నిందులకు నిదర్శనము. మన భారతదేశము — ప్రాచీనకాలమున సమస్తసంపదలతోఁ దులతూగుచు ప్రపంచమున కంతకును నాయకమణియైన మన మాతృభూమి—ఈనాత్రమందలి సత్యమును మఱింత ప్రస్ఫుటము గావించుచున్నది. ఈ దేశమున నివసించు జాతులచరిత్రము నించుక విమర్శకదృష్టితో తిలకించినయెడల నీయభిప్రాయము బలపడుచున్నది. మనదేశమున ననేక జాతులు నివసించి తుదకు భారతదేశమునే మాతృదేశముగ భావించి భారతీయు లగుచున్నారు. ఆర్యులు మహమ్మదీయులు పారసీకులు తుదకు ఐరోపీయులు వీరందఱును భారతీయు లైరి. చారిత్రకదృక్పథముతో నీక్షించినయెడల వీరిలో నొకరినొకరు విదేశీయు లని పిలుచుట కెట్టిసందర్భమును లేదు. వీరు వరుసవెంబడిని దేశము నాక్రమించి కొంతకాలము పాలకులుగ నుండి కాలవశమున పాలితు లగుచువచ్చిరి. కాని వీరందఱును పూర్వ మిదేశమున నివసించుచు నిజమగు “స్వదేశజు” లను నామమున కర్హులగువారి సంగతి యేమి? వెళ్ళువేల శతాబ్దములఁ బూర్వము వారును నాగరకత గలిగియుండి, దురదృష్టవశమున నేడు ఎల్లరచే నేహ్యులని పరిగణింపబడుచు పంచము లను హీనజాతికిఁ జేందియున్నారు.

ఆధారములు

వీరి ప్రాచీనచరిత్రముఁ గూర్చి తెలుపు ఆధారము లేవియు నంతగా లేవు. అందునను చరిత్రమువలన సత్యములని నిరూపింపఁబడిన ఆధారములు బొత్తుగా లేవు. ఇందులకు రెండు కారణములు గలవు. (1) ప్రస్తుతము పంచము లని పిలువఁబడు అదిద్రావిడులు ఉన్నతస్థితి నందియుండిన కాలమునతమ జీవితాదివిషయములను గ్రంథరూపమున తెలియఁజూచు పద్ధతి లేకపోవచ్చును. ఇది వారి ప్రాచీనత కొక ప్రబలనిదర్శనము. (2) తరువాత వారిని జయించిన ఆర్యులు ఆజాతి చరిత్రమును లిఖింపవలసియుండెను. కాని ప్రస్తుతాభిప్రాయము గుఱ్యముగ దేశచరిత్రల వ్రాయుపద్ధతి వారికాలమునఁగూడ లేదు. పురాణయుగమువఱకును ఆ విషయములు గ్రంథస్థములు కాలే దని చెప్పవచ్చును. పురాణములలోని విషయములఁబట్టి ద్రావిడులొక్క మిగుల ననాగరకు లని అజ్ఞాను లని పశుతుల్యు లని నీచు లని తాత్పర్యమున్నది. ఈరీతిగ ఆర్యులు వారికి ప్రతికూలై వారి చారిత్రమును మిగుల పాక్షికబుద్ధితో వ్రాయుటచే దక్షిణదేశపు అడిగనివానుల ప్రతిభయు బెన్నత్యమును వెల్లడికాక యున్నవి. తనశత్రువుయొక్క సుగుణములను ఆధిక్యమును కీర్తించుట మానవస్వభావము కాదు. ఇది వ్యర్థమందువలెనే జాతులందుఁగూడఁ గానఁబడుచున్నది. ప్రపంచచరిత్రమును చూచినయెడల కొత్తజాతులు ప్రాంతజాతులను జయించుట కి మార్గమునే అనాదినుండియు నవలంబించు చుండె నని వ్యక్తము కాఁగలదు. ఏజాతినైనను జయించి సంపూర్ణముగ స్వాధీనపఱచుటకు రెండుమార్గములు కలవు (1) సంగ్రామమున జయించి లోఁబఱచుకొనవలయును. ఇంకను, పశుబల ప్రయోగమువలన మారణోపాయముల ననుసరించి జాతిక్షయము గానింపవలెను. కాని యిందు మూలమున సంపూర్ణవిజయము చేపూజఁజాలదు. (2) నాగరకవ్యాప్తివలన నేజాతి నైనను లోఁబఱచుకొనవచ్చును. స్వీయనాగరకమును గోల్పోయిన జాతి యుండియు లేనట్లే! ఏలయన, జాతీయాత్మప్రతిబింబ మగు నాగరకముతోపాటు ఆత్మ కూడ నశించును. దానితో

కిత్తము పోయి జాతి నశించును. లేదా ఉత్కృష్ట నాగరకము గల తులతో సమ్మిలితమై పేరులేకుండ నశించును. ఈవిధపు గుండ్రము మునకు స్వీయనాగరక కీర్తనమును పరనాగరకనిరసనమును అత్యవసరములు. ఆర్యులవలంబించిన పద్ధతు లివియే ! ఆదిమనివాసుల నాగరకమును వారు ర్పణీకరించిరి. తమ నాగరకమును విచ్చింభింపజేసిరి. ఈ ప్రయత్నములమూలమున నార్యులభిరగ్రంథములయందు ఆదిమ నివాసులయెడల గల అసహ్యత యంతయు వెడల గ్రక్కబడినది. అందుచే నాగ్రంథములు సత్యనిరూపణమునకు మన కంతః సహకారములు కాజాలవు. ఇంటియగాక యీవిషయమున పరిశోధకులగు పండితులు ఎట్టికృషిని సలిపియుండలేదు. ఇంక మనకు మిగిలిన యాధారములు సాంప్రదాయములును విలిహాసకథలును కలవు సాంప్రదాయములు చాలవఱకు జాలియొక్క ప్రాచీనచారిత్రమున తెలుపఁ గలవు. మానవజాతి స్వీయకృత్తము నీవిధముగనే మఱపుఁజెందక పతితస్థితియందును జ్ఞప్తి నుంచుకొనుచున్నది. మఱియు కథలు వంశ పరంపరగా చిరకాలచరిత్రములును మఱపుఁజెందకుండుటకు మంచిసాధనములు. కాని వీరియందు కాలక్రమమునఁ గ్రొత్తవిషయము లనేకములు చేర్చబడి సత్యము మఱుఁగుపడు ననుభయముమాత్రము కలుగుచున్నది. కాని సాధనాంతరము లేనప్పుడు వీనినే ఆధారముగ గైకొనుట అవశ్యకము. విన్సెంటు స్మిత్తు గారి విషయమునుగూర్చి యిట్లు వ్రాయుచున్నారు:—“ఏ జాలియొక్క ప్రాచీనతర చారిత్రము వైనను వ్రాయఁబూనిన చరిత్రకారుఁడు సారస్వతమునను, సాంప్రదాయములమీదను ఆధారపడక తప్పదు. కాని యట్టిసాధన సాచుగ్రనిబట్టి చేయఁబడిన యాతని పరిశోధన ఫలితములు అసమకాలి కల వ్రాతలంతటి విలువ గలిగి యుండఁజాలవు. మఱియు ప్రాచీన భారతదేశచరిత్రమున చాలభాగము ఇంకను రూఢికాని ఊహాజనిత భావములపైనే యాధారపడి యున్నది. ఈయూహలను విమర్శక దక్షిణ సంస్కరంపవలెను; చరిత్రాంశములను రూఢిపఱుపవలెను. పరిభ్రమ సమర్థింపవలెను. కావున నే నిటఁ దెలుపఁబోవు విషయములను పండితులు సాదరభావముతో తిలకించి, సత్యాన్వేషణమునకు యత్నించినయెడల కృతకృత్యుడ నయ్యెదను.

దక్షిణదేశము : ఆదిమనివాసులు

దక్షిణదేశపు ఆదిమనివాసులను గూర్చి వ్రాయునప్పుడు ప్రస్తుత మున్న వారసంతతివారి శరీరలక్షణములను, ఆచారములను, భావములను తెలిసికొనుట అవసరము. కాని యీ యత్నము కూడ సంపూర్ణముగ నెఱవేఱుట కంటకములు కలుగుచున్నవి. వీరిజీవితాచారాదివిషయములందు ఆధునిక నాగరకతవలన ననేకమగుమార్పులు కలుగుచున్నవి. అతిప్రాచీన లగు ఇట్టిజాతివారియందు కాల మెన్ని మార్పుల గావించెనో ఎవరి కెఱుక? అయినను వీరియందలి ప్రధాన లక్షణములు మాత్రము మాఱుకుండుటవలన మనపని కొంత సుకరమైనది. క్రీ. శ. 900 వ సంవత్సరమునకు పూర్వపు రాజకీయచారిత్రము దెలుపు విషయము లేనియు లే వని విన్సెంటు స్మిత్తుగారు నుడువు

చున్నారు. ఇందులకు కారణమును వారివిధముగ నూచించియుండిరి “దక్షిణదేశమందలి ప్రాచీనరాజ్యములు జనాశీర్షములుగను, విశ్వర్య సుశోభితములుగను ఉండినవి. వానియందు నివసించు ద్రావిడజాతులు తమ ఆర్యప్రతికక్షులకు నాగరకవిషయమున నెంతమాత్రమును తీసి పోవు. కాని వారు నాగరక ప్రపంచమునుండి మఱుఁగుపడి యుండుటచే ఇతరజాతులు వారిఘనతను గుర్రెరుంగుటకవకాశము లేకపోయినది. ఆ కాలమున వీరియందు చరిత్రకారులు లేకపోవుటచే క్రీ. శ. 900 వ సంవత్సరమునకు బూర్వమున్న వీరి చరిత్రాంశములు నశించినవి. ఎప్పుడో ఉత్తరదిశనుండి యేరాజో వచ్చినప్పుడు గాని ఈ దక్షిణదేశము ప్రపంచపుదృష్టికి గోచరింపలే దనియే చెప్పవచ్చును.” ఇది యొక కారణము. క్రీ. శ. 900-వ సంవత్సరమునాటికి ద్రావిడజాతి మిగుల మార్పుఁజెందినది. వారిలో నార్యసంస్కర్త మెక్కుడైనది. వీరే ఈ దక్షిణభండపు ఆదిమనివాసు లనుటకు ఆధారములను ముందు చూ వెదను. మన మింకను అనేక శతాబ్దాలకు పూర్వపుచరిత్రము నరయవలయును. ప్రజలయందు ఆర్యులకుఁ బూర్వమును లక్షణములను భావను సాంఘికప్రస్థాపనములను ఇప్పటికిని గాంచుచున్నాము. వీనిని గూర్చి ముందు చర్చింతము. ప్రస్తుతము వారి ఆగిమ నివాసముఁ గూర్చి యిండుక యోచింపవలయును.

భూగోళస్థితి

ఆర్యద్రావిడసమ్మిలిత మగు పాలనవిధానము ననుసరించు హిందూరాజ్యములకుఁ బూర్వ మాదేశచారిత్రమును మూఁడుభాగములుగ విభజింపవగును. (1) ప్రథమాంతరమున ద్రావిడలకుఁ బూర్వమున్న జాతులస్థితి. (2) ఆర్యులు తమమతాచారములను వీరియందుఁ దీసువులకాము. (3) మొదటిరాజ్యములకాలము. చాలకాలము క్రిందట దక్షిణదేశము ఆసియాభండమునందుఁ జేరలే దని భగోళ శాస్త్రజ్ఞు లంగీకరించిరి సంస్కృతపురాణములు సింహాశపుష్పాస్తులు పశ్చిమతీరమందు ప్రచారమున నున్న కథలు, వీనిని పరికించిన నీ స్థితి యిటీవలనే మాత్రము తోచును. ఈదేశద్వారముననే మధ్యధరా సముద్రప్రాంతములయందును, ఉత్తరదేశములయందును నివసించు జనులు ఇప్పుడుకాపురమున్న దేశములకు పోయియుండి రని పాశ్చాత్యుల యభిప్రాయము. ఈ విషయమై హెర్టెలుగారిట్లు వ్రాసి యుండిరి:—“హిందూమతాసముద్రము పూర్వ మొక మహాభండము. ఇది సుంద్రానీవులనుండి ఆసియాభండపు దక్షిణభాగము ననుసరించి ఆఫ్రికాభండపు తూర్పుదిశవఱకును వ్యాపించియుండెను. దీనికి ‘లిమూరియా’ యని పేరు. కోఁతులు బోలిన జంతువు లిచ్చట నివసించుచుండుటచే దీని కీ పేరు వచ్చినది. ప్రస్తుత మున్న మెయోదీవులు ఆకాలమున చెండుభాగములుగ విభజింపబడి యుండెడివి. అందు పశ్చిమభాగమున బార్బరెయా, జావా, సుమిత్రాదీవులు ఆసియాభండముతోడను లిమూరియాతోడను కలసియుండెడివి. తూర్పుభాగమున నెలిబిను, మొలక్కును, న్యూగినియా, సోలమనుదీవులు ఆఫ్రికాయతోఁ జేరియుండెడివి” ఇందుచే ప్రస్తుత మూపేరులం బరచు

జాతులయందును దేశములందును సమానాశ్రయము లనేకములు గన్పట్టుచున్నవి. భూగోళ మిస్థితీయం దున్నప్పుడే ద్రావిడులు ప్రస్తుతము దక్షిణదేశ మన ప్రదేశమునకు వచ్చియున్నట్లులు తెలియుచున్నది. వీరికి బూర్వము మానవు లెవరు ఇచ్చట నివసించియుండుట దుర్లభము. డాక్టరు మెక్లీసుగారు కూడ ఈ యభిప్రాయమునే వ్యక్తీకరించియుండిరి. ఏల యన, ఆ కాలమున నిచ్చట కొంతలవంటిజంతువులుండెడివని హెకెలుగారు తెలిపియుండిరి. వానిని బట్టియే యీ ప్రదేశమున కంతకును లిమాలియా యను నామ మన్వర్థ మైనది కావున డార్విన్ సిద్ధాంత ప్రకారము కొంతలలోనుండి మానవు డుద్భవించుకాలమునకు తరువాతనే ద్రావిడులు ఈదేశమునకు వచ్చియుండి రని యూహింపవలసియున్నది. అప్పటినుండియు వీరిని ద్రావిడులనియే యెల్లవారు పిలుచుచుండిరి. పాశ్చాత్యచారిత్రకులను పరిశోధకులను ఈ నామమునే వాడియుండిరి. ఈ విషయములను విశ్వసించునెడల ద్రావిడులు ఆఫ్రికాఖండమునుండి వచ్చి రని డబ్ల్యు. క్రూమగారు చెప్పిన వాక్యములు సత్యములుగ తోచుటబోవు. ఆ కాలమున నీ మహాఖండమం దంతటను జనులు విచ్చలవిడిగ వచ్చుచు బోవుచుండిరి. ఆ స్త్రీలియా దేశవాసులకును దక్షిణభారతీయ ద్రావిడులకును గల సంబంధమును ప్రొఫెసరు ఆర్. సివానగారిట్లు తెలుపుచున్నారు:—“ఆ స్త్రీలియనులకు పోలికగల జాతి ఆఖండపు సమీపమున నెచ్చటను లేదు. కాని న్యూగినిలాని పాపుయనులను సుందావీపులలోని మలయాలును, న్యూజీలాండులోని మాక్రీను వారికి సన్నిహితసంబంధముగ తోచుచున్నది. మఱియు, భారతదేశపు ఆద్యనివాసు లగు ద్రావిడులకును ఆ స్త్రీలియనులకును చాల సంబంధము కల దనియు వారిరువురకును అనేక విషయములలో సామ్యము కల దనియు నిశ్చయముగ చెప్పవచ్చును.” వీరిరువురి పుట్టిలును, ఆకారములును ఉంగరములవంటిజాట్లును బిరుసుగడ్డములును ఈ సిద్ధాంతమును బలపఱచుచున్నవి. మఱియు నోరిసు, స్టీవు, కార్లవెల్ మున్నగు వారు చేసిన పరిశోధనల బట్టి ఆ స్త్రీలియను ద్రావిడభాషలకు చాల పోలికయు సంబంధమును కల వని తేటపడగలదు. వీరిరువురును నివసించు ప్రదేశములను అతిదూరమున నున్నను, ఇంతటి సంబంధము గలిగియుండుటచే వీరిరువురు నేకజాతివారని యూహింపవలసియున్నది. ప్రస్తుతము నామమాత్రమైన టాస్మేనియనులు దక్షిణ భారతదేశమునుండి వచ్చిన జాతివలననే స్థానభ్రష్టులైరి “ఆ స్త్రీలియను లింకను అనాగరకస్థితిలోనే యున్నను, భారతదేశపు ద్రావిడులు అనేకకతాబ్దులక్రిందటనే నాగరకసంపన్నులై మహాసారస్వతముఁ గలిగియుండిరి. ఈ రెండుజాతులకును సాంఘికాది విషయములలో చాల నైక్యము కలదు. ఆ స్త్రీలియను లుపయోగించు భూమి రంగులు (దక్షిణ) భారతదేశమునుండి వచ్చినవే? యని డాక్టరు కీసుగారు వ్రాసియున్నారు. దక్షిణభారతీయ వ్యాకరణము ద్రావిడముగనే యున్నది. కొండజాతులను అడవిజాతులను పర్యాయము ఈ వ్యాకరణ శబ్దములను రూపభేదములను ఉపయోగించుచున్నారు. ఇక నాప్రికాఖండవత్తమున మనగాస్కరు సమీపములోను ఏదెను

వద్దను ద్రావిడజాతులవంటి నల్లజాతు లుండెడి టోపిసారుగారు తెలుపుచున్నారు. వీరికిని ద్రవిడజాతివారికిని చాలవిషయములలో సామ్యము కలదు. వీరు నీగ్రోసంతతికిఁ జెందినవారని కూడ బ్రోకాగారు వ్రాయుచున్నారు. ఆ కాలమున నీ ప్రదేశము లన్నియు నేకమై యుండుటచే వీరందఱకును పరస్పరము సంబంధ ముండి యుండవలయును. పైని బేర్కొనఁబడిన విషయములనుబట్టి ద్రావిడ జాతివారు వెక్కువేల యేండ్లకు బూర్వమే దక్షిణదేశమునకు వచ్చి యుండిరినియు వారికి బూర్వ మిచ్చట జనసంచారము లేకుండెననియు వారే ఆద్యనివాసు లనియు ప్రస్తుతపు ద్రావిడులు వారి సంతతి వారే యనియు స్పష్టము కాగలదు.

చరిత్రాంశములు

ద్రావిడసంతతికి ‘టామలికు’ అని మొదటిపేరు. దీనినిబట్టి వారిభాష మనకు తెలియుచున్నది. ఈపేరును భాషకు ప్రత్యేకించిన బాగుండు నని విషయ కార్లవెల్ గారు వీరిని ద్రావిడు అని పిలువఁజొచ్చిరి. ద్రావిడు లనగా దక్షిణదేశమున నివసించువారిని యర్థము. క్రైస్తవశకారంభమునాటికి వీరతున్న తస్థితి నందియుండి రని చరిత్రాంశములవలన స్పష్ట మగుచున్నది. గ్రీకుచరిత్రకారుఁడగు టాలమీ క్రీ. వె. 140 వ సంవత్సరమున తన గ్రంథమును వ్రాసెను దక్షిణ హిందూదేశమును ‘ద్రమిరిక్’ యని బేర్కొనెను. దీనిని ‘తమిళము’నకును భేదము లేదు. ఈ ప్రదేశమం దంతటను తమిళ భాషయే వాడుకయందుండెను. మళయాళ భాష యప్పటికింకను ఉద్భవించ లేదు. ప్రజలలో భిల్లులు పల్లెలు మున్నగువారు కలరని ఆతఁడు వ్రాయుచున్నాఁడు. ఆ కాలపు తమిళ సారస్వతమును బట్టి ద్రవిడులు ఆత్యున్నత నాగరకమును నెంపొందించిరిని జేయుచున్నది. వారియం దా కాలమున బానిసత్వము పేరునక్షత్రము పోవుటచే నాజాతి యంతటి ఉత్కృష్టదశ నందియుండెనో స్థేలు త్రవ్వ మెంతవఱకు ప్రబలియుండెనో తేటపడగలదు. వారియందు జాతిభేదములు లేవు. ఉత్తరదేశమునుండి వచ్చి మధురయొద్ద నివాస మేర్పరచుకొనినవారు తమ హిందూభక్తమును జాతిభేదములను వారి యందు వ్యాపింపఁజేయవలె నని ప్రయత్నించినప్పుడు వారు ప్రబల నిరోధమును జూపి వారిప్రయత్నములను విఘ్నము గావించిరి. మెగాస్థీను వీరిని గూర్చి వ్రాయుచు వీరియందు వేదాంతులు వ్యవసాయ దారులు పశులకాపకులు వర్తకులు నైకులు పరిక్షుకులు సలహా నిచ్చువారు అని విధజించి తెలిపిరి. దీనినిబట్టి హిందూమతానుగుణ్యమగు జాతిభేదము లెంతమాత్రమును లే వనియు, ఇది ఆ ప్రజలవలించిచు వృత్తులే యనియు తేటపడగలదు. ఆర్యసంతతివారు వెక్కువేలయేండ్లు వీరిని లోబఱచుకొని తమమతమును వ్యాపింపఁజేయవలె నని ప్రయత్నించినను అది క్రీ. వె. 7 వ శతాబ్దమువఱకును జయమునాములు కాలేదని విన్నెంటు స్మిత్తు గారు వ్రాయుచున్నారు. వారి వాక్యముల నిట బొందుపఱచుచున్నాను. ‘క్రీస్తు శకము 7 వ శతాబ్దములో అది (పాథమతము) జీవించుచుండెను.

తమను హిందూమతమును ఆన్యోన్యాధిక్యమునకై పరస్పరము ద్వేషభావములతో కృషి సలిపినవి. ప్రధమమున దక్షిణహిందూ సాసమున బాధ్యమతము బాతిభేదములను వినర్జించినది. కాని బ్రాహ్మణుల కృత్రిమమతాధిక్యము తుదకు హెచ్చినది. ఇప్పుడితరప్రదేశములందుకంటె దక్షిణహిందూదేశముననే బాతిభేదము లెక్కుడుగ నున్నది.

పంచము లన నెవ్వరు?

పంచము లనగా నెవరు? వారిలోనిబాతు లేవి? ఈవిషయమై సంపూర్ణముగ తృప్తికర మగు సమాధానము నిచ్చుట కష్టము. కాని వారియందలి మూడు ప్రధానబాతులను మాత్రము మనము తీసికొని శ్రీలింతము. ఆంధ్రదేశమున నున్న మూడింటి మూలవారును అరవదేశమున నున్న పరయాలను పంచములయందు ముఖ్యబాతులవారు. వీరు పంచము లను పేరుతో నెల్లెడల వ్యవహరింపబడుచున్నారు. వీరు ద్రావిడు లని నిర్ధారణచేయుటకు మంచి ఆధారములు గన్పట్టుచున్నవి. కాని దొరకినంతలో ఈ నిదర్శనములు ప్రయోజనకారకము లన వచ్చును. వీరు ద్రావిడసంతతివారే యని పరిశోధకశాస్త్రజ్ఞుల యభిప్రాయము. నల్లని శరీరచ్ఛాయ ఉంగరములవంటి పెండ్లుకలు నల్లని కండ్లు పొడవైనతల మిగులకెడల్పు గల ముక్కు- అను నీ లక్షణములు మూల, మాదిగ పరయాలయందు ప్రస్ఫుటముగ నివృటికిని గానవచ్చుచున్నవి. రిస్సీ దొరగారు వ్రాసినదానిబట్టి ఆంధ్రపంచము లును అరవపరయాలను ఏకజాతికి సంబంధించినవారే యని స్పష్టమగుచున్నది. ఈ సంబంధమును మఱింత బలకత్తరము చేయు నిదర్శనములు కొన్ని కానవచ్చుచున్నవి. ప్రాచీనము నుండియును శక్తిపూజ వీరిసమైక్యమున నివృటికిని చెక్కుచెదరక నడచుచున్నది. ఇతరులైత్రాజను చేయుచున్నను, పంచములవలె చేయువారు లేరు. గ్రామ దేవతలపై పూజనములే పూజారంభం. ఎల్లప్పు యను దేవతను పరయాలను, మాదిగలను పూజింతురు. పరపాతమ్మ మొదలగు దేవతలు పూజారోగముల నివారించు నను భావము ఈ యిరువురును కలదు. కలరా, మకూరిరోగముల కిరువురియందును ప్రత్యేక దేవతలు కలరు. భూతసులను పాణిద్రోలుటకు అరవదేశమందున్న పరయాల తమ పిల్లలకు రాగితో చేయబడిన యొకరత్న చేతును గట్టెదరు. దానియందు తెలుగు అంకెలును తెలుగు అక్షరములును గానబడుచున్నవి. దీనిని బట్టి దక్షిణదేశపు ద్రావిడులే ఆంధ్రదేశమున పంచములై నట్లును, ఎన్ని శతాబ్దములు గడచినను వీరి నిరువురును గల సంబంధము నశింపకుండ నిలిచియుండినట్లును యూహింపవలసి యున్నది. భావలు భిన్నములైనను వీరి హృదయముమాత్ర మొక్కటే యనియు, వీరిజాతియొక్క నామావళిష్టము కాలేదనియు నంగీకరింపక తప్పదు.

నిమ్మనీతి

చరిత్రయొక ముఖములు బాతిభేదములలేని ప్రాచీన దివ్యుడు తీవ్రముగ బాతిభేదము లుద్ధవించుటకు కఠం చేమి? ఏక జాతివారయ్యెను ద్రావిడసంతతియందు కొందఱు బ్రాహ్మణులు

గను మఱి కొందఱు పంచములగును ఏల యుండవలయును? ఈ సాంఘికబాతిభిభేదములకు ఆర్యులు కారణభూతు లని చరిత్రకారు లెల్లరు నేకగ్రీవముగ నంగీకరించిరి. ఆర్యులు నిరంతరప్రయత్నము లచే ద్రావిడులను తమ నాగరకమునకు లోబఱచుకొనిరి. తమ ఆధిక్యమును వర్ణభేదములను శాశ్వతముగ నిలిచియుండుటకు ద్రావిడులలో కొందఱు నగ్రవర్ణములలో జేర్చికొనిరి. ద్రావిడులలో నతి వాద పక్షపాతులతో రాజీ చేసికొనుటకు వారియందలి గాత్రస పూజ, ఆచారవార్యులైన మొదలగు మతవిషయములను, కట్టుబాట్లను తాము స్వీకరించి, కొన్ని విషయములలో వారి శాధిక్యము నొసంగి వారిని సంతృప్తిపఱచిరి. ఈరీతిగ నార్యులు ద్రావిడులను జయించినను, తామును కొంతవఱకు ద్రావిడులనును, వారి నాగరకమునకును లోబడిరి. దానివలన ద్రావిడనాగరకమునందలి సౌమ్యము తేటపడె గలదు. బ్రాహ్మణేతరులు లక్షలకొలది ఒకానొకకాలమున బ్రాహ్మణ వర్ణమున చేర్చుకొనబడినట్లు ప్రబలినిదర్శకము లనేకములు కలవు. ప్రజలయందు వ్యాప్తి గాంచిన కథలు బట్టి రాజులు తమ పాపపరిహారార్థము లక్ష బ్రాహ్మణుల కన్న దానము చేయుచుండు సాచారము. కాని వర్ణవివేక లేని ఆకాలమున దక్షిణదేశమందు లక్ష బ్రాహ్మణులొక్కపర్యాయ మెచ్చట లభింతురు? కావున రాజుల యనుమతిమై బ్రాహ్మణేతరులు బ్రాహ్మణులుగ మారుచుండిరి. ఇప్పటికిని ఉత్తమ బ్రాహ్మణులు కొన్ని బ్రాహ్మణశాఖలను హిందవృష్టి జూచుట గలదు. మారకులును మళయాళదేశపునంబూద్రిలును ఇందు లకు నిదర్శనము. వీరు నేటికిని నాయకువ్యవస్థల నుంచుకొనుట సాంఘికాచారముల బట్టి ఆశ్చర్యకరము. కాబట్టి యీవిధమగు మార్పులను ఆర్యులు తప్పనిసరియగుటచే గావించిరి. గాని ద్రావిడుల యందలి ప్రేమాతిరేకముచే గాదని స్పష్టము కాగలదు. ఈ విషయముగూర్చి 1891 సంవత్సరమున హెచ్. ఎ. మ్హాఅబ్దుగారును సర్ ఆల్ ఫ్రెడు లయాలుగారును వ్రాసియున్నారు.

ఆర్య లోకపర్యాయము ద్రావిడులయందు వర్ణవిభేదముల నెలకొల్పి రని తలంచుటకు వీలు లేదు. ఆది దుర్లభము. ఈ వ్యవస్థలు క్రమక్రమముగ వృద్ధి నొందింపబడినవి. ఆర్యుల వైపున నంతయు నీ సాంఘికవిజయమును సాధించుటయందే వినియోగింపబడినది. ప్రధమమున నీ విభేదములను గాఢముగ నుంచినయెడల ప్రజలయందు విశ్వాసము పోయి వీరిప్రయత్నములు విఫలత నొందును. అందుచే వారు వర్ణసంకరమున కాకాలమున నంగీకరించిరి. కావుననే బ్రాహ్మణుడగు వసిష్ఠుడు చండాలశ్రీ యగు ఆరంభతని పరిణయ మయ్యెను. జమదగ్ని కూడ మాతంగిని భార్యగ స్వీకరించెనని యొక పురాణగాథ కలదు. మూల, మాదిగ, పరయాల ప్రాచీనచరిత్రముల చెలుపు కథలను చూచినయెడల, వా రెల్లరును బ్రాహ్మణసంశంబాతుల మని చెప్పకొనుచుండి రనియు బ్రాహ్మణులకును వీరికిని ఆన్యోన్యసంబంధ సంధ్యములు లుండెడివనియు సంబంధములని ధరితములు నేటికిని కనబడుచున్నవి. ఈ విషయమై ధర్మస్థమగారు తెలిపినవాక్యము లెంతయు ఆదరణీయములు.

మాదిగలు

వీరరాఘవదేశమున చెప్పులు వట్టు వృత్తియం దున్నవారు. అనదేశమున వీరిని గుక్కిలయన అని పిలుతురు. వీరిని పూర్వకాల మానవారంగు అని వ్యవహరించుచుండిరి. గాఢము బట్టి వీర రాజ వంశసంజాతు అని యూహింపవలసి యున్నది. ఒకానొక రాజుచిర కాలము సంతానము లేక పుత్రికకొఱకు దేవతల సారాధించెను. దేవత లాలని కొక బంగారుకుట నిచ్చిరి. ఆచిలుక వెంటనే యొక పర్వతాగ్రముపై కెగసి మాయ మయ్యెను. భగ్గుమనోరథుఁ డగు నారాజుపర్వతమునంతను ద్రవ్వించగా అప్పురసలను తలదన్ను సాందర్భముఁ గల ఒక పిల్లను గొంచెను. ఈమెయే ప్రజలచే మాతంగి యనుపేర నారాధింపబడుచుండెనుట! ధర్మస్థుని గారివిషయము గుఱించి వ్రాయుచు మాతంగుల ప్రాచీనకాలమున దక్షిణదేశములో నొక ప్రదేశము నేల రాచవంశ మవారు. మాదిగలు తాము మాతంగ నుత్పత్తి వని చెప్పుకొనుచుండురు. ఈమాతంగికి కర్నూలు జిల్లా లోని చొదివర్ల గ్రామమున ఒక ఆలయము కూడ కలదు. ఈమె నీ రీతిగ పూజించుటకు ఒక కర్పూర చెప్పెదరు. బుడదగ్నికి కేండుకవలన నైదుగురు పుత్రులు గవలెనట. కడపటియాతడే పరశురాముడు. జను దగ్ని ఒక నాడు ఆమెపిల్లమును శంకించి చంప నాజ్ఞ నొసంగగా పరశురాముడు మాతృభ్రమము భుంజించబోయెను. ఆమెతో నొక నుతంగశ్రీ సేవకురాలుండెను. పరశురాముడు వదలన తీరనబాణము కేణకధిరమును ఘించించి యామెవెంటున్న సేవకురాలిని గూడ గత పనిగ నొసరించెను. జనుదగ్ని కుమారునిం గల పిల్లనైతికి ఆమె నింది వరమును శివకొ మ్యసెను. పరశురాముడు ఆమె మఱల శివించుకట్టు ప్రసాదింపు డనియెను. జనుదగ్ని పుత్రము నొక పాత్రనుం టుంచి కుమారున చిచ్చి భుంజితవరమును ఎప్పటియట్లు శరీర మనకు చేర్చి ఆమెని జల్లంబుని యాజ్ఞాపించెను. అతడు సంతోషాతి రేకమున మాతంగశ్రీరమును తన తల్లిచేన మునకును రసలల్లిరిరమును మాతంగశ్రీదేవతయనవను జేర్చెను. తరువాత జనుదగ్నియను శిరము ప్రధానమని యెంచి మరలఁ శ్రీదేవతము గలయోమెను తనకు కష్టగ స్థిరమిచ్చెను. తనభార్యదేవతయ ను మాతంగశ్రీదేవతయని గలయోమెను చిన్న దేవతగ నాడనట్లు గొంచెను అని వ్రాసెను. ఈభయమును భావించినయెడల పరశురాముని పాలమునాటికే అగ్ర్యకృతవిధివిధేదము లున్నవనియు కాని ఇప్పుడన్న మాదిగలు పంచమవర్ణమువారగు పరి గణింపబడుట లే దనియు రామాయణ కాలమునాటికే మిగుల నొన్న తగ్గము నందిన జాతివా రనియు, బ్రాహ్మణులతో సమానముగ తిలకింపఁ బడెడివారనియును తెలుపఁచున్నది.

రామరావణుల యుద్ధకాలమునాటికే పెద్దవాడై యున్న బాంబవంతుని వంశస్థుల మని వీరు తలంచుటచే మాదిగల అతిప్రాచీ నతయు నాకాలమున వీరికిఁగల ఉత్పన్నదశయు వ్యక్తమగుచున్నది. వీరు బాంబబుయిసి సంతతివా రని 1831 సంవత్సరపు మైసూరు జనాభా నివేదికమునఁ దెలుపఁబడి యున్నది. ఏళ్ళకి నైనను, ఏ సంఘము నైనను ఒకబుయిసి సంతతికిఁ జెందినట్లు పరిగణించుట హిందూ

మతాచారము. దీనిని బట్టి వీరాకాలపు హిందూసంఘమున బ్రాహ్మణులతో కులబలుగ నుండి రనుటకు సందియము లేదు. ఈశ్వరుని కాపమువలన మాదిగలు చెప్పులు వట్టు వృత్తి నవలంబించి రని కూడ కొందఱునుచున్నారు. దీనినిబట్టి, వీరు కాలవశమున పతితులై రని యూహింపవలసి యున్నది. స్త్రీలట్లు స్త్రీటుగారల వాక్యములవలన ఏడవ శతాబ్దమువఱకు వారి యాధిక్యము తగ్గలేదని తేలుచున్నది.

మూలలు

మూలలు ద్రావిడు లనుట కెట్టి సందేహమును లేదు. వీరి యందు వెక్కుకై గలను. వీనిని గూర్చి ప్రచారములో నున్న యొక కథ నిటఁ దెలుపుట అవసరము. ఒక మాలవాడు ఒక్కొక్క కులమునుండి యొక్కొక శ్రీరతున 18 గురిని వివాహమాడెను. పోలేరమ్మ గొట్టెలను మేకలను తనకు బలి యియ్యవల దనియు వానికి బదు లొకశ్రీని శిశువును తన కర్పింపవలసిన దనియు తెలిపినదట. ఈ సంగతి వీని భార్యలకు తెలిసినది. వారిలో నొకతె ఒక రెడ్డి యువకునితో పాటిపోయెను. వారిసంతతివా రందుచే రెడ్డిభూము లని పిలువంబడుచున్నారు. ఇక నొక తెగ దేశాంతరమునకుఁ బోయెను. ఆమె సంతతివారు పాకనాటు అని పిలువంబడుచున్నారు. ఇక నొకతె యెవరికిని తెలియకుండఁగ నొకచోట దాగుకొని యుండెను. ఈమె సంతతివారిని దైండ్లలు అని పిలుచుచుందురు. ఈరీతిగ వీరిలో ననేకము లంతర్భాష లేర్పడినవి. మూలలు అనవదేశము లనుటకు ధర్మస్థునిగారు వ్రాసిన యీవాక్యములు నిదర్శనములు:

"The Daindilas are said to be one Tamil Paraiyans who settled down in the Telugu Country and adopted the customs and iamamers of the Malas some call themselves Arava Mas,"

మూలలు మాదిగలంత ప్రాచీనులుగఁ దోచుట లేదు. వీరి కవలకు వ్రాసినటులు ప్రధమమున కర్ణాటకదేశమే లేదు. తర్వాత ఇప్పుడు పంచము లనబడువారు నాల్గవజాతియందే యుండిరి. క్రమమున నిది యెగ్గుడి వారియందు శాఖోపశాఖలు వెరిగినవి. మూలలు దేశవంశసంభూతుల మని చెప్పుకొనుచున్నారు. పార్వతి మాసిన (మైల) తన వస్త్రమును పాణివేయఁగా, అందుండి ఒక మగ శిశువు జనించి వెరిగి పెద్దవాడైనప్పుడు పరమేశ్వరుండు వీనిని పసుల కాపరిగ నియోగించెను. ఒక నాడు వీండు పెన్నును రుచిచూచి ఇంకను తినవలె నని తలంచి పాడియావును చంపి పెన్ను నంతను ఒక్కపర్యాయమే చేకొనఁ బ్రయత్నించెను. పరమేశ్వరుండు కోపించి వీనిని వీరిసంతతివారిని మూలలుగ నుడువట్లు శపించెను. మూలలును, మాది గలును ఒకకాలముననే ఒకకారణముచేతనే నివృత్తితికి వచ్చినట్లు ఈకథనుబట్టి యూహింపవచ్చును. ఈస్థితికిఁ బూర్వము వీరు క్షత్రియ కార్యములను నిర్వహించుచుండి రనియు తమకు జీతముల నిచ్చి పోషించువారికి వీరు పైనికులై యుండి రని తెలియుచున్నది. వీరి గృహనామము లనేకములు యుద్ధపరికరముల పేర్లై యుండుటవలన ఈయూహా స్థిరపడుచున్నది. మాదిగలలో వలె గాక వీరియందు

శ్రీతాధిక్యము కూడ కలదు. మాదిగలలో కూడ తమ తమ దేవతలకు పూజార్యముగ నున్నవారు కలరు. కాని కేవలము మతప్రచారమే వృత్తిగా గొనిన మాలదాసరులవంటివారు మాత్రము లేరు. అనంత పురముజిల్లాలో వనవోలుగ్రామముననున్న రంగస్వామి దేవాలయము నకు పూజారి మాలవాడ. బ్రాహ్మణులకూడ ఆదేవాలయమునకు బోయి దేవు సారాధించుచుండురు. గౌరీ విగ్రహమును నగలకు మాలలే సంగ్రహించుచుండురు. కావునను బలిజలను ఆవిగ్రహములు గావలసినప్పుడు వారివద్దనుండి తెచ్చుకొనుచుండురు. ఇందులకు కారణముగ నునామ్మనీయులకును బలిజలకును బిగిన నొక కథ కూడ కలదు.

పరయనులు

వీరిని గురించి సత్యము తెలిసికొనుటకు మన 'నేకాధారములు కనబడుచున్నది. వీరు చాల ప్రాచీనమగు జాలివారనియు మిగుల గౌరవముగ చూడబడుచుండెడివారనియు నునము నిశ్చయముగ చెప్పవచ్చును. దక్షిణదేశమున నివసించిన కేవలము పరయనులే నివసించు గ్రామములు గానబడుచున్నది. వండలూరు అను గ్రామములో పరయనులే గాని యెవరు లేరు. దక్షిణార్కాటు జిల్లాలోని గోవింద నల్లూరు అనుచు పేరు అను గ్రామములలో పరయనులు మాత్రమే నివసించుచున్నారు. దీనియందు మనసబును గ్రామనాయకుడు కూడ పరయనులే! ఆ నేకభూముని వీరివశమున నుండుటచే వీరి ప్రదేశపు ఆదిమనివాసు లనియు వారు చాలకాలము స్వాతంత్ర్యము నంది యుండి రనియు స్పష్టమగుచున్నది. మాలమాదిగలవలె వీరును సుమారు 7 వ శతాబ్దమున పలితులై గనుటకు ధర్మపురి గారి వాక్య ములే తార్కాణములు:

మఱియు క్రీ. వె. 11 వ శతాబ్దినుండలి తమిళ నిఘంటువు (దివాక్రము) నందు పరయను అనుమాట లేదు. క్రీస్తు శతాబ్దారంభమున నున్న తమిళపద్యములయందు పరయనునాచుము లేదని బొబ్బిల ప్రాస్థాని గారు 18 వ శతాబ్దమున తామువ్రాసిన గ్రంథము నందు తెలిపిరి.

తిరునాళ్లునకు అను తమిళమహాకవి పరయనుజాలివారగు ఆకాల మున (క్రీ. వె. 10 శతాబ్దము) పరయనులు మిగుల గౌరవస్థానమునందుండనివో ఆతని కింతటి గౌరవ మట్టియుండెడిది కాదు. ఈతఁ డొక వెల్లాలస్త్రీని వివాహ మాడె ననుట మనయూహను మరలత దృఢపరచుచున్నది. హేమంగ్యగారును పరయనుల ఆదికృముఁ గూర్చి

చక్క-గా వ్రాసియున్నారు.

ఈతని వ్రాశుబట్టి పరయనులును బ్రాహ్మణులు సోదరు లని తెలియుచున్నది గ్రామములలో కొందఱొక్కరిచే బ్రాహ్మణులుగ జేయబడి గను యూహా స్థిరపడుచున్నది. ఇట్లును తెము సూచముల కంటే నధికుల మని మంగులు, వారు తమదరికి వచ్చినమొదల శరీర మపశుభ్రమను భ్రమతో స్నానము చేయువఱకు దృష్టి జెందని బ్రాహ్మణనాచు ధారులు తమ నిరసముబొందువారు తమకు రక్తసంబంధము గల యెవోదరులే యని గుర్తించుట ధర్మము. పగిల్రవార మగు జండెమును కొన్ని సమయములయందు నను భరించుటకు పరయనుల కధికార ముండుటయే వారి బ్రాహ్మణజనమునకు ప్రబలతార్కాణము. స్వీయదేశము నుండుటచే పరయనులకు గలిగిన గౌరవాధిక్యము పగప్రదేశములకు బోయి నివసించు మాల, మాదిగల కుండలారు. అందుచే పరయనులకు జూపబడు గౌరవానికములు అంద్రదేశమున నివసించు మాల మాదిగలనుం దంతగా గానరా కున్నవి. మఱియు తంజావూరులో నుత్తవము జగగునప్పను పరయనుల నానుటను దేవులితోటాటు తెల్లని పుష్పె యూరే గింతురు అని ఎమ్. జి. నాల్లే ముగారు వ్రాయుచున్నారు. వందరాను జాట్టిటపును దేవులయగు ఎగట్టిమొక్క ముత్తవమున విగ్రహమునకు తాళని కట్టునప్పుడు పరయనుడే పెండ్లిమీయగుడై కట్టించును. గామా నుబాచార్యుని మఱియు ప్రధానస్థాన మగు మేలొక్కట మొసూరులో నున్నది. లోను, బేయరులో నున్న బ్రాహ్మణ దేవతాములలోను పరయను లును మాదిగలును సంకర్మరమునకు మూడుదినములు యధచ్ఛగా రావచ్చును పోవచ్చును. కంబరము కుంభకోణము శ్రీవిల్లిపుత్రూరు పట్టణములయందు దేవులిధమును పరయనులు కూడ లాగుదురు. ఇంతేగాక పంచముల దేవత లగు అమ్మవార్గయందు బ్రాహ్మణులు మొదలగువారి పన్నురధక్తిల దనియు ఆ దేవతలు సొంగూడేవతల తోడి సమానగౌరవము నందుచున్నారనియు ఇదివఱకే తెలిపి యుంటిని. పంచము లెంతటి శోచనీయస్థితి ననుభవించుచున్నను సారంపల్లిముగ వచ్చు నీయాచారమువలన వారి పునాలసగౌరవాధిక్యతలు వెల్లడి యగుటచే యున్నవను యుద్దేశముతో నీ ఉదాహరణముల నిట బొందుపరచితిని. హిందువులు తన మతిముతో సంబంధించిన విషయములతో ఎవరికిని సంపర్కముండటం కష్టపడదు. అట్టి హిందూమతముననే వీరికి గౌరవ మొసంగబడుటవలన వారును ఆర్యులచే సమానులుగ ఎట్లు గణింపబడుచుండినో ముస్లిం క్షత్రియ కాలగలదు.

అ మ్మ తాం జ న ము

చక్కని డబ్బీతో సహా నీసా 1-కి అణాలు 0-10-0 మాత్రమే

అమ్మతాంజనం డిపో, బొంబయి - మద్రాసు

స్వాభావిక జీవనము

పుచ్చ వెంట్రానుయ్య గారు

పశ్చిమ ప్రాంత ప్రాంతమున. స్వేచ్ఛ కోరిని జాతులు మృగములు విహంగములు తుదకు క్రిమికీటకాదు లైనను లేవు. స్వాతంత్ర్యముగోరిని జాతు లభోగలిపా లగుచున్నవి. కనుకనే స్వాతంత్ర్యమునందున్న జాతులు ప్రచండవేగముతో స్వతంత్రతకై ప్రయత్నించుచున్నవి. పరిమితమైన స్వేచ్ఛ గలవారు అపరిమిత స్వేచ్ఛకై వెనఁగులాడి, దురాశాపాశబద్ధులు పొందదగిన ఫలితము నందుచున్నారు. అపరిమిత స్వేచ్ఛాపాశబద్ధుల డగు కార్యణ్యచక్రవర్తి దేశాంతరగతులకు కావలసినవచ్చెను. జారు వివాసము నందెను. నహుసారు లభోగతికి పాల్పడిరి. కనుకనే వెనుక నొక మహాపురుషుడు “ప్రకృతిసిద్ధములైన నేయిబంధములచే కట్టబడినను పరిమితమైన స్వేచ్ఛ గోరుదు ” నని వచించెను.

ఈ వ్యాసమున ప్రకృతిసాత్రములపై ఆధారపడు జీవన స్వాతంత్ర్యమునందు మార్గములు సాధ్యమైనంతవఱకు సుహేతుకములుగ వర్ణింపఁబఱచి ‘స్వాభావిక జీవన’ మను పేరు పెట్టితిని. మనుజుఁడెట్టి జీవనమార్గ మవలంబించినను కోరఁదగినది అసాధ్యమగు మరణ రాహిత్యము కాదు. ముహూర్తమున సుఖజీవనమును, అనారోగ్యమరణమును కోరఁదగినదియును పొందవలసినదియును.

ఇహమునకు సంబంధించినంతవఱకు మానవుఁడు జీవితమునందు త్రివిధములైన స్థితిలను పొందుచున్నాఁడు. ఆకలిని శాంతింపఁజేయుటకై వాయువు అహోగము పాశీయును గోరుచున్నాఁడు. ఇందు ఒకటాకలి సహజము అసహజము అని రెండు తెఱఁగులు. సహజములు ప్రకృతి సిద్ధములును దేహపరిపాకములును ఆరోగ్యదములునై యున్నవి. అసహజములు ప్రకృతిసిద్ధములు దేహవివాళికరములు అయిన ప్రదములు. ఇందు వాయువునుగూర్చి చర్చింతము.

పూర్ణేంద్రియము సముచ్చాసమునందే తన కావశ్యక మగు వాయువుతోని అహోగమును బహిష్కారమును గ్రహింపఁగలఁడు. కాని యింద్రియము లన్నియును అభ్యాసమున లొంగునవి. పరతంత్రము లగు జాతులు స్వరాజ్యమును నిష్ఠాధిపిండ్లు, పూర్ణేంద్రియము అపరిశుద్ధవాయువును గమనింపఁజాలక ఎట్టి గాలి నైనను పరిజ్ఞానశూన్యముగ స్వీకరింప చున్నది. పూర్ణేంద్రియము దేహమును దుష్ప్రయోగమున బాధింపఁడి కాపాడుటకు కోటకావలసివచ్చింది. కావలియును తొలఁత యజమానునకు వాయువుతోని మంచిచెడ్డలను ప్రదర్శింపఁ బ్రయత్నించును. నిర్యాధించును. కాని యా నిర్యాధములను అనుసరింపకున్నఁ గ్రమముగ నా యింద్రియము మొద్దువారి సహజ శక్తిని సమీక్షించు గోలుపోయి యపరిశుద్ధవాయువు నైనను ఆనందముతో స్వీకరించును. అప్పుడు దేహమునకుఁ గిట్టిన దందుము. కాని

విషవాయు ప్రభావముసాత్రము మాశక దేహమునందు కాలికముగఁ పనిఁ జేయుచునే యుండును. కనుకనే పొగఁ ద్రాగ నారంభించు వారు వంశపరంపరగ నలవాటు పడియుండలేని ప్రథమమున వాంతులను చేసికొందురు. క్రమముగా పొగ కలవాటు పడినకొలది అది లేనిచో ఆహారము జీర్ణింపదనునంతటి దుస్థితికి వచ్చెదరు.

సముద్ర తీరములను, పర్వతాగ్రములందును, ఆరామములందును నుండెడి వాయువే పరిశుద్ధవాయువు వని మన కవిరాజులును, పాశ్చాత్యులైనవైద్యులును, ప్రకృతిపరిశీలకులును నివరించిరి. కాని మనలో అనుకొనునట్లు ఘుమఘుమ లాడునది పరిశుద్ధము కాదు. పరిమళవాయువులు, పూర్ణేంద్రియముయొక్క వాయుపరిజ్ఞానమును నశింపఁ జేయును. అకాలమున నసహజము అగు సంగమేచ్ఛను గలిగించును. ఈ విషయమును నమ్మనివారలు ప్రకృతిని పరిశీలించుట యొప్పు. సామాన్యముగ మృగాదులు కూడ నిర్మలవాయువు నాస్వాదించి పరమ ప్రీతిఁ గాంచుట మన మెఱిగినదియే. కాన సుఖజీవనముఁ గోరువారిందఱు నిర్మలవాయువును నేవినపడదు.

అన్నపానములు:—మీనినిగూర్చి చర్చించునపుడు మనుష్యకోటికి సమజాతు లగు జరాయుజవర్గమును పరిశీలించిన తృణభక్షకజంతువులు ఫలభక్షకజంతువులు మాంసభక్షకజంతువులు సర్వభక్షకజంతువులు నని నాలుగు తెఱఁగులు కన్పట్టును. వీటిని విర్వీంచుకొని పండ్లు ఆంధ్రనిర్మాణము జీర్ణాశయము జ్ఞానేంద్రియములు సుఖమున నాల్గింటిని పరిశీలించినఁ జాలును.

1 పండ్లు:—మాంసభక్షక జంతువులకు వై వరుసముఁ గ్రింది వరుసయును అనుకొని యుండక యెలుకలతోనుకలతో ఇవిడియుండును. అవి మొసలు లేలి చిల్పటకు ఉపయోగించును. ఉదా.—కుక్కపండ్లు. తృణభక్షక జంతువులకు మొద్దువారి గడ్డిని కత్తిరించి తియటకే ఉపయోగించును. ఉ॥ గోవులు మొ॥ సర్వభక్షక జంతువులకు సుభయకార్యములకును వనరుగా నుండును. ఉ. ఎలుకలు, ఫలభక్షక జంతువులకు మునిపండ్లు కొలుకుటకు నములుటకును వీలుగ నుండును. ఉ॥ కోతి. ఫలభక్షకజంతువులవంటి దంతములు ఉన్నందున మానవుఁడు ఫలభక్షకజాతివాఁడు.

2 ఆంధ్రనిర్మాణము:—ఈ మూడు జాతుల జంతువులకు పేగులు క్రమముగ నాల్గైచెట్టును 20-28 చెట్టును, 10-18 చెట్టునుండును. మానవుఁడు ఆంధ్రమునుబట్టి ఫలభక్షకకోటిలోనివాఁడు.

3 జీర్ణాశయము:—మాంసభక్షక జంతువులకు చిన్నదిగనుగుండ్రముగను, తృణభక్షక జంతువులకు జీర్ణాశయము కోశ

ను నుండును. ఆం దొకటి యపక్య పదార్థమునకును చెందనట్టి పక్య పదార్థమునకును స్థానమై, విలీనమైన ప్రధాన జీర్ణాశయమును గలిగియుండును. ఫలభక్షక జంతువుల జీర్ణాశయము మధ్యమపరిమాణమున నుండును. అంత్రమాలము జీర్ణాశయమునకు ఉపకోశముగా నుండును. ఇందువలన మానవుడు ఫలభక్షకకాలి వాడు.

4 జ్ఞానేంద్రియములు.—ఇందు నేత్ర నాసికారసంేంద్రియములు ముఖ్యములు. మాంసభక్షక జంతువులు ఆహారమును పసిపట్టగలవు. కాకాహార లన్న నో యాహారమును వాసనచూచి సంతోషింతురు. మాంసభక్షక సేయు మానవుడును పోవు వేయని పచ్చి మాంసమును వాసనచూచిన కంటిగించుకొనుచు గదా! పచ్చిమాంసము నొక వంక వండిన ఫలము నొకవంక నుంచిన, నువాసనయే గదా మన జీవ్యా నుద్రేకింప జేయునది. కాన మానవుడు ప్రకృతినిద్రమైన యాహారము ననగా కాకాహారమునే భుజింపవలయు ననియు నందు వలన నుఖజీవన మవలంబింపవచ్చుననియు ప్రాకృతవాదుల వాదన. అస్వాభావిక పదార్థముల కలవాటువడిన సర్కులులోని వానరములు మొ. కొద్ది రోజులలోనే తేజోవిహీనములై తుర్రుదలచే బాధితము లగుచుండును. మఱియు కాకాహారము విషయమున మాంసాహారులు చెప్పెడి మాటలు పాటింప రాదని ప్రకృతిశాస్త్రజేత ప్రయంించెను.

ఉద్రేకము తాపము గలిగియు ఆవ, నూనె, మొదలగు పదార్థములను మన వైద్యు లనేకులు నిషేధించియే యున్నారు. అవి అనవసరముగ సంగమేచ్ఛను అతిమాత్రముగ రగుల్కలుపు వని కొందఱు యభిప్రాయము. శ్రీ కృష్ణభగవానులు చెప్పినట్లు తాపజనకము లగు చేదు, పులుసు, ఉప్పు, ఉష్ణము, కారము, నిస్సేహము అగు పదార్థములు రాజసాహారము. ఇది శోకాదుల ప్రదము.

అంబలి త్రాగెడి కూలివానికిమాత్రమైనను, రాజసాహారములగు పక్యాన్నము మొ॥ పదార్థములను భుజించినను సంతృప్తి గలుగదు.

రుచి యనగా వాసనవలన జీవ్యుల గలుగు నుద్దీపకమే. సాత్త్వికాహారులకు ఈ యుద్దీపనము పరిమిముగను అంతకంటెను ఎక్కువగ రాజసాహారులకుండు గలుగును. ఉద్దీపననుబట్టియే రుచిగా నున్న దందుము. ఇట్టి పదార్థములు అలవాటైన కొలది నుద్దీపనతరపదార్థము లను కోరుచు పోనుపోను మనోరథా వామ తటాః ప్రవాహాః అన్నట్లు లగును. కనుక రసనేంద్రియము సాత్త్వికాహారములైపు మరల్చి స్వాభావికజీవనమును తద్వారా సత్యమై, పరిమితమై గహజమైన ప్రపంచసుఖములను అనుభవింపఁ బ్రయత్నింపవలెను. వానవిశేషములలో ప్రవాహాదకమును, ఫలరసములును దక్క తక్కిన వన్నియు దేహమునకు గిట్టని పదార్థము లని ఆమెరికను వెజ్జె లిది నజ్ఞకే విశేషికించిరి. ఈ విషయమై వాగవికలలో మిన్నలగు హైందవులు శక్తికొలది మాదకపదార్థనేవనము నిషేధించిరి.

నిద్ర:—పగటిపూట నిద్దరయు లేల జాగరణంబును, సర్వదా నిద్రించుటయును బొత్తుగ నిద్దర లేమియు వ్యాధికి మూలములు. ఆరోగ్యవంతునికి నిద్దర నూతనోజ్జీవమును గలిగించుటకు తాత్కాలిక మైన విశ్రాంతి. కలలను గాంచక ఆతఁడు యోగ్యుడుగు విశ్రాంతి నందును. కాని దురదృష్టవంతులు పలువరించుచుండురు. ఇది వ్యాధిఫల తిము. రాత్రి ౧౧ గంటలకు నిద్దరయు వేకువకు మేల్కొంచుట యును కొందఱిమతమునందును, రాత్రి 2.౩౦ గంటల నిద్దరయు వేకువకు మేల్కొంచి మధ్యందినచుండు విశ్రాంతి నందుట కొందఱిమతము నందును, నిద్దరకు పరిమితి అని తేలికది. సస్యమును పీచి నిద్దర మాంసు కొనుటయు, టీ, త్రాగి వేకుకలఁ జూడఁబోవుటయు ప్రాకృతమార్గా వలంబులకు హేయ మగు నలవాటు.

సంగమము:—ప్రస్తుతము మనవారిలో ప్రబలియున్న హేయము లగు నభ్యాసములును, భావములును దేహమును కంపింపజేయును. సంగమ మనునది ప్రకృతినిద్ర మైన నియమము. ఈ విషయమై క్లుప్తముగా నివేదించెదను. (1) సంతానముకొఱకే సంగమము కోరవలెను. (2) ప్రసన్నహృదయులకును, నీకోగులకును మాత్రమే సంగమము కలుగవలెను. (3) ఆకాలమును, అతిమాత్రమును నగు సంగమేచ్ఛ కలుగరాదు. (4) గర్భధారణ మైన తరువాత సంగమము విధిగా మానవలెను. ఈ నియమములు ప్రకృతినూత్రానుసారము లగు మృగములకుండు కలవు. కాని దురదృష్టవంతులగు మానవజాతిలో లేవు. మానవజాతికి ఇదియే వ్యాధికారణములు. ఇట్లే డాక్టరు ట్రాలు ఎం డి. గారును చెప్పిరి. చూడుడు. “ఉద్దీపకపదార్థములఁ దినుటయు, ఉద్దీపకము లగు పానీయములఁ గ్రోలుటయు వ్యభిచారమునకును, అకాలమును నతిమాత్రమును నగు సంగమేచ్ఛకును ప్రధానకారణములు. మద్యసారమును మద్యమును ద్రాగుటయు, పొగ త్రాగుటయు కామజ్వరమును పుట్టించు ననుట నిస్సందిగ్ధము. మద్యమును మద్యసారమును ద్రాగున్నను తీవ్రము లగు నుద్దీపకపదార్థములు మద్యసారము చేయు నంతవనిని జేయును. ఈ తప్పిదమున కంతకును తల్లిదండ్రు లంతరవాదులు. కుష్టువాండ్రకు దృఢ మగు శరీర మేర్పడుటకు సమృద్ధి యగు నాహార మవసరమే గాని పరిమితద్రవ్యములతోఁ గూడిన ఆహారమును, తేయాకు, కాఫీ మొదలగు నుద్దీపకపదార్థములును శ్రీపురుషుల యొక్కయు బాలరముక్కయు గుహ్యంగములకు నకాలపరిపాకమును, అకాలవికాసమును గలుగజేయును. వయసువారి కైనను ఈ పదార్థము లవసరములు. పిల్లవాండ్రకు శారీరక శాస్త్రానుసారముగా విద్యాభ్యాసమునకు తగిన యెర్పాటు లున్నచో వ్యభిచారాదులు వారిమనములనుండి తొలగిపోవుననుటకు సందియము లేదు. కాన సర్వేశ్వరుడు ప్రకృతిమార్గావలంబులను గాఁ జేయఁ బ్రార్థించెదను.

దన సోమనాథుని స్థానము

నడకుడుటి సీరరాజుపంతులు గారు

ఆంధ్రవాఙ్మయము

కృతివయస్యమునందుల క్రిందట (29-11-19) నేను, నాచుగ్గువు లగు బాలాంశ్రపు వేంకటరావుపంతులు గారియింట “ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్వత్రి కాసంచిక” నొకదానిని గాంచితిని. “పరిషత్వత్రిక, యనుపేరు వినుటయేకాని దాని నెన్నఁగూడు జూచి యుండలేదు. అప్పుడు నేను జూచిన సంచిక స్వరూపముచే (ముఖ పత్రములలేమి) బ్రాతేయైవను విషయములచే నాకుఁ గ్రొత్తచే యగుటచే దానిని బ్రీతిమెయిఁ జనువఁ దొడంగితిని. క్రమముగాఁ జదువను లెక వ పుటయందు, “ఆంధ్రవాఙ్మయమున నాచనసోమనాథున కీయఁదగినస్థానము” అను లిఖిత గానవచ్చెను. ఇట్టి మహత్తరవిషయములలో నిండియుండు పరిషత్వత్రికకు సభ్యుఁడుగా నుండకపోయితిఁగదా యని ఆపుడు పశ్చాత్తప్తవై వైతిని. పిమ్మట నా లిఖిత గల వ్యాసమును జదివితిని. దానిని జనువఁగానే “ఆంధ్ర భాషాభివృద్ధి” ముద్రాంతగూర్చి నాకుఁ జింత వైదమెను. ఏయన,

ఆ వ్యాసమునందు నాచనసోమనాథుని దుర్గణములు, దోషములు ననేకములు పేర్కొనఁబడినవి. ఆదువచ్చుటలచే నాకుఁడు “ఆంధ్రవాఙ్మయసామ్రాజ్యమునఁ దనకుఁ గల యన్నతస్థానము” నుండి యమాత్యపదమునకుఁ ద్రోవఁబడెను. దోషి. యగు వాఁడు మంత్రిపదమునకు ముత్ర ముద్దఁ డెట్లుగను? మంత్రి సమర్థుఁ డగు నేని సార్వభౌముఁ డెట్టివాఁడైనను బాధ లేదుగాని, అమాత్యుఁడే దోషభూయాస్థంఁ డైనచోఁ బ్రభువు సమర్థుఁ డైననేమి, అతని సామ్రాజ్యము చేటొందదా? వ్యాసమున గణింపఁబడిన దోషకతంబులు గల సోమనికి నమాత్యపద మిచ్చుట “ఆంధ్రవాఙ్మయసామ్రాజ్యమును” నాశముపాలు చేయుట గాదా?—అని చింతించితిని.

మఱియు, ఆ వ్యాసమును “ఆంధ్రభాషాభివృద్ధిసమాజము” మెచ్చుకొనినట్లు దానిభూమిక తెలుపుచుండెను. 1895 వ సంవత్సరమున శ్రీ మానగల్లి రామకృష్ణకవిగారు వ్రాసిన “ఆంధ్రభాషను గూర్చిన యుపవాసమును” మెచ్చుకొనిన యాసమాజము వారే యందలి—“నాచనసోమనాథుఁడు కొన్ని నిష్ఠాయములలోఁ దిక్కిన సోమయాజిని మించుచున్నాఁడు... ఇతనికి విత్తమునందే మహాకవికి వలయు గుణము లన్నియుఁ బొసఁగియున్నవి...” ఇత్యాది వాక్యములను మఱచి యాతనిఁ గ్రిందికిఁ ద్రొక్కు వ్రాతలు గల యీ వ్యాసము నెట్లు మెచ్చుకొనిగలిగి రనియు నేను విచారించితిని.

వై వ్యాసమువై విమర్శనమును వ్రాయు మని నా మిత్రులు

పలువురు నన్నుఁ బ్రేరేదుటండేసి నా కత్తికొలది నే నొక విమర్శనమును వ్రాసితిని. ఆవిమర్శనము గొప్పదిగ నుండుటచే “నాంధ్రసంకల్పరాదిసంచిక” కనువుపడునట్లు, అందలి ముఖ్యవిషయముల విమర్శనముమాత్రము సంగ్రహపఱిచి వ్రాసితిని. భాషాభిమానులు తమ యమూల్యమైన కాలమునందలి యల్పాంశమును దీనిం బరిశీలించుటకై కృత్యపఱుపవేఁడు నన్ను మన్నింతురుగాక!

“భూమిక”

“ఆంధ్రవాఙ్మయమున నాచన సోమనాథున కీయఁదగిన స్థానము” అను పేరుగల వ్యాసమును వ్రాసిన ‘రా. అనంతకృష్ణశర్మ’ గారు దానికి ‘భూమిక’ ను వ్రాసి యున్నారు. అందలి వాక్యముల నెల్ల విమర్శించుట ప్రస్తుతకార్యము గాదు. దానిలోని యొండు రెండు వాక్యములీ విమర్శనమునకు సంబంధించునవి యగుటచే వాని వైచిత్రిని పాఠకులకు విన్నవించెద.

I “నే నీ వ్యాసమును వ్రాసి మూఁడేండ్లు గడచినవి... ప్రకృతము నాచనసోమఁ డెట్లునన్నుఁ బ్రాచీనుఁ డను సిద్ధాంత మొకటి బళలువెడలఁచు నీ వ్యాసమును దలక్రిందుగాఁ జేయుచున్నది.”

కాలము నివరిత మైనప్పుడు మూఁడేండ్లపఱకు నూరకున్న నా రస్థి యుండవలసినది. ప్రకటించు కొల్పి గలిగినప్పుడు కాలముచే బాధింపఁబడు భాగములవైనఁ దీనివేయవలసినది.

II “ఈ సిద్ధాంతము ప్రకారము నాచనసోమఁ డెట్లునన్నుఁ బ్రాచీనుఁ డైనను సోమఁ డెట్లునన్ను నుత్తమకవి యను సిద్ధాంతమున కేమియు బాధ లేదు.”

లేకుండుఁగాక! ‘కా దమవాఁడు ఘనుఁ డనిపించుకొనును’ అను దానింబట్టి లోక మంతయు ‘ఔ’ నను విషయమును దాము ‘కా’ దనిరే కాని నిశ్చయముగా వీరి యంతరంగికదృష్టి సోమని మీఁదనే యున్నది. కావుననే సత్యవాణి సరస్వతి ‘వ్యాసము పాదునఁ బడు’ నన్న లోకోక్తి వ్యర్థము గాకుండ నెట్లునన్ను సోమఁడే యుత్తమకవి యని వీరిచే వ్రాయించినది.

వ్యాసనామము

ఆంధ్రభాషాభివృద్ధిసమాజమువారు “ఆంధ్రవాఙ్మయమున నాచనసోమనాథుని స్థానము” అనియే కాని “..... సోమనాథున కీయఁదగిన స్థానము” అని ప్రకటించి యుండలే దని నా మిత్రు

నాకుఁ జెప్పి తత్సమాజ ప్రకటనపత్రిక నొక దానిని నాకుఁ జూపిరి. “ఈ రెంటికిని భేద మేమి?” యని నామిత్రుఁ డొకఁ డనెను. “నే నిట్లంటిని. ‘మిత్ర మా! ‘రాముని యిల్లు’—‘రామున కీయఁదగిన యిల్లు’—ఈ రెంటిభేదము నారయుము!”—నా చెలికాఁ డూరకుం డెను. అప్పుడు నా కీ స్తోకము బిట్టి వచ్చెను:—
 “హే సఖి! చతురో మే భర్తా పరలిఖితం వాచయతు మనమర్థః
 సఖి చతురతరో మే భర్తా | స్వలిఖిత మపి వాచయతు మనమర్థః.”

వ్యాసమునినివాక్యములు

“మన యాంధ్రభాషాపద్యానికి లేఁబ్రాయంబుఁ దప్పించి సరివారిలోఁ దలయెత్తఁజేసిన మహానీయులు కవిత్వయమువా రనుట యెవ రెఱుంగరు?”

ఈ వాక్యము నవత్సరాలతాపవృత్త మగు గర్తము. ఇది పాతక కులజరులను శ్రమ పెట్టి లోఁబలుచుకొను స్వభావము గలది. దీనిని విమర్శించి చూతము. ‘కవిత్వయమువారు తలయెత్తఁజేసి’ రనుట యందలి యాశయ మేమి? మొదట నన్నయ్య, పిమ్మట నిన్ను ‘తేంద్రభుఁ దిక్కన్న, తరువాతఁ గొంతకాలమునకు నెఱ్ఱన్న— ఇట్లాక్క రాక్కూరుగా నెత్తఁజేసి రనియే కదా? నన్నయతిక్కనలకు నెఱ్ఱనకు నడుమ నుండు కవు లేమి చేసిరి? మొదటి యిద్దఱు దయచేత నెత్తురు నెత్తురు మన్న యవ్వధూటి శిరమును వారు చుటల వదిరా? పిమ్మట నెఱ్ఱన్న తిరిగి యెత్తించినాడా? ఏమి యీవాక్యము నర్థము? నన్నయతిక్కనలు గాక యెఱ్ఱన్నకుఁ బూర్వ మెందఱు కవిసింహు లుండెడివాకో యారయుడు! నన్నెచోడమహాకవి, అభరణకాచార్యుఁడు కేతన, బజ్రున, మారన, మంచన, పాల్కురికి సోమనాథుండు, శ్లాఢన సోమనాథుండు, రంగనాథుండు, కాచవిభుండు—విట్టల రాజు, విన్నకోట పెద్దన, భాస్కరుండు, భీమన—(ఇట్లెందఱును వ్రాయఁజేయు?) మొదలగు మహాకవు లాంధ్రభాషాపద్యానికి నెట్టి త్రోఁ బోషించినారు? ఎట్టి వర్ణనల గా నామెను దిద్దినారు? నన్నె విహారస్థానముల నామెకుఁ జూపినారు? ఇందఱుమహా నీయుల ముందునకు దూకి యెఱ్ఱన యామెచేఁ దలయెత్తించినాఁ డనుట యేటి న్యాయము? వైవై వన్నెలు గల యీవాక్యోత్ప మెట్లు వెలుంగుచున్నదో పరికింపుడు!

II “వారికే దరువాతఁ గూడ వారి త్రోవయే త్రొక్కి యట్టిపనికిఁ బ్రయత్నించిన కవు లనేకులు గల రనుట సర్వవిదితము.”

“అట్టిపని” యనగా నేమి? ఇంకను తలయెత్తించుటయే? అప్పుడు సంపూర్ణముగ నెత్తలేదా యేమి?—ఎఱ్ఱన్న కన్న ముందున్న వారిమాట యటంబంద నిత్రము. తరువాతి వారు మాత్రము కవిత్వ యమువారి త్రోవనే త్రొక్కిరా? పలుత్రోవలఁ ద్రొక్కిరి. స్వతంత్ర మార్గముల మెట్టిరి. మాతనపథములఁ గనుఁగొనిరి. చూ. శ్రీనాథుండు, అనంతమాత్యుండు, పెద్దన, రామరాజభూషణుండు, నూరన—మొ.

III “యోగ్యతానిర్ణయమునకుఁ గాలనిర్ణయ మత్యాకళ్య కము గాదు.”

ఏల కాదు? సోమని యయోగ్యతలను బుడమఁ దెట్టిపది కాలమే కాదా? చూడఁడు. “సోముఁ డెఱ్ఱన గుంటలనే చూర్చి రస గ్రంథమున వ్రాసికొనెను—వీరల యస్త్రశస్త్రములకు నయి తము మాగ్గుఁ డయ్యెను—ఎఱ్ఱన విభులముగ వర్ణించి రచాను బల్లఁగ దాఁటును.—ఎఱ్ఱన యెంఁప నుకుల నుసోహ ము బిద్ధించి ముందె నేని దానును నాచోటనే యాఁదనియూల కే గంగు పూర్చి వ్రాసుఁ బ్రయత్నించును.—ఎఱ్ఱన మత్తేభమే సోమని గుంటిలమూలయై వెదలినది—”

ఇత్యాది వాక్యరాజముల కందఱువు కాదుమే కాదా? సోముఁ డెఱ్ఱన్న కన్న బూర్గుల డగటచేఁ దై యెఱ్ఱన సోమఁడు కాఁగా, సోముఁ డెఱ్ఱన యయ్యెనుగాదా! కావవైచరీప్రకరము!

(ఎఱ్ఱానెగ్గడత్రుడకమును జూచి సోమనాథుఁడు గ్రుఱుమిను వ్రాసికొనె ననుట చింతపులికె టవను నుది సింగము పంక్త్యము నెరుక్కొనె ననుటయే!)

ఇప్పటికి మాఁడువాక్యముల విమర్శన గుర్తయ్యెను. వీరివాక్యములు నందలి వాక్యము లన్నియు నిర్వి పదుగ్యముతోనే ముగ్గురి. వాని నెల్ల విమర్శించుచో నెఱ్ఱన గాము. ఇందునందె గ్రంథ మనును. కావున నట్టివాక్యముల విమర్శమును ‘ట్టికెట్టి యిట్లు’ సోచునని తార తమ్యమును నిర్మించిన భాగ లులకు విమర్శించెడి ను. ఇన్నియవ్వనము మునకు ముందు, “ఎఱ్ఱనకన్న బూర్గు” కి కేటాని కలగంద్రు, అన్నను నాతఁడు కలిర్రునుగున నేల వేర్వేరు యే?” అను విషయము విమర్శించఁదలవలసి యున్నది. (ఇది వ్యాసరత్నము లగు తేజోగారికిఁ గల ముఖ్యసంశయములలో నొకటి యై యున్నది.)

ఎఱ్ఱానెగ్గడ త్రుడయములో నొకటి కల బరిగఁజింపఁదలవల టకుఁగల కారణము, నాంధ్రచింతాధిభులలో ‘నాచిపూరులు’ జనువు బాటుఁగు సయితము చెప్పఁగలఁడు. ఎఱ్ఱనకంటె బూర్గు మున్న యే కవియైనను, ఆరణ్యపర్వశేషమును బూరించి యుండె నేని, కవిత్వయ పదపితమున నా కకరమర్థనచే కాని యెఱ్ఱనకంటె వోటా లేకపోయియే యుండును.

సంస్కృతవాఙ్మయమున వేదమున కెంత గౌరవము గలదో యాంధ్రమున భారతమున కెంత గౌరవము గలదు. అది పంచమవేద మునకుఁ దెలుఁగు. కావున నే గాని కలత యాత్మకృష్ణము గలిగె. అట్టి మహాగ్రంథమును సలక్షణముగఁ దెలుఁగునకుఁ దెచ్చిన యచ్చు హాత్ములను గవిత్రయమువా రనుట నేమి సందియము?

నిష్పక్షపాతబుద్ధితో నారమువారు, ఆరణ్యపర్వశేషమును బూరించుటచేత నే యెఱ్ఱానెగ్గడ కవిత్వయములో నొక్కడ డయ్యె ననియు, నాతని పోలింపఁబడి గ్రంథమును భాస్కర రంగనాథరామా యకాదులకంటె నెక్కుడుకవిత్వము గలని కా వనియు వానిం బట్టి యతని కా కీర్తి రాలే దనియుఁ దలంపక మానరు. భాస్కరాదుల కవిత్వముకంటె నెఱ్ఱన కవిత్వయే రసవంత మైనదై నుండు నేని వారి రామాయణములందుట నాతని రామాయణ మణిగిపోయి యుండునా?

కవిద్యయతారతమ్యనిర్ణయవిమర్శనమునకు మున్నొక విజ్ఞాపనము చేసెదను:—శర్మగారు పజుచోట్ల సోమునివై—ఎగతాళి, యెత్తిపాడుపు, కప్పెవిలుపు, అక్షాంతి, అనూయ, అమర్షము మొదలగు భావములను నూచించు పాత్రములఁ బ్రయోగించి యున్నారు. అతనివైఁ గల కోపముచే వానిం బ్రయోగించి రని తలఁచరాదు. ఏల యన,

పవిత్ర మైన తన జన్మ మెల్ల, విద్యావ్యవసాయమునందును, హరిహరనాథనిత్యరూపారాధనమునందును గడపి, యనంతయశశ్రేయముల నుపార్జించి, నిరుపమానమును నమూల్యమును నగు తన నిగ్గకవిత్వానిధిని స్వదేశశ్రద్ధల చేతులయందుఁ బెట్టి యిప్పుటి కాలు మందలయేడ్ల క్రిందటనే యుభయకవిమిత్రునితో ముచ్చటలాడ కాశ్యతపదంబున కేగి యున్నవానిని—తాము కవిత్రయేతరకవుల కెల్ల నుత్తముఁ డని మంత్రపిరుదము నిచ్చినవానిని—(తమయూవిని గణించుకొనక)—వీరింత నీరునిఁగా నెంతురని నేఁ దలంపఁజాలను. అట్టి దూఱుల నాతఁడు వినఁ డను జ్ఞానము నుండదా? ఇక సెవ్వరివైఁ బ్రయోగించి రన, ‘ఇందుక కన్నునిచ్చి చూడక’ యాతని మెచ్చుకొనిన పండితమండలిగొఁడనే వీరు ప్రయోగించి రని తలంప నగును.

కవిద్యయతారతమ్యనిర్ణయమునకు ముందు తలమానికముగా వీ రొక వాక్యమును వ్రాసియున్నారు. అదైది యన, “ప్ర సోముని విలువను దూఁచుట కెఱుంగుట తూనికటాయు.”

లోకములోఁ దూనికటాతివిలువ, తూఁపఁబడు పదార్థము వెలకుఁ దగ్గి యేయుండు నని వీరెఱింగియుండేదేరని దీని నా శంభుదాసునిమెడ కంటఁగట్టి యుండక పోవుదురు.

ఇక సోమునియెడ వీరి యాక్షేపములను విరుఁడు :—

అక్షే. శ్రీకృష్ణుని సభకు సెట్టన ‘సుధర్మ’ యని పేరడఁగా సోముడు ‘దాశార్హి’ యని పేరెడను. ప్రత్యుత్తరము. ‘సుధర్మ’ ఇంద్రునిది. ‘సా్య తుస్సర్హర్ష’ దేవసభా’ అని యమరము. సోముడు ‘దాశార్హి’ యని వ్రాయుటకుఁ గారణమును బరికింపుఁడు :—

యాదవులు దాశార్హులు. దాశార్హసంబంధిని యైన సభ దాశర్హి. దీనిని సంప్రదాయజ్ఞులు, పురాణజేత్రులు నెఱుంగుదురు. శ్లో. తస్మాం దేవపురాభాయాం, సభా కాశ్చనతోరణా ।

సా దాశార్హితి విఖ్యాతా, యోజనాయామవిస్తృతా॥

హరి. విష్ణు. 68 అ. 23.

ఇట్టివే చిల్లరశంకలు. ప్రత్యుత్తర మనవసరము. (సోమనాథుఁ డష్టాదశపురాణజ్ఞుఁడు. పురాణముల పేరులను మాత్రము మన మెఱుంగుదుమేమో!) పండితు లందఱొక్కటిగ సోమనాథున కున్నత స్థానము నీఁదలంచినను, నది యేమి గ్రహచారమో, నా యభిప్రాయము మాత్రము దీనికి విరోధించుచున్నది.” అని శర్మగారు వ్రాసిరి.

నిక్కముగ నిది గ్రహచారమే! అనేక పండిత విమర్శక కవి శిష్యామణులు ‘సర్వజ్ఞకవి’ యని పొగడియుండఁగా, వీరు విరోధించుట గ్రహచారము గాక మఱియేమి?

శ్రీ పీఠేశలింగము గారు ‘ఒక్క యెఱ్రానెగ్గడ కవి’ కాదు, కవిత్వయమువారిలో ననేకుల కవిత్వమును గొన్ని వేషయములలో సోమునికవనముతో సరిరా దని నా యభిప్రాయము’ అని వ్రాసినదానియందు అనంతకృష్ణశర్మగారికిఁ గొంత గండహా నుట! ఎట్లన,

“ఎఱ్ఱన మొదలే నిగ్రహింపఁబడియెనే! ఇఁకఁ గవిత్వయములో ననేకు లెవరు? నన్నయ తిక్కనలేకదా! నన్నయను— విశేషించి తిక్కనను, సోముఁడు కవనపాటవమున మించినాఁ డనుట కన్న వైపరీత్యము వేఱొకటి యుండఁబోదు.” అని శర్మగారు వ్రాసిరి.

ఏమి! సోముని కవన మంతవిపరీతముగాఁ దోచుచున్నదా వీరికి? వీరికిఁ దోచినఁ దోచుఁగాక! వీరికి బహుమాన మిచ్చిన ‘ఆం. భా. వ’ సమాజమువారికిఁ దొల్లి యిట్టిప్రాత విపరీతమై యుండ లేదే! చూడుఁడు! ఈసమాజమువారు, తాము మెచ్చుకొనిన (బహు భాషాగ్రంథపరిశోధకులును విమర్శకాగ్రగణ్యులును నగు శ్రీ మాన విల్లి రామకృష్ణకవిగారి) యాంధ్రభాషను గూర్చిన యుపన్యాసము నందలి వాక్యములను మఱచి రోలు!

(1) “అధర్వణభారతము తిక్కనభారతముతోఁ బోల్చుదగి నది కాకున్నను నన్నయకవిత్వముకంటె రసవంతము గానుండును.

(2) “శబ్దశాసనుని లాక్షణికుఁ డనియు, నాదికవి యనియు గౌరవించవలయును. అతనికవిత్వము మిక్కిలి రసవంత మైనది కాదు.

(3) “నన్నయభట్టారకుని భాషాంతరీకరణ మెంతమాత్రము తృప్తికరముగా లేదు. కొన్నియెడల సంస్కృతభారతమునకుఁ దీసి పోవుచున్న దని నా యభిప్రాయము.

(4) “సర్వజ్ఞుఁడైన నాచన సోమన్న తిక్కనసమ కాలికుఁ డని చెప్పియుంటినిగా! (ఈవాక్య స మిష్టటిది గాదు! 1895 వ సంవత్సరమునాటిది!) అతని బుద్ధివైకద్యమును, గల్పనాకాశలహముచే ప్రతిభావిశేషమును నద్భుత మైనవి. ఇతఁడు కొన్ని విషయముల దిక్కనసోమయాజీకిఁ దీసిపోవుచున్నను, గొన్నివిషయములల మించుచున్నాఁడు. ఇతనికైలి తిక్కనకైలికి మించుచున్నది.

(5) “తిక్కనసోమనలను గొన్ని చోటులను బోల్చి చూడఁగా నిద్రలును సమానశక్తి గలవారని తోచుచున్నది. సోమయాజితలనే సోమనయు మూలగ్రంథమును వెలిగించునప్పుడు వ నైకెట్లు భావములను గలుపును.

(6) “సోమనగారి కద్భుత మైన కల్పనాశక్తి గలదు. అతఁడు గద్యయందుఁ బ్రయోగించుకొనిన ‘నవీనగుణసనాథ’ యన్నపలుకు సమన్వయ మగుచున్నది.

(7) “కథాసరణియందే కాక వర్ణనాంశములయందును, చాక్యరచనయందును చమత్కృతిని జూపియున్నాఁడు.

(8) “సోమునివర్ణనలు కాళిదాసుని సంగ్రహవైపులో గలవి గా నుండును.

(9) “నే యేల? ఇతనికివిత్వమునంతే మహాకవికి వలయు గుణము లన్నియుఁ బొసఁగి యున్నవి. ఆంధ్రకవులలో కెల్ల కీ శక్తి.

జే భావనాశక్తికి దర్శకసత్యముగాఁ దోచునట్లు పదములఁ బ్రయోగింప నేర్చినవాఁడు.

(10) “సోమనాథునకు వెనుక సోమయాజికి గాని, సోమన్నకు గాని సమానముగాఁ గవిత్వము చెప్పువారు లేకున్నను, వారికవిత్వముల సహాగౌరవ ముంచి తచ్చైలి నకుకరించుచుఁ గావ్యముల వ్రాసినవారనేకులు గలరు. అందులో ముఖ్యులగువారు— ఎట్రాగ్నెడ, శ్రీనాథుడు మె.

(పదివిషయములు చాలును. ఉపన్యాస మంతయు నెక్కడ వ్రాయఁగలము?)

వైవాక్యములఁ జిత్తగింపుఁడు. ఈ వర్గ సమాజమువారు వైవాక్యరత్నములతో నిండియున్న యుపన్యాసమును దొల్లి మెచ్చుకొనియుండియు మఱల నేల యీవ్యాసమును బహూకరించినా!

శ్రీవీరేశలింగముగారు ‘కవిత్వములో ననేకు లనుట తిక్కనవైఁగల గౌరవమునే నారెఁగి బేర్పాఁనలేదు. (‘కొన్ని విషయములలో’ అను దానిని మఱకుఁడు!)

అట్లే, “ఇక దీర్ఘ సమాసము లన్ననో తెలుఁగుకవిత్వ వికారములే యని నామతము. కోమలములై మనోస రములై యలఁతి తెలుఁగుపల్కు లుండ ..దీర్ఘ సమాసమును బ్రయోగించినఁ బినుఁగున కేమి గౌరవము? ఈసోమని పద్యముం దిలకింపుఁడు.

“గాండీవా రావర్షుఁ పాఠుఁటితథయ.....” ఉత్తరహ. ద్వితీ. 27 ప

అర్యులారా! దీర్ఘ సమాసము క్త మైన యీపద్యము నునాహరించి సోమని వీరలిమోత్రిము దూషించినారు. అచ్చటనే యెఱ్ఱనను వీరిట్లు పొగడినారు. “స్వీయతిక్కనకంఠోలై నెఱ్ఱనకును బ్రాయశ్చముగఁ బిచ్చిపిచ్చి యలంకారముల యందును దీర్ఘ సమాసముల న్నించును నాకే లేకు. అపొద్యమా లన్నియు స్వభావోక్తిపధులై యలఁతి కలఁతితునియులఁగఁ గూర్పబడి సుకుమారములై లెచెల్ల కన్బలంపుఁడుంపుదులఁ జిలుకు చంఁకును —”

! నిష్పక్షపాతబుద్ధి! ఎఱ్ఱన ‘యలఁతి యలఁతి తునియులఁగఁ గూర్చిన యీపద్యముం గనుఁడు!

“మహాశ్రు. కని రుగ్రాహాత్మగ్రహణముఁ యుమా కారకల్లోలజోలా

గ్వనన ప్రగోళితకేరీ సరభ సపఞభృ
చ్యూరు జూటాగ్ర జాగ్ర
ద్భవరత్నోదంచితోద్భృత్కట కుటల మయా
భుచ్చటాటోపమిధ్యా
జనితోర్వాగ్రభకుభుత్సలిలనివసా

స్తంధు రత్నాకరేంద్రున్. ”వృసిం. తృ. 3 ప.
మఱియు నీ సుకుమారపద్యముం గనుఁడు.—

. ‘మ. శ్రు. కని రాపాతాళమూలక్షతశిఖరిశాకల్పితోత్తంగ...”
హరి. ఉ. 1. ఆ.

గుంపురులఁ దప్పక చిలుకున్

స్వభావోక్తిగుఢురపద్యముం గనుఁడు!
“స్రగ్ధర. తే.పిన్దప్రేన్ద కాన్దోన్దీ శరుచినసరత్తి ప్తపస్తాశ్వదీప్తి...”
హ. ఉ. 8. ఆ.

ఇట్టి అలఁతియులఁతి తునియులు! ప్ర. ఒంభపర మేశ్వరుని కవనములో ననేకములు!

మిత్ర కావ్యముల యందు మహాకవులు తిత్తద్ర సోద్యోధకములై యుచితములై యొప్పు పలుపోకలఁ బోవుచుండురు. వారిప్రాతలను దెలియు నేరని ‘ఇంగ్లీష్ తెలుగు’ పండితులు వారిని దూఱుదురు. మఱియు నిరక్షరకుఱులు నిందితురు. పూర్వ్య లేఖనముల నెఱ్ఱిపదములఁ బ్రయోగింపవలయునో యీ నిబంధనలను నిండాగ నెఱిగినవారు. అట్టివారి ప్రాతలను దెలిసికొనఁ బ్రయత్నించుటనే నేర్వవలసిన మనము వారిని గూఱుటకుఁ దగుదుమా? అనవరము వచ్చి నప్పు డేకవి దీర్ఘ సమాసమును మానును? చూడఁడు! తిక్కనసోమ యాజి దుర్యోధను నెట్లు వర్ణించియున్నాఁడో! అలఁతితునియు!

స్రగ్ధర. హాళి స్రక్సంగరం నృగకపటలి మానసాక్షిప్తివిద్యా
శాలిస్సాగాబ్జరేఖాంబలిపుటకుట నాచారుసాలిస్సాబ్జ
పాలశ్రేణీ విశాలాంబక కుముదవరీ బాంధవాయత్రిచంద్ర
శ్రీలీలాగాఢ కాంతిస్థిరవదనశిషిసా నాగేంద్రకేతువ.”
విరా. ౭. తృ. 78

మఱియు, ఆడఁదియుగు ద్రౌపది, కీచకునిఁ దా నదలించుటను భీమునితో,

“క. దుర్వాసోద్భవ బాహువిక్రమ రసాస్తోత్ర ప్రతాపనన్ద
ద్గర్వాంధ ప్రతివీర నిర్మధనగి గ్యాపారకతో మత్పకుభో.”

ఇత్యాదిగఁ జెప్పినట్లు కవిత్వము వ్రాసి యుండ, ప్రేమదీపిని, మగలకును మగఁడగు నద్దనుఁడు, తాను యశుభిలుల గడ్డగించుటను బీష్మదిగొధువీరులతో ‘గాండీవార’ వేత్తాదిగఁ గలికెట్లు సర్వజ్ఞుకవి వ్రాసియుండుట ప్రకరణోచితము కాదా?

ఈపద్యమునకును, ముందున్న ‘అనుచు నకుచారియై...’ అను పద్యమునకును గల భావసందర్భమును గూర్చి యింక ప్రకరణోచిత్యముం గూర్చియు మఱి యొకప్పుడు ప్రస్తావించెదను (సామధానముగ నెరుయవా రవి ప్రకరణోచితములై సోమనిఁ గన్వక్షితును దెలుపుచున్నవని తలంపకమానరు.)

అట్లే, “ప్రాసమువైన నీ దృష్టియుంచి పాండిత్యమును జూప నెంచినవానికి రసమువైఁగ న్నండను.”

(ఇందలి ‘వైన’ శబ్దజ్ఞానము నుండునఁడు! ఈక్రింది యాత్రేపములయందలి యర్థజ్ఞానము, గద్యజ్ఞానము, బోచిత్యజ్ఞానమును గనుఁగొనుఁడు!)

అట్లే “తాను వ్రాయుమాట లనర్థకము లని తలంపఁడు. సోమనియు దీదుర్దణము ప్రబలిన దనుటకుఁ బై నిదర్శనములే చాలి యున్నను మఱి యొండు రెండు చూపెదను

(1) “క. ఛాల్దన మాసము మొదలంగ
నలువపలుఁ డేతులతరతపశరణమునన్

వల్లదరివర్గ హయాఖుర

ఫల్గువు గానీక మనసు పదిలము చేసెన్." (ఉ. హ. ద్వితీ)

"ఎట్లయిన ననుక్రమించిన 'ల్ల' ప్రాసమును బూర్తిసేయవలయును. కావుననే నిష్ప్రకాశముగ మూడవపాదమున నంత 'పాడవు' మానము చేయవలసి వచ్చినది. లేకున్న 'ఫల్గువు' అను పదమే చాలచల్లయిను దెలుపు గుండ 'వల్లదరివర్గ హయాఖుర' యను పాశ్య న్యాసమున కేమిఫలము?"

మిత్రులాగా! 'ఫల్గు' వనఁగాఁ బాంచల్యమగుట! 'మనసు పదిలముచేసెన్' అన్నాడు గావున 'ఫల్గు' వనఁ బాంచల్యమై యుండునని వీరధర్మము చేసికొనినా? లేక ఏనిపుంటువునం దైన వీరు చూచి యున్నాకో; కర్గరీసమా. పుడితులును 'కాఁబోలు' ననుకొనిరి. కాఁబోలు?

'ఫల్గు' శబ్దమున కిసార మని యర్థము. 'అసారం ఫల్గు' అని యవరము. అరచునైనఁ జూడని వీరు కలభాషా భూషణుండగు మహాకవి నాడేసింపఁ దొడంగుట యక్రమము.

(ఘనకల్పచున్న కామకోధాద్యరివ ద్వర్ధము లనియెడు గుట్టలకు డోలలలో మృగచే నసారము గానీక మనసును గమర ప చుచో నీ కని భావము.)

'ల్ల' య ప్రాసముకొఱప సర్వజ్ఞకవి నిరర్థకపదవ్యాస మొనఁగునా? ఇట్లుచేసింపనవలె 'ల్ల' కార స్త్రోమమును బూర్తిసేయుట యొక దోషకార్యమే! చూడఁడు!

కా. నాల్గు వెల్లడి....." క. త్రవహరి, చతు ర్వి. ప.

'ల్ల' ప్రాసముపై వీరికి గల కోపమును దీర్చున సోమని యెడ వీరు చిట్లు నాకోపించియున్నారు. గాని యా రెప్పు గాక యొప్పే యొడ! కాని వీరు మెచ్చుకొన్న యెట్లుపద్యమున గనుఁడు—

"ఉ. స్త్రీస్తవకుంతుద్రవనిపి క్త భుజాంతరభాగవిస్మర త్కొన్తుభరత్నసూత్రుర చిన్విరితనాభిరూపసారథ ప్రస్తుతమ త్రవ్యంగరవ గగ నోబ్బణభోగిభోగత బ్వాస్తరణం దలంచు నుకృతాత్మ లసాస్తవమ ద్దళ్యమల్."

నృసిం. ద్వితీ. 27 ప.

"నాలవనదముదనుక నొకటియే సమాసము. సోముండు 'ల్ల' కొఱకు 'వల్లదరివర్గ హయాఖుర' అనునంత 'పాడవు' మానమునే వేసి నాఁడు గాని, 'క్ష' కొఱ కెట్లున యెంబపొడుపు సమాసమున వ్రాసి నాఁడో కనుఁగొనుఁడు! సమాసమునకేమి? కలభును బోధించు 'తల్ప' శబ్దముండఁ గా నాచిగ్గము నే తెలుపు 'అస్తరణము' వలనకేమి ప్రయోజనము? సాసలుబ్బు లగువారిబ్రదు కింతే!" అని మీ వలె నే నాడేసింపఁగలనా? మిత్రమా! మహాకవుల నాడేసింప మన మెంతవారము ('పాడవు' 'ప' కారము 'గ' కారముకాఁగా, పాడగు = దీర్ఘము?)

"క. ప్రాస్థాతివంబు గదిసి

దృష్ట్యాటంకృతుల లేక దితిజాలమీఁదన్

దృష్ట్యాటంకృత్యేవరింపఁగ

దిష్ట్యాగగనాంతరంబు దివురఁగ నార్చెన్."

అట్లే. 'ప్రాస్థాతివంబు' అని యుపక్రమించినాఁడు. కావున నిక మూడు 'ష్ట్యా'లు సంపాదించి వ్రాచుకున్న సర్వజ్ఞశబ్దమునకు లోపము గలుగు నని సోముండు తలంచినాఁడు...

కలము నడచినట్లై వ్రాచువారికిని, ఇట్టి ప్రాంతలకుఁ దల యూచువారికిని బ్రత్యుత్తరము వ్రాయుట నర్థమే. అయిన నవిద్యాభ్యుదయరై న బోరపడుదు రనియు, శ్రీవర్ధనీసమాజమువారికైన మేలుకొందు రనియు వెంచి గడు త్తరము వ్రాసెదను.

ఇప్పు డాంధ్ర దేశముయొక్క దౌర్భాగ్యము మితిమీరికవిత్వ తత్త్వము డీనించియుండుటచేఁ గయితఁ జెప్పఁబూనునిస్పటివారిలో నవేలు ప్రాసాక్షరములకొఱకుఁ దపస్సు చేయవలసిన దుర్యోగమునకుఁ బాల్పడుచున్నారు గాని,

"చ. వడియను ప్రాసము న్నెదవవఁడు కవిత్వముఁ బూని యేమి చెప్పెడి నగుఁబాటగున్..."

అని శంకరకవి చెప్పినట్లు పూర్వకవులకు యతిప్రాసముల దడవుకొనవలసిన కర్మ ముండెడిదా? భారతీదేవి వారి జిహ్వగముల నిలిచి వలసిన పదముల నందించుచుండఁగాఁ ప్రాసాక్షరములను సంపాదించుచుంట్టివేళియు వారి కేల? (అ. గ. చింతామణియందుఁ గాని, చాటుపద్యరత్నాకరమునందుఁ గాని మొదలగ వెంకనామా త్వుని చరితముం గనుఁడు; పూర్వుల కవిత్వరహితు డెలియును.)

అట్లే. "పద్యము ముగిసిన బాలుని వ్రాసినాడ. కావుననే యాచిత్త్య విమర్శనము వెనుకఁ బెరిగిచి చూడఁడు. నరకానురసి కంప వచ్చి సి.వానాది మొనర్చి యుద్ధసన్నధుండగు శ్రీకృష్ణుని మహాత్మర మగుచుంపు న బోత్సన్నుతి" బోల్పటకన్న మేల యన్య చిత్తు గలదా?"

అహో! విమర్శన పన్ను నిట్లే యుండవలయున్నదే! మహాకవి మహాకవిలాభ! పూర్వ మింద్రకాల ముండెడి దని వినుట కాని మన మెన్నఁడును జూచి యెఱుంగము. ఇప్పుడు వీరు మహేంద్రకాలమును గలఁబఱచుచున్నారు. ఈ బాలమున సమాజపండితుల పడినారు చూడుడు? కృష్ణుం డంతకమున్ను సింహనాద మొనర్చినట్లెచ్చట నన్నది? అట్లుచో 'దిష్ట్యా గగనాంతరంబు దివురఁగ నార్చెన్! అను నాలవపాద మేగం లొక గలియున? ఏల యిట్టి ప్రాంతలు! ఇదే కాదా సోమని దుర్బుధులు! పశుపదమున నున్న ఋషివంటి మహానుభావుని నిట్టి యన్యతకల్పనములతో నిండింప మన నెట్లాపెనో! పద్యమునకే యర్థము దెలిసికొనఁగలని వీరు తదాచిత్త్య విమర్శనమునకుఁ బూనుట దేశదౌర్భాగ్యము.

మరచింతాక్షుడను చుండిన పిమ్మట శ్రీకృష్ణుడు 'ప్రాస్థాతివంబు'ను గదిసి, యచ్చట 'సదృష్ట్యాటంకృతులు' లేక, తాను సమరమునకు వచ్చినట్లు దెలియ, దితిజాలమీఁద, భిక్షుత్రాణమరాయణచైవ్యపక్షుడను వెన్నెలవలెఁ జల్లనై యుండుచుంపు (ఆ సమయమున ను దిష్ట్యాగగనాంతరంబు దివురఁగ సింహనాదము

పద్మభావము.

వీరి విమర్శన మనుచిత్రమో, పద్మ మనుచిత్రమో యారయుఁడు? మీరు పొగడిన యెఱ్ఱనగారి యీ క్రింది ప్రయోగముం గనుఁడు—

“వ. అయ్యగఁగతుల...నవ్వెడండు ఘోరముగా నదల్చి,
“క. నామిడికిటి కడిది పిడుగు

నాపగిదియ దీన దగిలి యంతకుఁ డైనన

రూపు నెడకుండఁ బోవునె

యీ పాపాత్మకుల మిమ్ము నేల సహించున్?

“మ, అని యావిష్కృతతీవ్రముష్టి యగుచున్

హాసోజ్జ్వలాన్యంబునన్

కన లుపాంగఁగ.....” హరి. పూ. 6 ఆశ్వా.

“చూడుఁడు! ఘోరంబుగా నదల్చి ‘అవిష్కృతతీవ్రముష్టి యైన శ్రీకృష్ణనకు’ యతికొఱకుఁ గాక ‘హాసోజ్జ్వలాన్య’ మెచ్చట నుండి వచ్చినది?” అని యెఱ్ఱనను నే ననఁగలనా?

మిమ్ముల సోముని వచనములగుర్చి కొంత వ్రాఁతను జెడ లించినారు. పద్మముల విమర్శనము వైరితని దేవనదిగదా! వచనముల విమర్శనము నట్టిదే! సోముని వచనములు గతిభేదము గలవై తత్త దుచితస్థలములలో నెక్కిల్కుబడి యున్నవి. తద్వివరణ మిచ్చట నిరవయోగము. మఱియు సోముని వచనము లంతనేసి—ఇంకను నంత కంటెఁ దెద్దరియు నగువచనము లెఱ్ఱన హరివంశ స్మరింపాపురాణము లలోను నున్నవి. ఆయాచోటుల వానిం జూచికోనునది.

“సోముఁడు సమానార్థకము లగుమాటల ననేకములఁ గూర్చి నని వీ రాక్షేపించుచు, కృష్ణచరకాసురయుద్ధవర్ణనవచనములొని “చలంబొని పోరిలోఁ దునక లయ్యును, దుమరయ్యును...రూపు చెడిన, దిరుగుడువడి వానిని చిత్కునడి, చిందఱుండవై మడిసి మ్మగ్నబట్టియై...ఇత్యాదిగాఁ గల కొన్ని వాక్యముల నుదాహరించి, సమానార్థకము లని మొదట వ్రాసినదానిని ఖండి, ఇంచుమించుగ “మమ” ని వ్రాసినారు. ‘ఏకార్థకములు’ అనుచు మఱల “ఇంచుమించు” వీరి మొదటి ‘సమానార్థకములు’ అనునది యే మయ్యెను! ఈ వ్రాఁత కళ్ళ మేమి?

ఈవచనముఁ జదివినసాగు సర్వజ్ఞకవి రచనాసామర్థ్య మనన్య సాధ్య మని తలఁపక మానరు. వీరి కనన్యాయుగా నుండిన నుండుఁ గాక! తిక్కనయు నట్టి వ్రాఁతల వ్రాసియుండెను. ఎఱ్ఱన సోమన ననుకరించెన. శ్రీనాథుఁడు సోముని వచనములబట్టి పద్మమునే వ్రాసి కొనెన. ఇట్లే పలువురుకవులు సోముని యారచన ననుకరించిరి. చూడుఁడు—కంభదాసుఁడు,

“పోటువడియును, వ్రేటువడియును, ద్రోక్కువడియును, జిక్కు వడియును, నలిగులియై; లావుచెడి, చేప దతిగి, కడంకిలు గుడుగు వడి, కడిమిపెంపు వోనాడి...” హరి. పూ. 6 ఆ.

శ్రీనాథుఁడు—పీ. పా, అనువుదమ్మిరి నొచ్చిరలసి రావన నొంది రదవద లైరి... హరవి. 8 ఆ. 10 ప.

సారంగు తమ్మయ్య వైజయంతీవిలాసములోని ‘కా. అవిప్ర

త్తము వజ్రపంజరనిభం వై...” అను పద్మమున నెంత సారస్యము గలదో దానికంటె నెక్కుఁడు సరసత దీనియందుఁ గలదు.

ఆతే. ‘ఇట్టివానిం గూర్చిన నేమి వ్రాఁతలే రోఁత కాక?’

అనుప్రాసముల నేవగించుకొను వీరి ‘వ్రాఁతరోఁత’ ల నేల వ్రాసికొన్నారో! అనుటయే కాని యెవఁడు మానఁగలఁడఁగూర్చి!

సోమరియెడ ననేకము లవాచిత్యములు గల వని మీరు కొన్ని టిఁ జూపినారు. కనుఁడు!

ఆతే. (1)—‘సర కాసురుఁడు స్వర్గమునఁ బ్రవేశింపఁ గా నందు ‘కాశ్మీరనికరంబు కహ్లాఠపుష్పాపహారంబు లేని గృహంగణ ములు’ గానవచ్చిన వఁట! సరియేకాని స్వర్గమునకుఁ గాశ్మీరమునకు నాకాలమున నేమి వ్యాపారము నడచుచుండెనో! ఈలోకపుఁజందన మాలోకమునఁ గానవచ్చుటకు!’

విచర్యకునకు దూరద్వితీ, గ్రంథపఠనానుభవము, (వీరికిఁ దగిన) శేమపీఠిశేషము ముఖ్యముగా నుండవలయున. ఇవి లేకయే చూచినదానిని దోచినట్లై వ్రాయుచువచ్చుట నవ్వలపా లగుటకే! వైపాదముగల పద్మమును లేరులు (నవ్వుభాగములఁ బూరించి) పా దొనరించినారు. దీనిం గూర్చిన విశేషవాదమున కిందు జోటు లేదు. కావున నిష్పృదున్న దానిబట్టి యైన వీరి యాక్షేప మెంతఁజఱు నిలు చునో చూతము:—(‘కాశ్మీరనికరంబు’ అనువానిని ‘నికరము’ మాట యటుండనిండు), ‘కాశ్మీర’ మనఁగా ‘చందన’ మఁట! ఈ యర్థ మేలోకమున నున్నదో! (వేరుక నొక ‘మేష నేట’ గారు ‘బులాయము’నకు ‘స్వెల్లింగ్’ వీలగు? ‘జాన్మన్య డిక్ష్ నెత్రి’ ఏదీ! అనఁగా, ‘గుమాస్తా’ గారు ‘అయ్యా! అది మనుష్యుని పేరువలె నున్నదీ! అన్నాఁ డఁట!) సరియే, వాదముకొఱ కాయర్థమునే యంగీకరింతుము. ఇంక స్వర్గ కాశ్మీరముల కక్క.లమున వ్యాపారము నడచెనేమో కనుఁగొందము.

స్వర్గమున నుండు దేవతావధూతులు, పసుపు, కుంకుమము (చందనము) మొదలగువంకగర్భద్రవ్యముల నలంకరించుకొందు రనియా? లేక పూర్వసువాసినులవలె నద్దపుబిళ్లలవంటి మోములతో నుండెడివారనియా వీరియాశయ మి? ‘ఇంద్రకులవధూటీలలాటి కాకుంకుమంబు’ ఇత్యాదులను వీ రాక్షేపింపలేదు. కావున స్వర్గమున నన్నానియునికిని వీ రొప్పినట్లే కదా! పసుపు మొదలగు వానిని నిర్ణయంబు స్వర్గమునఁ బ్రయత్నేట్టి నీరు గట్టి, మిమ్ముల నెత్తివెట్టి, యునుకఁదెట్టి, తోళ్లను బెట్టి, తోకళ్లనుగట్టి, సిద్ధపెట్టుకొను చుండు రందుగా? అట్లుండురేని కుంకుమము (చందనము) మొదలగు వానిని వా లేల సిద్ధపఱుచుకొనరు? ఒండుచోనుండి తెప్పించుకొందు రందురేని వీనినిమాత్ర ముట్టెల తెప్పించుకొని యుండర దు? ఇంటికును వీరిని బాధించినది ‘కాశ్మీర’ పదము. (కశ్మీరదేశభేదము.) దీనిం గూర్చి యాలోచింతుము.

అండ్లయ ప్రభువుల చల్లని పరిపాలనమున నిష్కండు నానాదేశ ములనుండి చిత్రనిచిత్రపదార్థంబులతోఁబాటు నానావిధము లగు ఫలవృక్షములు, పువ్వులమొక్కలు, లతలు మొదలగునవి మనదేశ మునకు వచ్చుచున్నవికదా! అట్లే మనదేశమునుండియు నితరదేశము

లకు నావావిధవస్తువులు పోవుచున్నవి. ఒక్కలోకములోని కొంత భూమిమాత్రమే యేలు ఇట్టిప్రభువుల రాష్ట్రములలోనికే పరరాజులశక్తులనుండి యభీష్టపదార్థములు వచ్చుచుండగా 'ముల్లంకంబుల నేలురాజు' తాను నివసించు స్వర్ణమునకు 'కాశ్మీరము' నుండి వలసవచ్చిని తెప్పించుకొని యుండగూడదా? స్వర్ణము లోకముగావున దానియందును ననేకదేశము లుండవచ్చును. ఆం దోకదానికి 'కాశ్మీర' మను పేరును నుండవచ్చును. భూలోకమున నున్న దేశముపే రాలోకమున నున్న దేశమున చుండగూడదా? ఉండగూడదనియే తలంచెదము.

భూలోకమున నున్నవారి కాలోకమువారితో యుద్ధవ్యాపారము జరిగినట్లంగీకరించిన మనము, తక్కినవ్యాపారముల నేల యంగీకరింపరాదు? ఏల కొఱమాల్సిన యిట్టి యాక్షేపములు? వ. గ. పండితులును 'కాశ్మీర' మన జంపన మౌ తెలిసికొనిని కాబోలు!

ఆక్షే. (2)—"విజయ మైన పిదప స్వర్ణలోకసింహాసనాసీనుడై నరకాసురుడు...ఉద్యోగిని విలిపించి తన్ను బొందు ని కొరుచున్నాడు. ఈకథ సంస్కృత హరివంశమున లేదు "

ఈవార్తయున కించుకమున్ను "ఇరువురును రచించు వ. ల మొక్కటే" అను వాక్యమును మీరు వ్రాసియున్నారు. ఇప్పుడు సంస్కృతమున లే దనుచున్నారు. ఏటి స్వర్ణవనవ్యాసూరి విని? (కెరక నీ కథాసందర్భమును వివర్ణించునప్పుడే 'ఇరువురును సంస్కృత మూలానుసారులు గావున...' అని వ్రాసియున్నారు.) ఓకనోహో! సోముడు ముందేమి వ్రాసితిని చూచుకొనడు" అని యాక్షేపించు ఓరు తనవ్యాసమును మూడేడ్లు దగ్గఱనుంచుకొనియు నేమి చూచుకొన్నారో! వీనికేమి? ఇంకొక చిత్రమును గనుం! నరకాసురుడు డూర్వ్యాని విలిపించి సంభాషించుట సంస్కృతమున లేదట! వీ రెమూల చూచినారో!

"శ్లో...నరకలో దానవోత్తమః।

అపరావరీం...ప్రసిద్ధిప మహాసురుః,

ఉద్వీలిష్ట సమాహూయ, వచన ఘోర నృబవీ.

భజ ము మిషా వామోరు! నిర్జిత శృక్ర ఆహవే..."

ఉద్యోగి—“మునుయో యది తే రాజక యజ్ఞ విక్రతుభి స్సదా, తదా భజామి దై త్యేన్ద్ర! నాత్ర కాశ్యావిచారణా.”

సంస్కృ. హరి. 1:7. ఆ.

ఆక్షే. (3)—“ఉద్యోగి జూచి నరకాసురుడు లిటలునఁ గాలిదాసుని రఘువంశముగాని వర్ణనలం దలంచుకొని గేదగిరేకు నఖంబునఁ బీటలు మెదలగు శృంగారశేష్టలు చేయుచున్నాడు. సమయమునకు సరిక స్వర్ణలోకమున గేదగిరేకు దొరకుట చిత్రము.”

ఇది కన్నశిఖంభు నాక్షేపము. ఏమన, నరకుడు పూర్వముగా కాళిదాసు పూర్వముగా? నరకుడు రఘువంశమును జదివినాడా? కావున సోముడె యిప్పుడు నరకాసురుడు.

సోముని కవిత్రయ కాళిదాసు సంగ్రహవైపులే గలది యని శ్రీ రామకృష్ణ కవిగారు వ్రాసియే యున్నారు. సంస్కృతకవు

లలో మేటి యగుకాళిదాసుని, ద్వైతగుకవులలో సాటిలే! సోమనలు దలపెట్టుటయందు వింత యేమి గలదు? సింహములఘనని భవనినిగదా తలపెట్టు! కవిబ్రహ్మ కాళిదాసుని వ్రాతను దలంచిన విభమును గనుండు—

“తే. ఎట్టికవిత్వనఁ దనకృతి యింపుఁ బెంప...”నిర్వ. ప్రభ. 9 ప “శ్లో. ఆపరితోషా ద్విదుషాం...” అభిజ్ఞానశాకుం. ప్రస్తా.

ఇందువలెం గాంచి గేదగిరేకును జీతిన రాజు పొందిన ఫలమునే నరకుడును బొందె నని నూచించుటకు సర్వజ్ఞుడు కాళిదాసు ప్రయోగమునే చూడెను. గేదగి స్వర్ణమున నుండదా?

స్వర్ణలోకమున కంతటికిని మందారాలు దేశతరువు లైదే కాబోలు! స్వర్ణ మన కట్టి నల్లతాటి దిబ్బయా? ఆచ్చట మెల్లల మెల్లలు జాజులు, గేదగలు మెదలగు పువ్వుల నిచ్చు తీరగలు, మొక్కలు మెలచు నాధారములు లేవా? అట్లు కాష్ట్రము గలదా? కల దనుకొందము. దిగ్విజయమును గాంచి నుభర్తయందు సింహాసనాసీనుడై యున్న (నరక) రాజును సందర్శింప భూలోకమునుండి వచ్చిన రాక్షసుఁ డెవఁడైన గేదగిరేకును కానుకగాఁ దెచ్చి యిచ్చి యుండ రాదా? ఇ దేమి శంక?

ఉత్తరహరివంశములోని యూర్వశినరకాసురుల సంభాషణ మనుచిత్రముగా నున్న దనియు, ఆ యుత్తరపాత్రములకు సోముడు నీచపాత్రములుగాఁ గోపఁజేసినాఁ డనియు వీ రేమేమీ వ్రాసి యున్నారు. వారెట్టి పాత్రములో వీరు బాగుగా గ్రహించినారు! దాని కేమి? ఆ ఘట్టమును జదివిన మానేట లది రసవత్తరమైన నాటకములాని యొక యంకమునలె హృదయరంజకముగా నున్న దని మెచ్చుకొని యున్నారు. వీరు దానిని నిందించుచున్నారు. ఎవరి యభిప్రాయము వారిని. కొందఱకు మామిడిపండు రోతగ నుండును. బొప్పాయిపండును జూచి కొందఱు కుంకుమము. 'లోకో భిన్న' రచిః' అన్నాడు!

సోముని యాఘట్టమునందలి 'మింహజీకము, లంకేశసము' వీరికి రోత జనింపఁ జేసిన నట! ఎఱ్ఱనవ్రాత గంభీరమై, మధురమై యున్నదట! అతని పశ్యమును గనుండు!

“మ. కరుణం దోలితి, నర్థపుం జవిషిల్లిన్ దైవస్వతున్.....న న్నరవిందాన! సత్కరింపుము మనోజానీకసంక్రీడలన్.

హరి. ఉ. 4 ఆ.

[ఇందలి 'మనోజానీక' మున కర్ణము దెఱుగున వ్రాసిన నీ దినములందు సంకలతే!]

సోముని నరకుడ, ఉద్వీలియు సిగ్గుమాలినవారు! నీచపాత్రములు ఎఱ్ఱనవారు సిగ్గురులు! ఉత్తరపాత్రములు. వారికి సౌమ నశ్యము లేదు! వీరికె గలదు! చూడఁడు!

“ఇంద్రాదిదిక్పతులతో యుద్ధ మొనర్చి వచ్చితిని. నీతోఁ గూడ యుద్ధము చేయఁగోచెదను.” అని యెఱ్ఱన నరకుని యభిప్రాయము. నిండుసభలో నొకయాడుదానిని గ్రాహ్యధర్మమును బోధించు యుద్ధమునకు రమ్యునుట సౌమనశ్యము గల పురుషుని పనియే

! ఇప్పుట్టున సోమరి పద్యమును గానుడు !

క. నాకపురంబులో మెఱసి నందనశ్రీఁ జరించి దివ్యకాం
తాకరతాలవృంతముదాయనమీరము సోక రాజ్యముం
గైకొని నేడు దిగ్విజయకౌరవభయ్యుడ నైన నానభన్
నీ కనుదోయి వెన్నెలలు నిండక కోయ్యలు నాప నిందునే !”

ఉ. హ. ప్ర. 62.

(ఈ పద్యము పారిజాతమును సౌరభములం గొని తెచ్చి చదువరులకు హాయి గూర్చుపంపలేదా?)

యంధముచే నే నని వచ్చినాడు. గావున నరకుండు దివ్యకాంతాకరతాలవృంతముదాయనమీరపుంజల్లదనము చాలక యూర్వశికను దోయి వెన్నెలల శైత్యమును కూడ నవేక్షించుచున్నాడు. ‘ఈ వెన్నెలల సౌఖ్యము నెరుగు స్వర్గరాజ్యముఖ మేపాటిది?’ యని యభిప్రాయము ! “ఎట్టునవారిమకే మంతయు నీపద్యముతోఁ దూగునా?” అను నన్ను నిందింపఁగలరా?

“నిండునగలో మార్వశీవర కాసురుల కట్టి సంభావణము నడచి నుండదు. ఒక వేళ నడచియున్నను కవి దానిని వ్రాయుట ప్రమాదము.” అని శక్య గారు తమ నవీననాగరకతను వెల్లడించి నారు.

ఇట్టి భావమును బోధించువారు పూర్వము లేకపోయిరి. ఉండి లేని వ్యాససహస్రి నుహాభారతమున ద్రౌపది ప్రాపచారణకథను వ్రాసఁగలఁడా? దూరము! నర కాసురుఁడు రాక్షసుఁడు; ఉగ్రుని వేశ్య—వారి సంభావణము సుసముగను, సాత్త్వికతముగను నుండు గట్లు పోము. వ్రాసియే యున్నాఁడు. సోమునికే ప్రమాద మైన వ్యాసుని గతియేమి?

ద్రౌపది యుత్తమక్షత్రియకాంత; అన్నియందుఁ బట్టినది; జగదేశ్వరీయ భార్య; పాంశుకహాసా జు కోడలు. సభయు దుష్ట—ఇ! రాజులు—రాజులగుచును—శత్రుగురువులు—ఇకను పట్టెను. ధృతరాష్ట్రుఁడు గ్రుడ్డివాఁడు గారి తక్కినవారికిఁ గన్నులున్నవి. అట్టి స్థితి సభలో భగ్తులు చూచుచుండఁగనే మహా సాధ్వీయు, నేకశత్రుయు నగు ద్రౌపది ట్టును విప్పించిన కథను వ్రాసి నాఁడు వ్యాసుఁడు. ఇది జరిగియుండునా? ఒక వేళ జరిగియున్నను దానిని వ్రాయుట వ్యాసుని తప్పు! గాని దెలిగించినాఁడు భట్టాచార్యుఁడు! తిక్కనయుఁ దనభాగమున నీవిషయమును తడవినాఁడు! ఏమితి!

“ఏయగుల కేనుఁగులే కొట్టుకొని పోవుచుండఁగా నక్కనామాట యేమి? అన్న” దన్నట్లు, మహాకవులకే గతి లేకున్నప్పుడు కదరిపలేనాయుఁడా నిలవఁబడువాఁడు!

సీ. హ. “ముందటి దివ్యుడి మొలత్రాటఁ దవలిశ
తోఁకగోఁచుటవెంటఁ దూలువారు”

సోమరుడు దీనిని హాస్యరసమును వెలయించుటకై వ్రాసినాఁడనుకొని యాతని నశ్యంగము మీరు ధూషించినారు. దూషణముల కేమి? అతఁడు వివరాఁడు గదా

బహిరకాశ్రమవాసులకు దుష్టుదానవులవలన సంభవించిన దురవస్థలలో నిది యొకటిగాఁ గవి వర్ణించినాఁడు. దీనిని జరుఁగఁగానే వీరికి నవ్వు వచ్చినది గాఁబోలు! నవ్వువచ్చున వెల్ల హాస్యరసములోఁ జేరవు. ఇది పెద్ద తెలివైన విషయమే. ఎవ్వరైన గాలు జాతి పడి కేని కొందఱు నవ్వుచును—ఇట్టి వింకను గలవు—ఇట్టిని హాస్యములోఁ జేరునా?

సన్యాసులగు మునీంద్రులకు సయితము పూర్వము రాక్షసులవలన నింతలేని యవస్థలు గలుగుచుండెడి వని విచారమునకై చెప్పిన యీ ఘట్టమును జూచి సామనస్యము లేనివారు నవ్వుదురు. వారి యవస్థలం గాంచి యిప్పటి రాక్షసులు నవ్వియుండు రేమో! మన వారిని బాధలఁ బెట్టి గజినీపహమ్మదు వైస్యము నవివక్షింతు.

“ఎట్టునహాస్యము గంభీర మైన దని “పోరాని చుట్టము...” అను పద్యము వ్రాసి, దాని కపూర్వవ్యాఖ్యానముఁ జేసి, శంభుదాసునిచే, నింద్రుని ధూర్జనిగను, తల్లికుండలములు పోయినను జిత లేని వానిగను, రాజ్యమునే కోరు డిట్లీనులైనానిగను జేయించి, యాతని నవ్వులపా లానరించినారు. వివిధాగ్రేయఁ డగునింద్రుఁడు ‘జనని స్వర్గమునకన్నను గరిష్ఠురా’ లని యెఱుఁగఁడా? శంభుదాసుఁ డింద్రుని నంత నీచునిఁ జేయునా? సంస్కృతమున “అదితిదేవ్యాః కుంభం లాహరణాగ్రమ్ నర కాసురపథమ్” అనియే యున్నది గాని యింద్రుని రాజ్యముకొఱకు నర కాసురపథ జరిగినట్లు లేదు.

శ్రీ కృష్ణుని కైలాసమాలాఘట్టమున గాముఁడు పూర్వోత్తర విరోధములఁ బాటించలేదని శత్రుగా రిక్షేపించియున్నారు. దీనిపై నేను వ్రాసిన విమర్శనము 18 పుటలైనది. దానిని చుటి యొకప్పుడు ప్రకటించెదను.

* * * * *
పిచ్చుట సోమరి హరివంశములోని యుహాపరిణయమున గొంత విమర్శించిరి. దీనిపై సంపూర్ణ విమర్శనము ముప్పదిపుటలయినది. అది వేయొకప్పుడు ప్రకటించబడును. గ్రంథిస్తరము లేనివియు, సర్వజనులు పఠింపఁదగినవియు, లోకోపకారకములును నగవిషయములను బ్రకటింపఁ గంకణముఁ గట్టుకొనియున్న ‘ఆంధ్ర సంవత్సరాది సంచిక’ చుట్టి గ్రంథమునందు 80 పుటలను మించు విమర్శనమును బ్రకటించుట కష్టము. కావునఁ దైవిషయములనుగూర్చిన చర్చ నిచ్చుటఁ బ్రకటింపఁజాలని నన్ను బాతకమహాకవులు మన్నింతురు గాక!

మచ్చునకై వీరి యుహాపరిణయ విమర్శనములోని యాద్యంత విషయముల నిచ్చటఁ జర్చించుచున్నాఁడ.

“కోణపుకోద్యాంబునఁ బార్వతిపరమేశ్వరులును, ప్రమథ దంపతులును యథేచ్ఛముగ విహరించుచుండిరి. వారి విలాసవైభవములం గాంచి బాణకన్య యగుయూహదేవి,

సీ. సల్లాపనకసుధాసారంబు చెవిఁ గ్రో

తెలికత్తై బుచ్చి మెచ్చించువారు
నానందమకరతంత మందల్లద మై జిందఁ

గడకంటి చూపుల గప్పువారు...

... చతురతర విహారంబును బలుపువారు,
బ్రథమజన్మంబునం దెంతభాగ్యవతులూ,
మగలు మన్నింపఁ బెంపారు మానవతులు."

ఉత్తరవారి రి ఆశ్వా.

అని తియ్యనియాలోచనముఁ జేసి తన తలంపును జెలికత్తెలతో
వెడల నాడిన దంట! ఎట్లో పార్వతి యామాటలను విన్న దంట!
ఎట్లు విన్నదో ఎఱుగము!" అని శర్మగారి యాత్రేపము.

ప్రత్యు. ఉపాకన్య పార్వతిచెంతి నే యున్నది నైవద్యమునకు
వెనుక నున్న వచనముం గనుడ! పార్వతికిఁ జెవు డనుకొంటిరా?
ఆత్రేపించుతలం పున్నప్పుడు సమీపమున నున్న వ్రాత లగపడవు!
ఉపాకన్య యాలోచనమును, బ్రాణసఖులతో నామె తన తలంపుఁ
జెప్పుటయు, పార్వతి వినుటయు వీరికి దప్పు లయ్యెనుగదా! ఇప్పు
ట్టున నెట్లున్న వ్రాతను, వీరి మెచ్చును పరికింపుడు!

"ఉద్యానవనవిహారానంతరము పార్వతిపరమేశ్వరు లేకాంత
విహారముఁ గోరి స్థలాంతరమున కేగిరి. అచ్చట,

ఎత్తుగీ. కడఁకఁ బరమేశ్వరుడు తన్నుఁ గొంగిలింపు,

నతని దోర్మద్యపరసి నోలాడుచున్న

గునతర పునఁచక్రవాకముల నలరు

నలన ననురేంద్రుఁడగు రింపారఁ గనియె.

ఉపాదేవి కింకను 'కన్నీయతనము.' అందును ముగ్ధమానసము.
కావుననే పొందిచూడ సాహసించినది." అని శర్మగారివ్రాత.

సోమునికంటె నెట్లునున్న తీవ్రమున నెక్కింపఁ దలంపుఁ
గొన్న వీర, ఆరాత్రిఁకన్నచే నాతఁడు చేయించిన యాపాదుపరిని
(తొంగిచూచుటను) ఎట్లు కప్ప నెట్టివారో చూడఁ! 'కన్నీయతన'
వంట! వయసు వచ్చినతరువాత 'కన్నీయ' యైన నేమి?—'పార్వ
తిపరమేశ్వరులు తిడిదండ్రు' లంట! తిడిదండ్రునుమాత్రము రహస్య
శ్రీధానమయమున బిడ్డలు దొంగిచూడవచ్చునా? వీల వీరి కింత పక్ష
పాతము? చల్లఁగ నూరకుండక వ్యాఖ్యాన మొనర్చు బయలుదేలి సచ
ర్థింపఁ బూనినారు! పిమ్మట నెట్లునున్నవారు గలిగిన కుకగంధ్రు
మో! 'ఎంత బిగఁబట్టినను గోర్కు లెంతరించిన వంట! 'పొగ రొయ్యిన
నెక్కిన' దంట!.. యావనమా? మఱియొకటియో? ఇట్టివాయకురా
లెచ్చట నైన నుండ నా? ఏమి యాచిత్యము! ఏమి ప్రదర్శనము!

"ఎట్లున, చిత్రరేఖ లిఖించి తెచ్చినవారి నెల్ల నుపాదేవితో
విరివిగా వర్ణించెప్పుడున్నాడు. ఈ యప్రస్తుతప్రశంస నున కేల
యని భరతఖండములో నున్నవియు, లేనివియుఁ బెక్కుదేశముల
పేర్లను సంగ్రహించి యొక సీసములిండఁ గూర్చి తన సర్వజ్ఞునిరుద
మును సార్థకపఱిచినాడు." అని శర్మగారివ్రాత.

(ఉపయోగము లేనివోలె నైన నెట్లున్న వర్ణించెనేని యని విరి
విగ వర్ణించి చెప్పుట యగును! చూచితిరా?) ఇప్పుడుపాకన్యకుఁ
గావలసినది యనిరుద్ధనిపటము. ఇతరరాజుల పటములను వర్ణించుడు
గూర్చున్నచో బాతకులకు వినుపు జనించును. ఆప్రస్తుతవర్ణనము.

తొలుదొల్ల నే యనిరుద్ధని పటము నెదుటఁ బెట్టినచో కా
డదు. ఈ విషయములఁ దలంచి, యాణిము త్రైముల కా
ములపేర్ల నన్నిటిని నట్లెవ్వముగఁ గూర్చి తదధిపతులపటముల జా
నని సోముడు వ్రాసినది వీరి కెంత వెగటయ్యెనో చిత్రగింపుడు! సో
ముని సీసములోని దేశముల పేర్లు సంస్కృతాంధ్రగ్రంథముల జా
నట్లునవియే. వివరణ మేల? "చిత్రపటప్రదర్శనము ప్రబంధపర
మేశ్వరుఁ డెంత స్వాభావికముగా వర్ణించెనో కనుడు!" అని శర్మగా
రెట్లున్న ను బాగడినారు. కనుండు! ఆస్వభావవర్ణనము గల పద్యము
లోని మొదటిపాద మిది!

సీ. పా. "దేవతలను బూర్వదేవతలను జూచి
దేవయోనుల నెల్లఁ దెలియఁజూచి."

ఎట్లున నెత్తులుషి. ఇరువదవ శతాబ్దిని బయలువెడలు విమర్శ
కుం తనకు నప్రతిష్ఠ దెత్తు రని యెఱుంగఁడు. ఎఱిఁగెనేని పై
పాదమునందలి యొత్తదశము నట్లు వ్రాసియుండునా? "భూతోమీ
దేవయోనయః, కృషీటమోనిర్వృలనః" ఇత్యాదులు లేవా యని
యాతఁడు తలంచెనే కాని, ఈ 'చూచి-తెలియఁజూచుల' నడుమనే
చేర్చినచో నది వికారముగ నుండునేమో యని యాతఁడు తలంపఁ
డయ్యెను. పాపము! ఈ సత్యకాలపుఁగవి, ఇప్పటి నాగరకాగ్రస
రుల సంగతుల నూహింపఁజాలకపోయెను. చూడుడు! బలరామ
కృష్ణులు నిండుజన్మముతో విలసిల్లుచున్న కాలమున నత్రూరుడు
దేవకీదేశమును జేల్చుచో,

సీ. పా. ... అక్కట! పుత్రు లెలువతోఁ గుడిచిన,
చన్నులే యాతల్లి చక్కఁడను" హరి. పూ. 8 ఆ.

అరి పల్కినట్లు వ్రాసినాడు. నైవ్రాతలు సోమునివే యై
యుండెనేని పట్టఁ బగ్గును లుండునా?

వీరి యుపాపరిణామవిమర్శన మంతయు నిట్లే నివృత్తుపాత
బుద్ధితో వెల్లగుచున్నది. ఈ ఘట్టమున, 'ఆం. భా. 2. 5.'
వారి పండితుల యఖండపాండిత్యమును దెలుపు నయము నొక
దానిని విన్నవించి యేతద్భాగవివర్ణనమును బ్రస్తుతము గట్టిపెట్టె
దను. అనిరుద్ధనియవస్థ నెట్లున యిట్లు వర్ణించెను:—

సీ. "బలిమికోటన నవ్వు దళకొత్తనను మొగం

జెల్లఁ దానై యున్న వెల్లఁదనము,

ధీరతదెచ్చితో పొంగిన బలుకుల

యందు గద్దక వాయంగ లేదు,

గరువంపుఁజూపులఁ బురికొని యున్నను

రాగ మేతెరువున రాదు చేరఁ

తేతులు వేడుకచేతలకై చక్కఁ

బవరించినను నచ్చుపడుచు చేప్త..." హ. ఉ. 7 ఆ.

శర్మగారు వ్రాసినదానిని 'భా. 4. 1!' యనుటయే మ. స.
పండితుల పని.

ఎట్లున యీ పద్యములోని మొదటిపాదము నిట్లే వ్రాసి
యున్నచో దాని కన్యాయము దేనితో? పొగడుబుద్ధియే కాని యథా

మొదటిపాద మెట్లున్నది? తక్కిన పాదములు బుద్ధి యేది? ఇందు మొదటిపాద మెట్లున్నది? తక్కిన పాదములు బుద్ధి యేది? ఇందు మొదటిపాదము నన్వయము లేకుండ నట్లే వ్రాసెనా? శర్మగారి పొడితి కేమి? మున్నే తెలిసినది! వర్ణన సమాజ మహాపండితుల ప్రాజ్ఞత మాత్ర మాచంద్రాగ్రము నిల్పినదియే! ఏమన, మొదటిపాదమున కన్వయముఁ దెలిసికొనిన శర్మగారు, “రెండవపాదమున యతిభంగముమాత్ర మే కాక పుష్పముగ నర్థమును అగుట లేదు.” అని యహోభాగమున సూచికను వ్రాయఁ గాఁదై పండితులును ‘కాలేదు’ అనుకొన్నారు. వీరి కేల యర్థము కాలేదో? చిత్తగింపుఁడు!

ధీరత = ధైర్యము, తెచ్చికోల్ = తెచ్చికొనుటను, సాంది (కొ.....) అని యర్థము. ధైర్యముఁ దెచ్చికొనినను బలుకుటయందు గాఢద్యము లొలంగలే దని భావము.

(ఎఱ్ఱనహరివంశమును బరిష్కరించి ముద్రింపించిన పండితులు, తమకు లభించిన వ్రాత ప్రతులలో ‘ధీరత పొందిన తెచ్చికోల్’ అనియో, ‘తెచ్చికోల్ పొందిన ధీరత’ యనియో యుండఁగా, “ఈ ‘తికమక’ యన్వయ మేల? యతి దప్పిన దప్పుఁగాక!” యని పుష్పార్థమునకై, ‘ధీరత తెచ్చికోల్’ పొందిన’ అని పదములను మార్చిరి గాఁ బోలు! సాపము! వా రట్లు మార్చినను వీ రిర్థముఁ జేసినవారే! నానా! ఇట్టి వీరు సర్వజ్ఞుని గ్రంథము వివర్ణింపట యనర్థక మే! ఇక్కడ గవనంపు సొంపు గనుఁడు! వెల్లడనము, పూయంగ లేదు, రాను చేర, పడదు టేవ్ర—ఇవి సావాంతపదాలులు. “ఇట్టి పద్యమును దిక్కున దిక్కు నితరు లెవ్వరును వ్రాయఁజాల రని చెప్పి సాహసించెద ” రంట వీరు! దీనితోఁ బోల్చుకొనుటకై వీరిచ్చిన తిక్కున పద్య మిది!

సీ. ముదమున నెలమి సొంపాదని నెమ్మొగమునఁ
దోఁపంగ వచ్చిన ద్రోవి ల్రోవి
“లలి నల్లొల్లులు లలితలోచన దీప్తి
లడర నుంకించిన నాగి యాగి

ంతసంబున బొలికము లగుచేన్వల
దొడరఁ బూనినఁ జేసు కుడిగి యుడిగి
మనమున నుబ్బుమై మాట నాలుకకు రాఁ
గడఁగిన నాడకఁగపి కడపి...”

పై యెఱ్ఱనతిక్కునల పద్యములఁ గనుఁ గొన్నవారికి నాయా కవుల రచనాక్రమము విశేష మగును. శర్మగారి కంత సాహసశ్రమ మేల? ఎఱ్ఱనపద్యమువంటి దానిని దిక్కునము వ్రాయ లేఁడు!

వీరు సకలభాషాభూషణుని గ్రంథమున ‘ఇతరవిషయకము లగు ప్రమాదము లని మూడు దోషములఁ జూపిరి. వానిని సంగ్రహముగ వివర్ణించెదను.

అక్షే. (1)—“శివస్వరము వచ్చి బలరామునితోఁ బోరు నప్పుడు మాత్ర మితఁడు బలరాముని గడుఁ డనుపేర వ్యవహరించుచున్నాడు...ఇది ప్రమాద మని చెప్పి దోష రాదు. గాని సదుత్తరము విచార్యమే.”

ప్రత్యు—(a) గదా అ స్సా స్తీతి గదః = గడుఁడు = గవాయుధమును ధరించినవాఁడు. (b) గదః అస్య అ స్తీతి గదః = రోగము గలవాఁడు (జ్వరము సోకినవాఁడు). (“అర్చ్య అని భోక్తృ” అను నూత్నమును గ్రహించునది.) పై వాని నాయా చోటుల ననుసంధించుకొనునది. భాషాభూషణుఁడు గావున శబ్ద చతుర్జ్ఞునిని రుచిచూ వెను.

అక్షే. (2) “పరంధామపతి” (ప్రథ. 88 పద్యం) “సంస్కృతమున ‘పరం, ధామ’ యని వ్యస్తముగాఁ బ్రయుక్తమైన పదమును సురుప్రముగా వ్రమించి యిట్లు వ్రాసె” నంట! (వచ్చి కొన్నాళ్లు కుశ్రూష చేసిన ధన్యుఁ డగు నేమో!)

పరం ధామ యస్మిత్ సః పరంధామా—పరం = కేవల మగు, ధామ = సుఖము, యస్మిన్ సః = దేనియందుఁ గలదో యది, పరంధామా = పై కుంతలోకము; పరంధామ్యః పతిః.....

పర మనునది కేవలార్థ వాచక మగు నన్వయము. కావున సమాస మందు చుకారము లోపింపదు. “పర శ్వత్సానలిజ్ఞం కేవలే” అని అచరశేషము; “కేవలే పర మన్య కుమే” అని నానార్థరత్న “ధామ జన్మ...నుఖ సదృశం” నానా. మఱియు స్వరాయ లన్యాయములు. వానియందు దీనికి గణనము గలదు. ‘పరం’ అన్వయ మనుటకుఁ బ్రయోగములు.

“రసప్రసగనిర్వరాః కవిగిరాం ప్రసారాః పరం ముదం విదధతే నృపి ప్రుషిమభాజిశాన్వాభ్యుత్తైః”

పర మితి కేవలార్థవాచిః; నృపీ త్యనే నాన్వయః (సాహిత్యర. గ్రంథకర్త వ్యా.)

“పుష్పం పరం ధూర్వహమ్...” ‘పరం కేవల’ మని వ్యాఖ్యాత. (కువల. అతిశ.)

(పరంబోధి, పరంధామశబ్దములు సంస్కృతమునందును, తెలుఁగునందును బ్రయోగింపఁబడి యున్నవి. ఉదా. గ్రంథవై పుల్ల పేతువు.)

దీనిని ‘అంధ్రభాషాభివర్ధ సీసమాజము’ త ప్పని నమ్ముట వ్యాయ్యమే!—“కర్ధసీ ఏలింగము? ‘సమాజః’ ఏలింగము? ‘రెంటికి సమానపుటన మెట్లు?

అక్షే. (8) “కంటి గంటి దమానిధిం గుణనిధిం గారుణ్య పాథోసధిన్, (ఉ. మా. 4 అ. 179 ప. 3 పా.)

అచపద్యమునఁ బునర్వక్తి దోష మొందు గన్పట్టుచున్నది. ఇది కవితత్వచేగమునఁ గలిగిన ప్రమాద మనియే చెప్పవలయునగదా!

ప్రత్యు. శబ్దరత్నాకరాది సామాన్యనిఘంటువులం జూచి దయాకారుణ్యశబ్దము లేకార్థకము లని వీరు శ్రమచేడినారు. ఫల్గు కాశ్మీర శబ్దముల యర్థమునంజే పొరపడిన వీరు నూత్నజ్ఞానమును గోరు నిట్టి వానియందు వ్రమఁ జెందుట యన్వాయ్యము గాదు. దయాకారుణ్యశబ్దములకుఁ గల భేదము వాచస్పత్యాది నిఘంటువుల యందును, రసతరంగిణ్యాది గ్రంథములయందును వివరింపఁబడి యున్నది. వానిం జూచికోనునది. రెంటిభేదము సంగ్రహముగ వ్రాసెద.

(ఎ) దయ = (1) దుఃఖము నొందిన ప్రాణులవలని జాలి,
(2) పరులదుఃఖమునకు నైవేద్యము.....

(బి) కారుణ్యము = [కరుణాస్య (= కరుణాయుక్తస్య, కరుణావిషయస్య వా) భావః] (1) పరదుఃఖప్రసారణేచ్ఛ = పరుల దుఃఖమును బోగొట్టవలయు ననుకోక,.....(2).....

సర్వజ్ఞుడను వీని నెఱిగించే ప్రయోగించెను. కవిత్వవేగపు బ్రహ్మద మిదియో? చూ.

క. “విషయేంద్రియప్రపంచము
హృషీకమనఃబరంగు నీ వతీతుండవై యు
న్మిశ్రితముగ నది ధరించుట
హృషీకేశశాసుతోభి వైతిది కృష్ణా. ” ౨. హ. ఉ. 6 ఆ.
శ్లో. హృషీకా జీర్ణియా జ్యాహు, ప్రేమా మిశో యతో భవాన్.
హృషీకేశ స్తతో ఽస్థో!, భ్యాతో దేవేషు కేశవ! ”

సం. హ. విష్ణు. 88 ఆ.

అనువాది అట్టి ‘హృషీకేశ’ శబ్దమును నివ్వచింప ‘మ’ కార ప్రాగమ్యతోఁ బద్యము నారంభించెనే కాని కవిత్వవేగమున గణములు నెఱ్ఱిన ప్రమాదపడె నను గన్న నిప్పుకు మిగుల నిందింపఁగలరా? వై శ్లోకమును సర్వజ్ఞు డెట్లు తెలిగించెనో కనుఁడు;

“తే.....ఇంద్రి, యము లగు హృషీకములు దదీశాఖ్య గలిగి, నది హృషీకేశపదము.” ద్వి. 207 ప.

సోముఁడు సంగ్రహానై పుణియందుఁ గాలిదాసు!; తెలుఁగు రచనయందుఁ దిక్కునమసిసి!

సంస్కృతమున వ్యర్థముగా నున్న పదము సుచుప్త నుని స్వజ్ఞుఁడు భ్రమించుమా! ఆతనికి మన కున్నంత సంస్కృతపా.డిత్య వైన శేగా? ఏమి వ్రాఁచి యిది? ఇట్టివాడు చూకవు కవిశ్యే తత్త్వమును విచారించుట భాషాదేవిదౌర్భాగ్యము గాక మఱియేమి?”

“ప్రత్యేకవర్ణనములందును సోముఁ డెఱ్ఱినను మించినాఁ డని చెప్ప వలనుపడదు.” అని శర్మకారు చెంద పద్యముల నిచ్చిరి. ఆపద్యముల సంగ్రహార్చనము మాని ప్రస్తుత మొక్కొక్క పాదము మాత్రము విమర్శించెదనఁ. —

ఎఱ్ఱ. నీ. హ. “బొందలఁ జదలేటి లేదరంగలు బాలుఁ
డగుచందమామ నుయ్యాలూప?
సోమ. నీ. హ. “తొలుకాటు మెఱుంగులతోటలో నాడెడు,
రాయంచశాదయతో రాచ జాలి.”

(ఇది, పుత్రార్థమై తప మొనరించు చున్న శ్రీకృష్ణనకుఁ బ్రత్యక్షుఁ డగు శ్రునివర్ణనము)

ఎఱ్ఱపద్యపాదము ముద్దులు గలుగుచు చున్నది సోమునితో! ఊహితమై, ప్రకరణోచితమై, యత్యంత ప్రాధి గల మహాకవికిఁ దక్క నితరులకు రచించ నలవి కానిదై యలరాచున్నది. నిపుణులు గాఁ బరీక్షింపుఁడు.

ఎవరైన ధీరఘటమునో, జలవంధమునో శిరమున నిడికొని యుండ, నందుఁ బ్రతిబింబించు చంద్రబింబమును జూడఁ దటస్థించు

నేకవిద్రువను శంభునాసునిపద్యపాదమును గల్పించి వ్రాయఁ ఎఱ్ఱన గారి యిట్టిరచన నొక వానిని జూడుఁడు.

“చ. సుగుచిరపానపాత్రమున నుండరి యొక్కతె కేల నిండుచుం
దురుఁడు ప్రకంపితాంగములతోఁ నిలకించె.....” నృసింహ.

తృ 97 ప.

ఈపద్యమును వ్రాసిన కవివర్యుఁడు వైపద్యము నూహించఁ గలఁడు. ఇక సోమనాథుని పద్యపాదముం గనుఁడు.

ఛాయావిగ్రహపద్యిని (బయోగ్రాఫ్) యంగ్రహదత్త మును జూచినవారు, దాని యొక్కరంగమును బ్రదర్శింపఁబడు నవ్వు దెందలి విద్యుచ్ఛక్తిల ప్రవాహమును బరీక్షించియుండురు. అట్టి వారు తచ్చక్తిల ప్రవాహద్యుతులకు వేయిమడుండు లెక్కడుకాంతులు గల సోముని తొలుకాటు మెఱుంగులతోట యెట్లుండునో యూహించగలరు. అట్టి తోటలో ‘నాడెడురా నుంచ’ యట! చూడ శక్యము గాక, మనస్సుచేత నె యెఱుంగఁదగిన యా మెఱుంగులతోటలోఁ దడయాట నుండునె యోచనట్లు “రాయంచ” యెట్లుండునో యూహించుట కెట్టిమనోనిశ్చలత యుండ వలయునో కనా! ఆరాయంచయో! ‘కొదయ’ యట! ఆహ! సర్వజ్ఞకవీంద్రా! అట్టి ‘రాయంచకొదయ’ రాయజూచిన వేల్పుకు పంచోక్తిని హరిహరనాథభిక్తుడ వగు నీవును, అచ్చటి శ్రీకృష్ణ భగవానుఁడును, ఆరని సోమన్న యలమిథులును, దివ్యదృష్టి గల సంయమింద్రులను తేజిమాడఁగలరు గాని తక్కి నమాబోంట్లూహించుటైన శక్తుల నుచురా?

శ్రీకృష్ణసంతతిరాఁడు తప మొనర్చుచుండ వర మీయ నేగు డెంచు పరమేశ్వరుఁడు, ‘నీలతోయిదం వ్యర్థము’ లగు ‘ఎఱ్ఱుల్లేఖా’ పరంపరల కాంతిపుజములం దలపించుచు, “ఎవ్వని కాంతియిం దీనూ గ్యంద్రుల మెఱుంగునఁబురువుల ధైయఁగఁబఁచును”

ఇత్యాదివాఙ్మనసావేతము లగు మహిమలను వర్ణించుటెన్నో లగు జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచుఁ బ్రత్యక్షుఁ డయ్యె నని శిల్పిండుట ప్రకరణోచిత మగుచు గాని, పీఠులలోఁ బండితుల క్రింద నాడఁగడు పాఠ్యతీ పరిచయనాటఁ ముఖాని

“గంగాధరుఁడు వచ్చెను— లెలవై నైతమక యెప్పు, గంగాధర—”

అని పాసఁచు వచ్చు ప్రాత్రము నెదుటఁ దొఱింపుచు వర్ణనము సమయోచితమా? ఆందు విశేష మేమి యున్నది? ఎట్టివోట్లు నెట్టి వర్ణన మొనర్చవలయునో యెఱిగినవా రాసాధికవులలోఁ దిక్కున సోమక లిరువురే! నన్నునుయ వారికి పేటుగాఁగు! చూడుఁడు!

శ్రునిభాగ్య లగు కన్యవము, కన్యయు సముద్రతీరమున కేగి :పు డచ్చటఁ గాగనచ్చిన దేవతాశ్వమును నన్నుఁజుత్కిన లిట్లు వర్ణించిరి: —

నన్నయ—

మ. “విభోత్తుంగతరంగఘట్టనచలద్యేలావనైలావలి
లవలీలుంగలనంగసంగతలతాలాశ్యంబు లీక్షించుచున్
ధవలాక్షుల్ దని కాంచి గంధ శాగగుం దివశేషములు

దవదాతాంబుజాశేఫనపుంజనిభు నక్షత్రోత్తముం దవ్వలన్.

అదిప. ద్వి. 31 ప.

తిక్కన—

“చ కరువునఁ బోసిరో విఘ్ననికాంతి, సుధాబితరంగఁ దెచ్చి గం
దరు మ్రేరించిరో, హరుజటాస్థలికిం దొడ వై నయేటి పె
న్నరువునఁ జేసిరో యన మనోజ్ఞ సితచ్చవి నుల్లసిల్లు నుం
దరతురగోత్తయంబు దవుదవ్వలఁ గాంచిరి చాటలోచనతో”

అను. ప్ర. 188 ప.

వై రెండుపద్యములం గనుడు ! తిక్కనది యూహాతీత మగు
వర్ణన మని తెలియదమ్మున !

బదరికాశ్రమవర్ణనము గల పద్యములు కైలాసయాత్రానుట్ట
విమర్శనమునఁ జేర్చఁబడినవి.

పిమ్మట వీరు సోమునికవిత్వమును గొంత పొగడివారు. ఆపొ
గడునందును దొల్లిటిప్రేమను విడువలేదు. అందలి యొకవిషయమును
మాత్రము మీఠు విన్నవించెదను.

“శ్రీకృష్ణునితో భూదేవి చెప్పుకొనువాక్యము లెంతయు
మనసు కరఁగునట్లు వ్రాసి నాఁడు. చూడుఁడు.

‘అకట ! యిచ్చినవాఁడు దశ్యంబు, కొన్న

వాఁడు దయ్యంబు దీనికి వకవ నేల ?

కాలపాశగలుఁ దప్పింపఁ గమలవాడ !,

నా భయార్తప్రలాంబునకుఁ దరంబె?”

అట్లే. “ఇట్టి రసపూర్ణపుట్టుమలఁగూడ నితఁడు సహజమగు
ప్రాసలోభమును విడనాడు పుణ్యమునఁ బోఁడయ్యె” అని యథో
భాగమున నూచించినారు. (ఇది పొగడులాఁ దెగడు.)

చూచితిరా? ఒకశబ్దములోని యక్షరముల జతచెంత దాని
వంటిది మఱి చేరరాదు. చేరనేని యది ప్రాసమే ! అహ ! ఏమి !
నాగర్జుణాచార్యుని మిన్నంటుచున్నది !

‘జ్ఞానలవహుద్విదగ్ధం బ్రహ్మసి నరం నరంజయతి”

భర్తృ. మూర్ఖ. 2 శ్లో.

ఇందలి యనుప్రాసము నీతి కేమి భంగమున దెచ్చినది !

ఘంటాకర్ణుఁ డెట్టివైష్ణవుఁడో దానియన్వయమేమో కైలాస
యాత్రానుట్టవిమర్శనమునఁ జూడవచ్చును.

(ఈ రీతిని వీరివ్యాస మంతయు మొక్కవోనిముక్కలతో
వెలుంగుచున్నది !)

ఎఱ్ఱనసోమల హరివంశములయందలి నరకాసురకథ, సశ్యభా
మా యుద్ధము, విమ్రేడు భుత్రరక్షణమునకై కృష్ణునిఁ బ్రార్థించుట,
రక్తిజీవుల ప్రప్రార్థనానుట్టము, ఘంటాకర్ణోపాఖ్యానము, హరిహరా
భేదతత్త్వవర్ణనము మొదలగువానిం జదివి రసగ్రహణపారిణు బుభయ
కవికవితాతారతమ్యమును నిర్ణయించుకొందురుగాక !

ఎఱ్ఱనహరివంశములోని “వలవంతసంతాపము.....” అను
పద్యము నుదాహరించి శ్రీశర్మగారు “సోమునిగ్రంథ మంతయు వెదకి
చూచినను నిట్టిసహజభావసోపానమును బ్రతిపాదించుపద్యరత్నము

దొరక” దని వ్రాసియున్నారు.

ఎఱ్ఱనగ్రంథము రత్నఖని. దానిని ద్రవ్యి వెదక సంగు రత్నము
లుండు టబ్బురమా ? సోమునిగ్రంథము రత్ననిధి. అందు రత్నములే
కాని గులకతాలును, మంటి నెల్లలును గానరావు.

ఎఱ్ఱనపద్యరత్నము సోమునిగ్రంథములో వెదకినను దొరకదు
గాని సోమునిపద్యరత్నము లెఱ్ఱనగ్రంథములో వెదకకయే దొరకు
చున్నవి ! చూడుడు ! బాణాసురుఁ డీశ్వరుని యుద్ధభిక్షుమును వేఁడు
సందర్భమున సోమునిగ్రంథములో నున్న

“నీ. నిండాఁరఁ దెగఁగొని నిగిడించుతూపుల వైరిమర్మంబులు

ప్రచ్చిప్రచ్చి.....” అను సీగమును,

“క. చేతులకని వోఁ గయ్యము.....” అనుకందమును ఎఱ్ఱన
గ్రంథములో నున్నవి ! సోమునియందలి గౌరవముపేతనో, ఆపద్య
ములమీఁది ప్రీతిచేతనో యెఱ్ఱన్న వానిని దనపొత్తమునఁ జేర్చు
కొనెను. అట్లు కాదంగఁ లేని, చిత్రకళాకాళము చాలని యెఱ్ఱన్నవై
జాలిఁగొని యేలేఖకమహాకాయుఁడో సోమునిగ్రంథమునుండి యెత్తి
యీతని పొత్తమున ననుగ్రహించియుండును. దీనింగూర్చిన విశేష
చర్చ మతీయొకప్పుడు చేపెదను. (శ్రీవీరేశలింగముగారి ప్రాత
వ్రాతప్రతిని తంజావూరుప్రతిని కనఁగలిగినవారు వై విషయమును
గూర్చి సంశయింపరు.)

ఈరీతిగాఁ దమవ్యాసమును జాఁగించి శర్మగారు “అంధ్రవా
జ్మయసామ్రాజ్యమున నాచనసోమవాఘనకు నమాత్యపద మీఁదగు
నని నా యాశయము.” అని వ్రాసి, యంతటో నేమి తలంచియో
‘అనఁగా ద్వితీయస్థాన మనుట’ అని వ్యాఖ్యానము నొనర్చుకొన్నారు.
సోమవాఘన కేస్థానము నిచ్చుట కై నను మన మెంతవారము ? అతని
కంటె నధికుఁడుగదా ఈయఁడగినవాఁడు ! అతనికి నందుఁ గలస్థాన
మును దెలిసికొనఁగలగుదుమేని యదియే పదివేలు ! అతని కిచ్చటమన
మమాత్యస్థానము నిచ్చినను, ‘బంట్లోతుపని’ నిచ్చినను, అతనిహరిహర
నాథస్థాన మాతని కెట్లును దప్పును ! అతఁ డీతుచ్చపదమును గైకొన
మఱలిగాఁడు ! అచ్చట నాతఁడు నిరతిశయశుభము ననుభవించు
చుండ, మన మిచ్చట నాతనింగూర్చి యేమేమో వ్రాసికొను
చున్నాము !

నాచనసోమవాఘనివైఁ జేయఁబడిన దోహరోపణము భ్రమ
ప్రమాదకల్పిత మని మనము దెలిసికొంటిమి. ఇప్పుడు ‘అంధ్రవాజ్మ
యమున నాతనిస్థానము’ను దెలిసికొనఁ బ్రయత్నింతము. అట్లు ప్రయ
త్నించుటకు మున్నగు నాతనిగుణములఁ గొన్నిటిఁ దెలిసికొనుట
స్వాయము. కావునఁ బైవిమర్శనము నంతయుఁ జిత్తగించిన పాఠక
శయ్యలను, సంగ్రహ మగు నీక్రింది విశ్లాషనము నయితము పరిక్షింప
వేడుచున్నాను.

నాచనసోమవాఘమహాకవి, ‘అంధ్రవ్యాసమహర్షి’ యగు
తిక్కనసోమయాజికిఁ బ్రియశిష్యుఁడనియు, ‘అంధ్రకాళిదా’ నని
యుఁ దెప్పఁదగినవాఁడు. సకలవిద్యాపారంగతుఁడు. ఇతని గ్రంథము
నందు భారతములోని కొన్ని భాగములను మించునవీనగుణము లనే

కము లున్నవి. “ఈతఁడు తిక్కనయం దపారగౌరవము నుంచి, యాతనివలె గవిత్వము చెప్పనెంచి తత్ప్రియత్నమును బరిపూర్ణముగ నెఱవేర్చుకొనెను.” అని శ్రీరామకృష్ణకవిగారు వ్రాసినది నిక్కము. మఱియుఁ గొన్ని విషయములలో నీతని ‘గురువును మించినశిష్యుఁ’ డనియుఁ జెప్పనొప్పును. అవి మృదుమధురపదప్రయోగములతోఁ గూడినవైతలి లోనగునవి. ఈతనిపద్యములు, వినువారికి, భాషాదేవి విపంచినవాదముంబోలె, మహాదానందముఁ గూర్చుచుండును ఏయే స్థానముల నేయేపదముల నేయేలోకోత్తులఁ బ్రయోగించిన, నాయా కథాభాగములలోని విషయములు చదువరులహృదయముల నవ్వొత్తిం పఁబడినట్లుండి హాయిఁ గూర్చునో, ఆప్రయోగములను జక్కఁగ నెఱిగినవాఁడు. వేసవిఁజెరువరికి నెలఁదెలుఁబోలెఁ జదువరికి నీతని కవిత యెనలేనిమెఘము నొడఁగూర్చును. శంభుదానుఁడును, శ్రీనాథుఁడును ననేకస్థలంబుల నీతనికల్పనలను, పదపద్యంబులను, భావంబు లను ననుకరించి రస నీతనియాత్మకృష్ణత్వము వేఱ నుడువ నేల! అందు “సీసమునకు శ్రీనాథుఁడు” అను శ్రీనాథునిప్రఖ్యాతిలతకు సోముని గ్రంథమే యాలవాలము. (దీనినిగూర్చి వేఱొక గ్రంథమునఁ బ్రస్తావించెదను.) ఈతనిగూర్చి యెక్కువఁగ వ్రాయక, శ్రీమంత్ పన ప్పాకము అసంతాచార్యులవారిచేఁ బ్రకటింపఁబడుచువచ్చిన వైజయంతీపత్రికయందు ‘ఉత్తరహరివంశము’నుగూర్చి వ్రాయఁబడిన విమర్శములొని కొంతభాగము నిచ్చట నుదాహరించెదను.

“ఇట్టి యుద్ధగ్రంథమును...ముద్రించి లోకవ్యాపకముఁ జేసిన వీరేశలింగముపంతులుగా రిదివిజయ తతాధికగ్రంథములు వ్రాసి పొందిన గౌరవముకంటె దీని ముద్రించుటచే నుపాదింపఁగల రియ వేయిమడుంగు లెక్కువ యని మాయభిప్రాయము...ఈకవి సర్వజ్ఞుఁడైనను ఇతనికి వేదాతయందుఁ గలప్రజ్ఞ యపార మనియుఁ గోరుచున్నది. ఇతఁడు కేవలపుస్తకవిద్యులయంద కాక వాత్సల్యయనోక్తంబులగు చతుష్టప్పికళలయందును గుఱుఁ డని యితనిగ్రంథము వేయి విధంబులఁ జాటుచున్నది. ఇతఁడు పుట్టుకవి. లోకస్వభావము చక్కఁగా నెఱిగినవాఁడు. అపార మైన భావనాశక్తి గలవాఁడు. ఆంధ్రభాషయం దెల్ల నితఁ డొక్కఁడే పదవాక్యప్రమాణజ్ఞుఁడు. వీకవియు నూహింపని యనేకవిషయముల నీతఁడు పాటించియు న్నాడు.....”

(ఈపత్రిక నిన్న మొన్న పుట్టివది గాదు! ఇరువఁదేడ్ల క్రిందటిది!) అజ్ఞుఁడ నగునాకుఁ దోచిన ‘ఉత్తరహరివంశము’లోని రచనా విశేషములలో నొక్కపద్యమునందలి పదప్రయోగాచిత్యమును గూర్చి యొందురెండు దాహరణములు మాత్ర మిచ్చట నిచ్చి ప్రస్తుత విషయమునకు వచ్చెదను.

1. (ఎ) “మ. ధనదాంతోపుర తారహరిముఖ, నూదఁపాలబాలాసున
 ప్రసకాశ్మీరము, ధర్మకాంటులవధూసంవాసకాశేయమున్
 దనుజేంద్రావరావరోధదయ తాపమిల్ల మాల్యంబులున్
 గినుకం దెచ్చి ఘటింపఁజూచు జయలక్ష్మీనిత్యనై పథ్యమున్”
 ప్రధ. 16 ప.

సరకాసురుఁడు దిక్పతులసతులయలత కారములఁ దెచ్చి, తోఁ దనజయలక్ష్మిని గై సేయఁ జూచుచున్నాఁడు. కవి, వాని దృష్టి నప్పుడు దిక్పాలకులకడకు నుత్తరమునుండి (ధనాధిపుని దిక్కునుండి) తూర్పునకుఁ (ఆప్రదక్షిణముగాఁ బోనిచ్చినాఁడు. ఏల? వాని దిగ్విజయము శాశ్వతము కాదు!—అనఁగా జయలక్ష్మి వానికడఁ దడవుండదు! ఈపద్యము మొదలుకొని, యాగభాగములకై ముసీం ద్రులను నరకుండు బాధించుపద్యమువఱకుఁ గలఘట్టమంతయు సోమ నాథకవీంద్రుని రచనాసామర్థ్య మనన్యసాధ్య మని చాటుచున్నది.

(బి) సరకునితో దేవేంద్రుఁడు సమర మొనర్చుచుండ నాతనికి దోడుగా వచ్చినలోకపాలరరాక నప్రదక్షిణముగాఁ గవి దెలుపుచున్నాఁడ.

తే. “వచ్చె యక్షుగుహ్యకులతో వైశ్రవణుఁడు.
 దోచె దారుణభుజగయాదోబలముల
 తోడ వరుణుండు, కాలమృత్యువులతోడ,
 నడచె దండధరుండు దానవులమీఁద.” 24 ప.

ఇందు దేవతలయలజయము నూచింపఁబడినది.

(సి) మఱియు సరకుని నోటనుండి వచ్చిన యాక్రిందిపద్యముల యందలి విశేషముల నరయుండు:

(ప్రదక్షిణ)
 ఉ. “అలలితాంగిఁ జూచి సరకాసురుఁ డిట్లును బాకశాసనం
 డాలములో ననుం గడిసి యంతక పాళి తుబేర ముకుంఁడె
 తోలుపులం బడెన్.....” ప్రధ. 61 ప.

(ఆప్ర)
 మ. “అవె నుత్రామరళంబు లల్లవె తుబేరాశేకపశ్రేణు ల
 ల్లవె చార్ధింద్రతురంగమంబు లవె ప్రేతాధీశవీరావళుల్...” ప్ర. 68

(ప్రస.)
 చ. “అపు నిది వోలు వాసవుండు, నంజకుండు, న్వరణుండు, నవ్యతి
 ధవనఖుండుం బ్రతాపమునఁ దత్పద మేలుదును.....” ప్ర. 69

(ఆప్ర.)
 మ. “పాళిం బాజంగ దోలి, యంతకు దిక్పట్టంబుఁ గాంచి, పూ
 ర్వాకాధీశ్వరు వెన్నడిం జని భూధ్యక్షు నిగ్ధాశించి...” ప్ర. 91 ప.

ఈఘట్టమున నెఱువపద్యము లిట్లున్నవి.
 మ. “వరుణుం దోలితి నర్థపుం జదిపితి నైవవస్వతుం గెల్పితిన్
 మారిఁ బోఁజొపితి నేన యీశ్వరుండె...” ఎ. మా. ఉ. 4. ఆ.
 చ. “యముఁడు, తుబేరు, డర్థపతి యాదిగఁ గల్గినదేవకోటితో
 నమరవరేణ్యు నూర్జితభుజాతిశయంబున భగ్గుఁ జేసి...”
 ఎ. మా. ఉ. 4 ఆ.

ఇందు దిక్పాలకు గణయతిప్రాససంబద్ధ లయినట్లు మీరు గ్రహింపఁగలరు. మఱియు. తుబేరుండు—అర్థపతి—వీ రెవ రెవరు? అగ్నినిప్పులరె నున్నార? (ఇది యెఱువవ్రాత గాదు. శర్మ గారి మెచ్చులోఁ బడిపోయినది. ‘అగ్నిపతి’అనియే యెఱువ (వ్రాసెను.)

“చక్రవర్తిస్థానము”.

అని విన్నవించుచున్నాడను.

హిందీ భాష

కో. శతకోపాచార్యులు గారు

వస్తువును వన హిందూదేశములో ననేకభాషలు వాడుకలో నున్నవి. వీనిలో నింగ్లీషు మొదలగు నొకటి రెండు తప్ప తక్కిన భాష లన్నియు దేశీయములే. అనగా నివి యాదేశపు భాషల నుండియే బనించి హిందూదేశపు జనుల గృహములందు తరతరములుగా వాడబడుచున్నవి. వీనిలో ముఖ్యమైనది హిందీభాష. హిందీని మాతృభాషగా నవయోగించు జనులు మన దేశమందలి యితరభాషను మాటాడువారికన్న నధిక సంఖ్యాపలుగా నున్నారు. కొంతకాలమునుండి హిందీభాషను మన దేశమున సామాన్యభాషగాఁ జేయుటకుఁ బ్రయత్నములు సలుపబడుచున్నవి. మహాత్మాగాంధీగా రీ యాంధ్రదేశమునకు నాయకత్వము వహించినది మొదల యాద్యభూమనకు నూతనశక్తియు ప్రాముఖ్యమును కల్గినది. కాన హిందీభాషయొక్క యున్నతస్థిరపములకు కొంత వరకు తెలిసికొనుట యవసరమౌగరముగా నుండును.

ప్రతిభాషకును కాలక్రమమున శబ్దబలమునందును ప్రకృతి ప్రకృతి గాఢజనునందును మార్పులు కలుగుచుండుట స్వాభావికముగా నున్నది. ప్రస్తుతపు ఇంగ్లీషుభాష బర్మినదేశమందలి టూటూనికు భాషనుండి ప్రాచీనాంగ్ల భాషగా మాఱి తరువాత కొంతకాలము నకు వర్ణకాలపు ఆంగ్లరూపమును వహించి యిప్పు డాంగ్ల భాష పేరు బ్రసిద్ధమై యున్నది. పూర్వులు యూరపుఖండవంతటను వ్యాప్తమై యుండిన లాటినుభాష క్రమముగా చాలమార్పును జెంది చివరకు ఇటాలియను ప్రాచీని మొదలగు భాషల రూపమున నిష్పన్నమై నిలిచి యున్నది. ఇట్లే మనదేశమందలి యాద్యార్యభాష కొన్ని నందల సంవత్సరములకు తన ప్రథమస్థితిని మారి నూతనాకారమును వహించినది. ఈ భాష క్రమముగా భరతఖండ మంతటను వ్యాపించి వృద్ధి నైపున కొలది నొక్కొక ప్రాంతమందలి భాషకు కొన్ని ప్రత్యేక లక్షణములు కలిగినందున నాద్యభాషయందు కాలభేదమున బట్టియే కాక ప్రాంతభేదమును బట్టి కూడ వ్యత్యాసము కలిగెను. ఆద్యభాషకు మనదేశమున ప్రథమమున నుండిన స్థితి ఋగ్వేదమునందలి రెండవ భాగమునొక్క భాషాశైలిని బట్టి తెలియుచున్నది. ఈభాష కొన్ని శతాబ్దములకు కొంతమంత మాఱిపోయెను. ఈవృత్తియొక్కటి ఋగ్వేద ప్రాస్థానములందును యజుర్వేదములందును గానండును. రెండవ భాగం కొంతకాలమునకు రచింపబడిన యజుర్వేదమున బ్రాస్థానముల యొక్క-గాన సభ్యవేదముయొక్కయు వాఙ్మయిర్యాణము ఋక్కు పితృయందలి భాషాశైలికన్న నిరంతర మాఱిపోయెను. అందువలన వేదభాషాచరిత్రముననే మూడు ప్రత్యేకపరిస్థితులు కానవచ్చుచున్నవి. వీనిలో నింతమార్పు కలుగుటకు కొన్ని శతాబ్దములకాలము పట్టియుండవలెను. వేదముల కనంతరము ఋగ్వేదచే రచింపబడిన

నూత్రములశైలి వేదశైలికిని నాధునిక సంస్కృతశైలికిని మధ్యస్థముగా నుండు నని చెప్పవచ్చును. నూత్రవాఙ్మయమున నాధునిక సంస్కృత వ్యాకరణ విరుద్ధ ప్రయోగము లార్జము లను పేర బరగుచున్నవి. ఆర్షప్రయోగములు శ్రీమద్రామానుజమహాభారతములందుఁ గూడ నచ్చటచ్చట కన్పించుచుండును. వేదకాలపు ఆద్యభాష క్రమముగా మార్పు జెంది ప్రస్తుతకాలపు సంస్కృతముగా పరిణమించెను. ఈ మార్పు కలిగిన సమయమున సంస్కృతభాషకు వాఙ్మయమున నుండవలసినవిరుద్ధపలు పాణినివశర్చి చే నిరూపింపబడెను. వీరు రచించిన యస్తాభ్యాస యను నూత్రగ్రంథమందు వేదభాషకును కావ్యాదులభాషకును గలభేదము కూడ స్పష్టము కానింపబడెను. గ్రంథ సమవాయమందలియార్యభాష శతాబ్దములు గలచినకొలది నూతన రూపమును వహించుచుండ నీభాషయే సామాన్యజనుల ముఖములందు మరియొకరూపముఁ దాల్చెను. గ్రాంథికభాషయందు క్లిష్టములును సామాన్యజనులకు దురవగాహములు నగు నివింధన లధిక మయ్యెను. సామాన్యజనులు వ్యాకరణనియమములను కొంతవరకు విడిచియు కఠినము లగు నక్షరముల నుచ్చారణమందు నులభములుగఁ జేసికొనియు వాడుచుండిరి ఇట్లు గ్రాంథికభాషకును గ్రామ్యభాషకును జనించిన భేదము రానురాను మిక్కిలి యధికమై తుదికు రెండును వేరువేరు భాష లయ్యెను. ఈ గ్రామ్యభాషయే ప్రాకృతము. ఒకవచనదేశమందు వికల్పప్రాంతములందలి సామాన్యజనులు తమ భాషను ఏకరిలిగ నుచ్చరించుట సంభవింపదు. మైదరాబాద్ గంజాం గుంటూరు చెన్నకై మొదలగు స్థలములందలి తెలుగుజనులు మాటలాడు స్వభాషయే మాండలిక భేదములు కలిగియున్న సంగతి వనకు తెలిసియే యున్నది ఇట్లే ఆర్యావర్తమున నసంఖ్యాకు లగు జనుల స్వభాషగా నున్న ప్రాకృతమందును ఆయా ప్రాంతములందలి శీతోష్ణవృక్షాదులను బట్టియు నచ్చటి యవాగరకజనులయొక్కయు ద్రావిడులయొక్కయు భాషల సంపర్కమును బట్టియు నావ్యద్రావిడాదిజాతిమిత్రణము వలన జనుల ముఖనిర్మాణమునందు మార్పులు కలుగుటవలనను ప్రాకృత భాషయందుఁ గూడ భేద మేర్పడెను. ఈభేదము కాలము గతించిన కొలది నధిక మగుచుండెను. ఈప్రాకృతభాష లన్నియు నార్యభాష యొక్క ఫుల్లిక లని చెప్పవచ్చును. వీనిలో శ్వేతపుష్పతిక యగు పాలీభాష శ్రీస్తుకు పూర్వము ఆతొక శతాబ్దములనుండియు కాశీ ప్రయాగప్రాంతములందును మధ్యదేశమందును దేశభాషగా నుండెను. ప్రసిద్ధధార్మికసంస్కర్త యగు బుద్ధుడు పాలీయందు మతబోధఁ జేసెందునను తరువాత నశోవంశ మొదలగు బౌద్ధులు పాలీభాషను, స్వధర్మవ్యాపనమున తపయోగించుచుండినందునను ఇతరప్రాకృతముల కన్న నార్యభాష నధికముగఁ బోలియున్నందునను ప్రాకృత భాష

జిల్లాలో సావీ ప్రాముఖ్యము వహించెను. శారసేని మాగధి మొదలగునవి ప్రాకృతముయొక్క యితరులు లగుప్రాంతిక భేదములు ఈ భాషలందు క్రమముగా నెక్కువమార్పు కలుగుచు వచ్చెను. సంస్కృత నాటకములందలి పాత్రలలో సామాన్యజనులకు ప్రాకృతభాష లుపయోగింపఁబడుచువచ్చెను. కర్నూటమంజరి మొదలగు ప్రత్యేక ప్రాకృత గ్రంథములుకూడ నష్టదశమ శతాబ్దమున లిఖింపఁబడుచువచ్చెను. వీనియర్థమున గ్రహించుటకు శారసేని మహారాష్ట్ర మొదలగువాని పరస్పర భేదమును గమనించుటకు ప్రాకృతవ్యాకరణములు రచింపఁబడెను. సుమారు క్రీ. త|| పదవ శతాబ్దమున కీ ప్రాకృతభాషలయందు కలిసిన వ్యత్యాసము చాల నధికమై యది నూతనభాషలుగా నెంచుకొనవలసివచ్చెను. ఇదియే హిందూదేశమందు ప్రస్తుత ముపయోగింపఁబడు నార్యభాషలు. ఇవి ఋగ్వేదకాలపు టార్యభాషకు మనుచురాండ్రని చెప్పవచ్చును. వీనిలో గొన్ని మాండలిక భేదములు కలిగియున్నను ఏడు ముఖ్యభాషలుగ లెక్కవేయవచ్చును. పంజాబీ సింధీ మరాఠీ గుజరాతీ హిందీ ఉరియా బెంగాలీ అస్సామీ భాష లాయా ప్రాంతములందు వాడుకలో నున్నవి. హిందూస్థానీ కూడ నార్యభాషలలో చేరిన దనుటకు సందేహము లేదు. దీనినే మహమ్మదీయులు ఉర్దూ అను పేరు నుడువుచున్నారు. ఈ భాషలో అరబ్బీ చారిత్రక పదములు వందలకొలది చేరియున్నందున, కొందఱిది యార్యభాష కాదని పోరపఱచున్నారు. అయిన నిది హిందీయొక్క కాభామాత్రమే కాని ప్రత్యేకభాష కానందున నిందు వేరుగా భేదించలేదు. దీని ప్రకృతి ప్రత్యయ నిర్మాణాది వ్యాకరణ పద్ధతులును క్రియాసమాసమును సంఖ్యావాచకమును సర్వనామములును హిందీభాషలోనివే కాని వేరు కావు. భాషాస్వభావమును కనుగొనుట కిదియే ముఖ్యగమకములు. ఇట్లే అంగ్లభాషయందు దధిక భాగము లాటినుపదములతో నిండి యున్నను అది జర్మన్ భాష (Germanic) లో సంబంధించినదిగా నంగీకరింపఁబడినది. తెలుగు భాషయొక్క మొదలగు వాద్యయములలో సంస్కృతశబ్దము లనే ములున్నంతమాత్రమున నవి యార్యభాషలు కాక వాని ప్రత్యయ నిర్మాణసర్వనామసంఖ్యాపదములను ద్రావిడభాషలుగ నే కల్పకాస్త్రజ్ఞులచేత నిర్ణయింపఁబడినవి. తెలుగునకు సంస్కృత మాద్య ప్రకృతి యనియుఁ బ్రాకృతియు ద్వితియ ప్రకృతి యనియుఁ గొందఱు వైయాకరణులు పడిన యభిప్రాయము ప్రమాదజనిత మనుటకు సందేహము లేదు. మన దేశపు పశ్చిమప్రాంతమునుండి వానివరుసను బట్టియు పశ్చిమ సాదృశ్యమును బట్టియు వాని క్రమము వైవిధ్యముగా నేర్పఱుపఁబడినది.

ఈభాషలకు ప్రత్యేకలిపి కూడ నేర్పడియున్నది. అందువలన నీభాషలకు పరస్పరభేద మెక్కువ యగుచున్నది. ఇం దొక భాష వారు మరియొక భాష నేర్చుకొనుట కెక్కువ కష్ట మగుచున్నది వీనిలో హిందీకి మరాఠీకిని నాగరలిపి వాడఁబడుచున్నది. ఈభాషలన్నిటికి నన్యోన్యసంబంధము చాల కల దని వేరుగా చెప్ప నక్కఱలేదు. వీని కన్నిటికి మూలభాష యొక్కటియే. అదియుఁగాక వీని యందు సంస్కృతపదములు విరివిగా నుపయోగింపబడును. వీనిలో

హిందీభాష ప్రధాన మైన దనుటకు సందేహము లేదు. దీనికి గల స్వాభావికసదుపాయములను బట్టి భరతఖండ మంతటను దీని సామాన్యభాషగాఁ జేయుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. దీని పరిస్థితులును అవి యెట్లు హిందీ సామాన్యభాష యగుటకు సహకారులగుచున్నందుల కేమైన బాధకము లున్నవా యనువిషయమును వాని నెంతవఱకు తొలగించుటకు వీలు కలుగునదియు పరిశీలింతుము.

పద్మస్థితి హిందీభాష ముఖ్యముగ నార్యావర్తమునందలి సంయుక్తప్రదేశమునందును విహారప్రాంతమున కొంతవఱకును మధ్య రాష్ట్రముయొక్క యంతరభాగమునను డిల్లీప్రాంతమునను గల జనులకు స్వభాషగా నున్నది. ఈభాగ ముత్తరహిందూదేశమునకు మధ్య నున్నది. అందువలన పంజాబీ గుజరాతీ మరాఠీ ఉరియా బెంగాలీ భాషలు ఏదో యొక దిక్కున హిందీప్రాంతపు సరిహద్దు నంటియున్నవి. ప్రాంతమందున్న భాషలకు పరస్పరసంబంధమును సాదృశ్యము నుండుట స్వాభావికము. అందువలన గుజరాతీపంజాబీలతోను ఉరియా బంగాలీలతోను హిందీభాష సమాన మగు సమీపసంబంధము కలిగి యున్నది. అందువలన నార్యభాషాపేరి బంధమును హిందీభాషను సమాన సౌలభ్యముతో నేర్చుకొనవచ్చును.

(2) జనసంఖ్య.—దీనిని గూర్చి మాట్లాడువారి సంఖ్యను బట్టి యాచిన హిందీభాష నిస్సందేహముగా నగ్రస్థానము నలంకరించును. 1911 సం॥ హిందూదేశపు జనసంఖ్య, 31½ కోట్లు. అందు తెలుగు మొదలగు ద్రావిడభాషలను బర్యాభాష మొదలగువాని మాటలాడు జనులు పోను నుమారు 2½ కోట్లమంది అర్యభాషలను మాట్లాడువారు. వీరిలో 8 కోట్లకు మైబడిన జనులకు హిందీ మాతృభాషగా నున్నది. బంగాలీ రెండవదిగా నున్నది. జనసంఖ్యనుబట్టి తెలుగు మూడవదిగా నున్నది (సంఖ్య, 1½ కోట్లు 30 లక్షలు). హిందీభాషతో చాలవఱకు పోలియుండి స్వల్పభేదమువలన వేరుగా లెక్కవేయబడినను దాని కాభాషలుగా నెంచదగినవి కొన్ని కలవు. వానిని మాట్లాడుజనులు 6 కోట్లవఱకు కలరు. హిందీభాషను ప్రయత్నపూర్వకముగ నేర్చుకొనకయే తెలిసికొనగలజనులు 13 కోట్లకుంది కల రని తేలుచున్నది. మహమ్మదీయులలో చాలమంది ఉర్దూను స్వభాషగా వాడుచున్నారు. ఇదియు హిందీభాషకు కాభాగా నెంచదగియున్నను జనాభాలెక్కలలో వీ రాయాప్రాంతపుభాషల మాట్లాడువారుగా నెంచబడినందన వారిసంఖ్య యీ 13 కోట్లలో చేరలేదు.

వ్యాప్తి.—హిందీభాషను మాట్లాడు జనులు ముఖ్యముగా నార్యావర్తమధ్యభాగమందే యున్నను ఇందుమించుగా హిందూదేశ మంతటను కలరు. వారు కొన్ని శతాబ్దముల క్రిందట కఠవులననో వ్యాపారము మొదలగు వానివలననో యంతరహిందుస్థానమందలి స్వస్థలములను విదలి తుటొంబముతో నితరరాష్ట్రములందు నివాస మేర్పరచుకొనియున్నారు. వారు కాక మహమ్మదీయులు చాలమంది హిందీ కుపభాషయగు హిందుస్థానీ మాటలాడురు. వీరును దేశ మంతట వ్యాపించియున్నారు. వీరిభాష తెలుగుమొదలగువానితో మిశ్రమముగ నున్నను వీరు తర్రహిందూస్థానజను లాడుమాటలను చాల

వజ్రకు గ్రహింపగలుగుదురు. (అరవదేశమందును మళయాళమునందును ప్రాచ్యవంగదేశమందును గల మహామృదీయులకు హిందుస్థానీ తెలియదు.

చారిత్రికసంబంధము: — హిందూదేశగరిత్రమును చదివిన వారికి హిందీభాషకు స్పృహనమగు రాష్ట్రములు నుమారు మూడు వేలసంవత్సరములనుండియుఁ బ్రసిద్ధిగా నుండినట్లు తెలియగలదు. భారతీయుల నాగరకలకు పుట్టినిల్లుగా నుండిన పూర్వకాలపు మహానగరము లీభాగమున నున్నవి. కొంసల, మౌర్యకురు పాంచాలాది రాజ్యము లీ ప్రాంతమున నుండినవి. అయోధ్య కాశీ ప్రయాగ మున్నగు పుణ్యక్షేత్రము లీరాష్ట్రమునందే యుండినందున వేలకొలది హిందువు లితరప్రాంతములనుండి యిచ్చటకు తీర్చియోత్ర చేయుదురు. డిల్లీ ఆగ్రా కాశీ పాట్నా లక్నో మొదలగు మహానగరములు హిందూ మహమ్మదీయరాజ్యకాలములలో చిరకాలము రాజధానులుగా నుండినందున నివి చరిత్రప్రసిద్ధములై కవిత్వములుగా నెంచబడి జగత్ప్రసిద్ధములగు సుందరభవనములతో విలసిల్లుచు ప్రపంచమునందలి యన్నిభాగముల నుండియు యాత్రికుల నాకర్షించుచున్నవి. బుద్ధుఁడును ఆయన ముఖ్యశిష్యులు నీప్రాంతమున జన్మించి తన ధార్మిక శీలితమును గడపినందున బౌద్ధప్రపంచమున కంతకు కాశీ గను మున్నగుస్థానములు పుణ్యక్షేత్రములుగా నుండుచున్నవి. డిల్లీ ఆగ్రా నగరములు మహమ్మదీయరాజాకులను ముఖ్యముగ మొగలాయిచక్రవర్తులకును చిరకాలము రాజధానులుగా నుండినందున నీప్రాంతము మిక్కిలి ప్రసిద్ధ మగుటయే కాక నిచట వాడుకలో నుండిన వ్రజభాష నాగరకదేశభాషలలో ముఖ్యముగ నెంచబడి రాజకీయసంబంధము గల యన్నిప్రాంతములజనచేత నేర్చుకొనబడుచు వచ్చెను. మొగలుల కాలముఁ బ్రభువులు పాశ్చాత్యభాషను మాటాడుచుండినందున హిందువులు చాలమంది పాశ్చాత్యమును నేర్చుకొనుచు వచ్చి ప్రభువులకు తోడుభాషను నులభింపఁ దెలియఁజేయు తిలంపుఁగో రాజకీయభాషాపదములకును వాడుకలన దేశభాషకు గౌరవము హెచ్చునకు తలఁపుఁగో హిందువులుకూడ నీభాష నుందు ఆట్టి పాశ్చాత్యపదములను విశేషముగ వాడఁజొచ్చిరి. ఈభాషకే హిందూస్థానీ లేక ఉర్దూ అని పేరు. చిరకాలమునకును ఉర్దూహిందూదేశపు దేశభాషా లౌకిక గ్రంథములు హిందువులచే నీ హిందుస్థానీభాష యందు వ్రాయబడుచు వచ్చెను. అసలు హిందీభాషయందు ముఖ్యముగా ధార్మిక గ్రంథములు మాత్రము లిఖింపబడుచు వచ్చెను. ఉర్దూ భాషకు పాఠశీకలిపియే వాడబడుచున్నందున ఉర్దూనందు అరబ్బీ పాఠశీకముపదము లధిక మగుటయు హిందీభాషనుండి వ్యత్యాస సుధిక మగుటయును సంభవించెను. ఇట్లు 16 వ శతాబ్దమున హిందూస్థానీ 12-వ శతాబ్దమునజన్మను హిందూదేశభాషలలో ముఖ్యముగ నెంచబడి యన్నిప్రాంతములందును రాజకీయసాంఘిక సాహిత్యకార్యములందు వాడబడుచుండెను. డిల్లీ రాజ్యమునుండి స్వతంత్రులైన ఇతర ప్రాంతపు మహమ్మదీయపాలకులు ఉర్దూను స్వభాషగా జేసికొనిరి. ఈ రాజ్యస్థానములనుండి యా ప్రాంతమంతటను మహమ్మదీయులలోను

రాజకీయపరిచారకులలోను ఉర్దూభాషయే వాడుకొనబడుచుండు మహమ్మదీయరాజ్యము పూర్తిగా నశించినస్థలములందు ఉర్దూభాషా వ్యాప్తిచాలనకు తగ్గిపోయి మతసంబంధమువలన అచ్చట మహమ్మదీయులలో మాత్రము వాడుకలో నున్నది. నిజాయరాజ్య మింకను మహమ్మదీయసంస్థానమే యైనందున రాజావలంబమువలన నచ్చట ఉర్దూభాషావ్యాప్తి యధిక మగుచున్నది. అరవమళయాళదేశములలోను ప్రాచ్యవంగదేశములోని ముఖ్యభాగమునను మహమ్మదీయపాలనము కొంత కాలమైన నుండనందున నచ్చటి మహమ్మదీయులు కూడ ప్రాంతీయభాషలే వాడుచున్నారు. ప్రస్తుతము నిజాయరాజ్యమున తప్ప తక్కినస్థలములందు ఉర్దూభాషావ్యాప్తి తగ్గి యితరదేశభాషలున్న తస్థితిలోనికి వచ్చుచున్నవి. ఉర్దూభాషావ్యాప్తి హిందీ సామాన్య భాష యగుటకు కొంత సహకారి యైనను ఉర్దూవాఙ్మయము అరబ్బీపాశ్చాత్యపదములతో నిండియుండటయుఁ బాఠశీకలిపి ప్రచారమున నుండుటయును హిందీభాషావ్యాప్తికి హానికరములగుచున్నవి.

వాఙ్మయము: —ప్రాచీనహిందీభాష గుండు, అనఁగా 10-వ శతాబ్దము మొదలు 15 వ శతాబ్దమువఱకు నితరభాషలలో కన్న హిందీభాషయందు సారస్వతవృద్ధి యధికమైయుండెను. ఆ కాలమున రచింపబడిన ధార్మిక నైతిక గ్రంథములు హిందీభాషకు దేశభాషలలో గగన్మథమును ఇచ్చినవి. తరువాత హిందీసాహిత్యము కొంచె మభివృద్ధి నొందనకు దేశమందకాంతి యధిక మగుటవలననో బుద్ధివంతులు చాలమంది ఉర్దూనందు గ్రంథములను వ్రాయుటవలననో దాని యభివృద్ధి క్రమముగా తగ్గిపోయెను. ఈశతాబ్దములో మొదట హిందీ వాఙ్మయము బెంగాలీ సజరాతీ మరాఠీ మొదలగు తక్కిన యాగ్య భాషావాఙ్మయములకు వెనుకబడియుండెను. కొన్ని సంవత్సరముల నుండి హిందీలేఖకుఁడయ్యెను నూతనసంపదనము జన్మించి గ్రంథములు ప్రచురింపట ప్రతిసంవత్సర సుధిక మగుచున్నది. ఒక్క బెంగాలీ భాష తప్ప తక్కినభాష లన్నింటిలోను ప్రస్తుతము హిందీభాష యందే సమస్తగ్రంథములు ప్రచురింపబడుచున్నవి. హిందీసామాన్య భాషగాఁ జేయుటకు జరుపబడు సుద్యమము కూడఁదీనికి కొంతవఱకు కారణమై యున్నది. చాలభాగము బెంగాలీనుండి భాషాంతరీకరింపబడుచున్నది. కొన్ని ఆంగ్లము నుండియును గుజరాతీ మరాఠీ ఉర్దూల నుండియు పదవర్తిము లగుచున్నవి. గుజరాతీ మొదలగు చానితో హిందీకి సన్నిహితసంబంధ మున్నందునను, అన్నింటిలోను సాంకేతిక వైజ్ఞానికపదములు ఒకేరూపమున నుండుటచేతను వీనినుండి భాషాంతరీకరింపట సులభమగుచున్నది. స్వతంత్ర గ్రంథములుకూడ నచ్చటచ్చట బహువెడలుచున్నవి. కాని యవి ప్రతిభాషాచక్రములై హిందీవాఙ్మయమునకు గౌరవము తెచ్చునవిగా నుండట లేదు. ప్రస్తుత మీవిషయమున బంగాలీయే కాక గజరాతీ మరాఠీ భాషలు కూడ హిందీకన్న నున్నతస్థితిలోనున్నట్లు కనబడుచున్నవి.

భాషాస్వభావము: భాషాకాస్త్రజ్ఞులు భాషలను వారి నిర్మాణమును బట్టి నాలుగైదు తరగతులుగ విభజించియున్నారట. చీనా, బర్మా మొదలగు దేశభాషలు ఏకాక్షరకబ్దభాషలు. ఇండో

తరుమున ప్రత్యేకశబ్దమై ప్రతిశబ్దమును దానిధానమును బట్టి నామముగను విశేషణముగను క్రియగను సందర్భానుసారముగ నర్థము చేసికొనఁ దగియుండును. ఈ భావలందు వ్యాకరణ నిర్మాణమున కవకాశము చాల తక్కువ. ఇది నాగరకభావముగా నుండుట కనుకూలములు కావని పండితుల యభిప్రాయము. తెలుగుభాష మతియొకజాతిలోనిది. ఈ జాతిభావలలో ప్రకృతి ప్రత్యయములును వ్యాకరణమును గలిగినను ప్రత్యయములు ప్రాతిపదికలతో మిశ్రితములు కాక వేరుగాఁ గనఁబడుచుండును. ప్రత్యయము లొకప్పుడు ప్రత్యేకపదములుగా నుపయోగింపఁబడును. ఇది సంస్కృతభాషలు.

ఇందలిశబ్దములలోని వేరువేరుభాగములకు సంస్కృతియే కాని సంకర ముండదు. సంస్కృతము మతియొక జాతిభాష. ఇందు వ్యాకరణక్రియతయైన బ్రత్యయసమాగమమువలన మూలశబ్దమునఁ గల్గు విచిత్రము లగు మార్పులును స్పష్టముగఁ గానవచ్చుచుండును. వీనిని సంయుక్తభాషలని పిలువవచ్చును. జర్మనభాషయు మరాఠీభాషయు నీజాతిలోనివే. ఇవి యన్నియు నాగరకజాతుల భాషలే యైనను వీనిలో మంచివాఙ్మయ మున్నను నాగరకతకు నత్యంతానుసూలము కాదని విద్వాంసు లభిప్రాయపడియున్నారు. వ్యాకరణక్రియతవలనను సమాసముల జటిలతవలనను అందలి సాహిత్యము కష్టసాధ్యము. నాలుగవ జాతి వగు వియ్యక్తభాషలు అన్నివిధములను నాగరకవ్యవహారమునకు తగియుండు నని శబ్దశాస్త్రజ్ఞులు తలచుచున్నారు. సాధారణముగా వియ్యక్తభాష లన్నియు సంయుక్తభాషలనుండి కాలక్రమమున కలుగు మార్పువలన నేర్పడినవే. హిందీ, బెంగాలీ ఈ రెండును సంస్కృతమునుండి ప్రాకృతముద్వారా యేర్పడినవి. ఇంగ్లీషు ఫ్రెంచి భాషలు వియ్యక్తభాషలే! ఇవి జర్మనీదేశపు ట్రూటానికు ఇటలీ దేశపు లాటిన్ భాషలనుండి యేర్పడినవి. వియ్యక్తభాషలందలి ప్రత్యయములు ప్రాతిపదికలతో మిశ్రితములై యుండక భిన్నములై యుండును. అందులలోఁ గొన్నిచోట్లవలె వానికి వాచకత్వశక్తి లేదు. వియ్యక్తభాషయగు హిందీని నేర్చుకొనుటయు నందలి వాక్యవైలిని గ్రహించుటయు మిక్కిలి సులభము. ఇట్టిభాష శీఘ్రముగ వ్యాపించును. ఉదాహరణ హిందీభాషాఖ్య యైనందున నదియు వియ్యక్తమే. కాని పారసీకమువలె సంయుక్తముగాని టర్కిష్వలె సంస్కృతముగాని కానేరదు.

లిపి:—హిందీభాష వ్రాతయందును అచ్చునందును నాగరలిపి యుపయోగింపఁబడుచున్నది. దీనినే జేవనాగరి యని పేరు. ఈ లిపి యను బెంగాలీ గుజరాతీ ఓడ్రము తెలుగు మొదలగు లిపులును పూర్వపు అశోకశిలనుండి జన్మించినట్లు కాన్పించుచున్నది. వీనిలో నాగరకలిపి ప్రాచీనమని చెప్పటకు వీలు లేదు. కాని సంస్కృత గ్రంథములు సాధారణముగా నాగరిలో వ్రాయఁబడి ముద్రింపఁబడుచుండుటచేత నీలిపి తక్కినవానికన్న పవిత్రతరముగ భావింపఁబడుచున్నది. సంస్కృతవిద్వాత్కృతము చేసిన పండితులు చాలమంది ఈ లిపిని నేర్చుకొనుటవలనను సంస్కృతశుక్తముల యచ్చునకే జేవనాగరీమూలములు దేశమంతటను స్థాపింపఁబడి యుండుట

చేతను మద్రాసుకేంద్రవిద్యాలయమువారి విద్యాధి పరీక్షలందు గం సంస్కృతమునకు నాగరలిపియే యుపయోగింపవలె నని తాసింతుట చేతను మన ప్రాంతమందు కూడ కొంచెముగా వ్యాపకము కలిగి యున్నది. మహారాష్ట్రగ్రంథములు కూడ నాగరియందే ముద్రింపఁబడుచున్నవి. ఇదిగాక బెంగాలీగు జరాతీలిపులు చాలవఱకు నాగరీ లిపిని పోలియున్నవి. కనుక ఈభాషలవారు నాగరిని నేర్చుకొనుట సులభమే. అందువలన నాగరీలిపి హిందీభాషావ్యాప్తికి కొంతవఱకు సహాయము చేయవచ్చును. గాని యందువలన గొంత హానికూడ కలుగవచ్చును. జేవనాగరికి ధార్మికఁబంధమును పవిత్రతను హిందువు లాశోపింతుటవలన మహమ్మదీయులు దానికి పరోధము కనఁబఱచి ఉదూ ప్రత్యేక భాష యనియు దానికి పారసీకలిపియే కాని మతియొకలిపిని వాడఁగూడదని పట్టు పట్టి హిందీ ఉద్ధూతుల కల్పిత భేదము నధికము చేయుచున్నారు.

సామాన్యభాషాప్రయత్నములు:—సుమారు 45 సంవత్సరముల క్రింద హిందూదేశపు ప్రస్తుతాగ్రభాషల భావిస్థితిని చర్చించుచు వీనికన్నిటికి సంబంధించునట్లు లాంగ్లమున మహావ్యాకరణమును వ్రాసిన బాక్ బిమ్మ దొరగారు బెంగాలీ గుజరాతీ ఉరియా మొదలగు నితరారాగ్రభాష లన్నియుఁ గాలక్రమమున హిందీభాషలో కలసిపోవుననియు నిట్లు జరుగుట కెంత కాలము పట్టునో య నన దొక్కటియే చర్చింపఁదగిన దనియు వ్రాసియుండిరి. బిమ్మదొరగా రిష్టును జీవించి యుండినయెడల నిక నదే యభిప్రాయపడదుగా యని సందేహింపవలసియున్నది. ఈమధ్యకాలమున హిందీని సామాన్యభాషగా జేయుట కుద్యమము ప్రారంభింపఁబడినది. కాని యీకాలమందే యన్ని ప్రాంతముల జనులను తమతమ భాషలను యథాశక్తిగా వృద్ధి చేయుటకు కృషిచేయ నారంభించినారు. బెంగాలీభాషయందలి ప్రస్తుతపు వాఙ్మయము ఇతరదేశభాషావాఙ్మయముకన్న నధికముగ పెంచఁబడి వానివాఙ్మయములకన్న కాధార మగుటయే కాక యూరపుఖండపు వాఙ్మయములతో సమానమైన దని లండను టైమ్సు మొదలగువానియందు మెచ్చుకొనఁబడుచున్నది. మఱియుఁ గుజరాతీ, మరాఠీ, అరవము ఈభాషలలో మంచి స్వతంత్రగ్రంథము లేఁపేటను వెలువడుచున్నట్లు తెలియుచున్నది. వీనికన్న హిందీభాషయందలి వాఙ్మయ మెక్కువ యున్నతస్థితికి రానియెడల హిందీభాషకు గౌరవము తగ్గుటయే కాక యీభాష నభ్యసించుటకు జనుల కభిలాష మధిక మగుటకు వీలుండదు. ఇతరభాషలనుండి యుత్తమగ్రంథములను భాషాంగీకరించుటవలన హిందీవాఙ్మయము వృద్ధికాగలదు. ఆ ప్రయత్న మిదివఱకే చేయఁబడుచున్నది. కాని స్వతంత్రగ్రంథముల వల్లనే భాషకు నిజమైన గౌరవమును ఆకర్షకతయుఁ గల్గును. హిందీ భాష యితరరాష్ట్రములందు కొంతవఱకు వ్యాపించి జనులచే గ్రహించబడుచున్న దనియు మద్రాసురాష్ట్రమునందే దీనివ్యాపనము మిక్కిలి హీనముగ నున్నందున నీరాష్ట్రమందు వ్యాపించినయెడల హిందీ సామాన్యభాష యగు ననియు గాంధీగారు మొదలగు నాయకు లభిప్రాయపడిన సమాచార మందఱకును తెలిసియుండవచ్చును. ఇది క్లాసునియ

మగు కార్యమే! మద్రాసు రాజ్యమున ద్రావిడభావలే మాట్లాడఁజుచున్నందునను ద్రావిడభావలకును హిందీకిని సంబంధము లేకుండ యగుటవలనను హిందీభాషానికీ యగు నాగరీయ ప్రాంతమున విశేషముగా వ్యాపించి యుండనందునను సామాన్యభాషాసమస్యకు మద్రాసు రాజ్యము ముఖ్యప్రతిబంధకముగా నుండుననుట సత్యమే. మద్రాసీయులకు ప్రతిసంవత్సరమును హిందీ శేష్యులలంపుతో కాకీ ప్రయాగలందు హిందీవిద్యాలయములు స్థాపించుడి మద్రాసీయులకు పరీక్షలును బీకములుగూడ నేర్పఱుపఁబడినవి. కాని శేష్యులైన మద్రాసీయులు తమ ప్రాంతమున హిందీని వ్యాపింపఁజేయుటకు సంగీకరింపవలయును. తక్కిన దేశభాషలలోని యుద్గ్రంథములను హిందీలోనికి మార్పించి యాగ్రంథములను ప్రచురించుట కొక సంఘ మేర్పడఁదలయును. ఈ సంఘమున హిందీ తెలిసిన యితరప్రాంతములందలి విద్వాంసులుగూడ సభ్యులుగ నుండవలయును. ప్రస్తుతము ముఖ్యము లగు మన దేశ భాష లన్నిటికిని నాయా ప్రాంతములందు సాహిత్యపరివర్తులు కలవు. ప్రతిపరివర్తునందీయఁ గొందఱు ప్రతినిధులు కలసి ఒక సంఘముగా గూడి యీ కార్యమును నెఱవేర్చవచ్చును. ఈపద్ధతివలన బెంగాలీలకు టిభాషలందు ఉద్గ్రంథములు ప్రచురింపఁబడునప్పుడు గ్రంథకర్త సహాయమున హిందీయందుగూడ నాగ్రంథమును సకాలమునకు ప్రచురించుటకు యత్నము చేయవచ్చును. అందువలన దేశభాష లనేకములు శేష్యులొనక యొక్కహిందీనే శేష్యులొని ఇతరప్రాంతపు జనులు దేశభాషల యుద్గ్రంథముల సారమును గ్రహింపవచ్చును సాహిత్యపరివర్తుల ప్రతిభ, అందఱును గలసి యామోదించి గ్రంథ ప్రచురణము చేయుటవలన సాంకేతిక వైఖ్యానికి పదము లన్ని భాషలందు నేకరీతిగా నేకాత్మకములుగ నుండుటకు వీలు. ప్రస్తుత మిట్టి భాషము దెలియఁజేయుటకు దేశభాష లన్నిటియందు ముఖ్యముగ సంస్కృతపదములే వాడఁబడుచున్నను అరవములో నొకయర్థమునను

తెలుఁగున మఱియొకయర్థమునను బెంగాలీలో నేఱొకయర్థ వాడఁబడుచున్నవి. ఇందువలన వాఙ్మయవృద్ధికి చాల హాని చున్నది. బెంగాలీభాషయందుకలె నున్నతత్వేణి వగు మాస దినపత్రికలు హిందీభాషయందు లేవు. భారతమిత్ర యొక్కటియే యాకర్షకముగ నున్నది. పత్రికలు భాషావ్యాప్తికిని వాఙ్మయాభివృద్ధికిని ముఖ్యంగములు. కనుక వీనికి ప్రత్యేకసంఘములను స్థాపింపవలయును. వెంటనే హిందీ సామాన్యభాష యగుట కష్టమే. కాని హిందూదేశములోని యన్ని భాషల ప్రతినిధులకుకలసి యీసమస్యను పరిష్కరించుట చాల నాశక్యకమై యున్నది. ఆ ప్రతినిధులు స్వభాషాభిమానముననే ముఖ్యముగా నెంచుకొనక దేశక్షేమమును మనసునందుంచి భాషల పరస్పరభేదములను సాధ్యమైనంతవరకు తగ్గించి ముఖ్యముగా నేకవిధములగు పారిభాషిక పదముల నన్ని భాషలందును వ్యాపింపఁజేయవలయును. యూరపుఖండములోని రాజ్యముల పాలనమును భాషలును వేరువిధముల వైఖ్యాకపదము లొక్కరీతిగానే యుండును. వానిలిపియు చాలవఱ కొప్పటిదే. మనదేశమున నిట్లు చేయుట మిక్కిలి యావశ్యకము. ఈ పనిని నెఱవేర్చుటకు నన్ని దేశభాషలకు నొకటే లిపిని వాడుకలోనికిఁ దెచ్చుట కీసంఘమువారు యత్నింపవలసియున్నది. నాగరీలిపి యిందుకు పనికివచ్చు నని కొందఱ యుద్దేశము. నాగరీకన్నరొవను(ఇ గ్గి ఘబిన్న తురములు) కొలఁదిమార్పులతో నేకరీతిగా నుపయోగించుట చుంది దని నాయభిప్రాయము. అందులకు కొన్ని కారణములను క్రిందటి యాంధ్రపత్రిక సంవత్సరాది సంచికలో “ఏకలిపి” యను కీర్తికతో వ్రాసియున్నాను. రోమనులిపి మూలమున హిందీ, ఉర్దూలకు గల భేదము చాలవఱకు తగ్గిపోవును. ఏకలిపి యెగ్గుదీనయెడల స్వల్పకాలమునకే గుజరాతీ, బెంగాలీ మొదలగునవి వేఱుభాషలుగా నెంచఁబడక కాఖ్యాభాషలుగా పరిగణింపబడను.

ఆశా బంధము

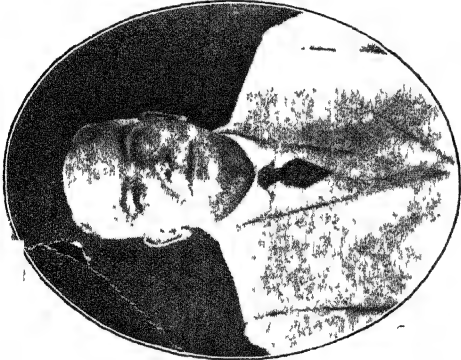
బసవరాజు వేంకటప్పారావు గారు, బి. ఏ.

త్రిగితి నెన్నో దేశమ్ముల బడి
దొరకును చక్కని నెల వంచున్
రాగము లెన్నో హాయిగఁ బాడితి
రక్తి దేనఁ గల్గుకొ యంచున్.
ఎక్కితి నెన్నో పర్వతమ్ములన్
చుక్కలఁ బట్టుదునో యంచున్

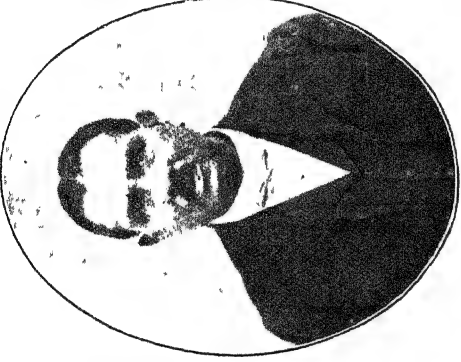
వేవిధములౌ ప్రేమల సోలితి
ప్రేమగుట్టుఁ గాంతునో యంచున్.
ఇచ్చితి నెందఱకో హృదయపు ధన
మీవివండు వండునో యంచున్
ఎన్నో పూవుల పూజల సల్పితి
నీశ్వరుకృపఁ గాంతునో యంచున్.

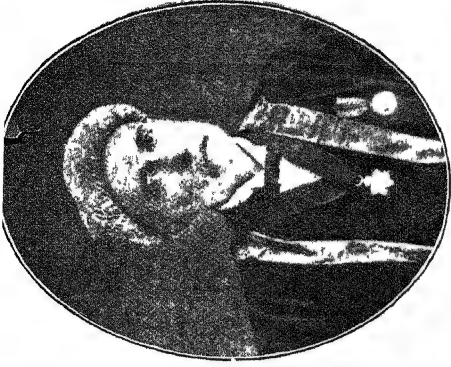
Dr. K. Pandarai Garu, డాక్టర్ కి. పండరై గారు

Mr. W. Lone Ryan Garu, డబ్ల్యు. లోన్ రియాన్ గారు

Mir Mazhar Uddin Garu, మిర్ మజిరుద్దీన్ గారు

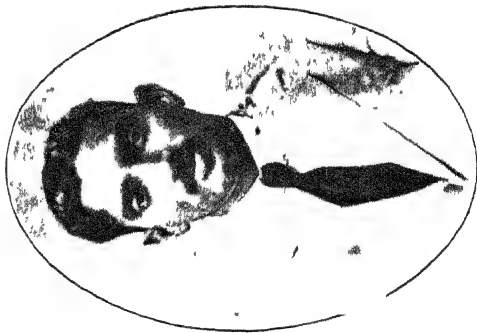
Sheriff of Madras, షర్మిష్ట వైదికు

J. B. Raju Garu

జె. బి. రాజుగారు

Shahabuddin Garu, I.C.S. Candidate

షహాబుద్దీనుగారు, ఐ.సి.ఎస్. అభ్యర్థి

Sir Robert stones

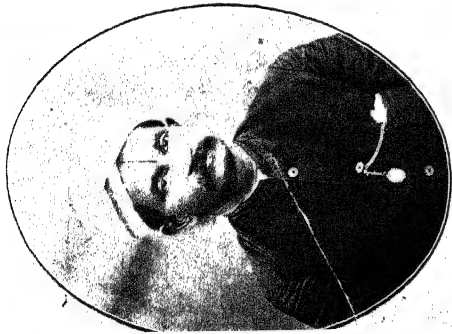
సర్ రాబర్టు స్టోన్స్

Mr. P. Ramanadhan, Solicitor

మి. రామనాథం గారు

K. Narayanappa Naidu Garu

K. T. Bhashyam Naidu Garu

డాక్టర్ టి. ఆర్. యాద్రాజు నాథు గారు

Dr. T. R. Yathiraju Naidu Garu

కె. టి. భాష్యం నాథుడు గారు

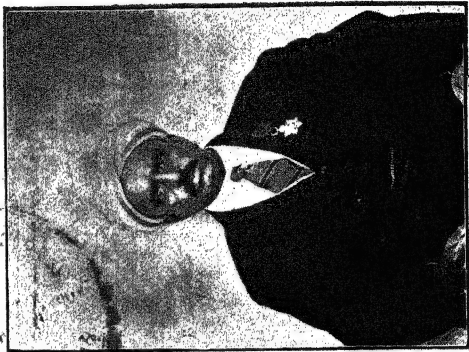
Rao Sahib Venkatapathi Naidu Caru

Shannugam Mudaliyar, Madras

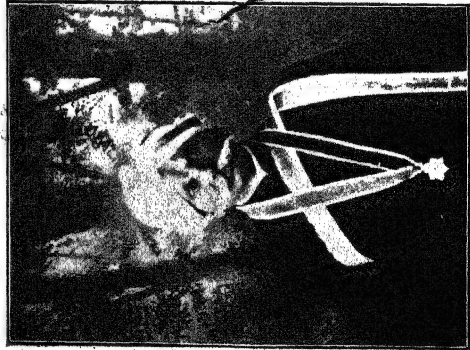

Rao Bahadur G. Narayanaswamy Chetty Garu

రావు బహదూర్ జి. నారాయణస్వామి శెట్టిగారు

Rao Sahib D. Venkataswamy Naidu Garu, Bangalore

రావు సాహిబ్ డి. వెంకటస్వామి నాథుడు గారు, బెంగళూరు

రావు సాహిబ్ డి. వెంకటస్వామి నాథుడు

షాన్ముగము ముదలియార్ గారు, మద్రాసు

పదసంవత్సరముల కార్యక్రమము

డాక్టరు భోగరాజు పట్టాభిసేతారామయ్య గారు, బి. ఏ. ఎమ్. టి. సి. ఏమ్.

పందొమ్మిదివందల పదునాఱవ సంవత్సరారంభమున మొదలుపెట్టబడిన రాజ్యాంగసంస్కరణము లిప్పటికొకదశను జేరి, ప్రస్తుత నిర్ణయము ప్రకారము 10 సంవత్సరములవఱకు మార్పు లేకయే ఆచరణలో నుండునట్లు పార్లమెంటుకోడీర్మానింపబడినది భవిష్య నిర్ణయణము ప్రజల భాగ్యాధీనమునను భగవదధీనము నను నుండుటచే నేకాలమునకు నేపథివైతము సంక్రమించునో పొడగట్టుట నులభసాధ్యమై కాదు. లాంటి జార్జియంత్ర చెప్పినట్లు ఈ ప్రపంచము కొంతకాలము మందగతః జరించుచు, మఱి కొంతకాలము పెక్కు శత్రుత్వాల యభివృద్ధిని బిక్క సంవత్సరముననే పూర్తిజేయును. ఇప్పుడిట్టి శకము జరుగుచున్నది. ఇప్పటి సంస్కరణములు అచిరకాలములోనే తీరిగి మార్పుబొంది యభివృద్ధిగాంచవచ్చును. ఇప్పటివి-అసంపూర్ణము లనియు, అసంపూర్ణత కరము లనియు, ఆశాభంగకరము లనియు, దేశీయ మహాసభ తీర్మానించుచుండనవి - అయిదారు సంవత్సరములలోనే విపులము నొందు ననుటకు సందియములేదు. విపులము నెప్పుడు నొందినను, ఈమధ్యకాలమునందు సురస్కరణములను వినియోగించుకొను బాధ్యత ప్రజలపై నున్నది. అట్టి బాధ్యతను తీర్చుకొనటకు అవలంబింపవలసిన కార్యక్రమ మెదియో యెంచుట మనకు కర్తవ్యము.

పరిపాలనశాఖ లన్నియు ద్వివిధములుగ వర్గీకరింపబడినవి. సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమునకు చెందినవి మొదటివి. రాజధాని ప్రభుత్వమునకు చెందినవి రెండవవి. ఇందులో రాజధానికి చెందినవి మఱల రెండు శాఖలుగ నున్నవి. ప్రజాయత్తము చేయబడినవి అధికారాయత్తము నందే యుంచబడినవి-అని. ఈ శాఖల నెల్ల నొక్కొక్కదానిని మనము సూక్ష్మముగ విమర్శించి అందుల ప్రజాసౌఖ్యమునకు వలయు మార్పు లెవ్వయో అవి యెట్లు సిద్ధింపగలవో యెంచింపవలసియున్నది. 1. సామ్రాజ్య శాఖకు చెందిన విషయములలో, సేనా నౌకాదళములు ముఖ్యములు. ఇందులో మనకు సనేక సంస్కరణములు

గావలసియున్నవి. ఇండియాకు దేశీయులచే నడుపబడు కౌన్సిల్స్ లో సేన ఉండవలెను. ఈ సేన నిరాశరిముగ నుండు నావశ్యకము లేదు. తగు శిక్ష పొందినవా రెల్లరు తమతమ వ్యాపారములను చూచుకొనుచు అవసరము వచ్చినపుడు దేశరక్షణమునకు ఘోషపడగలరు. హార్లే ప్రభువు ఇట్టి మార్పు 1907 లో ఆంగ్ల దేశమున గావించుటవలననే, ఆంగ్ల దేశము 1911వ సంవత్సరమున గలిగిన ఒడుదొడుకును నివారించగలిగినది. ఇందు మనము కొరవలసిన విషయము దేశీయనాడుకత్వము. ఐరోపామహాసాగ్రామమున మన పైని నిలబెట్టు కొనుటకు గాక, పరాజితియు కానున్న సామ్రాజ్యమును శాంతిపరుచగ నభివృద్ధియై యుండు వశ్యావశ్యతయును నుండునలె ననుట మన కెంతయు నవసరము. సిక్ఖుల ప్రతీకాశాల యందును, 17-19 వయసుగల బాలకుల 'వెంటు'గ నైన్యశిక్ష గఱపవలెను. అంతకు పిన్నవయస్సు గల బాలురకు స్కాట్ శిక్షను, సిటిజన్ ఆర్డీ అరుండ్లతిననుసరించి 12 సంవత్సరముల మొదలు 25 సంవత్సరముల వఱకు ఆస్ట్రేలియాలో గఱపబడు నైన్యశిక్షను పోలిన శిక్షను ఏడాదికి ఆఱువారిముల పోషన నేర్పవలయును.

మరియు శాఖ ఉన్నపరిపాలన 2. సభ్యత మెరించు పరిమలు దెల్ల ఉన్నపై పుచ్చు విధించు నాచారము లేక. ఉప్పు సూర్యరశ్మి నాయువుల పోలిన ఈశ్వరదత్త మగు సామాన్యపదార్థము లెట్టిదా? పై సర్కారు సర్వాధికారిమును వహించి గ్రహము నెంచి తమగ ఉప్పు వందజేయక పన్నులను విధించు మార్గము ఆధునిక సిద్ధాంతములకు వ్యతిరేక మని మనము నొక్కి నిరూపింపవలెను. పోస్టు ఆఫీసులు సామ్రాజ్య పరిపాలనకు పొందియున్నవి. ఈ విషయములలో పరిపాలన చాల బాగుగ నున్నదని చెప్పక తప్పదు. కాని కృష్ణా నుండలమువంటి ప్రాంతమున రెండు వేల గ్రామములుండ, 150 పోస్టాఫీసు లుండుట మిక్కిలి హాస్యాస్పదము. శోచ

సీయము. లజ్జావహము. వెంటనే వేయి జనముగల ప్రతి గ్రామమునందును టపాకచేరీలు స్థాపించునట్లుల మనము కృషి సేయవలెను. వీనియొక్క ఉపయోగములను గూర్చి విస్తరింప నావశ్యకము లేదు. ఇప్పుడు జరుగజూపు శాసనసభల ఎన్నికల సందర్భములో టపాసౌకర్యము లేమి ఎంత యనర్థదాయకముగ నున్నదో గోచర మగుచున్నది. రైల్వేలు మరియొక శాఖ: ఇవి కేవలము సామాజ్యపరిపాలనకు జెందియుండుటచేతను రైల్వేలు ప్రైవేటు కంపెనీల క్రింద నుండుటచేతను వీరిపై రాజధాని అధికారులకు ఎంతమాత్రము అడుపుచేయుటకు నవకాశములు లేవు. మూడవతరగతి బాటసారుల దురవస్థ ఇంతంత అని చెప్ప నలవికాదు. తగినజాగా లేకపోవుట, పాఠశాలలలో నీటిసౌకర్య ముండకుండుట, అచ్చటచ్చట చక్కని పరిశుభ్రములగు ఆహారశాల లుండకుండుట, టిక్కెట్లు నుకరముగ నందకపోవుట, వేచియుండు స్థలము శుచిగను విశాలముగ నుండుకుండుట, ఇవన్నియు వీరి కష్టములు. ఇవి మెటనే తొలగింపబడవలెను. దేవాదాయములు ధర్మాదాయములు ముఖ్య విషయములు. మనజేశములో సీయాదాయము లెట్లు దుర్నియక్తము లగుచున్నదియో నెల్లరకు చెలిసిన విషయమే. దేవాలయమునకు కొంత భూవసతి యున్నపుడు అది కేవలము పూజారులేయనుభవించుట న్యాయము కాదు. దేవాలయము ఎచ్చట యున్నదో అచ్చట నెల్ల విద్యాలయము లుండవలెను. అవిద్య అన్ని శాఖలవారికి సమానముగ గలవలెను నవకాశము లుండవలెను. అట్టి విద్యార్థులకు అన్న దానసౌకర్యము లుండవలెను కావున దేవాలయపు ఆస్తినుండి విద్యాలయమును అన్నాలయమును గూడ స్థాపించుట న్యాయము. ఇట్టి సదుపాయములు ధర్మకర్తృత్వపు దస్తావేజులనుండి పొందుటకు దగ్గురీతిని శాసనము మార్చవలెను.

మనజేశము నిజముగ బాగుపడవలె ననిన, ఇప్పుడుద్యోగుల కిచ్చు అమితముగ సేతముల దగ్గింపవలెను. వైస్రాయిగారి కౌంసిల్ మెంబరుయొక్క జీతము 5360 పౌన్లు. కాని ప్లేటుసెక్రటరీగారి జీతము 5000 పౌన్లు మాత్రమే. గవర్నరుగారి కౌంసిలు మెంబరుయొక్క జీతము 4265 పౌన్లు. కాని ఇంగ్లండులో ఏ శాఖయొక్క ఉన్నతాధికారిని సాలుకు రెండువేల పౌన్లకు మించిన జీతము లేదు. సివిలియను ఉద్యోగులచే నింపబడు ప్రియోగముల జీతము దామాషాను సాలుకు

2000 పౌన్లయియుండ, సీమలోకో శాఖ్యునియొద్దనుం ప్రధానోద్యోగికి 1200 పౌన్లు మాత్రమే ఇయ్యబడును. ఇండియాలో కాలేజీ ఉపాధ్యాయులుగ నుండు నాంగ్లేయులకు కడపటకు 800 పౌన్ల జీతము లభించును. కాని ఇట్టిపదవికి సీమలోని జీతము 200-500 పౌన్లకు మధ్య నుండును. ఐ. సి. ఎస్. శాఖలోని యుద్యోగులు చాలవఱకు భారతీయులే యుండునట్లు వీరి జీతములు క్రమముగ తగ్గించునట్లు మనము యత్నింపవలెను. సాలుకు పింఛన్లకు మాత్రమే 3½, 4 లక్షల పౌన్లు వ్యయ మగుచున్నది. ఈ రెండు తరగతుల వ్యయములును వెంటనే తగ్గింపబడు మార్గములకు మనమోయోచింపవలయును.

సైనికవ్యయమంతయు భారతీయులే భరింప నావశ్యకము లేదు. ఇండియాను సంతరించు విధి సామ్రాజ్యమున కంతకును వర్తించు సామాన్యకర్తవ్య మని రాజుగారు తమ ప్రకటనమునందు నిర్వచించియున్నారు. అట్టి నిర్ణయమునుబట్టి మన కిగు సైనికవ్యయములో నొక వంతు ఇంగ్లాండు భరించునట్లు మనము పోరాడవలెను.

2. ఇంక రాజధాని శాఖలను గూర్చి ఇంచుక విచారించుము. వీనిలో నధికారాయత్రముగ నున్న వానియందు ముఖ్య మయినవి ల్యాండు రెవెన్యూ పోలీసు న్యాయ పరిపాలన శాఖలు. ల్యాండు రెవెన్యూ శాఖయందు గొప్ప మార్పులు గావై యున్నవి. జమిందారీ వద్దతులలో నమలు జరుగుచున్న శాశ్వతపు సెటిల్ మెంటు రద్దు కాదని స్థితి ఆసన్నమయిన దని మన యభిప్రాయము. ఏలయన, ఈజమిందారీల కంతకు శాశ్వతపు పేష్కన్ నిర్ణయింపబడినపుడు, జమిందారీ ఆదాయము 1 వంతుగాను, పేష్కన్ రెండువంతులుగాను నిభజింపబడి యుండెను. కాలక్రమమున, వంటల యభివృద్ధి నీటిపారుదల సౌకర్యముల పెంపు, ధరల హెచ్చుదనము మున్నగు కారణములచే పేష్కన్ 1 వంతుగాను, జమిందారీ ఆదాయము నాలుగు లేక మూడువంతులుగాను పరిణమించినది. కావున పేష్కన్ కనీసము ఆదాయములో సగ మయినను అయియుండవలెను. ఇట్టి పద్ధతివలననే గ్రామ పారిశుద్ధ్యము ప్రాథమిక విద్యావ్యాపకము తగిన ధన సహాయమును పొంది అభివృద్ధి జెందగలవు.

రైతువారీభూములను గూర్చి విశేషముగు చర్చ జరుగవలెను. ఇప్పుడు గవర్న మెంటువారు ఇష్టము వచ్చినపుడు ఇష్టమువచ్చినరీతిని రీసెటిల్ మెంటు చేసి భూమి

సేన్నును హెచ్చింపవచ్చును. భూమిపై పన్ను అధిక నుయిన దనియు, దుర్భర మయినదనియు మన నమ్మకము. అట్టిచో 30 సం॥ కొకసారి రీసెస్ట్ మెంటు లుండవలెనో, దాని ఆధారము లెట్లుండవలెనో ప్రమాణము లెట్లుండవలెనో ప్రభుత్వతీర్మానములు శాసన సభయందు నిర్ణయించి అందుకుగాను శాసనమును గావించవలెను. వీలయినచో 10 ఎకరములలోపు భూమి మీద పన్నును ఆసలే తీసివేయవలెను. వర్తకవ్యాపారములు చేసియు, ఉద్యోగము వడ్డివ్యవహారములు చేసియు, సొమ్ము జ్ఞానచేయువానికి రెండు వేలరూపాయల లోపు ఆదాయముపై పన్ను వేయబడుటలేదు. అట్టిచో ఎకరము భూమి ఉన్నవానికి కూడ 2 మొదలు 6-7 రూ. వరకు పన్ను విధించుట న్యాయ్యము కాకున్నది. భూస్వామికి ముఖ్యముగ స్వల్పభూమి గల భూస్వామికి భూమిపన్నును తప్పింపవలెను. మతియొక ఆలోచనలేట్లు చున్నది. వ్యవసాయము స్వయముగజేయు భూస్వామికి భూమిపన్నును తగ్గించుట యుక్తము. ఎప్పుడు భూమి మీద విధించదగిన ఆదాయపుపన్నులభించునో అప్పుడు ఆ యాదాయపు పన్నునే విధింపదగినను.

నీటిపారుదలవిషయములో రైతుల ఇక్కట్లు ఇన్ని అని చెప్ప నలవికాదు. నీటిపారుదల పంచాయితీలు పెట్టిన గాని వానిలో కొన్ని అయినను తొలగ చేరవు. అటవీ పంచాయితీలు ఎంతజయప్రదముగ జరుగుచున్నదియు నెల్లరకు విశదమే. అట్లే ఈపంచాయితీలు గూడ ప్రజల హక్కులను సుపరిపాలనమును పెంపొందింపఁగలవు. పంచాయితీలలో బాటు గ్రామపంచాయితీలను స్థాపించి, న్యాయపరిపాలనమును సులభసాధ్యముగను, అధికవ్యయ ప్రయాస రహితముగను చేయించవలెను. ఎచ్చటి వ్యాజ్యము లచ్చటనే సాటివారి సలహాతో తీర్మాన మగునపుడు అబద్ధపు సాక్ష్యములును అప్రమాణములును తగ్గిపోవును. కాలక్రమమున న్యాయపరిపాలనము నామమాత్రముననే కాక, ఆచరణయందు గూడ ప్రజలకు లభింపగలదు.

కార్యనిర్వహణశాఖను (ఎగ్జిక్యూటివు న్యాయ పరిపాలన శాఖను ఒకదానినుండి రెండవదానిని విడ దీయవలెను. అనఁగా తహశీలుదార్లకును, డిప్యూటీ కలక్టర్లకును, కలక్టర్లకును, మేజిస్ట్రేటు అధికారము తీసివేయవలెను. ఇప్పుడు పోలీసువారి అధికారి కలక్టరు. పోలీసువారే చాట్టి పెట్టెడివారు. వారి అధికారియే

తీర్పుచెప్పెడివాడు. ఈసమస్తిపద్ధతి అంతయు కావలెను. మానసబులు, సబ్ జడ్జిలు జిల్లాజడ్జిలు, మేజిస్ట్రేటులు, వీరందఱు న్యాయపరిపాలనశాఖకు చెందియుండి రివెన్యూ ఇనస్పెక్టర్లు, తహశీలుదార్లు, డిప్యూటీ కలక్టర్లు, జిల్లా కలక్టర్లు ఒక శాఖకు చెందియుండవలెను.

3. ప్రజాయత్తశాఖలు: వీనిలో ముఖ్యమయినది విద్య. విద్యకు వన్నె తెచ్చునది జాతీయత. దేశమునకు విద్యయొక్క ప్రయోజనము ఆవిద్య జాతీయతను నిలువ బెట్టగలుగునపుడే లభింపగలుగును. స్వరాజ్యమును సంపాదించి, స్వవ్యక్తితను గోల్పోయినఁ బ్రయోజన మేమి? అట్టి వ్యక్తితను గలిగించు విద్యయే జాతీయవిద్య యనంబడు. జాతీయవిద్యను గూర్చి ఈవ్యాసమునందుఁ బ్రాయ బూనుట సాధ్యమును యుక్తమును కాదు. జాతీయవాదబోధమును గల్గించు విద్యను పెంపొందించుట నూతనమంత్రికి కర్తవ్యము. విద్య అందఱకు అందు బాటులో నుండవలెను. ప్రాథమికవిద్య బాలికాబాలకులకు నిర్బంధముగను ఉచితమయినదిగను ఉండవలెను. మాధ్యమికవిద్యయందు జీవనోపాధిని గల్గించు సాధకములను గలపవలెను. ఉన్నతవిద్య దేశీయపరిజ్ఞానమును పరిశోధించి పెంపొందించునదిగ నుండవలెను. ఇందుకు వలయుధనమును మాత్రము నూతనముగ పన్నులను విధించుటవలన చేకూర్చు యత్నించినను, భూమిపై దుర్భరమగు పన్నును వేయరాదు. విద్యకు సంబంధించినది సహకారోద్యమము. అది కేవలము పరపతి యభివృద్ధికొరకే ఇంతవరకు యత్నించియున్నది. తదితర మగు సహకార వ్యాపకమునకు మనము యత్నింపవలెను. పేదవానికి పరపతిసహాయము అందుట లేదు. మన రాజధానియందు క్రయవిక్రయముల కుద్దేశింపబడిన సంఘములు 31 ఉత్పత్తిసంఘములు 89 మాత్ర మే యుండి యున్నవి. సహకారోద్యమమునందు జేరిన 127,258 వ్యవసాయకులలో 4,111 మాత్ర మే పాలముమీద పనిచేయు పాటకపు జాతివారు. అనఁగా భూమిలేనివారిని సంఘములందు జేర్చి కొనుట దుష్కర మగుచున్నది. ప్రతిగ్రామమునందు పరపతిసంఘములు స్థాపింపబడవలెను. భూమి తనఖా బ్యాంకులను స్థాపించుటకు వెంటనే యత్నములు జరుగవలెను. ఆంధ్రదేశమునకు ప్రత్యేకముగ రాజధాని బ్యాంకును పెట్టవలెను.

నిమ్మజాతులకు ప్రత్యేకముగ సహకారసంఘ

ములు పెట్టి వారిని పై లేవదీయవలెను. వారికి నివేశనస్థలములను ఇచ్చి, ఇండ్లు కట్టుకొనుటకు ప్రత్యేకపు గృహనిర్మాణ సహకారసంఘములను స్థాపించుట యావశ్యకము. వారికి పాఠశాలలు ప్రత్యేకముగ నుండరాదు. తటాకములు మున్నగు సౌకర్యములను వృద్ధిచేయుచు వీలయినంతవఱకు తక్కిన గ్రామస్థులతో బాటు వారికి వీనియందును విద్యాలయములయందును సామాన్యహక్కులను గలిగించవలెను. కొంత కాలమువఱకు వీరిని మ్యూనిసిపాలిటీలలోను తాలూకా జిల్లాబోర్డులలోను మొంబర్లుగా దొరతనమువారే విశేషముగ నియమించుచు వారికి ప్రత్యేకపు నియోజకవర్గములు పించి వారి సంఖ్యకు ననుగుణ్యముగ వారు పరిపాలనా సభ్యులలో సభ్యులుగ నుండునట్లు ఏర్పాట్లు చేయుట అత్యవశ్యకము. ఇంతియ కాదు. మన దేశములో రెవెన్యూ 6 కోట్ల నిమ్మ బాకీజనము కలదు. కుటుంబమునకు మొత్తము మీద అయిదు గురు జన ముండు నని తలంచినచో కోటి కుటుంబములుండు నని లెక్కచేయవచ్చును. వీరికి భూవసతిని సమకూర్చుమార్గమును మనము ఆలోచింపవలెను. కుటుంబమునకు 5 ఎకరముల భూనివేశము వీరికి ఇప్పించవలెను. మన దేశమునందు భూమికి కొంత లేదు. దరఖాస్తు మీద మంజూరు చేయు భూములను మాలమాదిగలకే ఇయ్యవలెను. సర్కారువారు వేలమువల్ల భూములను అమ్మకొండ నిమ్మబాతులవారికే భూముల నిచ్చునట్లు ప్రోత్సహించుట మన కర్తవ్యము. అటుపిమ్మట తక్కువయిన భూమిని మనము కొని విరికిప్పించవలెను. కొనుటకు సామ్యు జాతీయ ఋణమువలన సుపాదించవలెను. నూరుకోట్ల రూపాయల ఋణమును ప్రస్తుతము మనము తీసికొనవచ్చును. దీనిమీది వడ్డీయే సాలుకు 5 కోట్ల గును. కాని అంతమాత్రము శిక్షను దేశము వీరియెడల చిరకాలాపేక్షకు గాను భరింపవలెను.

మన మ్యూనిసిపాలిటీల బిల్లు ఇప్పుడు సంస్కరణ మొందుచున్నది. మిక్కిలి అసంతృప్తికరముగ నున్నది. అచిరకాలములోనే దీనిని విరివిగ సవరించి దేశీయ సాంప్రదాయానుగుణ్యముగ స్థానిక స్వపరిపాలనమును మార్చవలెను. రాధాకీమలముఖర్జీవంటి పండితోత్తములు సూచించిన రీతిని స్థానిక స్వాతంత్ర్యమును గ్రామకట్టుబడిని పునరుద్ధారణ చేయవలసియున్నది. ఈ స్థానిక సంస్థలపై దొరతనమువారి వైతనిఖని తీరలో నీయ వలసి

యున్నది.

వైద్యసహాయము దేశమునందు చాల తక్కువగ నున్నది. ఆంగ్ల వైద్యవిద్యార్థురీతులు తగుమంది వచ్చువఱకు దేశము వైద్యసహాయము లేక కాచియుండవలెననుట హేతువిరుద్ధము. వీలయినంతవఱకు ఆయుర్వేద యానాసివిద్యలను స్థానిక స్వపరిపాలనాధికారులు ఆదరించి ప్రజలకు వైద్యసౌకర్యముల సందుబాటు చేయవలెను. పిమ్మట ప్రతితాలూకాకును నొక్కొక్క స్త్రీల యాస్పత్రిని స్థాపించవలెను. ప్రతి 3 మైళ్లకును ఒక్కొక్క ఆసుపత్రిని స్థాపించవలెను. అనగా ఒక ఆసుపత్రికి బోవుటకు మూడు మైళ్ల దూరముకన్న నెక్కువదూరము బోవలసి యుండకుండునట్లుండవలెను. అప్పుడు కృష్ణాజిల్లాకు 50 ఆస్పత్రులుండును. రెండువేల చదరపు మైళ్ల విస్తీర్ణము గలిగి 20 లక్షల జనముగల ప్రాంతమునకు ఏబది ఆస్పత్రులు అధికము గావు.

ఒక గ్రామమునుండి వేలొక గ్రామమునకు పోవు మార్గములలో వెంటనే రోడ్లు వేయవలెను. పంట కాలువల పైనను మురుగుకాలువల పైనను తక్షణమే బల్లకట్టలను వైచి వీలయినచోట్ల నెల్ల వంతెనలు గట్టవలెను. గ్రామ పారిశుధ్యమును పెంపొందించుటకు దేశమునం దెల్ల వారోగ్యసంఘములను స్థాపించి గ్రామోపాధ్యాయుల మూలమునను గ్రామోద్యోగుల మూలమునను పరిపత్తిసంఘము యొక్కయు ఇతర విధములగునట్టియుపచారయతీదార్ల మూలమునను ఆరోగ్యాభివృద్ధికరమగు బోధనను ప్రజలకు చేయించవలెను.

కాని యీయత్నములన్నియు సఫలము లగుటకు ప్రజలు తమ దురభ్యాసములను త్యజింపవలెను. మద్యపానము దురభ్యాసములలో మొదటిది. మన మంత్ర 20 సంవత్సరములలో మద్యపానమువలన లభించు రివిన్యూనంతను గోల్పోవలెను. సాలుకు నాలుగున్నరకోట్ల ఆదాయము వచ్చుచున్నది. సాలుకు 20 లక్షల చొ. తగ్గించుకొనుచు బోయినయెడల ఇరువది సంవత్సరములలో నీయాదాయము సమసిపోవును. అప్పటికి మద్యపానము నిర్మూలము కావలెను. ఇది గొప్ప మార్పు. ఇంతటిఆదాయము అన్యమార్గములసంపాదించుట కష్టము ప్రజలు తమ దురభ్యాసములను మానుటయే గష్టము. కాని స్వపరిపాలనమే కష్టము. అధికారము మనచేతికి వచ్చిన పిమ్మట సామ్యే ప్రధానముగ మనము చూడరాదు. ప్రజల శ్రేయస్సే పరమప్రమాణమును ప్రధా

నామను అయియున్నది.

కట్టకడకటి మార్పు కూలివాని స్థితిని సంస్కరించుట. దినమునకు కూలివాడు ఎనిమిది గంటల కన్నను ఎక్కువకాలము పనిచేయరాదు. వాని జీతము వానికి సరిపోయి యుండవలెను. వారములో ఒకటిన్నర రోజు సెలవు ఉండవలెను. 1½ పండ్లలోపు వయస్సుగల పిల్లలను పనిలోనికి రానీయరాదు. ఫ్యాక్టరీలయందు పని చేయువారికి తగు నివాస సౌకర్యములు నుండవలెను.

రాబోవు ఐది సంవత్సరములలో మనము చేయవలసిన మాన్యులను కొన్నిటిని మాత్రమే ఇక్కడ సూచించితిని. ఈ షట్టి సంపూర్ణమైనది కాదు. దీని పూర్వపక్ష సిద్ధాంతముల నిచ్చుట జచ్చించుట సవకాశము లేదు. ప్రాప్తనిచ్చువా రెల్లరు అభ్యర్థులను ప్రశ్నించుటకు మాత్రము ఇవి కొన్ని గుర్తులుగ నుండగల వను నవ్యక్తము. వీని నిచ్చుట పాంచుకణచిత్రిని.

ప్రక్కయజ్వస్త్రుతి

రాజా మంత్రిద్రెగడ భుజంగరావు బహదరు గారు

శ్రీంధ్ర దేశీయుల కభిలాషదంబుఁ గాఁ

బంచమవేదంబుఁ బ్రబులఁ

అసమానధోరణి లసమానకవితచే

భాసఃపతిత్వంబుఁ ప్రాథిఁ గాంచి

మంజులపద వినిర్మాణ పాటవముచే

జతురాశ్యభావంబు సంతరించి

సకలాశ్రవిజ్ఞాన చాతురీచహిమచే

సురుబు కీన్ద్రత నొప్పు నిాటి

గీ. హరిహరాచారాధైకతత్పరత మించు

నల పురాణకవిబ్రహ్మ నభిసరింతు

నస్మదాదుల కెల్ల సుసామ్యుడయిన

శుభగుణనిరాజి తిక్కన సోమయాజి.

చ. కవులకుఁ బట్టుకొమ్మ, నుడికారపు నైతికి మార్గదర్శి, కా

కవులకు నంతుకంబు, ఘనకావ్యగుణంబుల కాటపట్టు, కా

త్రన మదభంగచాతురి తుదాగనివాన, మనంత్రైర్యులై

భవమున కాన్నదంబు నగు భారత మీరని జిహ్వఁ బుట్టచే!

శ్రీ. సుల్పత, లెల్లన్ శ్రుతిమార్గముం బతి నవిచ్చిన్నానురక్తిన్, సము

న్నతివైయాకరణ ప్రసంగమున, ఛందః ప్రక్రియన్ శబ్దసా

ధుత, నర్విం గవు లెల్ల సెవ్వనివనప్రేమంబు సంధ్యత్రయమా

ణత మన్నించెద ర్భక్తి తిక్కనకవి న్యర్థింప శక్తుండనే ?

చ. దివి బుధవర్మలం దన యుదీర్ఘ హిరన్యదుఃస్వప్నబునన్

నవరసత్పుత్రులం జలిపి నర్మిలి యజ్ఞపదంబుఁ గాంచె గా

భువి బుధవర్మలం దన యమాల్మవిశుద్ధ మహాస్పతంబునన్

నవరసత్పుత్రులం జలిపి నవ్యకవీంద్ర ప్రపంబుఁ గాంచెడే!

ఉ. వ్యాసమహర్షి చేతకు నెబాసను నన్నియఁ దెచ్చి యంత నీ

చేసినకన్య ము ర్వర రుచింప నొప్పి ఒంబులందుఁ బే

ర్వాసి గడించి, యా ప్రశ్నయవర్ధితభార్యచుగోధనంబు స్వ

ర్వాసమునందుఁ గాశ్యపిని వడ్డికొనిగితి మేలు తిక్కనా!

ఉ. ఎన్ని సమంబు లేక గవు తొందలు పుట్టిరి, కావ్యరాజు లు

త్పన్నము లయ్యె నెన్ని, నృపవర్యుల వన్నన గన్న నెన్ని, వి

ద్యన్నుతిపాత్రమై కడు ముదం బిడు నెన్ని, కసంగ నందుఁ ది

క్కన్న! త్వదియ కావ్యములకన్నను మిన్నల గాన నెన్నగన్.

చ. ఒకఁడు లెనుగునందున, మఱొక్కఁడు సంస్కృతమందు, ధర్మచం

దొకఁడును, న్యాయమందొకఁడు, నొక్కఁడెలంకరణంబునందు, నే

తొకఁడు సుకేశ్యులం గృతుల నొయ్యన వేలము లాచరించి, రీ

త్రుకడవె తిక్కనా! నకల మొప్పుగఁ జూపితి భారతమొనన్.

ర. కృతు లొనరించి యెమ్మ దగు కీరితిఁ గాంచితి కేలనార్యున

ల్పితినిఁ గృతిత్వముం గని కృతికర్తకు నెంతయే మహా

స్థుతియశముకొ ఘటించితి, గుణంబు గణించి గణంబు ధించి తి

నకులకవిర్యుతిత్వపటిమాతిశయంబును గంటి తిక్కనా!

క. ఉర్దీన్ దగ్గద్రుతితాంధ్ర భారతము నోహా! చూపుకొం చెప్పుకున్

గర్వంబున్ వహించుదుందు మిట రిక్తాలంబునన్ మూర్తితో

సర్వజ్ఞుండవు నీవ యెన్నయెడ నిచ్చ నిన్న జూపించు మా

గర్వప్రక్రియ కి త మేర గలదే కన్యన్న నో తిక్కనా!

చ. పిల్లలలునన్ వితామమాలూ బుద్ధిగఁ జింబు సజీవులై వహా

స్థుతదశ నుండఁ గోరుదు మనారతమున్ బ్రకృతిప్రకార మీ

గతిఁ జనుచుండు దీనికి వగన్ బాగున్ దగ దెందు నందు నం

చితమృతశీరమూర్తి పని చెందుదు మెందు నమందమోదమున్.

ఉ. పంచునవేనమై పరగు భారతసంపాతి నాంధ్రభావఁగా

వించితి గంచు, యజ్ఞ పని పేర్చి మరేకుండు స్వర్గమందుఁ బూ

శించుచు నీలై దేవగురుచిత్తము శాంతిపహింపఁ దోడుగా;

వంచన నాటగోత సలంపం దలపోయరు నెరు లెన్నడన్.

ఉ. తిక్కన! నీప్రయోగమె నుతిపంగ నెల్లడ నాంధ్రభావఁకుం

ది కక్కనఁ కెల్లు, నీదగు కృతిప్రకరంబులై దుర్వివాదపుం

దిక్క నణంచు, నెత్తుగుగఁ దెల్పుగ నేటికి లోకమందు నీ

కక్కనిపేరె సత్కవుల స్వాంతమునం చెనబాయకుండెడున్.

మ. తిగకన్నంటకుఁ దిక్క నంచు జను లాదిన్ దప్పుగా నాడిరో?

తిగఁ ద్ర్యక్షుం డనఁ దిక్కనంచుఁ దొలుతం దబ్బిబ్బుగాఁ బల్కి

భగవంతుం డగు తండ్రి పిన్నటను నీల్య న్వాసిఁ గన్నట్టిము త్రో

ద్దగుపేరో? ఎది యెట్లు లైన కననామాంబుండనే తిక్కనా!

క. బ్రహ్మకు మారట మిగులన్

బ్రహ్మజ్ఞానంబు గల్గి వసుధాధుని గ

బ్రాహ్మణుండ వగుదును గవి

బ్రహ్మ వయితి తిక్కనార్య ప్రస్తుతిఁ గనుచున్.

క. నీవలె న్రాసితి నన్నన్

నీవలె నె వ్రాయుచుంటి నే నన మతియున్

నీవలె వ్రాయుదు ననినన్

“నీ” వలెఁ దల వంచెదరు మనీషులు చా!

చెత్తయొక్క చిత్రము - ప్రత్తిగింజల నూనె

తే కు మ శ్ల వెం కా జీ గా రు

హిందూదేశము పరిశ్రమలలో నానాటికి వెనుకఁ బడుచున్నది. సమస్తపదార్థములకుఁ బుట్టినిల్లయినను స్వతంత్రముగ నెక్కఁ పరిశ్రమము నయినను నిర్వహింప లేకున్నది. పూర్వము ప్రపంచ మంతకును మనదేశపు దుస్తులను బంపి ఎంతయో వన్నె కెక్కిన ఈ హిందూ దేశము ప్రపంచమం దంతకును హీనస్థితిలో నుండుట యెంత శోచనీయము! ప్రత్తికాడలనుండి కాగితముల నెట్లు తయారుచేయఁగలమో గతవత్సరము ముచ్చటించి యుంటిని. ఇంకను ఆ విత్తులవలన హిందూదేశమునకు ధనము నెట్లు చేకూర్పవచ్చునో యోజితము. మనము ఈ విత్తులను నిష్ప్రయోజనముగ పాడుచేయుదుము. ఇట్లు చెత్తగ బాటఁబోయివిత్తులను ఇతరదేశస్థు లెవ్విధమున నుపయోగపఱచి ధనమును సంపాదించి పారిశ్రామికవిద్యను, వారి స్వదేశపరిశ్రమల నెట్లభివృద్ధి నొందించుకొనుచున్నారో చూతము.

హిందూదేశమం దంతకును, పేరునకుఁ దగిన ప్రత్తివిత్తుల యంత్రము పరిశ్రమ యెచ్చటను గానరాదు. ఏదో యొక మాటుమూల నొకటి సుతారియొకంపెనీవారిచే నడుపఁబడుచున్నది. కాని యిల్లలికినంతనే పండుగ యగునా? ఒకటి ఉండిన మన కున్న సౌభాగ్యమేమి? అదియును మనచేతులలో లేదు. మనవారిచే నడుపఁబడుట లేదు.

మొన్న మొన్నటివఱకు ఈ ప్రత్తివిత్తులు దూది యంత్రములయొద్ద చెత్తగా పాటవేయఁబడుచుండెడివి. ఈచెత్త నెట్లు తొలఁగించుట యనునది యొక గొప్ప క్లిష్టతమ మగు యత్న మయ్యెడిది. ఈచెత్త చుట్టు ప్రక్కల నివసించు ప్రజలకు బాధకరముగా నుండెడిది. దీనిని తొలఁగింపవలయు నని కొన్ని శాసనములు కూడ ఏర్పడినవి. దానంజేసేయే యంత్రకారులు నదులు కాలువలు మున్నగువారి పక్కన వారి యంత్రములు

స్థాపించి ఈచెత్త నానదీప్రవాహమువలన తీసివేయుచుండెడివారు. కాని ఈచెత్తయొక్క విచిత్రమగు మహిమను గ్రహించి అమెరికావారు చేసిన యత్నముల నందులకు వలయు పరికరములను యంత్రములను జూచిన మన మచ్చెరుపు నొందకతప్పదు.

ప్రతివత్సరము ప్రత్తిపంట అపరిమితముగా హెచ్చుచున్నది. ఆకారణముచేతనే ప్రత్తివిత్తులుకూడ అపరిమితముగా హెచ్చయినవి. వీని నన్నిటిని పాటవేయుట యొక సమంజస మయిన పని కాదు. వ్యవహారముపట్ల జరుపవలసిన పని కాదు. ఏదోవిధముగ సీచెత్తవలన నుపయోగము పొందవలెను. ఈ విషయమయి యాంకీకంపెనీవారు తీవ్రముగా నాలోచింపఁగా ఈ విత్తులలో నొకవిధమయిన విలువ గల చమురు గల దనియు ఆపప్పు పొట్టు గొడ్ల కుపయోగింపవచ్చుననియు తేలినది. క్రమముగ ఇందిలి చమురును తీయుటకు యంత్రముపైని యంత్రములు స్థాపించఁబడెను. ప్రస్తుతము అమెరికాలో 100 యంత్రములు కలవు. పెట్టిబడి, పెట్టినవారికిని వానిని నడిపించువారికిని చాలా లాభము గలుగుచున్న దని తెలియుచున్నది. గొప్పవారందఱు ఈ యత్నమును జూచి నివ్వెరపాటు నొందిరి. నిష్ప్రయోజన మని పాటవేయబడిన రాళ్లే కదా మేడలను నిర్మించునది. ఈసామెత ఈయత్నములో సఫలమయిన దని జియోర్జియా సంస్థానపు వ్యవసాయకళాశాలలోని డాక్టరు సాలిగాను నుడివియున్నారు. పూర్వము ముసలమ్మకథలో చింపిరితలముష్టికుట్టువాఁడు గొప్ప రాజగుట నమ్మకదగినది కాదంటిమి. కాని ఇంత తుక్కుగ పాటవేయఁబడినవిత్తులు ఇంతగ నుపయోగపడుట చూడ నాశ్చర్యముగా నున్నది. ఈ యుపయోగము ఒక్కచోటనే కాకుండ ప్రతిదేశమునకును ప్రపంచమంతటను చెందినదై యున్నది. ఈపరిశ్రమవలన

లాండు ప్రతివత్సరము 450 లక్షల రూపాయలను సంపాదించుచున్న దని వినుచున్నాము. సుమారు 40 వేలు 50 వేల కూలీల కీ పరిశ్రమ జీవనోపాధిగా నున్నది. మన జీవనోపాధికి తగిన యేర్పాటు గలుగుచున్నది. మొత్తని తివాసీలు మొదలగువానిని తయారు చేయుటకు తగిన పదార్థము నిచ్చుచున్నది, ఈ పరిశ్రమయే సబ్బు మొదలగు వానిని తయారు చేయుటకు సహాయపడు పదార్థముల నిచ్చుచున్నది. ఇంకను ఈ పరిశ్రమము లనేకవిధముల మనకు తోడ్పడుచున్నవి. పెక్కువేల పరిశ్రమలకు సహాయభూతముగా నున్నది.

ఈ క్రింది పట్టికవలన నీ పరిశ్రమము అమెరికాలో నెంత యభివృద్ధి నొందినదో తెలియుచున్నది.

సం॥ సం॥	యంత్రముల సంఖ్య	ప్రత్తివిత్తుల పంట టన్నులలో	యంత్రము వలన పొట్టు జేయ బడిన విత్తులు టన్నులు	పిండిచేయ బడిన విత్తుల మొత్తము 100 కి చొప్పున
1878	80	1,800,000	52,000	4
1880	45	2,600,000	286,000	11
1890	115	3,500,000	910,000	26
1900	257	4,700,000	2,820,000	60
1910	806	4,500,000	3,269,000	73
1914	885			

ఈ పరిశ్రమమువలన గలుగు లాభములను కార్యలోచించి ఈ పరిశ్రమను యూరపుదేశమందలి అన్ని జాతీయవాదను యంత్రముల స్థాపించి లాభమును పొందుచున్నారు. ఈ క్రింది పట్టికవలన ప్రపంచము లోని దేశము లెన్నిన్ని యంత్రములను 1914 సం॥రమునకు కలిగియున్నారో తెలియుచున్నది.

1914 సం॥రమునకు ప్రపంచములో నున్న ప్రత్తి విత్తుల యంత్రముల సంఖ్య:—

అమెరికాదేశము 885, ఇంగ్లాండు 50, రష్యా 32, పెరూ 11, జెర్మనీ 9, చైనా 9, బ్రేజిలు 7, ఫ్రాన్సు 4, ఈజిప్టు 4, టర్కీ (ఆసియాలోనిది) 4, మెక్సికో 1, ఆస్ట్రేలియా 1, చిలీ 1, హిందూదేశము 1, మొత్తం 10,19.

కొన్ని దేశములలో యంత్రములు కేవలము ప్రత్తివిత్తులనుండి నూనెనే తీయక ఇతర విత్తులనుండి కూడ నూనెను తీయుచున్నారు.

ప్రత్తిపంటలో అమెరికాతరువాత రెండవది హిందూదేశమే. అక్కతన, యంత్రము లుండుటలో కూడ మనదేశము ఆవిధముగనే రెండవదిగ నుండవలసి యున్నది. కాని మన దురదృష్టవశమున, ఒక ప్రత్తికాడ యయిన పండని ప్రదేశము దీనికి వలయు విత్తులు మొదలగువానికై ఈజిప్టు హిందూదేశముపై నాధారపడి యున్న యింగ్లాండు మన స్థలము అనగా రెండవస్థలము నాక్రమించియున్నది. ఇంతకన్న దరిద్ర మేమన, రష్యా, టర్కీలు కూడ మనల నీ పరిశ్రమలలో నణగగొడవొక్క గలిగియున్నవి. మనకన్న నాగరికత లేనిచై మన కున్న పంటలో నూతనవంతయిన పంటలేని యీదేశములు మన వైస్థానముల నాక్రమించుకొని యున్నవి. ఈ పరిశ్రమలో కూడ మనదేశము చివర నేడ్వవలసినదేనా? మన కింక మోక్షము లేదా?

పశువుల కావరము

ఇందులకు కారణ మేమన, మనదేశములో వీని నేవిధముగ నుపయోగించుచున్నారో యోజించిన దెలియును. సాలునకు సగుటున 16 లక్షల టన్నుల ప్రత్తి విత్తులు మన దేశములో తయారగుచున్నవి. ఇందులో పదవవంతు నాటుట కుపయోగించెదము. 2,50,000 టన్నులు ప్రత్తి సంవత్సరమును యూరపుదేశముల కెగు మతి యగుచున్నది. అందులో ముఖ్యముగా ఇంగ్లాండు నకే యెగుమతి యంతయును. ఇంకను సుమారు 12లక్షల టన్నులు మనదేశములో మిగిలిపోవుచున్నవి. ఇవి యెమగుచున్నవో వివరముగా తెలియదు కాని, పశువులకు మేతగా నుపయోగపడుచున్న వని చెప్పవచ్చును.

అమెరికాలో నీ విత్తులు పనికిరాని వని తలంచుట వలన దాని నెట్లుకయోగపడుచుట యని యాలోచన పుట్టినది. కాని, ఇండియాలో నేదో విధముగ నుపయోగపడుటవలన, దాని నెట్లు ఎక్కడుగ నుపయోగపడువలె నని యాలోచన వైన కలుగుట కవకాశము లేదు. అందుచేతనే మన మీ యధోగతికి లోబడి యున్నాము. పశువులకు మేతగా నుపయోగించుట వలన నష్టమేమి యని మీ రడుగవచ్చును. ఈ విషయమును గూర్చి (Neol Paton) నియాల్ పేటను గారిట్లు

నుడివియున్నారు. “ పశువుల మేతక్రింద సీవిత్తుల నుపయోగించుచున్నాము. కొందఱు యంత్రములవలన పండి చేసి, నూనె తయారుచేసిన లాభ మేమి? యనిన న్నచుచున్నారు. విత్తులరూపమున పశువులకు బెట్టిపడ్డింపఁ జేసికొనుట చాల కష్టమయిన పని. నూనెకూడ సంపాదించుటవలన, ధనలాభము గలదు. పశువుల కారోగ్యలాభము గలదు. విత్తులలోని నూనెను పశువుల శరీరమున కేగో విధముగ నుపయోగింపక చాల భాగము నూనె, మలమూత్రముల మూలమున బయటకు వచ్చుచున్నది.

ఈ కర్రశ్రమవలన, చాల విలువ అయిన పశువులమేత పోవునని కొందఱు వివరింతురు. కాని యెన్ని యంత్రములవలన తీసినను నూటికి 12 వ వరుస నూనె మినకు వచ్చును. తక్కిన రికి వంటలు ఏగో విధమున పశువుల కారోగ్యమునకు నుపయోగపడుచున్నది. అందుచేత ఈ కర్రశ్రమవలన, పశువులమేత ఏమాత్రము నష్టము కాకుండుటయే గాక, దేశమునకు ధనముకూడ చేరును. ఈ క్రింది పట్టికను బట్టి మనకు కనుగు లాభములను ఊహింపవచ్చును.

12 లక్షల టన్నుల విత్తులు, టన్ను రూ. 450 ల విలువ గొప్పన, 120,000 టన్నుల నూనె సొంతము. దాని ఖరీదు—రూ. 5,40,00,000.

530,000 టన్నుల పొట్టు తీసిన పశు తయారగును. టన్ను 1-కి రూ 50 ల—దాని ఖరీదు రూ. 2,65,00,000.

550,000 టన్నుల పైపెన్ను తయారగును. టన్ను 1-కి రూ 20 ల—దాని ఖరీదు—రూ. 1,10,00,000.

విత్తులవలన కలిగిన పబ్బెరుల విలువ—రూ. 9,15,00,000.

ఇందులకు 12,00,000 టన్నుల విత్తులవసరము కదా. టన్ను 1-కి రూ 50 ల—గొప్పన, దాని ఖరీదు—రూ. 6,00,00,000.

మనకు ఖర్చులు పోను కలుగు లాభము—రూ. 3,15,00,000.

ఈ 3 కోటి రూపాయలు మనకు గాకంకెయి

పశువుల మేతక్రింద పోవుచున్నది.

ఇదియును గాక, పశువులకు వలయునది పై పొట్టు గాని విత్తులయు నవసరము కాదు. ఈ కటక దినములలో ఇంత నష్టముపైని ఇంత యనవసరపు తిండి నెవరు ఊపయోగింతురో తెలియకున్నది. దీనిని జాగ్రత్తపఱచి, యుపయోగానుపయోగములను గ్రహించి, సర్కారువా రుపయోగపఱచుటవలననే 1912, 1915 సం॥లలో గుజరాతులోను, 1913 వ సం॥లో అహమ్మదు నగరములలోను కలిగిన కాటకములలో చాల వఱకు సహాయపడగలిగిరి.

అమెరికాలో పశువులకు ఈ పైపొట్టును మాత్రమే యుపయోగింతురు. 1912-13 సం॥ లో నీ పొట్టు మాత్రమే తిండిగా నుపయోగించిన నష్ట ముండునేమో యని ప్రయత్నములు జరుపఁబడెను. ఏమియు నష్ట ముండ దనియు, విత్తులు పూర్తిగ మేతకై వదలివేయుట యనవసర మనియు నష్ట వాయక మనియు వాక్రుచ్చిరి.

ఇతర దేశములలోని పశువుల మెట్లభివృద్ధి పొందుచున్నదియుఁ జూడుడు. వారు తయారుచేయు నూనె కాక ఇతరు వారికి ఎక్కువగానే కావలసి యున్నది.

కాగ్రన దేశములోని పశువులకు ఇంత ప్రోత్సాహము లేకపోయినను, మనము తయారుచేయు నూనె ఇతర దేశములలో కొనుబడి యగును. ఈ క్రింది పట్టికవల్లన అమెరికాదేశములో సాగు కెంతనూనె దిగుమతి యగునో తెలియును.

	1911	1912	1913	1914	1915
	టన్నులు	టన్నులు	టన్నులు	టన్నులు	టన్నులు
ప్రతివిత్తుల నూనె-ముతకది	8,558	6,168	1,070	3,114	4,080
సాఫ్ట్ పేపర్	21,909	2,666	16,586	19,866	88,771
పొడి	199,087	284,890	236,728	183,169	217,464

ఇంకను, మనదేశములో తయారగు నూనె ఇతర దేశములకంటె నెక్కుడు ప్రశస్తముగఁ జేయుటకు పీలు కలదు. ఏల యన, ఈ ప్రతివిత్తులు రాకపోకలలో వేడిమికి తాకుడువలన చెడిపోవుననియును, అందువలన ప్రశస్తమయిన నూనె దొరక దనియు, ఆ నూనె ఇంచుక వాసన చెడు ననియుఁ గొందఱు వ్రాయుచున్నది.

ఆ విధమున గాక, ప్రతిజ్ఞానుంచి గింజలు తీసిన పోడనే, నూనె తయారుచేసిన, ఆ నూనె సర్వవిధముల పేతిక్రింద నుపయోగింపవచ్చును. సబ్బులు మొదలగు పరిశ్రమలకు ఉపయోగపడును.

కమర్లు ఇంటివిశెన్ను పిపార్డుమెంటు వారు ఈ విషయమై రెండు ఇబ్బందులను సూచించి యున్నారు: 1. విత్తుల రాకపోకలయందును నూనెయెగు మతులందును పన్ను హెచ్చుగ నున్నది. 2. విత్తుల యెగుమతి చాల చవుక. నూనెను డబ్బాలలో పోసి రవాణాచేయుటకు తయారుచేయు ఇబ్బంది.

మొదటిది ప్రస్తుతము మన రాజ్యాంగస్థితులందు మన దేశవర్తకవర్ధకులను బట్టి మన మేమి చేయుటకు వీలు లేదు. ఎగుమతిదిగుమతులకు గల కష్టములు. ఈ నూనెయొక్క చప్రకధరలలో కొట్టుకొని పోవును, మూడవది అలవాటుమీఁది కుదురును. ఈయిబ్బందులు ఒక లెక్కలోనికిఁ జెచ్చి చున పరిశ్రమలయొక్క భావిస్థితిని జెడఁగొట్టుట శర్మము కాదు.

కావున నో సోగులారా! చేతులార నీ ధనమును గోల్పోయి, “మనకుఁ బరిశ్రమలు లేవు, మనకు స్వాతంత్ర్యము లేదు, మా కది లేదు. మా కిది లేదు.

మా కిదియున్న నెంత చేయుదుమో? మా కదియున్న నెంత వెంత ఘనకార్యము లొనరించెదమో” యను నుత్తరకుమారప్రజ్వలతో బనిఁ చేయ? కాల మేల వ్యర్థ పుచ్చెదరు? సభలపైని సభలు జరుగుచునే యున్నవి. వేనకువేలు ధనము వెచ్చించుచున్నారు. ఇందువలన సభలు వల దని నా యభిప్రాయముకాదు. కాని సభల జరుపుట వేలము వెట్టిగా నయినది. ఒక్కొక్కసభకు వందలు గావు; వేలు ఖర్చుగుచున్నవి. కార్యశూరత్వము క్షీణించుచున్నది. నిష్ప్రయోజన ప్రసంగములు హెచ్చినవి.

కాలము విలువ గలది. ఇతనయిన కాలయాపన మొనరింపక, కార్యశూరత్వమునకు గడంగుడు. ఈ పరిశ్రమకు పెట్టుబడి యంతగా ననవసరము. ఫల మధికము. కావున నాంధ్రసోదరులు ఈ విషయమును గూర్చి జక్కగ పర్యాలోచనముఁ జేసి యితర దేశీయులు మనదేశమునకు వచ్చి యీపరిశ్రమ నభివృద్ధిఁ జేయ సమకట్టి యున్నారని గుర్తెఱింగి ఆలాభము మనదేశమునుండిబయటకు పోసీయక ఆపరిశ్రమము నభివృద్ధి చేసి రను కీర్తి మన యాంధ్రదేశమును దాటసీయక ఆంధ్రమాతకు యశస్సును సంపాదించెదరు గాక!

ఆ మ ని

బులను రామజోగరావు గారు

చివురుం నైదువుజోరు ప్రేమసఖుడై + చెన్నూరు వాసంతబాం

ధవుడై క్రిడలుసల్పు మోరతుని శ్ర + ధ్వాభక్తి సీరార్చుచున్

ధవళాంభోజపుష్పాత్తులన్ బొడవి వే + ధాత్రీజముల్ లాలి రా

ఘన యంచున్ జివురాకు నుయ్యెలను బా + గానుంచి పాడున్ మహిన్.

భరతఖండపు గ్రామముల స్థితిగతులు

కొమ్మాజోళ్ళుల జగన్నాథం గారు, బి. పి.

ప్రాచీన స్థితి

గ్రామ ప్రభుత్వము:—ప్రతి గ్రామమునకు భుక్త నాయుడు, పట్టులు మున్నగు స్థానిక నాయకులు లతో ఒక అధికారి యుండెడివాడు. అతనికి సహకారిగా వ్రాతకోతలు జరిగించుటకు ఒక కరణము ఉండెడినాడు. వీరిద్దరును కలిసి గ్రామము మొత్తముపైని సర్కారుకు కట్టవలసిన వైకమును పరిష్కారము చేసుకొని ఆ యా తరుణములలో కట్టుచుండువారు. ఏవేని పెద్ద అవాంతరములు బందిపోటు (హత్య) మొదలైన (క్రూరకర్మలు) జరిగినప్పుడు, వై అధికారులకు తెలియచేయుట, దోషులను పట్టి శిక్షించుటలో వారికి సహాయము చేయుట, ఇవి వీరికి సాధారణముగా చేయఁదగిన పనులు. తక్కిన విషయము లన్నియు, వై అధికారుల సహాయము లేకయే వీరు నెఱవేర్చుకొనుచుండిరి. ఈ గ్రామ ప్రభువు లెంతమాత్రమును సర్కారుచే నియమింపబడినవారు కారు. గ్రామస్థుల లండఱకు వీరు జామీనుగా నుండి, గ్రామ సౌకర్యమును గురించి సర్కారుకు జవాబుదారు లగుచుండిరి. వేతన పూర్వకమైనది గాక వీరి యుద్యోగము గౌరవపూర్వకమైన దై యుండెను.

పన్నులు, న్యాయపరిపాలన:—పూర్వము సర్కారుకు ఇయ్యవలసిన మొత్తము పన్నులో గ్రామములోని యేయే రయితు లెంతెంత చెల్లించవలెనో, ఏయే బొలములకు ఎంతెంత సీరు పారించుకొనవలెనో, మొదలు గాగల విషయములు తమలో తామే యేర్పాటు చేసుకొనెడివారు. చిన్నచిన్న నేరములు జరిగినప్పుడు, గ్రామాధికారి గ్రామస్థుల సమక్షమున ఆ నేరములను విచారణ జేసి, నేరముచేసినవానికి దండము విధించుచుండెను. బొంతకొయ్యలో నుంచుట, కొరడా దెబ్బలు కొట్టించుట, ఫిర్యాదికి పరిహార మిప్పించుట, ముద్దాయికి జరిమానా వేయుట మొదలగు దండనలను విధించు వాడుక కలదు. సివిల్ తగాదాలు గ్రామాధికారివలన గాని, పంచాయితీ మూలమున గాని పరిష్కరింపబడుచుండును. ఇప్పటి కోర్టు తీర్పులవలె సంవత్సరములు

ఎప్పటి తగాదాలు అప్పుడే తీర్వబడి తత్తణమే అమలు జరుపబడుచుండెను. రాజు ఎక్కడ నున్నది గ్రామస్థులకు బొత్తుగ తెలియదు. నాయుడు కరణములే వారికి ప్రభువులు. ఇట్టి ప్రభుత్వమును దాల్చినచు, గ్రామాధికారులు, గర్వితులై వర్తింపక న్యాయాన్యాయముల సమముగ పరిశీలించి న్యాయ్యమార్గముఁ జూపుచు తమ గ్రామస్థుల యభివృద్ధియే ముఖ్యద్వేశముగఁ బెట్టుకొని, పాలించుచుండిరి. అట్టి న్యాయ పరిపాలనము జరుగుచుండుటచేత, ప్రజలుకూడ ఈ అధికారులయెడల భక్తి విశ్వాసములు కలిగి తమతోడి గ్రామస్థులయెడల దయాపూర్వకముగ నడచుకొనుచు, అధికారులు చేసెను మేలులను పొందుచు, అభివృద్ధిఁ జెందుచుండిరి.

వ్యవసాయము:—పూర్వము ఇప్పటివలె అసామి వారి భూములు స్థిరపంపకములు చేయబడ లేదు. పంట పరిమితిని బట్టియు, వాటి సీరససరములు చూచియును భూములను చరపంపకము వేసి, చీట్ల మూలముగా ఎవరికి వచ్చినది వారు 5 లేక 10 సంవత్సరములు సాగ్గు చేసుకొని అనుభవించుచుండెడివారు. నియమితకాలము పూర్తి కాఁగానే తిరిగి పూర్వపురీతిని చరపంపకము చేసికొనుచుండిరి. చెఱువులు, ఏటికాటువలు కొండవాగులు మొదలుగాగల జలాధారములు గ్రామస్థులందఱు సాముదాయికముగా మరమ్మత్తు చేసికొని గ్రామపాలము లన్నింటినో తడుపుకొనుచుండిరి. బీడు భూములు గ్రామస్థులందఱిని దామాయిషీగా నుండును. గ్రామములో ఉండెడి పసుపు లన్నింటిని యీబీళ్ల లోనే మేపుకొనువారు. ఎక్కువ పశువు లున్న వారికిని తక్కువగా నున్నవారికిని విచక్షణ లేదు. ఇవికాక గ్రామ సమిష్టిని తోటలుకూడ నుండెడివి. భూము లే గ్రామమున నున్న భూమి ఖానుందులు కూడ ఆ గ్రామముననే యుండురు. భూము లొకచోటను భూమి ఖానుందు లొకచోటను ఉండుట చాల యరుదు.

గ్రామరక్షణము - హెందవ ప్రభుత్వము

బందిపోటుమూకలు పితూరీదార్లు అంతగా ఉన్నట్లు కానరాదు. మహమ్మదీయ ప్రభుత్వ మారంభించినది మొదలు (అనగా ద్వంద్వ ప్రభుత్వములు అచిర ప్రభుత్వములు ప్రబలినది మొదలు) బందిపోటు మూకలు అధికమయి గ్రామస్థులను బాధపెట్టి దోచుకొనెడివి. అప్పటిలో గ్రామముచుట్టు దిట్టమైన మట్టిగోడలు పెట్టి ద్వారము లెత్తి గోడలపైని ముండ్లకంచెలను నాటి గ్రామములో చేప గలవా రందఱు ఆయుధపాణులై, గోడ లెక్కి శత్రువులను పారదోలి శత్రువులను పంటలను మానధనములను కాపాడుకొనెడివారు. గ్రామములు కేవలము చిన్నవై దోపిడిగాండ్ర సఖ్య అధికమై అధైర్యము కలిగినప్పుడు, గ్రామము మొత్తముపైని కొంత సామ్యు లేవనెత్తి దాని నా దోపిడిగాండ్రకు ఇచ్చి పరిమితకాలమువఱకు తమ గ్రామముపైకి రాకుండునట్లు కట్టడ చేసుకొందురు. బందిపోటు మూకలు వచ్చేడు సంగతి ముందుగా తెలిసినయెడల ఇరుగుపొరుగున నున్న నాలుగైదు గ్రామములవారు కలిసి వానిని పారశోలెడువారు.

గ్రామములోని యువకు లందఱు కలిసి రాత్రులయందు గ్రామములో గస్తీ తిరుగుచు మధ్యమధ్యను గ్రామస్థులను హెచ్చరించు వాడక కలగు. కన్నగాండ్ర దొంగలగుంపులు ఆ యా ప్రాంతములయందు తిరుగుచున్నట్లు తెలిసినప్పుడు గస్తీ తిరగడము చాల జాగరూకతతో జరిపెడివారు. యువకు లందఱును గ్రామ ప్రావీణిలో చేరి జట్టులుగా ఏర్పడి, జామన కొక్క జట్టువాళ్ళన గస్తీ తిరుగుట కేర్పాటు చేసుకొని, ఒకరి తరువాత నొకరు రాత్రి యంతయు గ్రామమును కాపాడుచుందురు. కన్నగాండ్ర భయము లేనప్పుడు గ్రామ బారికే యీ గస్తీ తిరిగి గ్రామస్థులను హెచ్చరించుచుండును.

ఆర్థికస్థితి :—ఆకాలములో అన్న వస్త్రముల కెవరికిని లోపము లేదు. ఆకలిచే కృశించినవా రెవరను లేరు. ఇప్పటివలెనే రహదారులు దినుసుల యెగుమతి ధరలు దినదినమును హెచ్చుటలే ప్ర. ఏ సంవత్సరము పండినపంట ఆసంవత్సరమునకు సరిపోయెడిది. బాగుగ పండినప్పుడు మఱొక సంవత్సరము వఱకు సరిపోవును. ఎవనికైన అన్నిరకముల పంటలు బాగుగ పండి వెచ్చమునకు మించి మిగిలినప్పుడు వెండిబంగారములకు మార్పుకొనెడివారు. నాణెములు చెలామణి అంతగా

లేదు. సాధారణముగ గ్రామస్థులు ఒక వస్తువుకొరకు కాని, మఱి యేవిధమైన యవసరమునకు కాని మఱి యొక యూరికి పోవ నవసరము లేక తమ యూరియందే తగిన యేర్పాటులను చేసికొందురు. కుమ్మరి, కమ్మరి, వడ్డంగి, మంగలి, చాకలి, తెలకుల, దేవర, దుకాణ దార్లు ఏ గ్రామమునకు తగినట్లు ఆ గ్రామముననే యుండెడివారు. ఒక్కొక్క వార మొక్కొక్క బస్తీగ్రామములో సంత కూడెడిది. అట్టి సమయములలో గ్రామములోని వారు తాముచేసిన వస్తువులను కాని, పండించిన ధాన్యాదుల గాని సంతకు తీసుకొనిపోయి, వాటిని మార్పుగా నిచ్చి తమకు కావలసిన వస్తువులను తెచ్చుకొందురు. బంగారపు పనివాండ్లు, బట్టలునేసేవాండ్లు మొదలగు సున్నితపు పనులు చేసెడివారు బస్తీలలో తప్ప ప్రతిగ్రామములోను ఉండరు.

విద్య :— ఉత్తమజాతి బాలకులు చదువుకునే వారు. బాలికలు చదువుట యరుదు. కేవలము చదువ లేదని చెప్పటకు వ్రాయుటకును చదువుటకును రానివా రందఱును జ్ఞానశూన్యు లనుటకు ఏలు లేదు. అప్పటికాలపు వారి జ్ఞానము వారి బుట్టులోనే యుండెడిది. పుస్తకములలో దాగి యుండలేదు. గ్రామములో జరిగెడి పురాణ కాలక్షేపములు పాటలు, భజనలు, పంచాంగ శ్రవణము కాలమానస్థితిని, గమనించుట, గ్రామసభలలో చేరియుండుట, ఈ మొదలైన వన్నియు జ్ఞానదాయకములు కావా? విద్యయన నింతకంటె మఱి యే మున్నది? ఆ కాలమందు బుట్టులో మోయలేకంత విద్య యెవనియందును ప్రబలి యుండలేదు. ఇప్పటిలో అంతకుమించి విద్య ప్రబలుటచే తలభారమునకు మించినదానిని పుస్తకములలో సంగ్రహించి మోయుచున్నాము.

ప్రతిగ్రామమునందును కోళ్లు, గొట్టెలు, శశువులు మెండుగా నున్నను, గ్రామములు చాల పోశుభ్రములుగ నుండెడివి. పేడ పెంట మొదలయిన తొక్కంతయు కుప్పలుగా వేసికొని తరుణమందు వాటిని పొలముల కెరువుగా నుపయోగించు కొనుచుండిరి. అట్టి కుప్పలు ఊరిలైట వేసుకొనెడివారు. స్త్రీపురుషాదు లందఱును యథోచితముగ పాటుపడెడివారు. దాదాపుగ ప్రతియింటను ప్రత్తిరాట్నములుండెడివి. ప్రతియిల్లాలును నూలు వడికెడివి. బట్టలు కావలసినప్పుడు, ఎవరి నూలు వారు దేవాంగుల కిచ్చి కూలి నిచ్చి

నేయించుకొనుచుండిరి. పంటలు పోయినప్పుడు అన్ని సస్యములకు ఒక్క-వ ర్యాయము పోవు. వరిమొదలగు పల్లపుపంటలు పోయినప్పుడు జొన్న వోడి కొట్టు ఊద చామ ఆరిక మొదలగు మెట్టపంటలు పంటపల్లను తొమబాధ ఆకాలపువారిని అంతగా పీడించుట లేదు. వరుసగా మూడు నాలుగు సంవత్సరములు అన్ని విధములయిన పంటలును పోయినీరు లేక పశువులు నశించి దూరదేశములనుండి ధాన్యము రావీలులేదు—ఇవి యన్నియు నేకీభవించినప్పుడు ప్రజలు బాధపడేవారు. కాని యిప్పటివలె పంటలు హెచ్చుగ నుండి తొమ బాధ పడుట లేదు. తొమబాధ కలిగినప్పుడు వలస తీసేవారు. సుభిక్షము కాగానే తమ గ్రామములను చేరుకొనేవారు. అన్నివిధములను గ్రామములు మిక్కిలి స్వాతంత్ర్యము కలిగి, తమ వ్యాపారములను తామే జరుపుకొనుచు రాజాధికార మంతవట్టు కవసరమో అంతమట్టుకు మాత్రమే జొరనిచ్చెడివారు. ప్రతిగ్రామము ప్రజాపరిపాలక మని చెప్పదగిన స్థితిలో నుండెను.

వర్తమాన స్థితి

ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వములో మనదేశ మెట్టి యున్నత స్థితికి ఎట్టి నాగరకస్థితికి వచ్చినదో, ప్రత్యేకముగా చెప్పనవసరములేదు పట్టణములు అభివృద్ధి చెందినవి. వర్తకము వర్ధిల్లినది. దొంగభయములు తగ్గి రాకపోకలు సుఖముగా జరుగుచున్నవి. మొదట కంపెనీవారి యాజ్ఞ, పిదప చక్రవర్తిగారి యాన ప్రతి పల్లెయందును పట్టణమందును నిరంకుశముగా చెల్లుచున్నది. ఇట్టి పరిపూర్ణాభివృద్ధిలో మన పల్లెటూళ్ల స్థితి యెట్లున్నదో విచారించుము.

బ్రిటిషువారు తమ యాజ్ఞ నెల్లెడల నిరాఘాటముగ బ్రవర్తిల్ల చేయుటలో, తెలిసియో తెలియకయో మన గ్రామములకు పూర్వమున్న స్వాతంత్ర్యమును పడగొట్టిరి. గ్రామాధికారులు గ్రామస్థుల ప్రతినిధులుగా నుండుట పోయి, సర్కారువారి సేవకు లయిరి. వీరికి కల సాకరీయనాములు తగుమాత్రము సిస్తుకు వీరికిచ్చివేసి జీతములు ఏర్పాటు చేయుటవలన వీరు మజిలీత సేవకులైరి. సర్కారుకు రావలసిన సిస్తు ఒక గవ్వయినను పోకుండ వసూలుచేయుటకుగాను వీరు ప్రజాప్రతినిధులగుట పోయి సర్కారుప్రతినిధులయిరి. అధికారము హెచ్చినది. ప్రజానుమతము తప్పినది. వీరు

ప్రజలను పీడింప నారంభించిరి. ప్రజలకు వీరియందు నమ్మకమును, గౌరవము తగ్గినవి. ఆకారణముననే వీరికి సివిల్ క్రిమినల్ అధికారములు తగుమాత్రముగా నున్నను పల్లెటూరి ప్రజలు వీరములముగా తమ తగవులు పరిష్కరించుకొనక కోర్టులకెక్కి చిము నెత్తురుగా కూడబెట్టిన ద్రవ్యమును అక్కడ సమర్పించి గతజల సేతుబంధన మన్నట్టుగా బుద్ధివచ్చి, ఇల్లు చేరుచున్నారు. ప్రతి గ్రామమునందును పూర్వపు ఐకమత్యము పోయి కక్ష లేర్పడినవి. ఎల్లప్పుడు తగాదాలు పెంచుకొని న్యాయసభల కెక్కి న్యాయవాదులను పెంచుచు, న్యాయసభల సంఖ్య వృద్ధిచేయుచున్నారు. పూర్వమువలె గ్రామస్థులు తమ గ్రామములో దొంగతనములు జరుగకుండ గస్తీ తిరుగుట మానివేసిరి. దొంగతనము జరిగినతరువాత పోలీసువారికి రిపోర్టు చేయుటవలన నొంత లాభమున్నదో అందఱకు తెలిసిన విషయమే.

వతశాలల సంఖ్య రానురాను హెచ్చి, చదువ నేర్చిన బాలికాబాలకుల సంఖ్య హెచ్చుచున్నను వారి విద్య వారిని సేవకావృత్తికే పురికొల్పుచున్నది గాని, స్వతంత్రపరిశ్రమలకు పురికొల్పుట లేదు. ఆంగ్లదేశము మొదలగు విదేశములలో బట్టలు మొదలగు నేయే వస్తువులు యంత్రసహాయమువలన ఎంత విరివిగా తయారగుచున్నవో, అంతగా మన దేశ పరిశ్రమలు క్షీణించుచు వచ్చినవి. యంత్రకృతము లంత చౌకగా హస్తకృతములు విక్రయింప వీలు లేదు. ఇందువలన పల్లెటూరి పల్లెటూళ్లలో పరిశ్రమలు క్షీణించుటయే కాక విదేశ యంత్రములకు కావలసిన కారు కంటలను పండించుటయే మనవారి పనిగా నున్నది. పంటలు హెచ్చిన కొలది, ధరలు హెచ్చినకొలది, పల్లెటూరివారికి కొత్త నష్టములు సంభవించినవి. సర్కారువారు పన్నులు బిగించుచున్నారు. పల్లెటూరివారు పండించెడు పంటలకు హెచ్చు ధరలు వచ్చినను వారికి కావలసిన వస్తువుల ధరలు అంతకంటెను హెచ్చినవి. అంతే కాక, మునుపటికంటె పలువిధములైన కొత్తవస్తువులు ఆవశ్యకము లైనవి. మునుపటి పల్లెటూళ్ల పరిశ్రమలు నశించినవి. ఈవై నుదాహరించిన మూడు నాలుగు కారణముల వలన, సర్కారువారు పన్నులు వసూలు చేయుటచేతను, రయితులు వర్తకుల కంట్రాక్టుధరలకు లోబడి, సొమ్ము తెచ్చి సర్కారుకు సిస్తుకట్టి తమయవ

సరములను తీర్చుకొనవలసి యుండుటవలనను సాధారణపు రయితు లందఱును కాలక్రమమున ఋణమున్నులై పశువులను భూములను అమ్ముకొని, విదేశములకు కూలి చేసికొనుటకు పోవుట కాని, తమగ్రామములోనే హీనస్థితియందుండుట కాని తటస్థించుచున్నది. అట్టి స్థితిలో కాటకము వచ్చినా, వారి పాట్లు చెప్పనవసరము లేదు. పూర్వ మందఱును కడుపార తిందురు. ఇప్పుడు సుఖభోజనము చేయువా రొకరును ఒక ప్రక్క మాడియున్న వారు పదిమందియు.

భా వి స్థి తి

ఇట్టి అవస్థ లన్నియు నొక్కమారు పో అని కాని, పూర్తిగా పోవునని కాని చెప్ప బూనుకొనలేదు. కాలము మారివది. పోయిన కాలమానస్థితులు అప్పటి మాదిరిగి తిరిగి రానేరవు. పరరాష్ట్రీయ ప్రభుత్వమున నున్నాము. పూర్వమువలె మన పల్లెటూళ్లు ఒకదానితో నొకటి సంబంధపడుట లేదు. ఇప్పుడు, ఒకయూరి సంగతులు మఱియొక యూరికి కావలసి యున్నవి. మన దేశపు ఉబుసు ప్రపంచమున నుండెను దేశము లన్నిటికిని కావలసి వచ్చెను. వాటి యుబుసు సునకు కావలసియున్నది ఇట్టి నవీనస్థితిలో, పూర్వపు స్థితికి రావేక పోయినను, పూర్వపు సాఖ్యమును వీలయినంతవట్టుకు స్వాతంత్ర్యమును తిరిగి పొందగలుగుటకు ఆధారములు మన మాలోచించవలసి యున్నవి. జాగ్రత్తగా పరిశీలనము చేయగా మన యనుభవమువలన బుద్ధినుంతులముకాఁబాలుదు మేని, ఈక్రింది మార్గములు కానవచ్చుచున్నవి. 1. కో ఆపరేటివు సంఘములు, 2. గ్రామపంచాయతీలు, 3. క్రొత్త ఇండియా ప్రభుత్వచట్టము. దాని అమలు, 4. బాలికాబాలకుల విద్యాభివృద్ధి.

కో ఆపరేటివు సంఘములు

కో ఆపరేటివు (Co-operative) అనగా సాము దారుకముగా కార్యములు నెఱవేర్చుకొనుట - అన్ని విధములయిన అభివృద్ధులకు నిది కుంకుటివేరువంటిది. అందులో సర్కారువారి చట్టప్రకారము ఆమోదించి అమలు జరుపుచున్నవి షరవతి (credit) సంఘములు స్టోర్లు. పరివతిసంఘములు మెంబర్లకు నూటికి ముప్పా వ్రలాచొప్పున అప్పు లిచ్చి, ఇతర ఋణబాధల నుంచి

తొలగించుచున్నవి. అప్పువాయిదాలపైని తీర్పుకొనుచున్నవి. ఇట్టి సంఘము లిప్పు డక్కడక్కడ నున్నవి. అవి ప్రతి కట్టణములోను, ప్రతి గ్రామము గ్రామపున నొకటి చొప్పునను ఉండవలెను. వీటివలన నిపుడు అప్పులలో ముసిగియున్న రయితులు ఆబాధలనుండి తప్పించుకొనవచ్చును. కూడబెట్టిన సొమ్ము భద్రముగా సీసంఘములలో దాచుకొనవచ్చును. తగిన ధర వచ్చిన వఱకు పండినపంటలను నిలవ చేసికొని, లాభముగా నున్నప్పుడు అమ్మవచ్చును. ఇప్పటిలో సాహుకారులు (గ్రామములోని ధనవంతులు, కట్టణములలోని వర్తకులు) నస్తువులు తమచేతిలో చిక్కు వఱకు ధరలను హెచ్చనీయక, తరువాత వీలము పొసినట్లుగా దినదినము ధరలు పొడిగించుచున్నారు. ప్రతి గ్రామములోను పండినపంటలో ఆగ్రామస్థులకు సంవత్సర గ్రామమునకు విత్తులకు మనువులకు తగినంతవట్టుకు గ్రామములో నిలవపుంచి మిగిలినదియు ఎగుమతి చేసినయెడల ప్రజలకు కష్టముగా నుండదు. పంటలు సాహుకారుల స్వాధీనములో నుండుటం బట్టి యిట్టి యేర్పాటు చేయుటకు వీలు లే కున్నది, అనేకమంది రయితులకు సాహుకారు అప్పు తీర్చగా రెండుమూడు నెలల గ్రామమున నుండదు. సంవత్సరమునకు తొమ్మిది నెలల కాలము ఎక్కువ వడ్డీకి అప్పు తెచ్చి హెచ్చుధరలలో వస్తువును కొని కాలక్షేపము చేయు రయితుల కష్టములు వర్ధించ నక్కరలేదు. తిరుగ మార్పులు కాగానే సాహుకారు అప్పు తీర్చకపోతే మఱి అప్పు పుట్టదు. రయితుల నిట్టి బాధలనుండి తప్పించగలవి పరివతిసంఘములు తప్ప వేతేవియు గానరావు. ఈసంఘములలో చేరి పనిచేసిన రానురాను, ఇప్పుడు గ్రామములలో నున్న కక్షలు పోయి సంఘభావము విశిష్టము అభివృద్ధి కాగలవు. కోఆపరేటివుస్టోర్లు (దుకాణములు) కో ఆపరేటివు ధాన్యపుబ్యాంకులు ఏర్పడిన యెడల నిప్పుడు మధ్య వర్తకులకు పోవుచున్న లాభములు ప్రజలే పొందగలరు; ధరలును ఇంతగా హెచ్చవు

గ్రామ పంచాయతీలు

మన చెన్నరాష్ట్రపు దొరతనమువారు ఈమధ్యనే గ్రామపంచాయతీల శాసన మును చేసినారు. ఈచట్టము ప్రకారము గ్రామస్థు లందఱు చేరి న్యాయ్యమే ప్రధానముగా ఎవరు వర్తించు రని వముకమో. అటి

వారిని అయిదుగురిని యెన్నుకొనవచ్చును. ఈ ఎన్నుటలో సర్కారువారు జోక్యము కలిగించుకొనరు. ఇట్టి పంచాయతీల మూలముగా, 50 రూ॥లకు నించని సివిల్ తగాదాలు, కొన్ని క్రిమినల్ తగాదాలు పరిష్కరించుకొనవచ్చును. ఇందువలన లాభములు గ్రహించినకొలది పెద్దతగాదాలు కూడ పరిష్కరించుకొనిన యెడల, ఇప్పుడు కోర్టులలో తగులుబెట్టుచున్న సొమ్ము ప్రజలకు మిగిలి, సర్దినియోగమునకు రావచ్చును. ఈ చట్టముయొక్క లాభ మంతయు తగిన పంచాయతీ ద్వారాను ఎన్నుకొనుటలో నున్నది.

క్రొత్త యిండియా ప్ర చట్టము

మన చెన్నరాష్ట్ర శాసన నిర్మాణ సభలో సుమారు 120 సభ్యులు ఉండును. ఇందులో 83 లేక 86 గురిని ప్రజలు ఎన్నుకొనవలెను. ఈయెన్నబడిన వారిలో నుండి యిద్దరిని మంత్రి పదములకు నియామకము చేయుదురు. వారిచేతిలో కొంత అధికార ముండును. అందుమూలమున జిల్లాబోర్డు, తాలూకా బోర్డు, గ్రామపంచాయతీలకు, ఎక్కువ అధికార మియ్యబడును. సభ్యులను ఎన్నుకొన, హక్కు ఇంతకు పూర్వము కొంచెము మందికే కలదు. ఈ క్రొత్తపద్ధతి ప్రకారము సర్కారుకు రు 20 లకు తక్కువకాని పన్ను చెల్లించు ప్రతిపురుషునకును ఎన్నికహక్కు వచ్చుటవలన, ఎన్నికగణముయొక్క సంఖ్య పూర్వముకంటె చాల హెచ్చుగా నుండును. ప్రజలు తమకు వచ్చిన యీ అధికారమును క్రమముగా వినియోగించి, తగిన వారిని యెన్నుకొనినయెడల, ప్రభుత్వము ప్రజానయితముగను, ప్రజాక్షేమకరముగను ఉండును. అప్పుడు గ్రామములకు కావలసిన బాటలు, జలాధారములు గ్రామ పారిశుధ్యము, రోగనివారణ, చికిత్స, విద్య, పరిశ్రమలు మొదలుగాగల విషయము లన్నియు ప్రజల చేతిలోనికి వచ్చును. భారతశాసనసభలోకూడ 120 మంది సభ్యులు ఉండురు. ఇందులో 80 మంది ప్రజలచే నెన్నబడుదురు.

విద్య

ఈ కాలములో విద్య నేర్చిన గాని కార్యములు క్రమముగా జరుగవు. పూర్వము వ్యవహార మంతయు నోటిమాటలలోనే జరిగేది. ఇప్పుడంతయు లేఖనరూపముగా నుండవలెను. చదువుకున్న వారిలో తగుమాత్రముగా నున్న మోసగాళ్లకు లొంగవలసిన అవసర ముండదు. జ్ఞానాభివృద్ధియు, బుద్ధికుశలతయు విద్యవలన వచ్చును. బుద్ధికుశలత గలవారికి లోక మంతయు స్వాధీన మగుచున్నది. కావున విద్యాభివృద్ధి లేనిది దేశాభివృద్ధి కానేరదు.

విద్యాభివృద్ధి మూలమున మన గ్రామము లలో క్షీణించిన కొన్ని పరిశ్రమలను అభివృద్ధిచేయవచ్చును. అందులో మొదటిది ప్రతి యింటిలోను నూలువడికి ఆనూలుతో నేయించిన బట్టలే వాడుకొనినయెడల సంసారలకు, సాలీలకు కూడ లాభ కరముగ నుండును. రెండవది పశువులను బాగుగ మేప, ఆ పశువులను వాటి కోడే దూడలను అమ్ముటవలన పాలు, పెరుగు, నెయ్యి అమ్మకమువలనను ప్రతికుటుంబమును ఆదాయము వృద్ధిచేసుకొనవచ్చును. మూడవది కోళ్లను బాతులును పెంచుట, మనము వృథాగా పారవేయు ప్రతివస్తువును, కళ్లములలోని రద్దును కోళ్లకు ఆహారము గనుక, కోళ్లను పెంచినవారు రద్దును వినియోగములోనికి తెచ్చినవారై, ఎక్కువ మదుపుపెట్టకుండ మిక్కిలి లాభమున పొందగలరు. వ్యవసాయమువలన వచ్చిన ఆదాయమునకు ఈపరిశ్రమలవలన ఆదాయముతోడుపడినయెడల సుఖముగా గాలక్షేపము చేయవచ్చును.

ఈ విషయము లన్నిటి పరమ నూచనగా మాత్రము వ్రాసితిని. ఒక్కొక్కదాని నెక్కొక్క పర్యాయము విపులముగా చర్చించి కొలదికాలములోనే ఆంధ్రపత్రికలో ప్రచురించెదను. ఆంధ్ర సోదరు లందఱు నీవిషయములను గురించి బాగుగ నాలోచించి ఆచరణలోనికి తెచ్చి, దేశాభివృద్ధిని, ప్రజాసౌఖ్యమునకును, తోడ్పడగోరుదును.

మోహినీతైలము వెండుకలను పెంచి నిగనిగలాడించును

శ్రీ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది — 5 తులములు నూనె గల సీసా 1-కి రూ 0-12-0

అమ్మతాంజనం డిపో, నెం. 6, తంబుకెట్టిపేడి, మద్రాసు; నెం. 108,

భోజ్జు, బాంబయి

మద్యపానము

గొల్లపల్లి సామ్యులు గారు

ఏది మనజాని సర్వవిధముల పాడునీయుచున్నదో, ఏది మన హౌందవులలో అక్షాధికారుల కేతులను భిక్షాధికారులనుగా జేయుచున్నదో, అట్టి మద్యపానమును గూర్చి మన మీదినములలో రోజుందుట యుక్తమనియు నీ దుర్మనుకను నాశనము చేయుమని దేశనాయకులకు మనవి చేయుట యవసరమనియు నాకుఁ దోచినందున నీ చిన్న వ్యాసమున వ్రాయఁబూనితి.

భగవంతుఁడు మానవులమైన మన మేలనిమిత్త మనేకపదార్థములను సృజించెను. మన యాహారార్థమై నిర్మించిన పదార్థములన్నియు ఘనపదార్థము లనియు ద్రవపదార్థము లనియు ద్వివిధములు. ఘనపదార్థము లేవి యనగా ధాన్యములు, కాయధాన్యములు దుంపలు మొదలైనవి. వీనిని మనము ఇష్టాయుష్టములను బట్టి మితముగా భుజింపవచ్చును. ద్రవపదార్థములు రెండువిధములు: పాలు, పెరుగు, నీరు మొదలైనవి. వీనిని గూడ మితముగా ననుభవించవలెను. "అతి సర్వత్ర పర్యయేత్" యని బుధులు చెప్పినట్లు మితిమించి దేని నైనను మనము అనుభవంపరాదు. భోజనపానాదులందు మాత్ర మేగాక వస్త్రధారణమందును ఖర్చుపెట్టుటయందును వాక్కునందును మితముగా నుండవలెను. అయితే రెండవతరగతి ద్రవపదార్థము లగు ఈతళ్లు తాటికల్లు మొదలగు మద్యముల విషయములలో మిత మనుమాట కేవల ముపయోగింపదగదని తోచుచున్నది. ఏల ఈన వీనిని మితముగా నేకాలమునం దైన నెవరైన వాడుకొన గలిగినట్లు విని కని యుండలేదు. గనుక వై జ్ఞికుల రెండవ రకపు ద్రవ పదార్థములను మితముగా నైనను నెవరైన వాడుకొన వలను గాదు. కేవలము విసర్జనీయము. ఎందుకనగా మితము అమితమునకు నడువును.

దినమంతయు కూలిజేసి యలసియున్న యొకకు, నొకద్రాము ద్రాగిన హాయి నిచ్చునని యెఱుఁగైన నవనచ్చ నేహాకో కొంచె మంత ముఖమును కొన్ని గడియల వఱ కెచ్చినను పిదప నవి జేయు నష్టము మొదట నిచ్చిన పుష్కముకన్న నెన్నియో రట్లు అధికముగా నున్నది. ఏలా గనఁగా:—సా యిని ద్రాగిన పొట నీ యది మొదటకు కెక్కును. మొదట జ్ఞానమునకు మూలస్థానమున మనస్సున కాధారము నై యున్నది. గాన వెంటనే మతిహీనుఁడై వెఱిచుట లాడును. క్రమముగా నది వాని జ్ఞానహీనునిగాఁ జేసి వక్రచార్యములను జేయించును గనుక సారాయి ఇచ్చెడి సుఖము స్వల్పము. కేదు అమితము.

మద్యపానము దానివలన వచ్చు కీడులు:—శ్రమ. ఆకలి బాధచే శ్రమ నలుగురిలో తిరుగలేనందున మనస్సునందుండు శ్రమ. మఱియును జగడములు మున్నగునవి కలుగును. చింత: త్రాగువాని నడవన, నంతోషమునకే త్రాగుచున్నా ననును. త్రాగినప్పుడు పండుగుగా నగపకును. గాని వెనుక చింత గలుగును. ఈచింత వర్ణనాతీతము. ఆర్జవమంతయు సారాయి దుకాణమునకు సమర్పించుటచే నింట వంట లేనందున నాకలిబాధచే చింత. మత్తుడై యుండగా మొలనో జేబులనో యున్న కొద్దిపైకము స్నేహితులని నమింపనా రంపకరించినందున చింత. వెద్దెదన్నలు చీవాట్లు పెట్టుటవలన చింత. బిడ్డలకు విద్య చెప్పించలేదు గాన వా రుద్యోగములు

లేనివారై ముసలికాలమున బెంచలేక పోవుటచేత చింత. ముదిమిని పాటుపడు శక్తిలేదు, భిక్ష మెత్త నిగ్గు, నరిగదా అమ్మకొని దినుటకు యింట సానుగ్ని యైనను లేనందున చింత. తలనింపు సదాచుది చింత. దీని కర్ణించ కవులకే చెల్లును. హేతువు లేని దాముములు:—త్రాగి వచ్చుచుండగా తూలి మొదలనఱకన తాడిచెట్టువలె నేలఁ గులగాఁ గాలుచేతులువిరుగును. ముఖముపై దెబ్బలు దగులును. ఎరరు గొట్టిరి, ఎవరును గొట్టలేదు. తానే వత్తుచేసడి గాయపర్చుబడెను. మందదృష్టి: కాకచేతను నరముల పలుత్వముతగ్గుటచేతను, దృష్టిమాంద్యము గలుగుచున్నది. పరశ్రీలనుజూచుట: మద్యపానము సమస్తపాపములకు మూల మున్న ప్రకారము నిషాచేత వాచివరుసలు దప్పి వర్తించును. తనను తా నెరుక శ్రీలను జూచి పండ్లగిలించును. పరహేసము లాడుచు నవాచ్యకార్యములను జేయఁ గాలుద్రవ్యము. వక్రపుమాటలు: వీధులలో నెండఱో యిట్టి స్థితియందు, పోవుచుండగా నునము జూచితిమి. వారు నిషా తగ్గిన పిదప మఱల నాదారిని వచ్చుటకు భిడింపకుచున్నారు. భ్రమింపజేయును: దరిద్రుని ధనమునిగను బలహీనుని బలముగలవాని వలెను, భ్రమింపజేయును. ఒక వైఖితో లోగిన తూలి:—దు స్థితియం దుండియు పది మందిని గొట్టగల సింహులందఁడ నని భ్రమింపజేయును. త్రాగుబోతులు దయాహీనులై బిడ్డలను, భార్యలను సదా కొట్టుటయొక గొన్ని వేళల యందు నరుకుటయు మనము జూచుచున్నాము. త్రాగ డెబ్బు లేనప్పుడు దొంగలించును. మరి యేకరకాగ్రహైసను చేయ సాహసించును.

త్రాగుడువలన గల్గుచున్న కష్టనష్టములను, తెలుపక మున్న సహాయము చేయు నకర్మము గానబడెను. కాన త్రాగుడువలన నెంతకీ డు మనదేశమున గల్గుచున్నదో దానిని మొనటదెలిపి హింసహాయమును గోరతలంపుచే వైసంగతులను దెల్పిరి. క్రమక్రమముగా నీదలగు చున్న మన సోదరులస్థితిని పరికించుడు. ప్రతిసం సారాకల్లు మొదలగు వానికి ప్రజల ఖర్చుచేయుచున్న ద్రవ్యము నొకమా రంచనా వేసిచూచిన గుండె లదురుచున్నవి. ఎన్నికొట్టుకూసాయి లిందు నిమిత్తము వ్యయ మగుచున్నదో! పరికించిన పరితాపము గలుగక మానదు. ఎన్నిప్రాణు లాహారము లేక మలమల మాడుచున్నదో తలంచుడు. ఎందఱు వస్త్రహీనులై యున్నారో జూగుడి. బీదలై తిరుగువారు రాబడిలేకకాదు, గాని తమరాబడి నిందు నిమిత్తము ఖర్చుచేయుటవల్ల బీద లగుచున్నాగు. ఓపికతో పరీక్షజేయుడు. తాలూకాకచ్చేరీలకు వెళ్లి భూమిపన్నుల రాబడి హెచ్చుగా నున్నదో సారాయిమొదలైన వానివలన రాబడి హెచ్చుగా నున్నదో తనిఖీచేయుడు. అప్పుడు మన సోదరుల స్థితిని బట్టి మనకు దుఃఖము గలుగక! మానదు. త్రాగుడు మాన్మరలె నని యాశ పుట్టక పోదు.

నివారక మార్గములు ఓ చదువరి! నీ విట్టి యలవాటున మునిగియున్న ఎడల నిప్పుడే దాని విగున దై వసహాయమును గోరుము. ఎన్నడు పుచ్చుకొన నని బహిరంగమందు శపథముఁ జేయుము. ఏలయనఁగా రహస్యముగా నొప్పుకొనుట కన్న బహిరంగముగా

నొప్పుకొనుట మఱల జేయకుండుటకు శక్తి నొసగును. మంచినిగ్గు మాత్రమే త్రాగుము. మిత్రమందలివా రేకమనస్కులై జయించు వఱకును బూనికతో బోరాడినట్లు పెద్దలును సంఘనాయకులును పూ నికతో మనదేశమందు వృద్ధివొందుచున్న నీ క్రూరశత్రువును జయింప నడుము కట్టవలయునునుమా.

దొరతనమువారికి దుకాణములను తగ్గించుమని మహాజనులు మిమోచియులు పంపుటవలన ప్రయోజనములేదు. వారు దుకాణములను తగ్గించుచున్నను చాటుమాటున నమ్మెడి దుకాణములు పట్టుకొట్టు లవలె నభివృద్ధి గాంచుచున్న వనియు, నీ విషయము నై యధికారు లకు తెలియు ననియు, మీ రెఱిగిన విషయమే గాన కర్తవ్య మేమ నగా త్రాగుడువలని నష్టమును వివరించుటకై వీధులలో బోధనసేయు నేర్పాటులు జేయించుడు. త్రాగుడువలని నష్టమును దెలియజేయు పటములను వీధులలో జాతుటయు, గోడలపై నంటించుటయు, శ్రేష్ఠము. వెవ్వరు భావలలో కరపత్రములను వ్రాయించి విరివిగా బంచివెట్టివిన జాల మేలు గలుగును. దొరతనపువారికి బంపు మహా జనులకన్న నీ యుగ్యము చాలపనిచేయును. కాలుచున్న యింటిలో

నున్న మనసోదరుని దప్పించక మన మూరకుండుట యుచితమా? నిన్నువలె నీపొరుగువాని స్నేమించు మను నేవోక్తి మనము పిన్నము గదా! ఈ శత్రుని మనదేశమునుండి బారద్రోలుటకు చేయవలసిన ప్రయ త్న మింకను చేయ లే దనిన నన్ను తుమించుడి.

శ్రీ మహాత్మా గాంధీమహాశయు డాఫ్రికాలోని మనవారిని శ్రమనుండి తప్పించుటకై శ్రమపడినట్లు, ఆమెరికనులు బానిస కర్తకమును మాన్పు బోరాడినట్లు, మనము నీ పిశాచిని పొరద్రోలు టకై పోరాడవలయును. ఇతరులకు బోధించులాగున ప్రతిపట్టణ ములో బెద్దపెద్ద గ్రామములలోని నిషేధక సమాజములను నెలకొల్పుడు! ఇవి చక్కగా జరుగుచున్నవో లేవో చూచుటకై జనరటు నెక్రెటరీని నియమించుట యుక్తము.

దేశాభిమానులార! విరివిగా చందాల నిచ్చి మాతృదేశము నుద్ధ రించుడు! మహాయుద్ధనిధికి సహాయపడిన రాజులార! ఈ ఘనకా ర్యమునకు తోడ్పడి మీధనసహాయమువలన ననేకులను దరిద్రతనుండి తొలగించి వారిమన్ననకు పాత్రులు కండు.

ఆంధ్ర భాషా ప్రాశస్త్యము

ముదిగొండ నాగలింగశాస్త్రి గారు

విందులు గాంచుడి భువనశ్రుతభావల జూడజూడఁ జ క్కందన మిందె గాక మఱికట్లు నె యొయ్యెడ నే, న్యరందముం జిందెడు కుండకుట్టులరచించి దవు లాంది వరించు కుండిలేం దిందిర బృంద సుందర రుతిం దలపించెడి ముద్దుపల్కులం తెంది, మనీషివజ్జి రసశేషి ముందు మించు నాంధ్రి నె మ్మిం దివిదగ్గచోవిదులు మెప్పునకై కృతిఁ గొనెక, శతా నంద నివాస నివృత్త దనంత విభంగ తరంగ సంగతా మంద కలద్దని స్ఫుర దమ ద్ర్యమనీ పృథునీరపూర ని వ్యందవిడంబి శుంభ దుపసంభృత సంత్ర మశోభి గుంభనా నందిత పండిత క్రమమునం బచరింపఁగ వచ్చు దేశ్యనా క్తిం దనియింపు మన్న నల తేనెలసోనలు గాలువాఱ లీఁ కం దగు జూంటి గంటు తెలిగంటుల వా తెఱపంటినంటు తి య్యందనముం దలిర్ప, పురునమ్మల నిమ్మక కమ్మతావులుం గ్రుందుకొనం, గొనయులు కరం బలక, రలనాలప్రోకలై యందపుమొకలై గొనజలై లగినలుగుల నానువారికి న్నిం దొనరింపవచ్చు, వఱి వెళ్లెయ కొట్టియబ్బెప్పు లెన్ కుర్రో కొంచలిడై మిడ ర్మిల్లమిల్లతాడ ప్లాపుల్లం నరల్లిర ల్లిం దను ద్రావిడోక్తి యెన యె ట్లగు దీనికి! ఇంకమీఁద ని ల్లిందయదన్న రాక్షసగలింద విభీషణుకేలి మాడి కూ డం దను కన్నడంబు గరియా! కన నీగతి నెల్ల బాసలం డుం దులతేక శోభిలు ననుత్తమభాషకు మూల మెం ఁగాఁ గొందలు పూని, రెండిటను గొన్ని పదంబులు నేరియుంటఁ జూ డం దమళంబు దీనికి స్ఫులంబుగ బీజ మటందు, రికనుం గొంద టిలం ద్రిలింగపదగోచరమైన తెలుంగుం బండితా లిం దనియింపలేని త్రికలింగపదోత్థఁగ నెఱు, రెంచనీ కొందలు తెంతు తెం గనెడి క్రిత్రపదంబులు మూల యందు కే నుందము దీనిఁ బోవిడువుఁ డారయాడి మఱి యొక్క చిత్రము న్కుందఱి సత్కవీశ్వరుల మూలధనంబును జూడ సంస్కృతం

బండలి పూర్ణపాండితి గదా! ఇంకఁ గొందలు గ్రంథకర్తలం దుం దలపోయ నిప్పు డది తోఁచదుగా నురభారతిం గవుత్ ముందుగఁ బద్యబంధముల ముచ్చటగా రచియించి నాటకం బుం దనగం బొనర్చకయ పూర్వ మహాకవ్యపు మబ్బదం చుం దిలకించి క్యంగ్యములు శోభిల నొక్కటా రెండు మూడో జా నొంద రచించుచుందు, మఱియు న్నునముందటి యాంధ్రస్కృపీ డ్భృందము నోయు వెల్ల హరించెన పవ్యనిబంధనంబుతో నందము గాగ నాటకములన రచియించు నదృష్టలేఖ వా రొందఁగఁ జాల రైరి. యిపుడో మఱి కొందలు ధీయునుల్ లొందుగ నల్లు బూని గణము ల్పడి ప్రాసములుం గడింపఁ గిందు శ్రవంబు గల్గు ననియే డఱ పెట్టక పద్యకావ్యముల్ ముందుగ నాటకంబులనె పుష్కలతక రచియింతురొ! పె చ్చందగుఁ గాలమస్థితిని జయన వెల్పడి దూరదేశ్యు డొందఁగ భూమయానముబలెం బహుమారపు వార్తలాలకిం పం దగు లింతిసాధనము మాడ్చి మహాకవిత్వ మూరకే యంద సుసాధనంబు గన నయ్యెగ గదా! మఱి వీరు తొలి యే చందపు నోము నోచిగొరా! చాలక వీరల నిట్లు లీనుతో నింద నొనర్ప గాదు. మఱి నిక్కముగా బుధులార యిప్పునుక ముందును గల్గు సత్కవులు ముఖ్యవిశేషము నేర్పరింపఁ గా డెందమునం దలంచియె నుడి! ఇంక నేమన దేవవాణి శో భం దనరారు ధీయుతులు భాసురపాతువిమర్శనంబు లిం పొందఁగఁ జేసి సత్కృతుల నొప్పుగఁ గూరిచి దేశమాతృభా వం దగునట్లు సూరిజనసంప్రవనియను గా నొనర్ప జే డం దొరకొంటి, నియ్యెడ దృఢంబుగ నెవ్వనిపిచ్చి వాని కా నంద మటన్న నీతిని మనంబున నెంచి మడియభాషితం బందలి దోషపంక్షి ముదమూరఁ ద్యజించి గుణంబు గల్గినం బొందికతో గ్రహించి యనుమోదము జూపి యనుగ్రహింపఁ గా వందనముల్ రచించి, ఇటుపె విరమింప ననుజ నొందెడక.

మా బావమఱది

మంగి పూడి వేంకటేశ్వర గారు

కొంచెం మృగ్మణిలో గాల్చి వచ్చుటలోను

పవననందనుడు మా బావమఱది

హలముఁ బట్టుటలోను నాస్వాదనములోను

బలరామమూర్తి మా బావమఱది

జన్మంబుఁ లెల్లను జక్కఁజేయఁగ దీర

భద్రావతారమే బావమఱది

వనులఁ జెర్పఁగ కొక్కులను పెంపు చేయఁగ

వక్రతుండండు మా బావమఱది

తృణమె మేరువుగా నెంచి తృప్తిపడఁగ

బసవనకు సాటి మా పెద్ద బావమఱది

మాపు రే పవతారాలు మార్పు పనికి

పద్మనాభుండు మా చిన్న బావమఱది.

సీ. కళ లందమా రోమకళఁ జూచి జాంబవం

తుండె పుట్ట లడవులఁ దూరవలయు

అంద మందమ ! మొగ మందాన కనుమంతుఁ

డే కొంకి తోక జాడింపవలయు!

శౌచ మందమ హేమలోచను పగవాని

దాయాదులే తుంగ దలంపవలయు

చాకచక్యం బందమా కాలయముని సుం

ధరవాహములు మద్వృ జొరఁగవలయు

గాత్రుని యందమా రాధికాధిహారు

ప్రభవమున వసుదేవుని కభయ మిడిన

యతని సంతతి రేవులు వెతుకవలయు

ఇన్నిటను మేటి మా బావ కెవరు సాటి?

దాంపత్యములు గూర్పఁ దగునో లేదో గాని

యింతులపై వస్త్ర మెత్తగలడు

క్రొంచభేదనశక్తి కలదో లేదో గాని

యన్న పండ్లూడంగఁ దన్నగలడు

జలనిధి లంఘింపఁగలడో లేదో గాని

పురముల గాల్పంగఁ బూనగలడు

విస మాని జగ మేల వశమొ కాదో గాని

యిద్దఱు పెండ్లాల కేలఁగలడు

భూమిధర మెత్తు శక్తి లే దేమొ గాని

భౌమినుల వల్ల లవహరింపంగఁగలడు

కంతుఁ డనఁ గందుఁ డన హనుమంతుఁ డనఁగ

శంభుఁ డన శౌరి యన నేమి సంశయంబు ?

వర్ణనము సేయ వశమె మా బావయశము?

సీ. బ్రహ్మచర్యవ్రతంబుఁ బట్టి డింతే గాని

గుడ్డులాడఁగలండు గురుల నోడ

శస్త్రాస్త్రవేది కాజాలఁ గాని

నిద్రాణులను జంప నేర్వ గలఁడు

శత్రుల నుఱుమాడఁ జాలఁ డింతే గాని

భ్రాతృహత్యకు సిద్ధపడఁగలండు

ముక్తి నీయంగ నశక్తుఁ డింతే గాని

యెంగిలి పండ్లైన నీయఁగలడు

శాంతనవునకు ద్రోణాత్యజన్మనకును

పార్థునకు నీశ్వరునకును ప్రతి యనంగ

వివిధగుణగణములతోడ వెలుఁగువాడు

కాశ్యపిని వేడు మా బావ గారి జోడు.

సీ. దేవతాకార్యముల్ దీర్పఁజాలఁడు గాని

బ్రహ్మహత్యలకు పాల్పడఁగలడు

శ్రీరామపదభక్తి సేయఁజాలఁడు గాని

యింటిగుట్టరి కెఱిగింపఁగలడు

శాపచాపాదుల కోపఁజాలఁడు గాని

జనసమైదెగఁ గొంకు జంకు వడఁడు

బాహుబలాధ్యుడై ప్రబలఁజాలఁడు గాని

దిన్ముల కొలఁది నిద్రింపఁగలడు

రాముని విభీషణుని భృగురాము కుంభ

కర్ణునిం జంపి పుట్టిన గడుసువాడు

సాహసాదిమహాగుణసమితి వీడు

మూడు లోకాల మాబావ జోడు లేడు.

స్వాతంత్ర్యరథము

దువ్వూరి రామకెడ్డి గారు

క్రిందుడుగులు నమ్మతపూరంబు లాలుక
నిండ్రచాపంపు దోరణ మింపు గులుక
కారుమెలుగులు నెల్లడ గడలుకొన గ
వెడలె స్వాతంత్ర్యరథము విస్వీధియందు.

చ. జలధరమాలఁ జీల్చికొని

స్వందనకాంతి నభోంతరాళ ము
జ్వలితముఁ జేసి యంధతమ

సంబులువాఱిన మూలనైన శో
భల నన శైత్య జేయుచుఁ

బ్రభాతవిభాకర బింబమట్లు సాం
పిలుచు నవీన వీరనము

వేడ్కగ నింపె సమస్తపృథ్విలోన్.

ఉ. ఆరథమందు దీప్తిమయ

మై కనుపట్టె నిజప్రభాస దు
ర్వారపవిత్రమూర్తి కడు

పండువు సేయుచు, “ధర్మజీవనా
కారమొ! శాంతిబింబమొ!

యకల్మషసత్యనికేతనంబా! సం
సారఫలస్వరూపమొ! ప్రజా

హృదయంబా!” యన న్వెలుంగుచున్.

మ. ఒకచేతఁ రుధిరంపుఁ బాత్రమును

వే తొక్కంటఁ బీయాషపా

క్రియం గైకొని సభ్యతా

మిషమునఁ దేశంబులం దెల్ల నిం

తకు ధర్మంబులు గాక నెన్నఁబడు

నన్యాయ్యంబు లీనాటితో

వికలంబై చనుఁ గాక యంచుఁ

గరుణావేశమ్ము దీపింపగన్.

శే. పచ్చినెత్తులు నమ్మతంపుఁ బాత్రఁబోసి
దివ్యదుగ్ధంబుగను మార్చె దేవి మహిమ !
హాలహలగర్భ మందైన నమ్మతరసము
సంభవించు నటం చిలఁ జాట నేమొ ?

చ. నిలువదు స్వందనంబు ధర

ణిపతిపాలన దండభీతిచే,

నిలువ దనాధబాష్పములు

నిల్చిన పల్లపునేల; మోసగిం
పుల మఱపించు క్రించుదనపుం

జతురాత్ముల కాఁగఁబో దన
ర్గళజవ మొప్ప నేగెడిని

కన్నులకుం గనరానిచోకిన్.

శే. గీ. పూర్వసింహాసనంబులు, ప్రోజ్జ్వలంపు
మణిమయకిరీటములు, భోగమందిరములు,
చక్రసంఘర్షణంబునఁ జదిసిపోయి
యవియివి యనంగరాక రూపజెడు నేడు.

తే. గీ. లేవు దివ్యతురంగముల్; లేవు కరులు
ప్రజలె యాతేరు మోకులఁ బట్టువారు
వాయుజనమునఁ దారకాధ్వమున న్నేగు
సంతరాయశతంబుల నైన దాఁక్షి

శే. గీ. తేరుజాడల నెత్తురు పాటి పాటి
బంగరుంబంటఁ బండించె, బక్కనేలఁ

జక్రనేములు దాఁకిన స్థలము లెల్ల
సస్యలక్ష్మికిఁ గల్యాణశాల లయ్యె.

తే. గీ. స్వందనాసీన యగుదేవి “శాంతి శాంతి”
యనుచు మంజులగానమ్ము నలరఁ జేసి
నవ్య నక్షత్ర వీణాస్వనంబులందు
మేళవించెను జనులు విస్మితులు గాగ ;

మన కీదారిద్ర్య మేల?

కడమాని వేంటినుబ్బరావు గారు బి. ఏ.

ప్రినాదినుండియు మనదేశము సకలైశ్వర్యములతోడఁ దలఁ

చుఁగఁచుచుండెడిది. ఇందునకు నిదర్శనము లనేకము లున్నవి. వాని నన్నిటి నిచ్చటఁ దెలుపఁ దలఁచినయెడల స్థలము చాలదు. కావునఁ గొన్నిటిని మాత్రము తెలిపెదను. క్రీస్తుకుపూర్వము 8000 సంవత్సరముల నుండియు మనదేశమునకును ఇతరదేశములకును మంచినర్తకము జరుగుచుండెడిది. ఈనర్తకములన ప్రస్తుతమువలె నష్ట మేమియును లేక దేశదేశములనుండియు నపార మగు ధనము నాకర్షించుచుండెడిది. ఇందునకు దాక్కాణముగా పిసి బెర్నియర్ మొదలుగాఁ గల సరిత్రికారు లందఱు నికర దేశములనుండి మనదేశము లోనికి వచ్చుచుండిన ధనమును చూచి ఆనందమును చూపియుండిరి. మెగాస్థెనిసు పాహ్లయన్ హూయన్తాంగు మనదేశమును గుఱించి వ్రాయుచు ధనధాన్యములతో నిండియుండి యేవిధమైన లోటును లేక యుండె నని వ్రాసియుండిరి. వీరిలో కడపటి మహానీయుఁడు క్రీ. వె. 644 సంవత్సరప్రాముఖ్యమైన మన దేశమునకు వచ్చియుండెను. అప్పుడు హిందూస్థానమును పాలించుచుండిన చక్రవర్తి శ్రీహర్షుఁడు. ఆసంవత్సరమున నతఁడు ప్రయాగలో బంగారముతోఁ దులాభారముఁ దూగి అదిపఱు కేటకు సంవత్సరములనుండి బొక్కసమునఁ జేరిన ధనము నంతయు ప్రజలకు దానము చేసియుండెనట! ఇట్లుఁ తాను రాజ్యముచేసిన ముప్పుది సంవత్సరములలోను బ్రతి యైదుసంవత్సరముల కొకసారి చేసియుండె నట! ఈమహాత్మ్యము 75 దినములు జరపఁ బడునట! ఈసందర్భమున వెచ్చింపబడిన ధనమును గూర్చి తెలిసికొనవలెననిన, నొక యుదాహరణమును దెలిపెదను. 10,000 సన్నాన్యుల కొక్కదినమున నొక్కొక్కనికి 100 బంగారునాణెములను ఒక ముద్రమువలెను సొక వస్తువును చొప్పున నిచ్చియుండె నట! ఇట్లు లక్షాకొలది జనులకు ఈవిధమున నీయఁగలుగుటకు మనదేశ మాకాలమున నెంతటి యైశ్వర్యముతో నుండి యుండవలెనో గదా! ఇంకను మహమ్మదీయుల పాలనమునందుఁ గూడ ఈయైశ్వర్యమున కంతగ భంగపాటు కలిగినట్లు కాన్పింపదు. కాని 17 వ శతాబ్ది మన దేశమున మొట్టమొదట శ్వేతముఖులు పాదమును బెట్టినవారట నుండి మన యైశ్వర్య మడుగంట వారంభించినది. ఆనాటి ప్రపంచమందెల్ల విక్రీలీ భాగ్యవంతమై యలరారుచుండిన ఘనదేశము ఈనాడు అధోగతిఁ బడి దారిద్ర్యపీడాచపీడితమై ననయుచున్నది. ఈ విపరీతి పరిణామమునకుఁ గల కారణములఁ గొన్నింటిని చూపుటయే యీ వ్యాసమునకు ముఖ్యోద్దేశము.

ఈ విషయమై యిదిపఱుకే దాదాభాయి నాథోజీ (వీరి 'హిస్టరీ ఆఫ్ బ్రిటిషురూలు' అను గ్రంథ మార్థమున ననువాదిత మైన 'మెలుగా' నుండును.) రచేతవంద్రదత్తు హిస్టరీవల్ డిగ్రీ బెంటు మొదలుగాఁగల మహానీయులు విపులముగాఁ జర్చించి యున్నారు. కాని వారివ్రాత లన్నియును అంగభాష నే యుండుటచేత ఆ భాష తెలియని మన సోదరుల కంతగా నుపయోగింప వని తలఁచు సముల వ్రాయుటలో ముఖ్యముగా అని

రెసంటుగారి 'ఇండియా ఎనేషనల్ ఆను గ్రంథము' సాయపడెను.

ఇట్టి దురవస్థకు మనల నీడ్చిన కారణములను సంతేపముగా యిందు తెలిపి అనంతరము వానినిగూర్చి కొంత శివులముగఁ జర్చింపెదను. (1) మనదేశమునుండి పన్నుల మూలమున వనూలుచేయఁబడి ఇంగ్లాండులో నుండు ఇండియా ఆఫీసు పోషణనిమిత్తమును ఇంగ్లీషు ఉద్యోగీయుల యుపకాగ వేతనములకును ఇనుపదారుల మున్నగువానిమీఁద వెచ్చింపఁబడిన అంగ్లేయుల ధనముపైని వడ్డీల ధర్మముగను ప్రతి సంవత్సరమును బోవుచున్న ధనప్రవాహము మొదటిది. ఈ మహాప్రవాహమే మనదేశపు నోలరదారిద్ర్యమునకును నాశకరములగు క్షౌమములకును కర్మకులబుద్ధిగ్రస్తకులకు కారణ సూత్ర మగుచున్నది. ఈబుద్ధిగ్రస్తత ప్రస్తుతము రెగి కొట్టరూపా మలపఱుకు నున్నది. నతీయును సాధారణముగ వచ్చుచుండు కఱువులను నివారించునిమిత్తము వెచ్చింపఁబడు సహారముగు ధనమును మన దేశపు లాభముకొఱకుఁ గాక సామ్రాజ్యసంరక్షణనిమిత్తమై చేయఁబడిన యుద్ధముల వ్యయమును గూడ గమనింపవలసి యున్నది. (2) ఈ కఱువులకును ఈ రైతుల బుద్ధిగ్రస్తకులను ముఖ్యకారణముగా నెన్నెదగు పన్నులవిధానము. (3) బ్రిటిషుపరిపాలనకొఱ కగు నపారమగు వ్యయము. ఈ సందర్భమున గమనింపవలసిన విషయము లేవి యనఁగా గొప్ప గొప్ప జీతిములపైని యూరగవీయను ఉద్యోగుల నియమించుట. పెద్దజీతములు గల ఉద్యోగములసంఖ్య రానురాను వృద్ధిచేయుట. ఏఁదేటను సీమకుపోవు ఈయద్యోగుల నిల్వధనము (మొత్తమును నిర్ణయించుట దుస్తరము) స్వదేశీయుల కిచ్చు అత్యల్పపు జీతములు. (4) స్వదేశపరిశ్రమలయెడల ప్రభుత్వమువారికిఁ గల విముఖత. ఇందున కుదాహరణములు: (అ) సీమనుండి మనదేశములోనికి వచ్చు నూలుబట్టలమీఁద వేసిన పన్నునకు సరిహారముగా మనదేశములో తయారుచున్న బట్టలమీఁద పన్ను విధించుట. (ఇ) వైనుండి వచ్చు ఉప్పుధర దేశములోఁ జేయఁబడు ఉప్పుధరకంటె హెచ్చుగా నుండకుండుట. దేశీయు లందఱకు మిగల కంటకముగఁ బరిణమించిన యుప్పుపన్ను. (ఉ) ఇంకను శైత్యమున నున్న స్వదేశపరిశ్రమలను సంరక్షింప నొల్లకుండుట. (బు) దీనిమూలమున దేశమునుండి వైకెిక బోవుచున్న (Raw materials) వైనుండి పరింతల ధరలతో దేశము లోనికి వచ్చుచున్న (Manufactured foods) నీటిపాణుదల పరిశుభ్రత విద్యావ్యాప్తి మున్నగు దేశమున కుపకరించు పనులయెడల ప్రభుత్వవ్యయనకుఁ గల నిరాదరణము. దీనికి వారుచెప్పు కారణము సాయు చాలదని. 1, 2 విషయములలో ననవసరముగ సంతిధనమును పాడుచేయకుండినయెడల స్థితిగతు లెట్లుండెడివో కదా!

ధనప్రవాహము

ధనప్రవాహ మని దీనిని పిలుచుట కొందఱకు కచ్చుముగా నుండియుండును. కాని యిదియే దానికి సరియగు పేరు. కాదనిన నిక మనకుఁ గల మాట కాలిఫుర్ని ప్రభువు ఉపయోగించిన "నెక్టు

తీయుట." దీని నుపయోగించుట మఱింత కష్టముగా నుండును గదా! 1880 వ సంవత్సరమున వెస్టుమిడ్ల్యాండ్ ప్రాంతమున డబ్ల్యు. టి. తారన్ "ఇనుపదారులు మంచివియే. నీటిపాటుదలకుఁ గలసౌకర్యములును మంచివియే కాని యిందులో నేదీయను గూడ ఇండియా దేశముయొక్క హృదయసీమనుండి సెక్రటరు పిల్చుచుండిన ధనప్రవాహమునకుఁ గరియైన పరిహారము కానేరదు" అని వ్రాసెను. 1900 నెవెంబరు నెల (New England Magazin) లో చెవెండు సదర్ లాండు—మనదేశములోని కౌశలములనుగూర్చి వ్రాయుచున్నయ్యవి వర్తములు సరిగా లేకపోవుటచేత గాని జనసంఖ్య హెచ్చుచుండుటవలనగాని కాక, ప్రజలయొక్క హేయమును భయంకరమును నగు దారిద్ర్యమువలనఁ గలుగుచున్న పని నుడివి యుండెను. ఈ మహాదారిద్ర్యమునకు కారణములు విదేశీయులకు మనము కట్టుచున్న కష్టమును ప్రపంచములో నెల్ల సెట్కుడు వ్యయ హేతు వగు ప్రభుత్వవర్తమును సేవలను విదేశీయులతోడ యుద్ధములును (వీనివిషయమై మనదేశము కరించిన ఖర్చు పదికోట్ల నుప రనులు. అందు ఇంగ్లాండుఇచ్చిన ఒకమాటు ఏదిలక్షలు మఱియొక మాటు 500000 సువర్ణములమై) అని వ్రాసెను. డిగ్లీ "ఇది యంతయు బలియమగు నొకదేశము బలహీనునగు వఱియొక దేశము యొక్క రక్తమును ఎల్లటి" అని వ్రాసెను. సి స్టమన్ తాను వ్రాసిన "హిందూదేశముయొక్క దివాలా" (బ్యాంక్ రఫ్ట్ ఆఫ్ ఇండియా) అను గ్రంథములో మన గొప్ప నలసరాజ్యముయొక్క జీవాధార మగు రక్తమును తీసివేయుచున్న తెజుబదిన రక్త నాశము" అని వ్యవహరించుచున్నాడు. ఆ గ్రంథములోనే హిందూ దేశము రాసురాసు మిక్కిలి లెహిన మగుచుండుట మనము కను గొనగలము. జనబాహుళ్యముయొక్క శీవరక్త మంతయు వనపరిపాల నములో అలెవ్వరికగిని ఓడించుచున్నది" అనెను. ఈ విషయగ నెన్నియో యద్భుతాంశములనుండి యుదాహరణములను వెల్లెలు గూఢింపవచ్చును. కాని యేమిటాభిము? హిందూ చైవ్యుల దీని కంతకు నుత్తరవాదులు అంగ దేశమునందలి వోటల్లే యని చెప్పక తప్పదు.

దేశమునుండి తీసికొనిబడిన సన్నులు దేశములోనే వెచ్చ వెట్టిన దేశమున కంతగా కష్టము తోచదు. కాని మనదేశము పట్ల నట్లుగాక ధనంతయు కేవల ప్రసాదించుచున్నది. దీనిని గూర్చి సర్. బార్న్ 'ఎస్ గేటు' అను పాత్రమున నిట్లు చెప్పియుండెను: "ఏదేశమునుండి లియబడిన పన్ను లాదేశముననే ఖర్చుపెట్టుట తన వానిని యితర దేశములలో ఖర్చుపెట్టుటకును చాల తార తమ్యము గలదు. అట్లు తీయబడిన మొత్త మంతయు పన్ను విధింప బడిన దేశమునకు నాశన మయ్యె ననియే యెంచదగును. మనము హిందూదేశములో ఇంత కాలమునుండియు విధించుచుండిన పన్ను లన్నియు ని కిధమువే! ఈపన్ను లాదేశముపట్ల నెంత ప్రారముగను వివాదహీనువుగను పరిణమించుచున్నవో కొంత యూహింపఁ గలము."

ఈ మేరకుండ్రదత్తు కూడ సింగులతినే చెప్పి ఈ విషయమున నాంగ్లమునల్కాదుల పరిపాలనములకు గల ధైర్యమును ఇట్లు వివరించెను: "మొగలాయీలు రాబడి యంతయు నీదేశములోనే వెచ్చింప బడి వ్యవసాయమునకును పరిశ్రమలకును అనేకవిధముల తోడ్పడుచుండె నని మనము మఱివియున్నాము. సేవలవిషయమై ఖర్చుపెట్ట బడి అనేకవలకు జీవాధార మొగుండుచుండెను. దివ్యభవనములు నిర్మిం

చుటయుండును భోగముల నిమిత్తమును వెచ్చింపబడి కళలకును చేతి పనులకును చేయూత నొసంగుచుండెను. బాటలకొఱకును, కాల్యుల కొఱకును వెచ్చింపబడి వ్యవసాయమును వృద్ధి నొందించుచుండెను. కనుకనే వనలనుండి పన్నులవలన తీయబడు సామగ్రి ఏదూరదేశము నకో పోయి అక్కడి వర్తకమునకును పరిశ్రమలకును తోడ్పడక, తిరిగి మనకే చేరుచుండినయెడల ఈ పన్నులభారమును మన మిప్పటి కంటె నెట్కుడు సులువుగా వహించియుండెడివారము."

ఇంతియకాక పన్నులను పరులు విధించుటకంటె దేశీయులే విధించుకొనినయెడల నంతగా నసంతృప్తియుండదు. మింటో-మార్క్ సంగ్రహణముల యనంతరముకూడ కానకసంభలలోని సభ్యుల కంతగా దేశముననుండి పన్నులను విధించుట వానిని ఖర్చుపెట్టుట - ఈ విషయములలో నంతగ స్వాతంత్ర్యమే లేదు.

"ప్రపంచములో నెల్ల నారవభాగము జనసంఖ్య గలిగి ఆది నుండియు నాంగ్లస్వాతంత్ర్య శ్రయములచేతనే పోషింపబడుచుండిన హైందవుల నెప్పటికిని వారి దేశపాలనవిషయమున జోక్య మియక ఉంచగలుగుదు మని నేను విశ్వసింపజేసెను. 'ప్రాతినిధ్యము లేనిది పన్నులు కూడదు.' అను మహామంత్రము నుపదేశించిన మనము స్వదేశీయులకు అదామవ్యయవిషయములయెడల నధికార మేమియును లేక ఉంచగలుగుదు మని నేను నచ్చును" అని ౧౯ విలియము గార వ్రాసె.

ఇంకను ఈ ధనప్రవాహము దినదినము ప్రవర్ధమాన మగుచున్నది గాని తగ్గుచున్నట్లు మాచనలు గానింపవు. హిస్టమన్ వ్రాసిన కాలమునకంటె నిష్పా డెక్కువగా దేశము దివాలా అగుట సిద్ధముగా నున్నది. ఈచేటు మాన్సుగలందులకే మన కిష్టద ముఖ్యముగా స్వరాజ్య మవసరముగా నున్నది. ఇండియా విశ్వర్థముతో నుండుట ఇంగ్లాండునకు తుడిభంజముగాదా? దారిద్ర్యములో నుండినయెడల భారము గాక తదితర మెట్లుగను? ఇప్పుడైన మెల్కుని దానిని వారింప ప్రయత్నింపనియెడల హిందూదేశము నాశనమగుట నిశ్చయము. దానితోపాటు ఇంగ్లాండును ధ్వంసము కాగలదు.

కొందఱు ధనప్రవాహము మనకు విదేశీయు లానర్చు నేవల, కొఱకు మనము న్యాయ్యుగ నీయన నిన ఉపహారము అయియున్నది. కాని, యీ సేవలు, విరివిగా పోషింపబడుచున్న యీ యుద్ధోగములు, మనయిష్టము లేకయే ఏర్పాడైన వనియు, మనకే స్వతంత్రత అవంతయేని యున్నచో, మనవారే చేసియుండెద రనియు, అప్పుడు ఈధన మంతయు మనయొద్దనే యుండెడి దనియును మఱుచుచున్నాము.

దుర్భరము లగు పన్నులు

ఇంకను రాళ్లనుండి రక్త మేవిధముగా పిండబడుచున్నవో విచారితము. రాళ్లనుగా కేవలము రాళ్లు గావు. కాని జీవముగల రాళ్లు—కష్టసుఖములను వివక్షణ చేయగలిగిన రాళ్లు—మంచిచెడ్డల నివేకము గల రాళ్లు. భూమి గాక కడ పునిండ రెండుభూములు భుజింప దిండిలేని కీద్యగాంధ్రు, అప్పుడున్న నేమియో నిజుగక మదకు రోజున కొకమార్గ నను త్రాగ గలజిన్నీలైనను కని కూలివారుడు;

ప్రాణములమూత్రము పోకుండ నిలువఁజెట్టుకొని తామును మనుష్యుల వలె సంపరించుచున్న యన్తిపంజరములు రుధిరమాంసములు లేని బక్క మృగములు. రాళ్లు — "మనరైతులు సంవత్సరము పొడవునను భూమిగా తమ అకలిని తీర్చుకొనుట యన దాని నెఱుంగ రని చెప్పుటకు

నే నెంతమాత్రము సంకయింపను! పదికొట్ల జనులు ఆటలగోపాలము ఎల్లప్పుడును ఆకలిచేచే బీదలపడుట దీనికి కారణము దుర్బరమగు పన్నులు వీని నింకను పెంచుటకు బ్రయత్నించినయెడల నిష్ఫలమనచోరభుల మగుదుము" (డిగ్లీ) భూమినుండి విధింపబడు పన్నులైతునకు సరిగా తిండికి కావలసినంత గూడ విడువవలసినట్లుగా నున్నదని రణధి, గోఖలే మొదలగు మహానీయులు చెప్పిరి.

ఈమహావారిద్ర్యమునకు పండుగలు పబ్బములవల్ల రైతులు ఖర్చుపెట్టు ధనమే కారణమని సర్ ఆంటనీ మెగ్నానల్ (సంయుక్త రాష్ట్రములకు రెవ్వు సెంటు గవర్నరుగా నుండెను) చెప్పెను. కాని ఈ భోగములకు గాను వారికి మిగులుచది ఏమోటి? ఒకవేళ మిగిలినను అంగ్లయుద్వోగి యొకడు క్లబ్బులలో నొక్కమాటు వ్యయపజును ధనములో నెన్నవంతో? డిగ్లీ మనరైతుల ఆదాయవ్యయముల లెక్కలు తయారుచేసి యుండెను. అందునుండి యొక యుదాహరణమును చూచెదను. సంయుక్త పరగణాలలో ౮¹/₂ యొకరముల భూమి ఒక జత యెడ్లు ఒక నాగలి గలిగిన రైతునకు ఖర్చులు పోగా సంవత్సరమునకు మిగిలినది రూ 4-14 అణాలు. వారికి కుటుంబమున నైదుగురు. కనుక తల యొకటికి సంవత్సరమునకు 9-2-10 దాదాపు అగును. ఇట్టి వశేకములు గలవు. రివరెండు మెకఫర్ లేన గారః— "రెండు మూడు రోజుల కొకసారి యొకపూట నోహో తిని ప్రజలు జీవించుచున్నారు. ఈ భోగమును కూడ లేనివారున్నారు. నాతో నొక క్రైస్తవుఁ డిట్లు చెప్పెను. "రెండు రోజుల కొకపూట తిండి యుండెన మా కింక కావలసిన దేమియును లేదు. ఆహా! అనాదినుండి యు విశ్వస్యముతో కులదూరమందునభావితచేయు నేఁ డిట్టి దుస్థితికి వచ్చినాఁ. దానికి చాలవఱకు కారణము ప్రస్తుత రాజ్యాంగ విధానము. దూరదృష్టి లేక తాత్కాలిక లాభమును గోరు ప్రభుత్వవర్గము. "వారి విశ్వస్యమే మాబలము" అని శ్రీ విట్టోరియా మహా క్షి నుడిచి యుండెను గదా! వారి వారిద్ర్యమా!!

అంగ్ల పరిపాలనవ్యయము

డిగ్లీ యిట్లు చెప్పెను:— "ఇండియానుం త్రి యొక్క వేతనము 90,000 ప్రాందవుల సంవత్సరాదాయమునకు సరిపోవును." అన్న తమా? ఇట్లు పరిపాలననిమిత్తము పోవు ధనప్రవాహము గాక దేశములో అగుచున్న ఖర్చు వైస్ రాయిగారికి సంవత్సరమునకు రు 250,800, ముగ్గురు గవర్నరులకు సంఘముకు రు 8,60,000, రెవ్వు సెంటు గవర్నరులకు రు 1,00,000. ఇట్లే మిగిలిన ఉద్యోగుల జీతములును ఉన్నవి.

వీనికిగాక క్రైస్తవచేవాలములకై బోలెడుసొమ్ము వెచ్చించబడుచున్నది. ఇదియును, ప్రాందవులను ముగల్యాకులను పోలసీకులను నిరసనభావముతో చూచుచు వారిలో వారికి నిగంతరము అనైక మత్తమును గలగుకేయఁజూచు క్రైస్తవస్వాములకొక కరుచున్నది. స్వరాజ్య ముండినయెడల అనకసరముగ మనలను ఏడించుచుండిన ఖర్చులలో చాలభాగము తగ్గులదు. దీనినిగూర్చి సర్కార్ ఇట్లు వ్రాసెను. ఇండియా ఇంగ్లాండునకు లోబడి యున్న పెద్ద రాజ్యము. దాని అస్పృశ్యత తవలన చాలమంది అంగ్లోవ్యోగులను నియమించుకోవలసి యున్నది. వీరికిచ్చు ఉపకారవేతనములును, ఉద్యోగమున నుండు తఱి వీరుచేర్చిన నిలువలను, ఇంగ్లాండునకు పంపబడుచున్నవి. అంగ్లేయులు మనదేశమున పెరుగఁజాలరు. కనుక వారి పిల్లలను నాలుగేండ్లు రాఁగానే చదువునకుఁ గాను వారు నీమకు పంపు

చుదురు. తండ్రిల జీతములలో చాలభాగము (ఒక్కొక్కప్పుడు ౮ పాళ్లుగూడ) వారినిమిత్తము నీమకు పంపబడుచుండును.

ఇవి గాక విద్యా న్యాయావధికారిలలో గొప్పవేతనము లననుభవించువారందఱును చాలభాగము శ్రేష్ఠములులే! ఏలయన—కాఖలకు సాధారణముగ అంగ్లపరీక్షలయం దారి కేరెనవారు గావలెను ప్రాందవు డెవ్ డెవ వీనిలో దేనికైన అసించెనా నీమకు పోయి సంవత్సరమునకు మూడువేల రూ॥ల చొప్పున ఖర్చుపెట్టి అక్కడిపరీక్షలో తేలి రావలెను. ఇది యంతయును ధనప్రవాహమునకు తోడేకదా! ఇది తగ్గుటకు సివిల్ సర్విసు మొదలగు పెద్దపరీక్షలను మనదేశమునందున్న ఉంచవలసిన దని మన మనకేసార్లు సెట్టిన మొట్ట సెడచెవిని పెట్టిరి.

దేశీయపరిశ్రమలు

పూర్వకాలమున ననగా తెల్లవారు మనదేశమునకు రాక పూర్వము మనదేశ మెక్కడేశ్వర్లము ననుభవించుచున్నట్లు తెలిపిరి. ఈ విశ్వస్యమునకు కేవలము వ్యవసాయమే గాక పరిశ్రమలు గూడ కారణములే! హిందూదేశమునందు తయారుచేయు బట్టలు మొదలుగాగల వస్తువుల వేకములు దేశదేశములకు గొంపోబడి అయా దేశీయుల కాళ్ళపైచూచు ఫురికిల్లుచుండెడివి. ప్రస్తుతము ఇంగ్లాండు లోనికేవల, ఆనాఁడు మనదేశములోని కెక్కడలేని భనమును అనర్థముగా ప్రవహించుచుండెడిది. కాని యిప్పుడు కారణాంతరముల చేత నవస్థిగము నశించినవి. ఎక్కడైన తిరిగి నెలకొల్పబడినను ప్రభుత్వమువారికి వానియగు గల అభిమానాభావముచేత నగుగంటుచున్నవి. ఇందుల కొక యుదాహరణము.— బొంబాయి నగరమున కొంతకాలము క్రిందట బట్టలు సేయు మంత్రములు స్థాపింపబడినవి. నీమనుండి వచ్చు ఒట్టలకు వీనిమూలమున నన్నము వచ్చునేమో యని వీనిమీద పన్ను విధించిరి. ఉప్పుపన్ను గూడ నిరకముదే. కనుక మొత్తమున మనదేశములో పరిశ్రమలు కున్న. పండిన మోటుపదార్థముల నన్నిటిని పరదేశముల కెంతయో పోకగా పనికి అక్కడ తయారుచే వచ్చిన సరకులను మిగుల చెయ్యగలరుట తిరిగి మనకే పంపుచుండుట తటస్థించినది. ఈకొఱంబ దీర్చు స్వచ్ఛోద్ధరము కొంతకఱకు తోడ్పడెను గాని, స్వరాజ్యస్థాపి యైనచో జర్మనీ, జపాను యునైటెడ్ స్టేట్సులలో వలె మనమును మన పరిశ్రమలను తగురీతిని సంగ్రహించి పెంపొందించుకొనగలము.

పన్నికే ఏర్పాటు

మన రాజకీయసంస్కర్తలు సాధారణముగా వట్టుచుండిన ముఱలలో నిది యొకటి. దేశముయొక్క పురోభివృద్ధికి ఎక్కువగా తోడ్పడు ఇంగ్లెండ్ ఎడ్యుకేషన్ కాని టెచనీకం లే నెక్కువ ఖర్చు ఇనపదార్థాలు మొదలగువానిమీద పెట్టుచుండుట. ఈ యినుపదార్థములమీద ఖర్చుచేసిన సొమ్ము దేశీయులది. దీనివడ్డీకి గవర్నమెంట్ హామీగా నుండుటే గాక నేతమునుండివచ్చిన 14 గాములలో కొంతభాగము వీరు చెల్లించువానిని. 1914-15 సంవత్సరములో ఇందునిమిత్తమైన ఖర్చు గ 1,16,000,00. ఇంగ్లెండ్ గురించి 12,00000, ఎడ్యుకేషన్ 82,20000 వైద్యము ఆరోగ్యముకొఱకు 15,00000.

లాభ మెక్కువగల ఇంగ్లెండ్ ఎడ్యుకేషన్ మొదలగువాని మీద గాక, రైలుమార్గములమీద ప్రభుత్వమువారిచే యెక్కుడుగ సొమ్ము వ్యయపెట్టవలయునో కొంతయోజించిన పకాలాభము

కంటే వాంగ్మూల స్వామి లాభమునే వాటి ఎక్కువగా గోరుచుండురని తేటపడెగలదు.

ఈ విషయము లన్నియును చూడ—దేశమునకు ధనలాభము గలుగజేయు వ్యవసాయము పరిశ్రమలు మొదలగునవి క్షీణించుచుండుట, వానియెడల ప్రభుత్వమునకు గల నిర్లక్ష్యభావము, వీలైనంతవఱకు ధన మంతయును దుర్గురమగు పన్నులమూలమున పీల్చబడుచుండుట, ఇవి మన ప్రస్తుతపు దారిద్ర్యమునకు గల కారణములలో కొన్ని. దారిద్ర్యమువలన జేయుము. దానివలన కాటకము. ఈ రెండింటివలన ప్రతిసంవత్సరమును కొట్లకొలది మనసోదరులు మరణించుట తటస్థించుచున్నది. ఇంతయే! ప్రపంచములో నెల్ల మన దేశములో జీవనకాలపరిమితి చాల తక్కువగా నున్నది. సగటున ఇంగ్లాండులో 40 వత్సరములును న్యూజీలండులో 60 వత్సరములును ఉన్నది. కాని మనదేశమున నది 25 లోపలనే యున్నది. ఈస్థితి

ప్రతిభారతీయునకును ఒడలు ఝల్లుమనిపింపక మానదు. ఇంగ్లాండు గత్యంతరము ఒక్కటియే! ప్రభుత్వములో మనకు చాలవఱకు జోక్యముండవలయును. ఆదాయవ్యయములు మన యిష్టము వచ్చినట్లు జరుగుచుండవలెను. ఇంత యే! మనకు స్వరాజ్యము రావలయును. అప్పుడీ యిక్కట్లు లన్నియు నడుగంటును. మనదేశము తిరిగి విశ్వర్యములోనికి రాగలగును. మనకు తినుటకు తిండియును కట్టుటకు గుడ్డయును లోటు లేక యుండును. మన మిట్లు బాగుండుటవలన ఇంగ్లాండునకును సామ్రాజ్యమునకును కూడ మనదేశము మఱింత లాభకారిగా నుండగలుగును. కనుక స్వరాజ్యప్రాప్తికొఱకు ప్రతి హైందవుడును వినుగులేక పని చేయవలసియున్నది. ట్లు పనిచేసిన వాంఛాసిగ్ని ఆచిరకాలముననే తిప్పుక కలుగగలదు. ఇది భగవదీశుని దీని తప్పింప నెవరితరమును గాదు. కనుక కార్యనిధి బడయువఱకును ప్రతి భారతీయుండును పాటుపడునుగాలి!

క తి ప య సు భాషి త ము లు

మిక్కిల వట్టణము రామానుజుడు గారు

ఎన్నఁడును జెప్పురాదు తా నెఱుంగు తెల్ల;

ఎవ్వఁ డెఱిగిన దంతయు నితరులకును
జెప్పఁ బూనునో, యాతఁ డెల్ల వ్యసఁ దన
తెలిసినంతకంటె డెలియఁ బలుకుచుండు.

ఆ. వి నెడిమాట తెల్ల విశ్వసించునకుండు
వినియంతకంటె నినుమడిగను
విశ్వసించుచుండు విరలించి యిద మిత్ర
గును నేర్పరించు నను నెఱుంగమి.

ఆ. ఇచ్చవచ్చినట్లు వెచ్చింపఁ గా రాదు;
ఆయ మెఱిగి వ్యయము సేయవలయు;
మితములేని వ్యయము మిడుతుచుఁ జేయువాఁ
డప్పు సేసి తుదకు ముప్పుఁ జెందు.

ఆ. మితము మీఱి యెపుడు మెక్కింక వలకను
అట్లు సేయువాని కగు నెఱుకువ;
దాన రక్తము చెడి హీనబలుం డగు
గోగయొక్కఁ డగును బాగు తప్పి.

ఆ. కాలనియతి లేక కడు నిద్ర పోరాగు
నిద్రయందుఁ గూడ నియతి వలయు
నధికనిద్ర యెపుడు హాని ప్రదము నుమ్ము
పగటినిద్ర మొదలై తగదు తగదు.

క. మితముగ భాషించుటయును
మితముగ భుజించుటయును మిడుకక సతమున్
మితముగ వెచ్చించుటయును
మితముగ నిద్రించుటయును మే లానగూర్చున్.

ఆ. 'అమిత మయ్యెనేని యమృతంబు నైతము
విషమె యగు' నటంద్రు విబుధవరులు;
కనుక సకలకార్యకరణంబుండును
మితమె యుక్త నగును మేలు గూర్చు.

క. కొఁదికి మీఱిన పనులను
సలుపం దలపడిన మాత్ర సాధ్యం బక్కనే?
కొలఁదికిఁ దగు పనులను దాఁ
జలుపం దిపురంగ వలయు సఫలతకొఱున్.

క. వేగిర మొప్పుదు పనులను
బాగును మఱి యొప్పు దటులై; శ్రద్ధను గాశో
ద్యోగంబు సేయు నెడలను
బాగుగఁ గొనసాగు నందుఁ బలికిరి విబుధుల్.

స. ఈయఁగ రా దమితంబుగ
ఈయక మఱి యుండరాదు; 'మేయం బదియున్';
ఈయఁగవలయును తగులైఁ
బాయని ప్రేమంబుతోడఁ బరులకు నెప్పుడున్.

బ న వే శ్వ రు ఁ డు

బండారు తమ్మయ్య గారు

మండగి వంశ భూషణుడు మాదయ,
తత్సతిమాదమాంబ బ్ర
హ్మాండవికీర్ణ గీతయశు నంబుజ
లోచన ముఖ్యదేవతా
మండల సేవ్య ధీరగుణ మండితు
శ్రీబసవేశ్వరాఖ్య సే
దండితపంబు మైగనిరొ! ధన్యతఃజెంది
నిజైక పుత్రుగాన్.
సీ. ఫాలాక్షభక్తక ల్పక మెవ్వడనిన వీ
డను జవ్వకు నమృత తన వాడు
భక్తిసీమంతిని వరుఁ డెవ్వఁ డనిన వీ
డని చూపుటకు లక్ష్య మైన వాడు
అకలంకధర్మరక్షకుఁ డెవ్వఁ డనిన వీ
డని యెన్నుటకు నాద్యుడైన వాడు
సర్వజ్ఞమూర్తి నాఁ జను నెవ్వఁడనిన వీ
డను పల్కునకు రూఢి యైనవాడు
బిజ్జల మౌతలాధిపాద్యేలరాజ్య
రక్షణను దత్తుఁ డపరఘాతేక్షణుండు
భరతజనయిత్రి సల్పిన వ్రతముఫలము
ప్రధితగుణహారి! మాదయ బసవశౌరి.
ఓ. ఉరు రాష్ట్రపతి యయ్య నుద్ధతిఁ జూపకే
వీరమతాప్తిఁ గా వించినాడు
గురుఁడు శ్రీసంగమేశ్వరుఁ డొనర్చినబోధ
తెల్ల ను లీలఁ బాలించినాడు

లింగాయతులఁ గాంచి యంగజహరు లని
యెంచి సద్భక్తిఁ బూజించినాఁడు
ప్రతివాదచయము నుద్భటవివాదముల జ
యించి యశశ్రీ వహించినాఁడు
గీ. జననతంబుగ సంగమేశ్వరునిగుడికి
నేగి యూదివ్యమూర్తిఁ బ్రార్థించినాఁడు
శద్వనధికత నుర్విని జాటివాడు
మనుజమాత్రుండె బసవనామాత్య వరుఁడు.
ఉ. భక్తియె జ్ఞానసాధనము
భక్తియె మోక్షరమాలవాలమున్
భక్తులె రుద్రమూర్తు లిల
భక్తుల యంగ వసించు లోకముల్
భక్తులఁ గొల్వఁ దత్ఫలము
భగ్గనిఁ జెందు నటంచు నెంచు నీ
ప్రాక్తనజన్మవాసనల
ప్రాభవముం గణుతింప శక్యమే ?
చ. కలియుగమందు సంఘమున
కన్నను మించిన శక్తిలేదు భ
క్తులయెడ బాతిభేదమును
కూర్చుట పాప మటంచు వీరదీ
క్షుల దయచేసి ప్రేమమున
సర్వ సమత్వపు దృష్టి నన్నిజాఁ
తుల పరికించు నీ వపర
ధూర్జటి వాటకు శంక యున్నదే !

మోహినీలైలము వెండుకలను పెంచి నిగనిగలాడించును

శ్రీ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది — 5 తులములు నూనె గల సీసా 1-కి రూ 0-12-0
అవ్వశాంజనం దీప్తి, నెం. రి, తంబుకెట్టివీధి, మద్రాసు; నెం. 109, శ్రీకృష్ణాడు, భోయ్య, బొంబయి

క వి తా కు మా రి

గుండిమెడ వేగటనుబ్బారావు గారు

క్రలఁ గన్న హానిగంబు వలె లేచి కూర్చుండు
తనుమధ్య యర్థరాత్రంబువేళే
నోట మాటలు రాక మాటిమాటికి నట్టె
కమలాక్షి కన్నీరు గార్చుచుండు
ననుఁ గాచువార లంతము నెందిరే యంచు
నేనాక్షి భోరున గేఱుచుండు
గర్భదరిద్రు లీతొత్తలేంద్రు లటంచు
కోమలాలక పండ్లు కొఱుకుచుండు
కృష్ణరాయనరేంద్ర ! ఎ వెటట నుండి
వచుచుఁ బరుగింప నిర్జనోద్ధానములకు
పోయి యటునిటఁ బరికింగు బుష్పరాజిఁ
దర్శులమిటారి మాకవితాకుమారి.
సీ. నీకోరికలఁ దీర్చి నీముద్దుఁ జెల్లించ
నువిదరో పెద్దనాట్యంబు లేడు
నినుఁ బెంగఁ కేర్చి తియ్యని పల్కులను జేర్చ
బాల ! కృష్ణావనీశ్వరుండు లేడు
నిను ముద్దుఁగొనుచు శయ్యను జేర్చి లాలించ
రాజీవముఖ ! కవిరాజు లేడు
కన్నకూతుని నీతిఁ గాంచి నిన్ బ్రేమించ
లోలాక్షి ! పోతనాట్యంబు లేడు
పట్టణంబులపై నాసపడకు మింక
నీకు నిలువంగ మాయంబు నీడ లేదు
నిర్జనారణ్య సీనులే నీకు దిక్కు
తర్కులమిటారి ! యో కవితాకుమారి !

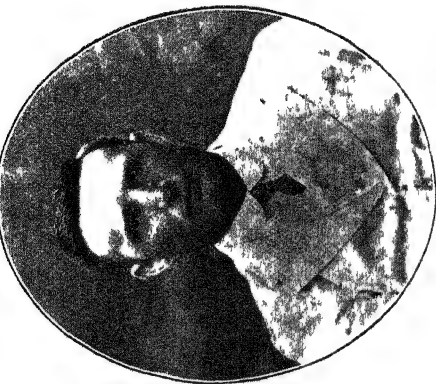
సీ. కాంతారములలోనఁ గలకంఠములఁ గూడి
పాటఁ బాడఁగ నెంచు నాటి తలఁపు
కాసారసార పంకజ రంగముల పైన
నాట్య మాడఁగ నెంచు నాటి తలఁపు
పొదరిండ్లలో నక్కి, పోయెడి ముగ్ధకాం
తారచారుల గెల్పునాటి తలఁపు
గహనధాత్రీధరాగ్రములపై నెక్కితాం
డవపాటవముఁ దెల్పునాటి తలఁపు
తలఁపు లన్నియు దీర సుతసము మీఱ
మునిసతీ భలనాలోల జనితబుద్ధి
గహనముల కేగు శ్రీ రాముకాంతవోలె
కాననంబుల కిడఁ బొమ్ము కలికిమిన్న !
సీ. ధనకాంక్షచే నిన్ను దరిఁ జేర్చుకొన నెంచు
నదయాత్ములను చేర నరుగ కమ్మ !
కామశాంతికి నిన్ను గామింపగా నెంచు
చండాబబ్బందమ్ముఁ జేరకమ్మ
కీర్తివాంఛను నీదు కేలుఁ బట్టఁ గడంగు
జీవచ్ఛవంబులఁ జేరకమ్మ
వక్తృత్వమున నిన్ను భయపెట్ట నేతెంచ
వదరుఁబోతులఁ గాంభోబెదర కమ్మ !
నీటిబుగ్గలు వీ రెంత? నేడు గాని
బ్రహ్మకల్పాంత ముందుచే బాల ! చెవుమ !
నిత్యకిల్యాణివి గదమ్మ నీవు తలఁప
తర్కులమిటారి ! యో కవితాకుమారి !

అ మృ తాం జ న ము

అన్ని నొప్పులకును లోక విఖ్యాత మైన మందు

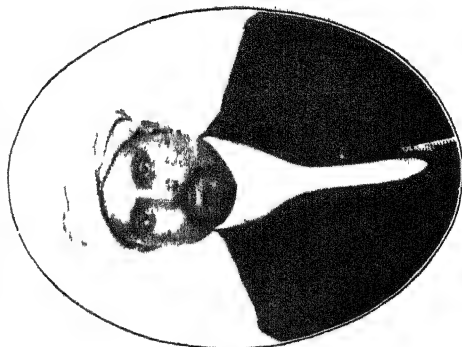
అమృతాంజనము డిపో, గొంగూరు, మద్రాసు

వెల బుడ్డి ౧-కి ౦-౧౦-౦ మాత్రమే

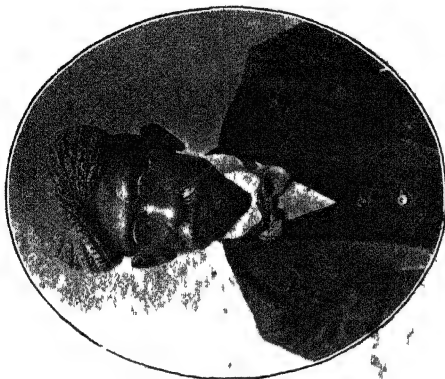

The Hon. R. Littlehailes M. A.
(Director of Public Instruction)

కా. అర్. లిటిల్ హేయ్ గారు
Mr. Sadulla Badsha Sahib

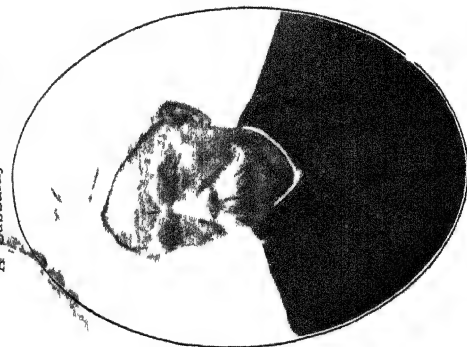

గవర్నర్ జాన్ షాహీబ్ గారు

The Hon. ble Khan Bahadur
Habibullah Sahib Bahadur

కా. హబీబుల్లాహ్ సాహీబ్ గారు
The Hon. ble Dewan Bahadur
Subbarayulu Reddiar

కా. ఎ. కుబ్జరాయలరెడ్డి గారు

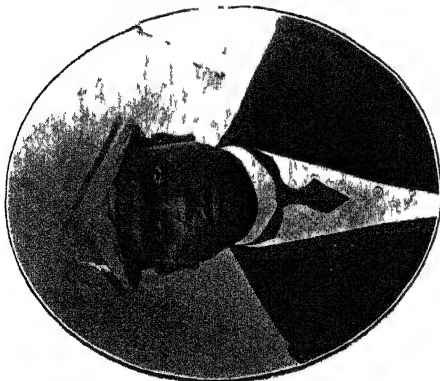

The Hon. Mr. Madhava Rajah

కా. మధవరాజ్ గారు
The Hon. ble Dr. Usman Sahib

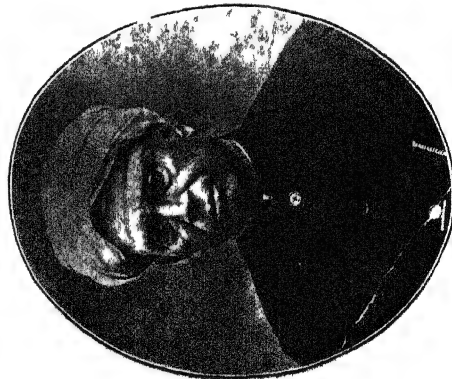

కా. డాక్టర్ ఉస్మాన్ సాహీబ్ గారు

The Hon. Mr. T. Arumunatham Pillai

కా. టి. అరమూండ్రా ఐయర్ గారు
The Hon. T. R. Ramachandra Iyer

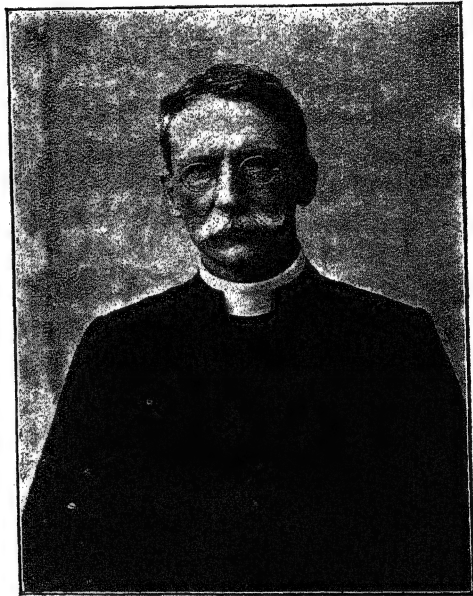
కా. టి. అర్. రామచంద్రయ్యర్ గారు

The Hon. Khan Bahadur Ahmed Thambi Maracar

గౌ. అహమ్మదు తంబి మరక్కారుగారు

The Hon. The Rev. E. M. Macpail M.A.B.D

గౌ. రివరెండు ఐక్ మెయిల్ దొరగారు

Sir Clement Simpson

సర్ క్లెమెంటు సింప్సన్ దొరగారు

The Hon. Mr. M. C. Raja (Panchama Member)

గౌ. ఎమ్. సి. రాజుగారు, (పంచముల తరపున సభ్యుడు)

ఆంధ్రులు - గ్రంథముద్రణము

దేశాభ్యుదయ మహాసాధనిర్యాణమునకు విజ్ఞానవ్యాప్తి ప్రధాన సాధనము. విజ్ఞానవ్యాప్తికి గ్రంథనిలయములును, వానికి శాస్త్రమునీధురంధరులనందగిన కవిమనీషుల గ్రంథరాజములును అవసరములు. ఇట్టి గ్రంథరాజముల యుపదయాపనములుచేసినను, వ్యాప్త్యవతివ్యాప్తులచేసినను దేశాభ్యుదయమహాసాధన మధారపడి యుండును. మహాసాధనముయొక్క స్థైర్య సామర్థ్య సామర్థ్యములకు కారణభూతములైన తదవయవములలో, ఏకారణమువలననే గాని ఎప్పుడునైనను ఏమాత్రము వైదికముగాని వైకల్యముగాని పార యునేని, ఆమహాసాధన అందముచందములకును చిరస్థాయిత్వము మాత్రమే లోపము వాటిల్లుటయేగాక, ఒక్కొక్కప్పుడు అనిమిత్తాగ మములగు భయప్రమాదములకు తనలో వసించువారితో గలపిచుట్టు ప్రక్కల వారిని సంఘతము లొనగునట్లు చేయుటయుఁ గలదు. కావున దేశీయ మహాభ్యుదయ సాధనిర్యాణ చిక్కినపు లగు నాయకులు సాధనిర్యాణ చిక్కినపులవలె నే తమకుఁగల దూరదగ్గకతా మనీషావిశేషములను ఆప్రమత్తతతో, అనితరసాధారణ మగు నోర్చితో వినియోగించి తొలకనుండియూ సర్వవిషయములఁ బరిశీలించుచు, అప్పలపృటికి నందందు వాటిల్లు లోపములను, తిద్దినివారణోపాయములను, అందుమాలమున ప్రకృతమనవ్యవస్థలకు దార్శినిఁ జెరచేచి తను ఆపాదించు తెలుగులను, నిర్దేశించి, దేశముకాలము పాత్రము పరిస్థితి మున్నగువాని వృత్తర్థివ్యవస్థలను తిలకించి తదనుసారముగ, దేశాభ్యుదయ మహాసాధనము దృఢముగను నిర్దుష్టముగను అందముగను, అనుపమానముగను తీర్చుచు, విజ్ఞానవ్యాప్తికి పరంపరాభారణము లగు గ్రంథములను తప్పాండాగారములను ప్రచారవధి నునకుఁ గొనివచ్చుటకై ప్రయత్నించుట ధర్మము. కావునఁ బ్రకృత మీ వ్యాసమునందు ఆంధ్రులు గ్రంథముద్రణము అను విషయములను గుఱింతి కొన్ని సంగతులను వివరింపఁజూచితిని.

ఆంధ్రులు

మన ఆంధ్రమహాజనులు మిగులఁ ప్రాచీనకాలముననే స్వతంత్రులై నాగరకాగ్రసరులై భరతఖండమునందు నుత్పన్నప్రకాశపాఠకులలో నొకరుగ నున్నట్లు అదికావ్యమగు వాల్మీకికామాయణమునందలి సీతాస్వేదకావసరకథితము ఆగు శ్లోకాన్నిచే మాహింప వీలగుచున్నది. ఇట్టి మన ఆంధ్రులు ఉదారహృదయులు నగుట చేతఁ గాబోలు తొల్లిటినుండి నేటివఱకును లోకకల్యాణసంధాయకములగు నూత్న సంస్కారము లనిన నత్యంతము సంతృప్తహృదయులై ముందంజవై చెడి స్వభావము గలవారని చరిత్రము సమాప్తములనుద్ఘోషించుచున్నది. క్రీ. పూ. 800 నుండి క్రీ. త. 220 వఱకును ఆంధ్రదేశమును పాలించిన ఆంధ్రరాజులలోనివాఁడని శాస్త్రమున

బడిన నాలుఁడే దేశభాషనిబద్ధాదయఁడై విశ్వచక్రవర్తియనఁ దగు బృహత్కృషుని ప్రాకృతభాషలో వ్రాయించి వెలయించె నను వార్త ఆమహాభ్యుదయ మున్నయది. ఇంతయేల? ఆంధ్రులు నాగర శాస్త్రములై తదితరులకు అన్నివిధములను ఆదర్శప్రాయులైరనిన అతిశయోక్తి కానేరదు. చరిత్రముఁ జూడుఁడు. అహింసా పరమో ధర్మః, యను బౌద్ధమతవ్యాప్తికి కారకు లాంధ్రులు. అశోకవద్దనుని సామ్రాజ్యహూర్వము లాంధ్రులు. సంఘచిరహృదయులై సాటిదేశములవారన్నప్పుడు ఉదారహృదయులకు ప్రదర్శించి సముద్రయానము శ్రీజనమునకు విద్యాస్వాతంత్ర్యదులు మున్నగువాని ఆచరణమునఁ దెట్టిన సంస్కర్త లాంధ్రులు. ఇది చాల పురాతనపుమాట, తాని ఇప్పటికిని మనవారిలో నిట్టి యుదారగుణోభితు లగు మహాజనులు లేకపోలేదు.

గ్రంథముద్రణావశ్యకత

తొల్లిటి సంప్రదాయ మెట్లున్నను ప్రకృతము మహాత్పరి శ్రమార్థి కుఱు లగు గ్రంథరత్నములలోని విజ్ఞానశిఖలను దేశమున వెదజల్లవలయు ననిన గ్రంథముద్రణముకంటె నుత్తమమగు సాధన సంపద వేరొకటి కానరావచ్చును. ముద్రణములేని ప్రాచీనకాలమునందు గ్రంథములకు వ్యాప్తిలేదా? యని ప్రశ్నింప వచ్చును. కాని అది ఏకదేశోక్తి. భూభ్యులలో అనితరసాధారణములగు కారిక మానసిక పరిశ్రమల శాంతిరసవారిఁ దై నను తొలుత గ్రంథార్థమును, అటుపై పరిశుద్ధముగ నందర్పణమును, పిమ్మట క్రిమి కీటకాదులనుండి పరిరక్షణము మున్నగు క్షేత్రభాషావశ్యముతో సిద్ధించుచుండెడిదేగాని ఇప్పటికత పండిత పాఠకులకు సమీపదేశ దూర ప్రకేషితులకు సమముగా కుద్ధముగ నింపుగ గ్రంథములు లభించుట లేవనటు సత్యైతరము కాఁజాలదు. మనవారు పరంపరగ లిఖిత గ్రంథాంతములయందు వ్రాయుచువచ్చిన ఈ శ్లోకము, గ్రంథరేఖక పరిశ్రమమును వ్యక్తీకరింపఁ జూడును.

శ్లో. ఇన్న పుస్తకటిగ్రీత స్సజ్ఞానాన రహస్వికమ్,
ప్రయత్నే సాత్విఖం గ్రంథం యత్నేన పరిపాల్యతామ్.

ఇట్టి క్షేత్రభాషావశ్యములను పర్యాలోచించి ఖుద్గ మదగ్రగణ్యులగు పెద్దలు గ్రంథములను ముద్రించురీతిని గనిపెట్టివారు. దీనివలన గ్రంథములను వ్రాయించుకొను కాలమునుండి కలిగిన కాల, ధన, మనఃక్షేమములు చాలవఱకు అంతరించిన వన వచ్చును.

గ్రంథముద్రణపు ఆద్యచరిత్ర

తేజన మన శేకా ఖండంతరవాసుల కెవ్వరిని పొడగట్టక మున్నే నాగరకతామాలకమగు లేఖనమునకు ఆద్యోపజ్ఞును గడించిన మన భారతఖండమునందు తొలుత గ్రంథముద్రణ మున్నదో లేదో

స్వప్నముగ చెప్పబోయెను. కాని గ్రంథముద్రణమున కనురూపకము లైన కొన్ని చిహ్నములు కలవనుటలో నేమియును సందియము లేదు. అయినను ప్రస్తుతకాలపు పరిస్థితులు లగు పరచేయిచరిత్రలబట్టి ఈయకమును శ్వేతద్వీపవాసులకే ఇచ్చుట సమంజసముగా నుండును. గ్రంథముద్రణము తొలుతఁ బదియవ శతాబ్ది ప్రథమభాగమునఁ జేసాయందు కనిపెట్టబడి 18 వ శతాబ్ది ఆరంభముకాఁటికి వాదాపు జర్మనీనకట వ్యాపించెనని చారిత్రకలక్షణము. జర్మనీలోని మొట్ట నునివాసులగు గ్యూటెంబర్గ్ జోహన్నా ఫాస్టు లనువారు తొలుత కట్టడిమైలుతో ముద్రణయంత్రమును నిర్వహించెనని. ఇదియే చాల కాలమునకట వాడుకలో నుండెనట. తరువాత 18 వ శతాబ్దిలో ఆమెరికాలోని జార్జ్ కెనరు అనునతఁడు కొలంబ్రియను అను క్రొత్త యంత్రమును వాడుకలోనికి తెచ్చెనట. పిమ్మట క్రమముగా నీము ద్రణకార్యమునందు చిత్ర-చిత్రములగు పనితరములు, కళాకాళలములు ప్రదర్శింప ననునగునట్లులు అద్వీపవాసులు చేసియున్నారు. మఱి యును గ్రంథముద్రణము ఆరంభమున రాగిచేతులు, ఒకపాటి మెత్తఁ దనము గలరాళ్లు మున్నగువానివై చెక్కట మూలముగా వ్యాపించి నది. కాననములు శిలాశేఖలు మున్నగునవి ఈజాతిలో చేరినవే. ఆజంతాగుహలలోని గోడలపై బుద్ధుని విలాసకథలు ఈరీతిగానే చెక్కఁబడియున్నవని ఒకరివలన కనియున్నాను. చెక్కటపు పని కొంత ప్రాతవడినపిదప, లిథోముద్రణము వ్యాప్తిలోనికి వచ్చినది. కాని అందును సరియగు సౌలభ్యము కుదురలేదు. అట్లువైని పైపు ముద్రణమారంభమై ఇప్పుడెక్కడ చూచినను తానయి విశ్వరూప ముగ్ధునితో రాజిల్లుచున్నది. హిందూదేశమునందీ గ్రంథముద్రణము శ్రైస్తవమత పితాధిపతుల పరిశ్రమము మూలమున నుండుననియున్న దెసల నల్లకొనిన దనుటలో అన్యతము ఇనుమంతయు లేదు. ఇందు లకు ప్రతిభారతీయుఁడును వారియెడల కృతజ్ఞత వహించి యుండ వలెననుట నిక్కము.

ఆంధ్రుల గ్రంథముద్రణపు ఆద్యచారి త్రము

పదునేడవ శతాబ్ది ప్రథమార్థములో శ్రైస్తవమత బోధకులు కొందఱు ఆంగ్ల దేశమునుండి వచ్చి కలకత్తాకు సమీపముననున్న శ్రీ రామపురమున నివసించి మత ప్రచారమును చేయుచు, మతగ్రంథము లకు దేశీయభాషలలో ముద్రింపవలయునని సంకల్పించుకొని చెన్న పురి కలకత్తా బొంబైలయందు ముద్రణ యంత్రములకు స్థాపించి రని యును ఆయంత్రములయందే ప్రప్రథమమున నాంధ్రగ్రంథముగ వారి మత గ్రంథమును ముద్రించినదియు విజ్ఞానసర్వస్వశేఖరులు వ్రాసిరి. ఇతరు అన్యదేశీయుఁడైనను ఆంధ్రమున ప్రేమపూర్వకముగఁ బఠించి అందే విజ్ఞానమును గడించిన వ్రాసు దొరగారు తాము వ్రాసిన తెలుఁగు ఇంగ్లీషు డిక్షనరీ యుపాధ్యాయునందు ఆంధ్రమునందు గ్రంథముద్ర ణము పదునేడవ శతాబ్ది ప్రథమార్థములోఁ గాక, 1808-వ సంవత్స రములో ప్రారంభింపఁబడిన దని నూచించియున్నారు. సురత్కర్ నర్త యముగందలి ఈ స్వల్పచూత్రపు భేద మెట్లున్నను సమస్తదేశముల

నుండి పండితుల రావించి సభచేయించి సంస్కృతాది భాషలలో శ్రైస్తవమతాచార్యులు తమ వైఖిలును వ్రాయించుట నిక్కము. పదునెనిమిదవ శతాబ్ది సగభాగము గడచునకటను ఆంధ్రగ్రంథ ముద్రణకార్యము అంతగా వ్యాప్తిని గాంచక ఏకదేశవ్యాప్తికి పాత్రమై యొప్పునుండెను. అయినను ముద్రితములగు గ్రంథములు దేశమునందు వ్యాపించుకొలఁదని ప్రజలలో పండితపామరుల మధ్యు లకును, పరంపరగ వచ్చుచున్న తాళపత్రములయందు దగు లేఖన ప్రయాసాభిలాష సడలి ముద్రితగ్రంథములవై నొకవిధమగు నాద రము జనించినది. ఈయనకాళమున కనిపెట్టి విశాఖపట్టణము నెల్లూరు మున్నగు స్థలముల ముద్రణాలయములు నెలకొల్పఁబడినవి. అయిన నవి చెన్న పురిలో స్థాపితములైన వానివలె జయావహములు కాలేదు. ఇందులకు ముఖ్యకారణము ముద్రణ పరికరములు మున్నగునవి మద్రాసులో వలె తక్కినచోట నులభ్యముగ లభింపవండుటయే !

తస్యధ్యకాలస్థితి

పదునెనిమిదవ శతాబ్ది ముక్కాటభాగము గడచునప్పటికి ముద్రణకార్యము సర్వసాధారణము నొందినది. సంస్కృతభాషా నిబద్ధము లగు గ్రంథములను ఆంధ్రాక్షరముల ముద్రించు వారును ఆంధ్రగ్రంథములను ముద్రించువారలను, దైద్యము, శౌలిషము, మున్నగు నితర విషయక గ్రంథములను ముద్రించువారును ఆ కాల మునఁ బ్రబలిరి. తొలుదొలుత మనవారు జనాదరమును గడించుటకై గాబోలును, గ్రంథములను పండితులచే చక్కగా పరిష్కరింపఁజేసి ముద్రించినను, రాసు రాసు ధనలాభై కవరాయలు లగుటచేత పండిత పరిష్కృతితోఁబాటు పత్రపరిష్కృతిని గూడ త్యజించి చేత దొర కిన చెత్తనెల్ల ముద్రించి కట్టకట్టి అధికమూల్యమునకు ఈయ నారం భించిరి. ఇప్పటికిని అట్టివారున్నారు. అయినను గుణగ్రహణ పారీణ మగు వాంఛదేశ మినుమంతయును ఏవగింపును చూపక పూర్వగ్రంథ ముల పై గ్రంథకర్తలపైఁ గల ప్రేమచేత, ఆ చెత్తనే పూర్వకముగ చేకొనుచువచ్చినది. ఈ స్థితి వాదాపు పదిహేనిదశ శతాబ్ది యారంభ మగునంతకటను నున్నదనియే చెప్పవచ్చును. కాని ఈ మధ్యకాలమున అనందముద్రణాలయమువారు వావిళ్ల వారు మున్నగువారు ఆంధ్రగ్రంథ ముద్రణమున కొకవిధ మగు నందమును చందమును గల్పించి పాఠకులకు గ్రంథపఠనాభిలాషను పెచ్చునట్లు చేసిరి. ఈ సందర్భమున ననేకములఁ జూర్వగ్రంథములను ముద్రించిన కీ. శే. పోలవరంరాజు గారికి ఆంధ్రులు కృతజ్ఞతఁ జూపవలసియున్నది. ఇందులకు చేఁద్రోడు వాఁడోడుగా ఆంగ్ల విద్వలుఁ బరిశ్రమఁ జేసిన మన యాంధ్ర మహాజనుల యాదర భావమును పనిచేసినది.

ప్రస్తుతస్థితి

అనిర్వచనీయ సామర్థ్య విరాజితమగు కాలము ప్రభావమునఁ బ్రస్తుతము అనేకములు పరివర్తనములు జరుగుచున్నవి. ఎన్నెన్నియో మరథాములు కాలినగన్యపూరితములుగను, ఎన్నెన్ని శతాబ్దాలనుండి

యో ఆభిషేకారము సుందరుచున్న బాతులు నశోన్ము కృష్ణానమును పొంగి
 శోభించుచున్నది. ప్రపంచమునం దెచ్చటఁ బట్టినను తప్పులు లేవలగుగా
 నున్న విద్యుద్వాహినులు, యంత్రపరికరములు ఈమార్పువిషయమై
 ప్రత్యక్షసాక్ష్యము నిచ్చుచున్నవి. ఇట్టిస్థితిలో మనవారి గ్రంథ
 ము ద్రణము మాత్రము మార్పునొందక యుండునా? ఉండఁజాలదు.
 కనుకనే, ఈయవిషయము క్రమముగా నాంధ్రదేశమునం దంతటను
 వ్యాపించినది. ఊహారస పల్లెఁబల్లెను ముద్రకాలయము లేర్పడినవి.
 నవలలు నాటకములు ప్రబంధములు కట్టుకథలు, యోగములు, పురా
 ణములు, మున్నగు ననేక గ్రంథములు అనుదినమున వింత వింత రూపు
 లలో బయలువెడల సాగినవి. ముద్రణయంత్రము లండుచోటుల
 పల్లె గ్రంథమాలిక లేవి, నకలారాజము లేవి, నాటకప్రకటనలేవి,
 వాణిజ్యసూచకవిజ్ఞప్తి లేవి లేకగ్రంథ మిట్లుంటును కాసాగినవి. పది
 పదునైదువత్సరములక్రిందటి సరిత్రమునకును ఇప్పటి స్థితికిని చాల
 భేదము కలదు. ఒక్కకళాబ్రలో జగదగవలసిన మార్పు ఈమధ్య దే
 డల కాలములో గన్నట్లుచున్నది. ఇన్నియున్నను, మనలో విజ్ఞానము
 వ్యాపించుట లేదు. ఆర్థికవిషయములు, రాజకీయవిషయములు,
 సాంఘిక విషయములు, నైతికవిషయములు సాహిత్యచారిత్రములు
 మున్నగువానిలో నింతవఱకు ఏవోకొన్ని చేళ్లమై లేక్కపెట్టదగిన
 కొన్ని గ్రంథములు మాత్రమే యున్నవి. కాని ఆయావిషయములలో
 నాంగ్లము పెంపలగు విదేశభాషలలోనలే కాకున్నను భారతభాషము
 లోని ఉత్తరదేశమువారి వీరిందే బెంగాలీ మున్నగు భాషలలో నున్న

మాత్ర మైనను గ్రంథములు లేకున్నవి. ప్రాచీన సంప్రదాయసిద్ధములను కావ్యపాటకపురాణాలిహాసాదులకంటెను ప్రకృతము రాజ్యోయాధిక నైతిక విషయములలో మనవారికి విజ్ఞాన మలవడఁ జేయఁదగిన అంగగ్రంథములు పెక్కులు మన భాషలోనికి తర్జుమా చేయఁచుట యున్నది. మనలోని విద్యవృద్ధిముఖుల సహాయమున నిట్టిజేస్వరంత్రగ్రంథములును వలసియున్నవి. ఈ ప్రక్రమ గనఁబఱచిన దొరతనమువారి వార్షిక గ్రంథముద్రణ పట్టికను సుసూక్ష్మముగా సహృదయులై పాఠకులు గమనించినచో స్థాలీపులాక న్యాయమున, వనదేశములలోఁ గల గ్రంథవాగ్ధిమీదును, ప్రస్తుతముమనకు అవశ్యకములైన గ్రంథకాలపు విభాగమును దృద్ధినొందింపఁదగిన విషయములును మనస్సునకు స్ఫురింపఁగలుగును.

ఈ పట్టికలో చెన్నరాజధానియందలి ఇతర భావలలోని గ్రంథముల పట్టికను ఈయ కలసపడినది కాదు. కాని మొత్తముపైని 2 కోట్ల జనులు గల యాంధ్రమండలములలో పండిండిటిలోను, ఇంత స్వల్పముగ గ్రంథసంఖ్య యొందుట మాత్రము చాల పరితాప మునకు కారణ మగుచున్నది. చెన్నరాజధాని భావలలో ఆంధ్రము ముద్రణ విషయమున 2-వ స్థానము నాక్రమించినను భారతఖండము నందలి కృత్తి న భావలతోఁ బోల్చినచో మనకుఁ గల హస్తగతమై యుండు ముద్రణములలో గ్రంథరచనను సంపూర్ణస్థితికి తీసికొనిరావలసి నదియును తెల్లమగును. ఈ పట్టిక ప్రభుత్వమువారి సూచికనుండి సంగ్రహింపబడినది. వారు పట్టికను నిర్మించుటలో స్థూలదృష్టితో మాత్రమే ప్రవర్తించిరి. పత్రగ్రంథములలో నెన్నియో పద్యగ్రంథములు మున్నగువియును, ఇతరగ్రంథములు అనినవానిలో కొన్ని భిన్నబాతీయములును గలవు. ఆంధ్రగ్రంథకర్తలు అధిక రాజకీయ వైచిత్ర్య గ్రంథములు అతిబాల్యదశలో నున్నవని గ్రహింపవలయును. దేశముయొక్క భావితభోదయము చాలవఱకు ఈ గ్రంథముల యుపపయము పైనే ఆధారపడి యుండును. సూతన సంస్కరణములు, శ్రొత్తశ్రొత్త పరిపాలన పద్ధతులు, అధికముపరిపాలనము, సైనికవివేషము వీనిని మనవారికి అలక్షణంబులయ్యింప వలయును. గ్రంథకర్తలు ఈ విషయములను గ్రాంథిక గ్రామ్యనివాసములతో బైన గక, లలిత మగు భావలలో వెలయించి ప్రచారమునకు తెచ్చుటకై నడుమకుట్టకొనవలయును. ఇయ్యది చాల ముఖ్యవిషయము. మఱియు, ఇచ్చట నిఁకనొక్క ముఖ్యమగు విషయము గలదు. గ్రంథము ద్రణమునకు ముఖ్యముగా నుద్దేశమగుచున్న పరిశ్రమను దరిద్రమును ధనికులును, రాజకీయకాసన నిబంధనములను దొరతనములలో పేరుగాంచి పలుకుఁబడిగల రాజకీయవేత్తలును, భాషాస్థానమున కైన దేవులొకఁడు భాషావిహీనముగల పండితకవులును, తిరుప్పకై విశ్వప్రయత్నములను వైయోగిని యున్నది. ఈ రీతిగా మనవారు సర్వమును ఏకకంఠముగఁ

[illegible]

బని చేసినచో మనకు ఈపట్టితాధర్మి మిగుల వచితకాలములో ప్రత్యక్షింపబడును.

గ్రంథ ప్రచారమునకై మనము చేయవలసినపని.

పైపట్టికను బాచినవారికి మన మిపుడు చేయవలసిన కార్యపు తెలుగు కొంత బోధపడియుండవచ్చును. మన గ్రంథములను పురాతనములని అభిమానములని ద్వివిధముగ విభజించి ప్రాచీనములలో నింతవఱకు ముద్రితములుగాని గ్రంథములను, నూతనములలో వ్యాప్తికి తీసికొని రావలసిన గ్రంథములను చక్కగ ముద్రించుటకును, ముద్రింపదగిన గ్రంథములదాయమును విభజించి విస్తరించుటకును, అందులకు గల వ్యయ ప్రయాసాదులను భరించుటకును కత్తి గలుగునట్లు ఒక సంఘమును ఏర్పాటుగావించిన ఘనముగనుండును. ఒక్కరిద్దరు ప్రకాశకులు మొదలైన ఎంతటిభారమునైనను సంఘముగా జేరినచో నులువుగా వహించగలిగియుండును. ఇట్టిసంఘమును ఏర్పాటుచేసినచో, ప్రాచీనములు నవీనములగు గ్రంథములు సులభముగా ప్రచారమునకు రాగలుగును. దీనివలన ప్రకృతము ఏవిధమైన సాయముగాని లేక కలిగిన కొంచెముపాటిధనమును అచ్చుదిమ్మల క్రిందను కాగితముల క్రిందను కర్చుచేసి అట్లుకైని వైయాకరణిఖనాదులను బోలి కూర్చొనిన మన ప్రచురణ కర్తలకును, ఎన్నిదినములో కష్టించి మహాప్రయాసమున నొక్కగ్రంథమును రచించి, దానిని తానై ప్రచురింపజాలక, ప్రకాశకుల సహాయము నపేక్షించి ప్రతిఫల విషయమున ద్విశంకుస్థులైన జూజుగారు గ్రంథకర్తలకును, ఎన్నిదినములు చదివినను ఒకచేకట్టనము ఒక్కటే భావముగల యొక్క ప్రస్తుతము నేచదివి చదివి విగ్గి చేతభావములలో గ్రంథప్రకటనమునకు ప్రోవ లేదనుకొను గ్రాహకులకును, ఇంకను తిదితరుల కనేకులకును, అమూల్యమైన సహాయము లభించుటయేగాక, ఇప్పటికంటెను సూర్యరేఖకువలెగల బనిచేసి జీవమును సర్వసంపత్తువనిర్వీలముగను స్థిరతర ప్రతిష్ఠితముగను చేయుట కవకాశ ముండును. కావున కార్యకూరులని ప్రఖ్యాతి గడించిన యాంధ్రపుత్రులీ విషయమును ముఖ్యక, ఎట్టిజైనను నెఱవేర్చు బ్రయత్నములను సర్వకృతార్థము కావలయునని ప్రార్థించెదను. ఆంగ్ములు తమ ప్రతిభాప్రభావములను ప్రకటించెదరుగాక.

ముఖ్యముగా నింకనొక్కవిషయమును మనవి చేయవలసి యున్నది. మనలో గనేకులు గ్రంథముద్రణము నిష్పటికిని సామాన్యకార్యముని తలంచుచున్నారు. కాని గ్రంథముద్రణము ప్రత్యేకముగా నభ్యసించదగినయొకకళ. ముద్రలు మూటగట్టునట్లున్న ముద్రితగ్రంథములు సర్వాకర్షకములుగ నుండవలయుటో నేమియు వింతలేదు. ముద్రణమన కేవలమును అచ్చుగుద్దుటయే కాదు. గ్రంథసందర్భము తత్పరిశోధనము సమ్మత్రణము మున్నగునవి యభాయోగ్యములుగ నుండవలయును. సందర్భగ్రంథము మొదలగు కొన్నిటిని ప్రతే

తలపైని వదలినను తక్కినవి చాలవఱకు ముద్రణాలయాధికారులు ఏర్పఱచును. పరిశోధకులైన యాధారపఠకులు. (Proof readers) పరిశోధకులకు బహుగ్రంథసందర్శపరిచయ మావశ్యకము. తెలుగుగ్రంథములను ముద్రించుటలో మనవారు అందు అనుభవము పూర్ణముగా లేని ఎవరినోయొకరిని యత్నించి దృఢజ్ఞానవిశిష్టుని నియోగించుచున్నారు. కేవలమొక్కని నియోగించుట మాత్రమేగాక వారి యోగ్యతను లేఖకుల (writer) యోగ్యతకంటె దిక్కువగాక జూచుచున్నారు. ఇదికేవలమన్యాయము. దీనినెన్నియో యనర్థములు రాగలవు. ఓలి తక్కువసామెత ఈవిషయమునందు విస్పష్టమగును. మనవారనుకొనినట్లుగాక పరిశోధకుడు బహుగ్రంథ సందర్శముల నెఱిగి, గ్రంథకర్తృభిప్రాయము ఇనుమంతయైనఁ దొనగిపోకుండ విషయముసారమగు శోధనను జేయ నలవాటుపడియుండవలయును. ఇయ్యది చిరకాలపరిశ్రమమువలనగాని చేహజును. ఇట్లే గ్రంథకర్తృవృత్తానిర్ణయమునగుండ నెఱుంగవలయును. ఈచెప్పిన చొప్పున మన దేశీయులు గ్రంథకర్తలను తత్పరిశోధకులను ఏర్పఱచి వారిని తగిచరిచిని సత్కరింగలుగుదురేని అప్పుడే మనకభివృద్ధియును సిద్ధించును. మఱియు మనము ఏవ్వచ్చో ముందు బహుకాలమునకుగాని సంసిద్ధులుకాజాలని శోధకులకై కాచుకొని యుండవలెకలెదు. ప్రస్తుతము ఇందులకువయోగించుటకు పండితులు పెక్కురు గలరు. ఏవిధమయిన జీవనోపాధియును లేక పెక్కుండు అల్లాగుచున్నారు. వారిని నాలుగయిదు మాసములు త్రైనపు చేయగలమేని మనసుభీష్టము ననుసరించిన పరిశోధకవర్గమును పండితవర్గమును చేకూర్చును. ఇట్లు మన వారిని త్రైనపుచేయుటకును అప్పటిప్పటికి నమాజేతమై ఆంధ్రదేశకాభివృద్ధికి వలయు గ్రంథసందర్శమును నిర్ణయించి వానిని నిర్మింపజేయుటకును ఒకసంఘ మావశ్యకమని యిదివఱకే చెప్పియున్నాము. అట్లు చేయవలయు నని ఆంగ్ముల నందఱును ప్రార్థించుచున్నాము.

మంగింపు.

అయ్యలారా! ఈవ్యాఁమునందు ఎన్నో విషయములను వివరింపవలసియుండుట నిక్కము. అయినను ప్రస్తుతపు అవకాశములబట్టి మనస్సునకుఁబోచిన కొన్ని విషయములను మాత్రమే ఇందు వివరించితిమి. చదువరు లందులకు మన్నింపఁ బ్రార్థించెదము. మఱియును మన గ్రంథకర్తలకును గ్రంథమువ్రాపకులకును ఇతోధికమగు సుత్సాహమును కార్యాచరణశక్తియు కర్తవ్యపజ్ఞానమును ప్రస్ఫుటములగునను నుద్దేశముతో నీ క్రింద గతవర్షమునందు ముద్రితములైన ఆంధ్రగ్రంథములయను, తదగ్రంథకర్తలయొక్కయు వివరములను ఇచ్చుచు ఆంగ్ములకు సాంధ్రదేశమునకు సర్వోత్కృష్టమగు విజయము నావహిల్లవలయునని పరమేశ్వరుని ప్రార్థించుచు నింతిలో మంగింపుచున్నాము.

౧౯౧౯-౨౦ సంవత్సరమున ముద్రితము లగు నూతనాంధ్ర గ్రంథములు

1. పద్యకావ్యములు—

అనంతగిరి విలాసము:— గ్రంథకర్త కే. ఓబరాజశివగారు. తరిమెళ్ళ, అనంతపురముజిల్లా. వెల 0-12-0.

అన్నపూర్ణాపరిణమము:— శ్రీసాధ కృష్ణమూర్తికావ్యులు గారు ప్రణేతలు. రాజమండ్రి.

అభినవ సుమతిశతకము:— గ్రంథకర్త ఛాన్. మహాబాబుమియ్యగారు. ప్రొద్దుటూరు. వెల 0-4-0.

అంధకవిప్రళంస:— గ్రంథకర్త. నాదెళ్ళ మేధాదక్షిణామూర్తికావ్యులు. మచిలీపట్టణము. వెల 0-4-0.

ఈశ్వర ప్రసాదము:— గ్రంథకర్త చింతలపల్లి నరసింహకావ్యులు గారు. బల్లారి. వెల 0-1-0.

ఓంగ్గోలు మహామారి:— గ్రంథకర్త. పిఠుపాటి చిదంబరకావ్యులు. కరవడి, గుంటూరుజిల్లా. వెల 0-0-6.

కృతకనూత్రము:— గ్రంథకర్త. వేలూరి శివరామకావ్యులు గారు. శతావధాని. చిరివాడ, కృష్ణాజిల్లా. వెల 0-12-0.

కుశలవ రామాయణము:— గ్రంథకర్త జి. అశ్వయతింగం గారు. కాకినాడ.

చిత్ర కేతు చరిత్రము:— గ్రంథకర్త. చింతపల్లి నరసింహకావ్యులు బల్లారి. వెల 0-12-0.

చింతామణి విలాసము:— గ్రంథకర్త. మలకపల్లి పెదశేషులారావుగారు. కూరుపూరు, గోదావరిజిల్లా. వెల 1-0-0.

జనకస్మృతి:— గ్రంథకర్త. కే. రాఘవయ్యగారు. పెంట హిడు, కృష్ణాజిల్లా.

జాతీయోత్సవము:— గ్రంథకర్త. అయ్యంగి వెంకటరమణయ్యగారు. బెజవాడ.

జానవిచారము:— గ్రంథకర్త. కే. మృత్యుంజయవర్మగారు. కాకినాడ. వెల 0-1-6.

తిమ్మనాయనిచరిత్ర:— గ్రంథకర్త. ఆర్. దాసంకాపా. వెల 1-0-0.

దశశతములు:— ప్రకాశకులు. పి. సత్యనారాయణమూర్తిగారు. విశాఖపట్టణము. వెల 0-1-0.

దశావతారములు:— ప్రకాశకులు. పి. సత్యనారాయణమూర్తిగారు. విశాఖపట్టణము. వెల 0-1-0.

దాంపత్యధర్మబోధిని:— గ్రంథకర్త. మం. భుజంగరావుగారు ఏలూరు.

దీనకల్పద్రుమము:— గ్రంథకర్తలు. ప్రకాశకులు. వోమావేంకటస్వామిగుప్తగారు, రామభజనసమాజ సభ్యులు. వెల 0-1-6.

ధర్మోపదేశము:— ప్రకాశకులు. పి. వి. నరసింహారావుగారు రాజమండ్రి.

నాసిక మదభంగము:— గ్రంథకర్త. పి. సూర్యనారాయణగారు. కాకినాడ. వెల 0-0-6.

నీలిమాలిక:— గ్రంథకర్త. ముడుంచి వెంకటరమణాచార్యులు గారు. ప్రకాశకులు. మై. మానుమంతరావుగారు. మద్రాసు.

నీలిపద్యరత్నావళి:— ఇది ఆంధ్రమునందలి భారత భాగవతములనుండి కూర్చిన పద్యరత్నములు గలది. ప్రకాశకులు. పి. తిరునారాయణమూర్తిగారు. బ్రహ్మణకోడూరు, గుంటూరుజిల్లా.

పండుగకట్టుము:— గ్రంథకర్త. భో. నారాయణమూర్తిగారు.

పూలమాల:— గ్రంథకర్త. ప్రకాశకులు. పి. వెంకటరావుగారు. పార్వతీపురము. వెల 0-2-0.

ప్రబంధకుసుమవళి:— ప్రకాశకులు. పి. వెంకటనరసింహారావుగారు. రాజమండ్రి. వెల 1-0-0.

ప్రభురత్నము:— ప్రకాశకులు కే. వెంకటసుబ్బారెడ్డిగారు. ప్రొద్దుటూరు.

భారతమాతృవిలాసము:— గ్రంథకర్త. కే. నీలారామస్వామిగారు. పితాపురము. వెల 0-2-0.

మల్లిక:— వరకులములను నిగ్గించు గ్రంథము. గ్రంథకర్త. మోచెర్ల మానుమంతరావుగారు. కాకినాడ. వెల 0-2-0.

మహాలక్ష్మీపరిణయము:— గ్రంథకర్త. పి. వెంకటరమణయ్యగారు. ప్రకాశకులు. పి. నుందరరామయ్యగారు. కొమరిపాలెము గోదావరిజిల్లా.

మిత్రద్రోహము:— గ్రంథకర్త. బి. వెంకట్రావుగారు.

మీనాక్షిస్మృతి:— గ్రంథకర్త. పి. శ్రీరంగనాయకులు పంతులుగారు. గొడుగుపేట, బందరు.

ముక్తావళి:— గ్రంథకర్త. శతావధాని. వేలూరి శివరామకావ్యులు. చిరివాడ, కృష్ణాజిల్లా.

రాజశేఖరశతకము:— గ్రంథకర్త. టి. ఏకామ్రరావుగారు. సత్తెనపల్లి, గుంటూరుజిల్లా. వెల 0-2-0.

రక్తిణీకళ్యాణము:— గ్రంథకర్త. ది. నారాయణకావ్యులు గారు. వెల 0-2-0.

వినియోగ పంచరత్నములు:— గ్రంథకర్త. రామప్పిళ్ళ బైరాగిగారు. బెజవాడ.

విదురుడు:— గ్రంథకర్త. పి. నరసింగరావుగారు. బల్లారి. వెల 0-2-0.

వీరశేలింగశతకము:— గ్రంథకర్త కాళ్లూరి నారాయణరావుగారు. వెల 0-1-0.

శ్రీనాథుని లేఖలు:— గ్రంథకర్త. అధికారుల సూర్యనారాయణరావుగారు. పార్వతీపురము. వెల 0-2-0.

శ్రీహరిశతకము:—గ్రంథకర్త. శే. మృత్యుంజయవర్మగారు. కాకినాడ. 0-1-6.

సరోజిని, లేక కన్నీరుకథ:—గ్రంథకర్త. పి. వెంకటేశ్వర్లు గారు. నూతనఘట్టిగ్రంథము. పార్వతీపురము. జేబ 2-0-0.

సర్వేశ్వరశతకము:—యథా వాక్కుల అన్నమయ్యగారు. (పూర్వకవి) ప్రకాశకులు ఆంధ్రసాహిత్య పరిషదధిపతులు, మదరాసు, 0-8-0.

సీమంతినీ కల్యాణము:—గ్రంథకర్త వెనుమళ్ల సోమమంత్రి (పూర్వకవి) ప్రకాశకులు చెలికాని లచ్చారావుగారు, చిత్రాడ గోదావరి జిల్లా 0-14-0.

సీతాశర్మము:—ప్రకా. ఎన్. యస్. రాజు మద్రాసు.

సుందరరామచరితము:—గ్రంథకర్త పి. వి. వెంకటరమణయ్యగారు, పార్వతీపురము. జేబ రూ 0-2-0.

సుకవిసూక్తి సుధాసారము:—ప్రకాశకులు తిక్కన పల్లి పింగళి కంపెనీవారు, సెల్లూరు 0-8-0.

సునీతిముతావళి:—గ్రంథకర్త వి. సుబ్రహ్మణ్యము గారు పార్వతీపురము 0-8-0.

సోనాబు:—గ్రంథకర్త మోచర్ల హనుమంతరావు గారు, కాకినాడ, 0-8-0.

చౌడేశ్వరశతకము: గ్రంథకర్త శే. అచ్చయ్యగారు జేటపా 'లెము 0-4-0.

విజయనందన విలాసము : గ్రంథకర్త మంగళగిరి ఆనందకవి గారు ప్రకాశకులు సి. లచ్చారావుగారు చిత్రాడ 0-72-0.

పుణ్యపురమస్తుతి: గ్రంథకర్త ఎమ్. బుచ్చికామకవి.

దీనావనశతకము: గ్రంథకర్త పి. బుచ్చిరాజుగారు కాకినాడ గ్రంథమునందు కరుణారసము చిప్పిలునట్టి పద్యములు సెట్కలుగలవు. జేబ 0-2-6.

ప్రణయవిజయము: తిరుమలపెట్టి బగ్గన్నాధికవిగారు వెంకటగిరి 0-12-0.

గుణవనమహానీవిలాసము: గ్రంథకర్త ఆర్. కృష్ణమూర్తికవి గారు విజయనగరము 0-6-0.

చంద్రగిరిహరిశతకము: గ్రంథకర్త వి. కృష్ణకాశ్రిగారు, ప్రకాశకులు జి. లక్ష్మీనారాయణగారు జజ్జూరు.

కృష్ణశతకము: ప్రకాశకులు శే. లక్ష్మణమొదలిగారు మద్రాసు 0-1-0.

హితబోధిని: శే. సమశ్మివరావుగారు విశాఖపట్టణము.

భారతి: గ్రంథకర్త దీపాల విచ్చయ్యకాశ్రిగారు సెల్లూరు 0-10-0.

నలచరిత్ర: (ద్విపద) గ్రంథకర్త చక్రపురి రాఘవాచార్యులు గారు, ప్రకాశకులు వి. యతిరాజులనాయుడుగారు 0-2-0.

గోపాలపక్షత్రయము: గ్రంథకర్త శే. శ్రీరాములుగారు ఈ మని, గుంటూరుజిల్లా.

గోవిందకృష్ణ యాచేంద్రవిజయము: గ్రంథకర్త రత్నాకరము. నుబ్బరాజకవిగారు, ప్రకాశకులు సి. సుందరరామకాశ్రిలు మద్రాసు.

వాల్మీకిచరిత్రము: చెలికాని లచ్చారావుగారు చిత్రాడ, గోదావరిజిల్లా 0-12-0.

సకలజనసోభిరంజనము: గ్రంథకర్త ఎన్. పీరరాజకవిగారు ప్రకాశకులు శే. కృష్ణమూర్తి కాకినాడ 0-12-0.

2. గద్యగ్రంథములు—

ఉత్తరరామాయణసారము:—గ్రంథకర్త డి. సీతారామయ్యగారు. ప్రకాశకులు రామా కంపెనీవారు. ఏలూరు 0-8-0.

కంసవాళనము:—గ్రంథకర్త శే. వెంకటరమణయ్యగారు సెల్లూరు. 0-10-0.

కవితృతర్జము:—గ్రంథకర్త శే. కోదండరామయ్యగారు. బెజవాడ. ఆంధ్రమున కవితృతము శైలి మున్నగు విషయములపై విమర్శనను లిందు గలవు 0-4-0.

మహాకోపదేశము :—అనువాదము. సి. వెంకటనరసింహారావుగారు రాజమండ్రి. 0-12-0.

పద్మపూజనము :—గ్రంథకర్త డి. యస్. రామారావుగారు రాజమండ్రి.

పరశురామచరిత్రము:—ప్రకాశకులు రామా కంపెనీవారు. ఏలూరు. 0-10-0.

పరీక్షిజ్ఞానము:—గ్రంథకర్త. శే. వెంకటరావుగారు ప్రకాశకులు సి. అమృతయ్యగారు, సెల్లూరు. 0-8-0.

ప్రచ్ఛన్నపాండవము:—గ్రంథకర్త. చిలకమర్తి లక్ష్మీనృసింహముగారు. రాజమండ్రి, 1-0-0.

బాలగుణితము:—ఎన్. చలపతిరావుగారు ఏలూరు. 0-8-0.

బాలరామాయణము:—పి. మాధవయ్యగారు. ప్రకాశకులు మాక్విలక్ కంపెనీవారు. మద్రాసు.

భాసనాటక కథాసారము:—గ్రంథకర్త కపిస్థలము కృష్ణమూచార్యులుగారు. ప్రకాశకులు మాక్విలక్ కంపెనీవారు, మద్రాసు రు. 0-6-0.

భాగవత కథాసారము. ప్రకాశకులు రామా కంపెనీవారు, ఏలూరు. రు 0-10-0.

భీష్మచరిత్ర:—గ్రంథకర్త బుక్క పట్టణము-రామానుజయ్య, రెడి పేరంటాలుపెట్టిపీథి, చాకలపేట. జేబ రు. 0-14-0.

మధురలాలన:—గ్రంథకర్త. ఎస్. వి. రంగాచార్యులుగారు. మాంబళము, 0-12-0.

మహాభారతము:—(సభాపద్యము) గ్రంథకర్త, కలివె పీఠ రాజుగారు (పూర్వకవి) ప్రకాశకులు మోడెంటు క్లబ్బువారు అనంతపురము.

మీరాబాయి:—గ్రంథకర్త. ఎన్. చలపతిరావు గారు ఏలూరు. 0-2-0

మహాభారత కథలు:—గ్రంథకర్త డి. సీతారామయ్య ఆ. 12.
విక్రమార్కుని కథలు:—గ్రంథకర్త. మహాపాధ్యాయ
వేదము వేంకట్రాయశాస్త్రిగారు మద్రాసు. 0-14-0.

శబ్దోచ్చారణరత్నమాల:—పి. ఎన్. రామశర్మగారు 0-2-0
సిరియాళ చరిత్రము:—గ్రంథకర్త. కొత్తపల్లి సూర్యరావు
గారు. ప్రకాశకులు నన్నయభట్టారక విలాసమువారు. చింతాద్రి
పేట, మద్రాసు.

సీతాదేవి:—గ్రంథకర్త. ఎన్. చలపతిరావుగారు. 0-2-0.
సీతాదేవి:—గ్రంథకర్త ఎమ్. హనుమంతరావుగారు 0-1-0.
సీతారామము:—గ్రంథకర్త. కలగవ అన్నపూర్ణమ్మగారు
వెల 1-0-0.

సోముడు:—గ్రంథకర్త. శతావధాని వేలూరు శివరామ
శాస్త్రిగారు. చిరివాడ కృష్ణాజిల్లా వెల 1-4-0.

హరిశ్చంద్రచరిత్రము:—గ్రంథకర్త. ఎన్. జలదర్శి ప్రసాద
రావు గారు. రాజమండ్రి. 0-12-0.

ఆంధ్రవచనభారతము: గ్రంథకర్త పూర్వకవి యగు కళిద
వీరరాజు 0-2-0.

సావిత్రి: ఎన్. చలపతిరావుగారు ఏలూరు 0-2-0.

మొదటి హిందీవాచకమునకు తెలుగు అనువాదము: ప్రకా
శకులు హిందీసాహిత్య సమ్మేళనమువారు, మద్రాసు.

నానార్థసంగ్రహము: వెల 0-1-6.

భీష్మచరిత్ర: గ్రంథకర్త బి. రామానుజయ్యగారు 58,
పేరంబాల సెటిలిఫీ, రాయపురం పోస్టు, మదరాసు 0-14-0.

ప్రహ్లాదచరిత్రము: గ్రంథకర్త జే. సీతారామస్వామిగారు
హిరపురము 0-6-0.

3. చరిత్ర గ్రంథములు—

నేతచరిత్రము:—గిడుగు వేంకటసీతాపతి గారు గ్రంథకర్త.
ప్రకాశకులు వెంకటేశ్వర కంపెనీవారు మద్రాసు 0-8-0.

నానారాజ్య చరిత్రము:—గ్రంథకర్త శ్రీరామ్ వీర
బ్రహ్మయ్య గారు. మచిలీపట్నము రు. 8-0-0.

మచిలీపట్టణము: గ్రంథకర్త ఎమ్. అప్పారావుగారు మచిలీ
పట్టణము.

4. వైద్యగ్రంథములు—

ఆరోగ్యవిషయములు:—గ్రంథకర్త. వై. యస్. హనుమంత
గారు ప్రకాశకులు ఏలూరు రామా అండు కంపెనీవారు.
0.

ఇక్ష్వాకుయోగము:—గ్రంథకర్త. బి. శ్యామసుందరరావుగారు
పురము, 0-9-0.

కొన్ని ప్రశస్తయోగములు: గ్రంథకర్త ఆచంట లక్ష్మీపతి
మద్రాసు 0-4-0.

ఆరోగ్యసర్వస్వము: గ్రంథకర్త వి. వాసుదేవశాస్త్రిగారు
కాకినాడ 0-6-0.

శ్రీబాలైద్యముధాత్తి: గ్రంథకర్త జి. వెంకటసుబ్బయ్య
రాయగుప్తగారు గుంటూరు 2-8-0.

ధ్వనంతరి:—మల్లంపల్లి శైరవమ్మగారు, బందరు 4-8-0.

5. రాజకీయములు—

ఇండియా ప్రభుత్వపుబ్లిక్స్:—ప్రకాశకులు పి. ఆర్. పాథ్
సారథి అయ్యంగారు చిత్తూరు.

హైందవ స్వరాజ్యము:—జి. హరిసర్వోత్తమరావు గారు.
అనువాదకులు 1-0-0.

6. కళాగ్రంథములు—

మనశ్శక్తి:—గ్రంథకర్త ఎమ్. వి. మూర్తిరాజు గారు.
మొదటూరు తెనాలి తా|| 1-0-0.

సుగీతగానమనోహరి:—గ్రంథకర్త. వీణ అమృత్యుగారు.
ప్రకాశకులు ఎన్. ఆశవందారు నాయుడు, మద్రాసు.

7. వేదాంతగ్రంథములు.

ఆత్మనాత్మవివేకము:—గ్రంథకర్త జే. పట్టాభిరామశర్మ
గారు, కోపూరు, నెల్లూరుజిల్లా వెల 0-2-0.

ఆంధ్ర వేదాంతాద్వైతసిద్ధాంత తామసి:—గ్రంథకర్త
శబ్దల నారాయణశాస్త్రి ప్రకాశకులు. ఏ. వి. జగ్గారావు గారు,
విశాఖపట్టణము వెల 0-12-0.

తత్త్వసంధానము:— అనువాదకులు డి. ఆదినారాయణ
రెడ్డి మున్నగువారు, మరువాడ, నార్తార్కాడుజిల్లా వెల 4-0-0.

విశిష్టాద్వైత సంగ్రహము:—వావిలాల వేంకటేశవరధానులు
గారు, గ్రంథకర్త, బందరు వెల 0-6-0.

ఈశ్వరప్రమాణములు, బ్రహ్మసిద్ధాంతములు: ప్రకాశకులు
ఆంధ్రబ్రాహ్మమండలీవారు కాకినాడ 0-8-0.

న్యాయదర్శనపరిచయము: ఆర్య. నారాయణమూర్తిగారు
హిందూపూరు.

8. జీవితచరిత్రలు.

అడిదమునూరకవి:—గ్రంథకర్త అడిదము రామారావు గారు
విజయనగరమునందలి ఆంధ్రపారిజాత గ్రంథమాలికలోని తొలివక్తు
మము వెల రు 1-4-0.

కవీంద్రుడు చరిత్రము:—గ్రంథకర్త శిరిసి ఆంజనేయులు
గారు వెల 0-8-0.

గంధిమహాత్ముడు:—గ్రంథకర్త పి. నరసింహముగారు విజ
యనగరము వెల 0-1-0.

వస్తువృత్తి జీవితచరిత్రము:—గ్రంథకర్త రెవరెండు క్రూటు
దొరగారు, మద్రాసు.

సిద్ధార్థచరిత్రము:—గ్రంథకర్త చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహుగారు, రాజమహేంద్రవరము నెల 0-12-0.

రాకొ జగన్నాథరాయుని జీవితము:—గ్రంథకర్త సూరిహాసకవి తిరుపతి, నెల లేదు.

9. కల్పనాగ్రంథములు.

అపూర్వప్రతిభ:—కే. ఆర్. కృష్ణారావుగారు గ్రంథకర్తలు. ప్రకాశకులు సి. లచ్చారావుగారు, చిత్రాడ నెల 0-12-0.

ఆంధ్రరాజులకథలు:—గ్రంథకర్త టి. కేశవరావుగారు. ప్రకాశకులు ఆంధ్రవాణి గ్రంథమాలా సంపాదకులు, ఇనగల్లు, గుంటూరుజిల్లా నెల 0-2-0.

ఇచ్చినీకుమారి:—గ్రంథకర్త కేశవరావు వేంకటకాశ్రియగారు, నెల 1-8-0.

కథాగీతములు:—చెల్ల పాపయ్యగారు నెల 0-4-0.

కలికృష్ణసోత్రము:—పి. యతిరాజుగారు, మద్రాసు.

క్రిష్ణమనుమాలదండ:—కే. రాజరత్నముగారు పరమేశ్వరము నెల 0-2-0.

గోదావరి:—గ్రంథకర్త యాతగిరి లక్ష్మీకాంతరావుగారు, ప్రకాశకులు వి. ఆర్. జగపతివర్మగారు, పెద్దాపురము.

జయచంద్ర విజయము:—గ్రంథకర్త ఎన్. వెంకటనరసింహారావుగారు, భీమవరము. 1-8-0

త్రిలింగ చిన్నకథలు:—గ్రంథకర్త అక్కిరాజు ఉమాకాంతముగారు, ప్రకాశకులు ఆంధ్రవాజ్మయమిలిపారు గుత్తికొండ, పిడుగురాళ్ల పోస్టు.

దుర్బుద్ధి:—గ్రంథకర్త ఎమ్. రాఘవాచార్యులుగారు, ప్రకాశకులు రామకృష్ణపెన్సిలారు ఏలూరు.

ధీరకల్లి:—గ్రంథకర్త కే. వెంకటరావుగారు కాకినాడ 0-1-0.

పల్నాటివీరుల కథలు:—గ్రంథకర్త అక్కిరాజు ఉమాకాంతముగారు 0-8-0.

పిచ్చివానికథ:—ఎమ్. హనుమంతరావుగారు గ్రంథకర్త కాకినాడ 0-0-6.

మదనకామరాజు చరిత్రము:—ప్రకాశకులు, ఎ. బాలకృష్ణనాయకరు, మద్రాసు.

మనోహర విజయము:—ఎన్. హనుమంతరావుగారు 0-12-0.

మయనభ:—గ్రంథకర్త పిల్లలమట్టి గోపాలకృష్ణయ్యగారు ప్రకాశకులు చెలికాని లచ్చారావుగారు చిత్రాడ 0-10-0.

ముక్తాంబ:—పిల్లలమట్టి గోపాలకృష్ణయ్యగారు, ప్రకాశకులు పి. రామకోటిశ్వరరావుగారు కూచిపూడి, గుంటూరుజిల్లా.

యంగంధవిజయము:—గ్రంథకర్త దొడ్ల వెంకటరామరెడ్డిగారు. ప్రకాశకులు ఎమ్. ఆర్. కృష్ణకృష్ణకృష్ణపెన్సిలారు నెల్లూరు 2-4-0.

రాజరత్నము:—గ్రంథకర్త చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహనుమంతులుగారు, రాజమండ్రి 0-12-0.

రుద్రమదేవి:—గ్రంథకర్త సీతారామచంద్రరాయకాశ్రియగారు (బద్దిరాజు)

శేచుక్క పగటిమక్కకథలు:—ప్రకాశకులు కుప్పసామి మొదలి మద్రాసు 0-1-0.

లోకతంత్రము:—ఎన్. చలపతిరావుగారు ఏలూరు 0-12-0.

వనకళాపూర్ణోదయము:—ప్రకాశకులు సి. వెంకటనరసింహారావుగారు రాజమండ్రి, నెల. రు 1-8 0

కళికళ:—గ్రంథకర్త కే. రంగయ్యగారు, నరసాపూరు 0-4-0.

కుకన ప్రతికథలు:—ప్రకాశకులు టి. బాలకృష్ణనాయకరు, మద్రాసు 0-4-0.

విధిలేని దత్తత:—గ్రంథకర్త డి. అప్పయ్యకాశ్రియగారు గుంటూరు 0-1-0.

విద్యుత్ప్రభ:—గ్రంథకర్త భాగవతుల చెన్నకృష్ణయ్యగారు గుంటూరు 1-0-0.

బాలవినోదకథలు:—గ్రంథకర్త ఎన్. చలపతిరావుగారు ఏలూరు.

గిరిబాల:—గ్రంథకర్త రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణశర్మగారు, ప్రకాశకులు సి. శ్రీనివాసరావుగారు అనంతపూరు 0-8-0.

అశోకుడు:—గ్రంథకర్త కే. యల్. యన్. సోమయాజులు రాజమండ్రి 0-12-0.

ఎడమకాలితన్ను కుడిచెంపముడు, ఇతరు: నామగడు, అతడు నామామరిమగడు:—గ్రంథకర్త పి. సుందరరామయ్య కొమరిపాలెము 0-4-8

10 నాటకములు.

ఆంధ్రమాళవికాన్నిమిత్రము:—గ్రంథకర్తలు మహాపాధ్యాయ వేదము వేంకటరాయకాశ్రియగారు మద్రాసు 0-12-0.

ఆంధ్రీకృతాభిజ్ఞానశాకుంతలము:—గ్రంథకర్త మంత్రి వెంగళభుజంగరావుగారు, ఏలూరు 0-12-0.

చారిత్రానాటకవంచకము:—గ్రంథకర్త వి. వెంకటలక్ష్మీనరసింహముగారు, కాకినాడ 0-10-0.

చింతామణిమాలామహానాటకము:—గ్రంథకర్త వజ్రల నారాయణకాశ్రియగారు, ప్రకాశకులు పి. పి. సత్యేశ్వరశర్మగారు శ్రీకాకుళము 0-12-0.

చిరకాలినాటకము:—ప్రకాశకులు పి. కృష్ణమాచార్యులు కంపెనీవారు, బల్లారి. 1-0-0.

తపశ్శివసంవరణము:—అనువాదకులు కాకర్ల కొండలరాయుడుగారు, కొవ్వూరు, కృష్ణాజిల్లా 0-12-0.

నందిపాటిమిత్రమిందాపరిణయము:—గ్రంథకర్త ఎన్. కే. హంబగారు, ప్రకాశకులు పి. సి. కవి. అనంతపూరు 0-8-0.

పద్మపూర్ణామము:—గ్రంథకర్త కాళ్లకూరి నారాయణరావుగారు 1-0-0.

పొదుకాపట్టాభిషేకము:- డి. యస్. రామస్వామి అయ్యంగారు తప్పము, నార్తార్కాడుజిల్లా.

పొరాణికభాసాటకము:- ఏ. వి. నరసింహమంతులు గారు, ప్రకాశకులు ఆర్. వెంకటాచలము కంపెనీ ట్రిప్లికేన్, మద్రాసు 0-4-0.

ప్రతిష్ఠావిజయరామరాణియము:- గ్రంథకర్త భాగవతుల నరసింహశర్మగారు బరంపురము.

ప్రచ్ఛన్నపాండవము:- గ్రంథకర్త గాడిచెర్ల హరిసర్వోత్తమరావుగారు మద్రాసు 0-12-0.

ధర్మహరిప్రబోధము:- అనువాదకులు దాసరి లక్ష్మణస్వామిగారు పితాపురము 0-12-0.

మదనసాయకము:- గ్రంథకర్త ఎల్లావంతుల జగన్నాథమంతులుగారు బరంపురము.

మనోహరము:- గ్రంథకర్త తల్లాప్రగడ వెంకటసుబ్బారావుగారు శనివారపుపేట, ఉచితము.

రఘుకావ్యవీయము:- గ్రంథకర్త డి. యస్. రామస్వామి అయ్యంగారు తప్పము, నార్తార్కాడుజిల్లా. 0-2-0.

వసంతకోకిల:- గ్రంథకర్త ఏ. అంజనేయశాస్త్రిగారు, ప్రకాశకులు డి. నరసింహరావుగారు బందరు 1-0-0.

వీరసంయుక్త:- గ్రంథకర్త మోచెర్ల హనుమంతరావుగారు, కాకివాడ 1-0-0.

శ్రీకృష్ణకులభారము:- గ్రంథకర్త డి. సీతారామరావుగారు బందరు 0-12-0.

సత్యవతిలీలాసము:- గ్రంథకర్త ఎల్. వెంకటరమణకవిగారు ప్రకాశకులు డి. త్యాగరాయశాస్త్రిగారు మద్రాసు. 0-4-0.

సావిత్రినాటకము:- గ్రంథకర్త డి. గోపాలకృష్ణయ్యగారు భాజమండ్రీ.

సానిత్రినాటకము:- గ్రంథకర్త డి. సీతారామరావుగారు బందరు 0-12-0.

సుగ్రీవపట్టాభిషేకము:- గ్రంథకర్త కన్నూరి సుబ్బారావుగారు అనంతపురము.

హరిశ్చంద్రనాటకము:- రావుబహద్దరు భవానందంపిళ్లెగారు మద్రాసు. 0-8-0.

హిందూకథానాటకము: గ్రంథకర్త ఏ.వి. నరసింహమంతులుగారు ప్రకాశకులు ఆర్. వెంకటాచలము కంపెనీవారు 0-4-0.

బ్రహ్మవిద్యపల్లె చంద్రహాసనాటకము: గ్రంథకర్త కే. సింగయ్యగారు, ప్రకాశకులు ఏ. పి. కవి అనంతపురము వెల 0-8-0.

లంకాదహనము: గ్రంథకర్త డి. సీతారామరావుగారు, ప్రకాశకులు కే. సుబ్బారావుగారు భీమడోలు వెల 0-9-0.

ప్రతిష్ఠాపాండవము: గ్రంథకర్త ఏ. నుండరరామయ్యగారు, ప్రకాశకులు యస్. వి. వి. నారాయణరావుగారు కొమరిపాలెము

సత్యభామానునోల్లస నాటకము: గ్రంథకర్త ఎల్. తాతాచార్యులుగారు నరసారావుపేట.

వీరసేనవిజయము: గ్రంథకర్త ఏ. వెంకటహనుమంతరావుగారు పండుర గోదావరిజిల్లా 0-10-0.

అకటవికటనాటకము: గ్రంథకర్త ఎస్. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు గుంటూరు 0-4-0

11. మిత గ్రంథములు

ఆనార్యమతఖండము:- గ్రంథకర్త దుర్భాక సీతారామశాస్త్రిలుగారు ముక్కపట్నము.

అనుభవశతకము:- నల్లా చిశోటయ్యగారు. పాలకొల్లు. కృష్ణాజిల్లా 0-1-0.

అంజనేయదండకము:- ప్రకాశకులు వావిళ్లవారు మద్రాసు. వెల 0-2-0.

అంతరంగిక జీవితము:- ఇది ఇమిటేషను అప్ క్రిస్తు అనుదాని కనువాదము. అనువాదకులు నిడమర్తి వెంకటనరసింహారావు భీమవరము 0-12-0.

ఆత్మానంద బోధానందశతకము:- గ్రంథకర్త బి. సెంకటాచలశర్మగారు. కోసరారిపల్లె, విత్తూరుజిల్లా.

ఆదిత్యస్వాదయము:- ప్రకాశకులు. వి. నూర్యవారాయణగారు, ఏలూరు 0-1-0.

ఆరాధనక్రమము:- గ్రంథకర్త. శివరెండు పి. వి. ఎమ్మెటుగారు. కర్నూలు

ఆర్యానంద సంకీర్తనలు:- ప్రకాశకులు. డి. శుబ్బయ్యగారు. ఏలూరు 0-4-0.

అలూరు రంగనాయక మాహాత్మ్యము:- గ్రంథకర్త. డి. వెంకటాచార్యులుగారు 0-8-0.

ఈశ్వరతారావళి:- గ్రంథకర్త, జే. సీతారామస్వామిగారు. పితాపురము.

ఈశ్వరీశతకము:- సెనగల హనుమయ్యగారు పాలవర్తి. గుంటూరుజిల్లా 0-2-0.

కసాతేశ్వరశతకము:- గ్రంథకర్త, ఏ. సీతారామస్వామిగారు, పితాపురము.

కీర్తనలు:- అద్దంకి దాపిడుగారు. గ్రంథకర్త శేంషాపాడు (దక్కను) 0-1-6.

కృష్ణదండకము:- కే. యస్. రాఘవాచార్యులు కడప.

కృష్ణస్తోత్రము:- వెంకటాచార్యులుగారు ఏలూరు.

కొటిశ్వరస్వామిదండకము:- గ్రంథకర్త, పాపరాజు వెంకటకృష్ణయ్యశర్మగారు. నరసారావుపేట 0-1-0.

క్రిష్ణమనులూదండ:- గ్రంథకర్త. కే. రాజరత్నముగారు వరహపురము. గుంటూరుజిల్లా 0-2-0.

క్రిందవలె పదీకము:- ప్రకాశము, క్రిష్ణయన్ లిటరరీ ఆస్పీసియేషనువారు వద్రాసు 0-1-0.

గణపతి:- సత్యను బ్రహ్మణ్యకవులు 0-0-6.

జగన్నాయకా ప్రభు:- గ్రంథకర్త ఎన్. పేరరాజుగారు. చరలూరు. కర్నూలుజిల్లా 0-1-0.

జ్ఞానాంబాదండకము:- గ్రంథకర్త కే. నుదర్శనదాసు గారు వెల 0-0-6.

తిరుమంత్రార్థసారము:- గ్రంథకర్త బి. రాఘవదాసుగారు వెల 0-1-0.

తెలుగు కీర్తనలు:- గ్రంథకర్త రెవరెండు ఫా నెటుగారు మెదక్, నై నామయిలాకా.

దీనసంక్షేపకళకము:- గ్రంథకర్త మోచెర్ల హనుమంతరావు గారు కాకినాడ 0-4-0.

ధన్వంతరి దండకము:- గ్రంథకర్త చివులుల సత్యనారాయణ శాస్త్రి వెల 0-1-0.

నాగబ్రహ్మకళకము:- శంకరరెడ్డిగారు 0-4-0.

నారసింహ నక్షత్రములు:- గ్రంథకర్త బి. సత్యనారాయణ మూర్తి గారు బెజవాడ 0-0-6.

నిజలింగ విక్రమ్య చరిత్రము:- గ్రంథకర్త ఎన్. పెద్దరంగయ్యగారు కర్నూలు.

పంచముఖలింగకళకము:- గ్రంథకర్త పి. పాసారావుగారు విజతాడివాడ, విశాఖపట్నంజిల్లా 0-1-0.

పంచపదవిలాసము:- గ్రంథకర్త ఎమ్. వెంగళరావుపు బరంగుపేట 1-0-0.

ప్రత్యక్షీకరణము:- ద్వితీయకాండము.

పానకాలు నృసింహస్మరణము:- ఎమ్. ముత్యముగారు మంగళగిరి 0-1-0.

పానకాలస్వామిస్తోత్రము:- బి. గుంపరావు నెనారి 0-1-0.

పార్థ సారథికళకము:- ఎన్. రామమోగివిగారు విజయనగరము 0-2-0.

పెరుంబూరు మహావ్యక్తము:- 0-2-0.

భక్తకల్పద్రుమకళకము:- బి. ఆచారయ్య శాస్త్రిగారు బయ్యవరము, గుంటూరుజిల్లా 0-2-0.

భక్తజనమనోరంజనము:- గ్రంథకర్త దాసు లక్ష్మణస్వామి గారు, విశాఖరము 0-4-0.

భక్తికళకము:- బి. వెంకటరమణయ్యగారు, విశాఖపట్నం వెల 0-4-0.

భక్తిజ్ఞానకీర్తనలు:- గ్రంథకర్త బి. నాగలింగారావు గారు, ప్రకాశములు ఒంటెరు నాగయ్యకం వెనివారు రాజమండ్రి 0-2-0.

భగవద్గీతార్థమంజరి:- గ్రంథకర్త కోటూరి పట్టాభినురాయణ గారు 0-2-0.

భగవద్గురువలె:- బి. మూరయ్య, శబ్దపట్టి.

భజనకీర్తనలు:- గ్రంథకర్త బి. నరసింహదాసుగారు, ప్రకాశము పి. రంగనాయకులుగారు తిరుపతి 0-1-6.

భద్రకాళికళకము:- గ్రంథకర్త జి. రామభద్రరాజుగారు ప్రకాశములు బి. సూరపరాజుగారు బరగపూడి, గోదావరిజిల్లా 0-2-0.

భద్రాచలాధీశ్వరకళకము:- గ్రంథకర్త మోదవరపు లక్ష్మీనా సమాంబగారు 0-2-0.

చురళిఖ:- ప్రభాకర ఉమామహేశ్వరశాస్త్రిగారు గ్రంథకర్త, నరసారావుపేట 0-4-0.

చురేశ్వరకీర్తనలు:- గ్రంథకర్త జి. వెంకటసుబ్బారాయణ గారు.

చురళిఖ:- ప్రభాకర ఉమామహేశ్వరశాస్త్రిగారు గ్రంథకర్త, నరసారావుపేట 0-4-0.

చురేశ్వరకీర్తనలు:- గ్రంథకర్త జి. వెంకటసుబ్బారాయణ గారు.

చురళిఖ:- ప్రభాకర ఉమామహేశ్వరశాస్త్రిగారు గ్రంథకర్త, నరసారావుపేట 0-4-0.

చురేశ్వరకీర్తనలు:- గ్రంథకర్త జి. వెంకటసుబ్బారాయణ గారు.

చురళిఖ:- ప్రభాకర ఉమామహేశ్వరశాస్త్రిగారు గ్రంథకర్త, నరసారావుపేట 0-4-0.

చురేశ్వరకీర్తనలు:- గ్రంథకర్త జి. వెంకటసుబ్బారాయణ గారు.

చురళిఖ:- ప్రభాకర ఉమామహేశ్వరశాస్త్రిగారు గ్రంథకర్త, నరసారావుపేట 0-4-0.

చురేశ్వరకీర్తనలు:- గ్రంథకర్త జి. వెంకటసుబ్బారాయణ గారు.

చురళిఖ:- ప్రభాకర ఉమామహేశ్వరశాస్త్రిగారు గ్రంథకర్త, నరసారావుపేట 0-4-0.

చురేశ్వరకీర్తనలు:- గ్రంథకర్త జి. వెంకటసుబ్బారాయణ గారు.

చురళిఖ:- ప్రభాకర ఉమామహేశ్వరశాస్త్రిగారు గ్రంథకర్త, నరసారావుపేట 0-4-0.

చురేశ్వరకీర్తనలు:- గ్రంథకర్త జి. వెంకటసుబ్బారాయణ గారు.

చురళిఖ:- ప్రభాకర ఉమామహేశ్వరశాస్త్రిగారు గ్రంథకర్త, నరసారావుపేట 0-4-0.

చురేశ్వరకీర్తనలు:- గ్రంథకర్త జి. వెంకటసుబ్బారాయణ గారు.

చురళిఖ:- ప్రభాకర ఉమామహేశ్వరశాస్త్రిగారు గ్రంథకర్త, నరసారావుపేట 0-4-0.

చురేశ్వరకీర్తనలు:- గ్రంథకర్త జి. వెంకటసుబ్బారాయణ గారు.

చురళిఖ:- ప్రభాకర ఉమామహేశ్వరశాస్త్రిగారు గ్రంథకర్త, నరసారావుపేట 0-4-0.

వెంకటకృష్ణభారతము:—(హరికథ) గ్రంథకర్త. పాపరాజు వెంకటకృష్ణయ్యగారు సరసారావుపేట. వెల 0-1-0.

వెంకటాచలరమణకళికము:—గ్రంథకర్త. పి. శ్రీరాములు నాయుడుగారు బండరు.

వెంకటేశ్వరమేలుకొలుపులు:—గ్రంథకర్త. కే. వెంకయ్య చానుగూరు. 0-1-6.

వేదవాక్యపాఠములు:—గ్రంథకర్త. శైటనుగారు. 0-10-0.

వేదాంతరత్నాకరము:—గ్రంథకర్త. కే. వీరభద్రయ్యగారు గుంటూరు. వెల 0-2-0.

వేదకళికము:... వి. వెంకటకవిగారు. కాకినాడ.

వేదాంతరహస్యము:—గ్రంథకర్త. బంకపల్లి వెంకటసునీపా పిఠాపాటి శ్రీకాకుళము.

శ్రీరామకళికము:—గ్రంథకర్త. రాధామాధవరావు గారు కాకినాడ. వెల 0-2-0.

శ్రీహరికళికము:—సి. వెంకట్రామాచార్యులు గారు ఏలూరు, ల 0-4-0.

శుద్ధసర్వజ్ఞతత్వములు:—గ్రంథకర్త. శేలనాథుల వెంకట సుబ్బయ్యగారు. ప్రకాశము. రామాకంపెనీవారు ఏలూరు.

వట్టలగురుబోధసారము:—గ్రంథకర్త. చాగంటి వీరమాంబగారు రాజమండ్రి. 0-2-0.

సంగమేశ్వరకళికము:—గ్రంథకర్త. డి. భవానీసేంపు గారు కంబంమెట్ట.

సిద్ధాంతసారసంగ్రహము:—ప్రకాశము కంపెనీ సుప్తిరాజుగారు కాకినాడ. వెల 0-1-6.

నానుమజ్ఞానము:—ఎస్. వెంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి గారు గ్రంథకర్త. గుంటూరు. 0-12-0.

అధ్యాత్మరామాయణకీర్తనలు:—ప్రకాశము కే. అచ్చయ్య గారు రాజమండ్రి.

మతపాఠములు:—ప్రకాశము కిక్కియన లిటరేచరుసామెట్టి గారు మద్రాసు.

సర్వరత్నము:—గ్రంథకర్త. కే. భాగిపాటిశర్మగారు కొట్నూరు సంతకపురము.

ఉడిపిశ్రమహిమ:—గ్రంథకర్త. పి. గుండురావు గారు కడిపి 0-2-0.

అద్వైతబ్రహ్మేశ్వరీ తారావళి: వి. కోదండరాజుగారు ప్రకాశము జి. ఎస్. పి. నారాయణసారీరావుగారు చెడకుపల్లి గుంటూరుజిల్లా 0-2-0.

రామతారావళి: ప్రకాశము వి. కోదండరాజుగారు కంకల గుంట, సరసారావుపేట తాలూకా.

శ్రీ సురజీవ్యపుణ్యములు: జి. జి. లారీగారు తెంగుళూరు 0-0-6.

శత్రుహన్యములు: గ్రంథకర్త. వాగ్భూషణముగారు ప్రకాశము పి. త్యాగరాజుశ్రేష్ఠిగారు మద్రాసు, 0-1-0.

భావరే: గ్రంథకర్త ఎమ్. నాగవీరేశ్వరశాస్త్రిగారు పెకం దరబాదు (వక్కాను) 0-4-0.

ప్రాచీనైటుమతఖండము: గ్రంథకర్త. పామ్మలవారీగారు ఏలూరు 0-9-9.

శ్రీమదవద్యుత్తారము: ప్రకాశము పి. బుచ్చిరామయ్య గారు బెజవాడ.

సింహగిరికళికము:—వరహగిరి నారాయణశర్మగారు.

తిరుపతి వెంకటేశ్వర కల్పావళిము: గ్రంథకర్త యస్. నూరిదాసువి తిరుపతి 0-4-0.

ఆర్యరహస్యము: గుమ్మరపు నూర్యనారాయణమూర్తి గారు బరంపురము 0-4-0.

వెంకటేశ్వర కీర్తనలు: జి. తిమ్మాదాసుగారు, ప్రకాశము పి. త్యాగరాజుశ్రేష్ఠిగారు మద్రాసు.

లక్ష్మీచెన్నకేశవకళికము: పోతా వెంకటకృష్ణదాసుగారు, ప్రకాశము వి. వెంకటప్పయ్య బెజవాడ 0-4-0.

ప్రభుమందరీకళికము: గ్రంథకర్త. పి. వెంకట్రామయ్యగారు కాకినాడ 0-4-0.

అమ్మవారిదండము: ప్రకాశము పి. సన్యాసి నాయుడుగారు బెజవాడ 0-1-0.

ఎడ్లరామదాసుచరిత్ర: ప్రకాశము వి. యతిరాజులు నాయుడుగారు మద్రాసు 0-4-0.

నూర్యనారాయణమూర్తికళికము: వి. వెంకయ్యదాసుగారు రాజమండ్రి.

12. ఇతర గ్రంథములు.

అంటరానివార్త:—ప్రకాశము శ్రీకృష్ణశ్రమము వారు బెడపాళెము. వెల 0-2-0.

అద్విజోట:—గ్రంథకర్త. యశగిరి లక్ష్మీనరసింహారావు గారు ప్రకా. జగపతివర్యగారు పెద్దాపురము. వెల 0-4-0.

అంజనేయగడలు:—ప్రకా. జి. పాపయ్య గారు ముత్యాలమ్మపేట.

ఉపన్యాసమాలిక:—గ్రంథకర్త. కే. చినరఘుపతిరావు, పితా పురము.

ఉర్విశనిద్ర:—ప్రకాశము పి. నూర్యనారాయణమూర్తి గారు విశాఖపట్టణము.

ఏకకలానగరద్యయివాదసంగ్రహము:—గ్రంథకర్త. వావిలి కొలప సుబ్బారావుగారు మదరాసు.

ఒరంగులు ఒంటివిట్ట వివాదము:—గ్రంథకర్త. పాద్మిబాట్ల వీరయ్యపంతులుగారు బెజవాడ.

కన్యకాంబాచరిత్రము:—గ్రంథకర్త. నారాయణభాగవతులు గారు. ప్రకాశము చెడకుపాడ సుందరరామ శాస్త్రిగారు.

కమృతలభ్యుదయము:... ఎస్. వెంకటకవి గారు ఏలూరు. వెల 0-2-0.

కలియుగచర్య:... గ్రంథకర్త. పి. వెంకటరత్నము గారు, పితాపురము. వెల 0-4-0.

కాంభోజరాజు:... ప్రకా. తుమ్మలమొదలిగారు మదరాసు.

కైకేయీ ప్రబోధము:... గ్రంథ. నారాయణ భాగవతులు. ప్రకా. పి. సుందరరామశాస్త్రిగారు మద్రాసు. వెల 0-2-0.

గయోపాఖ్యానము:... (పదము) గ్రంథకర్త. పి. రామలక్ష్మయ్యగారు. ప్రకా. పి. సత్యనారాయణమూర్తి గారు, విశాఖపట్టణము. వెల 0-1-6.

గీతావళి:... ప్రకాశము వి. నరసింహారావుగారు చిత్తూరు.

గోపాల్కృష్ణపంథము:... కే. పి. కృష్ణారావుగారు గంపల గూడెము మహాగిరిరాజుగారు.

గ్రంథాలయము:... గ్రంథకర్త. యశగిరిశ్రేష్ఠిగారు.

సు కృ తి ప్ర శ స్తి

* జ్యోతిషరత్నాకర సిద్ధాంతి శివశంకరశాస్త్రిలు గారు

శ్రీవఘ్నే గళంకరుఁ డా రా

ఘృతఁ డా వాల్మీకికృతిని తుమ నెలకొలిపెన్
శివశంకరుండు శ్రీ యాం

ప్రవాల్మీకి ప్రోక్తకృతికే ప్రాముఖ్య మిడన్.

క. కవి సాష్టాంగసమస్కృతి

సవినయత సమర్పిత మని సక్స్కృతి నిడటన్

చవిగొనక యుండఁ దగ దని

సవివేకత నాదుకొంటి సద్విసముఖులొన్.

క. పుట్టిరి కవు లెందఱొ, మఱి

గిట్టిరి కావ్యంబు లెన్ని గిట్టిరి బుద్ధులెన్

ఇట్టిపరిస్థితి నేఁ గవి

భట్టారకుఁ డెఱుమఁ గాదు భావింపంగన్.

క. అయిన న్నా యాశయమున్

నయోత్తలం బెల్లవాడ నాద్యు ల్వయ్యల్

దయచే మదుక్తి భాగము

స్వయంబులి ప్రభ నెఱింగి స్వస్తి వదింపన్.

క. సద్యః పరనిష్కృతికై

నూద్యులు మొదవుటయు నిజ్ఞ నూచక మందున్

వృద్ధ్యకృతిరూప మగుట య

విద్యావిచ్ఛేద ముట విదితాగ్రం టా.

క. ఎటు లన శ్రుతిసారం బని

పటుమతు లరసిరి సదగ్ధ పరిణతిచే గం

స్ఫుటగదాకృతి నొక్కటి

పటుతమశారము రా ముపద మని కాడె.

క. ఆ దివ్య రామనామమే

శేదాశేదప్రపంచ భిక్షార్థంబున్

మేదిని దనరూపున నుప

సాదించెం ద్రివిధసన్మపరతత్వముచే.

క. సకలపురాణంబులలో

నొకంకము కామరూపిని విలుచింపన్.

ప్రకటప్రభావమపించన్

సుకవీంద్రుండు పుట్టఁబట్టి సుయశం బుడెన్.

క. ఆ వాల్మీకిముగ్ధుండె

భూవినుతుం డయ్యె భవ్యభూతిం గనుటన్

భావింప నరఁ డెఱింగె మ

యావల్మీకమున పెదకి యాత్మాశంకున్.

క. ఆముని వదొగభీర

నిమ్ముగ మది నెఱుంగ నేని కెందఱో విజ్ఞాన్

సమ్ముదమునఁ బారాయణ

సమృద్ధిఁ గడఁడెఱుచుండు సతతము భాత్రిస.

క. అట్టి మహాకావ్యంబుం

గట్టిగ సరికట్టఁ బూని కను సాహసి యు

తుట్టుదవఱువఁ దీర్చెడు

పట్టు గదా! యట్టి గట్టిపట్టి పశ్యె.

క. వ్యక్తి కరించె నిర్మల

భక్తిప్రాభవమే! పూర్వభవపుణ్యంబో!!

సూక్తిక్రియామనస్క

ప్రోక్తం బెద్దియను భువిని బూర్జిత సంపద.

క. ఏవంవిధకావ్యంబుం

గావింపన్ సాంతముగను కర్త యెవం డా

భావింపఁగ నని యడిగెద

రా వాపలికొనఁడు ముప్పరాయుండె యగునన్.

క. అంతటి సకృతుం బబ్బుట

వింత యనం దగద చూడ విధివిహితం జా

కాంతరపైకనిధాన

స్వాంతుం డై యొప్పు నరఁడు సత్కవి గానన్.

క. బిరుదుగ శలసెన్ సత్కవు

లయముదమున నాంధ్ర వామలూటాద్యపుండె

ధరణి నిలిం దని మెచ్చుట

నరయం గా నితకన్న నధికుండు కలఁడె.

క. ఇక్కవి గద సన్యం దన

నొక్కడె విలసిల్లు ముంక సుస్థితిగలుగుడై

తత్కుండలాంధ్రు లెందఱొ

గ్రమ్మన సానూయు లైరి గ్రామ్యు ల్గారె.

* వీరు మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ కళాశాలలో గర్వాటక పండితులుగ నున్న యాంధ్రులు. భాషాశ్రయకవిత్వ కవిత్వాశైలి తెలియుటకై ఆంధ్రవాల్మీకిరామానుజమునై విచ్చిన పద్యాత్మిక మగు అభిసారయ్యతమునూ కొన్ని పద్యములు ఇందు ప్రకటితములు—సంపాదకుడు

క. సౌమ్యకృతి నెంద జతిన్
మనమతిం గ్రామ్యకృతిగఁ జాటగఁ నేమా
రమ్యుని దోహకముఁ దన
రమ్యతే కే హాని గాని రాఁగలవ కనన్.

క. ప్రాజ్ఞమనమ్య ల్లాందలు
స్వప్నానవశంబు జగము నర్వ వనుచు న
ల్పజ్ఞతఁ దమలో నెంచక
సుజ్ఞకృతిం దెగడి తెగడి సొంపలుదు రొగిన్.

క. లక్షణ నులక్షణం బను
పక్షమె భగవత్కథాధ్యపద్యంబులలో
లక్ష్యము కా దయచు స్వా
నేక్ష స్ఫుటలను మాటు విజ్ఞాలె యజ్ఞాన్.

క. తన యాశ్వాసలు మునుపె యు
పనిప త్నారంబు నింది పాపము లనం
గనకపుంగుంధము లిడి భువి
జనసామాన్యం బటందుఁ జాటించినటుల్.

క. గాయత్రాదికమహిమ క
పాయము రాకుండ నదియె పరిణామం బై
యీ యాంభ మనం దుండెగ
ప్రాయంగా నెవలితము ప్రాజ్ఞా డిలందె.

క. దుష్ప్రజ్ఞాభావతయనె
నిష్ప్రజ్ఞావాల్తే కాశ్యపిర్వాహతయనె
దుష్ప్రభుసేవాభావ మ
దుష్ప్రాయుఖ్యము నిర్దుష్టమితఫలంబుల్.

క. ఇన్నిటి నందిన సత్కర్మ
కన్న న్మతియుఁకడు కలఁడి ఘనుఁ డీయలలో
నన్ని యటులండె నిందు ప
కోన్నతి ననరూపముఁ దగుట న్నినుక నుండె.

క. సాక్షము గానా బిష్టుని
తే జానకభూ ప్రభుని నుతిం గనఁ గలర
రాజనరేంద్రుఁడు రామండె
రాజులెం బీతికఁపుగ ప్రభువందె డె.

క. మధురసూక్ష్మాశ్రయనిన్
సద్గుణవంతున్ సుగుప్తదానపరిన్
తగ్గుణలేకాకృష్ట ము
హృద్ధుని నై యిట్లు చెప్పి హృష్టఁడనగుదున్.

క. * పుట్టగ వచ్చిన గుణములు
గాని పోన కలుషాత్ములకున్

గట్టిగఁ జేప్పినబుద్ధులు
పట్టు నెమనమునకు నిలువఁబు నే! తిరమై! (ఆం.వా.రా.అర.౩౩౬)

క. ఇ ప్పద్యప్రకరణమున
సౌష్ఠ్యగ న్ధంబుఁ బూని యూహించినచో
దప్పనినే జేప్పనుచుట
తప్పకఁ దా నిట్లు చేయఁ దగు నని తోచున్.

క ఎవని కెది దృఢగుణం బగు
వివర్జితం బగుట యిది వివశం బయినన్
జెవిగొను తమతుల యింట
న్నివసంపదు ధన్యమచలని యై కదరా.

క. దోషము ? ఇది బుధులకు, చుట్టి
దోషానందా? చూచి తోచినభంగిన్
దూషించిన భూషించిన
రూపణభూషణలు లేవు తుష్టాత్మునకున్.

క. భూసురుడవు నానుకటి
భాసిల్లగ భాసురమతి వ్యాసోత్తలకున్
వ్రాసెద విక నీ సుమకము
బాసయుఁగదా వాసి కెక్కి భాసిల్లు నిలన్.

క. పుణ్యం దగు నీతం దని
గణ్యం దగు నీతఁ దనియుఁ గవితానన్నె
పుణ్యం దని భుక్యం దని
గణ్యగుణం దనియు భాత్రి గంటివి ఖ్యాతిన్.

క. కవి యాయుస్సుభిన్నధుల
బ్రవిగులహా నాది కావ్యప్రా మద్యమునున్
అవిశేషేర్తినఁ దన ద్విజ
సువిధ నాశీస్సు నాదు సూక్తి ఘటించున్.

క. అనంద గామసత్కృతి
నానందించితిని చుటియు పొంద్రుండ నగుటన్
ఆనందము నాంధ్రమునం
దానీతనుభోత్తులందు నందితిని గడున్.

క. భాషాత్రయకవితావా
గ్యోపాపాదారవింద యుగభూభీ
భూషానిర స్తకోషమ
నీషాభ్యుత నిచ్చిపోయ నభాభారతియే.

క. శివుఁడు వరదుండు శంధుఁడు
కవిగమ్యుండు రతుండు శాస్త్రకరుండు నరయ శ్రీ
సకలహితఁ డాత్మసిద్ధాం
లివిహితకృత్యుఁ డని పలుకు భృతి రఘువరుఁడె.

* 'కామం స్వభావో యో యస్య న కక్యః పరిమర్జితం, న హి దుష్టాత్మనా మార్క మావస త్యాలయే చిరమ్.' (వా.మాలము)

కౌమారభృత్యము

అయ్యుచ్చేదవికారద, చావలి రామమూర్తిశాస్త్రి గారు

కుమారుల రక్షణ మననది యాయుచ్చేదాష్టాంగములలోనొక ముఖ్య మయినది. శిశువులకు వలయు దినదినాభివృద్ధియు సంభవించెడు వ్యాధుల చికిత్సయు, వీభాగమున విపులముగా విమర్శింపఁబడినవి. ఈభాగము కేవలము మన యాయుచ్చేదముననే కాక అంగయూనాని వైద్యకము లందును విమర్శింపఁబడినవి. కాని ప్రకృతము మనదేశమున కాయుచ్చేద పద్ధతులంతటి యుపకారకము లితరములు గావని యెట్లు తెలింగిన విషయ మగుటకు ఈ పద్ధతులు మన దేశమున విశేషవ్యాప్తితో లేనందునను జనసామాన్యము చాలఁ గష్టములకు లోనగుచున్నది. కావున నీవిషయమును గొంచెము వివరింపఁబూనిరిని.

శిశువు జనించినతోడనే సైంధవ లవణముఁ గలిపిన తేనె నేయి శరీరమునకుఁ బూసి శరీరము నావరించి ముందు మామిడి తినిచేయవలయును. అనంతరము ప్రకమలవలనఁ గలిగిన ఆ మాసముపోవుట వై బలాతైలము మున్నగు తైలములచేఁ జక్కఁగ శరీరమును తమపరలెను సైంధవలవణము కలిపిన తేనె నేయి ప్రేలితో శిశువునోటియందు రాయుటవలన కఫము మున్నగుదోషములు హరించును. నేతితో గర్భారమును గలిపి దానినిశరముపైని బ్రతిమింజతో చేయవలయును. పిదప నాభిసాళమును నాలు గంగుళములకు వై కొక దారము గట్టి యక్కడ ఛేదించి యా నాళికలముతోఁ గూడిన మూత్రమును శిశువు మేడలో గట్టవలయును. ఛేదించిన నాళిమును చెంగల్వకొట్టుచే కాచిన తైలముతో లేపనము చేయవలయును.

తరువాత పాలుగలచెట్ల ఆకులు మొదలగునవి చేసి కాచిన వియును, కుగంభద్రవ్యములచే కాచినవియును బంగారు, వెండి, మొదలగు లోహములు చేసి కాచినవియు నగు నీళ్లతో గాని గోరు తెచ్చని నీళ్లతో గాని శిశువులకు ఆకాలములయందును దోషములకుఁ దగినట్లు వెలగయాకు నొందలగువానిని చేసి కాచిన లవణముతో గాని స్నానమును జేయింపవలయును.

స్తన్యపానక్రమము.

శిశువునకు మొదటి దినమున నల్లనుగంధిరాల మార్గము చేసి నేయి వీనిని గలిపి మూడుపాదముల నాకింపవలయును. రెండుమూడు దినములందు అట్లుగా యను మూలికతోఁ దయారచేసి నేలిన త్రాగింపవలయును. మూడవదినమునఁ గాని నాలవ దినమునఁగాని తల్లికి స్తన్యము అభిర్భవించును. అప్పటినుండియుఁ దల్లిపాలు పిల్లల కాహారముగా నుపయోగింపవలయును. మొట్టమొదటిసారిగా చేసినపాలును మొదటఁ గొన్ని ధారలను వైన పిండిచేయవలయును. అట్లు చేయకున్న

విడ్డకుఁ బ్రమాదము వాటిల్లును. తల్లిపాల నిచ్చుటయే పిల్లలు క్రమక్రమాభివృద్ధి నొందుటకు ముఖ్య కారణము, ఒకవేళ తల్లిపాలు లేని యెడలఁ బిల్లయందు మిక్కిలి ప్రేమగలదియును, సమానబాలి గలదియును యోగ్యురాలును రోగములేవియు లేనిదియును వ్యసనము లేవియు లేనిదియును లేవద్యత్సయును సమృద్ధిగాఁ బాలు గలదియును నగు శ్రీని శిశువునకుఁ బాలిచ్చుటకై నియమించితిమేని ఆశిశువునకు నదా ఆరోగ్యము మంచి బలమును గలుగును. శిశువులకు శుద్ధమయిన స్తన్యము నుపయోగింపవలయును. శుద్ధ స్తన్యలక్షణము వాగ్భటమున నిట్లు వివరింపఁబడినది. పాలను నీటితో వైచినతోడనే భేదములేకుండ నీటిలోఁ గలసిపోయిన మొదల నవి శుద్ధ మగు పాలు. వాతదూషిత మగు పాలు నీటితో చేసినతోడనే నీటిపైని బేలుటయు, నురుగు గట్టుటయు మొదలగు గుణము లగపవను. ఆపాలను నేనించినచో మలమూత్రబంధము గలుగును. వైత్యదూషిత మగు స్తన్యము నీటి మిఁద చేసినతోడనే పచ్చని రంగుగిల లగవనును. వానిని నేనించిన సర్వాంగకాపము గలుగును. కఫదూషిత స్తన్యము నీటిమిఁద చేసినతోడనే నురువు గట్టినిటిలో మునిగిపోవును వాని నుపయోగించిన నగ్నిమాండ్యము గలుగును.

వీనిలో రెండేసి దోషము లున్నయెడల ద్వంద్వజము అనియు మూడు దోషము లున్నయెడల సాన్నిపాలికదూషితము అనియు నెఱింగి శుద్ధ మగు స్తన్యమునే విడ్డలకు నుపయోగింపఁదగును. ఒకవేళఁ దైని జెప్పిన లక్షణములు గల యుపమాత (పాలతల్లి) లభింపనియెడల మేకపాలిచ్చుట యుత్తమము. అనియు దుర్లభము లయినచో నావు పాలను మేకపాలతో సమానగుణము గలవానిగాఁ జేసి యుపయోగింపవలయును. వాగ్భటాచార్యుడు “ఉవుపాలతో ముయ్యాకు పొన్న కోలపొన్న వాడుడు నేలములగ పల్లెరు వీని వేళ్లుగాని, ముయ్యాకుపొన్న కోలపొన్నల వేళ్లు మూత్రమే గాని చేసి కాచి కొంచెము చక్కఁగ గలిపిరచో నవి మేకపాలకుండు లాఘవాదినుగుణములు గలవి యగు”నని చెప్పి యున్నాడు. విడ్డ కాటుమాసములు గడచువఱకును బాలిచ్చువారు గాని పోయువారు గాని మిగుల విశేషముతో మెలంగవలయును. తెలివితేమిని విడ్డ యేడ్చినపు డెల్లఁ బాల నిచ్చినచో నజీర్ణము కలగును. ప్రస్తుతము మనదేశమునందలి శిశువు రణముల కిది యొక హేతు వనుట నిస్సంశయము. కావున నదివఱకు త్రాగించిన పాలు బాగుగ జీర్ణించిన వని తెలిసికొని తిరిగి పాలిచ్చుచుండవలయును. అటు మాసములకు లోఁబడిన శిశువునకు క్షీరాదుఁ దగియును (పాలుమూత్ర మారారముగాఁ గలవాఁడు) ఆటలతరువాత క్షీరాన్నాదుఁ దగియు నంజులు గలవృత్తి. అటు మాసములు గడచిన

పిదప శిశువునకు ముఝాబురీతి పొలను లభింపజేయును. అప్పుడును నగు నన్నమును గూడ నీయవచ్చును. దంతములు మొలచిన పిదప శిశువునకు క్రమముగా దల్లిపాలు మానిపింపవలయును. మానిపించుటలో మిక్కిలి లభ్యమైన బుట్టికరమును నగు నన్నమును నుపయోగించుచుండవలయును. శిశువునకు దంతము లంకురించినపిదప (1) సారపప్పు, అతియధురము, తేనె, పేలపిండి, కలకండ, వీనిని జక్కగ గలిపి అనియె నుడికించి యుండ్రముగాఁ జేసి యిచ్చిన మంచి పుష్టి కలుగును. (2) మారేడుపిండెలు, పీలకులు, పేలపిండి, చక్కెర, వీనిని అవిరిచే నుడికించి యుండ్రముగా నుపయోగించిన జలరాన్ని చక్కగ వృద్ధి యగును. (3) ఆరెఘ్రవృక్ష, చక్కెర, పేలపిండి, మఱియును తృప్తికరములు బలకరములు నగు నితరవస్తువులను జేర్చి వైరీతి నుండ్రములు చేసి యిచ్చినచో నతీర్థవిరచనములు మొదలగువాని నాపి శిశువున కాకోగ్యము నిచ్చును. శిశువునకు పదునెనిమిది మాసములు గడచినపిదప స్తవ్యమును క్రమక్రమముగా నాపిచేయవలెను. కొంగలు పాలుగల తల్లిలు తమబిడ్డలకు అయిదాఁతొండ్లు వచ్చు వఱకును స్తవ్యము నిచ్చుచుండుట నక్కడక్కడ కలదుట. అది పిల్లలకుఁ జాల బుద్ధిహంద్యమును గలుగఁజేయును. కావున ఈ దురభ్యుసమును మానవలెను. అవయున్న చిన్నపిల్లలు చావల్యమున నేవేని యనర్థము లగు పనులు చేయుటయు వారి నితరులు భయపెట్టుటయుఁ గలదు. అట్లు భయపడిన శిశువునకు చాల గ్రహణీయాన్ని లభింపజేయుటకు సంభవించును. కావున నట్టిసందర్భములనుండి శిశువులను గాపాడుకొనవలయును. మఱియుఁ బిల్లలనుముఱికిబట్టలనుండియు, చెడుగాలినుండియు

శింపఁజేయు నాహారవిహారములనుండియు రక్షింపవలయును. సంతతము బిడ్డలనెత్తికొని నలిపివేయరాదు. ఈవిషయములను చక్కగ గమనింపనియెడల గొప్ప అనర్థము వాటిల్లును. ఈ విషయమున వాగ్గుటాచార్యులు 'వస్త్రవాచా త్కీరస్పర్శా స్వాలయే ల్లంఘితాచ్చ తప్' అని తెలిపియున్నాడు. ఈవయసు కలుగు బాలురకు బ్రాహ్మ్యదిఘృతమును వచాదిఘృతమును ఇచ్చిన జాలభాధము గలుగును. బ్రాహ్మ్యదిఘృతము:—మందాకబ్రాహ్మ్య తైల ఆచారు వనకొమ్ము నల్లనుగంధి పాల చెంగల్యకొమ్మ వైంధవనణము పిప్పల్లు వీనిని సమభాగములుగా తొయకొని అందు నీళ్లు పోసి ఘృతమును దీసి దానికి నాల్గవ భాగము నేలిన కలపి యథావిధిగ నేయి మిగులునట్లు కాచుకొనవలయును. దీని నుపయోగించినచో బిడ్డలకు వాక్పటుత్వము బుద్ధిపాటవము జ్ఞాపకశక్తి ఆయుర్వృద్ధి గలుగును. మఱియును పిల్లలకు పీడ సోకుట గ్రహభాధ ఉన్మాదము మున్నగునవి నశించును.

వచాదిఘృతము:—వసు తిప్పతిగ కవోర్పరములు కరకకాయలు తైలదంతెన వాయువిదంగములు సొంటి ఉత్తరేణి వీనిని సమభాగములుగా గ్రహించి కల్పము చేసి ఆవునేతిలో జేర్చి విధిప్రకారము పాకము చేసి యిచ్చిన శిశువునకు బలము బుద్ధి జ్ఞాపకశక్తి ఆయుర్వృద్ధి వాక్పటుత్వమును గలుగును. ఇట్టినులభ్యములు నుత్తరుములు నగు బొవధము లెన్నియో యాయుర్వేదమునఁ జెప్పబడి యుండినను తెలియక పోవుటచేత బిడ్డలను పాడుచేసికొనుచున్నారు. విజ్ఞు లికఁనైనను శిశురక్షణమున బద్ధుడగు లగుదురు గాక యని ప్రార్థించెదను.

ర క వి త

అ. రా మ లింగ స్వామి గారు

మలయ నగమునందఁ బుట్టి మందమంద గతుల మెట్టి వాననతో నానలతో వరలు చుండెదన్.
 లలికల నుయ్యాల లూఁగి యతిమధురరసంబు ద్రాగి కేళితోడ, హాళితోడఁ గెరలు చుండెదన్.
 నెలయోటను స్నానమాడి యగుట పాట నోయి గూడి చలువడితోఁ గలరతితో నలరు చుండెదన్.
 ఏమి జన్మ మేమి చేవ? ఏల బ్రతుక యారె! జీవ సౌఖ్య మింత * జరుగుచుండ నమని పోయినన్.

గాలి పడగగములఁ జేల్చి ఘనతరుమనునములఁ దాల్చి వేడుకతో బోడిమితో గ్రీడఁ జేసెదన్.
 ఘన మహిషములను మీటి వనధుల నవలీల దాఁటి బలముతోడఁ జలముతోడఁ జెలగు చుండెదన్.
 జలివిలి చెమరించు బాలి కల కపాలములను సోలి త్రాచు నోటఁ దగిలియోటఁ దరలి పోయెదన్.

అస్మిన్ గ్రామే గ్రహరిక సకాశాస్మిన్ త్యా ద్యధ్యహలస్య భూశ్చేదీ కృత్వా చస్త్రాకృతా
ప్రతిష్ఠ మగ్రహరజ్యైత్యా సర్వకరైః ఐహ్యత్వ మాతాపిన్యో రాత్వనత్వ పుణ్యాభి వృద్ధతే
ఉరామల్ల నివాసినే వత్ససోత్రాయ వాజసనేయస బ్రహ్మచారిణే జఞ్ఞ

శం డ న శే ఖ—శం డ న ప్ర క్క.

శమ్యుకే కా త్తికకృష్ణాష్టమ్యా ముదకపూర్వ [౦] సంగ్రహ తద్విదిత్వా స్వభూమి మనుసా
యతాం వశేనది త్పరివాధా కాయ్యేతి । సీమాలిక్షానిచాత్ర పూర్వేణ వల్గిక ప్రతః
క్షేత్రపాలీ తతో ఘోషణవాప్యః వశ్చిమపాలీ తతః పునరపి క్షేత్రపాలీ
దక్షిణేన హ్యుత్తరవన్న సీమాద్వికావవ వశ్చిమేన క్షేత్రపాలీ తతోవల్గికః
తతఃప్రతిమా పాషాణపక్షిః ఉత్తరేణాపి క్షేత్రపాలీ తతోవల్గికః పునరవల్గికః
[త]తోపూర్వ వల్గికమనుప్రప్తతి । భవిష్యద్రాజభిశ్చాయ స్థానధమ్మాను పాలనీయః

మా డ క శే ఖ—మా డ క ప్ర క్క.

తథాచ వ్యాసగీతాః—బహుభిర్వనుధాదతా బహుభిశ్చాచుపాలితా యస్యయస్య
యదాభూమి సైస్యతస్య తదాఫలం—స్వ దత్తామృదత్రాంవా యత్నాద్రక్ష యుక్తిష్ఠిరమహీ [౭]
మహిమతాంశ్రేష్ఠ దానా చ్ఛేయోనుపాలనం షష్ఠింవర్ష సహస్రాణి మోదతేదివి
భూమిదః ఆక్షేప్తా చానుమద్రాచ తాన్యేవ సరశేవసేదితి । ప్రవర్ధమాన విజయ
రాజ్యసంవత్సరా అశీతి ౦౦• కా త్తికకదివ ౨॥ ఇదం వివయచన్ద్రేనభాను
చన్ద్రేన్యనూననా శాసనం రాజసింహస్య లిఖితం స్వముఖాజ్ఞయా ।

మా డ క శే ఖ—శం డ క ప్ర క్క. న.

మల్లలాగ్రనిష్పేష నిష్పిష్టా రాతిసప్తతేః
శ్రీమతో ప్రతిఘాజ్ఞస్య రణాభీతస్య శాసనమ్ ।

తే లు డ గు న అ ర్థ వి వ ర ణ ము

శుభము. సర్వర్థ ముఖ రమణీయ మైన విజయ కలింగనగరము నుండి:—సకల భువన నిర్మాణక మూలభూరుడును భగవా
నుడును సగు గోకర్ణస్వామియొక్క పాదద్వంద్వ ప్రణామము వలన నవగత మగు కలికత్పవము గలవాడును, వివయ నయసంపదల కాధా
రుడును, తన ఆసిధారయొక్క సంచలన మూత్రముచేత వశపజయకొనిన సమస్త కలింగరాజ్యము కలవాడును, చతుస్సముద్రిత భూమండ
లమునఁ బ్రసిద్ధి గాంచిన నిర్మల మగు కీర్తికలవాడును, అనేక రణరంగములందు జయశ్రేష్ఠము శార్థించినవాడును గాంగామలకుల
ప్రతిష్ఠాడును ఎడతెగని ప్రతాపముచే విసమిత లగు సమస్త పామంతరాజుల మాదామణి ప్రభావంబు పుంజములచే రంజితము లగు
పాదములు కలవాడును, మాతా పితృ పాదసేవకుడును పరమ మాహేశ్వరుడును అగు శ్రీ మాన్దివ్య మహారాజా గారు, శ్రోష్టకవర్తన
ప్రచేకమనందున్న హిందోగ్రామమునందు కూడియున్న కుటుంబుల నందఱను ఇట్లు ఆజ్ఞాపించుచున్నాడు:—మీకు తెలియుఁ గాక,
ఏమనఁగా — మాచేత నిచ్చుట అగ్రహారీకుల యొద్దనుండి అధ్యర్థుల పరిణామము గల భూమి విక్రయించుకొనబడి, విభక్తమై ఆచం
ద్రార్థ ప్రతిష్ఠముగా వగ్రహరముగా ఏర్పాటు చేసి, ఏ విధమైన పన్నులు లేకుండఁ జేసి, మా కల్లి కంఠుల యొక్కయు
మా యొక్కయు పుణ్యాభివృద్ధికై, ఉరామల్ల నివాసియును వత్సగోత్రుడును వాజసనేయ కాశీయుడును అగు జయశ్రేష్ఠులకు కాత్తిక
కృష్ణాష్టమియందు ఉదకధారాపూర్వముగ నీయబడినది. ఈ విషయమును ఎఱింగి, స్వభూమిని పాలించుకొన ప్రతిగ్రహీతులకు ఎవ్వరను
ఏ విధమైన బాధను చేయఁదగదు.

దాన మియ్యబడిన భూమికి వాద్యలు ఇవి:—తూర్పున నోకపుట్ట, అటువైపు తేత్రపాళి, అటువైపు ఘోషణవామియొక్క పశ్చిమపాళి, అచ్చటినుండి మఱల తేత్రపాళి. దక్షిణమునందు తర్రమునందు వలెనే వాద్యలు. వశ్చిమమున తేత్రపాళి, అటువైపు వర్మకము, అటువైపు కృత్రిమ మగు పామిజావంత్రి. ఉత్తరమునందు తేత్రపాళి, అటువైపు వర్మకము, పిమ్మట మఱియొక వర్మకము కూడ, తలువార మొదలి వర్మకము అనుక్రమముగా వచ్చును. తామును ఈ దానధర్మములను అనుమోదింది పాలింపఁదగుదురు. వ్యాస గీతలు కూడ ఇట్లే కలవు.

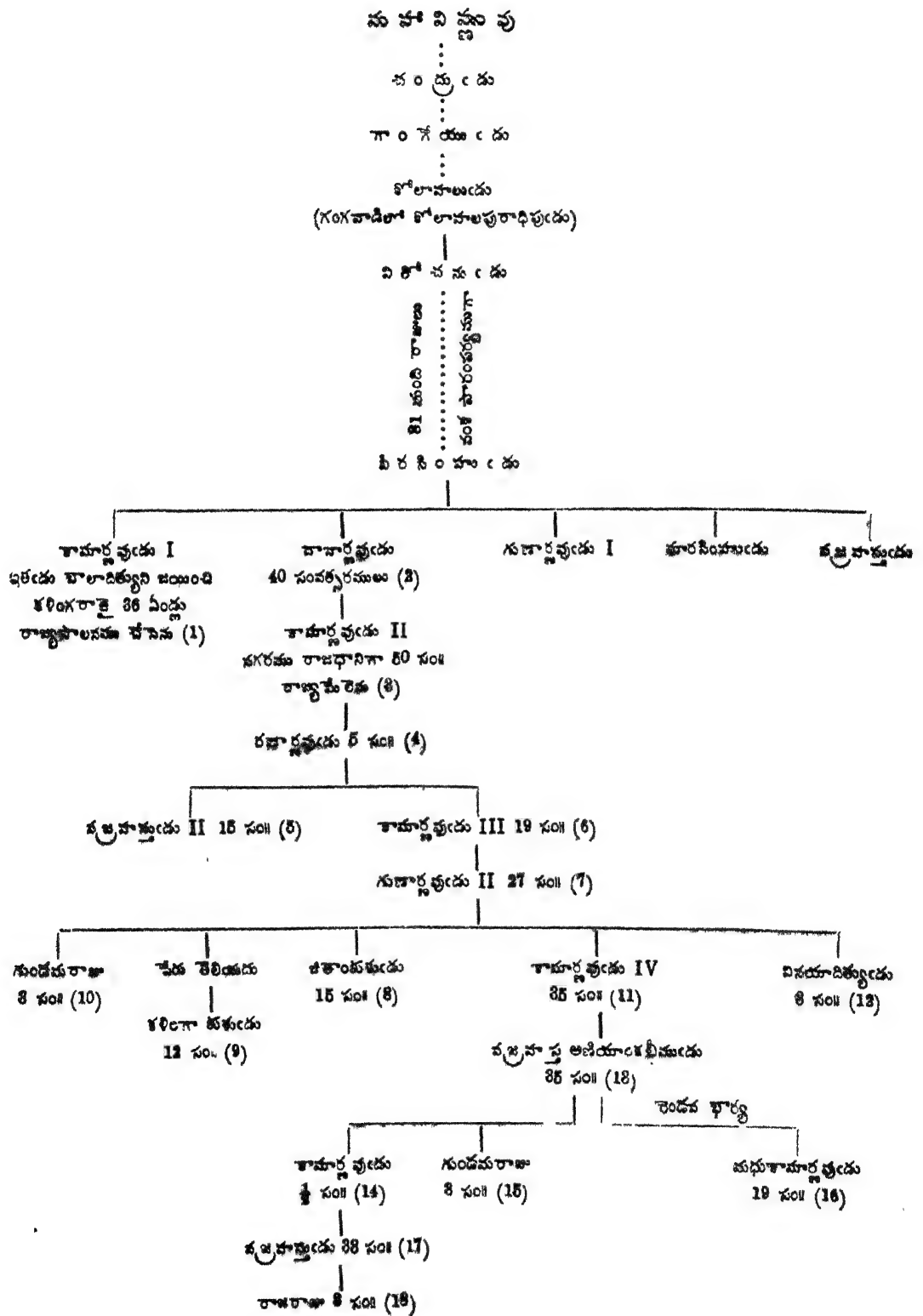
ఎట్లనగా:—అశేకులు వసుధను దానము చేసిరి. ఇట్లే అశేకులు అనుపాలించిరి. భూమి ఏ యే కాలమున నెవ్వ రెవ్వరి వశమున నుండునో అప్పుడు వారివారికి తత్ఫలము లభ్య మగును. ధర్మజ్ఞా!—స్వదత్తమును కాని పరదత్తమును కాని భూమిని బాధ నొకఁజేయకుండ రక్షించుచుండుము. మహానభావులలో నుత్తముడ వగు ధర్మజ్ఞా! భూమిని దాన మిచ్చుటకంటెను ఇతరు లిచ్చినదానిని అనుమోదింది పాలనము చేయుట యుత్తమును. ఇట్లు చేసిన దాతయును అనుపాలకుఁడును అరువదివేలండ్లు స్వర్గమునఁ గ్రీడింపఁగలఁడు. ఇందులకు ఆశ్చర్యించువాఁడును, ఆశ్చర్యపడిన అనుమోదించువాఁడును అరువదివేలండ్లు నరకమునఁ గూలియుండెదరు. అనుక్రమముగా జరుగుచు వచ్చుచున్న విజయరాజ్య గవత్యరములు ౮౦ అగునట్టి కార్తిక కృష్ణ ౮ దినమునందు ఈ కాసనము భావచంద్రనానుఁడగు విజయచంద్రుని చేత రాజసింహుఁడగు హస్తీవర్మయొక్క అజ్ఞ సనుసరించి లభితమైనది. కరవాళాగ్రమునఁ బిప్పిలిప్పిగాఁ గొట్టఁబడిన శత్రురాజులు కల వాఁడును, శ్రీమంతుఁడును రక్షాభితుఁడును నగు గాంగవంశీయునిని ఈ కాసనము.

కడచిన సంవత్సరమున (1919) జూను నెలలో నామిత్రులైన శ్రీయుత కాశీవాధుని నాగేశ్వర రావుపంతులుగారు ఉర్దూము రాజా గారివలన తమకంఠబడిన యొక తామ్ర కాసనమును పరిశోధనార్థమై నాకోసగిరి. ఈ కాసనము మూడు రాశిచక్రములైన వ్రాయఁబడినది. ఈచక్రము ఒక యంగరమువలన బంధింపఁబడియున్నది. రాజదత్త ములగు తామ్ర కాసనముల కంటకు నుంగరములమీఁద జమద్రీక లంఠట యాచారము. కాని ఈ కాసనపు టుంగరమువై నుండు ముద్రక యెప్పుడో యెట్లో చేయఁబడినదనఁడు, దీనివై నిది యిప్పుడు కానఁబడుట లేదు. కావట్టి ముద్రకవలన తెలియఁదగిన విశేష విషయములను తెలిసికొను నవకాళము నాకుఁ గలుగలేదు. ఈ కాసనము నందలి రాశిచక్రముల మొదటివానికి ఒక్క ప్రక్కను మాత్రమే అక్షరములు కలవు. తక్కిన రెండింటిని రెండు ప్రక్కలను అక్షరములు కలవు. ఇంగ్లెండ్ లికి మిక్కిలి ప్రాచీనమైనది. ఆంధ్రాక్షరములతో వ్రాయఁబడిన యీ కాసనము శ్రీ శివ బాలగవ శతాబ్దమునాటిదై యుండవచ్చును. ఇందలి లిపి మిక్కిలి ప్రాచీనమైన దనుట కెంత మాత్రమును సందేహము లేదు. ఈ కాసనము ఇప్పటికింపుమించుపదు నాఱు శతాబ్దముల ముందు వ్రాయఁబడినను, అక్షరము లెంత మాత్రమును అఱిగిపోక, స్ఫుటములై నిన్ననో నేఁడో వ్రాయఁబడియున్నవి. ఈ కాసనము ఉర్దూము సంస్థానములో ఏవ్రాచుమునందు ఎప్పుడు ఏ ప్రదేశమున ఏ సందర్భమునందు దొరకినదో శ్రీ నాగేశ్వర రావుపంతులు గారు విచారించి ప్రచురింపఁ గర్తలు. ఇది ఊఁకతో నిండిన మట్టి కుండయందు భూస్థాపితమై దొరకినట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. అందు వలననే ఇందలి అక్షరము లంత స్ఫుటముగా నున్నవి. లేనియెడల నీశేకులు చిలుముపట్టి మట్టిచే తినఁబడి యెప్పుడో జీర్ణదళకు వచ్చి యుండును. ఈ కాసనము త్రికలింగ మను నాంధ్ర రాజ్యము మహా చ్యుతదేయం దున్న ప్రాచీన కాలమున నాడేకపు చక్రవర్తులలో నొక్కఁడగు హస్తీవర్మ మహారాజుచే వ్రాయంపఁబడినది. ఈతఁడు గాంగ వంశజుఁడు. ఈ కాసనయొక్క పాఠమును ఆ ప్రతిబింబములకు ఎదుర నున్న పేజియందు ఇచ్చితిమి.

మన మిప్పు డీ కాసనమునకు కాలనిర్ణయము చేయవలసి యు

న్నది. మహారాజైన హస్తీవర్మ ప్రవర్ధమాన విజయరాజ్య వత్సర ముల 80 ఆగు కార్తిక కృష్ణాష్టమినాఁ డీవానము చేసేనట్లు మాత్రమే మన కీ కాసనము లెఱుఱుచున్నది. కాని, యీ హస్తీవర్మ తండ్రితాత లెవ్వరో, ఈ అశేతి 80) సంఖ్యను కాలివాహనశకము నకు గాని, మహాశక మనకుగాని మూలము యెట్లో— మున్నగు విషయములు మనకుఁ దెలియవు. సమద్రగుత్తులితో యుద్ధముచేసి యోడిపోయిన హస్తీవర్మయొక్క (ఈ కలఁకు గాని, యాతఁడు వేంగి దేశాధిపుఁడైనట్లు గయాతేత్రమునందలి స్తంభమువై వ్రాయఁబడిన కాసనమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. కలింగునగ రాధిపుఁడైన మన కాసనములోని హస్తీవర్మయు ఆ హస్తీవర్మయు నొక్కరేయనుటకు వలసినంత యాధారము దొరకజాలను, ఆహస్తీవర్మ మన కాసనముగాని హస్తీవర్మ గా నూహింప వీలులేదన్నది. అందువలన నీ కాసనకాలమును మనము వేలశాస్త్రములకలన నిర్ణయింపవలసి వచ్చుచున్నది. “గాంగామలటలలిలక” అను కాసనములోని సమాసము వలన నీ హస్తీవర్మ గంగవంశపు రాజుఁడు, కలింగదేశపు చరిత్ర, మింకను స్పష్టముగా వ్రాయఁబడకపోవుటచేతను, పాశ్చాత్యపరిశోధకులు వ్రాసిన కొన్ని విషయములు అన్యోన్యవిరుద్ధములై యుండుట చేతను, గంగరాజుల చరిత్రమును నేను కాసనప్రమాణానుసారముగా నిర్వృత్తి ముందు నిర్ణయించి, ఆ వెనుక నీ హస్తీవర్మ కాల నిర్ణయము చేయవలసి యున్నది.

కాసనములవలనఁ దెలియఁబడిన సంగతుల ననుసరించి, త్రికలింగ రాజులను రెండుకాఖలవారినిగా మనము విభజింపవలసి యున్నది. అందు రెండవకాఖలవారిలో నొకఁడైన కామర్ణాపుండ్రును రాజా తమ్మారపు కలింగవంశపు రాజులను జయించినట్లు అనంతకర్మచోడ గంగ దేవుని సింధురాపురపు కాసనమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. ఈ రెండవకాఖలవారి వంశవృక్షము కొన్ని కాసనముల ననుసరించి యీ కింద వివరింపఁబడినది. ఒక్కొక్కరాజయొక్కయు ‘జ్యోతిరపాలన’ కాలముకూడ దీనివలనఁ దెలియఁదగును. ఈ కాసనమును ఇతర కాసనములతోఁగూడఁ బోల్చిచూచి, సరియైన కలింగరాజుల పట్టికను ఈవ్యాసాంతమునందుఁ జేర్చుచున్నాను.

నేను తెలిసిన ఈమె కంటి వంశావళికి ఆధారము తెచ్చి యని యొక్కరైనను ప్రస్తావింపవచ్చును. "నిజగుదధిభంగు గణితేషు శకవత్సరేషు సుభాగో" అనిగా శక సంవత్సరములు 1040 యం దొనఁబడిన, త్రిశలింగాధిపతి డగు అశ్వమేధుని చోడగంగజేవుని సింధూరపురి తామ్రశాసనములలో నితని వంశావళి తెలుపబడినది. ఈశాసనమును ఇప్పుడు చెన్నపురిలోని డి.రె.నమ్మ ప్రదర్శనశాలయందు చూడవచ్చును. ఇదిగాక శక సంవత్సరములు "అజగిరినిధి" అనిగా 979 సంవత్సరపు పొట్టున వర్ణ ద్వారా ఆదివారమునాఁడు త్రిశలింగాధిపతి డగు వజ్రహస్తజేవునిచే నొసఁగబడిన నడగాము తామ్రశాసనములవలన గూడ నీవంశములలోని గుండమరాజు (10 యవరాజు) వంశావళి (వజ్రహస్తరాజుని) వజ్రహస్తనివటకును చెలు పబడినది. ఇందలి తెక్కలనుబట్టి ఈవంశపురాజులు పందొమ్మిం ద్రునుచేరి 432½ సంవత్సరములు ఏలినట్లునున్నది.

వైసి చెప్పినది "రెండవ వంశమునకు సంబంధించిన త్రిశలింగ రాజులవిషయము. మొదటివంశమును చేసిన కళింగరాజుల చరిత్రమునకు ఇంగ్లీషు ఆధారము లంతగా దొరుకలేదు. పశ్చిమ చాళుక్యచక్రవర్తి యగు మంగళేశ్వరవిక్రాంతకుడు వంగంగ కళింగ కట్టూరు మగధ మద్రాళ కేళి గాంగ మూషక పాండ్య ద్రమిళ చోళియ అశీస వైజయంతి పురాధీశులను జయించిట్లు బాదామిశాసనములవలన, సత్యాశ్రయపులకేశి కళింగరాజుతో యుద్ధముచేసికట్టు విహారాశాసనములవలన, దెలియుచున్నందున ఈశాసనముల శాలివాహన కళింగరాజ్యచరిత్రము విశదమగుచున్నది. వానిలోని మొదటి గాంగు వామర్యపుత్రుడు బాలాదిత్యుని జయించి కళింగాధిపతి డైకట్టు అనంతవర్మశాసనములవలన దెలియఁబడుటచే, ఈబాలాదిత్యుడెవ్వడో కనుక దెలియవలసియున్నది. (1) శక సంవత్సరములు 620 ప్రాంతములందు బాలాదిత్యుని కుమారుడైన ప్రకటాదిత్యుడెను రాజ్యోదయించిట్లు కలకత్తా చిత్రనమ్మశాలలో నున్న సారానాథాశాసనములవలన దెలియుచున్నది, ఈశాసనము శిథిలమై యున్నందున ఈబాలాదిత్యుడే కళింగాధిపతిడని నిర్ణయించుట సుబద్ధముకాదు. (2) వంశధరాజ్యము చేలిన గుప్తవంశములో నొక బాలాదిత్యుడ కలఁడు. అరవిందగూర్చియు మనకంతగా తెలియదు. (3) గుప్తవంశము 610 ప్రాంతములలో ధ్రువసేన బాలాదిత్యుడొకఁడగుండిట్లు వల్లభిశాసనములవలన దెలియవచ్చుచున్నది. ఈ శాసనములన భీతార్కణిడను రాజుకు ధారసేనుడను కుమారుడందొనెట్టును, అతని బాలాదిత్యుడగుచు, అతనికి కరగ్రామమును, ఆకరగ్రామమున ధారసేన బాలాదిత్యులను నిరువురు కుమారులును గలిగినట్లు తెలియవచ్చుచున్నది.

మనకు గానఁపిన యీబాలాదిత్యుడెవ్వడో తెలిసికొనుటకు ఆధారము లేవు. కాని ఈతని పూర్వమునందు త్రిశలింగము నేలిన రాజుల శాసనము లనేకములు మనకు గానవచ్చుచున్నవి. అందు సత్యవర్మ యనురాజు కళింగనగరమునుండి నూగోపరాగవసు యనున "గాంగేయవంశ సంవత్సర శతత్రయైక పంచాశతి" నొసగిన

శాసనములన బాలాదిత్యునికిఁ బూర్వముందు గాంగశత మొకటి యుండె ననియు నాశక సంవత్సరములు 551 లో సత్యవర్మ యుండె ననియును తెలియుచున్నది. సత్యవర్మకును బాలాదిత్యునికిని నడుమ ఎందఱురాజు లుండినో తెలియవచ్చుటలేదు. ఈయిరువురికిని నడుమ రమణమి ఏబడెండవవరకు యుండినను నుండవచ్చును.

హోనుత్సాంగు అను చీనాదేశపు యాత్రికుడు తనకాలము నందు కళింగరాజ్యమునకు రాజమహేంద్రవరము ముఖ్యపట్టణమని వ్రాయుచున్నాడు. వేంగిరాజ్యమునుజయించిన రెండవ సత్యాశ్రయ పులకేశి కళింగరాజ్యముతో యుద్ధముఁ జేసినట్లు విహారాశాసనములనఁ దెలియఁబడిన దని ఇదివఱకే నేను చెప్పియున్నాను. పులకేశియొక్క ఈశాసనము శకసంవత్సరముల 553 నాటిది. మంగళేశుడు కళింగరాజును జయించిన విషయముగూడ ఇదివఱకే చెప్పఁబడినది. ఈబాలాదిత్యుడు పశ్చిమ చాళుక్య చక్రవర్తులకు సంబంధించిన మనుష్యుడు కావచ్చును. ఏదియెట్లున్నను శకవత్సరములు 551 లో సత్యవర్మ శాసనము తరువాత మనకు మొదటివంశపు గాంగుల శాసనములు కానవచ్చుటచే లేదు ఈకాలమునందు దేశము చాళుక్యులకు స్వాధీనమై యుండినను ఉండవచ్చును. సత్యవర్మ తరువాత మనకు దెలిసిన రాజు బాలాదిత్యుడే. వీరినడుమ ఒక నూలు లే! ఏబది సంవత్సరములవరకు యుండవచ్చును. సత్యవర్మ తరువాతిరాజు బాలాదిత్యుడని తలంచుటకు ఆధారము తెచ్చియు లేవు. చేరునుబట్టి యీ బాలాదిత్యుడు చాళుక్యవంశపు రాజుగా కావచ్చుచున్నాడు. ఇదికాక సత్యవర్మయొక్క యొక శాసనము గాంగేయ సంవత్సరములు 551 లో కానవచ్చుటచే అసంతృప్తము నుండే సత్యవర్మ చనిపోయెనని గాని, బాలాదిత్యుడు 551 లో రాజ్య శ్రవణం దైనందున అతడు ఆ ఏటనే రాజ్యమునకుగూడ వచ్చెనని గాని చెప్పట సమంజసముకాదు. ఎట్లుచూచినను సత్యవర్మకును బాలాదిత్యునికిని నడుమ అనగా గాంగశతములు 551 కిని కాలి వాహనశకవత్సరములు 591 కును మధ్య-అధమము ముప్పది నాలుగి సంవత్సరముల వ్యవధి యైన నుండవచ్చును. లేనియెడల సత్యవర్మకును విమర్శింపఁబడుచున్న శాసనములలోని మిక్కిలి స్థాపనములైన యితరులకు తత్వమునకు సరియైన సమాధానము రారు. గాంగేయశకసంవత్సరములు 284 లో అనంతవర్మయను మహారాజు కట్టు "ఇండియన్ అంటిక్వరీ" పత్రిక 18 వ సంపుటములోని 161 పుటవలన దెలియుచున్నది. గాంగేయ శకవత్సరములు 183 లో గుణార్ధపుని కుమారుడగు జేవేంద్రవర్మచే నొక దానశాసన మీయఁబడినట్లు "ఎసిగ్రాఫియా ఇండిక్" యను పత్రికయొక్క మూడవ సంపుటము 181 వ పుటలో వ్రాయఁబడియున్నది. ఇంద్రవర్మ యను రాజు రెండవశాసనము లొసగినట్లు "ఇండియన్ అంటిక్వరీ పత్రిక" 18 వ సంపుటములోని 120, 124 పుటలవలన దెలియుచున్నది. ఇందు మొదటి శాసనము గాంగేయశకము 146 వ సంవత్సరమునకు రెండవది 126 సంవత్సరమునకు వ్రాయఁబడినది. గాంగేయశకము 91 వ సంవత్సరములో గంగవంశరాజున ఇంద్రవర్మరాజసింహుని శాసన మొక

కానవచ్చుచున్నది. అయ్యతాపురపు తామ్రకానములవలన కలింగ రాజ్యాధిపుడగు నింద్రవర్మ యను రాజేంద్రుడు గాంగళక వర్షములు 87 లో కరాచావర్తనయందలి సిద్ధార్థక గ్రామమును గౌతమ సగోత్రుడగు దుగ్గళ్యకు బసగించెట్లు తెలియుచున్నది. ప్రకృతమున మనము విమర్శించుచున్న కానము గాంగళకవర్షములు 80 వ సంవత్సరమునకుఁ జెందియున్నది. గాంగళకము 87 వ సంవత్సరము నాటి ఇంద్రవర్మయొక్క కానమును గాంగళకవర్షములు 80 నాటి మన ప్రకృతకానమును వ్రాసినవా రొక్కరేయని "ఇదం నయ చంద్రేణ భానుచంద్రస్య సానునా కాననః రాజసింహస్య లిఖితం స్వయంభాజ్ఞానం" యను స్లోకమువలనఁ జెలియుచున్నది. హస్తీవర్మ తరువాతిరాజే ఈ ఇంద్రవర్మ యని తెలుపుట కీ 87 వ సంవత్సరపు కానముకంటె ప్రబలాధారము తెచ్చియు నవసరములేవు. ఆకానము నీ దిగువ సూచించుచున్నాము.

1. ఓం స్వస్తి గర్భక్షృణు రమణీయా ద్విజను కలిజ్జనగరా త్సకలభవన నిర్మాణైక,
2. సూక్రిధారస్య గవతో గోకణ్ణకస్యామిన క్షరణ కమల యుగల ప్రణామా,
3. దివగత కలికలతో విజననం సంపదా సూధాగః స్వాసిధారా పరి,
4. స్పందాధిగత సకలకలిక్షాధి శ్చిరదుర్ధ తిరంగవేళు లావనీత,
5. బ ప్రధితమలయకః అగోక పరిపంక్షో జనక జయశబ్దో,
6. గాక్షామలకుల ప్రతిష్ఠః ప్రతాపాలితయా నా మిత సమస్త సామస్త,

Second Plate First Side.

7. మాదామణి ప్రభావోద్ధానంబు లంజిత చరణో మాతా పిల్ల పాదానుధ్యక్షః,
8. పరమసహేశ్వరః శ్రీచమరాక్షేప్త వర్మా కరాచావర్తనాం సిద్ధార్థక గ్రామే,
9. సర్వ సమవేతా సుటమివ సమజ్ఞాపయతి విదిత మస్తవో యధాస్మిన్),
10. మే రాజకటాక సి త్రేపాలస్య భూ శ్చేదీకృత్తి సర్వ కరైః పరిహి,
11. కేణా చన్ద్రాన్త ప్రతిష్ఠాన్తైతా మాతాపితృభ్య మాత్మనశ్చ పుణ్యాభివృద్ధయే గౌరి,
12. సుసంక్రాంత చ్చన్దోగన బ్రహ్మచారిణే దుర్గేశ్వర్యుః సూక్ష్మ భట్టారికా,

Second Plate Second Side.

13. మాదానా న్దటాక ప్రతిష్ఠాపన ముదగంజే ఉదక కేతుస్యాభి స్ఫుంధవత్తా,
14. తద్విదిత్వా సృభామి మనుపాలయతా [న్చ] కేసవి

- త్పరివాధా కాయ్యాకసోమే విజ్ఞాని,
15. పూశ్వేణ రాజకటాక పావనైవమీశేన పశ్చిమేన పరిపాల్యా వర్జిక త్రయా,
 16. ఉత్తరపాశ్యా కపాటసన్ధి పరిపామణి స్తతః సేవతో న్యః పామణి,
 17. స్తతోధి చూరతమద్వయా తతః కారకకృత్ శ్చేతి తిలా కో శేకపద్మ మాక్షే న కేసవి,
 18. ద్విపూతః కాయ్కోతి భవిష్య ద్రాభిక్ష్వాను ద్వాన భమ్మోకనుపాన్త స్తధాన వ్యాసగీతా.

Third Plate.

19. బహుభిప్రకాశుభాదత్తా బహుభిక్ష్వానుపాలితా యస్య యస్య యదాభామి స్తస్య,
20. తస్య తదాపలం పక్షింశ్చ సుసంక్రాంతి మోదతే దివి భూమిదః ఆక్షేప్తా చాను,
21. మస్తావ తాశ్వేన సరశేశీతో స్వదత్తాం పరదత్తాం వా యత్ని యధిస్తీర,
22. మహీమహీనుతాం శ్రేష్ఠః నానా శ్చేయోనపాలన మితి ప్రవర్థమాన విజయ,
23. గాక్షా సంవత్స 1811 (17) వైత్రామానాస్యాం ఇదం వినయ చంద్రేణ,
24. భానుచంద్రస్య నూనునా కాననం రాజసింహస్య లిఖితం స్వయంభాజ్ఞాయా ||

ఈ కానమునకు కాలనిర్ణయము చేయునపుడు హాలాదిత్యుడు ఎవ్వఁడు రాజ్యపదగ్రస్తుడయ్యెనో తెలియవలసియుండును. ఈ కాన త్వరము 891 లో ఈతఁడు కాచూర్పురిచే నియంపబడినను ఈ కానము అంతకు పూర్వపు కాలమునాటికి యుగము నిశ్చయము. సత్యవర్మ యొసగిన కాన వింకటి గాంగళకము 851-క చెందియున్నందున బాలాదిత్యునికి పూర్వము 871 సంవత్సరమును గాంగులు రాజ్య మేలినమాట నిద్రము. మన హస్తీవర్మ కానము గాంగవర్షమునకు 80 నాటి దగటచే ఇతఁడు సత్యవర్మకు 851-80=271 సంవత్సరము లకు మనువడి వాని సత్యవర్మ కకవర్షము 891 లోని రాజ్యము నకు వచ్చుటయు అయేట నే బాలాదిత్యుని పీఠింపబడుటయు అజే సంవత్సరముననే బాలాదిత్యునిగ గురింగరాజ్యమునుండి తొలగింపఁ బడినయు సంభవమగుచే గాంగవర్షములు 851 ని కకవర్షములు 891 గ పరిగణించవచ్చును. అట్లని సూక్ష్మవర్మకు 271 సంవత్సరములకు ముందున్న హస్తీవర్మ 591-271=320 కకవర్షమునాటి వాడగును. కాని మూఁడును ఏక కాలముననే జరుగుట అసంభవ మగుటచేతను మేనునుబట్టి బాలాదిత్యుడు వర్మరాజులలోనివాడు గాక చాళుక్య వంశజుడుగ కానవచ్చుటచేతను చాళుక్యచక్రవర్తులు కకవర్షములు 829, 856, సంవత్సరములలో వైత్రము కలింగముతో పోరాడుచుండుటచేతను ఒకప్పుడు కలింగరాజ్యమునకు ప్రధానపట్టణము రాజ మహేంద్రవరమై యుండినట్లు పశానుత్సాంగు చెప్పుచుండుట చేతను

ఈశాసనమునందలి లిపి కుత్సిత ప్రాచీనమగుటచేతను ఇదివరకు మనకు తెలియబడిన ప్రాచీన పూర్వపాగుక్య శాసనములలోని లిపికంటెను గూడఁబందలి లిపియొక్క ప్రాచీనముగఁ గానవచ్చుటచేతను బాలాదిత్యుఁడు కామార్జువునిచే జయింపబడిన 191 వ సంవత్సరమునకును సత్సర్వయొక్క గాంగళకవర్షములకు 251 కిని వదలు 50 సంవత్సరముల వ్యవధియుండఁచటల తలంచుట అసంభవము కాదు. అప్పుడు మాస్తివర్మశాసనము 26-27-280 లేక చూడాళ శకవత్సరములు 270 X 78 = 481 అగును. ఇదియే సముద్రగుప్తునిచే వెంగిరాజు ఓడింపబడినట్లు తెలుపుచున్న గయాక్షేత్రములోని ప్రసిద్ధశాసనముయొక్క కాలము ఎటు చూచినను ఈమాస్తివర్మయే సముద్రగుప్తునిచేత ఓడింపబడిన మాస్తివర్మకానవచ్చుచున్నాఁడు. అట్లు కాకపోయినను ఈతఁడు శకవత్సరములు 270 లేక చూడాళవత్సరములు 248 కాలమువాడనుటకు సందేహమేలేదు. అప్పుడు సత్సర్వ రాజ్యమునకు వచ్చుటయు రాజ్యమును పోగొట్టు కొనుటయు బాలాదిత్యుఁడు రాజ్యమునకు వచ్చుట గూ బాలాదిత్యుఁడు రాజ్యభ్రష్టుఁడగుటయు రెండవ శంకపు గాంగులు కలింగాధిపు లగుటయును వీని కన్నిటికిని 50 సంవత్సరములు క్యవధియుండును. కాబట్టి ఈ మాస్తివర్మయే సముద్రగుప్తుని కాలమునాటి మాస్తివర్మక మనము ఊహించు కొనవలయును.

పాశ్చాత్యపరిశోధకులు గాంగళకవర్షములను చూడాళకవర్షములనుగా మార్చు పద్ధతిని ఇంకను కనిపెట్టలేదు. ఈశాసనమునకు

మనము ఇంచుమించుగ దీనిని తెలిసికొనవచ్చును.

సముద్రగుప్తుఁడు క్రీస్తుశకము 325 మొదలుకొని 375 వరకు పరిపాలించినట్లు చరిత్రమువలన తెలియుచున్నది. ఈతఁడు 380 క్రీ.శ. సంవత్సరము లో సింహళీవర్షగా జరు మేసువర్షచేత బహుశక్తిగర్ముల వదివవాఁడు. ఈతఁడు 11 రాజ్యములను జయించినందునను, అందు కేంగిరాజ్యము గూడ నుండినందునను, ఇతర రాజ్యముల జయించిన వెనుకనే ఈతఁడు దక్షిణరాజ్యములకు వచ్చినందునను కేంగిరాజ్యము నితఁడు జయించిన నాటికాలము ఇంచుమించుగ క్రీస్తుశక వర్షములు 350 అయియుండును. అదియే మాస్తివర్మకాల మగుట చేతను ఈమాస్తివర్మ తరువాత నేను సంవత్సరముల నాటికి ఇంద్రవర్మ కింగరాజై యుండుట చేతను గాంగళకవర్షములు 30 ని క్రీ.శ. వర్షములు 350 గ మనము కొంతవరకు పరిగణించుకొనవచ్చును. కాబట్టి 350-37 క్రీస్తుశకము 20 లో లేక గాంగళకము ఆరంభమై నట్లు ఊహింపవచ్చును. దీనివలన గాంగళక వర్షములకు 270 కలిపిన యెడల క్రీస్తుశక వర్షములు రచ్చుని తెలుచున్నది. కాని ఇంచుమించుగ కొంతవరకుమాత్రమే దీనివలన సంవత్సరపరిమితి తెలగలదు. ఈమాస్తివర్మయే ఈతనివంశపువారసునై వుంటు. "పరమమాహేశ్వర" అనుపదము ఈవంశపు రాజులకు సామాన్యమైయున్నది. వీరు అఖంభ కివపూజాధురంధరులై కైవమరిము ప్రతిష్ఠించినట్లు దీరివలన నిశ్చయింపవచ్చును.

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు వరమామృతము

లోక వ్రభ్యుతిజెందిన అమృతాంజనము అనేకులచే వాడబడుచున్నది.

వేన వేలు విక్రయము
తలనొప్పుల మాన్పును
వాపుల రూపు మాపును
దురదను తగ్గించును వాయువుపోట్ల
బాపును బెణుకుల భేదించును దగ్గును
తేలుబాధను తీసివేయును పార్శ్వపు
నువ్వుల బారదోలును పోట్ల

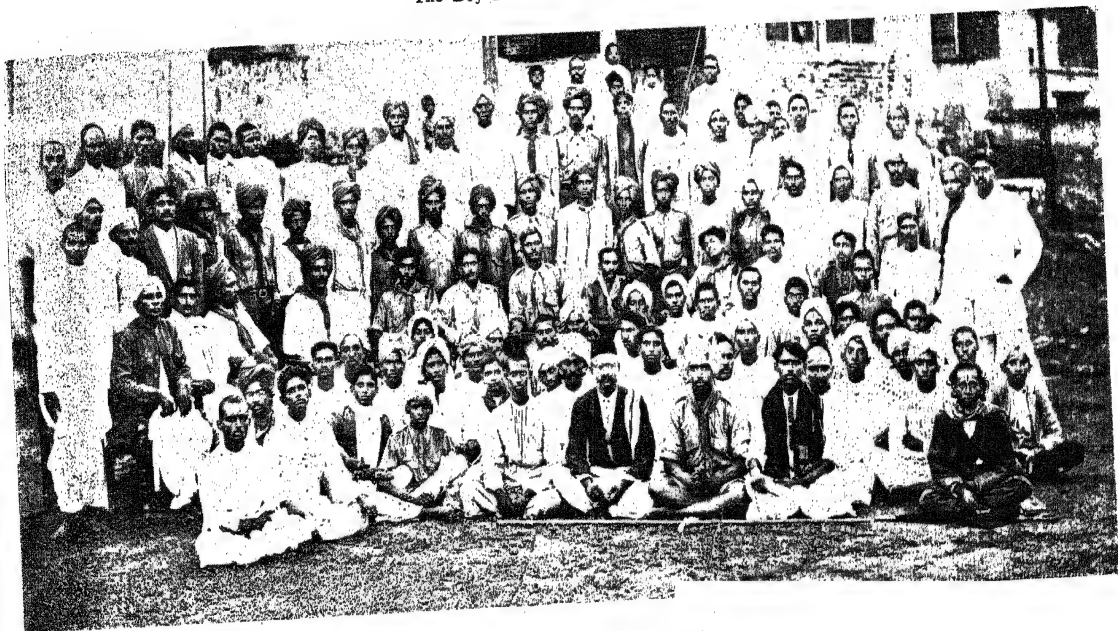
పోగొట్టును పడితముల పారదోలును
వనమూలికలచే హిందూదేశమందు
తయారుచేయబడు మంచిమందు
దీనిని విదేశములలోకూడ
వాడుచున్నారు

చక్కని డబ్బిలో సహా సీసా 1.కి 0.10-0 అణాలు మాత్రమే.

పంచభాషచీటి చూచికొనిన మోసము గలుగదు.

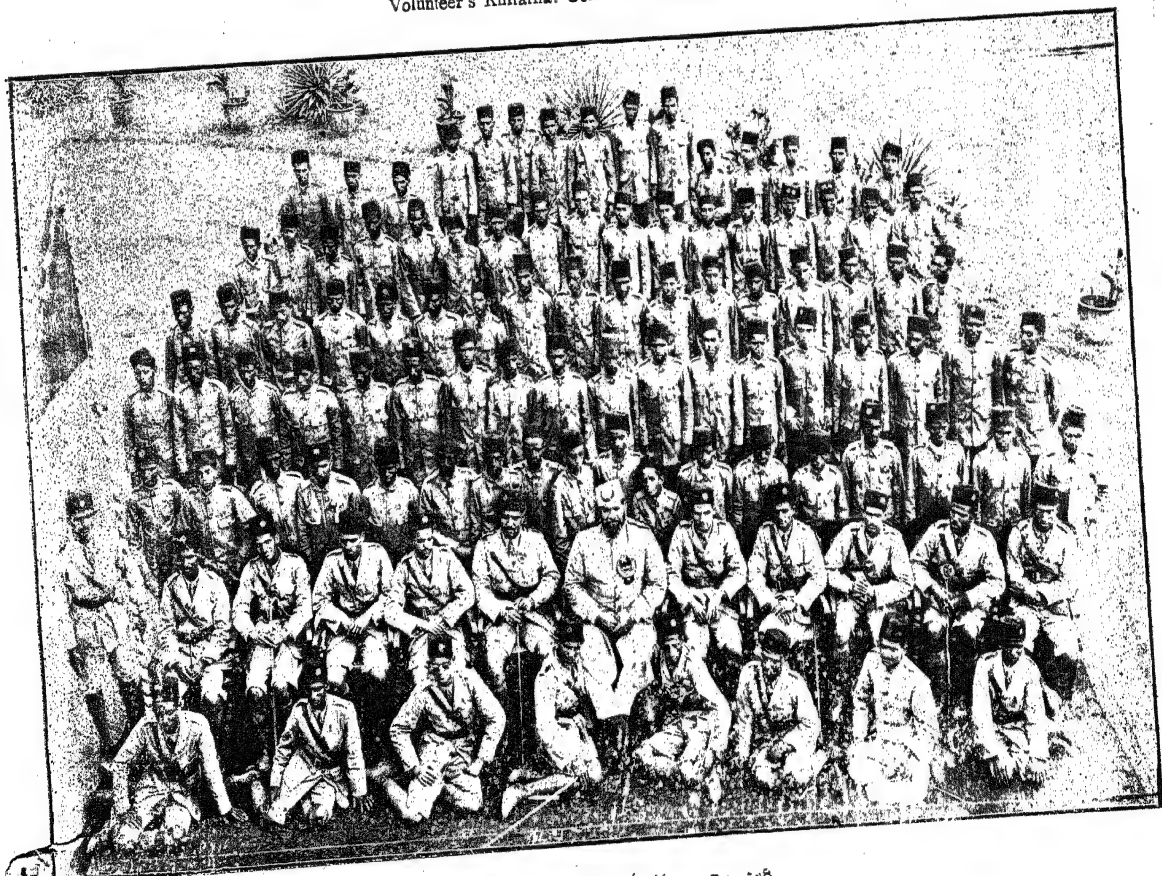
అమృతాంజనం డి.పి., మద్రాసు - బొంబాయి

The Boy Scout's Camp, Guntur

బాలస్కౌట్ కేంప్, గుంటూరు

Volunteer's Khilafat Conference, Madras

ఖిలాఫత్ సభ, మద్రాసు సేవకులు చిత్తపేరి

K. H. V. Satyanarayana garu, B.A.,
Narasapur

కె. హెచ్.వి. సత్యనారాయణ గారు, బి.ఎ.,
నరసాపురము

Mr. Taylor, Narasapur

Tadepalli Narasimha Rao Pantulu garu,
Nizam's State

తాడేపల్లి నరసింహ రావుపంతులు గారు,
నిజామురాష్ట్రము

Rao Saheb K. Yegyanna Pantulu garu, B.A.,
Narsapur

రావసాహెబు కె. యజ్ఞన్న పంతులుగారు, బి.ఎ.,
నరసాపురము

Narayana Tirtha
author of the Krishna Lila Tarangini

తైలరు గారు, నరసాపురము

Mr. Venkataswarulu

వేంకటేశ్వరులు గారు
(నవలా గ్రంథమాలా అధిపతి)

నారాయణ తీర్థులు వారు, (శ్రీ కృష్ణలీలాతంగిణీ గ్రంథకర్తలు)

మనోవాదానికి మందు

మన క్షీనాతులపాటి గోపాలకృష్ణశాస్త్రి గారు

మానవుని సుఖదుఃఖములకును విచిత్రమోక్షములకును మనస్సే కారణము. మనస్సు వ్యాకులిత మైనపుడు నిరుత్సాహముచే దైర్ఘ్యమును గోల్పోయి యెట్టి కార్యముల నొనరింప నగుదు యోహీనస్థితిని జెందును. మనస్సు ఉత్సాహవంత మయినపుడు దైర్ఘ్యముచే బ్రజ్జ కలిగి సకలకార్యముల నొనరింప సమర్థుడై యుచ్ఛస్థితి బొందును. దీనిబట్టి పరిశీలించ నంతటికి మనస్సే ప్రధానకారణ మగుచున్నది. ఉత్సాహవంతులు భుజింపకున్నను మనోబలసంపన్నులై ఆచుడె లయనను అనుగులవలె నడిచి కొండల నయినను బిండి గా వించి రేయి యనక పన లనక శ్రమ యనక యెల్లకార్యముల సాధింపఁ గడంగుదురు. నిరుత్సాహవంతులు పుష్కలముగ భుజించినను దుర్బలవంతులై అనుగులు ఆచుడలగాఁ దోచి నడవలేక, ఎంత శ్రుల్లకార్యయినను భారముగ భావించి యొనరింపలేక, ప్రజ్ఞాహీనులై వ్యాకులతఁ జెందుదురు. వేయేటి ఉత్సాహము స్వర్గమనినను నిరుత్సాహము నరకమనినను అతిశయోక్తి కానేరదు. ఇట్టి యుత్సాహము దేనివలనఁ గలుగు ననెన, మనోబలములన నని లేదుచున్నది. దీనికి దృష్టాంతము: వంశవలేక, కష్టపడి పనిచేసిన సేవకుని యజమానుడు ప్రోత్సాహపఱచి ప్రశంసించినచో, నా సేవకుని కష్టము తొలగి, శ్రమ యనక యెట్టి గొప్పకార్యముల నయినను మనోబలసంపన్నుడై యొనరించును. కట్టెలు కొట్టి దేహకష్టము చేసి వచ్చిన కూలివానిని నిరుత్సాహపఱచి చీనాట్లు పెట్టిన (ఆ సేవకుడు) కూలివాడు ఇదివఱలో శరీరకష్టమును బొంది శ్రమఁజెంది దుర్బలుడై యుండగ, దానికి దోడు మనకష్టము గుఱడ సంభవించెను. వానిదుస్థితి యేమని చెప్పవచ్చు. కాఁబట్టి వివేకీయుడు ప్రజ్ఞాంతులు నగు ధన సంపన్నులు, తమస్సు నాశ్రయించిన సాధువులను సేవకులను కూలివాండ్లను ఉత్సాహపఱపవలయును గాని నిరుత్సాహపఱపఁగూడదు. తమ శోదేని కార్యము అధికముగ సేవకులవలనఁ గాఁడగినచో, ఉత్సాహశక్తినునఁ గలిగివట్టు, నిరుత్సాహమువలన నెన్నటికిఁ గాఁజాలరు. అభియోగములయందును వ్యవహార వ్యాపారములయందును వ్యవముఁ జెంది వారిని పరిశీలయి దోటుఁ జెందినవారిని, మనోవాక్యకులను లగువారిని ప్రజ్ఞాంతు లగు వారిమిత్రులు ప్రోత్సాహపఱచిన వారి మనోవాక్యకులము అగ్ని మనోవికాసవంతులగుదురు. వేయేటి శతయోజనమున మగు సముద్రమును దాటవలసి వచ్చినపుడు వానరులవలన నలవి కాక చారందణి మామయి నై ప్రోత్సాహపఱచి నందున ఉత్సాహబల సంపన్నుడై సముద్రమున నాటి మార్గవద్యమందు విష్ణుకారులను జయించి లంకాపురముఁ బ్రవేశించినట్లు శ్రీమద్రామాయణములవలనఁ జెలియుచున్నది.

ఈ యుత్సాహశక్తి రహస్యము అనేక గ్రంథములఁ జూపట్టుచున్నది. శ్లో. ప్రీతివాక్య ప్రదానేన సర్వే తువ్యంతి జఃతనః, తస్మాత్తేవ వక్తవ్యం వచనేకా దరిద్రతా॥ ప్రోత్సాహశరము లగు ప్రియ హితవాక్యములచే నెల్లప్రాణులకు సంతోషము కలుగుచున్నది. సం తోషకము లగు ప్రియవాక్యములఁ జెప్పబడుచుండు దారిద్రమేమి? ధన మొసంగవలసినపుడు కష్టము కలుగుగాని ప్రియవాక్య ప్రదాన మందు కష్టములేదు కాఁక కాఁబట్టి వాద్దారిద్ర్యము కూడ దని తాత్పర్యము. మార్గాయాస ధన వ్యయ ప్రయాసముల కోర్చి దూరజేశము నుండి వచ్చిన మిత్రబంధువులను దీనయాచకవర్గమును ప్రియవాక్యములచే నాదరించినచో, వారు పక్షి శ్రమయంతయు మఱచిపోయి యాదరింపఁబడితి మను సంతోషముతో సుఖవంతు లగుదురు. అటు గాక, అధికార ధన యావన తుల గర్వముచే నాదరింపక యుపేక్షించెనేని, వచ్చిన మిత్రబంధువర్గము ద్విగుణ కష్టమును జెందును. ధన సంపన్నులు అధికారులు గొప్పవారు ఆశ్రితసాహాయ్యకు లని తమ్ముల మమ్రువచ్చిన మిత్రబంధుయాచకవర్గము అనాదరణ చే నుపేక్షింపయినపుడు వారు పశుశ్రమ తామును తమకంటె నధికు లగువారి సాహాయ్యమును గోరి వారిచే ననాదృతులై యుపేక్షింపఁబడినపుడు విదితి మగును. అనాదరణచే తమ కెట్టి మనకష్టము కలిగినదో యితరులకు నట్లులే కలుగు నని యాత్మోపవ్యయముచే నాదరించి యుత్సాహము కలిగింపవలయును గాని నిరుత్సాహపఱపఁగూడదు. ఈశ్వరాంశము లగు ప్రజ్ఞాధికారధన విద్యాకుల గౌరవములు తమకుం దుండఁబట్టి యితరులు తమ్ము నాశ్రయించెద రని వివేకముచేఁ దెలిసికొని, యీ శ్వరాంశసంభూతులకు నధికార తారతమ్యముగ శక్తికొలది సాహాయ్యము చేసి, తన ప్రజ్ఞాధికార విద్యాధనకుల గౌరవములను సార్థకముఁ జేసికొనవలయును గాని, అటు గాక, రవోగుణవంతులై తన ప్రజ్ఞచే ధనాధికార గౌరవములు లభించిన వని, విజ్ఞప్తిగ గర్వముచే నాదరణీయుల నాదరింపక మిత్రబంధు సాధువర్గము నుపేక్షించెనేని, యిది యన్నియు కాలవశంబున బోయి పశ్చాత్తప్తఁ డగును. పిమ్మట తన్ను నాశ్రయించువా రెవరు నుండరు. సత్కార్యనిరభ్యుదయ గామిచేతను, దానధర్మకార్యముల నొనరింపమిచేతను, హాస్య స్పృహదను అపకీర్తివంతుఁడు నగు కాఁబట్టి శ్రీధనగర్జితా కాస్త్రమునఁ జెప్పుబడిన ఆ సురసంపద్యుత్తఁడు గాక; నైవసంపద్యుత్తఁడై యుండకలయు. కాఁబట్టి ఉత్సాహము అదిం నా మనసిక శరీరమునకుఁ బుష్టిదాయకములు. స్థూలశరీరము మాత్స్యశరీరము అని మానవునకు రెండుశరీరములు కలవు. మేదో వజ్రాస్థిమంఠమయ మగు స్థూలశరీరమునకు నాతత్వైక్లవ్యము లను త్రిగుణము లుండునట్లులే

నూత్యశరీర మగు మనోమయశరీరమనకును సత్త్వగజస్తమోగుణములను త్రిగుణములు కలవు. వాతవిత్తైష్ణ్యముల హేచ్చుకర్మపులచే క్షులశరీరమున వ్యాధులు పుట్టునట్లు సత్త్వగజస్తమోగుణముల యాధిక్యాల్పత్వములచే నూత్యశరీరమందును వ్యాధులు గలుగును. క్షులశరీరవ్యాధులకు నుక్రమికకాదులవలె నూత్యశరీరవ్యాధులకు పాతం ౭౦ వాసిస్తాది యోగకాస్త్రములవలన చికిత్సలు విధింపఁబడును. మానసిక కాస్త్రజ్ఞులగు చికిత్సకులు, మనోవ్యాధి పీడితులగు మానవుల మనస్సును (Psychometer) మనస్తత్త్వమాపక యంత్రసాధనము చేఁ బరిక్షించి మానసిక కాస్త్రమున విధింపఁబడిన చికిత్సలచే చికిత్సల నొనరించి యారోగ్యవంతులఁ గావించును. దీనికి దృష్టాంతముగ శోపవ్యాధికి చికిత్స కనుగొనఁగలుగు.

శోపము రజోగుణములవలన సుదృఢమిది రమోగుణములవలన వర్ధిల్లును. ఇతరులకు రసశోభిత భంగముఁ గావించినను, తన్నుకమానించినను, తనవస్తువు నష్టపఱచినను, ద్వేషవార్తలను నొనరించి, ను అతని మీఁద తనకు శోపము కలుగును. ఇది స్వకృతము. పరులవలన తనకుఁ గలుగునది పరకృతము. ఇట్లు ఆఁకరితావస్థయందు శోపము; తనకు వితావస్థయందు శోపము; ఫలితావస్థయందు శ్రోధము అని చెప్పఁబడును. పాశ్చాత్యమానసిక కాస్త్రజ్ఞులును శోపము (Anger) శోపము. (Rage) శ్రోధము (Wrath) అని త్రివిధముగ విభజించియున్నారు. శ్రో. ఉత్తపి శ్రుణశోపస్సాన్విత మధ్యమే ఘటికాద్యయం అథమే తు అహారాత్రం నిద్రా మరణాంతకమ్.

వాటియొకమంటవలెను చావచెల్లవంటవలెను మండి దిరకాల ముండక వెంటనే చల్లారనది శోపము. ఇయ్యది ఉత్తమలయెడఁ (గొప్పవారిపట్ల) క్షణకాల ముండును. పిమ్మట తగ్గిపోవును. చాకపుల్లల నిష్పవరము పట్టెడు రాగి జమ్మి పుల్లల నిష్పవలె లెండుగడియలుండి, చిరకాల ముండక చల్లారనది రోష మనఁబడు. ఇయ్యది మధ్యమలయెడఁ రెండుగడియలుండును; పిమ్మట తగ్గను. తుమ్మపట్టెల నిష్పవలెను చింబట్టెల నిష్పవలెను అహారాత్రము మండి పెగ గలది. శ్రోధ మనఁబడును. ఇయ్యది అధమలయెడఁ గన్పట్టు. అహారాత్రము మాలే ముండి పిమ్మట లెగ్గును.

ఇంకెలామండి యెప్పుడు చల్లారక తీత్రముగ మండును నంతట నుగొట్టునది. ఉల్కట శ్రోధము. (ఈను) ఇయ్యది పరమ నిమలయెడ నుండు బలిమాటుకొంత తమాకణముచేత సుత్తముల శోపము లెగ్గును. ములివాకర్మములచేత కాలలు చేతులు పట్టుకొంటు చేత మధ్యమః శోపము అగ్గును. తననవారివఁ జెప్పించుటచేతను ద్రవ్య సువర్ణణముచేతను ద్వేషము కలిగించుటచేతను ప్రజాపముచేతను అధమలశోపము లెగ్గును. కర్మపుయ్యుక్కు మరణము గాని పరాభవము గాని ఆత్మబంధున వియోగముగాని జూచి ప్రవరణ విచ్చి కాని నీచునిశోపము లెగ్గును. కల్లత్రాచమంటివాడు తాను పట్టిన పుత్రుల ఫలముఁ జూచుకొని కాని అధమాధమండు విడువఁడు. శోపము గలిగిన పురుషునకు పెదపులదరను, కన్ను లెఱ్ఱఁబాలును. ముఖము జేవురించును, చెక్కిళ్ళు తుంతువవన్నెగ నుండు. నరములు చలించు. రక్తము ఉడుతును. తావర్జరమువలె నిది జేవా మంతయు వ్యాపించి పీడించును. ఈ వ్యాధి మునిశివుడు త్రుష్టఁడై పెద్ద సిక్కు. బంధువు

సాధువు మిత్రుఁడను భేదము తెలియక నోరికి వచ్చినట్లు వదరును (తిట్టును). ఆ సమయమున చేతిలో కట్టగాని కత్తిగాని యేది యుండినను వానితో కొట్టును; దుడుకును; పీడించును; కొఱుకును; చంపును. పడేని గావించును దయ్యము పడేన వానివలె శ్రోధభూతాః ప్పండితకృత్యములఁ గావించును. మానసిక వ్యాధులన్నింటిలో నిది దుర్బరమైన వ్యాధి. చికిత్సకు మిగుల కష్టము చికిత్సకుని దగ్గఱ చేరనీయని వ్యాధి. శ్రోధావిష్టానఁజూచి ఆధ్యాత్మిక కాస్త్రజ్ఞు చికిత్సకులు తొలఁగుదురు. నిర్మలమైన జలమును సాగనైన సోపానములును తులసిచెట్టును అనుష్ఠానప్రదేశములును గల మహానదిలోనికి వర్షాకాల ప్రవాహము ప్రవహించి, జలమును మాలిన్యము గావించి, మెట్లను నీటిలోఁ గవఁచడ నీయక ముంచివైచి, అనుష్ఠాన ప్రదేశములను జీకాకువలచివైచిన విధంబున, శ్రోధప్రవాహమును మానవుని మానసనదిలోనికి సుత్కటముగఁ బ్రవహించి వృత్తులను గల్లాలపఱచి, నీలిమర్మాదలను బోఁగొట్టి, ముంచివేయును. ప్రవాహము తీసినకర్మాత నది స్వస్థావస్థఁ జెందినవిధంబున, పురుషుఁడుకు శ్రోధజేగము తగ్గఁపిమ్మట, తాను ఆయవస్థలో జేసిన యత్యక్తములకు పిమ్మట ను చలించును వ్యధ జెందును. ప్రయోజనం చేమి! కావట్టి శ్రోధవ్యాధి స్వరూపమును గాంచితిరా! దీనికి తగినట్లు చికిత్సఁ గావంపవలయు. శ్రో. క్రుద్ధే న్యై రిమభానధిరణ మభో. అను శ్రీకృష్ణమిత్రులవారు ప్రబోధమంద్రోదయమున నుడివివట్టు, ఇతరులకు తన కపకార మొనరించినను ఇష్టభంగము కావించినను అవమానించినను అతనియెడఁ వాషిణ్యవంతుఁడై యితఁ డెవఁజేక, జ్ఞాని యైనవో నితరునిని దూషింపఁడు. అవకారము ననమాముఁ గానింపగ. అజ్ఞానితో గమానముగఁ గలపించుట జ్ఞానికి యుక్తము కాదని తనకన్న తక్కువవారివలన గలిగిన ద్వేషావమానావ కారములను సహించుకొనవలయు. ఇతరుని దండింపఁగల యధికారకత్తి తనయెడ నుండియు దండింపక నైఁదుకొనుటవలన క్షమాగుణవంతుఁడగు తనవద్దఁ గొప్పవారివలన, నధికమవలన తుల్యునివలన నధిష్టభంగ ద్వేషావమాన అవకారముల గలిగినపుడు కాలమున పూర్వకర్మఫలిపాకములను గలిగిన దిరియు అట్లె యధిపాడముట తనగ్రహస్థితి తప్పు జేరి కాదనియు దుష్టకాలమున హరిశ్చంద్రనలాదులు కష్టమును సహించుకొనా యని తార్కాణములఁ జూచుకొని చిత్రసమాధానముఁ గానింపవలయు. ఇతరులకు తన్ను దూషించుచున్నపుడు, తనపాపమును అతఁడు కైకొని అతఁడు తనపుణ్యము నిచ్చుచున్నాడని అర్థమయడ కఠకరము గల్గియుండు. రజోగుణమునుండి సత్త్వగుణములోకి మార్పుకొనవలయు. శోపము గలిగినపుడు, తన చిత్రపుత్రిని జేతోగఁ వియము మీఁదికి మరలించుకొని, కాంఠమార్తుల స్వభావము భావించుచుండవలయు. లేక అంతములను 24 వజ్రు లెక్కింపవలయు. శ్రోధమువలన గలుగు నష్టముల నొక యాంతరంగిక పుస్తకమున వ్రాసికెట్లుకొని వెంటనే మోడవలయును. ఇట్టిచికిత్సలు ఉపాయాంతరములు అనేకములు. వల్లభకర్మచాపసిక కాస్త్రమున విశదీకరింపఁబడియుండించున వింతటితో విష్ణుంచుచున్నాడను. శోపమునకు చికిత్స గావించినట్లులే కామాదివ్యాధులను జీకిత్య గావంపవలయు. మానసిక కాస్త్రజ్ఞులకు వ్యాధి రత్నమును స్వరూప స్వభావమును గనికెట్టి చికిత్స గానింపవలయు.

చిత్రవటముల వివరణము

రావుసాహెబు పులమతి ఆదిమూర్తి రావుగారు.-
 మీరు అనంతపురం తాలూకాలోని ప్రెసిడెంటుగ నున్నారు. గుప్త
 సిద్ధ న్యాయవాదులు. అనంతపురములో జరిగిన ఆంధ్ర సహజసభకు
 ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులుగ నుండిరి.

మాత్ర రామచంద్ర రావుగారు:- మీరు పోలీసు యిక
 సైక్లర్ల పనిచేసి ఉపకారతీతనము నందుచున్నారు. ప్రెసిడెంటుఫం
 డుకు అధ్యక్షులుగను, ఆనంతపుర ప్రెసిడెంటుగ నున్నారు.

మాత్ర శివరావుగారు:- అనంతపురమునందలి గుప్తసిద్ధ
 న్యాయవాదులు. జిల్లాలోని ఉపాధ్యక్షులుగ నున్నారు. ఆజిల్లాలో
 జరుగు మంచితార్థముల కెల్ల ముందంజచేయువారు. ఆంధ్ర సభలు
 అనంతపురములో జయప్రథముగా జరుగుటకు ముఖ్యకారకులు.

మాత్ర శంకర రావు బి. ఎ. గారు:- మీరు ధర్మవరము
 నందలి న్యాయవాదులు. అభిలభారత దేశీయసంఘ సభ్యులు. ధర్మ
 వరంతాలూకాలోని ఉపాధ్యక్షులు. దేశోపకార విషయముల పాటు
 బడువారు. అనంతపురము లోని జరిగిన ఆంధ్ర సభలకు ప్రధానకార్య
 దర్శులుగ నుండి పనులు జరిపిరి.

ఆంధ్ర నిర్బంధవాసులు:- గత సంవత్సరము రంగూసు
 హాలివాండ్ల సమ్మెకట్టినకు ప్రోత్సాహములని మీరిని బర్మాప్రభుత్వ
 మువారు దేశసంరక్షక కాసనముక్రింద రెండేండ్లకాలము నిర్బంధ
 వాసమున నుండిరి. కాని కొంతకాలమునకు బర్మాదేశపు రైట్లెంటు
 గవర్నరు సర్ రెటినాల్లు రాడకుగారు మీరు నిర్దోషులని గ్రహించి
 విడుదల చేయించిరి.

చెలసాని పట్టాభిసేతారామయ్యగారు:- మీరు కృష్ణా
 మండలవాసులు. సంస్కరణాభిలాషులు. కమ్యూనిస్టుసంఘాధ్యక్షులను
 సర్వోత్తమ పనిచేసి కమ్యూనిస్టు విద్యార్థుల కనేకులకు విద్యాదానము
 చేసిన మహానీయులు. గుమారు 13 సంల క్రిందట కీర్తి కేళురెరి.

పి. ఎస్. రావుగారు:- మీరు చెన్నపురిమండల ప్రెసి
 డెంట్ యజమానులు. ఆంగ్ల దేశమందలి భారతదేశమందలి పలువార్తా
 పత్రికలకు ప్రత్యేక పత్రికలు. మీరు తయారుచేసిన ఛాయాపత్రము
 లనేకములు ఆంగ్లపత్రికల మెప్పున బడసినవి.

పి. సుబ్బారావుగారు:- మీరు ఇండియన్ డిఫెన్సుఫోర్సు
 లో చాలకాలము శిక్షణమున బోందుచున్నారు. సైనిక విషయ
 మున చాల యాత్మసానుతో పనిచేయుచున్నవారు.

బుక్కవట్టణము రామారాజయ్య గారు:- మీరు
 చెన్నపురి వాస్తవ్యులు. ఆంధ్ర సాహితీగ్రంథములకు సంపాదకులు.
 ఆంధ్ర గ్రంథము లనేకములను వ్రాసిరి.

శ్రీమతి సుబ్బలక్ష్మమ్మగారు:- మీరు ప్రభుత్వమువారి
 సేవలోనివిధులను కర్షణముగా విశేషముల విద్యాభివృద్ధి
 కేసుగా రెంతయు పాటుపడుచున్నారు. ఇండియా ప్రభుత్వమువారు
 మీనెనను సంకులించుచు కేసు హిందీపత్రికమున చక్రవర్తిగా జన్మ
 దిన మహోత్సవ సందర్భమున బహుమానముగ నిచ్చియున్నారు.

శ్రీమతి తిరువేంగడారమ్మగారు:- పాటల కాసు
 కోర్టు ముఖ్యన్యాయమూర్తుల సచివలకము. శ్రీలక్ష్మీదేవిదాయకము
 నకు చెన్నపురిలో పనిచేయుచున్నారు.

శ్రీమతి తూరుపాటి నన్నయమ్మగారు:- మీరువికా
 ఖపట్టణమండల వాస్తవ్యులు. గౌరవాగ్రామమున గొప్ప గ్రంథాల
 యము నొకదానిని స్థాపించి, శ్రీవిద్యాభివృద్ధికి సేవచేయుచున్నారు.

మండ సుబ్బారావుగారు:- మీరు చోడవరవాస్తవ్యులు.
 ప్రఖ్యాత న్యాయవాదులు. గత సంవత్సరపు వికాఖపట్టణ మండలసభ
 కధ్యక్షులు స్థానిక స్వపరిపాలక విషయమున సెమ్మికి అనుభవజ్ఞులు.

ఉప్పల వెంకటేశ్వరరావుగారు:- మీరు వికాఖపట్టణ
 మండల వాస్తవ్యులు. శ్రీవిద్యాభివృద్ధి. మండలమున ననేక
 గ్రంథాలయముల సెలకొల్పి, గ్రంథాల యోద్యమాభివృద్ధి కెంత
 యుపనిచేసినవారు. గత సంవత్సరము వివర్ణరమువలన పరలోక
 గతురెరి.

కొత్తమాను వెంకటరంగంశ్రీశ్రీగారు:- శ్రీశ్రీగారు
 చెన్నపురివాసులు. గొప్పవర్తకులు. దానకర్తలు.

దువ్వూరి రామిరెడ్డిగారు:- మీరు నెల్లూరుమండలవా
 సులు. సాహిత్యమున నూతనపద్ధతు లవలంబించి గ్రంథము లనేక
 ములను వ్రాసియున్నారు. రెడ్డిసభ వారు మీరు కవిత్వమున శ్లాఘించుచు,
 బంగారుపతకము నొకదాని నిచ్చి సత్కరించియున్నారు.

శివలెంక అమృతలింగము గారు:- మీరు గుడివాడ
 వాస్తవ్యులు. గొప్ప పండితులు. శైలిద్వారకులు.

బ్రహ్మశ్రీ, భైరవజోతుల మహానందయ్యగారు:-
 సంద్యాలపుర వాసులు. తమ స్వధర్మముల విరువక సంఘసంస్కరణాభి
 లాషులై సంద్యాల పురంబున ఆంధ్రోద్యమముపట్ల సానుభూతి
 మాపినవారిలో నగ్రగణ్యులు. మహానందిశ్రీమమున జీర్ణోద్ధారణ
 చేయుటకై రెండులక్షల యాభ్యులులను ప్రోసచేసి స్ఫటికతొల్య మైన
 జలరాశి చుట్టు మంటపములను కట్టించి యాత్రికులకు విజనప్రద
 కమునందు సౌకర్యముల సగుహర్చిరి. నిమ్మకాట్యుద్ధరణకు సంద్యా
 లలో రాత్రిపాఠశాల లేర్పచి మహానందిలో నుండు ఆశాగరకులకు
 విద్యాసౌకర్యముల నేర్పరచిరి. అన్ని విధముల దేశాభ్యుదయమునకు
 తోడ్పడిరి. వ్యాఖ్యములను పంచామతి మూలముగా వ్రేసలు చేయుచు
 సామాభివృద్ధికి తోడ్పడుచున్నారు.

డాక్టరు పండాల్లెగారు:- మీరు ప్రఖ్యాత న్యాయవా
 దులు. ప్రస్తుతము పాల్వకాశాకోర్టులో న్యాయమూర్తులుగ నున్నారు.

డబ్లియు. కోన్ రాయన్ గారు:- మీరు చెన్నపురి ప్రెసి
 డెన్సి పోస్టుమాస్టరు. క్రింది యశోగులపట్ల మీరు కెమ్మెర సాను
 భూతి, ప్రేమ గలదని వినిపిడి.

మిరుమజదుర్దీనుగారు:- మీరు మైదాబాదు రాజ్యపు
 పోస్టుమాస్టరు జనరలు.

స్వదేశి సహృదయులు జయమొందుటకు

హిందూదేశపు వృత్తులకు ప్రోత్సాహము నొసగుడు స్వదేశవ్యాపారమును ఆదరించుడు.

రైల్వే బ్రాండు బాత్ సోపులనే

(ఎల్లప్పుడును ఎల్లరును వాడుడు)

ప్రకృతపు వాషింగుసోపు లన్నిటికంటె మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైనది.

హిందూదేశమునందు హిందువులచే హిందువుల యాజమాన్యముక్రిందనే

తయారయినట్టిది. హిందూదేశమునందు తయారై నట్టివాటి

అన్నిటిలోను మిక్కిలి జయముగాంచినది.

జంతువులకొవ్వు కలియుటలేదు.

తాకనట్టి వస్తువులు చేర్చబడలేదు.

వాషింగుకు పేరుపోయినది.

గుణమునందు దీనికి సమానమైనదియు లేదు.

తక్షణం ధరల నట్టికిని, వ్యాపారపు నిబంధనలకును వ్రాసి ప్రజలకు అనుకూలము చేయుడు.

అన్నిజాగాలలోను ఏజంట్లు కావలెను.

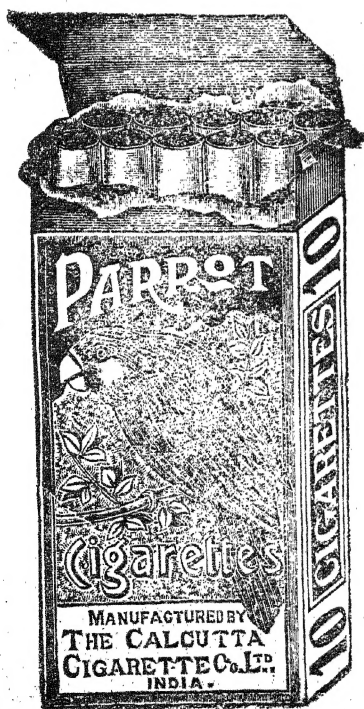
The Railway Soap Manufacturing Co.,

Princess Street, Bombay No 2.

Sole Representatives :---

The Indo-British Trading Corporation

65 Apollo Street, Fort, Bombay

చిలకమార్కు-గల సిగరెట్లు

(కలకత్తా సిగరెట్టుకంపెనీ లిమిటెడ్ వారిచే తయారు చేయబడినవి)

మిక్కిలి ఖాటులేకను, చల్లగాను, తృప్తికరముగానుండును. అప్పట్లమైన వస్తువులనుండి తయారుచేయబడినది. మరియే ఇతర సిగరెట్లవలనను, దీనివలన గలుగునం తుత్సాహమును మీకు కలుగదు. చిలకమార్కు సిగరెట్లకును, మరియితరసిగరెట్లకును గల భేదము ఒకసారివాడిన మీకే తెలియును. ధరలనట్టికిని, వ్యాపారపు మరతులకును యీ దిగువకుండు సోల్ యేజంట్లకు లెక్షణమే వ్రాయుడు.

ఇందూ బ్రిటిష్ ట్రేడింగు కార్పొరేషన్

65, అపోలోస్ట్రీట్, ఫోర్ట్, బొంబాయి.

The Indo-British Trading Corporation,

65, Appollo St, FORT, Bombay

బ్రాంచి: 188, బ్రాడ్వే, మదరాసు.

Brench : 133, Broadway, Madras.

ఆంధ్ర ప్రతిక సంవత్సరాది సంచిక ప్రకటనలు

నో టీ ను.

బ్యాంకును అధికముగా నిర్వహించి అవసరమైన వృద్ధియగుటవలన 1913 వ సం॥ ఇండియన్ కంపెనీ ఆఫ్ బ్యాంకు నమగ రించి యెక్స్చేంజ్ కి ముఖపడిన బోర్డు ఆఫ్ డైరెక్ట్ లు వారిలో మా కంపెనీని బాదుంటు స్థాపకంపెనీగా మార్పు టవ నిశ్చయించబడినది.

ఒక్కొక్క వాటావను నామకార్తమైన ధర రూ॥ 50-0-0. 5వరు మొత్తమును యాక్రీడ తెలుపుచిన ప్రతా రము నెల్లించవలయును.

అలాట్టు మెంటులో రూ॥ 15-0-0 పంపవలయును. మిగిలిన వైకము కోరినప్పుడు చెల్లించవలయును.

అనేకమైన వాటాలు యిదివరకే యాకంపెనీలో సంబంధము గల గొప్పవారికి యిచ్చివేయఁజేయు వాగ్దత్తము చేయ బడినది. కొద్దివాటాలు మాత్రమే యివరకు వుండుటకు మిగిలి యున్నవి.

వాటాలు కొనుటయందు ఇష్టము గలవా రందరు ఆకాంక్షయు కలగవలయు నట్లు ప్రకటన మీ యాక్రీడి చిరునామా త దరఖాస్తులు పంపుకొనవలయును.

ఎల్. వి. ఎవరై నను దరఖాస్తులో కొన్ని వాటాలు ఇష్టకరముగా కంపెనీవారికి యేలాటి నిష్పంధము లేదు.

జనరల్ మేనేజరు

ఇండో బ్రిటిషు ట్రేడింగు కార్పొరేషన్,

నెం. 65, అపోలో స్ట్రీటు, ఫోర్ట్, బాంబాయి. (తాంబి : 183, బ్రాడ్వే, మద్రాసు.

The General Manager,

The Indo British Trading Corporation,

No. 65, Apollo Street, Fort, Bombay. Branch : 133, Broadway, Madras.

కేశవకాంత్ తలనూనె (వైట్ ఆయిల్ ఇందుగా కలుపుటలేదు.)

ప్రతిదినము మా తలెట్టులోయందువాటి కిన్ని దిక్కుపెను చొక్కదైనది. మంచినువాసనగలది.

(దీనియొక్క గుణాతిశయములను మెచ్చి గ్యాలియర్ ప్రదర్శనములో ఒకచోట్ల తావ్రమును మెనురు ప్రదర్శనములో ఒక ప్రాంతావళికమును కమిటీదార్లు ఇచ్చి యు న్నారు.) కేశవకాంత్ తలనూనె ప్రత్యేకముగా శ్రేష్ఠమైన చెట్లకాయల నూనెతోను తరిమకమైన పుష్పముల నుండియును తయారుచేయబడినది. ఇది అన్ని తెగల జనులకునురిగి ను. తలవెండ్రుక లూడిపోవుటను నివరి తె ద్రుకలు వృద్ధులు గాని కల్లగాని మెరులనులు చేయును. ఇవన్నియును గాక కేశవకాంత్ తలనూనె బజారునందును కలనూ నెలన్నిటి కంపెనీ మిక్కిలి ప్రత్యేకమైనది. మఱియు దీదలకు భాగ్యవంతులకు నిగినది.

కేశవకాంత్ తలనూనెలో మెదడునకు చెరువు చేయునట్టి వైట్ ఆయిల్ ని వినదని రుజువుచేయువారికి రూ॥ 1000 ఐ ఇనామాగా నియ్యవలెను. ఒకపాకే తప్పించి మూచిన మీకే తెలియును. ప్యాకింగు పోట్లు ఖర్చులవలసి 1 లెడ్జి తలనూ॥ 0-1-8-0. ముఖ్యమనియ్యః---కేశవకాంత్ తలనూనె బుడ్లెన్నిటిలోను బహుమతి దిక్కుంటుండును.

The Keshav Perfumery Works,

Proprietors :—Dwarkanadas Jagamohandas & Co.,

Sole Agents :—Muljibhoj Harishchandrarao & Co.,

147, Abdul Rahiman Street, Bombay. No. 3.

Sub-Agents for Madras Presidency & the Island of Ceylon

Corporation No 65 Appollo Street, Fort, Bombay.

The Indo British Trading

తాంబి : 183, బ్రాడ్వే, మద్రాసు. Branch : 133, Broadway, Madras.

